LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՅՈՒԼԻՍ
1930

1 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 302

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

[Ե]ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Մեր ընթերցողները օրը օրին հետեւեցան այն շահեկան մղթակցութիւններուն, որ ստացած էինք Հայաստանէն, ականատեսի մը ստորագրութեամբ: Մանրամասնութիւնները պարզեցին իրական աղէտի մը պատկերը, որու կործանարար նշանակութեան մասին, ատենին խօսած ենք:

Ինչ որ գերազանցապէս վրդովեցուցիչ է, այն անբարոյական վերաբերմունքն է, որ հրապարակ բերին Երեւանի Չեկայի յետադիմական և «յեղափոխական» գործակալները արտասահմանի մէջ, ազատ ու համարձակ ծափահարելով Հայաստանի արիւնահեղութիւնները:

Արտասահմանի հայութիւնը հեռու Հայաստանէն, անտեղեակ հալածանքի ծաւալին, այնքան ցնցում չկրեց, որքան կը կրէ տեղի ունեցած պատահական երկրաշարժներէն: Ըստ երեւոյթին, արտասահմանի հայութեան անկուսակցական հոծ զանգուածը հաշտուած է այն մտքին հետ թէ՝ բոլշեւիկները մշտական բնական աղէտն են Հայաստանի գլխուն, հետեւաբար մեծ ու պզտիկ դէպքերն այլ եւս յուզումի և ցնցումի չեն մատներ հայութեան այդ հատուածը: Թերեւս շատերը ղառնութեամբ կը հետեւին Հայաստանի անցքերուն, բայց անճարութեամբ կամ «խոհեմութեամբ» կը լռեն:

Լռութեան սահմանին վրայ՝ հալն ալ առաքինութիւն մը պիտի նկատէինք, նկատի ունենալով այս օրերու հոգեկան աղքատութիւնը:

Բայց . . .

Այս անպատուած թշուառութեան և հակամարդկային բարբարոսութեան ի տես, արտասահմանի մէջ կան խելքէ ու խղճէ զուրկ մարդիկ, որոնք կրնային գոնէ անկուսակցական լռութեան պէս լռել: Կրնային Պիղատոսի պէս իրենց ձեռքերը լուալ ու մէկ կողմ քաշուիլ: Սակայն քաղաքացու և մարդու արժանապատուութիւնն այն աստիճանին ինկած է, որ առանց հարկադրուած ըլլալու, պէտք կը զգան խունկ ծխելու խելագար ու ոճրապարտ ասպետներուն առջեւ, որոնք հայ գիւղացիութեան վզին չոքած՝ կը խեղդեն զայն:

Երբ դաշնակցական մամուլը օր օրին հասած հատ ու կտոր տեղեկութիւններ կուտար, Փարիզի հակադաշնակցական յետադիմական թերթը չկրցաւ իր պապանձումը պահել և խըմբագրականով մը յայտարարեց թէ արտասահմանի մամուլի մէկ մասը, տեղի ունեցած դէպքերը չափազանցուած ձեւով ներկայացուցած է: Այսինքն, ըստ ոամկավար կակուղկեկ մարդոց, հազարէ աւելի սպանութիւններն ու մահերը ոչինչ են: Քանի մը հազար աքսորականներ, որոնք առանց հաշուի Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ կ'ոչնչանան, ռամկավարներու ըմբռնած ազգին չեն պատկանիր: Խօսքը չենք ըներ տնտեսական այն անհաշիւ միասներուն, որոնց հետեւանքով հայ գիւղացիութեան մէջքը կոտրեցաւ:

Ու մենք զարմացած կը մնանք այս անխղճութեան և գիտակից սուտ վկայութեան առջեւ, առանց կարենալ բացատրելու իմաստը այս մեղսակցութեան, արիւնահեղութեան մը որ ամէն ազնիւ քաղաքացու դատապարտութեան պիտի արժանանար:

Պարագան բոլորովին տարբեր է, երբ մեր դէմ կը կենայ ծախուած գործակալ մը, կասկածելի անցեալով և ներկայով, որ յեղափոխութեան սրբութիւնները կը շահագործէ քսակահատի մը գռեհկութեամբ: Ան վճարուած է բոլշեւիկեան բեբանը դառնալու արտասահմանի մէջ, և առանց քաշուելու իր տուրքը կուտայ հրամայող մեծաւորներուն, բոլշեւիկեան ոճրագործութիւնները ներկայացնել որպէս Հայաստանի «ընկերվարական շինարարութիւն» մը:

Այս ընթացքը ստորնութիւն մըն է, բայց վճարուած, ու որակումը կը դառնայ անզօր...:

Իսկ, երբ ռամկավարը, առանց հրաւէրի և առանց Չեկայի ստիպողութեան, այս ազատ երկինքին տակ, խօսքի ազատութենէն օգտուելով՝ սիւնակներ կը մրոտէ պաշտպանելու հակամարդկային այս արարքները. երբ իր սուտ վկայութիւնը կը բերէ արդարացնելու չեկիստները, որոնք արիւն արցունքի հովիտ դարձուցին մեր հայրենիքը, այլապէս ստորին պարտականութիւն մըն է որ կը կատարէ, այս անգամ անվճար:

Անվճար այս գործակալութիւնն է, որ պէտք է դադրի: Եթէ չեն կրնար օգնել այդ հայրենիքին ու ժողովուրդին, թող քար կարին ու քաղաքական անբարոյականութեամբ՝ մեղսակից չդարձնեն արտասահմանի հայութիւնը անանուն բարբարոսութեան մը:

Հայաստանի հայութիւնը երբեմն լուռ, երբեմն ալ մռնչալով կը տանի բոլշեւիկեան լուծը, ու եթէ հոգեկան մխիթարանք մը ունի, այն ալ արտասահմանի հայութեան համակրանքն է, որ կը շեղի բոլշեւիկներէն և ուղիղ ճանապարհով կ'երթայ Հայաստանի ճնշուած զանգուածին:

Բոլորյական այս ճանապարհէն շեղողները, ուշ կամ կանուխ, հանրային դատաստանին պիտի ներկայանան, շատ անցանկալի աթոռի մը վրայ նստելով:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

«Էլ Աhվալ» սուրիական թերթը, հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ քրտական ապստամբութեան մասին.

— «Թրքական լուրերը կը հաստատեն քրտական ապստամբութեան ծաւալումը Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն մէջ: Ըստ Թրքական Թերթերու եւ Թուրք կառավարութեան յայտարարութեան, այս շարժումը Շէյխ Սաիտի ապստամբութեան շարունակութիւնն է:

Քիւրտերը իրենց հայրենիքին անկախութիւնն ու ազատութիւնը կ'ուզեն: Անոնք զօրաւոր, չարքաշ եւ տոկուն ցեղ մըն են. բայց ցրուած են Սուրիա, Իրագ եւ Թուրքիա: Թուրքերը կ'ուզեն Թրքացնել զանոնք. սակայն Թուրքերուն հետ չեն ձուլուիր, որովհետեւ Պարսիկներուն աւելի մօտ են քիւրտերը քան Թուրքերուն: Այդ է պատճառը որ պարսիկ կառավարութիւնը մերժեց Թուրք կառավարութեան այն պահանջքը, որով կ'առաջարկուէր ճնշում բանեցնել իր սահմաններուն մէջ գտնուող քիւրտերուն վրայ:

Իրագի կառավարութիւնը, այսինքն Անգլիան շատ բարեացակամ վերաբերմունք ցոյց կուտայ քիւրտերուն հանդէպ, մինչեւ անգամ Անգլիացիները ուզեցին որ Իրագի եւ Թուրքիոյ միջեւ, քրտական ինքնավարութիւն մը ստեղծեն եւ Մէլիք Ալին (Հիճազի նախկին Թագաւորը եւ Ֆէյսալի եղբայրը) անոնց վրայ Թագաւոր դնեն: Այդ պատճառաւ, Իրագի մէջ քրտական դպրոցներ բացին, պետական մարդիկ եւ պաշտօնեաներ պատրաստելու համար Ազգ. Դաշնակցութեան 16 սեպտ. 1925 Թուակիր որոշմնագրին համաձայն: Այդ որոշումը, Մուսուլի Ֆրանսայէն անջատումը եւ քրտական ինքնավարութեան ստեղծումը կը պահանջէր. եւ ատոր համաձայն ալ Ֆրանսացիները պարպեցին այդ շրջանները:

Քիւրտ լիտրները շատ լաւ գիտեն այս բոլորը եւ այդ պատճառաւ կը հրաւիրեն բոլոր քիւրտերը որ գան եւ հաստատուին Մուսուլի շրջաններուն մէջ: Իրագի տեղացիներն ու կառավարութիւնը գոհ չեն այս աշխատանքներէն եւ որոշումներէն եւ կը ջանան ամէն գնով արգելք ըլլալ քիւրտերու համախմբման իրենց հողին կամ սահմաններուն վրայ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՍԻՄՈՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Հնդկաստանի կառավարութիւնը հաղորդեց նահանգներու կառավարիչներուն թէ պէտք է մինչեւ օգոստոս 15 հասցնեն Սիմոնի տեղեկագրին մասին իրենց կարծիքը, Անկից յետոյ է որ Հնդկաստանի կառավարութիւնը պիտի բանաձեւէ իր գնահատականը եւ սեպտեմբեր 19էն առաջ, զայն պիտի հաղորդէ Անգլիոյ, որպէսզի կարելի ըլլայ ներկայացնել Լոնտոնի խորհրդաժողովին:

∴ Նիւ-Եորքի բրիտանական հիւպատոսարանին առջեւ 500է աւելի համայնավարներ ցոյց մը կատարեցին, ընդդէմ Հնդկաստանի մէջ անգլիական քաղաքականութեան, եւ պահանջեցին Հնդկաստանի անկախութիւնը:

Ցուցարարները ցրուեցան ոստիկանութեան միջամտութեան վրայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրք-քրտական բախումներ

ԱՐԱՐԱՏԻ ԵՒ ԶԻԼԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պայազիտէն Էնկիւրի տրուած լուրերու համաձայն, զինեալ խումբեր մերթ ընդ մերթ յարձակում կը գործեն սահմանագլուխին վրայ, Արարատի շրջանին մէջ, ոչխարի գողութեան համար (?): Թուրք զինուորական օդանաւերը կրցան անոնց Թաքստոցը երեւան հանել եւ ստիպել զանոնք որ քաշուին Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխէն անդին:

Միւս կողմէ, յարձակում գործուեցաւ նաեւ սահմանագլուխի Հանիք գիւղին վրայ: Յարձակողները ետ մղուեցան:

Յունիս 20ի գիշերը, 110 ձիաւորներու խումբ մը, Պարսկաստան ապաստանած գաղթական ցեղախումբերու պետերուն հրամանատարութեամբ, Եէքմալ գիւղէն մեկնեցաւ ու մտաւ Թրքական հողամասը՝ Զիլանի լեռնոտ շրջանին մէջ, ուր Հայտարանլը ցեղախումբին հետ շփման մէջ մտաւ: Շաբաթ մըն է որ աւազակները կը ջանան սպառնալիքով իրենց կողմը քաշել տեղացիները: Այդ շրջանէն անդին չկրցան անցնիլ: Կը զգուշանան ոստիկանական ուժերէն: Բռնուած փաստաթուղթերէն կ'ապացուցուի թէ այս աւազակախումբերը մտադիր են յետադիմական շարժում մը ստեղծել: Զանոնք պաշարելու համար միջոցներ ձեռք առնուած են:

Այս կերպով, Թրքական աղբիւրէ եւս կը հաստատուի Թուրքեւքիւրտ լուրջ բախումներու լուրը, թէեւ Թուրք գործակալութիւնը աւազակ կը կոչէ քիւրտ ըմբոստները եւ կը ջանայ աւազակային գործողութիւններու իջեցնել յեղափոխական լայն շարժում մը:

Ալպանօ-իտալական միջադէպ

Ալպանական բանակի իտալական մարզիչներէն սպայ մը սպաննուեցաւ, այն միջոցին որ Շքոտրայի մէջ, իտալական զօրանոցը կը մտնէր: Ալպանացի զինուոր մըն է որ զէնքի հինգ հարուածով սպաննեց իտալացին եւ անմիջապէս անհետացաւ: Դեռ կարելի չէ եղած գտնել անոր հետքը:

Այս սպանութիւնը կը նկատուի ազդանշանը ծանր վէճի մը, որ երկար ատենէ ի վեր կը տեւէ մէկ կողմէ իտալացի մարզիչներու եւ միւս կողմէ ալպանացի սպաներու եւ զինուորներու միջեւ: Մէկ քանի ամիսներէ ի վեր զինուորները դասալիք կ'ըլլային և կ'ապաստանէին Սերպիա, իտալացի մարզիչներու խստութենէն գանգատելով: Վերջերս անոնց դժգոհութիւնը սաստկացեր էր նոր մարզիչներու ժամանման հետեւանքով:

Շքոտրայի զօրախումբերը հսկողութեան տակ առնուեցան:

Ցար Ֆերտինանտ կը վերադառնայ?

Պուլկարիոյ մէջ, վերջերս կատարուած մակեդոնական յեղափոխականներու ձերբակալման հետեւանքով, կ'ենթադրուի թէ իտալական կառավարութեան գործակալները մեծ գործունէութեան մը լծուած են, խափանելու համար պուլկար դաշինքին ջանքերը, որոնք կը ձգտին բարելաւել Սերպիոյ եւ Պուլկարիոյ յարաբերութիւնները:

Իբր թէ այս մտօք, ֆաշիստ գործակալները կը թելադրեն մակեդոնական կուսակցութեան որ պետական հարուած մը կատարէ եւ Հռոմի այժմու պուլկար դեսպանին՝ զոր. Վոլքոֆի ղեկավարութեան տակ՝ Պուլկարիոյ մէջ հաստատէ ֆաշիստ կառավարութիւն մը:

Միւս կողմէ, հակառակ պաշտօնական հերքումներուն, լուր կը շրջի թէ նախորդ ցարը՝ Ֆերտինանտ կը պատրաստուի մօտերս մտնելու Պուլկարիա:

Պուլկարիոյ կառավարական թերթերը կը հաւաստեն թէ Ֆերտինանտի վերադարձը չի կրնար քաղաքական որեւէ նշանակութիւն ունենալ, նախ իր յառաջացած տարիքին եւ երկրորդ՝ Պորիս Թագաւորին ժողովրդականութեան հետեւանքով: Իբր թէ, վառնայի առջեւ, նաւ մը հրամանի կը սպասէ մեկնելու համար գերմանական նաւահանգիստ մը, ուրկէ Ֆերտինանտը առնելով պիտի բերէ Պուլկարիա:

Ռուս-ճապոնական միջադէպ

Երկար ատենէ ի վեր, վէճ կայ ճափոնցի ձկնորսներուն եւ ռուս կառավարութեան միջեւ, Քամչաթքայի ջուրերուն մէջ՝ ձկնորսութեան իրաւունքին մասին: Այս վէճին հետեւանքով, առջի օր ռուսական պահականաւ մը, առանց ազդարարութեան, կրակ բացաւ ճափոնցի ձկնորսներուն վրայ: Ձկնորս մը սպաննուեցաւ, միւսները ձերբակալուեցան:

Ճափոնական Թորփիլանաւ մը ճամբայ ելաւ Օմինաթայէն՝ դէպի Քամչաթքա՝ գաղտնի պաշտօնով:

Ճափոնական կառավարութիւնը իր երկրէն վտարեց Թոքիոյի Խորհրդ. առեւտրական պատուիրակութեան պաշտօնատարներէն մէկը:

Պոլշեւիկեան համագումարը

Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարին մէջ, Ստալին կարդաց քաղաքական գործունէութեան տեղեկագիրը: Ընթերցումը բռնեց երկու նիստ, եօթը ժամ:

Ստալին մանրամասնօրէն վերլուծեց Խորհրդ. Միութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԴԱՀԼԻՃԸ ԵՒ ՎԱՖՏԸ

Եգիպտոսի նոր վարչապետը Իսմայիլ Սըտքը փաշա հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.— Ներկայ դահլիճը հակասահմանադրական ոչինչ ըրաւ, հակառակ Վաֆտ կուսակցութեան գրգռութիւններուն: Սակայն, ձեռք առած ենք նախազգուշական միջոցներ, որոնք, շնորհիւ գրգռութեանց հանդէպ ժողովուրդին անտարբերութեան, բաւական են ապահովելու երկրին խաղաղութիւնը»:

Իսմայիլ Սըտքը խիստ քննադատութիւններ ուղղեց Վաֆտ կուսակցութեան հասցէին: «Ան իր քաղաքականութեամբ եւ գործելու եղանակով՝ թշնամաբար վարուեցաւ հանդէպ ժողովրդավար սկզբունքին: Սահմանադրական ոգիէ զուրկ ըլլալով, Վաֆտը, ինչպէս ապացոյցը տուաւ արդէն, միայն բռնապետական վարչաձեւի ընդունակ է»:

Նոր դահլիճը, ըստ Սըտքը փաշայի յայտարարութեան, պիտի վերահաստատէ իսկական սահմանադրութիւնը երկրին մէջ եւ զայն պիտի պաշտպանէ Վաֆտի դէմ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՑՈՅՑ ՄԸ

Բրաքովիայի մէջ (Կալիցիա) ձախերու միջկուսակցական համագումար մը տեղի ունեցաւ, 6000 հոգիներու ներկայութեամբ: Համագումարը պահանջեց կառավարական ներկայ վարչաձեւին հաշուեյարդարը, վերահաստատումը խորհրդարանական իրաւունքներու եւ հանրապետութեան նախագահին հրաժարումը:

Միեւնոյն պահուն, հրապարակային 40 հաւաքոյթներ տեղի կ'ունենային կառավարութեան կողմնակիցներուն կողմէ եւ պախարակելով ձախերու համագումարը, վստահութեան բանաձեւ կը քուէարկէին հանրապետութեան նախագահին հանդէպ:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԲՈՅԿՈՏԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ԴԷՄ

Սպանիոյ քարիւղի մենաշնորհի վարչութիւնը որոշեց չարգել Ռուսիոյ հետ իր պայմանագրութիւնը, քարիւղի գնման մասին:

Որոշումը տրուած է սպանիական կառավարութեան թելադրութեան վրայ եւ նկատի ունենալով այն պարագան թէ, տեղի վաճառումէն գոյացած հասոյթին մէկ մասը պիտի յատկացուի բոլշեւիկեան գործունէութեան զանազան երկիրներու մէջ, ըստ համայնավար վերջին համագումարին որոշման:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՁԱԽՈՂՈՒՄ

Հանքերու մէջ, աշխատանքի տեւողութիւնը կանոնաւորելու բոլոր ջանքերը զուր անցան: Ժընեւի Յանձնախումբին մշակած պայմանագրութեան նախագիծը քուէարկութեան ընթացքին, մեծամասնութիւն գտած չըլլալով խնդրին ուսումնասիրութիւնը մնաց յաջորդ տարուան...:

Այս ձախողութիւնը կը վերագրուի գերման կառավարութեան, որ տնտեսական բացառիկ պարագաներու ընթացքին, հանքերու մէջ՝ աշխատանքի յաւելուածական ժամերու մասին իր առաջարկը կրցեր էր ընդունիլ տալ:

Այս կերպով հանքերու բազմահազար աշխատաւորները տարի մը եւս իրենց աշխատանքիժամերուն կանոնաւորումը պիտի սպասեն մեծամեծներու քմահաճոյքէն:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ 16ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ամսոյն 26ին, Մոսկուայում բացուեց Խորհր. Միութեան կոմմունիստական կուսակցութեան տարեկան համագումարը, որմէ առաջ տեղի ունեցան բազմաթիւ շրջանային համագումարներ (ինչպէս և Հայաստանում ու Անդրկովկասում), ուր երբեմն խիզախ կոմմունիստներ համարձակւեցան քննադատել ոչ միայն իրենց տեղական չինովնիկներին, այլ եւ բարձր պալատականներին։ Չնայած դաժան իրաւակարգին, խորհրդային աշխարհը դեռ հարուստ է արի անհատներով, լինեն գրանք կուսակցութիւնից ղուրս թէ նրա շարքերում։ Գուցէ ճիշդ է այն կարծիքը, թէ խորհրդային իշխանութիւնը վերջ ի վերջոյ խորտակւելու է հէնց կոմմունիստների ձեռքով, այդ է պատճառը, որ չնայած քննադատութեան «ազատութեան» կուսակցութեան ներսում, ժամանակաւոր վիճաբանական թերթերի հրատարակման, ամէն տեղ խօսքով թէ գրչով քննադատողներին կուսակցական մեքենան վառող ստալինականները նկատողութեան առան եւ նրանց շարքերից արտաքսելու սպառնալիք կամ որոշում կարդացին։ Խորհրդային մամուլն էլ ճգնում է թանձրացնել պատկերը, տարրական ամէն մի նկատողութիւն կենտրոնական կոմիտէի, այսինքն Ստալինի հասցէին անուանելով տրոցկիական կամ աջակողմեան ելոյթ։

Խմբագիրները բոլորն էլ հարիւր տոկոսանոց ստալինականներ են. ուռեցնելով փոքրիկ փաստերը, տալով նրանց նշանակալից եւ կազմակերպւած հակակուսակցական պայքարի բնաւորութիւնը, նրանք ձգտում են մի աւելորդ անգամ եւս իրենց նուիրումը ապացուցել դիկտատորին։ Նախահամագումարային այս վէճը թէ կարմիր սահմաններից ներս եւ թէ նրանցից ղուրս, արթնացնում է անորոշ յոյսեր, խաբուսիկ աղմուկ եւ իրարանցման փաստի վրա [illegible] խորհրդային իշխանութ[illegible] հակառակորդների վառ [illegible]յութիւնը աշխատում է կ[illegible]մնել կուսակցական մօտակայ քայքայումի գրաւիչ հեռանկարը։ Փաստերը դասաւորելով մի քանիսը ռուսական տարագիր մամուլի էջերում գալիս են այն եզրակացութեան, որ աջերի եւ ձախերի գործակցութիւնը համագումարում, կարող է անակնկալներ ստեղծել Ստալինի համար եւ որ նրա դիրքը խախուտ է։

Բայց նախորդ տարիների աւելի բուռն պայքարները յանգեցին յուսախաբութիւնների՝ հակախորհրդային տարրերի համար։ Ստալինը փշրեց իր հակառակորդներին ու աւելի ընդլայնեց իր դիկտատորութեան սահմանները. բաւական է յիշել, թէ ինչ դաժանութեամբ նա հալածեց տրոցկիականներին, շարժումի մարգարէից Տրոցկիից (Լէնինի անունը մի ժամանակ մինակ չէր արտասանւում, այլ կ'ասէին Լէնին-Տրոցկի) մինչեւ նորաբողբոջ կոմսոմոլը։ Անցեալ տարի, նա ստիպեց թեքումի մէջ մեղադրւող կառավարութեան նախագահ Ռիկովին եւ Կոմինտերնի նախագահ Բուխարինին մեղայական կարդալ։ Այնուամենայնիւ հոսանքների վախը միշտ կայ։ Ստալինի եւ նրա ծառաների աղմուկը ապացուցում է, որ կառավարութիւնը վարակւած է քայքայման ախտով. «չքնաղ Վրացին» ունի բազմաթիւ եւ կատաղի հակառակորդներ, որոնք դիմում են ամէն մաքիավէլական միջոցի, կուսակցութեան մէջ մնալու, մինչեւ նրան հարւածելու վայրկեանի [illegible]անիլը։ Այդ վայրկեանը [illegible] է արինալի, որովհետեւ կոմմունիստները չեն կարող բաժանել հոսանքների ու պայքարել գաղափարական զէնքերով։ Խորհրդային Միութեան մէջ գոյութիւն չունի պարլամենտական երկիրներին յատուկ կուսակցական հատւածական ելեւէջը. բիրտ ուժի իրաւակարգում, միայն ուժն է որ վճռելու է, թէ ո՞ւմ է պատկանում իշխելու կարողութիւնը։

Գիտակցելով այս ճշմարտութեանը, Ստալինը եւ իր Չեկան հէնց սաղմի մէջ խեղդում են ամէն մի ընդդիմադրութիւն։ Ճիշդ է, դեռ ոչ մի համագումար կանգնած չի եղել դեկավարման այնպիսի ծանր սխալների առաջ, ինչպէս ներկայինը։ Կոլխոզային անմիտ դեկրետի հրատարակումն ու չինովնիկութեան արագ գործադրումը եւ աւերը գործելուց յետոյ, խուճապային նահանջը նրանից՝ մնում են ամենացայտուն փաստը ոչ միայն Ստալինին տապալելու, այլեւ դատապարտելու համար։ Բայց ըստ կոմմունիստական ուղղափառ թւաբանութեան 2անգամ 2 հաւասար է աւելի կոթին, Ստալինը եւ իր կենտրոնական կոմիտէն, որ հրամանագրեցին կոլխոզային բաշխբոզուկութիւնը, անշեղ են ու անսխալական։ Մեղաւոր են հակայեղափոխականները, որ կոմմունիստական մորթ հագած հրամանի անթերի իրագործումով ուզեցին վարկաբեկել խորհրդային իշխանութիւնը։ Նահանգապետին մեծարել, իսկ գզիրներին կախել, որ համարձակեցան նրա հրամանով շագանակները ջարդել գիւղացու մէջքին. ինչով բացատրել տրամաբանելու այս հիւանդոտ ձեւը. ուրեմն պատւաւոր կօշկակարը (իր յիսնամեակի առթիւ, Ստալինը Թիֆլիզի կօշկակարներից այս կոչման արժանացաւ) կարող է անպատիժ զարկել կոմմունիստական թէկուզ անմիտ փորձերի կարմիր մեխերը խորհրդային ժողովուրդների կրունկներին շարունակաբար։

Միակ շնորհը, որ նա կարող է անել ցաւից ճչացող զոհին. դա շատ խոր մտած մեխը մի քիչ ղուրս քաշելն է։ Դրանից արիւնաքամ ոտները քայլելու ուժ չպիտի ստանան եւ հոգեկան ստրկութիւնն ու նիւթական թշւառութիւնը պիտի շարունակեն պահել միլիոնաւոր բազմութիւնները կենդանի դիակների վիճակի մէջ, իր եւ իր արբանեակների բռնութեան տակ։

Լէնինը մեծագոյնն է, կոմմունիստական աստուածը։ Ստալինը իրեն համարում է նրա միակ մարգարէն. բայց անգամ այդ աստծու իշխանութեան շրջանում, խորհրդային վարչաձեւի բախտը այնքան սերտօրէն կապւած չէր նրա անձի հետ, որքան այսօր նա ի մի է ձուլւած մարգարէի անձի հետ. չմոռանանք, որ լէնինեան վերջին շրջանի կոմմունիզմը ծիծաղելի է համեմատած ստալինեանի հետ։ Լէնինը տօնածառ էր գնում եւ բարեկամներին ծննդեան Ս. Տօնով շնորհաւորում. եկեղեցին պետութիւնից բաժանւած էր եւ նրանք միմիանց չէին խանգարում, աւելի սպանդի միջոցով իր իշխանութիւնը հաստատելուց յետոյ, Լէնինը մտցրեց Նէպը — մասնաւոր առեւտրի ազատութիւնը եւ անհատական սեփհականութիւնը։ Իսկ Ստալինը յամառօրէն նահանջեց Լէնինի դիրքերից դէպի յետ, դէպի կոմմունիզմի կատարը — անաստուածութեան բռնի տարածում, մասնաւոր առեւտրի իսպառ ոչնչացում, կենսամթերքների պետական բաշխում ու հնգամեայ ծրագրի անւան տակ միլիոնաւոր մարդկանց տառացի ստրկութեան ենթարկում։ Երկու չարիքների մէջ կարելի է համեմատութիւն դնել. մինչ Լէնին գնում էր դէպի հաշտութիւն մասսաների եւ առանձնապէս գիւղացիութեան հետ, Ստալինը դասակարգերի ոչնչացման նշանաբանի տակ, գնում է դէպի նրանց ատելութեան եւ զայրոյթի բորբոքումն։ Այս վիճակը կոմմունիստներին ստիպում է սարսափով նայել այն վաղւան, որ կարող է յաջորդել Ստալինի անկման. ամէնքը զգում են դիկտատորի եւ խորհրդային իր ստեղծած վարչաձեւի կատարեալ նոյնացումը. թւում է թէ նրանք միասին պիտի ոչնչանան, ամէն երկու հարիւր մարդու մէջ գտնւող երկու կոմմունիստներից ոչ մէկը վստահ չէ, ինչ հոսանքի էլ նա պատկանի, թէ փլուզումի դէպքում ինքը կենդանի կը մնայ իր շրջապատողների մէջ։

Բայց կգայ մի օր, երբ պոռթկումը հասունանալով կուսակցականների եւ ոչ կուսակցականների մէջ, կը յաղթահարէ իր զսպանակների ուժը, կը մոռացւին բոլոր հաշիւները. զգուշութիւններն ու նախատեսութիւնները, բռնակալը կը տապալէ ծիծաղելի հեշտութեամբ ու յեղափոխութիւնը կը յաղթանակէ։ Իսկ այսօր Ստալինի զսպանակները դեռ բաւականին զօրեղ են տասնըվեցերորդ համագումարը դարձնելու ձեւական մի արարողութիւն իր հասցէին։ Կը կատարի [illegible] կոմմունիստական թագադրու[illegible] հանդէսը արդէն իր գա[illegible] ամուր բազմած միապետ եւ Նորին Մեծութիւն Սօսօ (*) Ա[illegible]ինը Մոսկուայի Մեծ Թատրոնի դահլիճում ունկնդրելով իր անսխալականութեան ու անպատասխանատուութեան միաձայն ներբողները, կը շարունակէ իր ասիական բռնակալութիւնը աշխարհի վեցերորդ մասի վրայ։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(*) Ստալինի մականունը։

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԷՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ՌԱՄԿԱՎԱՐԻ ԱԿՆՈՑՈՎ

Դաշնակցութեան դիրքը Բարեգործականի մասին շարքս չըսպառած, առիթը կ'ունենամ թերթելու Ամերիկայի Ռամկավար կուսակցութեան պաշտօնական օրկան «Պայքար»ի վերջին թիւերը, որոնց մէջ Պ. Գ. Ս. Փափազեան զետեղած է «Դիտողութիւններ Հ. Բ. Ը. Միութեան շուրջ» խորագրին տակ երկու յօդուածներ։

Խիստ շահեկան է ծանօթանալ այս գրութիւններուն, գլխաւորաբար անոր համար որ ռամկավար հրապարակագիրը իրեն յատուկ եղանակով կը հաստատէ ինչ որ ըսած ենք մենք, ո՛չ միայն մեր այս վերջին շարքի ընթացքին, այլ եւ ասկէ տարիներ առաջ։ Առաջին պարագան, որ կը ներկայանայ հոս, այդ այն հիմնական խնդիրն է թէ Բարեգործականը, հակառակ Փարիզի իր կաշառուած պաշտպաններուն, իրապէս խոցելի կողմեր ունի։

Պ. Փափազեան կրկնելով իր ընկերներու հաւատամքը թէ Դաշնակցութիւնն է միայն որ «հալածած» է Բարեգործականը «ծուռ շարժառիթներէ դրդւած», կ'ընդունի սակայն ո՛չ միայն Դաշնակցութեան դիտողութիւնները, այլ եւ անոր շարունակական պահանջը։

«Թերութիւններ, ան (Բարեգործականը) ունեցած է անշուշտ, սխալներ անխուսափելի եղած են նաեւ անոր գործունէութեան մէջ. անտարակոյս կան բաներ, որոնք կրնան շտկուիլ ու բարեփոխուիլ»։ («Պայքար», յունիս 8)։

Տեղն է այս տողերը ստորագրող պարոնին հարցնելու — Տարբե՞ր իմաստ ունեցած է Դաշնակցութեան քննադատութիւնը նոյն ձեր յիշած Բարեգործականի մասին. չէ՞ որ ի վերջոյ քննադատութիւնները եղած են կամ թերիներու եւ կամ այն «անխուսափելի» սխալներու բարեփոխման մասին, որոնք մեր կարծիքով կրնան շտկուիլ միշտ, եթէ միայն ձգտումն ունենան բուն պատասխանատուները։

Ըստ էութեան ո՛չ մէկ տարբերութիւն մեր ըսածներու եւ վերի տողերու իմաստին մէջ։ Կրնան արտայայտութեան ձեւերը տարբեր ըլլալ, բայց այս ալ անխուսափելի է, նկատի ունենալով Դաշնակցականի եւ Ռամկավարի տարբեր խառնւածքները։

Թուելով տարիներ շարունակ կրկնուող բայց երբեք չշտկուող սխալները, մենք ալ կրկնած ենք նոյնպէս, «Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր սկզբունքներէն իսկ պիտի կրնայ ի յայտ բերել ինքզինք սրբագրելու եւ ժամանակին ոգիին համեմատ յառաջդիմելու, արդիականանալու ընդունակութիւնը։»

Դաշնակցական ո՞ր թերթն է, որ հազար անգամ եւ հազարաւոր ձեւերով թելադրած չըլլայ այս անհրաժեշտութիւնը, իբրեւ հիմնական դարման Բարեգործականի կազդուրման։

Ամբախավարութիւն է, այն ալ գռեհիկ տեսակէն, չխոստովանիլ մեր այս պահանջը, որ կը կրկնուի անյուսօրէն։ Եւ ճիշդ հոս է մեր եւ Ռամկավարի տարբերութիւնը։ Մինչդեռ մենք թերահաւատ ենք դարձած, որ Բարեգործականը իր ներկայ վիճակին մէջ կարողանայ փոխել իր ներքին բարոյական մթնոլորտը, անոնք յոյս ունին եւ հաւատք։

Բարեգործականի շռայլութիւններու եւ աւելորդ մսխումներու մասին մեր քննադատութիւնները մասնաւորաբար միշտ ալ ջղայնացուցած եւ կատաղութեան են մատնած իր պաշտօնատարներն ու անոնց գործակից ռամկավարները։

Որքա՜ն արիւն պղտորեցինք սա Փարիզի կեդրոնի վրայ աննպատակ եւ շռայլօրէն ծախսուած հազարաւոր ոսկիներու վրայ, այն ժամանակ երբ մէկ պաշտօնեայի ամսականովը միայն հարիւրաւոր հայ մանուկներ կարելի էր վարժեցնել իրենց մայրենի լեզուին։

Այս բոլորի դէմ պաշտօնական Բարեգործականը կամ լուռ էր, եւ կամ երկդիմի պատասխաններ կուտար, իսկ իր պաշտպանները, «ծուռ հաշիւներ» միայն կը տեսնէին մեր խօսքերուն մէջ։

Այսօր, այլ է պատկերը գոնէ Ամերիկայի «Պայքար»ի համար։ Ան կը թելադրէ «խիստ խնայողութիւն ի գործ դնել» Միութեան ծախքերու մասին։ Իսկ նոյն թերթի յօդուածագիր՝ Պ. Ս. Փափազեանը Բարեգործականի հաշուեկշռի մասին կ'ըսէ ի միջի այլոց — «Սակայն հաշիւներուն ճշտութիւնը ըսել չէ թէ Միութեան տեղեկագրին ու հաշուեկշռին մէջ ցոյց տրուած բոլոր ծախքերն ալ արդարացի են, եւ կամ թէ միութիւնը երբեք չէ ծռուած օգնութեան համար եւ կամ ուրիշ նկատումներով զանազան մարդոց համար աւելորդ պաշտօններ ստեղծելու ուղղութեամբ»։ (Ընդգծումները իմս են, Ս. Թ.)

Հոս ի՞նչպէս չըսել — ո՞ւր էիք պարոններ երբ մենք շարունակաբար այս նոյն [illegible] կողմերու վրայ էր որ կ'ուզէինք հրաւիրել հանրութեան ուշադրութիւնը։ Ի՞նչու լուռ մնացիք, երբ ձեր իսկ կուսակցական գործիչ Հրաչ Երուանդը Բարեգործականի հաշուին մեծածախս ճամբորդութիւն կ'ընէր հեռաւոր Հնդկաստանի խնդիրը։ Ո՞ւր էիք, երբ տարին մէկ քանի անգամ պատուիրակներ կը դրկուէին Հայաստան, նոյնքան շռայլ ծախսերով։ Եւ վերջապէս դեռ անցեալ տարի չէ՞ր, որ Պ. Մալէզեանի ճամբորդութիւնը դէպի Ամերիկա շուրջ հարիւր հազար ֆրանքի կը նստէր Բարեգործականին։ Հարկ չկայ կրկնելու նաեւ այն բոլոր պաշտօններու մասին, որոնք մինչեւ այսօր ալ չեն կրնար իրենց անհրաժեշտութիւնը փաստել։ Լաւ է սակայն, որ գոնէ միայն այսօր մարդիկ կ'ընդունին, այն ալ մութ հաշիւներէն տարուած, թէ այո՛, «աւելորդ պաշտօններ ըստեղծելու» ուղղութիւնը գլխաւոր թերին եղած է Բարեգործականի կեդրոնին։

Մեր քննադատութիւններու մէջ «ծուռ հաշիւ» տեսնողները կրնա՞ն սակայն հաւատացնել, որ իրենք անկեղծ են այս խոստովանութիւններուն մէջ։ Պ. Փափազեանի ակնարկները Բարեգործականի մէկ երկու իբր թէ աւելորդ պաշտօններու մասին, առաջին իսկ առթիւ կը մատնեն իր հոգիին բովանդակ գաղտնիքը։ Ցաւը այս մարդոց ո՛չ թէ աւելորդ պաշտօնեաներու մասին է, այլ այն թէ, ինչո՞ւ այդ պաշտօնները տրուած են անկուսակցականներու եւ ո՛չ թէ ռամկավարներու։ Այլապէս դժուար է բացատրել թէ ինչո՞ւ ան մասնաւորաբար կը ծանրանայ Պ. Քաշալեանի եւ գրադարանապետի մասին միայն, մինչ անդին բուն ռամկավար պաշտօնատարներ ալ կան, աւելի մեծ թոշակներով։

Իրենց ճիշդ քննադատութիւններու հետ, այս իրապէս ախտաւոր եւ գերազանցապէս կուսակցական հաշիւները, պարզ է որ միակ պատճառներն են, որ մղած են զիրենք երկու գնդասեղի հարւածներ հասցնել իրենց անսխալական Բարեգործականին։ Այս մտայնութիւնը կը մատնեն անոնք կեդրոնական վարչութեան կազմի մէջ հրաւիրուած Պ. Պետրոս Հալաճեանը նկատելով, իբրեւ մէկը, որ դեռ պատերազմէն առաջ իբր թէ «հակած» ըլլայ Դաշնակցութեան։

Հոս արդէն, երեւան կուգայ այն իրական հիւանդոտ մտայնութիւնը, որու մասին ծանրացանք ասկէ առաջ. եւ որ մեր կարծիքով կը մնայ մահացու թշնամի Բարեգործականին. Այլապէս, մարդիկ ըստ էութեան չեն առարկեր Պ. Հալաճեանի նման մէկու մը դէմ, որու «վարչական կարողութիւնը խնդրոյ առարկայ» չընելով հանդերձ, կ'ընդունին «թէ կարող եւ վարչագէտ անձ մըն է, այսուհանդերձ»։ Բայց սխալ կը գտնեն այս անձի ընտրութիւնը, նախ, անոր համար որ զտարիւն Ռամկավար չըլլալով, կրնայ «հակած» ըլլալ Դաշնակցութեան, երկրորդ՝ որ ի վերջոյ Բարեգործականի մէջ նոր դէմք է։

Այս բոլորի հետ, Պ. Փափազեանը այնուամենայնիւ կը շարունակէ մօտիկնալ բուն վէրքերուն։ Ան Բարեգործականի ներքին կեանքի մէջ չի տեսներ ժամանակակից ոգին։ Ժողովական կարգը եւ ընտրութիւնները անհամապատասխան կը գտնէ մեր դարուն ընդունուած «սկզբունքներուն եւ ռամկավարութեան ոգիին»։ Դեռ աւելի առաջ երթալով, խորհուրդ կուտայ Հ. Բ. Ը. Միութեան, որպէսզի անոնք «մի քիչ թօթափեն տիտղոսներու եւ անուններու շատ կարեւորութիւն ընծայելու մտայնութիւնը»։

Վերջացնենք հոս մեր այս ընդհանուր շարքը, թողլով ուրիշ առիթի մը, զուտ գործնական մէկ քանի խնդիրներու քննութիւնը։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՍԱԼՄԱՍՏԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Հանգանակութիւններ ի նպաստ աղէտեալներուն

ԹԱՒՐԻԶ, 12 յունիս (սեփ. թղթ.)— Սալմաստի երկրաշար
աղէտեալներու օգտին պարսկահ
գաղութներուն մէջ, ազգայ
մարմիններ ու համայնքնե
արդէն սկսած են կատարել հա
գանակութիւններ։ Այսպէս Թէ
րանի մէջ արդ. հանգանակու
է 800 թուման, Նոր Ջուղա
մէջ՝ 800 թուման, Սուլթանաբա
մօտ 160, Քաշան՝ 150, Շիր
161 թուման եւայլն։

Շիրազի փոքրաթիւ հայ գ
ղութը, ձայնատարապետ Պ. Ս. Մ
լիքեանի նախաձեռնութեամբ
կատարած է ժողովրդական հա
գանակութիւն մը, որուն գումա
161 թուման (տոլար) փոխագր
են Թաւրիզ Հայոց Առաջնորդ
րան։

— Պարսից կառավարութի
Սալմաստի վերաշինութեան հ
համար յատկացուցած է 300,0
թուման (տոլար)։ Այս գումա
(նուիրատուներու ցանկը առա
ծին կը հրատարակուի Գ. էջ
մէջ, ԽՄԲ.) մէջ կը մտնեն նաեւ հա
գանակուած գումարները։

Սալմաստի պարսիկ գիւղ
տէրերը դիմած են կառավար
թեան, որ իրենց քանդուած գ
ղերու վերաշինութեան յատկ
ուելիք դրամը իրենք ստանան
վերաշինեն գիւղերը, բայց գ
ղացիութիւնը դիմած է կառավ
րութեան, որ գիւղատէրերու ա
առաջարկը նկատի չառնուի, վ
զի եթէ գիւղատէրը կառավարու
թեան դրամով իր գիւղերը վերա
շինէ, այն ժամանակ, այդ նոյ
գիւղերուն մէջ ապրող հողագործ
գիւղացիները շատ ճնշուած վիճ
կը պիտի ենթարկուին։ Գիւղատ
րերը ամէն բանէ [illegible]
զանոնք հեռացնել գիւղերէն [illegible]
կէ զատ, գիւղատէրերը կրնան [illegible]
բացնել վերաշինութեան յատկա[illegible]
ունելիք դրամներուն [illegible]

[illegible]

...ՍԻՐ

«ԱԿՏԻՎ ԿՈՄՍՈՄՈԼ»Ը

Ինչպէս յայտնի է, Խորհրդային Ռուսիոյ շատ մը հանրապետութիւններէն ... երգողին սեպուհի ընտրած ... կը բերուի Մոսկուայի հրատարակութիւնները, ... տալու համար անմիջական ... հասկնալով սկզբունքի ... դատաստանական փորձերու ... արդիւնքն (?) Մեջի այլոց, Կովկասեանէն ... խումբ մը ... ութիւններ, որոնք Մոսկուա կը ... կազմեն ի ... «գրական շրջանակ» մը եւ ... ձեռք ... կը կարդան ազգայնական գրութիւններ, ինչպէս Զուլ... (Tschulpan) բանաստեղծութիւնները ... գտած ... Մաս... Մուհամմէտեանի, որ ... 17 տարեկան, մէկ ռուսերէնը: Ստորեւ թարգմանութիւնը գերմաներէնէ:

ԻՄ ԱԶԳԸ

...ժան իշխանաւորին ձեռքին տակ խստօրէն,
...ուած էր իմ ազգը:
...ութեան ճամբուն վրայ իր ...
...ը բարձրացուց իմ ազգը:
...ուտ պայքարին մէջ, այդ ...
...անաւորին դէմ յաղթեց իմ ազգը:
...ութիւնն իր ... ակայն, ձեռ...
...ն հանեց իմ ազգը,
...իշխանաւորին տեղ, նոր բռնաւորներ եկան:
...ց դէմ ինչո՞ւ, ո՛վ ազգ,
...ւ չես արթննար, ո՛վ ազգ,
...ի՛ր, մի՛ մնար — ո՛վ ազգ,
...թներուն ձեռքին տակ:
...ագրէ՛ դուն ինքզ...
...նի պէս, դուն ...նաւ —
...յայեր արիւնը իսկ:
...իսուութեան համար,
...մ մըն ալ ոտքի ե՛լ:
Ռուսիոյ տակ... , ռուս...
...սե՛րը.
...ե՞րբ պիտի ... քեզ...,
...ւորութեան Մուհամմէտեան...
...ակտիվ կոմսոմոլ է եղել»:

Գ. Ձ.

Ամերիկեան ... 150ական ... նուիրած են ... թանգարաններուն:

...ի ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ կատարուած ... համաժողովին ... հանդիսաւորութիւնը ... քանակ գումար մը տուած ... այլ առեւտրականներն ալ շօ... գումարներով իրենց մասնակցութիւնը բերած են այդ ... գանակութեանց:

ՄԱՍԻՍ

...ԱՄԵՐԻԿԱ ... 5 միլիոն ոսկի, երբ ... Ամերիկայի մէջ ... ման գործակալներու կողմէ ... ուած միասներուն, այն ատեն ... գեռ Ամերիկա պատերազմ... չէր մասնակցած:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ՂՐԿԷ

Թղթակից մը կը գանգատի խորհ. Հայաստանի մէջ (5 յունիս).— Ապրիլ 30ին Մոսկուայի գրուգզոստորգը (անթարգմանելի) մէկ վակոն օղիի շիշ կը ղրկէ Երեւան: Մեր կայարանին պաշտօնեաներուն անտարբերութեան պատճառով, վակոնը 20 օր կը սպասէ կայարանին մէջ, մինչդեռ համաձայն երկաթուղիի ընկերութեան օրէնքներուն, վակոն մը չի կրնար 6 ժամէն աւելի սպասել:

Մայիս 14ին նոյն անթարգմանելի անունով տան կողմէ մէկ վակոն գինիի շիշ կը ղրկուի Երեւան: Եւ վակոնը Երեւանի կայարանին մէջ կը սպասէ 11 օր:

Եւ թղթակիցը «ոճի՛ր է» կը պոռայ: Խե՛ղճ թղթակից, դեռ չէ սորվեր բոլշեւիկ բարքերը: Եթէ վակոնները պարպուէին 6 ժամէն, ո՞վ պիտի տեսնէր թէ Մոսկուա վակոնով ապրանք կը ղրկէ Երեւան: Պէտք է 20 օր սպասէ վակոնը, որպէսզի Երեւանի մէջ մարդ չմնայ որ տեսած չըլլայ Մոսկուայի արմաղանը:

ՋԱՂԱՑՔՆԵՐԸ ՉԵՆ ԲԱՆԻՐ

Թալինի, Դարալագեազի, Վեդիի ջաղացքները փակուած են, որովհետեւ ոչ ոք խնամք կը տանէր: Ղուրդուղուլիի, Աշտարակի, Վաղարշապատի, Ղամարլուի ջաղացքները անցած են հաւաքական գիւղատնտեսութեան մարմիններուն ձեռքը, բայց չեն բանեցներ, որովհետեւ «շահ չկայ»: Չեն աշխատիր Գեչըլուի, Ձիրանդանոցի, Մ. Շահրիարի ջաղացքները:

Հաւաքական գիւղատնտեսութեան պատկանած ջաղացքներու վիճակն այսպէս է,— Քարերը կոտրած են, առուները քանդուած, զանազան առարկաներ եւ գործիքներ փճացած:

ԲԱՐԻՃԱՂԻԿ ԲՈԼՇԵՒԻԿԸ

Ղամարլուի շրջանին մէջ Վ. Դարղալուի գիւղական խորհուրդի նախագահը Եղիշէ Մովսիսեան... լաւ կ'աշխատի ու կը վարէ իր պաշտօնը: Այսպէս 5-6 անգամ զազանաբար ծեծեց աղքատ ու միջակ գիւղացիները: Մայիս 30ին առանց պատճառի ծեծեց ու ցեխին մէջ գլորեց Մուրատեանը: Մայիս 31ին ամբողջ գիշերը խմելէ եւ գինովնալէ յետոյ մտաւ միջակ գիւղացի Գեղամ Գիւլշատեանի տունը, հայհոյեց ու ծեծեց, լաց ու շիւան բարձրացնելով տանը մէջ:

Սեւանի շրջանէն 6 գիւղացի կը բերէ, կը հրէ բանկի մը մէջ եւ լաւ մը կը ծեծէ: Եւ ...ներու ծեծի բաժին մըն ... կը հանէ այն թղթակիցներ..., որոնք կը գանգատին իրմէ («...հր. Հայաստան», 6 յունիս...

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Հայաստանի պետական պիւտճէին պակասը 1929—1930ին. եկամուտ 11,046,250 րուբլի (Նախորդ տարուընէ 57,50 առ հարիւր համեմատութեամբ աւելի): Եկամուտին մէջ տուրքերը կը կազմեն 8,417,300 րուբլի:

Ելք 24,880,738 րուբլի:

Այս գումարէն 8,531,000 րուբլի յատկացուած է Կեդր. Գործադիր Կոմիտէին, Գործավարներու Խորհուրդին, Պետական Յատկագիծներու Մարմնին, Ներքին գործավարութեան, դատական վարչութեան, Լուսաւորութեան, առողջապահական եւ հողագործական գործավարութեանց ծախքերուն, իսկ 6,743,875 րուբ. ժող. տնտեսութեան, 391,548 րուբլի՝ զանազան ֆոնտերու, 9,214,315 րուբլի՝ նպաստ տեղական պիւտճէին:

Քիչ մը աւելի մանրամասնութիւն յատկացուած գումարներու մասին:

Արդիւնաբերութեան	18,505,000
Ելեկտրական շինարարութեան	6,833,000
Ջրային տնտեսութեան	2,520,000
Բնակարաններու շինութեան	1,751,000
Ճամբաներու շինութեան	1,476,000
Երկաթուղիներու շինութեան	1,855,000
Գործազրկութեան ֆոնտին	47,000
Պետական հրատարակչականին	387,000

ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՋՈՀԵՐՈՒ ՕԳՏԻՆ

Փարիզի պարսկական գաղութը Սալմաստի արկածեալներուն նիւթական օժանդակութիւն հասցնելու ցանկութեամբ կազմակերպած է այս յուլիսի 3ին մեծ երեկոյթ մը, Պարսից դեսպանի եւ տիկին Հիւսէյին խան Ալայի բարձր հովանաւորութեամբ: Երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Union Interalliéeի պարտէզներուն մէջ, երեկոյեան ժամը 10ին:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին բազմաթիւ երգիչներ:

Երեկոյթին վարիչներն են Տիկնայք Մարաջախտ Լիոտէյ, կոմսուհի Գալար, Ֆիլիպ Բերդոյէ, Կիւլպէնկեան, իշխանուհի Րիզա խան Արֆա եւ ուրիշներ:

Սալմաստի երկրաշարժի զոհերուն մէջ խոշոր թիւ կը կազմեն Հայերը եւ յոյս ունինք, որ տեղական հայ գաղութը եւ մանաւանդ Փարիզ գտնուող պարսկահայ ընտանիքները չեն զլանար իրենց օժանդակութիւնը բերել երեկոյթի նիւթական յաջողութիւնն ապահովելու համար: Տոմսերը կարելի է ստանալ Փարիզի դեսպանատունէն:

ՀԻՒՍԻՍ. ԿՈՎԿԱՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՒՂԵՐ

Հիւսիսային կովկաս բաժնուած է զանազան ազգային շրջանակներու: Այսպէս բազմաթիւ հայկական գիւղեր կան այդ երկրին մէջ:

Անապայի շրջանակին մէջ կան երկու հայկական գիւղակներ, որոնք կապուած են Ռայեւսկի գիւղական կեդրոնին:

Միասնիկեան շրջանակին մէջ հայկական գիւղեր են Թոփտին եւ Չալթըր:

Սոչի շրջանակին մէջ կը գտնուին Պրոգրես, Նոր Արշալոյս, Ավանգարդ, Միջուրի, Մացխտան հայկական գիւղերը:

«Հայկական» շրջանակին մէջ կը գտնուին կուբան. Հայկական, Խոյթա եւ Շահումեան գիւղերը:

Սալսկի մէջ կը գտնուին 300-400 Հայեր:

Մեծ թիւով Հայեր կան նաեւ Արմաւիրի, Ռոստովի, Կրասնոդարի մէջ, որոնք ունին իրենց դպրոցները:

Հայաշատ շրջանակ մըն է նաեւ Պրիկումսկին, որ կ'իյնայ Թերեքի շրջանին մէջ:

ՀԱՐՑ-ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Մուրճ-Մանգաղ (9 մայիս) կը հրատարակէ հարց-պատասխանի բաժին մը, պարզաբանելու համար հաւաքական գիւղատնտեսութեան առթիւ ծագած վէճերը: Կ'արտատպենք գլխաւոր հարցումները.—

Հարց.— Ամուսինը մտել է կոլխոզ, իսկ կինը չի ցանկանում: Ուզում են բաժանել, բայց մէկը չի ցանկանում երախաները միւսին զիջել: Ո՞ւմ պիտի մնան երախաները:

Պատասխան.— Դիմել դատարան:

Հարց.— Ուսադբայի մէջ գտնուած կաղնու ծառերը համայնացուո՞ւմ են թէ ոչ:

Պատասխան.— Այգին կամ ծառերը չեն համայնացւում:

Հարց.— Այն ձխախոտագործ կոլխոզնիկը, որ ունի 3.4 կով, աւելացրած կաթը կարո՞ղ է ծախել:

Պատասխան.— Եթէ կովերը համայնացուած չեն, ի հարկէ:

Հարց.— Կոլխոզնիկն իրաւունք ունի՞ իր չհամայնացուած կովը ծախել:

Պատասխան.— Թոյլտուութեամբ գիւղխորհրդի եւ անասնաբույժի:

Հարց.— Մենք գիւղացիներս կոլխոզ մտնելուց առաջ աշխատել ենք Սկոպսում, թուղթ ենք ստացել յետագայում ստանալու համար մեր աշխատավարձը: Մեր թուղթերը հաւաքեցին, ասելով թէ սրանք պիտի կոլխոզի ֆոնտը մտնեն: Իրաւակա՞ն է նման վարմունքը:

Պատասխան.— Ոչ թէ իրաւական է, այլ քնալլագծօղութիւն է դա: Գիւղացու արտադրական միջոցներից, լծկանից, աւելորդ կաթնատու անասունից, կերից բացի ուրիշ որեւէ բան համայնացնել եւ այն էլ բռնի, կոպիտ խեղաթիւրում է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴՐԱՄ Կ'ՈՒԶԷ

Իւրպէն կօհիէյի թերթը, La Nouvelle Aurore, իր վերջին թիւին մէջ կը գրէ, «Թուրքիա նորէն մեր դրամը կ'ուզէ» խորագրին տակ — Էնկիւրիի բռնաւորը քեմալ փաշա կը ջանայ քանի մը հարիւր միլիոն քաշել ֆրանսական խնայողութենէն:

Լաւ նշան չէ:

Մեծ պատերազմի նախօրեակին, Թուրքերը ֆրանսայէն փոխ առին 900 միլիոն ոսկի ֆրանք (այսօրուան հաշուով 5—6 միլիառ), զինուելու համար գերմանիոյ կողքին:

Շնորհիւ այս ֆրանսական միլիառներուն, Թուրքիա կրցաւ երկարաձգել գարհուրելի կերպով ծանրացնել եւրոպական աղէտը եւ ֆրանսայի պատճառել անդարմանելի կորուստներ:

Նոյնը պիտի կրկնո՞ւի դարձեալ:

Դրամը զոր ֆրանսայի հանրապետութեան կառավարութիւնը պիտի թողու որ մեր երկրէն դուրս ելլէ յօգուտ Թուրքիոյ, պիտի գործածուի մեր դէմ եւ փոխատուները իրենց դրամէն մէկ սու անգամ չպիտի տեսնեն:

Համբաւաւոր «Մէշվէրէթ» թերթին նախկին աշխատակիցը Ալպէր Ֆուա յայտարարած է թուրք ժողովրդավարներու պաշտօնաթերթին թէ, — ֆրանսայի հանդէպ քէմալի եւ իր կուսակցութեան տրամադրութիւնները ոչինչով կը տարբերին Ապտիւլ Համիտի անկումէն յետոյ, Իթթիհատականներու տրամադրութիւններէն: Բոլորը ֆրանսատեաց են»:

Ու կը յանձնարարէ որ ֆրանսացիները զգուշանան եւ իրենց «դարաւոր բարեկամ»ներուն մէջ ճանչնան իրենց բացայայտ թշնամիները:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԻՇ ՄԸՆ ԱԼ

Հայ մարզաշխարհը ունեցաւ երկու արժէքաւոր մրցանիշեր: Խթիկեանէն վերջ, Յ. Մամիկոնեան եւս կոտրեց իր նախկին մրցանիշը ձողով ցատկելով 3 մեդր 56 սանթիմ:

Յ. Մամիկոնեան՝ որ այս տարեդարձեալ կը մասնակցի ֆրանս. C. A. S. G. խումբին, կը նկատուի մեր լաւագոյն մարզիկը շատ մը խաղերու մէջ: Ինքն է որ կը պահէ վազքերու եւ ցատկի Ֆրանսահայ մրցանիշերէն 5ը:

Անցեալ օր, Փարիզի մէջ, իր ձեռք բերած արդիւնքը բարձր է եւրոպական բազմաթիւ ազգերու նոյն խաղին մէջ ունեցած չափանիշերէն: Իր այս յաղթանակով հայ մարզիկը կը գրաւէ առաջնակարգ տեղ մը Ֆրանսացի ցատկողներու շարքին մէջ:

Մամիկոնեան եւ Խթիկեան՝ կրնան նորանոր ճիգերով, յառաջ չերկայ շաբաթներու ընթացքին, ունենալ ա՛լ աւելի յաջողութիւններ, անգամ մը եւս ապացուցանելով այսպէս թէ աթլէթիսմի մէջ յաջողելու համար պէտք կայ տարիներով յարատեւ աշխատանքի եւ մեծ փորձառութեան մը:

Վ. Մ.

ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՈՒԱՇԸՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Նիւ Եորքի հարուստներէն Հանրի Ֆոլճըր որ յունիս 11ին մեռաւ, 10 միլիոն տոլարի նուիրատուութիւն մը թողած է նոր գրադարան մը հիմնելու եւ պահելու Ուաշինկթընի մէջ, որ պիտի կոչուի «Ֆոլճըր-Շէյքսփիր ցիշատակարան»:

Այդ գրադարանին պիտի տրուի Ֆոլճըրի նշանաւոր հաւաքածոն Շէյքսփիրի մասին, որ արդէն 25,000 հատորէ կը բաղկանայ, եւ աշխարհի առաջին հաւաքածոն կը նկատուի, որ կը գերազանցէ նոյնիսկ բրիտանական թանգարանի ունեցածը: Գրադարանի շինութիւնը որուն հիմա արդէն ձեռնարկուած է, կը կարծուի թէ մէկ միլիոն տոլարի պիտի նստի:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային թերթերը կը հրատարակեն գ. Միջազգայինի քաղաքականութեան գիծը Պաղեստինի մասին, ուր կ'ըսէ.— «Պաղեստինի համայնավար կուսակցութիւնը պէտք է որդեգրէ «արաբականացման» քաղաքականութիւնը եւ կազմակերպէ պայքար «ճերմակ վտանգին» դէմ:

Պաղեստինի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն, մայիսին ժողով մը գումարած է Հայֆայի մէջ, ուր ներկայ եղած են քանի մը հոծ պատգամաւորներ: Ժողովը որոշած է իր ապագայ գործունէութիւնը հիմնել Արաբ տարրին վրայ որ կը կազմէ գիւղացիութեան մեծամասնութիւնը: Քանի մը ... պատգամաւորներ դէմ արտայ... ունեցան ըսելով.— «Արաբակա... ցումը պատճառ պիտի ... կուսակցութեան տկարացմ..., բայց ժողովը նշանաբան ընդունեց «Արաբականացում դէպի պոլշեւիզմ»:

ՓԱՐԻԶԻ լեհական դեսպանատունը յարձակում կրեց 40ի չափ անձերու կողմէ, որոնք քարերով կոտրեցին անոր ապակիները եւ արագօրէն փախան:

Կը կարծուի թէ համայնավարներու գործն է կատարուածը, ընդդէմ Լվովի մէջ՝ երեք համայնավարներու դատապարտութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 24 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Այդ միջոցին ես ու Գէորգ Թաւաք եւ Գուրգէնին ը... «Ջարկենք 2 ... բացան էս... ծեծալներուն եւ երթանք» բա... երկուքէն ուրիշ ոչ ոք ... այդ ... ճանա... «Համբերից», ըսաւ Գուրգէնը:— «Համբ...ենք, բայց ... ուրիշներն ալ ...գան»,— ...ք:

...Պօղոսի տունը գեղէն 40-50 ... հեռու էր: Տանը պատերը ... հետ հաւասար էն, ծակ մը ... գոմի մէջ, ծակ մը դրսի ... քով, տան մէջն ալ օջախի ...: Որովհետեւ քիւրտերը ծա... մեկ կը տեսնէին ճրագներ... ...լ առինք: Մենք քով ժո... ...ալ շատ կա... ...վառեցինք:

Գիւղացիք եկան ... երտերու քով, 1000 ղուրուշ ... տալ, եթէ հեռանան. «Գիւղը ձերն է, կ'ըսէին, մի՛ ...նդէք»: Այդ խոստացողը գիւղի ... փուրթօն էր: «Լօ՜ փուրթօ՛», ըսաւ քիւրտը դու հազարի ղ...ուլ նաքըմ: Աշ բաբէ՛ հասանըմ, եք եք շարժէ բըքըմ» (2 հազար ալ տաս, չեմ ընդունիր: Ես Հասանի պապն եմ, մէկ-մէկ պիտի կտրեմ գլուխը): 20 բոպէ իրարու հետ խօսեցան մեր դրան քով: Մենք բոլորը լսեցինք:

Սերոբը կը գտնուէր գոմի մէջ՝ ժամը ձեռքին: Պօղոսի մեծ կնիկը կը տեսնէ, որ քիւրտ մը հրացանը ուղղեր է Սերոբին: Խոյն նա ճրագը մարեր է եւ Սե...

...բերին յետ հրեր: Քիւրտը հրացանը կը կրակէ, կ'առնէ ալիւրի փեթակին:

Այդ միջոցին ես սրահի մէջ էի, ներս եկայ, հարցուցի Սերոբին՝ «Քեա մը եղա՞ւ»: «Վնաս չեղաւ, ըսաւ, բայց եթէ ես կինը չըլլար՝ ես կը զարնուէի»: Ես մինչեւ էդ առեն 3-4 անգամ դիմած էի Գուրգէնին թէ՝ «զարնենք, դուրս գանք», նա անդադար կ'ըսէր՝ «համբերենք»: Փուրթօն պոռաց իրեն հետ գտնուած գիւղացոց, «Տղե՛րք, քէլէ՛ք երթանք, ինչ ուզեն, թո՛ղ ընեն իրարու գլուխ»: Փուրթօն այդպէս կը պոռար, որ մենք հասկնանք թէ Հայերը գացին, դուրս գանք ու զարնենք քիւրտերուն:

Գիւղացիք քաշուեցան, գացին: Նորէն ըսի Գուրգէնին. «Զարնենք, դուրս գանք, հիմա Խրիդանաց եւ Տաքըկայ քիւրտերն ալ կուգան, կը շատնան, գոմը մեր վրայ կը փլեն»: «Համբերի՛ր», ըսաւ Գուրգէնը:

Քիւրտերն էդ ատեն՝ պար բռնած կը խաղային եւ կ'ըսէին. «Գլէյ ջան-ֆեդան վօրէն բայի ջէքի դայ հարան» (հայու ջան-ֆեդաներ, տուէք ձեր զէնքերն ու գացէ՛ք, ձեզ ոչինչ չենք ըներ): Գուրգէնը քիւրտերէն չգիտէր, կը հարցնէր քիւրտերէն գիտցող ընկերներուն, թէ ի՞նչ կ'ըսեն նրանք, եւ նրանք ալ կը բացատրէին: Քիւրտերու մէջ կային լաւ հայերէն գիտցողներ:

Գուրգէնը առաջուընէ կարգադրած էր այսպէս. կռուողներ ըլլալու են ինքը՝ Գուրգէնը, ես, Մանուկը, Գէորգը ու Սեդրակը: Ուրիշ մարդ իրաւունք չունի հրացան խփելու, այլ բոլորն ալ պիտի ընկնեն խիանցի Կրպոյի յետեւը եւ դուրս ելածին պէս երթան: Ես այդ միջոցին կը գտնուէի դրան կողքի յետ կանգնած: Դուռը տախտակ չէր, ցախով էր շինուած

եւ թրիքով ծեփուած: Դուռը ունէր կողքին մի փոքր ծակ: Կրպօն առանց հրամանի մթութեան մէջ դուրս զարկաւ մի հրացան:

Ես չնկատեցի թէ ո՞վ էր զարնողը, հարցրի. «Կրպօ, էդ հրացանը դո՞ւ զարկիր»: Նա ուրացաւ: Բայց տեսայ, որ դատարկ փամփուշտը կը հանէր հրացանի մէջէն եւ ըսի. «Ի՞նչ կը խաբես թէ ես չզարկի»:

Այդ միջոցին դուրսէն եւս հրացան մը ներս զարկին նոյն ծակէն, որովհետեւ ներսի լոյսը քիչ մը ցուցցած էին: Հրացանի պայթումին Կրպոյի թեւը յետեւ գնաց: «Տղա՛յ, զարնուա՞ր»: «Հա վալլահ, զարնուայ»: Հրացանը ձեռքէն առի, տարի ներսը՝ Գուրգէնին քով:

Ճրագը բերին, տեսանք աջ թեւի ուսին էր զարնուեր եւ թեւի ոսկորը կոտրուեր է: Տղան գունաթափուեց, փուշին արձակեցինք, կապեցինք թեւը, կախեցինք վիզը:

Տանուտէր Պօղոսի պառաւ մայրը սկսեց քիւրտերէն ողբի եղանակով խաղ կանչել: Այլեւս բարկութենէս չկրցայ համբերել, ըսի Գուրգէնին. «Այդ 20 քիւրտին մինչեւ 5-6 ընկեր չսպաննել տաս, դուրս չպիտի գաս կ'երեւի»:

Սերոբի կինը բռնած էր Գէորգի ձեռքէն, բաց չէր թողուր: Գացի դրան առաջ, ես սկսեցի զարնել: «Կեցիր,— պոռաց Գուրգէնը,— ես ալ գամ»: Սեդրակին դրի էնդեղի ծակը, սկսաւ զարնել: Ես 5 անգամ զարկի, Գուրգէնն ալ եկաւ, սկսեց զարնել: Դուռը բաց ըրի: Սերոբի եղբայր Ջըքօն հրացանը ուսին դրած կը զարնէր: Գուրգէնը ուզեց դուրս նետուիլ, բռնեցի թեւէն՝ կանգնեցուցի:

Դրան վերեւ, կտուրի վրայ կային մի շարք քիւրտեր, որոնց հրացաններ կախուած ... մեր դրան վրայ, կը սպ... մեր դուրս գալուն, որ զարնէին:

(Շար.)

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՃԵԱՆՆԵՐՈՒ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

39 RUE DE TRÉVISE, PARIS (9) MÉTRO CADET TÉL. PROVENCE 05-91

ներքին և արտաքին կացութիւնը, ինչպէս նաեւ բոլշեւիկեան կուսակցութեան վերաբերեալ կարգ մը ներքին խնդիրներ:

Ըստ Ստալինի, վերջին շրջանը կազմած է անկիւնադարձ մը՝ նպաստաւոր Խորհրդ. Միութեան համար, տնտեսական նոր եւ շատ կարեւոր ճիգերով, — աննպաստ՝ դրամատիրական պետութիւններուն համար՝ տնտեսական անկումով:

Անցնելով ռուսական պարտքերու հատուցման խնդրին, Ստալին ըսաւ.—

Այս մարզին մէջ, մեր քաղաքականութիւնը շատ յստակ եւ հիմնաւոր է: եթէ մեզի վարկ բանան, պատրաստ ենք վճարելու մեր նախապատերազմեան պարտքերուն մէկ մասը, զանոնք նկատելով իբր վարկերու յաւելուածական տոկոսներ:

Այս կերպով, յեղափոխական բոլշեւիզմը նոր զիջում մըն է որ կը պատրաստուի հանդէպ քաղքենի պետութիւններուն, և կարթ մըն է որ կը փորձէ հետեւիլ միջազգային դրամատիրութեան...:

Յոյն կառավարութեան եւ սինոտին միջեւ

Բուռն վէճ մը ծագեցաւ Աթէնքի կառավարութեան եւ եկեղեցական իշխանութեան միջեւ, Յունաստանի վանքերուն վերաբերեալ կալուածներուն եւ սեփականութեանց հաշուեյարդարին առթիւ:

Սինոտը նիստ պիտի գումարէ եւ կը կարծուի թէ պիտի որոշէ յայտարարել բոլոր աշխարհի եկեղեցական իշխանութեանց թէ «օրթոտոքս եկեղեցին ներկայիս կը հալածուի յոյն կառավարութեան կողմէ»:

Պոլիվիոյ յաղթական յեղափոխութիւնը

Պոլիվիոյ մայրաքաղաքը, ինչպէս գրեր էինք, ինկաւ յեղափոխականներու ձեռքը: Դեռ յայտնի չէ թէ առժամեայ կառավարութեան հաստատման նախընթաց կռիւներուն մէջ, ի՞նչ է մարդկային կորուստներուն գումարը: Միայն Լափազի եւ արուարձաններուն մէջ, 500ի չափ մեռելներ եւ հազարաւոր վիրաւորներ կան: Վիրաւորուած է նաեւ նախորդ նախագահին՝ Սիլէզի կինը:

Յեղափոխական պետերը կ'ուսումնասիրեն երկիրը խաղաղեցնելու միջոցները: Կարեւոր քաղաքներ առանց ընդդիմութեան, յանձնուած են յեղափոխականներուն:

Խռովայոյզ Սպանիան

Սէվիլի մէջ, 40,000 բանուորներու գործադուլը սկսաւ ցոյց տալ իր քաղաքական հետեւանքները: Գործադուլը սկսած է տարածուիլ ճարտարարուեստի մեծ կեդրոններու մէջ եւս, ինչպէս Փորտու, Պիլպաօ եւ Մալակա, ուր ծանր բախումներ տեղի ունեցան բանուորներու և կառավարական ուժերու միջեւ: Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ զէնքի դիմել: Մատրիտէն և Կրընատէն եւս նման լուրեր կուգան:

Սպանիոյ Ներքին նախարարութեան մէկ զեկոյցը կը յայտնէ թէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները քաղած է ներկայ յեղափոխական շարժման մասին և զայն զսպելու համար, պիտի դիմէ կորովի միջոցներու:

Սպանիոյ Աշխատաւորներու Ընդհ. Ընկերութեան կեդրոնը՝ գաւառի իր կազմակերպութիւններուն հրահանգեց զգուշանալ շարժումին որ եւ է մասնակցութիւն բերելէ:

Կը կարծուի թէ շարժումը կը ղեկավարէ համայնավար կուսակցութիւնը:

ALLO, ALLO
Tél. TRUDAINE 81 07
Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՃԷՆԱՋԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ
8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)
Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ
ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ (Քարթիէ Լաթէն) 51 Rue Monsieur-le-Prince
Հեռաձայն՝ Danton 88 65
ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակ հին ու նոր գիրքեր, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ այլ լեզուներով, գրական, գիտական դըպրոցական, կիպական եւայլն, նաեւ ամէն լեզուով պարբերականներ:
ՀԱՍԱԾ ԵՆ ՐԱՖՖԻԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ
Արտասահմանէն եւ գաւառէն եղած ապսպրանքները օրը օրին կը ղրկուին:
ԳՐԱՏԱՆ ԿԻՑ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՆԱԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ՄԸ
Բոլոր գրավաճառները, հրատարակիչներն ու հեղինակները կրնան դիմել մեզի գործի համար
LIBRAIRIE H.SAMUEL, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris VIe

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ

ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ եւ 7 Յուլիս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Café Sourceի վերնայարկը, Rue des Ecoles.

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

6 ՅՈՒԼԻՍ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

կը նախագահէ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

բանախօսութիւն, երգ, պար, անակնկալներ

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սթանոզի Հայր. Միութեան կողմէ 5 Յուլիս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ Haroldի սրահներուն մէջ, 3 Rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses: գեղարուեստական բաժին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

5 ՅՈՒԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ ՍՕՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

8 Rue Danton, PARIS Métro: Odéon եւ St. Michel

Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (4 արար)

(ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեանի, Օր. Անահիտի, Տիկ. Լաթիֆեանի եւ Պ. Պ. Գմբէթեանի, Ա. Կոթիկեանի, Լաթիֆեանի, Սարիմի, Գրիգոր Վահանի, եւայլն:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը կատարէ «Ասլան»ի դերը

ԳԻՆԵՐԸ՝ 20, 15, 10 եւ 7.50 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը ապահովել Կավռոշի խմբագրատունէն՝ 208bis rue Lafayette եւ բոլոր հայկ. ճաշարաններէն

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

ՅՕՐԻՆԵՑ

Յ. Ս. Ա[illegible]ԱՅԵԱՆ

Ծախու է քիչ գործածուած «Տիւման» [illegible] ճառանիշով մէկ մէթր երկ[illegible] րութեամբ թիքոթաժի մեք[illegible] նայ մը: Կը սորվեցնենք սակ[illegible] ցնել պարզ և ֆանթէզի հ[illegible] ուածեղէններու շինութիւնը[illegible] մել՝ Պ. Յակոբ Պէճիտեանի [illegible] մէն օր (բացի կիրակիէ) [illegible] Rue Tourtille 4րդ յարկ, [illegible] րիզ: Մէթրօ՝ Պէլվիլ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHAN

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ

Նոր գիրքը

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (իր գրական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ):

Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St Martin: գին՝ 5 ֆրանք: փոստ ծախք չկայ

ՑԱՆԿ ՍԱԼՄԱՍՏԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՇԻՐԱԶԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Հայկ Մելքոնեան 150 ղռան, Ա. Գիւլզարեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Սարգիսեան, Ս. Մելիքեան, Մ. Քրաչեան, Գ. Մինասեան եւ Ժօզէֆ Նէսիմ 100ական ղռան, Տիկին Մ. Սարգիսեան, Վ. Քէնտիրեան, Տիկին Մ. Կարապետեան եւ Պ. Տէօքմէճեան 50ական, Թ. Աղաճաբէկեան 40, Ճօրճ Տէր Յովսէփ Գէորգեան, Յովհ. Խան Ղարախանեան, Տոքթ. Գ. Մանաւազ, Ա. եւ Պ. Ֆրէնդեան, Ոմն, Յովհ. եւ Տիկին Արժանթի 30ական, Կ. Կարապետեան, Մ. Մարտիրոսեան, Յ. Կարապետեան, Ֆուատ Կարիքեան, Թ. Նալբանդեան, Լ. Կարիքեան, Մ. Գասպարեան, Տիկին Լ. Ներսէսեան, Տիկ. Եղիսաբէթ 20ական, Սայիտ Բօրզու Խան, Ոմն 15ական, Մ. Թադէոսեան, Ս. Դաւիթեան, Ա. Տրամբլի, Ա. Ադամեան, Գ. Դրորեան, Մ. Միքայէլեան, Մ. Կարապետեան, Ա. Թադէոսեան, Բժ. Տ. Աղաջանեան, Էմիլ Գլանդեան, Ս. Գասպարեան, Յ. Ասատուրեան. Ն. Ասատրեան, Տիկին Մ. Սահակեան եւ Օր. Վ. Գլանդեան 10ական, Գ. Կարապետեան 6, Ա. Կարապետեան, Տիկին Սառա. Տիկին Շ. Ղազարեան, Բէկլար, Խաչատուրեան եւ Օր. Ռօզա 5ական, Տիկին Մէրի եւ Օր. Եղիսաբէթ, 2ական ղռան: ընդհանուր գումար 1610 ղռան:

Ծախու է Goussainvilleի մէջ տուն մը որ ունի 2 սենեակ, գետնայարկ եւ մառան: Պարտէզով միասին 400 քառ. մէթր: Մանրամասնութիւններու համար դիմել Պ. Mauriceի, 220 Rue Pierrot, Goussainville. շոգեկառք՝ Gare du Nordէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանօս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ: 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մէրսին. Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար: Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ: Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր: Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան:

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ քէմախի վերի Բագառիճէն Խոսրով Իլպիզեան եւ զաւակները Ղազարոս, Կաթիկ, Ազատուհի, եւ հօրեղբօրորդւոյս զաւակները՝ Աւագ, Մատթէոս եւ Ծաղիկ, որոնք աքսորուած են 1915ին: Իզմիրի դէպքէն ամիս մը առաջ Մալաթիայէն լուր առնուած է աղջիկը կաթիկէն: Անկէց ի վեր լուր չկայ: Իրենց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր. նուէր, իմացնել՝ H. Hougasian, Mazagan: Maroc: կամ «Յառաջ»ի: կը խնդրուի սուրիահայ եւ յունահայ թերթերէն արտատպել:

Կ'ուզուի սպասուհի մը տարեց այրեւկնոջ համար, սնունդ եւ պառկելիք տեղ: դիմել Պ. Մազըրմեանի, 22 Rue d'Hauteville, Paris.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում աչանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօ. ռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud, N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95.21

WAGRAM AUTO
73 Ave. de Wagram
63 Ave. Gde. Armée
149ter Bd. Villette
Ամբողջ դասընթացքը՝ սկսեալ 100 ֆրանքէն:

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Բէժակցի)
92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tel. Ménil. 56—06
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները:
Ձոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին: կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն: փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը: փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
ՄԱՍԻՍ ՊՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
57A Rue Nationale, MARSEILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. [illegible]ITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert
Մեծ ճաշակով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:
Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հար[illegible]նիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամ[illegible]ադրելի սրահ:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ 1930

2 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1303

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԾԵՐԸ

Էնկիւրիի Թրքական գործակալութենէն առնելով, ֆրանսական երէկուան թերթերը կարգ մը լուրեր հաղորդած էին քրդական կռիւներու մասին։ Թրքական գործակալութիւնը աշխատած էր, որքան կարելի է, շարժումը մութ ձեւով ներկայացնել, որպէսզի գաղափար մը չկազմուի անոր ծաւալի վրայ։

Այս մթութեան հակառակ, Թրքական հաղորդագրութիւնը բոլորակի կը խօսի պարսկական սահմանագլուխէն անցնող ապստամբներու, ինչպէս նաեւ շարժման յետաշրջական բնոյթի մասին։

Այդ կցկտուր տեղեկութիւններէն կ'երեւի որ կռիւները կը շարունակուին Արարատի բարձրունքներուն վրայ, և թէ ապստամբութիւնը ծաւալած է Զիլանի շրջանը եւս, ուր կը գործէ Հայտարանցի աշիրէթը։ Այսպիսով, եթէ հաւատանք Թրքական տեղեկութեան, որ այդ սահմանէն անդին չէ ծաւալած շարժումը, նորէն լայն է շրջագիծը, որու մէջ կը մտնեն Արարատի, Ալաշկերտի, Ալատաղի, Արճէշի, Մալազկերտի և Աբաղայի շրջանները։

Կռիւներու և անոնց հետեւանքներու մասին, այսօր որոշ բան մը չենք կարող ըսել, մինչեւ չհասնին ճշգրիտ մանրամասնութիւնները։ Սակայն, ի վիճակի ենք մերկացնելու Թրքական դիւանագիտական սադրանքները, և ցոյց տալու Էնկիւրիի գործակալութեան մտահոգութիւններու ներքին ատառը։

Երբ Թրքական գործակալութիւնն առանձնապէս կը շեշտէ պարսկական սահմանագլուխէն անցած ձիաւոր խումբին պարագան, պարզօրէն այդ դիւանագիտական ակնարկութեամբ կ'ուզէ զգուշացնել պարսիկ կառավարութիւնը, անոր չեզոք դիրքը կասկածի տակ առնելով։ Ասկէ առաջ Թրքական կառավարութիւնը մեծ ջանքեր թափեց անվստահելի ներկայացնելու սահմանագլուխի վրայ տեղաւորուած Քիւրտերը, ու ուզեց ստանալ Պարսկաստանի օժանդակութիւնը՝ ճզմելու Արարատի ապստամբութեան օջախը։ Բարեբախտաբար, Պարսիկները շուտով ըմբռնեցին Թրքական դաւադրութեան իմաստը և հաստատ [illegible] իրենց չէզոքի դիրքին մէջ։

Բացայայտ է որ Հայտարանցի ձիաւորները Արարատի ապստամբ շրջանէն անցած են Զիլան։ Բայց Թրքական գործակալութիւնն անհրաժեշտ գտած է ըսելու որ անոնք Պարսկաստանէն անցած են Թրքական սահմանը։ Այս ակնարկութեամբ, Թուրքերը յոյս ունին անվստահելի ներկայացնելու պարսկական սահմանի երկայնքը տարածուած քրտութիւնը իրենց պարսկական կառավարութեան և մղելու այս վերջինը նոր միջոցներ ձեռք առնելու փախստական քիւրտ յեղափոխականներու հանդէպ։

Աւելի հետաքրքրական է Էնկիւրիի միւս տեղեկութիւնը։ Որ թէ «բռնուած փաստաթուղթերէն կ'ապացուցուի թէ այս աւազակախումբերը մտադիր են յետադիմական շարժում մը ստեղծել»։

Բէժալական նոր յանկերգ։

Քրտական ազատագրական շարժումը, երբ լայն ծաւալ կը ստանայ, Բէժալի կառավարութիւնը «յետադիմութեան» ուրուականը, բոլշեւիկեան սիստէմով, երկրի մէկ ծայրէն միւսը արշաւերութեան կը դնէ, սարսափի մատնելու Թուրք այն ընդդիմադիր տարրերը, որոնք օգտուելով քրտական ապստամբներէն կարող էին գլուխ բարձրացնել իշխանութեան դէմ։ Միւս կողմէ, Թրքական ճարպիկութիւն մըն է «յետադիմական» մկրտելու քրտական ազատագրական շարժումը արտասահմանի աչքին, որպէսզի ճնշուած ազգի մը կռուողի պայքարները քաղաքական բնոյթ չստանան, և տեղի ունեցած արիւնահեղութիւնները հանրային կարգը պահպանելու վերագրուին։

Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն մինչեւ այսօր, քրտական շարժումները ճնշուեցան անխնայ կոտորածներով և քրտական թերթերը, խօսք մէկ ըրած, «շէրիաթ»ի և յետադիմութեան պատմութիւններ հիւսեցին տեղի ունեցած դէպքերուն և դէմքերուն շուրջ, դիտակցօրէն, մոռացութեան տալով շարժման ազգային նկարագիրը։ Բայց Թուրքիոյ ներքին և արտաքին նկատումները շատ անծանօթ են Քիւրտերուն, որոնք հեցուած են ատելութեամբ և կիրքով հանդէպ Թուրք ազգին և պետութեան։ Ազգայնական մոլեռանդութեամբ մը (առանց կրօնական մոլեռանդութեան) Քիւրտերը սկսած են հարուածել Թրքական պետական շէնքը, որ Արեւելեան Նահանգներու մէջ ամբողջովին խարխլած է քիւրտ ազգի զարթնումով։

Թրքական տեղեկութիւնը չի մոռնար իլուր աշխարհի յայտնելու թէ ժողովուրդը հանդարտ է, և թէ «աւազակները» [illegible] ջանան ապառնալիքով զանոնք ոտքի հանել։ Ի հարկէ այս բան-բաց սուտերուն հաւատացողներ կրնան գտնուիլ։ Սակայն իրենք Թուրքերը, որ լուր հնարողներն են, և Քիւրտերը, որ հրդեհի մէջն են, երբեք չեն հաւատար անոնց։

Թրքական աղբիւրներէն բխած այս լուրերը ցոյց կուտան, [illegible] կառավարութիւնը կը գտնուի խիստ լուրջ շարժումի մը [illegible]։ Տակաւին վաղաժամ է խօսիլ Քիւրտիստանի համատարած ապստամբութեան մը մասին, սակայն Թուրք կառավարութեան մտահոգութիւնները մեզ կը մղեն մտածելու նման հաւանականութեան մը վրայ։

Կ. Ս.

МАМУЛ

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ «ՊԱՅՔԱՐԻՆ ԷՈՒԹԻՒՆԸ»

Խմբագրական շարքի մը մէջ «Յուսաբեր», ի միջի այլոց կը գրէ. (յունիս 16).

— «Ռամկավար «կուսակցութիւն»ը անվարանելը յայտարարէ.

«Մեր քաջալերանքին չի կրնար արժանանալ դաշնակցական դպրոցը, դաշնակցական գրականութիւնը։ դաշնակցական հանդէսը, դաշնակցական նուիրահաւաքութիւնը, դաշնակցական «Համազգային»ը, կամ դաշնակցական կեղծ կարմիր խաչը...»։

— Իսկ «դաշնակցական» Հայաստա՞նը...

Ան նոյնպէս այդ քաջալերանքին անկարող է արժանանալ. *բազմակէտը* ճիշդ այդ իմաստը ունի. անհերեւոյթ ուժ մը ռամկավար գրիչը սանձած եւ թոյլ տուած չէ նաեւ այդ բառերը գրելու։ Սակայն որոշ է լռութեան իմաստը։ Ու կոծիք պիտի ըլլար քաջալեր հանդիսանալ «դաշնակցական» Հայաստանին, միաժամանակ կռուելով դաշնակցական բովանդակ գործունէութեանը դէմ։ Ո՛չ, ռամկավար «կուսակցութիւն»ը հոգիով, մտքով ու մարմնով դէմ է «դաշնակցական» Հայաստանին. բոլշեւիկեանին՝ կողմնակից է, իսկ հակառակ այն հայրենիքին, ուր դաշնակցականը պիտի իշխէ։

Այսպէս կը հրահանգէ ռամկավարին իր մղած «պայքարին էու[թիւնը]» [illegible] պայքար չունինք յանուն պայքարի։

Մենք իշխանութեան տենչ չունինք յանուն իշխանութեան։

Մեր պայքարը նպատակի մը կը ձգտի եւ իշխանութիւնը այդ նպատակը իրագործելուն կը ծառայէ։»

ՀՌԵՆՈՍԻՑ ՊԱՐՊՈՒՄԸ

Հռենոսիոյ գրաւումը դաշնակիցներու կողմէ վերջ գտաւ առջի գիշեր եւ գրաւման ֆրանսական զօրքը պարպեց վերջին շրջանը, Հռենոսի ձախ ափը։

Վէրսայլի դաշնագրով իբր գերման պարտքերու հատուցման երաշխաւորութիւն գրաւուած էին Քոլոնի, Քոպլէնսի եւ Մայենսի շրջանները, որոնք պիտի պարպուէին առաջին շրջանը 1925 յունուար 10ին, երկրորդը՝ 1930 յունուար 10ին, իսկ երրորդը 1935 յունուար 10ին։ Գրաւումը ուրեմն վերջ պիտի գտնէր, ըստ դաշնագրի, հինգ տարի յետոյ։

Գերման Թերթերը այս առթիւ, կը հրատարակեն խանդավառ գրութիւններ, իսկ ֆրանսական կարգ մը Թերթեր մտահոգութիւն կը յայտնեն եւ դառն խորհրդածութիւններ կ'ընեն։

ՍՊԱՆԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կառավարութիւնը կ'երեւի թէ յաջողած է մեծ մասամբ զսպել յեղափոխական շարժումը, որ Սպանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ ծայր տուաւ գործադուլներով։ Սակայն տեղ տեղ դրգռութիւնները կը շարունակուին։ Պիլպաօի մէջ, բազմաթիւ յայտարարութիւններ ցրուեցան, հրաւիրելով բանուորները որ մասնակցին ընդհանուր գործադուլին եւ մեծ ցոյցի մը։ Նորակառոյց շէնքի մը մէջ երկու ձեռնառումբեր պայթեցան։ Շէնքը քանդուեցաւ ամբողջովին։

Բանուորները երբ կը փորձէին կցնել հանրակառքը, ոստիկանութիւնը միջամտեց. երկու կողմէ կրակ բացուեցաւ։ Մէկ քանի հաժայնավարներ ձերբակալուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Արեւելեան սահմանի աւազակները մաքրուեցան»

Այսպէս կը խորագրէն Թուրք Թերթերը Արարատի Թուրքերքիւրտ բախումները եւ լուր հաղորդելու իրենց յատուկ եղանակով կը յայտնեն.—

Ֆրանսական եւ գերման կարգ մը թերթեր, Թեհրանէն լուր առած են թէ Թուրքիոյ կառավարութիւնը Արարատ լերան վրայ զինուորական շարժման սկսած է, այնտեղ մնացած աւազակախումբերը ի սպառ բնաջնջելու համար։ Կառավարութիւնը 10 հազար զինուոր հանած է Արարատ լեռը ուր առաջին առիթով իսկ աւազակներուն հանդիպած են։ Պարսիկ կառավարութիւնն ալ, զինուորական միջոցներ ձեռք առեր է որպէսզի աւազակները Պարսկաստան չփախչին։»

«Ագշամ» այս լուրը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Էնկիւրիէն դեռ չէ հաստատուած եւ ճշգուելի կարօտ լուր մըն է։ Միայն թէ, կ'աւելցնէ յիշեալ թերթը, յայտնի է որ թէեւ Արեւելեան նահանգներուն մէջ անդորրութիւնը ամբողջովին ապահովուած է, բայց հաւանական է որ Արարատի նման բարձր լերան վրայ դեռ աւազակախումբերու մնացորդներ գտնուին։

Այս լեռը իր ժեռուտ եւ անմատչելի ծերպերուն շնորհիւ, շատ նպաստաւոր թաքստոց մըն է աւազակներու, որոնք գաղտնօրէն շրջակայ գիւղերը կ'իջնեն եւ հետապնդումի միջոցին ալ դիւրութեամբ կրնան պարսկական սահմանն անցնիլ։

«Եթէ, կը շարունակէ «Ագշամ», եւրոպական թերթերու մէջ հրատարակուած լուրը ճիշդ է, Արեւելեան Անատոլուի մէջ մնացած աւազակներու այս որջը մաքրելու յաջողած է կառավարութիւնը»։

Պուլկար ընդդիմադիրները կը շարժին

Պուլկարիոյ ոստիկանութիւնը գրաւեց մայրաքաղաքին եւ գլխաւոր քաղաքներու մէջ փակցուած յայտարարութիւններ, [illegible] Յայտարարութիւնը խստօրէն կը քննադատէ կառավարութեան քաղաքականութիւնը եւ ժողովուրդին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վտանգին վրայ, որկրախիերկրին վատ կացութենէն։

Յայտարարութեան հեղինակները կը մատնանշեն երկրին ներսը՝ ազգային ճակատի վրայ միութեան պակասը, եւ երկրէն դուրս՝ ազգ. շահերու պաշտպանութիւնը ստանձնող մարդոց անկարողութիւնը։ Յիշելէ յետոյ թէ կառավարութեան տկարութիւնը կը նպաստէ պառակտումներու, յայտարարութիւնը կը յանձնարարէ կարգ մը արմատական բարենորոգումներ՝ խորհրդարանական եւ հանրային զանազան հաստատութիւններու վերաբերեալ։

Յայտարարութիւնը կը վերագրուի «Էմիօ» պարբերաթերթին շուրջ հաւաքուած քաղաքական խմբակի մը, որուն կը մասնակցին նախկին նախարարներ Կէօրկուլոֆ եւ Քազանոֆ։ Այս վերջինները համամիտ չէին որ Ցանքօֆ մտնէ դահլիճին մէջ, որուն կը մասնակցի նաեւ Լիափչէֆ։

Ստալին կը ճառէ

Համայնավարներու ընդհ. քաղաքականութեան մասին իր զեկոյցին մէջ, Ստալին բացատրեց բոլշեւիկներու դերը։ Իբր անմիջական աշխատանք՝ բոլշեւիկեան կուսակցութիւնը պիտի ջանայ Խորհրդային Միութեան մէջ ապահովել ճարտարարուեստի կանոնաւոր ճիւղաւորումը, Ուրալի եւ Սիպերիոյ մէջ ստեղծել հանքածուխի եւ մետաղագործութեան խարիսխներ, կազմակերպել երկրագործութեան գլխաւոր ճիւղերը, կռուիլ պաշտօնակալութեան դէմ, բարձրացնել աշխատանքի արտադրական կարողութիւնը, բարելաւել պարենաւորումը եւ այլն։ Գծելէ յետոյ հոյակապ եւ թերեւս այս պատճառով ալ անիրագործելի եւ կանխաւ սնանկութեան դատապարտուած տնտեսական գործունէութեան մը ծրագիրը, Ստալին անցաւ բոլշեւիկ կուսակցութեան ներքին զարգացման.— Կուսակցութեան լէնինեան գիծը ամէն ճակատի վրայ պարտութեան կը մատնէ բոլոր թեքումները եւ տրոցկիզմի եւ աջ թեքման դէմ իր պայքարին մէջ ալ յաղթական դուրս պիտի գայ։ Ոչ ոք կ'ուրանայ այլեւս թէ կուսակցութիւնը այնքան ամրօրէն չէր հաւաքուած կեդր. կոմիտէին շուրջ, որքան է այսօր»։ Անշուշտ Ստալինի ճառը ընդունուեցաւ խանդավառ ծափերով։

Բոլշեւիկեան համագումարին մէջ, Ստալինի ճառէն յետոյ, վիճաբանութիւնները սկսան անոր տեղեկագրին շուրջ։ Բոլոր ճառախօսները յայտնեցին իրենց հաւանութիւնը կուսակցութեան ընդհանուր ուղղութեան, որուն նպաստաւոր արդիւնքները ցոյց տուին տնտեսական եւ մշակութային մարզին մէջ՝ յաջողութեան փաստերով։ Բոլոր ճառախօսները պահանջեցին որ ընդդիմադիր հին պետերը վերջնական յայտարարութիւններ ընեն իրենց ներկայ դիրքին մասին։

Ռըկլանով, կուսակցութեան նախկին քարտուղար եւ աջ ընդդիմադիր պետերէն, յայտնեց թէ պատրաստ է գործելու կուսակցութեան հետ եւ ուրացաւ հատուածական աշխատանքներու իր մասնակցութիւնը։

Խօսք առին նաեւ Տոմսկի եւ Ռիկով։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդա Գ. էջ)

Հ. Յ. Դ.
ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 20

Արշաւիր Մինասեան	1000
Լեւոն Մօզեան	200
Գերասիմ Բալայեան	150
Ժորժ Շէրպէթճեան	150
Մկրտիչ Աշճեան	100
Նուպար Ալատինեան	150
Յակոբ Երանեան	150
Կարօ Երանեան	150
Բիւզանդ Աճէմեան	150
Բարունակ Գումրուեան	150
Խաչիկ Մկրտիչեան	150
Գումար	2500
Նախորդ գումար	20,470
Ընդհ. գումար	22,970

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ...

Իտալիա կէս միլիառ լիռի նոր վարկ մը յատկացուց երկրին պաշտպանութեան պէտքերուն։

Իսկ Ճափոն իր կարգին ետ չմնալու համար սպառազինման մարզին մէջ, որոշեց կարեւոր [illegible] նաւորդական կազմակերպութիւններուն մէջ, շատցնել մարտանաւերու եւ սաւառնակներու թիւը, թեթեւ յածանաւերուն մէջ վերջին նորութիւններ մտցնել եւ ծովային թընդանօթներու կատարելագործումը ուսումնասիրել,

21 ՕՐ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Ամերիկացի օդանաւորդ՝ Հունտէր եղբայրները որ չորսը մէկ յունիս 11ին օդը բարձրացեր էին, յաջողեցան կոտրել տոկունութեան եւ տեւողութեան մրցանիշը, ցարդ օդին մէջ մնալով աւելի քան 450 ժամ։ Օդանաւորդները ուտեստ եւ վառելանիւթ կը ստանան օդին մէջ, ուրիշ օդանաւի մը միջոցաւ։ Մտադրութիւն ունին օդին մէջ մնալու 21 օր, այսինքն 504 ժամ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Այս միջոցիս, Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենայ խորհրդակցական ժողով մը, որ նպատակ ունի ուսումնասիրել Եւրոպայի մաքսային միութեան հարցը։ Ժողովին կը մասնակցին 14 երկիրներ։ Ներկայացուցիչ ղրկած են նաեւ երկրագործական, ճարտարարուեստական մեծ կազմակերպութիւններ։

ԱՆԴՈՒՆԴՆ Ի ՎԱՐ

Տասնեւհինգ օրուան մէջ, երկրորդ անգամն է որ Կրընոպլի անդունդները կը հմայեն ու կը խլեն լերան սիրահարները։ Կիրակի օր, Կրընոպլի շրջակայ Պէլտոնի բարձունքէն սայթաքեցան եւ 150 մեդր խորունկութեամբ անդունդն ինկան 5 անձեր, որոնք մագլցումի փորձ կը կատարէին՝ պարանով իրարու կապուած։ Անոնց երկուքը կին՝ ծանրապէս վիրաւորուեցան։

Մնացեալը գտնուող շրջիկներ օգնութեան փութացին եւ զանոնք փոխադրեցին հիւանդանոց, շատ ծանր վիճակի մէջ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԻ ՋՆՋՈՒՄԸ

Արեւելեան բոլոր երկրների մէջ, ուր հականգլիական ցոյցերը լուրջ կերպարանք են ստանում,—մի տեղ բողոք, մի տեղ գործադուլ, ուրիշ տեղ սպառնալիք կամ արիւնահեղ ընդհարումներ,—մեզ մօտ ընդհակառակը շաբաթէ շաբաթ ուժեղանում են անգլիասէր տրամադրութիւնները: Անգլիական պարսկասէր քաղաքականութիւնը մինչեւ իսկ հրապարակային շնորհակալութիւններ է ընդունում տարբեր խաւերից, մամուլի տարբեր օրգաններից ու խորհրդարանից: Մի քայլ եւս եւ թւում է պիտի լսենք «կեցցէ՜ Անգլիան» բացականչութիւններ այնպիսի բերաններից, որոնք տասնեակ տարիներ ոչ մի առիթ չեն փախցրել Ալպիոնը նախատինքի սիւնին գամելու:

Իր ազգային շահերին խորապէս գիտակից այս երկիրը, փոխանակ իր հին լծելու Անգլիոյ դէմ սարքած սայլին, փոխանակ հարեւան Հնդկաստանի, կրօնակից Եգիպտոսի կամ հեռաւոր Երուսաղէմի անարիւն կամ արիւնալի քայլերը ողջունելու, ի ցաւ դաւադիր Ռուսիոյ եւ հակառակ վերջինիս օրօրած սիրուն երազների, Արեւելքում ստեղծուած կնճիռներից հեռու, կարողանում է չտեսնուած հեռատեսութեամբ օգտագործել երբեմն յարձակողական Անգլիոյ բարեացակամութիւնը, նրանից կորզելով անցեալում կորցրած իր այս կամ այն իրաւունքը:

Պատեհութիւնը եզակի է, բայց ոչ աննախընթաց. նման պատեհութիւններ ներկայացել են մօտաւոր անցեալում: Վերցնենք համաշխարհային պատերազմի օրերին ստեղծուած Նպաստաւոր կացութիւնը, որից սակայն Ղաջարների Պարսկաստանը մազաչափ անգամ օգտուելու ընդունակութիւն չյայտնաբերեց. մինչդեռ անգլօ արեւելեան փոխ յարաբերութիւններից ծնած ու զարգացող ներկայ վիճակից լաւագոյն կերպով օգտւում է Նոր Պարսկաստանը, օրէ օրին քաղելով պալատական Նախարար Թէյմուրթաշի հայրենասէր քաղաքականութեան պտուղները:

Բառերը պակաս են գալիս արտայայտել կարողանալու համար այն նոր խոշոր յաղթանակը, որ քանի մը օր առաջ շահեց պարսիկ դիւանագիտութիւնը: Դրամական արծաթ միաւորը ոսկիի փոխելու օրէնքից յետոյ, սկսուած բանակցութիւնները անգլիական The Imperial Bank of Persia դրամատան հետ, յանգում են անսպասելի հետեւանքների, որով յիշեալ դրամատունը իր թղթադրամի մենաշնորհի ժամանակը լրանալուց 19 տարի առաջ, հրաժարւում է իր իրաւունքից՝ յօգուտ պարսիկ պետութեան: Այսպիսով վերջինս ամենից առաջ, յանուն ազգային արժանապատւութեան, իրականութեան է վերածում այն գեղեցիկ երազը, որի մասին մտորել են Սահմանադրութիւնից յետոյ լաւագոյն հայրենասէրները, առանց որեւէ գործնական ելք կանխատեսել կարողանալու:

Կատարեալ անկախութեան ձգտող մի երկրում, սեփական թղթադրամի իրաւունքից զուրկ մի պետութեան համար ի՞նչ աւելի խոշոր յաղթանակ կարելի է երեւակայել. բայց պէտք է տեսնել, թէ բոլորից ծափահարւող այս յաջողութիւնը ինչպէս են տղայամիտ կերպով նսեմացնել փորձում կարմիր աքլորների բանակում: Չգիտեմ ինչ՞ը գրեցին «Իզվեստիա»ն ու «Պրավդա»ն, կամ ի՞նչպէս կապկեց մեր «Խորհրդային Հայաստան»ը: Իրենց պարսիկ հոգեղբայրը ծիծաղելի ելոյթ յայտնաբերեց Խորհրդարանում մի երկար ճղայնոտ ճառով: Մեղադրելի չէ, երբ տարիների աղմուկներն ու մութ դաւերը միանգամայն հակառակ արդիւնք են տալիս, ջղաձգութիւնները նոյնքան բնական են, որքան ի լուր աշխարհի յայտարարելու այն միամիտ գրգռութիւնը, թէ պարսիկ կառավարութիւնն իր այս քայլով վերակենդանացնում է 1928ի մայիսին, արքայական հրովարտակով ջնջած օտարների վայելած առանձնաշնորհումները: Թւում է աւելի շատ ջղայնացած են, թէ ինչո՞ւ իրենք ամէն ինչ նուիրեցին Պարսկաստանին, առանց փոխարէնը մի բան ստանալու, որով Նոր Իրանին անկախութեան դէմ դաւելու տարիների յոգնութիւնը իրենց մնաց, մինչդեռ Անգլիան նուիրում է թղթադրամի մենաշնորհի 19 տարւայ իրաւունքը, փոխարէնը 200 հազար ստերլին ստանալով: Այդ բաւական չէ նաեւ իրաւունք ունենալու այս երկում կալուածներ գրաւ վերցնելու եւ խորհրդային տնտեսական քաղաքականութեան հետեւանքով սնանկացող պարսիկին դրամ փոխ տալու: Եւ ահա, Խորհրդարանի 125րդ պատմական նիստում, երբ սկսւում են վիճաբանութիւնները Իմպերիալ Բանքի ու կառավարութեան միջեւ կայացած համաձայնութեան խնդրի շուրջ, երբեմն խորհրդային ոսկիներով նպաստաւորուած, այժմ դադարած «Թուֆան»ի խմբագիրը՝ Ֆարրոխի համարւում է կորստաբեր՝ նախագիծը եւ «խիստ» քննադատութեան ենթարկում: Պատգամաւորները շատ տեղին ու կծու ակնարկներով ընդհատում են իր ճառը, մինչեւ իսկ բղաւելով իր երեսին.

— Դուք վճարւած էք այստեղ այսպէս խօսելու»: Արդարադատութեան Նախարար Դավար, յանուն կառավարութեան փաստացիօրէն ջրում է կարմիրների թմբկահար պատգամաւորի բոլոր անհիմն առարկութիւնները եւ Խորհրդարանը ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ վաւերացնում է նախագիծը:

Ներկայ նստաշրջանի այս տարօրինակ ելոյթը չպիտի բացատրել միայն ժողովրդական հանրածանօթ «Էրւած սրտի մխիթարանք» առածով: Ցաւը աւելի մեծ է եւ շատ գլուխը թաղւած ռուս-պարսկական առեւտրական դաշնագրի կոլոպուտի մէջ: Վերջերս աւելի յաճախ են ստացւում գանգատի հեռագիրներ Ատրպատականի, Գիլանի եւ Մազանդարանի պարսիկ, հայ եւ թուրք վաճառականներից, որոնցով բողոքում են պատկան հաստատութիւններին, պատգամաւորներին, մինչեւ իսկ միապետին, ռուս առեւտրական հիմնարկների սովորականոտնձգութիւնների դէմ: Խորհրդային տնտեսական սպառնալիքը ընդդէմ պարսիկ տուեւտուրի այնքան է կարմրել, որ ոչ միայն շահագրգռւած շրջանները, այլեւ կենտրոնը ստիպւած են արմատական միջոցներ խորհել օր առաջ ազատւել կարողանալու համար այս անհաճոյ հարեւանի լարած ամենակուլ թակարդից:

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԳԵՐԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Բոլոր պետութիւնները, առանց բացառութեան, կը տառապին գերարտադրութենէ յառաջացած տնտեսական տագնապէ:

Անգլիա ծանրաբեռնուած է հիւսուածեղէնի եւ քարածուխի հսկայական պաշարներով, որոնցմէ գոյացած են մէկ միլիոն 775 հազար անգործներու բանակ մը եւ 42 միլիոն ստերլին (5ուկէս միլիար ֆրանք) ելեւմուտքի նախատեսուած բաց մը:

Գերմանիոյ մէջ, պիւտճէի անհաւասարութիւնը քաղաքական սուր տագնապի մը գոյն առած է, որովհետեւ զանազան տուրքերով մկրատուած դրամագլուխի շրջանառութիւնը յառաջացուցած է կեանքի սղութիւն եւ ճարտարարուեստի թուլութիւն: Անգործները, երկու միլիոն 637 հազար, անցած են ամէն չափանիշէ: Անոնց կուգան միանալ գիւղացիներու բազմութիւններ՝ սնանկացած գերարտադրութենէ, պարզապէս գնորդներ չգտնելու պատճառով:

Իտալիա, հակառակ Մուսոլինիի պաշտօնական լաւատեսութեան, կը գտնուի յարատեւ տագնապի մը մէջ: Լիրը կայունացած սակայնէն երկու կէտի անկում ունեցած է արդէն եւ ցորենի հոչակաւոր պայքարը պարզ ժամավաճառութիւն է, երբ արտասահմանի մէջ միլիոնաւոր թոնոներով աժան ու մատչելի արմտիքներ կը փտին:

Չէխօսլովաքիա կը տառապի շաքարի առատութիւնէն, Ռումանիա ցորենի եւ լաղուտի շատութիւնէն եւ Եուկօսլավիա պաճարներու արտածելի նախիրներէն: Հունգարիոյ կացութիւնը աւելի վատ է, ամբարներու մէջ անցեալ տարուայ ցորենը կը փճանայ եւ գետնախնձորի նոր բերքը կը ծախուի մեռած գինով, 100 քիլօն երեք ֆրանքի:

Ֆրանսա, բաղդատմամբ միւսներուն, աւելի բախտաւոր է: Ճարտարարուեստի եւ երկրագործական արտադրութիւններու մէջ հաւասարակշռութիւնը պահուած է դեռ, սակայն այստեղ ալ կը տիրէ գինիի, ցորենի, մետաղագործութեան, ժանեակներու եւ արտահանումի տագնապը, մտահոգիչ՝ բայց դիմադրաւելի:

Իսկ բախտաւորներու բախտաւորը, Միացեալ Նահանգները ալ ունին իրենց անբուժելի ցաւերը: Այնտեղ ալ կը տիրէ երկրագործներու համատարած դժգոհութիւնը, այնտեղ ալ միլիոնաւոր անգործներու, նահանգէ—նահանգ թափառողներու բազմութիւններ կան: Ճիշդ է որ, տոլարի հմայքը զօրաւոր է, բայց սակարանային անհելի փլուզումները, ճարահատ կառավարութիւնը նետեցին մաքսային հովանաւորութեան տակ: Այդպէսով կը յուսան հիմնել պերճանքի նոր ճարտարարուեստներ: Պիտի յաջողի՞ն. անկասկած ո՛չ, վասնզի դրամատիրութեան յեղաշրջումը աւելի զօրաւոր է քան պետական օրէնքները:

Այսպէս, ամէն կողմ կենսական նիւթերու առատութիւն կը տիրէ, ամբարները լեցուն են արմտիքներով, պահեստարանները փուլ կուգան ապրանքներու ծանրութեան տակ: Սակայն, տարօրինակ երեւոյթ, ամէն կողմ ալ տնտեսական տագնապ կայ, կեանքի սղութիւն, սննդառութեան պակաս, անգործութիւն եւ նոյնիսկ թշուառութիւն:

Ինչո՞ւ համար նախնական նիւթերու մեծաքանակի այս անհագին գեղջը, գիւղացիութիւնը սնանկացնելու, իր մաճն ու մանգաղը լքել տալու ստիպման:

Որովհետեւ արտադրած են անհաշիւ կերպով եւ շուկայի մէջ նետուած բերքը անկարելի է սպառել, որովհետեւ չեն նկատած սպառողներու կարողութիւնը:

Երկրագործական տագնա՛պ, երբ չորութիւնը խամրեցուցած է մուտքերը, երբ պաշարները կը ծախուին չնչին արժէքով, երբ այգիները ցրտահար եղած են եւ կամ խոնաւութիւնը փճացուցած է դաշտերը:

Բայց, երկրագործական տագնա՞պ, երբ ցորենը, գինին, կաթը, շաքարը առատ են, երբ խնդրանքի եւ մատուցումի հնաբաւորութիւնը պէտք էր մարդկութիւնը երջանկացնէր:

Տագնա՛պ, միշտ տագնապ, որովհետեւ կը ցանեն, կը տնկեն, կը բուծանեն, կը հիւսեն եւ կը կառուցանեն, առանց նախապէս վստահ ըլլալու թէ արդիւնքները պիտի կրնա՞ն սպառել եւ ո՞վ պիտի սպառէ:

Սակայն, սպառողներու զանգուածները, մտքի եւ ձեռքի աշխատաւորները, իրենց կարգին այնքան են շահագործուած, անոնց գնելու կարողութիւնը այնքան է սահմանափակուած, գործազրկումի վտանգէն այնքան են մտահոգուած, որ պակաս սննդառութիւնը՝ խնայելու առաքինութիւն են անուանած:

Ու յետոյ, շահագործուած գիւղացիին, գործաւորին եւ մտաւորականին կողքին արկածախնդիր միջնորդը, արծաթասէր դրամատէրը եւ ռազմապաշտ պետութիւններ, իրենց գայթակղեցուցիչ տուրքերով:

Անհաւասարակշռութեան բարիքները: Գիւղացիին առատ բերքը կը փճանայ, որովհետեւ աշխատաւորը անգործ է ու կէս կուշտ: Աշխատաւորը անգործ է, որովհետեւ դրամատէրը չի կըրնար իր ապրանքները աժան ծախել սնանկացած գիւղացիին:

Մեզի յաջորդող սերունդները ազատագրուած սեփականատիրութեան նախապաշարումէն, երբ քննեն մեր օրերու տնտեսական դրութիւնը, պիտի զարմանան նկատելով, որ մեր աշխատանքի եւ արտադրութեան եղանակները որքա՛ն աններդաշնակ եղած են մեր գոյութեան և վայելքի պայմաններուն հետ:

Ըսել է, որ բոլոր տեսակի տագնապներուն — ճարտարարուեստի եւ երկրագործական — իսկական պատճառները կը գտնուին դրամատիրութեան խառնաշփոթ արտադրութեան մէջ և դարմանները՝ ընկերվարական արտադրութեան, միայն ու միայն ընկերվարական արտադրութեան մէջ կը գտնուին:

ԱՐՍԷՆ Կ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անցնող շաբթուան ամէնէն կարեւոր քաղ. անցուդարձը ռուս եւգերման նոր համաձայնութիւնն էր: Երկար ատենէ ի վեր երկու երկիրներու միջեւ «սեւ կատու անցած» էր, որովհետեւ Գերմանիա գիտակցաբար քշուած էր արեւմտեան քաղաքական հոսանքին մէջ, իրագործելու համար Հռենոսի պարպումը: Տօըսի ծրագրէն մինչեւ Եընկի նոր ալլ թոյլ վճարման պայմանները, շեղ ճամբէ մը քալելու ստիպեր էին գերման քաղաքականութիւնը, Պերլինի նշանաւոր դաշնագրէն աւելին: Եւ վերջերս, Ռուսիա իրաւամբ կ'ամբաստանէր Գերմանիան թէ հակառուս ճակատին կը մասնակցի եւ իր ուղղութիւնը կ'առնէ արեւմտեան քաղաքականութենէն: Մինչայդ, գերման քաղաքականութիւնը էր եւ կը մնար զուտ գերմանական: Մարդիկ լաւ սերտած էին Պիզմարքի «հաւասարակշռութեան» քաղաքականութիւնը, վախնալով «երկու ճակատ»ի վտանգէն, այլ ջանալով օգտագործել զայն:

Գերմանիա, ճիշդ Թուրքիոյ պէս, ռուսական կռնակը ցոյց տալով արեւմտեան պետութիւններուն, շարունակական հանգիպումներով կորզեց անոնցմէ ինչ որ կրնար խաղաղ ճամբով. իսկ այժմ նկատելով որ Ռուսիա սկսած փոքր դժկամակութիւններով, մասնաւոր դժուարութիւններ կը յարուցանէր գերման ընկերութեանց եւ ապրանքները կը փոխադրէր դէպի անգլիական կամ ամերիկեան հրապարակը, ժամանակը եկած համարեց «տարակարծութեանց վերջ տալու»:

Պրիւնինկ, գերման երիտասարդ վարչապետը, հակառակ իր ազգայնական որոշ ուղղութեան, առաջին առթիւ Պերլին հրաւիրեց ռուս գործակալները «իրար հասկնալու համար»: Ռուսերը սիրով եկան եւ համաձայնեցան: Ռուսական խաղը յաջողած էր, գերմանականն ալ իր կարգին: 14 յունիս 1930 թուակիր յայտարարութիւնով երկու պետութեանց ներկայացուցիչները կ'ընդունին որ երկու երկիրներու միջեւ ծագած խնդիրները Ռափալլոյի եւ Պերլինի դաշնագրերու ոգիով պիտի լուծուին: Իսկ ամէնէն ուշագրաւ մասը՝ «... Համոզուած են որ հիմնովին տարբեր երկու պետական դրութիւնները արգելք պէտք չէ ըլլան երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութիւններու զարգացման: կը հաստատեն որ ոչ մէկ փորձ պէտք է ըլլայ ազդելու այս կամ այն երկրի ներքին խնդիրներուն»:

«Իզվեստիա» իսկոյն գոհունակութիւն յայտնեց «Ռափալլոյի փորձուած ճամբու վերսկսման» առթիւ, բայց գերման թերթերու նոյնքան սիրալիր ընդունելութեան մէջէն կը նշմարուէր նաեւ կասկածանքի բացատրութիւններ վերջին պարբերութեան շուրջ: Ռուսիա շատ յաճախ նոյն խոստումը ըրած է, բայց ամէն դիտողութեան պատասխանած է թէ յանցանքը Գ. Միջազգայնինն է, մինչ արար աշխարհ գիտէ թէ Մոսկուայի խորհրդային կառավարութիւն կը նշանակէ Գ. Միջազգային.

Իսկ ամբողջը, ինչպէս համառօտ կերպով վերը ըսեցի, քաղաքականութիւն է: Գերմանիոյ մէջ, մանաւանդ այս օրերս, ոչ թէ համայնավարական բարեկամութիւն այլ նոյն իսկ ընկերվարական պարզ տեսակէտներ, հանրապետական սկզբունքներ խնդրոյ առարկայ են: Տեղ տեղ խտրութիւններ կ'ըլլան քաղաքացիներու հանդէպ: Թիւրինկէնի նախարար Ֆրիք խիստ ազգայնական ուղղութիւն մը ունի, «Հրեաները դուրս», «Պերլինի մէջ գերութեան դաշնագրեր կը ստորագրեն (Եընկի ծրագիր), «Սեւ ճերմակ»աւորներ կ'աղմկեն հրապարակը՝ Deutschland · Erwache (Գերմանիա՛, արթնցիր) եւլն.: Կառավարութիւնը դժուարութեանց կը հանդիպի հանրապետական ընդհանուր սկզբունքներ յարգել տալու այս կամ այն երկրի նախարարին: Նոյն Ֆրիքը զուտ գերման ազգային աղօթքներ սորվեցնել կուտայ դպրոցներու մէջ, ինչ որ քրիստոնէական ոգիին իսկ չի համապատասխաներ, կը հաւաստեն կարգ մը թերթեր:

Մինչ այս մինչ այն, անգործներու բազմացեալ զանգուածը եւ տնտեսութեան քայքայուած դրութիւնը, այլ մանաւանդ պիւտճէի անհագին բացը (որ նոր տուրքերու փորձարկութեան մը ենթարկեց գանձային նախարար տօքթ. Մոլտէնհաուէրը, պատճառ դառնալով իր իսկ կուսակցութեան հետ վիճելու եւ հրաժարելու) դրած են Գերմանիան զօրաւոր մարդոց կամ դիկտատուրայի, փնտռտուքի վիճակին մէջ:

Ելմտական նոր նախարարը Տիթրիխ իր ելմտական ծրագրով եթէ յաջողի բարւոքել տնտեսական և գանձային դրութիւնը, արդէն ամէն բան բնական ճամբով կ'ընթանայ: Բայց ինչ աղէկ կ'ըլլար եթէ սա Եընկի ծրագիրն ալ չըլլար:

Փ. Ֆ.

ԿԵՆԴԱՆԱԿԱՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆ[Ը]

Մարդը կրնայ ապրիլ խի[…] տարբեր բարեխառնութիւն ու[…] նեցող կլիմաներու տակ, ա[…] սենքն հասարակածի ամէնէ[…] կիզիչ երկիրներուն, ինչպէ[…] նաեւ բեւեռային սառոյցներու[…] մէջ:

Փորձերը ցոյց տուած են թ[…] առանց խոշոր անպատեհո[…] թեան, կարելի է քանի մը վայր[…] կեան մնալ 100, մինչեւ իսկ 12[…] աստիճան տաք բաղնիքներ[…] մէջ, ասոր հակառակ, յաղթու[…] բեւեռախոյզներ կրցած են տո[…] կալ 40 աստիճան ցուրտի:

Հակառակ բարեխառնութեան այս զգալի տարբերութեան մարդկային մարմինը, ջերմութեան ու ցուրտի հակոտնեա պարագաներու մէջ, կը պահէ 3[…] աստիճանի միջին ջերմութիւն[…] Ասկէ կը հետեւի թէ՝ մեր մարմ[…] նին մէջ գոյութիւն ունի ջեր[…] մութեան մշտակայ աղբիւր մ[…] որ կանոնաւորուած է այնպի[…] եղանակով մը, որ կարելի ըլլ[…] կուիլ արտաքին ցուրտ օդ[…] դէմ. միեւնոյն ատեն չափա[…] րող ներքին պատճառներ կ'ա[…] գիլեն մարմինին ջերմութեա[…] աւելի բարձրանալուն:

Մարդկային գործարանա[…] րութեան մէջ տարածուած ջեր[…] մութեան քանակը ճշդելով, կա[…] րելի եղած է հաշուել թէ՝ մա[…] մինը 24 ժամուան մէջ միջի[…] թիւով 2700-3250 գոլ կ'ա[…] տադրէ, որ կ'ընէ ժամը մօտաւ[…] րապէս 112 գոլ: Քունի ատե[…] ջերմութեան հասեմատութիւն[…] զգալիօրէն պակաս է քան ար[…] թուն վիճակի մէջ:

Հիները կը կարծէին թէ զոր[…] ծարանային ջերմութիւնը բնա[…] ծին ուժ մըն է եւ անոր կեդրոն[…] սիրտը: Այդ վարկածը շարու[…] նակուեցաւ մինչեւ միջին դա[…] Սակայն ֆրանսացի նշանաւ[…] քիմիագէտ Լավուազիէ քննել[…] մարդկային շնչառութեան ի[…] կական հանգամանքը, հաստա[…] տեց թէ […] ջեր[…] մութիւն առաջ բերել մարմնի[…] մէջ: Ասկէ զատ, հաստատուե[…] է թէ ներքին ջերմութիւնը […] առաջ կուգայ անդամազննակ[…] տարրերուն մէջ տեղի ունեցա[…] բոլոր քիմիական գործողութի[…] ներէն եւ անոնցմէ ծագում առ[…] շարժումներէն, արեան շրջա[…] րութենէն, ինչպէս նաեւ մկ[…] նային շարժումներէն:

Մարմնի բոլոր մասերուն[…] ջերմութեան աստիճանը նոյ[…] չէ, այլ կը ներկայացնէ թեթ[…] տարբերութիւններ: Արդէն հեռ[…] գտնուած գործարանները, ին[…] պէս՝ քիթը, ականջները, ձե[…] քերն ու ոտքերը նուազ ջերմո[…] թիւն ունին. այս պատճառո[…] աւելի ենթակայ են մսելո[…] Նմանապէս մարմնին այն մ[…] սերը, որոնք զրկուած են արեա[…] անօթներէ, ինչպէս՝ մազերն[…] եղունգները, չունին ինքնայ[…] տուկ ջերմութիւն մը: Ասկէ զա[…] նորածիններն ու ծերերը չուն[…] նալով կենսական զօրաւոր ջե[…] մութիւն մը, աւելի տրամադիր[…] կրելու ցուրտին ազդեցութիւն[…]

Շատ մը հիւանդութիւններ[…] ատեն, որոնց կ'ընկերանայ ջե[…] մը, մարմնին տաքութիւնը […] բարձրանայ մինչեւ 40, 42[…] 43 աստիճան: Երբ այդ սահմ[…] նը անցնի հիւանդը կը մահան[…] Ասոր հակառակ, քոլէրայի ին[…] պէս նաեւ ուրիշ կարգ մը տ[…] րութիւններու մէջ, մարմնին ջե[…] մութիւնը զգալի նուազում […] կըէ. ասոր ալ հետեւանք[…] մահ է:

Տաքօղին, երկուներքինպատճ[…] ներ թոքային եւ որթային արտ[…] շնչութիւն, կը ձգտին պաշ[…] ցնելու մարմինը, եւ աստ[…] ա՛յնքան աւելի մեծ ուժգն[…] թեամբ կը յայտնուին, ո՛րք[…] զօրաւոր ըլլայ արտաքին օդ[…] բարեխառնութիւնը:

Ինչպէս ըսինք, ինչ որ[…] ըլլայ արտաքին օդին բար[…] խառնութիւնը, մարդկային մ[…] մինը ի կենդանութեան կը պ[…] հէ ներքին տեւական եւ աւե[…] կամ նուազ անփոփոխ ջերմ[…] թիւն մը: Պարազան նոյնն[…]

նաեւ ստնաւոր կենդանիներուն եւ թռչուններուն համար:

Սակայն, կան կարգ մը կենդանիներ, որոնց մարմնին ջերմութիւնը կը փոխուի արտաքին օդին բարեխառնութեան հետ և կը կրէ ելեւէջներ:

Ամէն մարդ գիտէ թէ օձերը ցուրտ օդին կ'իյնան քնաբեր թմրութեան մէջ, որ ատեն բնաւ շարժում չեն ըներ եւ չեն ուտեր: Անոնց մարմնին մէջ շնչառութեամբ առաջ եկած ջերմութիւնը — որ շատ դանդաղ է, եւ սննդառութեան քիմիական գործողութիւնները, որոնք նուազ գործունեայ են — անկարող է հակակշռելու արտաքին ցուրտ ազդեցութիւնը:

Միեւնոյն պայմաններու մէջ կը գտնուի նաեւ ջղջիկը, արջամուկը, առնէտը եւայլն, որոնք ձմեռ ատեն բոլորովին կը թմրին եւ կ'իյնան խոր քունի մը մէջ: Այդ վիճակին մէջ, անոնց ներքին գործարաններն ու շնչառութիւնը չափէ աւելի դանդաղեցնելով իրենց գործունէութիւնը, մարմնին ջերմութիւնը մեծապէս կը նուազի եւ կը կրէ օդի բարեխառնութեան փոփոխութիւնները:

Թէ ի՞նչպէս կարելի է մարմնի ներքին ջերմութիւնը հաւասարակշռութեան մէջ պահել արտաքին մթնոլորտի բարեխառնութեան հետ, այդ մասին աւելի առաջ մասնաւոր յօդուածով խօսած ենք «Յառաջ»ի մէջ:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՍԿԻ

ԿԸ ԳԱՂԹԵ՞Ն

Ինչպէս Պուլկարիոյ բոլոր համայնքներուն, նոյնպէս Պուրկազի մէջ ծայր տուած է արտագաղթի նոր հոսանք մը: Եւ արդէն 170ի չափ ընտանիքներ արձանագրուած են եւ դիմում կատարած թեմական խորհուրդին, իրենց ճանապարհածախսը ապահովելու համար:

Ներկայիս, Պուրկազը գաղթականի մը երեւոյթը առած է: Պուլկարիոյ չորս կողմերէն՝ Խասքօվօէն, Սթ. Զակորայէն, Ֆիլիպէէն, Եամպօլէն, եւայլն, ամէն օր տասնեակներով ընտանիքներ կը հասնին Պուրկազ եւ նաւ նստելով կը գաղթեն դէպի Ֆրանսա կամ այլուր: Եւ, ցաւալի է յայտնել, որ ոչ ոք կը հետաքրքրուի այս վտանգաւոր գաղթով, որ համաճարակի մը բնոյթը ստացած է Պուլկարիոյ մէջ:

Ազգային վերին ու ստորադաս մարմինները ի՞նչ կը բանին . . .

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Էջմիածնի գերագոյն խորհուրդը Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարան ղրկած է 9 յունիս թուակիր նամակ շրջաբերական մը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.

— Կաթողիկոսը վերջին տասնամեակի ընթացքին շարունակ հիւանդ ըլլալով, եւ իր ծերութիւնը նկատի ունենալով, չափազանց մտահոգ էր իր մահէն յ'ետոյ Հայաստանեայց եկեղեցիին վիճակին մասին, որովհետեւ պետական նախկին օրէնքները փոխուած էին եւ Պոլոժէնիէն կորսնցուցած էր իր իրաւական արժէքը:

Այսպէս 1923ին տեղապահ նշանակեց Երեւանի առաջնորդ Խորէն արքեպ.ը, որուն կոնդակով մը հրահանգներ տուաւ կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ:

Իր հիւանդութենէն ապաքինած, կաթողիկոսը կազմեց գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդ մը, որ իր նախագահութեան տակ պիտի կառավարէր բոլոր թեմերը եւ կրօնական հաստատութիւնները: Այսպիսի մարմինի մը ընտրութեան համար թէեւ անհրաժեշտ էր գումարել ազգային-եկեղեցական ժողով մը, բայց անկարելի ըլլալով, իբրեւ ազգընտիր Հայրապետ, իր պատասխանատուութեամբ՝ Մայր Աթոռի վեցբարձրաստիճան եպիսկոպոսները նշանակեց անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի:

Այս Գերագոյն Խորհուրդին մէջ էր որ մշակուեցաւ ազգային-եկեղեցական սահմանադրութիւնը, եւ 1925ին ղրկուեցաւ Հայաստանի կառավարութեան ու թեմական հաստատութիւններուն:

Կաթողիկոսին մահէն յետոյ տեղապահ Խորէն արքեպ. բանակցութեան մտաւ Հայաստանի կառավարութեան հետ, որպէսզի կարելի ըլլայ գումարել ազգ. եկեղեցական ժողով մը, ընտրել նոր կաթողիկոս, կաթողիկոսական տեղապահ, գերագոյն Հոգեւոր խորհուրդ, եւ լուծել զանազան հարցեր: Այս ժողովը հաւանաբար գումարուի հոկտեմբերի վերջերը, (Թուականը պիտի ծանուցուի առանձին):

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Միջազգային Յանձնախումբը Ժընեւի մէջ քննեց պաշտօնեաներու աշխատանքի տեւողութեան հարցը: Ընդունուած որոշումով, պաշտօնեաներու աշխատանքը պիտի տեւէ օրական 8 եւ շաբաթական 48 ժամ: Սակայն շաբաթական 48 ժամը կարելի պիտի ըլլայ շաբթուան օրերուն վրայ բաժնել այնպէս որ օրական աշխատանքը չանցնի 10 ժամը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՈՐԻՍԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Գորիսի հիւանդանոցը շարք մը անյարմարութիւններ ունէր, այդ պատճառով գաւառական գործավարութիւնը 80,000 րուբլի յատկացուց նոր հիւանդանոցի մը շինութեան: Հիւանդանոցին բացումը տեղի պիտի ունենայ նոյեմբերին: Հիւանդանոցը ունի 30 մահճակալ, եւ պիտի կրնայ խնամել նաեւ այցելու հիւանդներ:

ՔՈՉՈՒՈՐՆԵՐԸ

Լեռնային եւ դաշտային Ղարաբաղի, ինչպէս նաեւ Զանգեզուրի գաւառային գործավարները Լաչինի մէջ խորհրդակցութիւն մը կատարեցին քոչուորներու մասին: Արդէն սկսած են սար բարձրանալ քոչուորներու առաջին խումբերը, որոնք գալիս են հարեւան դաշտային գաւառներէն:

Որոշուած է Երեւանի գաւառին մէջ 65,000 հեկտար արօտատեղի յատկացնել տեղացի, 38,000 հեկտար Ադրբէջանի քոչուորներուն: Լէնինականի գաւառին մէջ՝ 32 000 հեկտար Վրաստանի քոչուորներուն: Լոռի գաւառին մէջ՝ 54 000 հեկտար տեղացի, 21,000 հեկտար Ադրբէջանի, 19 հազար հեկտար Վրաստանի քոչուորներուն: Սեւանի գաւառին մէջ 94 հազար հեկտար տեղացի, 32 հազար հեկտար Ադրբէջանի, 10,000 հեկտար Եւլախի քոչուորներուն:

Զանգեզուրի գաւառին մէջ 30 հազար հեկտար Ադրբէջանի, 6,000 հեկտար Բազարչայի քոչուորներուն:

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

Կոմունիստ կուսակցութեան Անդրկովկասի վերջին համագումարին մէջ Պետերս երկար զեկոյց մը տալով անդրադարձաւ շարք մը թերութիւններու, որոնք երեւան եկան կոմունիստ կուսակցութեան ծոցը: Պետերս պատմեց թէ Խրիմի գործավարներու խորհուրդին նախագահը հին աւազակ մըն էր, որ իր բնակարանին մէջ խնդրած է հակառակորդները: Ցետոյ տեսնուեցաւ, որ միայն նախագահը չէ աւազակը: Կոմունիստ կուսակցութիւնը ժամանակ մը կը բաղկանար մեծ մասամբ կասկածելի անհատներէ: Հարկ եղաւ «զտել»: Այսպէս դատի կանչուած են 102,000 կոմունիստներ, որոնց մէկ մասը կ'ամբաստանուէին իրենց հին մեղքերով: Վտարուածներուն մէջ կային կարեւոր դիրքերու հասած կուսակցականներ, գործավարներ, խմբագիրներ եւայլն: Զտումի ենթարկուածներուն մէջ եւս մեղքեր կան: Այսպէս զտումի ենթարկուած են 1,123,730 կոմունիստներ, բայց վտարուած են 116,000 հոգի: Ցետոյ մասնաւոր մարմիններ վերաքննած են եւ շատերու կուսակցականութիւնը վերահաստատուած: Ցեսնուեցաւ, որ զտումներու ընթացքին եւս կատարուած են թերութիւններ: Այսպէս կասկածելի կուսակցականին կը հարցնէին թէ ի՞նչ կ'ուտէ, ի՞նչպիսի մահճակալ ունի, մահճակալները խնձորակ ունի՞ն, եւ այս բոլոր հարցումները՝ պարզապէս իմանալու համար թէ լաւ կուսակցակա՞ն է:

Երբ ընկեր մը քիչիկ մը խմէր, կը վտարէին, մինչդեռ կուսակցութեան մէջ կը մնային անարժանները:

Երկրին շինարարութիւնն ալ ունի իր թերի կողմերը: Շինութեանց նախագիծերն ու ղեկավարութիւնը տակաւին կը կատարուին օտար քաղքենի մասնագէտներու կողմէ: Եւ հաստատուած են բազմաթիւ մսսներ շինարարական աշխատանքներուն մէջ: Բանտարկուեցան բազմաթիւ մասնագէտներ, որոնք մեծ մսսներ հասցուցած էին:

Այսպէս հարկ եղաւ զտում կատարել նաեւ վարչական մեքենային մէջ հրաժարեցնելով շատեր:

— «Իսկ քանի՞ հոգի ետքէն վերահաստատուեցան իրենց պաշտօնին մէջ», կը հարցնեն պատգամաւորները: Պետերս կը պաշտպանէ եւ կ'ըսէ թէ քիչեր միայն վերահաստատուած են իրենց պաշտօնին մէջ: Պատգամաւորները կը պնդեն եւ կ'ըսեն թէ փաստեր կան որ կ'ապացուցանեն իրենց նախկին պաշտօնը վերստացողներուն կատարած խարդախութիւնները: Պետերս չի կրնար ինքզինք պաշտպանել:

— Բիւրոկրատիզմը դուրս կը վռնտես դուռնէն, ան ներս կը մտնէ պատուհանէն, կը պատասխանէ:

(Ցետոյ Ստուրուա եւս խօսելով այս վտարումներու ձեւին մասին, տուաւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները):

— Երիտասարդ մը, որ երբեք չէ տեսած եւ չի ճանչնար իր հայրը (մեռած), վտարուած է կուսակցութենէն, որովհետեւ երիտասարդը իր մօրը արգանդին մէջ գտնուած ատեն՝ հայրը գիւղին ազնուականը կը նկատուի եղեր:

Վտարուած է նոյնպէս երիտասարդ մը, որ ապաստանատուած է որբի մը, յետոյ ձի մը եւ սայլ մը նուիրած անոր:

Այժմ զտումը վերջացած է, եւ շատեր կը կարծեն թէ մինչեւ տասը տարի նոր զտում տեղի չունենար: Բայց զտումը շատ թերութիւններ երեւան բերաւ, այնպէս որ անհրաժեշտ է շարունակել հսկողութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ՄԷՋ

Ինչպէս միւս արուարձաններուն մէջ, նոյնպէս հոս, մեր հայրենակիցները անօրինակ զոհաբերութիւններ ցոյց կուտան ազգային բարենպատակ ձեռնարկներուն հանդէպ: Հարաւային Ֆրանսայի ողողեալներու ի նպաստ, կէս ժամուան մէջ տեղւոյն Թաղական խորհուրդի կողմէ հանգանակուած է 900 ֆրանք: Արեւմտեան Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղ մը կայ այս գիւղին մէջ, որ Անատոլուի բեկորներուն համար, կիրակի առաւօտ մը 400 ֆրանք հաւաքեցին, բացի հագուստներէ: Ակներեւ է թէ ժողովուրդը միշտ պատրաստ է տալու, մանաւանդ իրենց զաւակներուն կրթութեան համար: Հայերը այս շրջանին մէջ սկսան հաստատուիլ 1925էն ի վեր՝ 1927-28 թուականին, 50 60 հայրենակիցներ իրենց տուները կառուցած էին արդէն:

Շրջակայ բոլոր գիւղերը, սկսան կազմակերպուիլ: Սէն Լուէն եւ Սէն Մարկրիթէն վերջ, նոյն իսկ Լէ զ'Օլիվի 25 տունուոր Հայերը կազմակերպուեցան եւ Պալաքեան եպիսկոպոսին պարտադրեցին որպէսզի մատուռ մանկապարտէզի համար հող գնէ, ու այդպէս ալ եղաւ:

Սէն Ժէրոմի բարեկեցիկ հայութիւնը անտարբեր հանդիսատես կ'ըլլար այս բոլորին: Արդ, 1928էն 1929 հոս կը հաստատուի նաեւ դաշնակցական երիտասարդ մը, որ մտածէ Թաղականութիւն մը կազմել, զգալով մանկապարտէզի մը անհրաժեշտութիւնը եւ նիւթական ու բարոյական անվերջ զոհաբերութիւններով, կը յաջողի իր մտադրութեան մէջ: Կազմուած Թաղականութիւնը տարուան մը ընթացքին հինգ հազարի մօտ հիմնադրամ մը կը ստեղծէ եւ ազգային սէր ու հետաքրքրութիւն կ'արթնցնէ Սէն Ժէրոմի հայրենակիցներու մէջ: Ցետոյ, ան կ'ապահովէ նաեւ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ տրուած դրամէն հինգ հազար ֆրանք գումար մը, սեփական հողի մը գնման յատկացուելու համար:

Ապահովաբար ցարդ սեփական շէնք մը կրնային ունենալ Սէն Ժէրոմցիները, եթէ համերաշխութիւն ունենային:

Հակառակորդ կուսակցականները իրարու հետ միացած, սկսան միտքեր պղտորել թէ՝ Թաղականութիւնը ամբողջութեամբ դաշնակցական է, թէ անոնք հայկական դրօշ կը պարզեն իրենց հանդէսներուն մէջ, թէ յայտագրին մէջ իրենց անունը խոշոր գիրերով չէր գրուած եւայլն: Այժմ կը լսենք թէ նոյն մարդիկը իրենց տան մէջ, երեսուն հոգիով ժողով մը կը գումարեն եւ կ'ուզեն նոր Թաղականութիւն մը կազմել, որպէսզի մատուռ-մանկապարտէզ չունեցող գիւղի մը մէջ, երկու Թաղականութիւն գոյութիւն ունենայ:

Եթէ այսպէս շարունակեն իրենց այս խառնակիչ դերը, օր մը, զգաստացած ժողովուրդի անարգանքին ենթարկուելով, ոչ թէ միայն Սէն Ժէրոմի, այլ ընդհանուր ազգին կողմէ պիտի անցնին սեւ ցանկին մէջ:

Ս. Միլտոնեան

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

ՏԷՍԻՆ, 27 յունիս.— Ամսոյս 25ին, չորեքշաբթի ցերեկ ժամը 2ին, երբ կարապետ Շամշոեան եւ իր կինը գործի կ'երթան, իր մեծ մայրը Տիկին Գոհար Շամշոեան — ծնեալ Նազարեան — Խարբերդի Սուրսուրի գիւղացի, օգտուելով անոնց բացակայութենէն, դուրս կ'ելլէ տունէն, կ'ուղղուի դէպի գետը, որ իրենց տունէն հազիւ 4 500 քայլ հեռու կը գտնուի, եւ ինքզինք գետը կը նետէ: Հոն գտնուող իտալացի ձկնորսները կը փութան զայն ազատել, ու կը թողուն որ երթայ: Երբ անոնք կը մեկնին անկէ, կինը փոխանակ հեռանալու, կրկին ինքզինքը ջուրը կը նետէ. քիչ վերջը, ուրիշ ձկնորսներ տեսնելով մարմինը դուրս կը հանեն խեղդուած եւ Շարփիէօ ոստիկանութեան լուր կուտան: Ոստիկանութիւնը մարմինը կը ղրկէ Լիոնի դիազննարանը:

Հանգուցեալը 67 տարեկան էր եւ 3 տարիէ ի վեր անդամալոյծ ինկած էր տունը: Եւ հակառակ իր վայելած գուրգուրոտ խնամքին, իր հիւանդութենէն յուսահատելով է որ առած է այդ եղերական քայլը:

Վ. Հիւսեան

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 45 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ոտքիս մէկը դուրս նետեցի շէնքէն՝ հրացանս ուղղեցի կտուրի տակ եւ կրակեցի: Թիւրքերը գիտնալով թէ դուրս եկանք, աղալպ (համազարկ) մի ղարկին դրան առաջ: Երբ նրանց հրացանները դատարկուեցան, ես եւ Գուրգէնն դուրս թռանք, կսեցինք զարնել, բոլոր Թիւրքերը փախան:

Զնայած, որ Գուրգէնը որոշած էր զարնողները եւ միւսներին արգիլել, բայց եւ այնպէս բոլորն ալ դուրս եկան եւ սկսան զարնել: Գուրգէնը կը պոռար: «Մի՛ խփէք, մի խփէք»: Լսող չկար:

Գէշերվն ընկաւ խմբի առաջ, վերցրինք մեր վիրաւոր ընկերը եւ կ'երթայինք դէպի Ախպի գիւղը: Գիւղացիք մեր առաջն եկան, հարցուցին թէ՝ մնաս եղա՞ւ: Մենք ըսինք թէ՝ չեղաւ ու շարունակեցինք ճանապարհնիս:

Քոփայ առաջի գետը անցնելու ատեննիս՝ կուզային հաւարի Իրիցանոց մէջ գտնուած 10 Քրտերը, նաեւ Տափըկայ Քրտերը: Թիւրքերու հետ կուզային Հայերն ալ, որոնք բարձր ձայնով կը պոռային, որպէսզի մենք իմանայինք եւ խոյս տայինք: Մենք առանց նկատուելու անցանք:

Մեր վիրաւոր ընկերը 65 օր պառկելուց վերջ՝ մեռաւ: Թիւրքերու կողմից ոչ մի մնաս չեղաւ: Անոնք նոյն գիշերը կրակներ վառեցին, մեր դատարկ փամփուշտները հաւաքեցին, Պօղոսի տանը մնացած 6-7 դամադ թութուն, Սերոբի կնոջ վերմակը վերցուցին ու գացին Աւզիարմը, որպէսզի փամփուշտները կառավարութեանը տանին, գանգատ ընեն:

Աւզիարմը Քոփէն 3)4 ժամ հեռու է: Այդ Թիւրքերը աղանց աղաներն են: Քոփեցիք եւ Աւգնարմցիք բնիկ Տալուորիկցի են, որ 45 տարուց ի վեր եկած հող հաստատուած են:

* * *

Ախպիէն Սերոբն, իր կինը, եղբայրները, տղան եւ 4-5 զինուոր գացին Սպաղանք, իսկ մենք Գուրգէնի հետ մնացինք Կելիկուզան:

98ի ձմեռն էր այդ: Փող չունէինք: Սօքոյի բռնուելու պատճառով ես, Գուրգէնը, Տիգրանն ու Յարութիւնը գացինք Ղզըլ Աղաճ գիւղը:

Մեր քով եկաւ Հրայրը: Գուրգէնը կանչեց 95ի մեր ընկերները եւ ըսաւ նրանց. «Կամ կուզաք, կամ զէնքերը կուտաք»: «Գանք, ի՞նչ ընենք. հիմա ի՞նչ գործ կայ, որ գանք», ըսին նրանք: «Այդ ձեր գործը չէ, ե՛ս եմ պատասխանատու»: «Հիմա գործ չկայ եւ մենք չենք կրնար գալ»,— պատասխան տուին Գուրգէնին,— զէնքերն ալ մենք մեր ինքնապաշտպանութեան համար ենք բերել, ու չենք տար»:

Գուրգէնը բարկացաւ, բայց հասկցաւ, որ Հրայրը թոյլ չի տար, զէնքերը վերցնեն:

Գիւղի մէջ ամբողջ օր մը անօթի մնալով՝ դուրս եկանք. գացինք Ս. Յովհաննու վանքը: Գուրգէնը վարդապետներէն անկողին, վերմակ ուզեց: Նրանք տուին քանի մը կտոր վերմակ: Հող մշեցի Չաթալբաղ Արամը խմբին ծառայութիւններ կ'ընէր մինչեւ զէնք տրուիլը:

Եկանք Կելիկուզան: Ձմեռը կէս եղաւ: Մենք կը թափառէինք զանազան գիւղեր՝ փորերնիս կշտացնելու համար: Գուրգէնը 3—4 ընկերով նստած էր Կէլիկուզան: Սերոբ՝ Սպաղանք:

Օր մը, երբ իրար հետ կը տեսնուէին՝ Գուրգէնը խօսք բարձրացուց Սերոբին թէ, «ինչո՞ւ չես գնացեր Դաւուն՝ կռուող ընկերներուն օգնութեան. չէ՞ որ մօտ էր, հրացաններու ձայնը քեզ կուգար»: — «Հրացաններու ձայնը կուգար, բայց ես չէի գիտեր թէ ի՛նչ կ'ըլլայ է», ըսաւ Սերոբը: Գուրգէնը այդ հարցն էլ այդպէս փակեց:

Ձմեռը կէս անցած էր՝ Սերոբին եղաւ մի զաւակ: Գարնան մօտերն էր, անունը դրին Սամսոն: Կնքահայրը եղաւ Սպաղանցի Մակարի եղբայր Խաչօն:

Ինչպէս ըսի, փող չկար, ուտելիք չկար: Գուրգէնի եւ Սերոբի մէջ գաղտնի սառնութիւն մը տիրած էր: Սերոբ իր ընտանիօք եւ հետի ընկերներով անօթի մնացած էին Սպաղանք: Սերոբն ինծի նամակ մը գրեց այսպէս.

«Սիրելի ընկեր Անդրանիկ, Գուրգէնը ինձ ուրացաւ, դո՞ւն ալ ուրացար. անօթի ենք, հա՛ց մի տեղից ճարես, ղրկես»:

Իրօք Գուրգէնն ալ չունէր, քովը մնացեր էր 2 կտոր ալիւր: Ցորենի կոտը կուտային 10 ղուրուշ: Ախպի ռէս Խէչոյին մենք «հայր» կը կանչէինք: Ես գացի անոր դիմեցի, որ մեզ քանի մը կոտ ցորեն ճարէր 2-3 ամիսէն վերջ վճարելու պայմանաւ: Նա ըսաւ. «Ցորեն չկայ.— Խշմանի տղայ Թէլլոյին կըւկըլ կայ քովս, ուզե՞ս տամ: Բայց պատուիրեր է կոտը 12 ղուրուշէն պակաս չտամ»: Առի 16 կոտ կըւկըլ, աղացի, ալիւր ըրի, ղրկեցի Սպաղանք Սերոբին:

Գուրգէնը որոշեց մշեցի Տիգրանին ղրկել Կովկաս: 2 զինուոր ալ՝ ալաշկերտցի Մկրոն եւ Շապին գարահիսարցի Բուսէիդ գիւղացի Նշանը իրենց կամքով (զանազան դժգոհութեանց պատճառով) զինաթափ եղան: Նրանք ալ ուզեցին Կովկաս գնալ:

Տիգրանը վերցրեց այդ 2 տղայոց, իջաւ Դաշտ՝ Կովկաս գնալու համար: Բայց 15 օր զուր ման եկաւ, վալադ չգտաւ, վերադարձաւ եկաւ Սէմալ: Սէմալէն նամակ մը գրեց Գուրգէնին թէ՝ չկրցանք գնալ Կովկաս, եկայ հոս ընկած ենք: Ձմեռէն աչքերնիս կը ցաւայ»:

(Շար.)

. Բանախօսներէն ոմանք հարցումներ ուղղեցին Տրոցկիի վիճակին եւ անոր աքսորի տեւողութեան մասին։

Կեդր. կոմիտէն յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է որ Տրոցկի աքսորական մնայ, թէ այդ աքսորը պիտի նպաստէ հակայեղափոխական շարժումի վերջնական զսպումին։ Որով, Տրոցկիի Ռուսիա վերադարձին խօսքն անգամ չի կրնար ըլլալ։

Կանտոնի յաջորդը ձերբակալուած

Մոթիլալ Նէհրու որ կանուխէն ձերբակալումէն ի վեր կը վարէր հնդիկ ազգային շարժումը, ինչպէս նաեւ իր քարտուղարը ձերբակալուեցան Ալլահապատի մէջ։ Միեւնոյն ատեն ապօրէն յայտարարուեցան Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդին բոլոր մասնաճիւղերը։

Նէհրուի ձերբակալումը նոր յուզման մատնած է հնդիկ յեղափոխականները։ Պոմպէյի մէջ ընդհանուր գործադուլ յայտարարուեցաւ։ Բողոքի ցոյց, որպիտիտեւէերեք օր։ Պոմպէյի սակարանը եւս գոցուած է եւ հնդիկ առեւտրականները որոշեցին փակ պահել իրենց խանութները, մինչեւ սակարանի վերաբացումը։

Ռուսիա կը վճարէ իր պարտքերը

Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարին առջեւ, իր տարեկան տեղեկագրին մէջ, Ստալինի բերնով, գրեր էինք թէ բոլշեւիզմը նոր զիջում մը եւս կ'արձանագրէ հանդէպ միջազգային դրամատիրութեան, պատրաստակամութիւն յայտնելով վճարելու Ռուսիոյ նախապատերազմեան պարտքերուն մէկ մասը։

Իբր հաստատում այս տրամադրութեան, Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, Նախարար Հէնտէրսըն երէկ յայտարարեց թէ յառաջիկայ երկուշաբթի օր պիտի կրնայ յայտնել անգլեւռուս խառն յանձնախումբին կազմը, որ պիտի զբաղի հատուցումներու խնդրով։

Անգլիական թերթերը կը հաղորդեն թէ ռուս պատուիրակները Լոնտոն պիտի հասնին այս օրերս եւ թէ ամէն ջանք պիտի թափուի վերջնապէս կարգադրելու համար Նախապատերազմեան պարտքերու հարցը։

Յանձնախումբը պէտի բաղկանայ հինգ անգլիացի եւ նոյնքան ռուս պատուիրակներէ։

Անգլեւիրաքեան համաձայնութիւն մը

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Անգլիոյ եւ Իրաքի կառավարութիւնները, Պաղտատի մէջ կնքեցին համաձայնութիւն մը, հիմ ունենալով Իրաքի հաւանական մասնակցութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան։

Համաձայնութիւնը որուն մէջ տրամադրութիւններ կան մանաւանդ Իրաքի անկախութեան ճանաչման մասին, կը ճշդէ երկրին իրաւական կացութիւնը։

Յայտնի չեկիստի մը հրաժարումը

Ժորժ Սերկեւիչ Աղաբեկով որ 1920էն ի վեր կ'աշխատէր Չեկայի մէջ, ամէն կապ խզեց բոլշեւիկեան կուսակցութեան հետ, որուն կ'անդամակցէր 1918էն սկսեալ։ Եղած է Չեկայի արեւելեան արտաքին գրասենեակին պետը եւ անցեալ տարի, երբեւ Չեկայի գաղտնի լրտես կը գործէր Թուրքիոյ, Յունաստանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ։

Աղաբեկով կը յայտնէ թէ ինքնաբերաբար կը քաշուի բոլշեւիկեան կազմակերպութենէն, մեղսակից չըլլալու համար երկրին ներսը՝ սովի եւ ճնշումի քաղաքականութեան, երկրէն դուրս՝ Մերձաւոր Արեւելքի, Աֆղանիստանի, Պարսկաստանի եւ Չինաստանի մէջ՝ կայսերապաշտութիւն։ Աղաբեկով մտադիր է անհերքելի փաստաթուղթերով երեւան հանել կարգ մը գաղտնիքներ եւ կը յայտնէ թէ իր հին պաշտօնակիցներէն շատերը համամիտ են իր ընթացքին եւ թէ փոխ վրէժի վախն է որ զանոնք կը կապէ։

Մանշի ընդծովեայ փապուղին

Բոլոր կուսակցութիւններէն կազմուած անգլիացի երեսփոխաններու խումբ մը, որ կը նկատէ թէ կառավարութիւնը մեծ սխալ գործեց Մանշի ընդծովեայ փապուղիին մասին՝ իւրացնելով Անգլիոյ Ազգ. Պաշտպանութեան յանձնախումբին տեսակէտը եւ մերժելով անոր շինութիւնը, դարձեալ մէջտեղ դրաւ այդ հարցը, Խորհրդարանին մէջ։

Ընկերվարական երեսփոխան մը բանաձեւ մը ներկայացուց եւ պնդեց թէ Մանշի փապուղին կարելի է կառուցանել իբրեւ մասնաւոր ձեռնարկ, առանց կառավարական օժանդակութեան եւ թէ անոր շինութիւնը անշուշտ աշխատանքպիտի հայթայթէ բազմաթիւ անգործներու։

Վարչապետը յայտնեց թէ, այդ մասինեթէ նոր որոշում մըն ալ տրուի Խորհրդարանին կողմէ, ընդդէմ նախկին որոշման, այդ չի նշանակեր թէ կառավարութիւնը, վերաքննելով կացութիւնը, եա պիտի առնէ փապուղիին շինութեան դէմ տրուած որոշումը։

Փապուղիին շինութեան առաջարկը այս անգամ ալ մերժուեցաւ։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԳԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
Ջոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն.
ԱՄԵՆԱԼԱՒ — ՄԱՔՈՒՐ — ԱԺԱՆ
Մասնաւոր ապսպրանքներ ընդունելու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ եւ 7 Յուլիս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՇԱՍԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Ռոստոմ խումբի
Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
կը նախագահէ ընկ. Մ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ
կը խօսի Ընկ. Բ. ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին
Ընկ. Կ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ կը ներկայացնէ զաւեշտ մը

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
6 ՅՈՒԼԻՍ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ
Հովանաւորութեամբ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
կը նախագահէ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ
Բանախօսութիւն, երգ, պար, անակնկալներ

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Սթանոզի Հայր. միութեան կողմէ 5 Յուլիս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ Haroldի սրահներուն մէջ, 3 Rue Lavieuville, Nord Sud: Abbesses: Գեղարուեստական բաժին։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
ՅՕՐԻՆԵՑ
Յ. Ս. ԱԿԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
5 ՅՈՒԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ ՍՕՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
8 Rue Danton, PARIS — Métro: Odéon եւ St. Michel
Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով
ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (4 ԱՐԱՐ)
(ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)
Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեանի, Օր. Անահիտի, Տիկ. Լաթիֆեանի եւ Պ. Պ. Գմբէթեանի, Ա. Կօթիկեանի, Լաթիֆեանի, Սարիմի, Գրիգոր Վահանի, եւայլն։
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը կատարէ «ԱՍԼԱՆ»ի դերը
ԳԻՆԵՐԸ՝ 20, 15, 10 եւ 7.50 ՖՐԱՆՔ
Տոմսերը ապահովել Կավռոշի խմբագրատունէն՝ 208bis rue Lafayette եւ բոլոր հայկ. ճաշարաններէն

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ա... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վե... հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ... մամիզ.) եւ վարիքի։ Մասն. ... ռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ ... հրդ-ացկութ. ամէն օր 9—12, 2... Կիրակի 9—12,

EMPIRE Մփւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagr...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIO...
208bis, Rue Lafayette Paris (...
Le Gérant H. STEPHAN

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՍԱՐՍԷԼԻ Հրայր խումբի ընկերական ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 9ին ընկեր Ն. Ալատինեանի բնակարանը։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆԻ կայծակ խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս իրիկուն ժամը 8.30ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղիին մէջ։ Պարաաւորիչ ներկայութիւն։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Քըէօզօէն մեկնող հայրենակիցներու կը յայտնեմ թէ 1927 եւ 1928 տարիներու տեղւոյս հայ ազգային միութեան քով գտնուած դրամին վերջին մասը 74 Ֆր. 05 յատկացուցած եմ անծանօթ զինուորին գերեզմանին վրայ դրուած ծաղկեպսակի մը։

Համբարձում Թէլլըճեան

ՑԱՆԿ

Նահր էլ Օմարի գաղթականներուն համար, հանգանակուած Մարսէյլի Վանի Կարճկան գաւառի հայրենակիցներէն.—

Ս. Ղազարեան, Տ. Յովսանեան, Գ. Սաֆեան, Մ. Շահինեան, Վ. Գրիգորեան 20ական, Թ. Աստուրեան, Խ. Մխիթարեան, Ա. Մուրատեան, Ա. Յակոբեան, Մ. Ղազարեան, Յ. Յակոբեան, Բ. Աւետիսեան, Մ. Աւետիսեան, Խ. Եղիազարեան, Գ. Սարգիսեան, Ք. Յովհաննէսեան 10ական, Մ. Մանուկեան, Յ. Այվազեան 5ական, գումար 220 Ֆր., նախորդ գումար 2795 Ֆր., ընդհ. գումար 3015։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Էնկիւրիի նահանգին Ստանօս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անունն՝ Պօղոս, մօր՝ անունն Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue dc Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Քէմախի վերի Բագառիճէն խօսրով Իլպիզեան եւ զաւակները Ղազարոս, Կաթիկ, Ազատուհի, եւ հօրեղբօրորդւոյսզաւակները՝ Աւագ, Մատթէոս եւ Ծաղիկ, որոնք աքսորուած են 1915ին։ Իզմիրի դէպքէն ամիս մը առաջ Մալաթիայէն լուր առնուած է աղջիկը Կաթիկէն։ Անկէց ի վեր լուր չկայ։ Իրենց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 Ֆր. նուէր, իմացնել՝ H. Hougasian, Mazagan: Maroc: կամ «Յառաջ»ի։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ յունահայ թերթերէն արտատպել։

ՅՐՈՆՔՅԻ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՏԱՐՕՆ - ՍԱՍՈՒՆ
էջեր Հայոց
նորագոյն պատմութենէն
Հրատ. «Տարօն-Սասուն Մուրատ ֆօնտի յանձ.ի» Հալէպ։
380 էջով այս գեղեցիկ հատորը զարդարուած է մեր յեղափոխական դէմքերու եւ պատմական վայրերու նկարներով։ Դիմել՝ Լ. Գեւոնեանի՝ 235 Fbg. St. Martin. Paris. Գին՝ 12 ֆրանք փոստի ծախք 1 ֆրանք

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարպետ դերձակ մը։ Դիմել Պ. Պարսամեանի, 233 Fbg, St. Martin, Մէթրօ Louis Blanc.

ՄԱՇՈՒՆ JURA
Անհամաձայնութեան պատճառաւ ծախու է մածունի գործարան մը։ Գործատեղի, ջուր, կազ, étuve, աւազան, 1000 մածունի աման, տպագրուած թուղթեր, ապահովուած յաճախորդ, ամբողջ սարգաւորումը իր իսկական գինով 8500 Ֆր.։ Դիմել՝ Richard, 7 Rue J. B. Dumray, Paris (20).

ԾԱԽՈՒ Է Goussainvilleի մէջ տուն մը որ ունի 2 սենեակ, գետնայարկ եւ մառան։ Պարտէզով միասին 400 քառ. մէթր։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել Պ. Mauriceի, 220 Rue Pierrot, Goussainvilie. Շոգեկառք՝ Gare du Nordէն։

Նրբաճաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ։ Դիմեցէք 13, Jaret ֆիրմային հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքած ամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ հնարող մոտելիստ տիկին Ցասմիկ Դաւիթօֆի։ Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով։ Հասցէն շատ դիւրին. 4 Rue de la Collegiale Ս. յա... (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ — ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ
SIROUNAK ARABIAN & Cie
155 Rue Montmartre (1er étage)
Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար։ Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի։
Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։
Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

Ուշադրութիւն
Յուլիս 1ին կը բացուի ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՋԵԱՆՆԵՐՈՒ արեւելեան մեծ նպարավաճառատունը՝
ԱՐԱՐԱՏ
որ Մարսէյլէն փոխադրուած է Փարիզ
39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91
Մեր վաճառատունը պիտի աշխատի գոհացնել իր բոլոր յաճախորդները իր պատրաստած ընտիր սուրճով եւ ամէն տեսակի ընտիր նպարեղէններով։ Անմրցելի գիներ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒԼԻՍ
1930

3 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1304

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Յառաջիկայ կիրակի, Յուլիս 6ին, Դիթրոյիթի մէջ (Ամերիկա) կը բացուի Հայ կարմիր խաչի 10րդ Ընդհ. Պատգամաւորական ժողովը, որուն կը մասնակցին հեռաւոր գաղութներու բոլոր Հայ կարմիր խաչի կազմակերպութիւնները:

Ամերիկայի Հայ կարմիր խաչը երկար տարիներու ընթացքին սերտ կապ հաստատած էր զանազան գաղութներու մէջ կազմուած քոյր կարմիր խաչերուն հետ, նիւթական և բարոյական օժանդակութիւն բերելով անոնց ձեռնարկներուն: Այս սերտ գործակցութիւնը յանգեցաւ միութեան մը, որով Ամերիկայի կեդր. վարչութիւնը կը դառնար վերին մարմինը ամէն տեղ ցրուած կարմիր խաչի մասնաճիւղերուն: Այս միացումը, սակայն, սահմանափակում մը չէր մասնաճիւղերու ինքնավար գործունէութեան, որ հետզհետէ կ'ընդլայնի և կը դառնայ համազգային հաստատութիւն մը:

Մեր այսօրուան թիւին մէջ զետեղած ենք Հայ կարմիր խաչի կեդր. վարչութեան համառօտ տեղեկագիրը, որ պիտի ներկայացուի 10րդ Ընդհ. Պատգամաւորական ժողովին: Այդ տեղեկագրէն կը տեսնեն մեր ընթերցողները, որ Հայ կարմիր խաչը լծուած է մրջնային աշխատանքի մը և ստեղծած է ընդարձակ ցանց մը Ամերիկայէն մինչեւ Պարսկաստան, Պալքաններէն մինչեւ Եգիպտոս, և կրցած է իր կեդրոնական մասնաճիւղերով և ենթամասնաճիւղերով մուտք գործել տարագիր բոլոր մեծ ու պզտիկ համայնքներուն մէջ:

Ու այս կազմակերպութեան խարիսխը հայ ընտանիքն է և անոր ոգին՝ հայ կինը: Տունէ-տուն այս միացումն է, որ համայնքի շէնքը կ'ամրացնէ, ու աւելի մեծ կամարով մը իրարու կը շղթայէ բազմաթիւ մեծ գաղութներու հայկական ընտանեկան կեանքը, որ միակ ապահով վայրն է հայ ազգային դիմագծի պահպանման:

Աւելէ կը բխի այն մեծ արժէքը որ ունի Հայ կարմիր խաչը հայ իրականութեան համար: Ընտանեկան կազմակերպութիւնը, — կանանց համագործակցութիւնը հանրային գործին շուրջ, զօրաւոր ազդակներէն մէկն է մեր հաւաքական նկարագրի կազմութեան, որ կրնայ անդրադառնալ ազգային և քաղաքական նկարագրին վրայ:

Կարմիր խաչի կազմակերպութիւնը որ հնարաւորութիւն կուտայ հայ կիներուն և օրիորդներուն մէկտեղ համախմբելու իրենց ուժերը, հետաքրքրուելու հայկական կեանքով, մղուելու ինքնազարգացման և փարժուելու հաւաքական գործակցութեան, ինքնին խիստ դրական գործ մը կատարած կ'ըլլայ: Այս պարագային, կազմակերպուած ու իրարու շաղկապուած ուժ մը ինքնարժէք է, և արժանի լուրջ ուշադրութեան: Այս, ինքնին ուշագրաւ պայքար մըն է կազմալոյծ ու անշաղախ կեանքին դէմ:

Այս առողջ կազմակերպութիւնը խիստ մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ մանաւանդ իր հետապնդած նպատակներով և որոշակի ձեռնարկներով: Մեր հանրային կեանքի հրատապ պահանջներուն արդիւնքը կարելի է նկատել կարմիր խաչի գոյութիւնը, որ իր առանձին տեղն ու դերն ունի, առանց խաչաձեւելու ուրիշ հաստատութիւններու աշխատանքները:

Երբ դուք ուշադրութեամբ կը հետեւիք Հայ կարմիր խաչի որդեգրած նպատակներուն և անոր գործունէութեան, կը համոզուիք որ այդ կազմակերպուած ուժը հրապարակ եկած է խիստ կենսական պահանջներուն ընդառաջելու: Կարմիր խաչի կազմակերպութիւնը, նպատակը և գործառնութիւնները իրարու միացած, կը կազմեն լրիւ ամբողջութիւն մը, որ հող ունի ներկայ հայ իրականութեան մէջ, ու կոչուած է փրկարար դեր մը կատարելու՝ ուրիշներէ անտեսուած ասպարէզներու վրայ գործելով, որ, վերջապէս, մրջնային ու համբերատար աշխատանքով մը հայութեան ֆիզիքական գոյութեան և մշակոյթի պահպանման կը սատարէ:

Յիշենք միայն 9256 տոլարի գումարը որ Հայ Կարմիր խաչի կեդր. վարչութիւնը, այս տարի հայթայթած է զանազան վայրեր հայութեան բեկորները փրկելու, կամ մշակութային հաստատութիւնները կանգուն պահելու համար: Եթէ այդ գումարին վրայ բարդէք բոլոր մասնաճիւղերու կատարած տեղական զոհողութիւնները, գումարը կը կրկնապատկուի: Այս կը նշանակէ որ հայ կիներու միայն մէկ մասի միացեալ ջանքերով, տարին մօտ 20.000 տոլար կը յատկացուի կազդուրելու և առողջացնելու հայ ժողովուրդի մարմինն ու հոգին: Սահմանափակ, ըստ երեւոյթին, բայց տարիները եւ յարատեւ աշխատանքը իրարու վրայ գումարեցէք, պիտի տեսնէք անոր առաւելութիւնը շատ մը բարեգործութիւններէն, որոնք այնքան ծափ ու ծնծղայով կը դիմաւորուին:

Միայն, առողջ եւ հաւաքական աշխատանքն է որ կը ծաւալի հայ ընտանիքներէն ներս, շնորհիւ Հայ կարմիր խաչին, որուն պիտի լծուին ազգային սիրտ ու հոգի ունեցող բոլոր կիները, ընկերային կեանքին բերելու իրենց անհրաժեշտ մասնակցութիւնը:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ

«Հայրենիք» այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յունիս 21).

— «Ապստամբական պոռթկումները, որոնք այս տարուան յունուար, փետրուար, մարտ եւ մասամբ ապրիլ ամիսներուն տեղի ունեցան խորհրդային միութեան մէկ ծայրէն միւսը եւ մասնաւորապէս ծաւալուն ու արիւնալի համեմատութիւններ ստացան Թուրքեստանի, Ուկրայնայի, Հիւսիսային կովկասի եւ Անդրկովկասի մէջ, ըստ երեւոյթին՝ մեծ ոգեւորութիւն են առաջ բերած Ռուսիայէն ամէն գնով անջատուիլ ձգտող տարրերու եւ կազմակերպութիւններու մէջ: Եւ, ինչպէս պէտք էր սպասել, այդ ոգեւորութեան մեծ չափով զարկ կուտան Լեհաստանի բախտը տնօրինող ռազմապաշտ եւ ռուսատեաց շրջանակները, որոնք վերջերս այնքան հեռու գացին, որ չքաշուեցան նոյնիսկ իրենց ժամուլի մէջ հրապարակով պաշտպանելու Ուկրայնայի, Հիւսիսային կովկասի, Թուրքեստանի ու Անդրկովկասի անջատումը բուն Ռուսիայէն: Եւ իրենց գրգռիչ ընթացքով նկատելի իրարանցում առաջ բերին Մոսկուայի մէջ:

Ապահովաբար այս վտանգաւոր խաղերն ու էնթրիկները կասեցնելու համար, ընկերվարական (երկրորդ) Միջազգայնականը վերջերս հաւաքուած եղաւ բանաձեւ մը հանելու, որով կը հրահանգէր բոլոր ընկերվարական կուսակցութիւններուն եւ խմբակցութիւններուն ամենավճռական կերպով պայքարիլ արտաքին էնթրիկներուն դէմ, որոնց նպատակն է արտաքին զինեալ միջամտութեան օգնութեամբ տապալել խորհրդային կառավարութիւնը: Բանաձեւը, եթէ կը յիշէ ընթերցողը, կը յանձնարարէր միաժամանակ ջանալ խաղաղ միջոցներով բարեշրջման ենթարկել խորհրդային ներկայ կարգերը:

Պէտք է ըսել, որ մինչեւ այժմ մասնաւորապէս Ռուսիայէն անջատուիլ ձգտող ազգերու ընկերվարական կազմակերպութիւնները, բացի Հ. Յ. Դաշնակցութենէն, կը հետեւէին ատոր ճիշդ հակառակ քաղաքականութեան մը, ամէն ճիգ ընելով ձեռք ձգելու արտաքին զինուորական օգնութիւն, Ռուսիոյ լուծէն ազատուելու համար: Այս կազմակերպութեանց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէին վրացի Սոցիալ-Դեմոկրատները, որոնք՝ Ժորդանիայի եւ Րամիշվիլիի գլխաւորութեամբ, Պոլսէն սկսած մինչեւ Վարշաւիա եւ Փարիզ Թուրքթաթարներու հետ միասին կը գործէին Ռուսիոյ դէմ:

Այսուհետեւ, կ'ըսէ «Սոցիալիստիչեսկի Վեստնիկ», Ժորդանիա եւ Րամիշվիլի իրենց հետեւորդներով պիտի չկարողանան այլեւս մասնակցիլ այնպիսի յարձակողական օրկանի մը, ինչպիսին է «Պրոմեթէն», կամ ձեռք ձեռքի տուած գործել յետադիմական եւ արտաքին զինեալ միջամտութեան կողմնակից տարրերու հետ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԸ

Ամերիկայի նիւթական տարին կը փակուի 18½ միլիոն տոլարի յաւելուածական հասոյթով մը, (4 միլիառ, 625 միլիոն ֆրանք): Այս գումարին մէջ կը մտնեն օտար պետութեանց կողմէ վճարուած 75 միլիոն տոլար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլօ-իրաքեան դաշնագիրը

Երէկ հաղորդեցինք Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ համաձայնութեան մը կնքումը: Ըստ նոր մանրամասնութեանց, համաձայնագիրը որ կը նախատեսէ Իրաքի կատարեալ անկախութիւնը, կ'երաշխաւորէ հետեւեալ մէկ քանի կէտերը: Անմիջապէս որ Իրաք ընդունուի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ՝ իբր անդամ, պիտի ապահովէ երկրին ամբողջ ներքին վարչութիւնը: Երկրին ներքին ապահովութեան եւ նոյնիսկ արտաքին յարձակման դէմ պաշտպանութեան պատասխանատուն կը մնայ միայն Իրաքի կառավարութիւնը:

Բրիտանական հոգատարութիւնը՝ երկրին վրայ վերջ պիտի գտնէ, երբ Իրաք մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ: Դաշնագրին կիրարկութեան թուականէն մինչեւ հինգ տարի, Անգլիա պիտի պարպէ Մուսուլի և Պաղտատի իր զինուորական կայանները, իսկ Իրաք յանձն կ'առնէ օդանաւային երեք նոր խարիսխներ տրամադրել Անգլիոյ՝ Եփրատի եւ Բուսթել Արաբի արեւմտեան կողմը: Խարիսխներու ծախքը պիտի հոգայ Անգլիա: Անոնց զինուորական պաշտպանութիւնը պիտի ստանձնէ Իրաք:

Դաշնագիրը կնքուած է 25 տարուան համար:

Ռիկով մեղայի կուգայ

Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարին մէջ, Ստալինի եւ իր երկրպագուներու ճառերէն յետոյ, խօսք առաւ Ռիկով, գործավորներու խորհուրդի նախագահը, մեղայի գալու համար:

Խոնարհաբար, Ռիկով խոստովանեցաւ իր անցեալ ու ներկայ մեղքերը…«Կուսակցութեան եւ կեդր. կոմիտէին դէմ իմ գլխաւոր յանցանքս է ըսաւ, կարելիութեանց ստորագնահատում մը համայնացման եւ գիւղատնտեսութեան մարզերուն մէջ: Այս խոշոր սխալը քաղաքական վճռական կարեւորութիւն մը ունեցաւ. անկէ յառաջ եկան շարք մը ուրիշ սխալներ: Մեր բոլոր վէճերուն մէջ, կուսակցութիւնը իրաւունք ունեցաւ: Քանի մը խօսք ալ ըսելու եմ կուսակցութեան ներքին վարչաձեւին մասին: Քաղաքական մասնաւոր նպատակներ հետապնդող անձեր կը քննադատեն մեր կուսակցութեան վարչաձեւը: Ամբողջովին, ի նպաստ կուսակցութեան քաղաքականութեան արտայայտուելով, ետ կ'առնեմ անոր վարչաձեւին մասին իմ յայտարարութիւններս: Կուսակցութիւնը իրաւունք ունէր մեր դիրքը նկատելու նեցուկ եւ օժանդակ փոքր քաղքենիներուն՝ ընդդէմ ընկերվարական գրոհին: Մեր դիրքը կ'ուժեղացնէր անոնց ընդդիմութիւնը: Իմ անունս խաղալիք դարձաւ հակայեղափոխական տարրերու ձեռքին մէջ:»

Ռիկով վերջացնելով՝ խոստովանեցաւ.— «Չեմ ուրանար իմ պատասխանատուութիւնս՝ կեդր. կոմիտէի եւ կուսակցութեան ընդհ. ուղղութեան դէմ կռուին մէջ: Յանցանքս աւելի կը ծանրանայ երկրին մէջ վարած պաշտօնիս եւ կուսակցութեան մէջ ունեցած դիրքիս հետեւանքով: Այդ արդէն, միջոց տուաւ թշնամի տարրերուն որ իմ դիրքս օգտագործեն, կռուելու համար կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան դէմ: Պատրաստ եմ կատարելու ինչ որ կուսակցութիւնը ինձմէ պահանջէ, դարմանելու համար գործուած սխալները»:

Ռիկովէն առաջ, նման յայտարարութիւններ ըրած էին Տոմսկի եւ Ուկլանով:

Ռիկովէ վերջ, խօսք առաւ Լենինգրադի բոլշեւիկներու քարտուղարը Քիրով, որ յայտնեց թէ ընդդիմադիր պետերու ճառերը չեն գոհացներ զիրենք: Ռիկովի խօսքերը արժանացան բոլորին հաւանութեան:

⁂ «Պրաւդա» բոլշեւիկեան պաշտօնաթերթը կը պահանջէ աջ ընդդիմադիրներու վտարումը:

Ալպանօ-իտալական միջադէպը

Իտալացի սպային սպանումը ալպանացի զինուորի մը կողմէ՝ ձգտում յառաջ բերաւ Ալպանիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ, հակառակ Ալպանիոյ արտաքին նախարարին կողմէ իտալական կառավարութեան ներկայացուած պաշտօնական չքմեղանքին:

Իտալիա կը մեղադրէ ալպանական կառավարութիւնը թէ կորովի միջոցներու չէ դիմած Իտալիոյ հակառակորդ տարրերուն դէմ, մանաւանդ որ երկրին հիւսիսային մասին մէջ, Իտալիոյ դէմ գրգռութիւնները կը շատնան ալպանացի զինուորներուն եւ սպաներուն միջեւ, ինչպէս նաեւ հարաւի կողմը ուր հաստատուած իտալական գաղութը եւ իտալացի բանուորները մրցորդ կը նկատուին Ալպանացիներուն:

Ալպանիա եւս իր կարգին կը մեղադրէ Իտալացիները թէ նկատի չեն առներ տեղական ժողովուրդին շահերը:

Հեղինակաւոր անձնաւորութիւններ կը յայտնեն թէ՝ ոչ մէկ միջոց պիտի կրնայ արգիլել Վալոնայի եւ Շքոտրայի մէջ նման դէպքերու կրկնութիւնը, եթէ Իտալացիները չփոխեն իրենց վարուելու եղանակը:

Թուրքեւսուրիական սահմանը

Թուրքեւսուրիական սահմանագլխի տեւական յանձնաժողովը, իր բանակցութիւնները աւարտեց եւ տեղեկագիրը պատրաստեց: Բանակցութիւնները տեղի ունեցան Ատանայի Թուրք Օճախին մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ

ցաւով կը տեղեկանանք, որ բանտի մէջ մեռած է հին դաշնակցականներէն Արտաշէս Միրզոյեան: Հանգուցեալը գործած է Պարսկաստան, Կովկաս, Պուլկարիա եւ Մուշ:

Կամաւորական շարժման շրջանին եղած է Անդրանիկի վաշտապետներէն մէկը, Անկախ Հայաստանի մէջ էջմիածնի գաւառական կարեւոր պաշտօնեայ էր, սիրուած ժողովուրդէն: Իր կարեւոր մասնակցութիւնը ունեցած է փետրուարեան ապստամբութեան մէջ:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՈՃԻՐԸ

Քանի մը օրուան մէջ երկրորդ ոճիրն է որ կը պատահի Մարսիլիոյ շրջանի Հայերուն մէջ, չնչին պատառներու հետեւանքով:

Բաց պատուհանի մը պատճառաւ Մատրաք հաստատուած Հայերէն, 28 տարեկան Արամ Տէմիրճեանի եւ իր երկու դրացիներու միջեւ վէճ մը ծայր տուաւ: Զայրագին գրգռուած, Արամ դանակով յարձակեցաւ եւ սպաննեց Սարգիս Քէօսէեանը 30 տարու եւ Կարապետ Տէրտինեանը 27 տարու, հայր երեք զաւակներու:

Կատղած՝ մարդասպանը տակաւին կը սպառնար ուրիշ հայրենակիցներու ալ, բայց օգնութեան աղաղակներէն հասնող ոստիկանները ձերբակալեցին զայն ու բանտ տարին:

ԱՂԱԲԵԿՈՎ ԿԸ ԽՕՍԻ…

Օրէն գրեր էինք թէ Չեկայի գլխաւոր գործակալներէն Ժորժ Սերկեւիչ Աղաբեկով հրաժարած է իր մութ պաշտօնէն եւ թէ Բեսեդովսկիի պէս կը պատրաստուի յայտնութիւններ ընել Չեկայի գործունէութեան մասին:

Աղաբեկով հայ է ծագումով, 35 տարու եւ փրանս. մէկ քանի թերթերու յայտնած է թէ վախ չունի Չեկայի փոխ-վրէժէն, որովհետեւ գաղտնիքները զորս ունի իրձեռքին մէջ, կրնան զինքը զերծ կացուցանել ամէն վտանգէ:

— Բեսեդովսկին փրկուեցաւ շնորհիւ իր յայտնութիւններուն: Երբ լուր տրուեցաւ Մոսկուա անոր փախուստին մասին, Չեկայի փոխ պետը կանչեց զիս եւ ըսաւ.— Հնդկաստան պիտի երթաս, բայց նախ պէտք է անցնիս Փարիզէն եւ հոն կարգադրես Բեսեդովսկին: Բայց, երբ Մոսկուայի մէջ լսուեցաւ թէ ան յայտնութիւններ կ'ընէ, վախցան թէ անոր մահը կրնայ աղմուկ յարուցանել եւ զիս ազատեցին սպանիչի պաշտօնէս:

Ըստ իր յայտարարութեան Աղաբեկով կը ճանչնայ արտասահմանի բոլոր չեկիստները, թիւով 150-200, զորս մտադրած էդիմակազերծընել իր կարծիքով:

Չեկայի գործունէութիւնը Ռուսիոյ մէջ, կախում ունի դէպքերէն: Հողերու համայնացման օրերուն, ընդդիմութիւնը այնքա՛ն զօրաւոր էր. որ Չեկան ստիպուեցաւ մեղմ վարուիլ: Բայց արտասահմանի մէջ, ան կը շարունակէ եռանդուն գործունէութիւն մը, որուն դէմ ո՛չ մէկ օտար կառավարութիւն լրջօրէն կը շարժի:

Չեկայի նախկին լրտեսըքաղաքական կարծիքներ ալ ունի: Պատասխանելով խմբագրի մը հարցումին, յայտնեց թէ Ռուսիոյ մէջ, եթէ ճարտարարուեստացման ներկայ խենթութիւնը տեւէ, երկրին վիճակը երթալով կը վատթարանայ. բայց եթէ անձերը թող տան, եթէ Նէպը վերսկսի, ո՛վ գիտէ…

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱՐԸ

Ինչպէս տեսանք «Համատարած կոլլեկտիւացում»ը Հայաստանում (ինչպէս եւ Ռուսաստանում) ունեցաւ արիւնալի մի շարք հետեւանքներ, որոնք անդրադարձան գիւղացիական տնտեսութիւնների վրայ, արտադրողական ունակութեան բարձրացման վրայ: Այդ պատճառներով երկիրը կրում է այն տեսակ մի անօրինակ տագնապ:

Մենք նախորդ յօդուածում ցոյց տուեցինք, թէ ինչպէս «Համատարած կոլլեկտիւացման»հետ սկսեց նաեւ «Համատարած անասունների կոտորում, եւ որովհետեւ այդ բոլորը մի «գլխապտոյտ» էր, ուստի մեզ անհրաժեշտ է ուսումնասիրել թէ «Համատարած»ը ինչպէս անդրադարձաւ արդիւնաբերութեան եւ գիւղացիական տնտեսական ճիւղերի վրայ:

Գարնանացանի այն կամպանիան, որ գործադրւում էր, գարնանացանի սեզոնը իրագործել Հայաստանում — բոլորը ջուրը ինկաւ.

Ի՞նչպէս էին տանում գարնանացանի աշխատանքները գիւղերում: Գիւղացու ձեռքի տակ գտնուած հողերը բռնի ուժով (որը յատուկ է կոմունիստներին) կարգադրւում էր շրջանի լիազօրի կողմից, որ պէտք է ցանուի բամբակ եւ այլ տեխնիկական բոյսեր: Չէ՞ որ կուսակցական 15րդ խորհրդաժողովը որոշել էր, «ոչ թէ հասնել առաջաւոր կապիտալիստական երկրներին,— այլ եւ նրանցից անցնել» կամ. «ոչ թէ մի կախում կապիտալիստներից»: Ահա մի հրապարակի վրայ յայտնաբերուած հարց, որի լուծումը պայմանաւորուած էր, գարնանացանի յաջող աշխատանքների հետ: Ի՞նչպէս էր անցկացւում գարնանացանի աշխատանքները գիւղերում, մենք տեսանք որ նա ամենեւին չէր բղխում, գիւղացու շահերից կամ որեւիցէ առնչութիւն չունէր նրա յօժար կամքի հետ: Գիւղացին իր գլխի տէրը չէր, նա որպէս մի ճորտ, կատարում էր ինչպէս ճորտատիրական հասարակարգում, կալուածատիրոջ հրամանը, այնպէս էլ այժմ կատարում է Կրեմլի դիկտատորների կամքը: Նա որպէս մի չարքաշ աշխատաւոր հանդէս է գալիս աշխատողի դերում: Իսկ ում համար, կամ ինչո՞ւ համար է բամբակ ցանում, դա նրան յայտնի չէ: Իսկ ինչ վերաբերմունք կ'ունենայ գիւղացի դէպի իր այն ցանքսը, որը հաստատ հաւատացած է որ իրան չէ: Պարզ է որ բացասական, մանաւանդ այն գիւղացին, որի գլխին իջել է համատարածի ծանր հարուածները, եւ նա խեղագարուած՝ պատրաստւում է վրէժխնդիր լինելու, այն մարդկանց, որոնք պատճառ եղան նրա անասունների փչացմանը, ապրանքների ոչնչացմանը, այլ խօսքով՝ նրա տնտեսութեան յանկարծակի սնանկութիւնը:

Այս բացասական վերաբերմունքը կ'ունենայ, նաեւ կառավարութեան հանդէպ: Ինչ վերաբերմունք պէտք է ունենայ մի գիւղացի դէպի իր կառավարութիւնը, երբ իր երախաների համար, 3-4 մեգր հողատեղ տնկելով բոստան եւ այլ բանջարեղէններ, այն նպատակով որ իր երախան հաց կամ մածուն ուտելիս — վարունգ կամ ձմերուկ տայ ձեռքը, իսկ կառավարութիւնը համարելով յանցագործութիւն, այդ գիւղացուն, նախ տուգանում է եւ ապա կանանչ բոստան հերկելով, նորէն, խորտակելով նրա յոյսերը, ստիպում է նրան, բռնի ուժով բամպակ ցանելու: Գիւղացու հոգեբանութեան ծանօթ մարդը ի հարկէ կ'ասէ որ բացասական կը լինի պետութեան եւ գիւղացիութեան փոխ-յարաբերութիւնը: Բնականաբար պարզ է որ բոլշեւիզմի «կուլտուրական յեղափոխութեանը» ծանօթ գիւղացին, անշուշտ իր նպատակին հասնելու համար պիտի դիմէր այլ այլ միջոցների, եւ ինչպէս մենք կը տեսնենք քիչ յետոյ, որ նրան յաջողւում էր: Այսպիսով կառավարութեան ցանքսային քաղաքականութիւնը, կամ գարնանացանի կամպանիայի ընթացած աշխատանքները հիմնուած էր ուժի, բռնութեան, հետեւապէս Չեկայի ուժի վրայ:

Ահա ինչպիտի հասկնալ ամէն ժամանակ, երբ այդքան գրում են խորհրդային թերթերն գարնանացանի նուաճումների մասին: Բայց ու այնպէս, գիւղացիները տեղերում բողոքում էին այդ «բռնի նոր ցանքսային քաղաքականութեան» դէմ: Իսկ շատերն էլ որպէս կեանքի մի սեւ լուծ՝ տանում էին:

Գիւղերում գիւղացիների աւելի «գիտակից» մասը խորհրդ. կառավարութիւնից ստացած բամպակի սերմերը թշնամաբար խաշում էին եւ այնուհետեւ ցանում, իմանալով որ յետագայում երբ բամպակի ցանքի ժամանակը կ'անցնի, չնայած ուշ, բայց նա իր ասածը կ'անի, բոստան բանջարեղէն եւ այլ իր սիրած ցանքսը կը ցանի: Ի հարկէ բամպակի այդ սերմերը չէին կարող կանաչել, վարչական մարմինների տուած հարցերին, գիւղացիները պատասխանում էին, «որ բամպակի այս սերմերը ուրիշ են, մեր հողերում չեն ծլում»: Դարզալուն, Պէօյիւք Վէդի, Փարաքար Գէօդակլու, Ողորբեկլու եւ այլ գիւղերը այդպէս վարուեցին:

ՅԱԿՈԲ ԱՐԱՐԱՏՑԻ

ԽԻՐԴ

«Խիրդի դէմ ազգային պաշտպանութեան շաբաթ»: Այսպէս կոչուեցաւ այն կարճ շրջանը, երբ Փարիզի անթելի կայանները, դասախօսական բեմերը, պատերուն ազդերը եւ բոլոր բժշկական մարմինները ամբողջ շաբաթ մը ֆրանսայի ժողովուրդին պարզեցին ահաւոր աղէտը, որ կը կոչուի խիրդ (քանսէր):

Արդարեւ սիֆիլիսին եւ հիւծախտին հետ խիրդը կը կազմէ այն երրորդութիւնը, որ մահուան մանգաղը ձեռքը կը հնձէ մարդկութիւնը: Սակայն խիրդին մահը ամէնէն սարսափելին է, ահաւոր ցաւեր կը պատճառէ եւ կը սպաննէ ի վերջոյ:

Մեր ժողովուրդը եւս արդէն սկսաւ ծանօթանալ ստինքի, ստամոքսի, արգանդի խիրդի դէպքերուն, որոնք ի՛նչ տուներ մաշեցին:

Եւ «պաշտպանութեան շաբաթը» կը թելադրէր.

1.— Ամէն վէրք, որ երկար կը տեւէ, ցոյց տալ բժիշկի:

2.— Ամէն արիւնահոսութիւն, որ երկար կը տեւէ, բժշկական քննութենէ անցընել:

Պէտք է գիտնալ, որ խիրդը — այն որ կը սպաննէ — կը պատահի 30 տարիքէն յետոյ: Ժառանգական չէ, ոչ ալ տարափոխիկ: Կ'ըսեն թէ գարեջուր խմողները քիչ կ'ենթարկուին խիրդի:

ՀԱՄԱՌՕՏ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

(Հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Հ. Կ. Խաչի կեդր. վարչութեան տարեկան տեղեկագրէն.—

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ.

Անցեալ 9րդ Ընդհանուր Ժողովէն մինչեւ ներկայ թուականը, ութ ամիսներու ընթացքին, անխնայ միջոցներ ի գործ դնելով, կազմակերպել յաջողած ենք, Թրակիոյ-Մակեդոնիոյ շրջանը, Շրջանային Առժամեայ Վարչութիւն մը կազմելով Սելանիկի մէջ եւ հրահանգելով որ կազմակերպական ցանց մը ստեղծուի այդ շրջանի հայաբնակ խումբ մը քաղաքներուն մէջ, որոնց աշխարհագրական դիրքը Սելանիկը կ'ընծայէ իբրեւ կեդրոն:

Սուրիոյ մէջ շարունակած ենք սկսուած աշխատանքները եւ կազմուած ու մեր վաւերացումը ստացած է Առժամեայ Վարչութիւնը, Հալէպի մէջ:

Յունաստանի Շրջանը բաւարարած ենք նախատեսուած չափով: Տեղւոյն վրայ կատարուած փորձերը հասոյթ գոյացնելու համար, երբեմնակի յաջողութիւններ ապահոված ըլլալով հանդերձ մեր Շրջանային Վարչութեան եւ այդ շրջանի մասնաճիւղերուն, բաւական նեղութիւն կրեց շրջանը նիւթապէս: Սակայն կազմակերպական մեքենան չկասեցաւ. դպրոցները եւ ընդհ. գործը սկսուած թափով շարունակուեցան:

Այնտեղ ունինք սեփական շէնքեր, որոնցմէ ամէնէն արժէքաւորը, Գոգինիոյ մեր Զաւարեան անունով մկրտուած նորակառոյց դպրոցին շէնքն է, որուն ամբողջական ծախքը վճարել լրացնելով, անցեալ շրջանին, այս տարեշրջանի սկիզբէն, շէնքին օրինական թուղթերը Կեդրոնական Վարչութեան անունին շինուեցան եւ ուղարկուեցան մեզ: Գետինը վարձով առնուած է. այդ վարձուած գետինը ժամանակաւոր է եւ ներկայ տարեշրջանի Ընդհ. Ժողովը պիտի որոշէ գնել այդ հողը եւ վերջնականօրէն սեփականացնել շէնքը Հայ Կարմիր Խաչին համար: Գետինը կ'արժէ մօտ 1200 տոլար:

Ընդհանրապէս, Յունաստանի շրջանին մէջ գոհացուցիչ են մեր աշխատանքներ եւ կը հաւատանք, որ հետզհետէ ինքնապահ կը դառնայ այդ շրջանը:

Ատրպատական.— Թաւրիզի մեր Շրջ. Վարչութիւնը ներկայ տարեշրջանի ընթացքին եւս շարունակեց 10 — 16 գիւղական դպրոցներու նպաստել, մեծ մասով քրտախօս հայ գիւղերու մէջ հայերէնի դասընթացքներ բանալով:

Կազմակերպական աշխատանքները սկսած ըլլալով այդ շրջանի զանազան վայրերուն մէջ, պահ մը կանգ առին, քաղաքական վերագրումներէ զգուշանալու համար: Սակայն այժմ աւելի կուռ եւ լուրջ աշխատանքներ կը կատարուին, ստեղծելու համար նոր մասնաճիւղեր:

Արեւմտեան Եւրոպա.— Փարիզի մեր Շրջ. Վարչութիւնը, թերեւս իր կամքէն անկախ պատճառներով, չկարողացաւ աչքառու նուաճում մը կատարել, կազմակերպական գետնի վրայ: Մէկէ աւելի պատճառներ արգելք հանդիսացան որ այդ միջավայրին մէջ չկարենան ստեղծել ժողովրդական լայն հետաքրքրութիւն՝ Հայ Կարմիր Խաչին հանդէպ: Նիւթական հասոյթներու պակասը թերեւս մեծագոյն արգելքը հանդիսացաւ մեր Շրջ. Վարչութեան, որպէսզի դրական ու շօշափելի գործ մը ստեղծէր իր շուրջը:

Շրջուն գործիչ մըն ալ չունեցան, որպէսզի այդ շրջանի մեր արդէն կազմ ու պատրաստ մասնաճիւղերը մղէր արդիւնաւոր եւ սիստեմաթիկ աշխատանք կատարելու: Այսուամենայնիւ, այդ շրջանը ամէն հաւաստիք կը ներկայացնէ, մեծնալու ապագային դառնալու մեր ամէնէն աւելի գործօն մէկ շրջանը:

Կեդրոնական Վարչութիւնս, Փարիզի մեր Շրջ. Վարչութեան միջոցաւ որդեգրեց երկու ուսանողուհի եւ մէկ ուսանող, որոնց մինչեւ յառաջիկայ օգոստոս հոգացած ենք ծախքերը:

Իրաքի Շրջան.— Պաղտատի մեր ընկերուհիներն ու ընկերները, ջանքեր ի գործ դնելով, յաջողած են ձեռք բերել տեղական իշխանութեան վաւերացումը եւ առ այդ յոյս կայ, որ գործունէութեան նոր թափ մը պիտի սկսի, այդ շրջանին մէջ եւս մասնաճիւղային ցանց մը ստեղծելու:

Պուլկարիա.— Շրջանը կազմակերպուեցաւ աւելի քան 15 մասնաճիւղերով եւ 500է աւելի ընկերուհիներով: Հաղորդակցութիւնը եւ կապը Կեդրոնիս հետ՝ շատ կանոնաւոր եղած են: Շրջանի մասնաճիւղերը՝ կազմութեան օրէն սկսած՝ երեւան բերին աննման եռանդ եւ սարքեցին հանդէսներ ու ձեռնարկներ, ինչպէս նաեւ հանգանակային հասոյթներ ունեցան:

Ռումանիա.— Կ. Խաչի շուրջ այս շրջանին մէջ հետաքրքրութիւնը կ'աճի օր ըստ օրէ: Մասնաճիւղեր կան Պուքրէշի, Քոնսթանցայի եւ Պազարճըգի մէջ: Նոր մասնաճիւղեր հիմնելու հաւաստիքներ կան:

Ամերիկայի շրջան.— Անցեալ շրջանին ունէինք 63 մասնաճիւղեր, որոնցմէ 6ը Սան Սանուհիներու մասնաճիւղեր էին:

Վերջին 8 — 10 ամիսներու մէջ յաջողած ենք կազմել 10 նոր մասնաճիւղ, որոնցմէ 3ը Սան-Սանուհիներու մասնաճիւղեր են:

Այս նոր հիմնուած մասնաճիւղերու շարքին մէջ է նաեւ Հաւանայի Քուպա քաղաքին մէջ վերջերս հիմնուած մեր մեծ մասնաճիւղը:

Միւս կողմէ, անդամներու յաւելում տեղի ունեցաւ գրեթէ ամէն տեղ, եւ անդամական — ամսավճարներն եւս կանոնաւոր կերպով գանձուեցան:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ

Աքսորականներու եւ բանտարկեալներու ընտանիքներուն ղրկած ենք 300 տոլար: Սուրիոյ նորեկ հայ գաղթականներուն՝ մեր Շրջ. Վարչութեան միջոցաւ ղրկած ենք 1000 տոլար: Դարձեալ Սուրիա, մեր մասնաճիւղերուն եւ Շրջ. Վարչութեան ղրկած ենք՝ 1495 տոլար, զանազան առիթներով: Պէյրութի Շանթ-Աղբալեան հաստատութեան (Հայ Ճեմարան) ղրկած ենք 3000 տոլար: Արեւմտեան Եւրոպայի մեր Շրջանային Վարչութեան ղրկած ենք 456 տոլար, Հայ Կ. Խաչի Փարիզի որդեգիրներուն մասնավճարով յատկացնելու, մինչեւ օգոստոսի վերջը: Յունաստանի Հայ Կ. Խաչի կարիքներուն համար ուղարկած ենք 1500 տոլար: Ատրպատականի Շրջ. Վարչութեան ուղարկած ենք 500 տոլար, դպրոցներու կարիքներուն համար, իսկ 300 տոլար ալ Սալմաստի մէջ երկրաշարժէն աղէտեալներու յատկացուելու համար:

Թրակիոյ Մակեդոնիոյ Շրջ. Վարչութեան Սելանիկ, ուղարկած ենք կազմակերպական ծախքերու համար՝ 200 տոլար:

Այլ եւ այլ երկիրներ, մեր ուսանողուհի եւ ուսանող որդեգիրներու ուղարկած ենք 435 տոլարի գումար մը, ըստ կարիքի:

Հիւանդներու եւ այրիներու օժանդակած ենք 70 տոլարի գումարով մը:

Սկսած 1929 օգոստոսէն մինչեւ 1930 մայիս, ուրեմն, մեր առաքած գումարներուն համար, 9րդ Ընդհանուր Ժողովը գծած եւ կեդրոնիս յանձնած էր ընդհանուր Պիւտճէի նախահաշիւ մը, որոշ սահմանումներով: Պիւտճէի նախահաշուի այդ սահմաններուն մէջ մնալով, մեր առաքած դրամին ընդհանուր գումարը ցարդ հասած է 9256 (ինն հազար երկու հարիւր յիսունեւվեց) տոլար:

Բացի այս, տպագրած ենք Հայ Կ. Խաչի Ալպոմը, մօտ 260 էջնոց մեծ ծաւալով գիրք մը, որուն քլիշէները եւ տպագրութիւնը կեդրոնիս արժած է մեծակակ գումար մը, որուն մասին վերջնական հաշիւը կը ներկայացնենք Ընդհ. Ժողովին:

Ալպոմի մասին Շրջաբերականով եւս տուած ենք ծանօթութիւն մը: Հոս ըսենք, որ բացի նորակազմ շրջաններէ, միւս շրջանները մասնակցած են նկարներով: Հայ Կարմիր Խաչի բոլոր երկիրներու գործունէութեան համառօտ պատմութիւնը եւ հաշուական ծանօթութիւններ տրուած են իւրաքանչիւր շրջանի նկարներէն անմիջապէս առաջ: Գիրքը որ սուղի նստեցաւ, մեր պրոպագանդին պիտի ծառայէ եւ մնայուն արժէք ներկայացնող հոյակապ հատոր մըն է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՄԷՋ

Այս տարի տեղիս Թաղ. Խորհուրդի նախաձեռնութեամբ մայիս 29ին. հինգշաբթի օր տօնուեցաւ Մայիս 28ը դպրոցի շրջափակին մէջ:

Թաղ. Խորհուրդը պաշտօնական յայտարարութեամբ ժողովուրդը հրաւիրած էր իր ներկայութեամբ պատուելու հանդէսը եւ յարգելու հայրենիքի անկախութեան տօնը: Նաեւ ինք որոշած էր չորս բանախօսներ և եւ նախօրօք անոնց ղրկած էր մասնաւոր հրաւիրագրեր. իսկ դպրոցն ալ երգերով ու արտասանութիւններով իր մասնակցութիւնը բերած էր. այնպէս որ Մայիս 28ը տօնուեցաւ իբր իսկապէս համազգային տօն:

Բեմը գրաւած էին դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիները, իսկ բեմի ճակատը զարդարուած էր Մայր Հայաստանի կտաւի վրայ նկարուած մեծադիր նկարով, որու աջուձախ կողմը կը ծածանէին հայկական եռագոյնը եւ անոնց մէջտեղը Իրաքի դրօշակը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, որմէ ետքը դպրոցի կողմէն մէկ աշակերտ եւ երկու աշակերտուհի արտասանեցին օրուան յատուկ արտասանութիւններ: Մէջ ընդ մէջ երգուեցան ազգային երգեր դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Առաջին բանախօսն էր Պ. Սիրական Օրջանեան, որ դրուատեց եւ ի վեր հանեց ազատութեան եւ հայրենիքի անկախութեան սէրը, դրուագներ բերելով մեր եւ օտարազգի պատմութիւններէն:

Երկրորդ բանախօսն էր տոքթ. Ստեփան Մկրտիչեան, որ համառօտ պատմականն ըրաւ հայկական յեղափոխութեան եւ այդ նպատակին համար կազմուած հայ յեղափոխական կազմակերպութիւններու ծագման ու զարգացման: Վերյիշեց մինչեւ Մայիս 28ի նախընթաց կարեւորագոյն դէպքերը ու հայկական խնդրին անցուցած փուլերը, եւ Մայիս 28ը նկատեց արդիւնքը հայ յեղափոխական կորովին ու հերոսական ճիգերուն:

Երրորդ բանախօսն էր Պ. Արմենակ Փանոսեան, որ նկարագրեց 1918ին ստեղծուած դրութիւնը, տաճկահայ գաղթականութիւնը ու անոր վիճակը, բոլշեւիկեան յեղաշրջումը ու թրքական ճակատի վրայ՝ Հայոց հերոսական ջանքերը, թումբ կանգնելու թրքական ներխուժումին: Վրաստանի դաւերը, Ազրբէջանի յայտնի թշնամութիւնները եւ երկրի զանազան մասերու մէջ յարուցած թաթարական ապստամբութիւններն ու խառնակութիւնները, սովը ու յարակից դժբախտութիւնները եւ յետագայ դէպքերը: Բանախօսը եզրակացուց ըսելով.— «Պէտք է պատմութեան մեզի տուած դասերէն օգտուինք և ամէն պատահականութեան առ... ջեւ պատրաստ ըլլալով՝ կառ... ցանենք մեր հայրենիքի անկախութիւնը մեր հոգիներու մէջ, մին... չեւ պատեհութիւնը ունենանք հայ... րենիք երթալու և ազատ Մ... սիսի փէշերուն տակ, անկախ հա... րենիքի մէջ տօնելու անկախու... թեան մեծ տօնը»:

Չորրորդ բանախօսն էր Տոքթ. Սամուէլ Գանձապետեան, ... դրուատեց հայ յեղափոխ... կան կորովը: Յետոյ նկարագր... Թրքական բանակի խուժ... դէպի Արարատեան դաշ... ստեղծուած տագնապալի դր... թիւնը, երեւումը Արամի ... շունչին տակ, նոյնիսկ յու... լքուածներն ու դասալիքն... սիրտ առին եւ կազմակերպ... ցաւ օրհասական կուռ դիմ... դրութիւնը զօրավար Սիլ... եանի: Նաեւ նկարագրեց մայ... 19 — 25ի Երեւանի տակ ... ուած կատաղի կռիւները, ... ի յայտ եկաւ հայ զինուո... անձնազոհութիւնը եւ յաղթ... կամ պատւով մեռնելու վճռ... կանութիւնը իրմէ տասնապա... տիկ աւելի ուժերու դէմ: Բան... խօսը վերջացուց ըսելով.—

«Թէեւ դաւաճան թշնա... ները կործանեցին մեր անկ... խութիւնը, բայց անկախ ... բելու յոյսը մեր սրտին ... վառ պահենք, եւ պահենք ... պահպանենք Մայիս 28ը ... գուրգուրանք անոր վրայ. ... որ զմեզ պիտի ոգեւորէ եւ ... ազգային հպարտութիւնը ... հրելով՝ զմեզ պիտի առաջնոր... դէպի վաղուան ազատ եւ ... կախ հայրենիքը:

Եղած սրտագին խօսք... ոգեւորուելով Գրիգոր քահան... Տէր Յակոբեան բեմ բարձրաց... եւ ինքն ալ քանի մը խօ... ըսաւ. «Մեր կրած ... խողանքէն պէտք չէ յուսահ... տինք և գործը կէս ճամբու վր... ձգենք. այլ պէտք է աւելի ... կերպով կազմակերպուինք, մ... նանք եւ գործը յառաջ տանի... այս է միակ եւ ճշմարիտ ճա... բան»: Եւ կոչ ըրաւ երիտասա... դութեան միութեան գրաւ... րով գրուելու... Նաեւ յարգա... խօսք ըսաւ Իրաքի ժողովու... դին, կառավարութեան, ո... ետքը հանդէսը փակեց բա... մաղթութիւններով:

Ժողովուրդը ցրուեցաւ ... ւորուած տրամադրութեան ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ...

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

Ամերիկացի ճարտարապե... ները կը պնդեն թէ կարել... շինել մինչեւ 2100 մեթր բա... րութեամբ բնակարաններ: ... արդէն երկու ճարտարապետ... գործի լծուած են Նիւ Եոր... քաղաքապետարանին մօտ... բարձրացնելու համար երկ... նիստ բնակարան մը 480 մե... բարձրութեամբ, այսինքն Էֆ... աշտարակէն 180 մեթր ա... բարձր:

Այս շէնքին տանիքը պի... ունենայ 5,000 քառ. մե... տարածութիւն, ուր պիտի կ... նան թառիլ օդանաւերը: Շէ... քին մէջ պիտի կրնան բնա... 50,000 հոգի: Շինութեան ... մար պիտի ծախսուի 2 միլ... 5 հարիւր միլիոն ֆրանք:

Շիքակոյի ցուցահանդէ... ժամանակ եւս ճարտարապ... մը կ'առաջարկէր շինել 7... մեգր բարձր աշտարակ-տ... մը, բայց դրամն էր որ պակ... ցաւ: Հիմա դրամը, պողպատ... երազը կ'ընթանան համերա...

Անշուշտ Միացեալ Նահան... ները առաջին աշտարակը ... որ կը շինեն: Այնտեղ կան ... տարակաձեւ տուներ 200 2... մեթր բարձր, եւ 40-66 յար... կով:

Եւրոպայի մէջ բարձրաբ... յիշատակարաններու բարձր... թիւնը միջին հաշիւով կը հա... 120ի: Պանդէոնը բարձր է ... մեթր, Սթրազպուրկի կաթու... կէն՝ 142 մեթր, Քոլոնեայի եկե... ցին՝ 140 մեթր, Հռոմի Ս. Պե... րոս եկեղեցին եւ Եգիպտ... Մեծ Բուրգը՝ 138 մեթր:

Դարձեալ Միացեալ Նահան... ներուն մէջ, Ուաշինկթընի ... շատակարանին բարձրութիւն... 160 մեթր:

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Շապին Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» հայրենակցական միութիւնը անցեալ շաբաթ երեկոյեան տօնեց Գարահիսարի հերոսամարտին 15ամեակը Փըլթի Ճութնալի մէջ, նախագահութեամբ Քէտիճեան վարդապետի, որ կարճ ու գեղեցիկ խօսքերով բացուած յայտարարեց հանդէսը եւ նոյն օրն իսկ, հողին յանձնուած Պօղոս Նուպար փաշայի յիշատակին, մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան հրաւիրեց ներկաները։

Պ. Արծրունի Հնչակեան կուսակցութեան փարիզի մասնաճիւղին կողմէ յարգանքի խօսքեր ըրաւ, պարտականութեան ճամբուն վրայ զոհուած հերոսներու յիշատակին, եւ թելադրեց վերապրողներուն շարունակել անոնց գործը։

Իրմէ վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Վահան Թէքէեան որ խօսեցաւ Ռամկավար-Ազատական կուսակցութեան անունով։ «Գաղափարներ կան ըսաւ, որոնց պէտք է կառչինք ու դաս մը հանենք անոնցմէ»։ Օրինակներով բացատրեց «հայրենակից» բառին իմաստները ու գտաւ որ մեր հայրենակցական միութիւնները կազմող անհատները միեւնոյն զգացումը ունեցող մարդիկ են, որոնք իրարու քով կուգան զիրար ամբողջացնելու համար։

«Ազգի մը բոլոր անհատները ըսաւ, կ՚աշխատին հաւաքականութեան համար։ Այն ազգերը որոնք հայրենիք չունին, կէս մը կ՚աշխատին ուրիշին համար։» Յիշեց Անդրանիկը որպէս Գարահիսարի զաւակ եւ Պօղոս Նուպարը որ թէեւ բուն երկրէն հեռու, Եգիպտացիի շարժուձեւերով, բայց հայ հոգիով, աշխատեցան հայրենիքին համար։ Եւ եզրակացուց.— Միշտ արթուն պէտք է մնալ թշնամիին դէմ շարժելու համար պատեհ առթիւ եւ միտքը պէտք է միշտ գործէ թշնամիին տկար կողմէն հարուածելու համար»։

Պ. Թէքէեանէ վերջ խօսք առաւ ընկ. Կ. Սասունի որ պատմականը ընելով այն օրերու հոգեբանո՛ւթեան ըսաւ,— Գիտէինք թէ այս անգամ պիտի կոտորուինք։ Հայ ժողովուրդը կը զգար այդ, բայց ան հոգեպէս պատրաստ չէր դիմագրաւելու վտանգը։ Բոլոր կուսակցութիւնները ըմբռնած էին վտանգին ծանրութիւնը։ Բայց հաւաքական կամք մը գոյութիւն չունէր ժողովուրդը ղեկավարելու համար։

«Դանակը ոսկորին հասած էր»։ Ղեկավարները տարին։ Իսկ ազգը այդ ճգնաժամային վայրկեանին անգամ չկրցաւ վճռական որոշում մը տալ։ Բոլոր առաջնորդարաններու մէջ, տեղի ունեցած ժողովներու ընթացքին, ազգը բաժնուեցաւ երկուքի — Անոնք որ կ՚ուզէին դիմադրել, լեռը բարձրացան։ Իսկ մեծամասնութիւնը բռնեց համակերպման ճամբուն։ Խոհեմութիւնը յաղթեց, իսկ յեղափոխութիւնը միայն քանի մը տեղերու մէջ, ինքնապաշտպանութեան փարեցաւ եւ մեզի տուաւ քանի մը հերոսամարտեր, որոնց փառքով կը պարծենանք այսօր։ Համատարած աղէտին մէջ, այդ հերոսամարտներն են որ փրկած են հայ ժողովուրդին ազատութեան պատիւը։ Հայ ժողովուրդի ղեկավարները նախընտրեցին մարտիրոսութիւնը, մինչդեռ հայ ժողովուրդը զանոնք սնուցած էր որպէսզի ճգնաժամի վայրկեանին, զինքը ղեկավարէին։ Այսօր տակաւին հաւաքական կամքը եւ զօրաւոր կազմակերպութիւնը կը պակսի մեր մէջ, նման վտանգի մը դիմագրաւելու համար։ Այս հերոսամարտը մեզ կը սորվեցնէ պատրաստ ըլլալ հոգիով եւ բազուկով, հրապարակ գալու երբ հայ ժողովուրդի գերագոյն շահը այդ կը պահանջէ»։

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր։ Կը մասնակցէին Օր. Պիւլպիւլեան, Պ. Պ. Ա. Պարթեւեան, Նաւասարդեան եւ Գմբէթեան։

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ Նաեւ Քիպարեան եպիսկոպոս։

Անուշաւան

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մարսիլիոյ Թրքական հիւպատոսարանին տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ այնտեղ Թրքական ապրանքներուն վրայ գործառնութիւն կատարող յանձնակատարները բոլորն ալ ոչ-Թուրքեր են։ Հիւպատոսը կը յանձնարարէ որ Թուրքերը ձեռք առնեն այս գործը, որ իրենց համար շահաւոր պիտի ըլլայ։

Այս առթիւ, հիւպատոսարանը իբր կարեւոր պայման կը տեղեկացնէ թէ Մարսիլիոյ մէջ յանձնակատարութիւն ընելու համար բաւական մեծ դրամագլուխ ունենալու է։ Մարսիլիոյ մէջ գլխաւորաբար կ՚անցնին հետեւեալ Թրքական ապրանքները, հաւկիթ, կաղին, պիստակ, չգործուած կաշի եւ ձէթ։ Բամպակի, մետաքսի նոյնպէս կենդանիներու մորթի համար ալ կարելի է միջնորդութիւն ընել։

Թուրքեւֆրանսական առեւտրական նոր համաձայնութենէ մը յետոյ յոյս կայ որ չամիչի ու թուզի առեւտուրն ալ ոգեւոր շրջանի մէջ մտնէ։

«ԿՈՅՐԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐ»

Անգլիական թերթի մը հրատարակութեան համաձայն, Աօրխամի 7000 բնակիչներէն 6791 հոգին «Թրախոմ»ի հետեւանքով կուրցած՝ կատարեալ մթութեան եւ թշուառութեան մէջ կ՚ապրին։

Լաւատեղեակ անձ մը «Ագշամ»ի մէջ կը գրէ թէ անգլ. թերթը չափազանցած է, գաւառակի գիւղերուն միակ անուն մը տալով։ Իրաւ է թէ յիշեալ շրջանի 8000 բնակիչներէն 100ին 75ը «Թրախոմ»ի ենթակայ են, բայց կոյրերուն թիւը հազիւ հարիւրին երկուքի կը հասնի։ Կառավարութիւնը հինգ տարիէ ի վեր պայքար բացած է այս հիւանդութեան դէմ եւ Աօրխամի մէջ քսան անկողիննոց հիւանդանոց մը շինած է։

ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔ

Պանդոկներու, հիւրանոցներու եւ բնակութեան յատկացուած հանրային վայրերու մէջ ապրողներու մասին օրինագիծ մը պատրաստուած է։ Օրինագծին համաձայն, խաներու, հիւրանոցներու, պանդոկներու, վաճառատուններու, հիւանդանոցներու, կրօնական ու բարեգործական հաստատութիւններու վարիչները պարտաւոր են ցուցակագրութիւն մը տալ իրենց հաստատութեան մէջ ապրողներու մասին, բնակութեան արտօնագիր տրուելու համար։ Նոյն պայմանին ենթակայ են նաեւ այն տան տէրերը, որոնք իրենց սենեակները առանձին վարձու կուտան։

ԼՈՒՑԿԻԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լուցկիի ամերիկեան խմբակը, որ մենաշնորհ ստացաւ, յուլիս 1ին գործի սկսաւ։ Ընկերութիւնը Ճիպորի խանին մէջ բացած է իր գրասենեակները, ուր նախապատրաստութիւններ կը տեսնուին։ Լուցկիի մենաշնորհի պաշտօնեաներէն մէկ կեդրոն հրաւիրուեցան եւ իրենց հաղորդուեցաւ թէ պաշտօնի կոչուած են։

Մենաշնորհի վարչութեան մթերանոցներուն մէջ գտնուած լուցկիները յուլիս 1ին ընկերութեան պիտի փոխանցուին։ Լուցկիին գինը չպիտի աւելնայ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ, 29 յունիս.— Հայաստանի հանրապետութեան տարեդարձը մեծ շուքով տօնուեցաւ Ռոմանի մէջ։ Հանդէսին բացումէն առաջ, Վալանսի գայլուկները Ժան-Ժոռէսի սրահին մէջ մուտք գործեցին հայկական եռագոյնով եւ իրենց երգով։ Մայիս 28ի յիշատակը բոլորս ալ մէկ վայրկեան լռեցուց մեզ յուզումով, այդ անկախութեան դէպքին նշանակութեան խորութիւնը չափելու համար։ Ջութակահար Պ. Յակոբեան Հրանդ նուագեց «Մեր Հայրենիք»ը։ Ընկ. Ս. Պիլալեան, հանդէսի նախագահը՝ ներկաներուն շնորհակալութիւններ յայտնեց եւ թելադրեց որ նման հրապարակային մեծ ժողովներուն ներկայ գտնուին։ Ընկ. Պարսամեան իր մեներգովը գովելի էր. ընկ. Միքայէլ Թաշճեան արտասանեց իր կողմէ գրուած կտոր մը։ Վիէնի մեր ընկերներէն Յակոբ Մաթէոսեան արտասանեց Սիամանթոյէն կտոր մը։ Վալանսի ընկերներէն Եզնիկ Ժամկոչեանի «Հայ դրօշին»ը արժանացաւ բուռն ծափերու։ Մեներգեց Պ. Ս Տամպուրաճեան։ Կրկին արտասանեց ընկեր Եզնիկը։

Պ. Հրանդ Յակոբեանի «Մայր Արաքսի»էն յետոյ, խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօսին՝ ընկ. Բ. Աղաբեկեանի, որ անկախութեան նշանակութիւնը պարզեց եւ պատմականն ըրաւ Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսայի Ճակատամարտներուն՝ եւ անկախութեան նախընթաց ու յետագայ դէպքերուն։

Հանդէսէն վերջ, ընկեր Աղաբեկեանը տեղւոյս մէջ կազմեց Եւրոպայի Կարմիր Խաչի մասնաճիւղ մը։ Անմիջապէս օրիորդները եւ տիկինները առժամեայ դիւան ընտրեցին հետեւեալ կերպով՝ նախագահուհի՝ տիկին Շահնար Սինանեան, քարտուղարուհի՝ Օրիորդ Օպոսեան (?), գանձապահ՝ տիկին Հռիփսիմէ Թաշճեան։

Հ.

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի Մասնաճիւղը ձեռնարկած է վիճաբանական ժողովներու շարքի մը, որ տեղի պիտի ունենայ ամէն հինգշաբթի երեկոյ Ֆլորիա Ճաշարանին վերնայարկը։

Նիւթերը պիտի ըլլան գրական, ազգային ու պատմական։ Մասնաւոր ժիւրի մը պիտի ունենայ ժողովը, վարելու համար վիճաբանութիւնները եւ եզրակացութիւն մը հանելու համար անոնցմէ։

Առաջին ժողովը տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ հինգշաբթի։ Նիւթ.— Հայրենասիրութի՞ւն թէ աշխարհաքաղաքացիութիւն։

Վարչութիւն

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի (Յուլիս 6ին), Սեվրի մէջ, յետաձգուած է ի յարգանս յիշատակին ողբացեալ Պ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ։

ԿՈՉ

Վան-Վասպուրականի Ապրիլեան Հերոսամարտի տասնեւհինգամեակի առթիւ (1915-1930) Թաւրիզի «Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան» վարչութիւնը ձեռնարկած է հրատարակել հատոր մը, որ կը պատկերացնէ այդ գերազանցապէս ժողովրդական հերոսամարտի զանազան դրուագները, էջեր, յուշեր եւ առհասարակ փաստական տեղեկութիւններ եւ արժէքաւոր յօդուածներ ու գրութիւններ մեր երբեմնի շէն ու պայծառ՝ իսկ այժմ ամայի եւ աւերակ հայրենիքի մօտիկ անցեալի կրթական, յեղափոխական, ազատագրական եւ քաղաքական շարժումներու մասին։

«ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ» հատորը հետաքրքիր եւ արժէքաւոր յուշարձան մը դարձնելու համար, վարչութիւնս հնարաւոր եղածին չափ հաւաքեց նաեւ բազմաթիւ լուսանկարներ եւ պատկերներ՝ վասպուրականցի եւ դրսեցի այն բոլոր դէմքերուն եւ գործիչներուն, ռազմիկներուն եւ հայդուկներուն, որոնք ո եւ է նշանակալից դեր ունեցած են վասպուրականի ազգային, կրթական, յեղափոխական, ազատագրական եւ քաղաքական շարժումներուն եւ գործերուն մէջ՝ առանց կուսակցական եւ կամ այլ խտրութեան։

Վարչութեանս այս ձեռնարկը թէ Թաւրիզի եւ թէ արտասահմանի մէջ արժանացաւ բոլորի հաւանութեան եւ ամէնքն ալ որոնց դիմեցինք՝ ցոյց տուին մեզ իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը։ Ամիսներ շարունակ աշխատելով կրցանք ստանալ մեր ուզած յօդուածներն ու գրութիւնները։

Այս բոլոր աշխատանքները վերջացնելէ յետոյ մեր հատորը յանձնեցինք վենետիկի Մխիթարեան Տպարանին՝ խնամոտ եւ գեղեցիկ հրատարակութիւն մը լոյս ընծայելու վստահութեամբ։ «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ»ը լոյս պիտի տեսնէ Օգոստոսի վերջերը՝ մօտ 250 մեծադիր եւ երկսիւնակ էջերով («Բազմավէպ»ի ծաւալով) 120 լուսատիպ եւ գունաւոր պատկերներով, վասպուրականի, վանի եւ Շատախի քարտէսներով, մաքուր թուղթի վրայ՝ կոկիկ ու շքեղ հատոր մը։

Արդ, վարչութիւնս, որ միաժամանակ նաեւ խմբագրական մարմինն է, այսու կոչ կ՚ընէ Հայ Թերթերուն, ազգային մարմիններուն, վասպուրականի եւ ուրիշ վայրերու Հայրենակցական Միութեանց, հայրենակիցներուն եւ մասնաւոր անհատներու, որ իրենց բարոյական աջակցութիւնը ցոյց տան մեր այս հանրօգուտ ձեռնարկին՝ տարածելով եւ սպառելով «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ» հատորը։ Լիայոյս ենք, որ մեր այս կոչը ամենուրեք լայն եւ սրտբաց արձագանգ պիտի գտնէ, «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ» հատորը ամէն տեղ պիտի արժէ 1.50 տոլար, մէջն ըլլալով նաեւ ճամբու ծախքը։

Կ՚ընդունուի նաեւ կանխիկ բաժանորդագրութիւն, որուն նախաձեռնարկ պիտի ըլլան անշուշտ արտասահմանի վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնները։

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Վարչութիւն

Յ. Գ. Թղթակցութեանց եւ ապսպրանքներու համար հասցէ՝
Haik Adjémian Tabriz (Persia)

ՈՎ Է ՀԱՐՈՒՍՏԸ

Անգամ մը գրեցինք թէ ամէնէն շատ ոսկի ունի Ամերիկան, բայց եթէ բնակչութեան վրայ բաժնենք երկրին ոսկին, Ֆրանսացիները աւելի հարուստ կ՚ըլլան քան Ամերիկացիները։

Այսպէս Ամերիկա ունի 3 միլիար 900 միլիոն տոլար, և Ֆրանսա՝ 1 միլիար 633 միլիոն տոլար։ Իսկ ըստ բնակչութեան պատկերը բոլորովին հակառակն է. Ամերիկայի մէջ, որ ունի 121,850,000 բնակիչ, իւրաքանչիւր բնակիչէ կ՚իյնայ 32 տոլար, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ, որ ունի 41,130,000 բնակիչ, իւրաքանչիւր բնակիչէ կ՚իյնայ 39,70 տոլար։

Ուրիշ վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ, որ Ամերիկայի մէջ կինը աւելի հարուստ է քան այրը։ Այսպէս արձանագրուած են 496 հոգի, որոնք մէկ միլիոն տոլար եկամուտ ունին։ Եւ ասոնց մէջ աւելի քան երկու հարիւր կիներ կան։

Միացեալ-Նահանգներուն մէջ կան նահանգներ, ուր կիներուն հարստութիւնը այրերուն հարստութենէն կրկնապատիկ աւելի է։ Ամերիկեան թերթ մը կը հաստատէ թէ զանազան դրամատուններու մէջ կիներն են որ տէր դարձած են ամենաշատ արժեթուղթերու։

Եւ թերթը կը հաշուէ թէ քանի մը տասնեակ տարի յետոյ ամերիկացի կինը դրամապէս տէր պիտի կանգնի երկրին։ Նախագուշակութիւնը ճիշդ է, եթէ նկատի ունենանք, որ ամերիկացի կիները լաւ հաշուագէտներ եւ խնձէ (?) դրամատէր են։

Ուրեմն, ուշ չէ օրը, երբ կինը, եթէ ոչ քուէներով կամ այլ իրաւունքներով, գոնէ իր դրամով պիտի կրնայ գնել... այրը։

„ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 46 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Մենք Գուրգէնին ըսինք թէ՝ թո՛ղ գան քանի մը օր հանգստանան, ապա Ճանապարհը կը բացուի, կ՚երթան։ Գուրգէնը չհամաձայնեց եւ գրեց, որ անպատճառ գնան։

Մենք այն ատեն Կէլիէկուզանի Մդրըսալ թաղը կը գտնուէինք։ Քանի մը օր վերջ Գուրգէնը խօսակցութիւն ըրաւ Մուշ եւ Դաշտ գնալու մասին։ Ես խորհուրդ տուի, ըսի թէ՝ «այժմս ժամանակը չէ, Դաշտը ցեխ է, գետերը արձրացեր են, ծով են դառեր»։ Հարցը սրանով փակուեց։

4-5 օր վերջը Գուրգէնը որոշեց, որ ես եւ Համբարձումը երթանք Քոփ եւ 2 բերդանկա առնենք Փուրթոյին եւ Խչօ Մակարին տանք։ Նմանապէս անոնցմէ վերցնենք փողը քիչ մը վերջ վճարելու պայմանաւ, 100 կոտ ցորեն։ Ես ըսի. «Այդ մարդիկը բերդանկայի երեսը չեն տեսած, ուրեմն հրացաններըզալո՞գ (գրաւ) պիտի տանք, որ 100 կոտ ցորեն առնենք» — «Չէ՛, ըսաւ, փողերնին 3 ամիս վերջը կուտանք»։ «Դէ՛հ, լա՛ւ», ըսինք։

Այդ ատենները Տափըկայ Հայերը փախցրեր էին Շուշնամերկցի աղջիկ մը։ Այդ փախցընելնուն մասնակցողները 11 հոգի էին։ Գուրգէնը որոշեց մի-մի արծաթ տուգանք իւրաքանչիւր փախցնողին եւ 3 զինուոր ղրկեց, որ կամ մարդիկը բերեն, կամ փողերը բերեն։ Ո՛չ մարդիկը եկան, ո՛չ ալ փող տուին։ Ես աղջկան խնդիրն ալ էս չափով վերջացնենք։

Ղազար, Ցարութիւն, Վարդան ու Բղդօն կը գտնուէին Քոփ։ Գուրգէնը նամակ մը գրած է անոնց եւ Սէմալ կանչած։ Ղազարը առանց հրամանի գացեր է Հաւատորիկ. Ցարութիւն եկած է Կէլիէկուզան, միայն Բղդօն ու Վարդանը գացած են Սէմալ, որոնց համար Գուրգէնը Կէլիէկուզանցի Թորոսին ղրկած էր Շուշնամերկ՝ նրանց Սէմալ տանելու։

2 օր առաջ Գուրգէնը ինձ եւ Համբարձումը ղրկեց Ախպի, որ բերդանկաներ առնենք ու տանինք Քոփ Փուրթոյին եւ Մակարին։ Գետը անցած ժամանակնիս՝ քիչ մնաց խեղդուէինք։

Գուրգէնի առաջարկածի պէս 10 կոտ ցորեն ուզեցինք Փուրթոյէն եւ Մակարէն, բայց մերժեցին։ Ստիպուեցանք հանգանակութիւն ընել Քոփէն, Աւգիարմէն։ 24 կոտ ցորեն Ախպի հաւաքեցինք, յանձնեցինք ռէս Խէչոյի տուն, այնտեղից գացինք Գեղաշէն եւ Շուշնամերկ։ 12 կոտ ալ հոն հաւաքեցինք, աղալ տուինք, բերինք խոտն։

* * *

Այդ միջոցին Գուրգէն իր 5 ընկերով գացեր էր Մուշ, ուր մնացեր էր 7 օր։ Հոդ կազմակերպել էր 3 4 հոգիէ բաղկացեալ կոմիտէ մը, նպանապէս Թղթակցութիւն էր ունեցեր Սաքոյի հետ։

Կերակրի եւ կեցած տան վարձը վճարելով Գուրգէն գացած էր Մոկունք գիւղը։ Հոդ Մոկունցի Ղազարի եւ Գուրգէնի մէջ պատահած էր հետեւեալ խօսակցութիւնը.—

«Ո՞ւր պիտի երթաք», հարցուցեր էր Ղազարը։

«Ցրօնք»։

«Ինչի՞ պիտի երթաք. կարելի է որ մեզի ալ ըսէք»։

«Քանի մը լիտր վառօդ կայ հոն, պիտի երթանք, բերենք»։

«Ես ձեզ խորհուրդ չեմ տար հոն գնալու. մենք էդ վառօդը կերպ մը կը փոխադրենք»։

Մոկունքէն Գուրգէնը անցեր էր Տէրկէվանք, որ մի ժամ հեռու է։ Հոն տեսնուեր էր տեղացի Պ. Վարդանի հետ։ Նա երբ կ՚իմանայ Ցրօնք գնալնին, նոյն խորհուրդը կուտայ, ինչ որ Ղազարը։ Բայց Գուրգէնը էլի չլսեր։ Նա շատ կը լսէր Աղճանացի Ռուբէնին, որ եղեր էր նրա Մուշ եւ Դաշտ գնալու պատճառը։ Լուր կը ղրկէին Մխիթարին, որ տափ պատրաստի ջրով անցնելու համար։ Կ՚երթան Ցրօնք։ Կը կանչեն ցրօնքցի երիտասարդները, կը խօսին յեղափոխական գործերու մասին։

Հոն կը գտնեն նոյն 3 տղաները, որոնք Կովկաս պիտի երթային (Տիգրան, Մկրօ, Նշան)։ Ռովհետեւ նրանք զէնք չունէին Հրայրէն խնդրեր էին, որ Ղըզըլ Աղաց գտնուած 7 զէնքերէն 2ը տրուի իրենց՝ Ցրօնքէն յետ դարձնելու պայմանաւ։ Հրայրը տուեր էր 2 հրացան եւ մի-մի շարք փամփուշտ։ Հրացաններէն մէկը վերցուցած է Տիգրան, միւսը Մկրօն։ Ադոնք իրենց քովի նամակները ղրկեր են օր մը առաջ ծանօթ կառապանի ձեռքով, որպէսզի իրենք ալ միւս գիշերը երթան, անցնին Բուլանըխ։ Երբ Գուրգէնը կը հասնի Ցրօնք, այդ տղաները կը ստիպուին օր մը ուշ գնալ եւ կը մնան Գուրգէնի քով։

Գուրգէնը գացած էր Ցրօնք Ապրիլի 22ին, իսկ 25ին կանանչ կիրակի կ՚ըլլայ։ Մշեցի Աղաջանը եւ Ցրօնքցի Սլօն կը մատնեն տղաները։

(Շար.)

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

Տեղեկագրին մէջ ճշդուած են այն անցքերը որոնցմէ սահմանը պիտի կարենան անցնիլ երկու երկիրներու այն բնակիչները,որոնքսահմանագլխին միւս կողմը հողեր ունին։Ճշդուածեն նաեւ առեւտրական նպատակով եւ անցագրով ճամբորդող անձերուն անցքին վայրերը։

Կացութիւնը Հնդկաստանի մէջ

Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդի նախագահը Մոթիլալ Նէհրու եւ իր քարտուղարը դատապարտուեցան 6ական ամիս պարզ բանտարկութեան։

Դատավարութեան ընթացքին որ շատ կարճ տեւեց, երկու ամբաստանեալները մերժեցին պատասխանել դատաւորին հարցումներուն եւ իրենք զիրենք պաշտպանել։

Կը կարծուի թէ հնդիկ ազգայնականները պատրաստած են յարձակողական գործունէութեան նոր յատակագիծ մը, զոր գործադրութեան պիտի դնեն Նէհրուի ձերբակալումէն յետոյ, իրենց նոր պետին Վալլահապէյ Բաթէլի Պոմպէյ ժամանումէն յետոյ։

Ազգ. Խորհուրդի Գործադիր Մարմնին դէմ առնուած խիստ միջոցներուն առթիւ, հնդկական կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, բացատրելով իր որոշման շարժառիթները։ Թէ այդ մարմինը անդադար ցոյցեր կազմակերպած է եւ նոյնիսկ գրքոյկներ հրատարակելով հրաւիրած է ոստիկանութիւնը եւ բնիկ զինուորները որ մերժեն յեղափոխական պայքարը ճնշելու համար իրենց տրուած հրամանները։

Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ Գործադիր Մարմինը ներկայիս կը ջանայ յեղափոխութիւն պայթեցնել, տապալելով կառավարութիւնը որ թոյլ չպիտի տայ որ շարունակուին վրտանգաւոր գրգռութիւնները։

Կառավարութիւնը հետզհետէ կը խստացնէ հնդիկ յեղափոխականներու դէմ գործելու իր եղանակը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ուշադրութիւն
Յուլիս 1ին կը բացուի ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՃԵԱՆՆԵՐՈՒ արեւելեան մեծ նպարավաճառատունը՝
ԱՐԱՐԱՏ
որ Մարսէյլէն փոխադրուած է Փարիզ
39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91
Մեր վաճառատունը պիտի աշխատի գոհացնել իր բոլոր յաճախորդները իր պատրաստած ընտիր սուրճով եւ ամէն տեսակի ընտիր նպարեղէններով։ Անմրցելի գիներ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
ՅՕՐԻՆԵՑ
Յ. Ս. ԱԿԱՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
ՄԱՍԻՍ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
57A Rue Nationale, MARSEILLE

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
Եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Քէմալեցի)
92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները։
Ջոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն։ Փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը։ Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ
ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները վաղը Ուրբաթ եւ 7 Յուլիս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՇԱՍԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Ռոստոմ խումբի
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
կը նախագահէ Ընկ. Մ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ
կը խօսի Ընկ. Բ. ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին
Ընկ. Կ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ կը ներկայացնէ զաւեշտ մը

ԵՐԵԿՈՅԹ ԱԼՖՈՌՎԻԼԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ ԿՈՂՄԷ
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին
148 Rue Villeneuve, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ
կը խօսի՝ Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
կը ներկայացուի Պ. Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»
Նուագ Մանտիկեանի կողմէ — Գին 5 եւ 7 ֆրանք

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
6 ՅՈՒԼԻՍ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ
Հովանաւորութեամբ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
կը նախագահէ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ
Բանախօսութիւն, խմբերգ։ մեներգ, հայկական, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր, թատ եւ անակնկալներ,
ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Սթանոզի Հայր. Միութեան կողմէ 5 Յուլիս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ Haroläի սրահներուն մէջ, 3 Rue La-vieuville, Nord Sud: Abbesses: գեղարուեստական բաժին։
Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ
կը ներկայացուի՝ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»
Եւրոպական եւ արեւելեան նուագ, գեղարուեստական ճոխ բաժին
Տոմսերը կը ծախուին հայկական ճաշարաններու մէջ
ԳԻՆ՝ 5, 10, եւ 15 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
5 ՅՈՒԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ ՍՕՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
8 Rue Danton, PARIS — Métro: Odéon եւ St. Michel
Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով
ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (4 ԱՐԱՐ)
(ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)
Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեանի, Օր. Անահիտի, Տիկ. Լաթիֆեանի եւ Պ. Պ. Գմբէթեանի, Լաթիֆեանի, Սարիմի, Գրիգոր Վահանի, եւայլն։
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը կատարէ «ԱՍԼԱՆ»ի դերը
ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆ կը կատարէ «ՋԻՆՆԻ»ի դերը
ԳԻՆԵՐԸ՝ 20, 15, 10 եւ 7.50 ՖՐԱՆՔ
Տոմսերը ապահովել Կավռօշի խմբագրատունէն՝ 208bis rue Lafayette եւ բոլոր հայկ. ճաշարաններէն

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 9ին Ռոստոմի գրադարանը։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղիին մէջ։ Պարաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆԻ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ ժամը 2ին Հ. Յ. Դ. Խաժակ Ակումբին մէջ, 139 Rue Lafayette. Կը խնդրուի բոլոր խումբերու (Ռոստոմ՝ Շաւ, Մոկացի՝ Գրիգոր Սէն Ռամպէր, Ապառաժ Բասկալ, Քրիստափոր՝ Վիէն) ներկայացուցիչներէ ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամուն։

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ընդհ. Միութեան Փարիզի մասնաժողովը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պօղոս Նուպարի մահուան առթիւ, իբրեւ «Նուպարեան Նպաստադրամ».— Տիգրան խան Քէլէկեան, Պ. Էսմէրեան 5000ական, Երուանդ պէյ Աղաթօն, Տէր եւ Տիկին Կամսարական, Պ. Լ. Կիւմիւշկէրտան, Պ. Գ. Աղաթօն, Պ. Յ. Սարաճեան եւ Պ. Ս. Սվաճեան 1000ական, Պ. Մալէզեան 300, Հայկական Օթեակ200, Պ.Ս..Զօպանեան, Թապիպեան եղբարք, Պ.Պ.Ջ. Խոշեան,Պ.Մարգարեան, Մանուկեան, Լ. Նաֆիլեան, Հ. Տէր Ներսէսեան, Տիկ. Արմենուհի Գլըճեան, Տիկ. Ներսէս, Տիկ. Վաղարշակ Թագւորեան, Սարգիս Սաղրեան, Մ. Գալուստեան 50ական, Ն. Ալիքսանեան 20 ֆրանք։

ԼԻՈՆԻ Փոքր-Հայքի ընդհ. Հայր. միութեան ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Էմիլ Զոլայի վերնայարկը (Rue Boileau 127—129)։ Օրակարգ՝ ծրագիր կանոնագրի ընթերցում եւ վաւերացում, վարչութեան ընտրութիւն։

Միութեան կրնան մասնակցիլ հետեւեալ շրջանները՝ Մարզուան, Ամասիա, Թոքատ, Նիկհիսար, Շար-Գըշլա, Կիւրին, Տէրէնտէ, Տեվրէկ, Շ. Գարահիսար, Զիլէ, Եոզկատ, Զօրում, Հաճի գիւղ (Սեւ եւ Ալխատ), Վէզիր Քէօփրիւ, Զարշանպա, Սամսոն, Սեբաստիա, եւայլն։

ՍԻՓԱՆ երգչախումբի ընդհ. փորձը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին 71 Ave. Kléber.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Խաչիկ Դաւիթեան, այրի տիկին Մարիամ Մալխասեան, Տէր եւ Տիկին Արփիար Ղուկասեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի կոմիտէին, Տէսինի Խնուսցի հայրենակիցներուն, Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէին, Խնուսի հայրենակցական միութեան եւ բոլոր բարեկամներու, որոնք անձամբ կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԴԱՒԻԹԵԱՆի (ծնեալ Յակոբեան) դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Եոզկատի եւ շրջակայից Հայրենակց. միութեան Վիէնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից ՍԱՄՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆի (Լիոն) իր կնոջ դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի ընկերի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Չօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անունը՝ Պօղոս, մօր՝ անունը Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Չօպանեանի 31 Rue de Fossé,Issy-les-Moulineaux(Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Քէմախի վերի Բագառիճէն* Խոսրով Իպլիզեան եւ զաւակները Ղազարոս, Կաթիկ, Ազատուհի, եւ հօրեղբօրորդւոյսզաւակները՝ Աւագ, Մատթէոս եւ Ծաղիկ, որոնք աքսորուած են 1915ին։ Իզմիրի դէպքէն ամիս մը առաջ Մալաթիայէն լուր առնուած է աղջիկը Կաթիկէն։ Անկէց ի վեր լուր չկայ։ Իրենց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր. նուէր, իմացնել՝ H. Hougasian, Mazagan: Maroc: կամ «Յառաջ»ի։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մարզուանցի Յովհաննէս Արապեան, կնոջ անունը՝ Աղնիւ, իր զաւակները Անդրանիկ եւ Սիրարփի։ Ընդհ. պատերազմին Սամսոնի շրջակաները լեռ բարձրացած է։ Իմացնել՝ Միհրան Գարակէօզեանի, 47 Rue de la Défense Issy-les-Moulineaux. Seine, Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։ Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼԻ ԵՒ
առանց յանձնարարողչէքի վարձու կը տրուին տուներ, յարկաբաժիններ, փավիյոններ, Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ 1400ի եւ 2200-4500 ֆր.ի։ Դիմել՝ Nouroloux, 65 Rue Mélay ամէն օր 9—12 եւ 2—7 իսկ Կիրակի օրեր 9—12։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ
202 Rue Boileau, Lyon

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ
Վարձու են օդաւէտ եւ գործարաններու շրջանին մօտ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ աժան սենեակներ խոհանոցով միասին։ Ամսական վարձք 125 ֆր. 3 տարուան վարձքը վճարելի կանխիկ, սենեակները յանձնելի վճարման թուականէն մէկ ամիս վերջ։ Դիմել Պ. Միհրանի, 47 Rue de la Défense, Issy les-Moulineaux, (Seine). Հանրակառքի կայարանէն 4 վայրկեան, իսկ շոգեկառքի կայարանէն 3 վայրկեան հեռու։

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3 9։ Կիր. եւ տօն օրեր 10-12։

Ծախու է Goussainvilleի մէջ տուն մը որ ունի 2 սենեակ, գետնայարկ եւ մառան։ Պարտէզով միասին 40 քառ. մէթր։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել Mauriceի, 220 Rue Pierre Goussainvilie. Շոգեկառք՝ Gare du Nordէն։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, Մէթ. Շաթըլէ։ Արմատական եւ նոր մեթոտով դարմանում միզանցքի եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, լ..., մամիզ.) եւ վարախի։ Մասն. ... Խորհրդատուութիւն... ամէն օր 9—12, 2- Կիրակի9—12։

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHAN

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ
փաստաբան Պոլսոյ պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),
150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone:Trudaine 76-42
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով։
ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le revenuի գործողութիւնները։
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ
Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffred'Affairesի եւ BénéficesCommerciauxի տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ apprenti ունենաք։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։
Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
4
ՅՈՒԼԻՍ
1930

4 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1305

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՐԱՔԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Հոգատարութեանց ենթակայ երկիրներու մէջ, Իրաքը կարելի է ըսել, ամէնէն բաղդաւորը հանդիսացաւ, բոլորելով տասնամեայ խաղաղ շրջան մը։

Այդ նորակազմ երկիրը կրցաւ երկու ուղղութեամբ զարգանալ եւ ամրացնել իր պետութեան հիմքերը։ Առաջին եւ ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը Իրաքի տնտեսական բարգաւաճումն է։ Անգլիական հոգատարութիւնը իր հետ կը բերէր խոշոր դրամագլուխը, որ հիմնապէս կը փոխէր նախնական տնտեսութեան ձեւերը եւ Իրաքը կը դնէր տնտեսական բարգաւաճութեան ճամբու վրայ։

Միւս կողմէ, վարչական կազմակերպութիւնը հետզհետէ կը ձեւաւորուէր եւ տնտեսական վերելքին համապատասխան մեքենայ մը կը դառնար։ Վարչական մեքենայի շնորհիւ, ներքին խլրտումներն ու թափառաշրջիկ ցեղախումբերու շարժումները ծաւալ չստացան Իրաքի մէջ։ Տեղի ունեցած դէպքերը խիստ կարճ ատենի մը մէջ զսպուեցան։ Ցեղախումբերու անիշխանական հակումները հետզհետէ նուաղեցան ի հաշիւ ազգային կեդրոնական իշխանութեան։

Այսպիսով, Իրաքը դարձաւ ազգային պետութիւն մը, իր ազգային կեդրոնացած իշխանութեամբ։

Այս ստեղծանական վերելքէն յետոյ, այսօր, Իրաքը առանց մեծ ցնցումներու կը մտնէ իր անկախութեան շրջանը։ Այն համաձայնագիրը որ կնքուած է հոգատար պետութեան եւ Իրաքի միջեւ, ըստ ամենայնի կ'ապահովէ անոր անկախութիւնը եւ մուտքը Ազգերու Դաշնակցութենէն ներս։

Արաբական ցնցող շարժումներու մէջ, Իրաքի շրջանի Արաբները շատ քիչ մասնակցութիւն մը բերած են. սակայն, հիմա, առանց արիւնաքամ ըլլալու, կը ստանան իրենց անկախութիւնը, քաղաքական դէպքերու երջանիկ դասաւորութեամբ մը։

Այս առթիւ, անկարելի է ուրանալ այն կարեւոր դերը որ ստանձնած էր անգլիական կառավարութիւնը, իր գաղթային լայն քաղաքականութեամբ։ Մանաւանդ աշխատաւորական կառավարութիւնն աւելի փութացուց խնդիրը, ազգերու ինքնորոշման սկզբունքին ընդառաջելով։ Աշխատաւորական կառավարութիւնը նոյն սկզբունքներով մօտեցաւ նաեւ եգիպտական և հնդկական խնդիրներուն, որոնք քաղաքական բարդ խնդիրներ են անգլիական կառավարութեան համար, և այսօր կը զբաղեցնեն ամբողջ քաղաքական աշխարհը։

Իրաքի անկախութեան հետ միասին, ձեւ կ'առնէ ուրիշ կարեւոր խնդիր մը եւս, որ սերտ կերպով կապուած է Իրաքի պետութեան հետ. այդ, քրտական ինքնավարութեան հարցն է, որ երկու անգամով (1923ին և 1926ին) Ազգերու Դաշնակցութեան պաշտօնական որոշման արժանացած է,

Յայտնի է որ Մուսուլի շրջանը կը բնակին 400,000է աւելի Քիւրտեր, որոնք կեդրոնացած են Զապի աւազանի հարաւային մասերուն մէջ։ Այդ մասը իսկական Քիւրտիստանի մէկ կարեւոր հողաշերտն է, որ ըստ Ազգերու Դաշնակցութեան թելադրութեան, քրտական ինքնավար շրջան մը պիտի նկատուի։ Անգլիա, որպէս Իրաքի հոգատար պետութիւն, ընդ առաջ գացած է այդ որոշման և խոստացած հսկելու որ քրտական ինքնավար վարչութիւնը զարգանայ և ձեւ ստանայ։ Եւ իրօք, այսօր քրտական դպրոցական ցանց մը տարածուած է Մուսուլի շրջանին մէջ եւ տեղական գործերը հետզհետէ կը կեդրոնանան քիւրտ պաշտօնեաներու ձեռքը։

Իրաքի մուտքը Ազգերու Դաշնակցութենէն ներս, ամէնէն առաջ, կ'ամրացնէ անոր անկախութիւնը և կ'ապահովէ զայն արտաքին վտանգներէն։ Բայց, Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ դառնալով, Իրաք ընդունած պիտի ըլլայ այն հիմնական որոշումը, որ կայացուած է ինքնավար քրտական շրջանի մասին։ Այսպիսով քրտական ինքնավարութիւնն աւելի որոշակի ձև պիտի ստանայ և դառնայ դաշնակից երկիր մը՝ Իրաքի պետութեան սահմաններուն մէջ։

Քրտական ինքնավար շրջանը կը բռնէ գրեթէ այն տեղը քիւրտ ազգային կեանքին մէջ, ինչ տեղ որ ունի Ներկայ Խ. Հայաստանը հայութեան համար։ Կազմակերպուած քրտական օջախը բնականօրէն պիտի ծաւալի և օր մը միանայ Թրքական Քիւրտիստանին, լրացնելով միացեալ Քիւրտիստանի կազմութիւնը։

Երբ մեր դրացի ազգերու քաղաքական զարգացման ճանապարհը կը տեսնենք, իրաւունք ունինք պահանջելու մեր «ընկերվարական» հոգատարներէն, որ Ներկայ Հայաստանի վերաբերմամբ գոնէ որդեգրեն այն ընթացքը, ինչ որ որդեգրած է կայսերապաշտ Անգլիան Իրաքի, կամ, նոյնիսկ քրտական ինքնավար շրջանի հանդէպ։

Բոլշեւիկներն իրենց թերթերը կը լեցնեն կայսերապաշտ պետութիւններու բռնութիւնները նկարագրելով։ Մեզի համար հաւասարապէս կայսերապաշտ քաղաքականութիւն մը ունին թէ բոլշեւիկները եւ թէ եւրոպական այն պետութիւնները, որոնք ազատատենչ ժողովուրդներու կամքը կը կապտեն։ Բայց չենք կրնար աչք գոցել այն երեւոյթին վրայ, որ այսօր Մաքտօնալտ Իրաքին անկախութիւն կուտայ՝ եւ զայն Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ կը դարձնէ, իսկ Ստալին՝ Հայաստանի Ներկայ ինքնավարութիւնն ալ շատ տեսնելով, անոր իրաւունքները կը կրճատէ։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱԿԱԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԿԻՐՔԸ

«Առաջ» այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յունիս 24).

— «Հակադաշնակցական մամուլը արտակարգ ցնծութեան մէջ է վերջերս։ Այդ անօրինակ ցնծութեան աղբիւրը ո՛չ Հայաստանի «ազատագրութիւնն» է բոլշեւիկ-քեմալական սուիններու ուժերով եւ դաշնակցութեան «ատելի իշխանութեան» խորտակումով, ո՛չ ալ նոյնիսկ դաշնակցութեան «պարտութիւնն ու քայքայումը»։ Ո՛չ։ Այս անգամ հակադաշնակցական մամուլը փայլուն յաղթանակ մը շահած է գողնալով դաշնակցականի մը մասնաւոր նամակը՝ ուղղուած դաշնակցականի մը, գողնալէ յետոյ, պարկեշտօրէ՛ն կարդացած է ուրիշի մը պատկանող այդ նամակը։ Եւ, կարդալէ յետոյ, առաւե՛լ պարկեշտութեամբ, հրապարակած է զայն՝ հանդերձ լուսանկարով։ Ու տակաւին անպատիժ եւ անբաւական՝ սկսած է իր հերթական ցեխարձակութեան, քսութեան նշաւակ դարձնելով այս անգամ ոչ միայն դաշնակցութիւնն ու դաշնակցականը, այլեւ յոբելեար Ա. Ահարոնեանը...

Ահարոնեանի գրական քառասնամեայ գործունէութեան յոբելեանին մասնակցելու համար հակադաշնակցականները ի՛նչ կ'ուզէին արդեօք — Ահարոնեանը լքե՞ր իր պաշտած եւ իր մեծ [illegible] ցութիւնը, թէ՞ դաշնակցութիւնը հրաժարէր իր մեծ ու ընտիր զաւակ Ահարոնեանէն...

Ահարոնեա՞նն է մեղաւոր, որ դաշնակցութիւնը *Ազատութեան Ճանապարհին* մէջ տեսած է իր գաղափարներու պայծառ արտայայտութիւնը, թէ՞ դաշնակցութիւնը, որու հայ ժողովուրդի ազատութեան համար մղած հերոսական պայքարէն ներշնչուած է արուեստագէտ Ահարոնեանը։

Այս բոլորէն անկախ՝ Ահարոնեանի յոբելեանին *կուսակցական* գունաւորում տուողը եղաւ միայն հակադաշնակցական մամուլը, որովհետեւ արտասահմանի բովանդակ հայութեան եւ մտաւորականներու կազմակերպած մեծարանքի եւ խանդավառութեան անօրինակ ցոյցերուն մէջ միայն եւ միայն փոքրիկ կիրքերու մէջ խեղդուող այդ մամուլը հայ վիշտի եւ պայքարի մեծ երգիչին մէջ տեսաւ *ոչ ռամկավար* կամ *ոչ հաւայնավար* Ահարոնեանը, Հայ ժողովուրդը, հարիւրաւոր գաղութներու մէջ ու հարիւրհազարաւոր բազմութեամբ, երբ եկաւ գլխահակ խոնարհելու յոբելեար Ահարոնեանի առաջ, ԳԻՏԷ՛Ր որ Ահարոնեանը դաշնակցական է եւ միեւնոյն ատեն իր վիշտի, պայքարի ու իղձերու հարազատ ու մեծագոյն արտայայտիչը։

Ու ճիշդ, այդ կրկնակ նպատակներով ալ *յարգա՛նք քեզ* կանչեց Ահարոնեանի։ Եւ համազգային խանդավառութեամբ յարգողներէն եւ յարգուողէն դուրս ու մեկուսի մնացին հակադաշնակցական մանրիկ կիրքերով կուրցածները միայն՝ մասնաւոր նամակներ գողնալու եւ հրապարակելու իրենց անժխտելի «առաքինութեամբ»։

ՊՈԼԻՎԻԱՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Լափազլոլիվիական պատուիրակութիւնը զեկոյցով մը կը հաղորդէ թէ ամբողջ երկրին մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ եւ թէ կառավարութիւնը կռթնած ժողովուրդին համակրութեան վրայ, արտաքին յարաբերութիւնները պիտի վարէ ըստ առաջնոյն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏՕ - ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Պոլսէն՝ սեփական աղբիւրէ «Թայմզ»ի լուրերու համաձայն, Պայազիտի շրջանին մէջ քիւրտեւթիւրք ուժերու միջեւ ծանր բախումներ տեղի կ'ունենան։ Քիւրտերը գերի բռնած են բազմաթիւ Թուրք զինուորներ և զինուորական օդանաւ մը վար առած են։

Թուրք կառավարութիւնը մտադրած է խիստ միջոցներու դիմել քիւրտ ապստամբներուն դէմ։ Հաւանական է նաեւ որ դիւանագիտական խիստ բողոք մը ներկայացնէ պարսիկ կառավարութեան, այն պատրուակով թէ թոյլ կուտայ որ ապստամբ տարրեր Թուրքիա անցնին պարսկական սահմանէն։

Բոլշեւիկեան համագումարը

Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը նշանակեց 13 հոգիէ բաղկացած գրաքննիչ յանձնախումբ մը, որուն թոյլտուութեամբ միայն, համագումարի վերաբերեալ լուրեր պիտի հաղորդուին արտաքին աշխարհի։ Արգիլուած լուրերու հրատարակումը խստօրէն պիտի պատժուի։

.·. Համագումարին մէջ խօսք առին բանուորներու տեղական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, որոնց կարգին կրուպսկայա՝ Լէնինի կինը և Միկոյեան։

Ճառախօսները շեշտեցին Ուգլանովի, Տոմսկիի, Ռիկովի յայտարարութեանց անբաւարար բնոյթը և պահանջ դրին որ աջ ընդդիմադիրներու նախկին պետերը անգամ մը եւս խօսին և առանց երկչոտութեան, իրենց համամտութիւնը յայտնեն կուսակցութեան ընդհանուր ուղղութեան և այդ կերպով սկսին կռուի աջ հակումին դէմ։

Միկոյեան յայտնեց թէ Համագումարին մէջ, որքան կռիւը խիստ ու կորովի ըլլայ ընդդիմադիր պետերու տարտամ արտայայտութեանց դէմ, այնքան անոնք աւելի արագ պիտի [illegible]
թէ, Համագումարի ազդեցութեան տակ, Ուգլանով ներկայացուց յայտարարութիւն մը, որով կ'ընդունի թէ իր ճառը չէր կրնար գոհացում տալ։

«Պրաւդա» անդրադառնալով աջ ընդդիմադիրներու յայտարարութեանց՝ կը գրէ.— Այժմ աւելորդ է ըսել թէ աջերու տեսաբանութիւնները անհիմն ու վնասակար են կուսակցութեան։ Այս տեսութեանց նախկին կողմնակիցները գործով պէտք է փաստեն թէ պատրաստ են կռուելու աջակողմեան ձգտումներուն դէմ եւ թէ կը կռուին անոնց դէմ։ Կուսակցութեան միասնականութիւնը այդ կը պահանջէ։ Աջակողմեաններուն այլ եւս թոյլ չենք կրնար տալ որ մեր շարքերուն մէջ մնան։

Ստալին որ երկարօրէն պատրաստեց Համագումարը, կ'ուզէ քայքայել ընդդիմադիրները եւ վարկաբեկել անոնց պարագլուխները, վտարման սպառնալիքի տակ զանոնք ստիպելով, որ թէ ուրանան իրենց կուսակիցները և թէ կռուին անոնց դէմ։

Պերլին եւ Մոսկուա

Գերման եւ ռուս պաշտօնական զեկոյցներ կը յայտնեն թէ Մոսկուա հաւաքուած գերման եւ ռուս յանձնախումբին պաշտօնն է վերսկսիլ երկու երկիրներու միջեւ մերձեցման աշխատանքներուն, որոնք ընդհատուած էին։ Յանձնախումբը պիտի զբաղի օդային եւ ցամաքային փոխադրութիւններով, Ռուսիոյ մէջ գերման քաղաքացիներու եւ Գերմանիոյ մէջ բոլշեւիկեան հպատակներու տուրքի հարցով, ինչպէս նաեւ առեւտրական փոխանակութեանց, գրական - գեղարուեստական սեփականութեան խնդիրներով։

Բայց Եւրոպայի մէջ տիրող կարծիքն այն է թէ ռուսեւ-գերման բանակցութիւնները կը կրեն քաղաքական բնոյթ։

Իտալական թերթ մը, կը կարծէ թէ՝ հագիւ Հռենոսը պարպուած, Գերմանիա արդէն դէկը կը դարձնէ դէպի Ռուսիա՝ ընդդէմ Եւրոպայի։

.·. Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Պրիան տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային դեսպան Տովկալեւսկիի հետ։ Կը կարծուի թէ Պ. Պրիան բացատրութիւններ ուզած է անկէ՝ Մոսկուայի մէջ կատարուող բանակցութեանց իսկական բնոյթին մասին։

Ֆինլանտայի կացութիւնը

Համայնավար գրգռութիւններուն հետեւանքով՝ վերջերս նիստի հրաւիրուած՝ ֆինլանտական Երեսփ. Ժողովը բացուեցաւ, քուէարկելու համար համայնավարներու դէմ բացառիկ օրէնքները։ Խորհրդարանը կը պաշտպանուի ոստիկանական կարեւոր ուժերու կողմէ։

Ամբողջ երկրին մէջ տիրապետող հակաբոլշեւիկ հոսանքը ստիպեց կառավարութիւնը որ իր հրաժարականը տայ։

Նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի գիւղացիական ազգայնական տարրերէ։

Այն պարագային որ կառավարութիւնը վարանում ցոյց տայ հանդէպ համայնավարներուն, 10.000 գիւղացիներ կը պատրաստուին քալելու մայրաքաղաքին՝ Հելսինկֆորսի վրայ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 21

Ճարտարագէտ Յ. Ա.	500
Տիգրան Մկրտիչեան	150
Մարկոս Պօղոսեան	150
Աւետիս Ճինկէօզեան	150
Գրիգոր Դաւիթեան	150
Սուրէն Նաւավարեան	150
Արամ Յովհաննէսեան	150
Ղեւոն Թաթարեան	150
Ընկերուհի Սաթենիկ Տէր Դաւթեան	100
Օննիկ Աւետիսեան	50
Գումար	1700
Նախորդ գումար	22,970
Ընդհ. գումար	24,670

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի մարմնամարզի փորձերը տեղի պիտի ունենան հրապարակաւ այս շաբաթ օր 5 յուլիս, վարժարանին պարտէզին մէջ։

Կը լսենք որ նոյն վարժարանին հանդէսը [illegible] բաշխութեան լիս 13ին, կիրակի օրը, նախագահութեամբ ակադեմական Հանրի Պորտոյի։ Նախապէս ծանուցուած թուականը կը մնայ անփոփոխ։

ՀՌԵՆՈՍԻ ՊԱՐՊՈՒՄԷՆ ՅԵՏՈՅ

Ֆրանսական բանակին կողմէ Հռենոսի ափերուն պարպումը Պերլինի ժողովուրդին ծանուցուեցաւ թնդանօթի 21 հարուածներով, եւ մէկ ժամ տեւող զանգակներու ղօղանջով։ Պաշտօնական հաստատութիւնները դրօշազարդուած էին, բայց ժողովուրդը մեծ խանդավառութիւն ցոյց չտուաւ այս առթիւ։

Միապետական-ազգայնականներն անգամ հանդարտ մնացին, իսկ հանրապետականները չափազանց ընկճուած տնտեսական տագնապէն, փոքր չափով պատասխանեցին իրենց թերթերու կոչին՝ մասնակցելու հանդիսութեանց։

Նախագահ Հինտէնպուրկ ուղերձով մը կը ջանայ գերման ժողովուրդին վստահութիւն ներշնչել։

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ

Գրեցինք թէ այսօրերս Մոսկուայէն Լոնտոն կը հասնին բոլշեւիկ պատուիրակներ, բանակցելու համար նախապատերազմեան ռուսական պարտքին մասին։ Կը թուի թէ բանակցութիւնները բաւական երկար պիտի տեւեն ու դժուար պիտի յանգին որոշ ելքի։ Իրօք Անգլիա Ռուսիայէն կը պահանջէ 900 միլիոն անգլիական ոսկի, իբր պատերազմի ընթացքին փոխ տրուած գումար։

Այս պահանջին դէմ խորհրդային Ռուսիա կը դնէ վնասուց հատուցման պահանջներ՝ իբր հետեւանք՝ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ընթացքին դաշնակից բանակներու միջամտութեան։

Միւս կողմէ, անհատ պարտապահանջներ եւս Ռուսիայէն կը պահանջեն 150 միլիոն ոսկի, իբր փոխարժէք՝ խորհրդային Միութեան կողմէ գրաւուած եւ ազգայնացած կալուածներու։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ
ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Ամերիկայի մաքսային վերջին օրէնքը, նոր շրջան մը կը բանայ Միացեալ-Նահանգներու տնտեսական քաղաքականութեան մէջ ու կը ձգտի Ամերիկեան ճարտարարուեստին տալ պաշտպանութեան միջոցներ, որոնցմէ զուրկ էր ցարդ։ Այս երկիրը որ դեռ մէկ դար առաջ, նախանիւթերու արտադրիչ մըն էր, տարուէ տարի, արագօրէն դարձաւ ճարտարարուեստի մեծ երկիր մը եւ նոյն համեմատութեամբ ալ, մաքսային ամբարտակներ քաշեց իր ճարտարարուեստին շուրջ։

Մաքսային նոր օրէնքին մշակումը դիւրին չեղաւ։ Ծերակոյտն ու Ներկայացուցիչներու Տունը մէկ ու կէս տարի աշխատեցան անոր վրայ։

1928ին, ընտրական պայքարի առթիւ, Հուվըր խոստացեր էր վերաքննութեան ենթարկել մաքսային օրէնքը, եթէ նախագահ ընտրուէր։

Իրօք, ան կը նկատէր թէ ամերիկեան մաքսային օրէնքը կարգ մը փոփոխութիւններ կրելու էր, աչքի առջեւ ունենալով ամերիկեան արտադրութեանց դէմ՝ օտար ներածումներու մրցումը։ Եւ այս պատճառով ալ, ան արտակարգ նիստի հրաւիրեց Քոնկրէն։ Արդէն, Ներկայացուցիչներու Տան յատուկ յանձնախումբը աշխատանքի լծուած էր 1929ին եւ Ներկայացուցիչներու բացառիկ առաջին ժողովին իսկ կը ներկայացնէր մաքսային օրէնքի բարեփոխման օրինագիծ մը որ կը վաւերացուէր։ Ծերակոյտը սակայն, առարկութիւններ կ՚ընէր այդ օրինագծին դէմ եւ Երեսփ. Ժողովի հետ այս առթիւ անոր վէճը տեւեց ութն ամիս։ Վերջապէս երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, Ծերակոյտի եւ Երեսփ. [illegible] Ժողովի խառն յանձնախումբ մը կ՚ընտրուէր մշակելու համար մաքսային նոր օրէնքը որ այժմ գործադրութեան կը դրուի։

Բաւական դժուար է ճշգրիտ եւ ընդհանուր կերպով ըսել թէ բաղդատմամբ 1922ի օրէնքին, այս մաքսային օրէնքը որքա՞ն կը բարձրացնէ տուրքերը։ Ամերիկեան օրէնսդիրները յաճախ դիմած են խորամանկութեան, աքօղելու համար տուրքերու յաւելումները։

Օրինակի համար առնենք Թաշկինակներու եւ կտաւեղէնի պարագան։ Ասոնց արժէքին վրայ կը վճարուէր 45 առ 100։ Նոր տուրքը 50 առ 100 է։ Բայց նախատեսուած է թաշկինակներու վրայ վճարել, երկոտասնեակ իսկ գլուխ 12 սէնթի անփոփոխ տուրք մը։ Թաշկինակ մը որուն մեծաքանակի գինն է 1 ֆրանք. նախկին մաքսատուրքին համաձայն կը վճարէր 45 սանթիմ։ Նոր օրէնքով, պիտի վճարէ 50 սանթիմ եւ աւելի ըլլալով 1 սէնթ (կամ 25 սանթիմ). ուրեմն 75 սանթիմ։ Տուրքը ուրեմն 45էն անցած է 75 առ 100ի։ Բայց, մինչդեռ երեւութական յաւելումն է 5 առ 100 միայն, իրականը կը մօտենայ 30 առ 100ի։

Կարգ մը նիւթերու վրայ մաքսատուրքը շատ աւելի բարձրացած է։ Շաքարը օրինակ բարձրացած է 76 առ 100ի. ծխախոտը 64ի։ Միջինը կ՚երեւի թէ 40 առ 100ի։

Բացայայտ է թէ նոր մաքսատուրքի օրէնքը կ՚ընդլայնէ եւ կը բարձրացնէ մաքսային ամբարտակը, որով ամերիկեան կառավարութիւնը կը ջանայ արգիլել ներածուած այն ապրանքները, զորս կը կարծէ թէ ինքն ալ կրնայ արտադրել եւ այնքան աժան, որքան օտար երկիրներ։

Բայց. ի՞նչ կրնան ըլլան նոր օրէնքին հետեւանքները երկրին մէջ իսկ։

Նախ, զգալի կերպով պիտի բարձրացնէ ուտեստեղէնի գիները. անուրանալի է նաեւ որ կարգ մը առարկաներ պիտի սղեն։ Ամերիկեան նոր մաքսատուրքի օրէնքին հակառակորդ մը, թերթի մը երեք սիւնակներուն մէջ կը զուարճանար, երեւան հանելով նիւթական վնասները, որոնց պիտի ենթարկուի ամերիկացի սպառողը՝ նոր օրէնքին հետեւանքով.— Առտուն հագիւ արթնցած՝ ան կ՚ածիլուի ածելիով մը որ ենթակայ է 117 առ 100 մաքսատուրքի, կը լուացուի օճառով մը որմէ․ կը գանձեն 90 առ 100ի, եւայլն։ Անշուշտ, բոլոր տուրքերը հաւասար ծանրութեամբ չեն կշռեր ամերիկեան սպառողին վրայ։ Բայց առէք ընթացիկ սպառումի նիւթ մը, ինչպէս շաքարը. նոր տուրքերը ամերիկեան սպառողին պիտի արժեն միայն այս նիւթին վրայ՝ տարեկան 291 միլիոն շիլին։

Միւս կողմէ, նոր օրէնքին կողմնակիցները դիտել կուտան թէ շաքարի վրայ դրուած տուրքը որ տարին՝ պետական գանձին մէջ պիտի մտցնէ 135 միլիոն շիլին, ուղղակի օգտակար պիտի ըլլայ ճակնդեղ եւ շաքարեղէգ արտադրող 147 հազար ագարակապաններու, որոնք կը գանգատին Քուպայի շաքարին մրցակցութենէն։

Ընդհանուր կերպով, բոլոր անոնց որ ապրուստի սղութիւնը կ՚առարկեն իբր հետեւանք նոր մաքսատուրքին, կը յիշեցնեն անգործութեան սպառնալիքը։ Թոյլ տալով որ ամերիկեան ճարտարարուեստը զարգանայ կամ բարգաւաճի, նուազեցնելով օտար մրցակցութիւնը, նոր մաքսատուրքը գործ կը հայթայթէ բանուորներու։ Ասկից զատ, պաշտպանուած ճարտարարուեստին բարգաւաճումը կը շատցնէ գնելու կարողութիւնը, ինչ որ նպաստաւոր է ամբողջ երկրին։

Այս պատճառաբանութիւնները նկատի առնելով, վստահաբար կարելի չէ ըսել թէ — [illegible] — մաքսային այս օրէնքը տիրող հանրապետական կուսակցութեան դէմ պիտի հանէ ժողովուրդը։

Սակայն, ան շատ պիտի վնասէ Ամերիկայի արտ. առեւտուրին։ Փոխ-վրէժի ձեռնարկներ կարելի է սպասել բազմաթիւ ճարտարարուեստական մեծ ընկերութիւններու եւ օտար երկիրներու կողմէ։ Արդէն բազմաթիւ բողոքներ հասած են նախագահ Հուվըրի օտար պետութեանց եւ անհատական ձեռնարկներու կողմէ։ Հուվըր տեղեկութիւն կուտար Ծերակոյտին թէ 36 երկիրներէ ստացած է 170 բողոքներ։ Բանատա ուղղակի փոխ-վրէժի սպառնալիք ըրած է։ Եթէ բոլորը գործադրուէր, շատ նեղ վիճակի պիտի մատնուէր ամերիկեան առեւտուրը։

Բայց, բոլոր երկիրները հաւասարապէս չեն վնասուած այս մաքսատուրքի օրէնքէն։ Գլխաւորաբար Գերմանիա, Զուիցերիա, Հոլանտա եւ Անգլիա են որ կը վնասուին ամէնէն աւելի։ Գալով Ֆրանսայի, կարելի է ըսել թէ Ֆրանսայէն դէպի Ամերիկա արտածելի բոլոր ապրանքները կ՚ենթարկուին մաքսային հարուածին։ Հիւսուածեղէն, բրդեղէն, ասուեղէն, գորգ, ձեռնոց, եւլն. մասնաւորաբար, մեծ տուրքերու ենթակայ են։

Ֆրանսա շատ պիտի վնասուի՞ ասկից։ Յստակօրէն կարելի չէ ըսել։ Այս մասին կարծիքները կը տարբերին։ Ըստ կարգ մը մասնագէտներու, ֆրանսական ապրանքները շատ կը փնտռուին Ամերիկայի մէջ, իրենց որակին եւ ճաշակաւոր շինուածքին համար, որովհետեւ անոնք նորոյթի ապրանքներ են ամէնէն առաջ։ Միշտ ալ պիտի գնահատուին։ Դժուար է զանոնք նմանցնել ու կեղծել։ Շքեղ ապրանքներու յաճախորդներն են որ ամէնէն աւելի պիտի կրեն նոր տուրքերու ծանրութիւնը։

Միւս կողմէ սակայն, կը վախցուի նաեւ թէ նոյն այդ յաճախորդներն են, որ ամէնէն առաջ կոնակ պիտի դարձնեն ֆրանսական արտադրութեանց. որովհետեւ անոնք են որ ամէնէն աւելի վնասուեցան տնտեսական ու ելմտական տագնապներէն եւ որքան ալ հաւատարիմ մնան ֆրանսական ներածումներուն, չպիտի կրնան ըստ առաջնոյն շարունակել իրենց անհաշիւ գնումները։

Ամէն պարագայի մէջ, փաստ է թէ, Ֆրանսայի ընթացիկ ապրանքներու արտադրիչներուն առջեւ մաքսատուրքի նոր օրէնքը կը փակէ Ամերիկայի դռները։

Բ. Թ.

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽԱՅՏԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մըն ալ ներկայացնենք այն խայտառակ վիճակը, ուր կը գտնուի Հայաստանի շինարարութիւնը։ Արտասահմանի մէջ «բարեկամներ» եւ երկրի մէջ «գրականագէտներ» առտու իրիկուն «մեծցուցէք» կը կարդան Հայաստանի մէջ կատարուած շինարարութեան մասին։ Չեն մոռնար ըսելու թէ Դաշնակցականներուն օրով երկիրը քարուքանդ էր, եւ բոլշեւիկները եկան շինեցին։ Բայց ի՞նչ շինեցին։ Բոլշեւիկ պատասխանատու դէմք մը, Ա. Խանջեան, յայտարարեց թէ Հայաստանի շինարարութիւնը իրենց ամէնէն ցաւոտ կողմն է։ Ճարտարագէտները իրենք եւս կ՚ողբան այդ շինարարութիւնը։

«Խորհ. Հայաստան», այդ ողբ ու կոծէն արթնցած, քննութիւն կատարեց եւ «սեփական տեղեկագիր մը» հրատարակեց վերջերս (12 յունիս)։

Իր քննիչ մարմինը չգոհացաւ Հայաստանի Պետական շինարարութեան գրասենեակին թիւերով, եւ աչքով քաղեց տեղեկութիւնները։

Այդ տեղեկագիրը կը կրէ հետեւեալ խորագիրները հինգ սիւնակի վրայ.— «Կառուցւում են առանց պլանի, առանց հաշւի, — Շինարար մարմիններում տիրում է խառնաշփոթութիւն ու անկազմակերպութիւն»։ Այդ տեղեկագիրը Երեւանը կը բաժնէ շինարարական 3 շրջանակներու։

Առաջին շրջանակ.— Այստեղ պիտի կազմուի համալսարանական քաղաքամասը։ Շինութիւններուն համար (պետական համալսարանի եւ անասնաբուժական վարժարանի ուսանողներուն ոստանը, բնագիտական, բնալուծական, անասնաբուժական վարժարաններ, ախտաբանական բաժին, մատենադարան, [illegible]) նախատեսուած է 2 800,000 րուբլի։ Աշխատանքներուն ղեկավարն է ճարտարապետ Մկրտիչեան։

Ամենամեծ շինութիւնը, ախտաբանական շէնքը, դեռ յատակագիծ չունի։ Առ այժմ կը կատարուին պեղումները համաձայն գծագրութեան մը, եւ եթէ շուտով չհասնի յատակագիծը, աշխատանքները կանգ պիտի առնեն։ Նոյն վիճակին մէջ կը գտնուին դիտարանին եւ մատենադարանին շինութիւնները։ Յատակագիծ չունենալով հանդերձ առաջին շէնքին պեղումները սկսած են, իսկ երկրորդին համար աւազ ու քար կը մթերուի։

Բնագիտա-բնալուծական վարժարանը, որուն շինութեան ըսկսան 1927ին, ամբողջական յատակագիծ չունի եւ աւազն ու քարը կը պակսին, ահա թէ ինչո՛ւ մինչեւ այժմ ձգձգուած է շինութիւնը։

Նախահաշիւ չունին բազմաթիւ շէնքեր։ Ոչ տախտակ կայ, ոչ երկաթ եւ ոչ ալ կրաղիւս։ Հիւսները չեն կրնար աշխատիլ (դուռ ու պատուհան շինել), որովհետեւ փայտ չկայ։ Ամրաշաղախ (պէթոն առմէ) պատրաստելու համար, անհրաժեշտ է կիր եւ աւազ, բայց չկայ։ Բանուորական ուժը գոհացուցիչ է, կ՚աշխատին 750 հոգի, սակայն արհեստաւոր չեն։

Բանուորներուն մէջ կարգապահութիւն չկայ, ստահակութիւնը պակաս չէ։ Սնունդը գոհացուցիչ է։

Բոլոր այս պայմաններուն տակ, դժուար թէ շինարարական այս եղանակին որ եւ է շէնք աւարտի։

Երկրորդ շրջանակ.— Երեւանի կեդրոնական մասն է այս, ուր պիտի շինուին դրաշարներու բնակարաններ, դրամատուններ, բուժարան, եւ այլն։ Այս շէնքերուն համար նախատեսուած է 2,300,000 րուբլի եւ աշխատանքներուն ղեկավարն է ճարտարապետ Ասոյեան։

Այս շրջանակին մէջ եւս ոչ մէկ շէնք ունի ամբողջական յատակագիծ։ Պետական դրամատան շէնքը սկսան աշնան՝ համաձայն նախագիծի մը, սակայն այլեւս կարելի չէ աշխատիլ, որովհետեւ տակաւին կ՚ուշանայ։ Եւ աշխատանքները դադրած են։

Կաշեգործարանը եւս կը բարձրանայ նախագիծի մը համաձայն, ճարտարապետին ուզած ձեւովը։

Յատակագիծ չունին նաեւ բուժարանը, երկրաբանական շէնքը, գրաշարներուն տունը։

Կը պակսին երկաթ, փայտ, կրաղիւս։

Բանուորներուն թիւն է 900։ Պէտք կայ որմնադիրներու եւ արհեստաւոր բանուորներու։ Բանուորները իրենք կը պատրաստեն իրենց ճաշը։ Այս պայմաններուն տակ, շինութիւններէն եւ ոչ մէկը կ՚աւարտի այս եղանակին։

Երրորդ շրջանակ.— Այս շրջանակին մէջ պիտի շինուին արդիւնաբերական եւ գործարանական շէնքեր (մարմարի, քարի, կաշիի, պահածոյի գործարաններ, ճաշարան եւ այլն)։ Նախատեսուած է 3.000,000 րուբլի։

Ոչ մէկ շէնք նախագիծ ունի։ Եւ աշխատանքները կանգ առած են. [illegible] ծերը դեռ չեն հասած Մոսկուայէն։ Ճարտարապետը չի գիտեր թէ ի՞նչ հրահանգ տայ բանուորին կամ արհեստաւորին։ Երբեմն պէտք կ՚ըլլայ տրուած հրահանգը փոխել։ Նախահաշիւ չկայ, աւազ չկայ։ Սղոցարանի չգոյութեան պատճառով, տախտակները կը պատրաստուին ձեռքի սղոցով։

Փոխադրութիւնները եւս կը կատարուին համաձայն կառապաններու քմահաճոյքին։ Անոնք ո՛ւր ուզեն, այնտեղ կ՚երթան եւ ի՛նչ ուզեն, այն կը փոխադրեն։ Առ հասարակ կը մերժեն քար փոխադրել, հեռաւոր շինութիւններու սպասարկել։

Բանուորները 700 հոգի են։ Կը պակսին արհեստաւորներ։ Սնունդը գոհացուցիչ է։

Եզրակացութիւն.— Հայաստանի Պետական Շինարարութեան մարմինը այս տարի Երեւանի մէջ պիտի հիմնէ 8,100,000 րուբլի արժէքով շէնքեր։ Բայց նախապատրաստական ոչ մէկ աշխատանք կատարած է։ Գործի սկսած է խախուտ հիմերով, ենթադրական հաշիւներով։ Երբեք չի գիտեր թէ այս տարի ի՞նչ պիտի շինէ, ի՞նչպէս պիտի շինէ։ Կեդրոնական գրասենեակներու ղեկավարներէն մինչեւ պարզ աշխատաւորը կը գործեն «եթէ»ներով։ Այն ատեն եթէ այսպէս է Երեւանի մէջ, կարելի է եզրակացնել թէ շինութեան ձեւն ու եղանակը ի՛նչպէս է Լենինականի, Իջեւանի եւ Սեւանի մէջ։ «Պետշինը անգլուխ է մնացել», կ՚ըսէ արհեստաւոր մը։ Արդարեւ ճիշդ է, ղեկավարներն են մեղաւորը։ Մինչեւ հիմա 3—4 տնօրէն փոխուած է կեդր. գրասենեակին մէջ։ Ոչ մէկ խորհրդակցութիւն մասնագէտներուն միջեւ, — ատոր հետեւանք՝ աւելորդ ծախքեր (մեքենական գործարանին պատերուն մէջ առանց հաշիւի երկաթ, առատաղի փլուզում, աւարտած պատերու եւ առաստաղներու մէջ պատուհան բանալ, ծխնելոյզ շինել, եւ այլն)։

Հսկողութիւնը կը բացակայի։ Տաշուած քարը կը ջարդեն, կը փշրեն։ Ջուր չկայ։

Ընդհ. տնօրէն Այվազեան կը յայտարարէ թէ Նախագիծներու Պատրաստութեան Դիւանին նախագիծները եւ նախահաշիւները չեն համապատասխաներ իրականութեան։

Բանուորներու աշխատավարձերն ալ կանոնաւոր չեն։ Վճարումները անկանոն՝ յաճախ տասնապետը արհեստապետէն աւելի կը ստանայ։

ՅՈՎՍԷՓ ԽՈՒՆՈՒՆՑ

Խորին կսկիծով իմացայ Յովսէփ Խունունցի մահուան լուրը։

Կրկնակի էր կսկիծը, որովհետեւ, ես չկարողացայ գոնէ յուղարկաւորել նրան մինչեւ գերեզման, կատարելով վերջին պարտականութիւնը հանդէպ մի մարդու, որը լինելով մեր հասարակական ասպարիզում համեստ գործիչներից մէկը, ունեցել է անհատական գեղեցիկ յատկութիւններ, որոնք հասնում էին մինչեւ իսկ առաքինութեան։

Ի բնէ առո՛ղջ ու ուրախ խառնուածք ունեցող, սրտով բարի եւ զգայուն, հոգով անկեղծ եւ առաքինի, գործով ազնիւ շիտակ ու անշահասէր եւ, վերջապէս, բնաւորութեամբ համեստ ու սակաւապէտ՝ Յովսէփ Խունունցը պատկանում էր այն ինքնատիպ եւ ինքնորոյն հին դպրոցի մարդկանց, որոնց մէջ դեռ ապրում էին հին գեղեցիկ վիպապաշտ սկզբունքները եւ որոնց ամէն մի քայլը, գործը եւ միտքն անգամ ենթակայ էին այդ ղեկավարող բարձր սկզբունքներին։ Յովսէփ Խունունցը եղել է շրջապատուած կեանքի լի ու լի բարիքներով, բայց նա այդ բարիքներով չի տարուել, հարստութիւնով չի օգտուել եւ մանաւանդ նրանից երբեք չի յղփացել։ Նա պահել է իր մէջ մարդկային հոգու ամենաազնիւ յատկութիւններից մէկը, երբեք չերկրպագել ոսկի հորթին եւ չդարձնել փողը կեանքի եւ գոյութեան միակ նպատակը։

Մեր (իր եւ իմ) ընդհանուր բարեկամ բժիշկ Մզարէ Ուլեանը բազմաթիւ դէպքեր է պատմե ինձ Յովսէփ Խունունցի մասնաւոր կեանքից, որոնք գալիս էին ապա[illegible] համեստ ու պարզ, բայց կամքով ուժեղ եւ տոկուն Ղարաբաղցու հոգու բարձր յատկութիւնները։ Իր ազգակիցների շքեղ ու փարթամ ապարանքների մէջ անգամ նա յամառութեամբ աշխատելիս է եղել միշտ ստեղծել իր համար ուսանողական պարզութիւն ունեցող գրաւիչ մթնոլորտը։ Եւ եթէ յամառութիւնը Ղարաբաղցու բնաւորութեան առանձնայատուկ գիծն է — ապա այդ յամառութեան (բառիս ամենալաւ իմաստով) տիպարն էր Յովսէփ Խունունցը։ Հաստատակամ, ժրաջան, եռանդոտ եւ լեցուն հասարակական ջիղով, նա միշտ պատրաստ էր իր տոկուն աշխատանքը վերածել հանրօգուտ գործի։

Այդպէս էր նա երբ հրաւիրեցաւ Ներսիսեան դպրոցի տեսուչ Թիֆլիսում։ Մասնագիտութեամբ նա մանկավարժ չէր (իրաւաբան էր), բայց նա ուզում էր օգտակար լինել իր ժողովուրդին ու շրջապատին ու տեղի տալով Հոգաբարձութեան ցանկութեան, նա լծեց Ներսիսեան դպրոցի փառաւոր շէնքի շինութեան գործին, որը նա կատարեց մեծ թափով, սիրով եւ եռանդով։ Յիշում եմ մի ուրիշ փոքրիկ դէպք, որ տեղի ունեցաւ արդէն այստեղ, Փարիզում, մեր գաղթական վիճակում։

Մի օր մեր գրագիտ. հինե[illegible] րից մէկը դիմում է ինձ Նամ[illegible] կով, խնդրելով օգնել իրեն իր [illegible] նիւթական կացութեան մէջ. [illegible] դիմում եմ մի քանի ունեւ[illegible] ների ի թիւս որոց եւ Յովսէփ Խ[ու]նունցի ազգականներից մէ[կին] Միաժամանակ պատմում եմ Յ[ով]սէփ Խունունցին այդ գրագի[տի] հիւանդ վիճակի մասին։

Նա իսկոյն վազում է իր [առան]գական մօտ, համոզում է [...] խնդրած գումարը, որը եւ [...] նալով բերում է ինձ եւ ես [...] նում եմ նեղուած գրագիտու[հուն]։

Ըստ մարդիկ կան այժմ [...] կարող են այդպէս սրտանց ու [...] կեղծ կերպով ներշնչուել կարե[...] ւորին օգնելու բարի ցանկութե[...] Դժբախտաբար շատ քիչ են [...] քչերից մէկն էր Յովսէփ Խունու[նց]։ Այդ բարի, ազնիւ, անկեղծ, [...] միտ, անշահասէր ու հասարա[կա]կան ջիղ ունեցող մարդու [...] կերն է, որ այժմ նկատում [...] իմ առաջ եւ իր այդ յատ[կու]թիւններն են որ ինձ թելադ[րեցի]ն իմ այս անկեղծ տողերը, [...] րու ընկերական ու բարեկա[մա]կան պարտականութեան մի [...] րիկ փունջ իր դագաղին վ[րայ] հանգիստ իր ազնիւ յիշատա[կին]։

Կ՚ուզէի բարեկամական [...] լադրութիւն եւս անել իր [...] զաւակին, իր սիրելի հօր [...] թարմ գերեզմանին վրայ։

Յիշում եմ որ տարիներ [ա]ռաջ Հ. Հանրապետութեան [...] րուն, ես հանդիպել եմ Յովսէփ Խունունցի միակ որդուն, Հայ[աս]տանի կայարաններից մէկում։ Նա դեռ բոլորովին պատանի էր [...] թողած իր Թիֆլիսի փարթ[ամ] կեանքը՝ պարզ զինուորի հա[գուս]տով, մեկնում էր դէպի հա[յրե]կան վտանգուած ճակատը։ [...] դա ապացոյց է, որ նա ժառա[նգա]ծ է իր հօր հոգու յատկ[ու]թիւններից ամենագեղեցիկը՝ անձնազոհութիւնը եւ հայր[ենի]սիրութիւնը։ Թող նա մտա[ծէ] ազնիւ հօր յիշատակը յաւեր[ժա]ցնելու արժանաւոր գործով, հէնց դիցուք նրա անունով [...] կաւորներ պահելով Փարիզի [...] րատեան վարժարանում եւ [...] Սուրիայի Հայկական ճեմա[րա]նում։

Այդպիսով երիտասարդ[...] քոյշ ու մաքուր սրտերում [...] կը պահուի միշտ Յովսէփ Խունու[նցի] ազնիւ պատկերը։

ՏԻԳՐ. ԲԷԿԶԱՏԵԱ[Ն]

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Քլօտ Ֆարէր, որ հեռեւ[...] Լօթիի ճամբուն... դէպի Թր[քա]կան հարէմները, «Փարի.Փ[...] թերթին տեսակցութիւն մը [...] լով կ՚ըսէ.

— Թուրք կառավարութ[եան] աշխատանքը, արդիականացն[ելու] համար երկիրը, մեծ դժուա[րու]թիւններու կապուած է։ Թրքա[կան] Հանրապետութիւնը մինչեւ այ[սօր] միայն երեւոյթներն է, [...] արդիականացուցած է։ Որովհետ[եւ] կարելի չէ մէկ տարուան [...] արմատախիլ ընել հնադար[եան] բարքերն ու աւանդութիւններ[ը]։

Թրքուհին կը թուի թէ [...] ւելի արագ ուզեց յարմա[րիլ] օրուան պայմաններուն, [...] այլը։ Եւ այս, թերեւս [...] համար, որ թուրք կինը [...] ազատութիւն կը ստանար [...] ատեն օտար, մանաւանդ [...] ռուս տարագիր կինը մեծ ազ[դե]ցութիւն գործեց թուրք [կնոջ] վրայ։

կարդացէք և Տարածեցէ[ք]

ՅԱՌԱՋը

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ

(1930—1931 դպրոցական տարի)

Պէյրութի Հայ Ճեմարանը լրիւ միջնակարգ վարժարան մըն է հօթը տարուան դասընթացքով, եւրոպական գոլէճներուն եւ ֆրանսական պետական լիսէներուն համաստիճան։

Հայ Ճեմարանի առաջին դասարանը ընդունուելու համար, աշակերտներէն կը պահանջուի գոնէ չորս տարուան նախնական կրթութիւն։ Այդ անհրաժեշտ եղող ուսման թերիները լրացնելու եւ հայերէնն ու ֆրանսերէնը ուժեղցնելու համար Ճեմարանը ունի յատուկ պատրաստական կարգ մը։

Հայ Ճեմարանին ընթացքը բաժնուած է երկու շրջանի։

Առաջին շրջանը կը կազմեն իր չորս դասարանները, որոնք կը համապատասխանեն ընդհանուր բարձրագոյն նախակրթութեան կամ լիսէներու VI - III կարգերուն։ Յաջորդ երեք լսարանները կը կազմեն երկրորդ շրջանը։ Լսարաններուն մէջ ուսման նիւթերուն միայն մէկ մասը ընդհանուր է նոյն լսարանի բոլոր ուսանողներուն.դասախօսութիւններու, դասերու եւ գործնական աշխատանքներու մնացած մասը կը բաժնուի երեք զուգընթաց ճիւղերու.իւրաքանչիւր ուսանող կրնայ հետեւիլ այդ երեք ճիւղերէն միայն մէկուն։

Գիտական ճիւղին մէջ մասնաւորապէս ուժ կը տրուի մաթեմատիկի ու բնական գիտութիւններու, առանց զրկելու ուսանողը հայ լեզուին, գրականութեան ու պատմութեան մօտիկ ծանօթացումէ։ Այս ճիւղը աւարտողները կրնան ներկայանալ պաքալորէայի քննութիւններուն, ինչպէս եւ համալսարան ու բարձրագոյն արուեստագիտական վարժարաններ։

Գրական ճիւղին մէջ ուսանողները կը ստանան հին ու նոր հայերէնի, հայ գրականութեան ու պատմութեան աւելի խոր իւրացում, Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու պատմութեան, ու կեանքին աւելի հանգամանօրէն ծանօթացում եւ ընդհանրապէս ազգերու պատմութեան գրականութեան ու մանկավարժութեան աւելի լայն պատրաստութիւն մը հայ հանրային կեանքին մէջ աշխատելու համար, կամ անցնելու համար համալսարանի համապատասխան ֆակիւլտէները։

Առեւտրական ճիւղը կուտայ հայեցի կրթութեան մը հետ առուտուրի, պանքայի ու արդիւնաբերական պաշտօնատուներու մէջ աշխատելու համար անհրաժեշտ եղող նախապատրաստութիւնը։

Օտար լեզուներէն Հայ Ճեմարանին մէջ կ'աւանդուին ֆրանսերէն, անգլերէն ու արաբերէն։ Գիտական առարկաներու դասաւանդման եւ գիտական դասագրքերու լեզուն կիսովին հայերէնն է, կիսովին՝ ֆրանսերէնը նայելով ճիւղին ու նիւթին։

Հայ Ճեմարանի ուսումներուն մանրամասն ծրագիրը ունենալ ցանկացողը կրնայ դիմել վարչութեանս. ծնողներուն կը ղրկուի առանց վճարի, իսկ կողմնակի անձերու համար ծրագրի գինն է 3 ֆրանք։

Հաստատութեան մէջ մասնաւոր խնամք կը տարուի դաստիարակութեան. հսկողութիւնը սերտ է ու մտերիմ, կեանքն ու յարաբերութիւնը ընտանեկան. դասաւանդումը մանչ ու աղջիկ միասին։

Աղջիկները յառաջիկայ տարեշրջանին համար կ'ընդունուին միայն իբրեւ երթեւեկ.իսկ մանչերը կրնան ընդունուիլ նաեւ գիշերօթիկ։

Յատուկ ուշադրութիւն կը տարուի գիշերօթիկներու սնունդին, լոգանքին ու խաղին, եւ ամէն աջակցութիւն սերտողութիւններու ատեն։

Դասերը կը տեւեն առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ կէսօրուան մէկը. ճաշերէն ետքը դասեր չկան, այլ միայն խաղ, պտոյտ, ազատ ու սերտողութիւն գիշերօթիկներուն համար։

Երթեւեկ աշակերտները մասնաւոր համաձայնութեամբ ու մասնաւոր վճարով կրնան ամբողջ օրը մնալ դպրոցը, ակրատն ու ճաշը ընել գիշերօթիկներուն հետ, մասնակցիլ խաղերուն ու սերտողութիւններուն եւ իրիկունը ընթրիքէն առաջ մեկնիլ տուն։

Ուսման վճարը տասը օսմանեան ոսկի է։ Գիշերօթիկի մը վճարը ինը ամսուան համար քառասունը հինգ օսմանեան ոսկի, ուսումն ալ մէջը։

Դասագրքերու, գրական պիտոյքներու. երթեւեկի ու բժշկական ծախքերը ծնողներուն վրան է. Նմանապէս ծրագրի մէջ նշանակուած գեղարուեստի կամ ձեռարուեստի մասնաւոր դասերուն վճարը։

Ամառը Հայ Ճեմարանի հոգածութեան տակ, Լիբանանի մէջ մնալ ցանկացողը վճարելու է տասնըհինգ օսմանեան ոսկի։

Վճարումները կանխիկ են. երթեւեկի ու գիշերօթիկի վճարին առաջին կէսը կը կատարուի դպրոցական տարեգլխուն, երկրորդ կէսը փետրուարին սկիզբը. իսկ ամառուան համար յունիսին։

Ամէն գիշերօթիկ Պէյրութի մէջ պէտք է ունենայ ծնողքը փոխարինող անձ մը, վերջինիս գրաւոր համաձայնութեամբ, հակառակ պարագային վարչութեանս տրամադրութեան տակ պէտք է դրուի պահեստի գումար մը, որ բաւական ըլլայ տղան իր տունը վերադարձնելու, եթէ հարկը ստիպէ։

Ամէն աշակերտ ունենալու է իր ինքնութեան թուղթը կամ անցագիր, պատուաստի վկայական, այլ եւ բժշկական վկայութիւն մը իր բոլորովին առողջ ըլլալուն։

Ամէն գիշերօթիկ իր հետը բերելու է երկու ձեռք նոր հագուստ մը, վերարկու մը, երկու զոյգ կօշիկ, զոյգ մը մաշիկ, վեց ձեռք շապիկ, վարտիք, դուրսի շապիկ, գուլպայ եւ թաշկինակ, այլ եւ երեք զոյգ սաւան, երեք բարձի երես, երեք հատ գիշերուան շապիկ, չորս անձեռոցիկ, չորս երեսսրբիչ, երկու ցամքիչ բաղնիքի համար, սանտր ու ակռայի վրձին։

Երկաթէ մահճակալը, անկողինը, ծածկոցները, բարձը եւ այլ հոգերը կը հոգայ դպրոցը։

Դպրոցական աշխատանքները կը սկսին Հոկտեմբեր 1ին։

Գրաւոր դիմումներու եւ գրաւոր արձանագրութեան համար վարչութեանս գրասենեակը կը բանի ամբողջ ամառը։ Անձնական տեսակցութեան եւ անձամբ արձանագրուելու համար Ճեմարանի գրասենեակը բաց է Յուլիսի առաջին երկու շաբաթները ամէն առտու ժամը 9 - 12։

Իսկ սեպտեմբերի վերջերը առանձին կը յայտարարուին թէ՛ ընդունելութեան եւ թէ մուտքի քննութիւններուն օրերն ու ժամերը։

Հասցէ.— Collège Arménien 30 Rue Kantari, Beyrouth,

Տնօրէնութիւն

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի (Յուլիս 6ին), Սէվրի մէջ, յետաձգուած է ի յարգանս յիշատակին ողբացեալ Պ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 1 յուլիս.— Հայաստանի Հանրապետութեան 12րդ տարեդարձը տօնուեցաւ յունիսի 29ին, կիրակի երեկոյ S. L. S. A.ի սրահին մէջ։ Ժամանակէն առաջ արդէն բոլոր աթոռները գրաւուած էին եւ շատերը ոտքի վրայ էին կանգնած։ Բեմի կեդրոնը զետեղուած էր Արամի եւ Զօր. Անդրանիկի մեծադիր նկարները, որոնց երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյները։ Հանդէսը բացուեցաւ յոտնկայս երկսեռ երգեցիկ խումբի «Մեր Հայրենիք»ով։

Օրուան նախագահ ընկեր Ե. Ցարութեանի բացման մի քանի խօսքէն վերջը, Պ. Գ. Տապազեան եռագոյնը ձեռքին բռնած, արտասանեց «Հայ դրօշակ»ին։ Օ. Փափազեան, մասնակցութեամբ ջութակահար ընկ. Ա. Մելքոնեանի, երգեց «Պլպուլ»ը։ Սկաուտ Անդրանիկ Խչօեան արտասանութիւն մը ըրաւ, Պ. Ց. Չիլինկիրեան երգեց «Մայր Արաքսի»ն, ընկ. Մ. Գինոսեանի արտասանութենէն վերջ, ընկ. Մելքոնեան նուագեց «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա»։ Ընկերուհի օր. Մ. Աճէմեան «Դարբնու վրէժ»ը արտասանեց մեծ յաջողութեամբ, ընկ. Մելքոնեանի ջութակի մասնակցութեամբ, օր. Պասմաճեանի «Սիրուն մանիշակ» երգէն յետոյ, դերասան Պ. Շահխաթունին, որ Վալանսէն կուգար հրաւիրուեցաւ մէկ քանի խօսք ըսելու։

Օրուան երկրորդ եւ գլխաւոր բանախօսն էր ընկ. Ա. Ջամալեանը, որ բուռն ծափերու տակ բեմ ելաւ։ Ընկերը իր մէկ ժամուան բանախօսութեամբ մանրամասնօրէն տուաւ նշանակութիւնը «Մայիս 28»ին եւ ըսաւ. «Պատմութեան ընթացքին, ամէն մի ժողովուրդ իր անկախութիւնը ձեռք բերած է երկար մաքառումներէ եւ կորուստներէ վերջը, այո՛, ճիշդ է որ Հ. Հանրապետութիւնը ծնունդ առաւ շատ ծանր ու դաժան պայմաններու մէջ, բայց, ո՞ր մայրը անիծած է իր զաւակը, որովհետեւ անոր ծնունդը զինք սարսափելի տանջանքներու ենթարկած է, եւ կամ ո՞ր զաւակն է որ կ'անիծէ իր ծննդեան օրը, երբ գիտէ թէ այդ օրը, իր մայրը տաժանելի երկունքով մը ու նոյնիսկ բժիշկի նշդրակին տակ զինքն աշխարհ բերած է։ Հայ ժողովուրդը երբեք չպիտի մոռնայ «Մայիս 28»ը, որ եղաւ իր ազատութեան եւ անկախութեան իսկական օրը։ Ցայտնի հասարակագէտի մը գրածին համաձայն, կը բաւէ որ ժողովուրդ մը իր պատմութեան ընթացքին գոնէ 3 ժամ անկախ ըլլայ, որպէսզի այլեւս երբեք չկարողանայ մոռնալ զայն։ Հայ ժողովուրդը ո՛չ թէ 3 ժամ, այլ մօտաւորապէս 3 տարի անկախ ապրեցաւ եւ ուրեմն բնաւ չի կրնար մոռնալ իր անկախութեան տօնը։ Անկախութեան տօնը ո՛չ թէ պիտի տօնուի, այլ պիտի պարտադրուի ձեզ, որ տօնէք շարունակ, եւ ամէն անգամ պէտք է գիտնաք թէ մեր հայրենիքը իր վերջնական ազատութիւնը գտնելու համար, պէտք է որ ձեզմէ ամէն մէկը, երբ այս սրահէն կը մեկնի, այն խոր գիտակցութիւնը ունենայ թէ, ինքը ամենամեծ պարտք մը ունի այս տարագրութեան մէջ,— հայրենիքի սէրը, եւ անկախութեան գաղափարը միշտ վառ պահել իր սրտի մէջ եւ իր զաւակներն ալ նոյն ուղղութեամբ դաստիարակել»։

Հանդէսը փակուեցաւ երգեցիկ խումբի «Մշակ բանուոր» երգով եւ հանդիսականները մեկնեցան ուրախ տրամադրութեամբ։ Հանդէսի փակուելէն առաջ, ի նպաստ տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին, ամերիկեան աճուրդի դրուեցաւ գեղեցիկ բաժակ մը, նուիրուած անհատի մը կողմէն եւ վերջի շահողը եղաւ Պ. Շահխաթունին 310 ֆրանքով, զոր կրկին նուիրեց Միութեան։

Հանդէսէն վերջը ունեցանք ընկերա-համակրական ուրախալի հաւաքոյթ մը։

Յառաջիկայ շաբթու, Պ. Շահխաթունիի ներկայութեամբ, Տէսինի մէջ պիտի ներկայացուի «Անդրանիկ» ֆիլմը։

Վ. Հիւսեան

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ԿԱՐՏԱՆ.— Անցեալ կիրակի Կարտանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տան մէջ, հանդիսաւոր կերպով տօնուեցաւ Ա. Ահարոնեանի 40-ամեայ գործունէութեան յոբելեանը։ Հակառակ տգէտ ու սրբապիղծ տարրերու խաչակրութեան, ներկայ էին բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնք փութացած էին յարգանքի բաժինը բերել մեծանուն յոբելեարին։

Նախապէս կազմուած էր յանձնաժողով մը, նախաձեռնութեամբ Պիվէռի Կրթասիրաց Միութեան եւ մասնակցութեամբ Վալապրի Երկրագործական Ուսանողներու Միութեան, Ա. Ե. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէին եւ գաղութիս ծանօթ ազգայիններէն, որոնք յաջողած էին կազմակերպել վայելուչ հանդէս մը։

Հ. Յ. Դ. Տան դրան վրայ, եւ թէ ներսը բեմին վրայ կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները։ Բեմին ճակատը դրուած էր յոբելեարին մեծադիր նկարը, զարդարուած կանանչ տերեւներով, եւ եռագոյն ժապաւէններով։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ երգեց դպրոցի երգչախումբը։ Ցետոյ օրուան նախագահ ընկեր Հ. Աւետիսեան սեղմ գիծերով պատկերացուց Ա. Ահարոնեանի կեանքն ու գործը, ու հրաւիրեց նպաստել գրական ֆօնտին։ Օրուան բանախօսներն էին ընկերներ, Ա. Աբոյեան (Կ. Յանձնաժողովի կողմէ), Պ. Հիւսեան (Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ), որոնք շատ գեղեցիկ կերպով ներկայացուցին Ա. Ահարոնեանը, իբրեւ գրագէտ, բանաստեղծ, հրապարակագիր եւ հանրային գործիչ,փառաբանելով անոր կատարած դերը՝ հայ գրականութեան մէջ եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ։

Հանդէսի գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Մարսէյլէն, մասնաւորապէս դերասաններ Թորոսեան եւ Ուզունեան, արտասանելով Ահարոնեանէն Ալլանի մենախօսութիւնը «Արցունքի հովիտ»էն, եւ «Օտար հորիզոններու տակ»ը։ Պ. Ն. Էօքսիւզեան (Վալապրէն) արտասանեց «Ցարգանք քեզ»ը, ընկ. Հ. Ներկարարեան արտասանեց Ահարոնեանի «Ուխտաւոր»ը, փոքրիկն Նարէկ Թովմասեան արտասանեց «Հայ տղան»։ Վալապրի Ուսանող. Միութեան կողմէ կարդացուեցաւ ուղերձ մը, Պ. Լ. Ցարութիւնեան մեներգեց։ Խումբ մը օրիորդներ պարեցին կովկասեան պարեր, իսկ երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց հայրենաշունչ երգեր։

Ապա աճուրդի դրուեցաւ յոբելեարին մեծադիր նկարը, որ կարճ ժամանակի մէջ բարձրացաւ 515 ֆրանքի։ Շահեցաւ Պ. Պետրոս Կիւլքէպիրեան։ Հանդէսը փակուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով որ երգուեցաւ միաձայնութեամբ հանդիսականներու կողմէ։

Յանձնաժողովի նպատակն է շարունակել հանգանակութիւնը միայն սեղմ շրջանակի մը մէջ, չծանրաբեռնելու համար հասարակութիւնը։

Թորգոմացի

ՌՈՒՍԵՒՃԱՓՈՆ ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ

Ճափոնցի ձկնորսներու նաւ մը գերի բռնեց հինգ ռուս ծովային պահակներ, որոնք կը փորձէին գրաւել նաւուն ձկնորսական գործիքները, երբ ան կ'որսար Քամչաթքայի բացերը։ Ռուս պահակները փոխադրուեցան ճափոնական թորփիլահալածի մը մէջ։

Ճափոնի արտաքին նախարարը հրահանգեց տեղեկագիր պատրաստել միջադէպին մասին եւ Ռուսերուն զայն ստորագրել տալէ յետոյ, զանոնք արձակել։ Ռուսերը կը խոստովանին թէ Մոսկուայի Չեկան հրահանգ տուած է իրենց, արգելք հանդիսանալ ճափոնցի ձկնորսներու աշխատանքին։

Կը խնդրուի թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 47 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Կիրակի օրը, առաւօտուն, Դալիբ էֆէնդին եւ Ալայ-Բէկը կուգան Ցրոնք (*) 50 60 ձիաւորով, կը բռնեն Սլոյին, Վարդան անուն մի հայու եւ Սաւօ անուն մի ուրիշ հարուստ հայու։ Սրանց կը սկսին չարչարել եւ հարցուփորձ ընել, թէ ո՞ւր են յեղափոխականները։ Սակայն, Սլոյին ձեւականութեան համար բռնած էին։ Սլօն գաղտնի զոյց կուտայ Գուրգէնի մարագը։ Մարագը կը պաշարեն։ Նախ քան պաշարելը՝ Հայերը 3 անգամ կուգան Գուրգէնի քով եւ կը պատմեն դուրսի եղած անցուդարձը ու կ'ըսեն. «Շո՛ւտ, դո՛ւրս եկէք, դիրք բռնէք»։ Գուրգէնը դուրս չի գար։ Նոյն մարագը ես ալ եղած եմ։

Բոլոր դիրքերը կը գրաւեն Թուրքերը, եւ կռիւը կը սկսի։ Զօրքերը իրենց ֆէսերնին կը դնեն իրենցմէ հեռու։ Կռուին կը մասնակցին նաեւ մի հարիւրեակ զօրք, որ ճամբորդ կ'երթային Բուլանըխ եւ ուրիշ հեծեալ զօրք, որ Մուշէն կուգայ։ Մուշէն եկած զօրքը 2 ջորի բեռցած նաւթ կը բերէ։ Կռիւը մեծ ծաւալ կը ստանայ։ Տղերքը ներսից կը կռուին։ Մարագի մէջտեղը հարեւան մարագի պատը կը ծակեն։

Կռուողներ էին՝ Գուրգէն, Ռուբէն, Փարսադան, Տիգրան, Վարդան վանեցի կարապետ (Մուրադի նախկին ընկեր) եւ Ալաշկերտցի Մկրօ։ Նշանը զէնք չունէր, իսկ Ցրոնքցի զինուոր Բղդօն՝ երեկոյեան հրաման կ'առնէ Գուրգէնէն՝ կ'երթայ իրեն տունը, իր հրացանն ալ հետ(**)։

Զօրքը կը ստիպէ Հայերը՝ խոտ տանել եւ լցնել մարագը ու նաւթ ածել։ Մարագը կը վառեն։ Մինչեւ էդ ատեն Նշանը ծուխէն կը զարնուի։ Ծուխի եւ կրակի մէջ կը տանին Նշանը կը դնեն մարագի նոր ծակած տեղը։ Ծուխին այլեւս չեն կրնար դիմանալ եւ խեղդամահ վիճակի մէջ դուրս կուգան։ Դրան առաջ կ'ընկնին 6 հոգի, բայց Տիգրանն եւ Գուրգէնը վիրաւոր էլի կը կռուէին։

Մշեցի Տիգրանը Դալիբ էֆէնդիի դրացին էր եւ լաւ կը ճանչնար։ Այդ միջոցին Դալիբ էֆէնդին պատի վրայ նստած կ'ըլլայ։ Տիգրանը նշան կ'առնէ եւ ցած կը գլորէ շան պէս։ Տիգրանն ալ Գուրգէնն ալ հոգ կը սպաննուին։

Ալաշկերտցի Մկրօն կը փախչի։ Կ'ընկնին յետեւէն, տղան մի կողմից կը կռուի, միւս կողմից՝ կ'երթայ դէպի Ցունան։ Երբ Ցունանայ քով կը հասնի Մեղրագետի եզերքը՝ կը նստի եւ կը կռուի, որովհետեւ գարուն էր, չէր կրնար գետը անցնիլ։ Այդ ջուրը գարունը տափերով կ'անցնին։ Ամբողջ Քիւրտեր սարսափեր էին այդտեղի կռուէն։ Ջրի միւս կողմէն կուգան 15 ձիաւոր եւ կը սկսին զարնել։ Տղան 2 կրակի մէջ կ'ըլլայ, կը զարնուի. կը վիրաւորուի։ Ընդամէնը 3 փամփուշտ էր մնացեր քովը։ Կուգան՝ տղան կը սպաննեն, ձեռքի մէկ մատը կը կտրեն, կը տանին։

Դեռ կռիւը չեղած՝ օր մը Սերոբ Խտան գտնուեցաւ, եւ ես հարցուցի. «Գուրգէնը Դաշտ է գացեր, քեզ տեղեկութիւն տուե՞ր է»։ — «Քեզի ալ բան չէ՞ ըսեր», հարցուց Սերոբ։ «Ինծի ալ չէ ըսեր, ըսի, միայն 2 բերդանկա ինձ յանձներ է, որ տանիմ քոփ ցորեն առնեմ, ինծի ալ ըսաւ թէ՝ «ես ալ Շէնըք պիտի երթամ» եւ առանց լուր տալու գնաց։ Ամիս մը առաջ խօսք եղաւ Մուշ, Դաշտ գնալու մասին, ես խորհուրդ տուի որ հիմա ժամանակը չէ՝ ձիւն է, ցեխ է, ջուրերը բարձրացած, թող ցամքի, ապա գնանք»։ Այդպէս ալ մնացած էր։

Գուրգէնի կռուի օրը Մուշ են եկած քանի մը սասունցի շալակաւորներ, որոնք կռուի լուրը առնելուն պէս՝ կը շտապեն Սասուն մեզ իմացնելու։ Այդ օրը Սերոբը Խտան կը գտնուէր։ Իսկ ես՝ Ախպի։ Ես Ախպի իմացայ մի տալւորիկցի տղայէ։ Անմիջապէս վերադարձայ Խտան։

(Շար.)

(*) Ցրօնքը, ինչպէս արդէն ըսեր ենք, 400 տուն է։ ԱՆԴ.

(**) Բղդոյի տունը գրեթէ մարագին դիմաց կը նայէր եւ 400 քայլ հեռու էր։ Կռուի ատեն հրացանը կը թագցնէ, ինքն ալ շորերը կը փոխէ եւ ցախերու տակ կը թագնուի։ Եթէ նա չթագնուէր եւ զարնէր թշնամուն՝ տղերքը աւելի հեշտութեամբ դուրս կուգային մարագէն։ Անցաւ ժամանակ, մենք իմացանք, որ Բղդօն չէ կռուած։ Մեր վրայ սաստ խուզարկութիւն կար։ Բղդօն իրեն կռուող ցոյց տալու համար 25 կազեոնի (արքունական) փամփուշտի գնդակ հաներ, վառօդը դատարկեր, կապսոլները կոտրեր էր եւ գիլզինները մեզ ցոյց կուտար իբր թէ կռուեր էր։ Ես վերցուցի գիլզինները, տեսայ ինչպէս դուրսը կը փայլի, ներսն ալ նոյնպէս, ցոյց տուի Սերոբին եւ ըսի. «էս մարդը էսպէս փամփուշտները փչացրած է եւ մեզ կ'ուզէ ցուցնել թէ կռուեր է»։ Սերոբը գլուխը տարաւ բերաւ, բայց խուզարկութեան պատճառաւ խնդիրը քննութեան չենթարկեց։ Բղդօն այնուհետեւ սկսեց Սերոբի երեխան պտրտցնել եւ շողոքորթել, որպէսզի այդ գործը մի կերպ անցնի։

Այդ նոյն Բղդօն է որ Սերոբի կռուին կէլիկուզան՝ 3 գնդակ զարնելուց յետոյ զարնուաւ եւ սպանուաւ։ ԱՆԴ.

Հեռաւոր վայրերէ եկող գիւղացիները պիտի ստանան երկաթուղիի կէս տոմսակ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ տեղական իշխանութիւնները կ'օժանդակեն հակաբոլշեւիկ շարժումին։

Անգլեւիրաքեան զինակցութիւն?

Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ կնքուած համաձայնութեան մասին մանրամասնութիւններ կը պակսին։ «Թայմզ» կը գրէ այս առթիւ.— Կը կարծուի թէ անգլեւիրաքեան դաշնագիրը որ կնքուած է 25 տարուան համար, կը բովանդակէ նաեւ Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ զինակցութեան վերաբերեալ տրամադրութիւններ, մօտաւորապէս նման անոնց, որ վերջերս առաջարկուեցան Եգիպտոսի հետ դաշնակցութեան համար»։

Հնդկաստանի բոյկոտը կը սաստկանայ

Շոլափուրի մէջ, պաշարման վիճակը վերջացաւ, եւ սակայն, միշտ արգիլուած է պարզել կամաւորական դրօշը։

Պոմպէյի մէջ դպրոցականները դասադուլ յայտարարեցին եւ գացին մասնակցելու բոյկոտի ցոյցերուն։

Հիւսկի 43 գործարաններու մէջ աշխատանքը դադրեցաւ։ Գործաւորները կը մասնակցին Նէհրուի ձերբակալման ու բանտարկութեան առթիւ յայտարարուած եօրեալ սուգին։

Ալլահապատի մէջ, հազարաւոր անձեր կ'երթան բանտ, Նէհրուն տեսնելու։ Լահորի մէջ, դատարանը արգիլեց դրամատուններուն վճարումներ ընել պաշօրէն յայտարարուած հաստատութիւններուն և այն անձերուն որ կը գործեն անոնց անունով։

Կալկաթայի մէջ, ոստիկանութիւնը խուզարկեց Հնդիկ Ուսանողական Միութեան կեդրոնատեղին և ձերբակալեց քարտուղարը։ Ուսանողական Միութիւնը քուէարկեց բանաձեւ մը, որով ուսանողները կը հրաւիրէ դադրեցնել ուսումը եւ նուիրուիլ Ազգ. Խորհուրդի ծրագրով պարտադրուած աշխատանքին։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ (Քարթիէ Լաթէն) 51 Rue Monsieur-le-Prince
Հեռաձայն՝ Danton 88 65

ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակ հին ու նոր գիրքեր, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ այլ լեզուներով, գրական, գիտական դպրոցական, վիպական եւայլն, նաեւ ամէն լեզուով պարբերականներ։

ՀԱՍԱԾ ԵՆ ՐԱՖՖԻԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Արտասահմանէն եւ գաւառէն եղած ապսպրանքները օրը օրին կը ղրկուին։

ԳՐԱՏԱՆ ԿԻՑ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՆԱԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ՄԸ

Բոլոր գրավաճառները, հրատարակիչներն ու հեղինակները կրնան դիմել ոեւէ գործի համար`

LIBRAIRIE H.SAMUEL, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris VIe

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

ՅՕՐԻՆԵՑ

Յ. Ս. ԱԿԱՅԵԱՆ

կեանքի, հրդեհի, գողութեան, աշխատանքի եւ անձնական արկածներու (ի մասնաւորի օթօմօպիլի արկածներու) ապահովագրութեանց համար դիմեցէք

Յ. ՍՈՒՃԵԱՆԻ

Ապահովագրական գործակալ ֆրանսական եւ անգլիական ամենագլխաւոր ընկերութեանց։
H. Soudjian, 56 Rue Lafayette, Paris (9e)
Téléph. Provence 88-59 եւ 68-86

Նրբաճաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ։ դիմեցէք 13, Jaret ֆիրմայով հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքած ամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ հնարող ձևաւորող տիկին Յասմիկ Դաւիթօֆի։ Բաց ասուի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով։ Հասցէն շատ դիւրին, 4 Rue de la Collegiale Ա. յարկ (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այսօր Ուրբաթ եւ 7 Յուլիս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

6 ՅՈՒԼԻՍ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

Բանախօսութիւն, խմբերգ։ մեներգ, հայկական, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր, թատ եւ անակնկալներ,

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

ԵՐԵԿՈՅԹ ԱԼՖՈՌՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ ԿՈՂՄԷ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

148 Rue Villeneuve, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի Պ. Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»

Նուագ Մանտիկեանի կողմէ — Գին 5 եւ 7 ֆրանք

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՇԱՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ռոստոմ խումբի

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

կը նախագահէ ընկ. Մ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

կը խօսի Ընկ. Բ. ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

Ընկ. Կ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ կը ներկայացնէ զաւեշտ մը

ԼԻՈՆ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ։

կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սթանոզի Հայր. միութեան կողմէ վաղը Շաբաթ իրիկ. ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ Harolaի սրահներուն մէջ, 3 Rue [...]vieuville, Nord Sud։ Abbesses։ գեղարուեստական բաժին։

Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

կը ներկայացուի՝ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԸ»

Եւրոպական եւ արեւելեան նուագ, գեղարուեստական ճոխ բաժ[...]

Տոմսերը կը ծախուին հայկական ճաշարաններու մէջ

ԳԻՆ՝ 5, 10, եւ 15 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱՂԸ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ ՍՕՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

8 Rue Danton, PARIS — Métro: Odéon եւ St. Michel

Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (4 ԱՐԱՐ)

(ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեանի, Օր. Անահիտի, Տիկ. Լաթիֆեանի եւ Պ. Պ. Գմբէթեանի, Լաթիֆեանի, Սարիմի, Գրիգոր Վաճանի, եւայլն։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը կատարէ «ԱՍԼԱՆ»ի դերը

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆ կը կատարէ «ՋԻՆՆԻ»ի դերը

ԳԻՆԵՐԸ՝ 20, 15, 10 եւ 7.50 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը ապահովել Կավռոշի խմբագրատունէն՝ 208bis rue Lafayette եւ բոլոր հայկ. ճաշարաններէն

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

Անիէռի փոթորիկ խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ ներկայանալ անդամատետրով։

ԳԱՐԱՌ

Ս. ՇԱՄՈՆԻ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 2ին «վարուժան» Ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղիին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆԻ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը վաղը շաբաթ ժամը 2ին Հ. Յ. Դ. Խաժակ Ակումբին մէջ, 139 Rue Lafayette. Կը խնդրուի բոլոր խումբերու (Ռոստոմ՝ Շաս, Մոկացի՝ Գրիգոր Սէն Ռամպէր, Ապառաժ Բասկալ, Քրիստափոր՝ Վիէն) ներկայացուցիչներէ ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամուն։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԻՓԱՆ երգչախումբի ընդհ. փորձը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին 71 Ave. Kléber.

ԼԻՈՆԻ Փոքր-Հայքի ընդհ. Հայր. միութեան ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Էմիլ Զոլայի վերնայարկը (Rue Boileau 127—129)։ Օրակարգ՝ ծրագիր կանոնագրի ընթերցում եւ վաւերացում, վարչութեան ընտրութիւն։

Միութեան կրնան մասնակցիլ հետեւեալ շրջանները՝ Մարզուան, Ամասիա, Թոքատ, Նիկհիսար, Շար-Գըշլա, Կիւրին, Տէրէնտէ, Տեվրէկ, Շ. Գարահիսար, Զիլէ, Եոզկատ, Զօրում, Հաճի գիւղ (Սիս եւ Ալխատ), Վէզիր Քէօփրիւ, Զարշանպա, Սամսոն, Սեբաստիա, եւայլն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նիշ, Ե. Գ.— 200։
Լիոն, գործ.— 701,50։
Փարիզ, Յ. Ք.— 250։
Տրակինեան, Զ. Մ.— 15։
Ալֆոռվիլ, Այտ.— 100։
Անվէրս, Տ. Ս.— 79։
Ալֆոռվիլ, Ռ. Յ.— 100։
Քրիւաս, Խուրշ.— 35։
Վարշաւիա, Ա. Ա.— 100։
Մարսէյլ, Յ. Մ.— 140։
Երուսաղէմ, Գ. Ք.— 1 անգլ.։
Պրինեոլ, Կէտ.— 35։
Ռուէյսէ վասէ, Պել.— 35։
Լիոն, Մ. Ա.— 35։
Մարսէյլ, Հ. Ի.— 150։
Մարսէյլ, Գործ.— 1048.80։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանօս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Քէմախի վերի Բագառիճէն Խոսրով Իպլիզեան եւ զաւակները Ղազարոս, Կաթիկ, Ազատուհի, եւ հօրեղբօրորդւոյսզաւակները՝ Աւագ, Մատթէոս եւ Ծաղիկ, որոնք աքսորուած են 1915ին։ Իզմիրի դէպքէն ամիս մը առաջ Մալաթիայէն լուր առնուած է աղջիկը կաթիկէն։ Անկէց ի վեր լուր չկայ։ Իրենց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր. նուէր, իմացնել՝ H. Hougasian, Mazagan: Maroc: կամ «Յառաջ»ի։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մարզուանցի Յովհաննէս Արապեան, կնոջ անուն՝ Ազնիւ, իր զաւակները Անդրանիկ եւ Սերարփի, Ընդհ. պատերազմին Սամսոնի շրջակաները լեռ բարձրացած է։ Իմացնել՝ Միհրան Գարակէօզեանի, 47 Rue de la Défense Issy-les-Moulineaux. Seine, Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։ Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուառ։ Խորհրդատու եւ արագ. խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12։

EMPIRE միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

LE MONT DORE

Ջերմուկ, 1050 մ. բարձր, Օվերնիայի բարձունքին վրայ։ Բաց է մարդ. 15 Հոկտ. 1։ Բուժիչ շնչարգելութեան, ցնցղալայնութեան, հազի, ցնցուղի, քթի եւ կոկորդի ցաւերուն։

Կազինօ, կոլֆ, թէնիս, մաքուր օդ։ դիմել՝ Cie du Mont-Dore, 19 rue Auber, Paris.

Կ'ուզուի վարպետ դերձակ մը։ դիմել Պ. Պարսամեանի, 233 Fbg. St. Martin, մէթրօ Louis Blanc.

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

202 Rue Boileau, Lyon

ԵՌԱԳՈՅՆ ժապաւէններ կը ծախուին «Յառաջ»ի գործակալ Պ. Խնկիկ Կէնճեանի մօտ, 226 Rue Boileau, Lyon.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն սիմիթը որ պատրաստու[...] է A. LA GARDE, 1 Rue [...] Lazare, PARIS (9e) Nord [...] N. D. de Lorette. Télép[...] Trudaine 95.21

ՄԱԾՈՒՆ JURA

Անհամաձայնութեան պատճ[...]ռաւ ծախու է մածունի գործ[...]րան մը։ գործատեղի, ջուր, [...] étuve, աւազան, 1000 մածո[...] աման, տպագրուած թուղթ[...] ապահովուած յաճախորդ, [...] բողջ սարգաւորումը իր իս[...]կան գինով 8500 ֆր.։ դիմել՝ [...]chard, 7 Rue J. B. Dum[...] Paris (20).

ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼԻ [...]

առանց յանձնարարողչէքի վ[...] ձու կը տրուին տուներ, յ[...] կաբաժիններ, փավիլիոններ[...] Փարիզի եւ արուարձաններ[...] մէջ 1400ի եւ 2200 4500 ֆր. Դիմել՝ Nouroloux, 65 Rue [...]lay ամէն օր 9—12 եւ 2-[...] իսկ կիրակի օրեր 9—12։

Ուշադրութիւն

Յուլիս 1ին կը բացուի ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՋԵԱՆՆԵՐՈՒ արեւելեան մեծ նպարավաճառատունը՝

ԱՐԱՐԱՏ

որ Մարսէյլէն փոխադրուած է փարիզ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91

Մեր վաճառատունը պիտի աշխատի գոհացնել իր բոլոր յաճախորդները իր պատրաստած ընտիր սուրճով եւ ամէն տեսակի ընտիր նպարեղէններով։ Անմրցելի գիներ

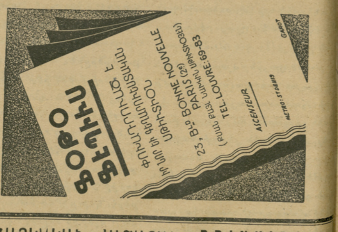

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 5 ՅՈՒԼԻՍ 1930
5 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1306 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՕՇԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Դարձեալ հայ յետադիմական թեւն է, որ անգոյն ու անկերպարանք իր դէմքը կը ցուցադրէ հայկական դրօշակին դիմաց, ծառայութիւն մը մատուցանելու համար Խ. Հայաստանի վարիչներուն։

Այս անգամ չէզոք ձայնի մը դէմ կը ծառանայ յետադիմական խմբակը, զարմանալով որ Դաշնակցութենէն զատ՝ կան մարդիկ, որոնք հայկական դրօշակը կը նկատեն «մեր վերագտնուած ազգային հպարտութեան իբր մարմնացում»ը։

Բայց անողնայար ռամկավարը բերնի ծամոց ունի, մտիկ ըննենք։— «Յարգենք եւ հանդիստ թողունք եռագոյնը, որ դրօշակն էր անկախ եւ հանրապետական Հայաստանի պետութեան։ Եթէ օր մը Հայաստանը նորէն անկախ պետութեան դառնայ, ան պիտի ունենայ անշուշտ իր սեփական դրօշակը, եռագոյնը կամ ուրիշ մը։ Իսկ այսօր Հայաստան անկախ պետութիւն չէ, այլ մէկ անդամն է Խ. Միութեան»։

Յետո՞յ։

Ուրեմն դուք կարմիր դրօշակին տակ կը խոնարհիք, դուք որ դրամատիրութեան ամէնէն անպէտք ծառաներն էք։ Եւ սակայն ինչ ինչ պատճառներով այդ դրօշակն ալ չէք գործածեր։ Որովհետեւ երբեք դրօշակ չունէիք, այսօր դրօշակ չունիք եւ գիտէք թէ վաղն ալ դրօշակ չպիտի ունենաք։ Դո՛ւք, դրօշազուրկ մարդիկ, գոնէ հայկական դրօշակի դէմ մի կռուիք։

Բայց ի զուր է այս կոչը։ Մարդիկ երդուեալ ծառաներն էին երէկ՝ մեծատուններուն, այսօր՝ կը շարունակեն նոյն ծառայական հոգեբանութեամբ՝ մէկ ձեռքը ունեւորի դրան, միւս ձեռքը Երեւանի նոր ունեւորներու փէշին։

Այդ անվայել պաշտօնը որ ստանձնած են «ռամկավար» և «ազատական» կոչուածները, կը մղէ զանոնք օր աւուր դիմազերծ ըլլալ և փոխարէն՝ կեղծ կարմիր դիմակներ կրել իրենց դեփ-դեղին դէմքին վրայ։ Սնանկացած հայ յետադիմութիւնը որ և է ճամբով պիտի սայթաքէր դէպի անդունդը, ու ան [illegible] ելոյթ, — բոլշեւիկեան ուղիով։

Մենք որ և է ցաւ չենք զգար այս անպէտ տարրի ողբերգական, բայց միեւնոյն ժամանակ ծիծաղելի անկումներուն առջեւ։ Բայց անտարբեր չենք կրնար մնալ, երբ այդ պղտոր ջուրը իր սահմաններէն դուրս գայ և մեր հանրային կեանքն աղտոտէ։

Հայկական անարատ դրօշակը թափառայած հայ բազմութիւններու քաղաքական հորիզոնին վրայ, յոյսի ու լոյսի ճրագ մըն է, անվիճելի ազգային հարստութիւն մը, որուն մէջ խտացած է հայ ժողովուրդի երկար տարիներու ազատագրական կռիւը, և վաղուան վերածնունդի անկապտելի իրաւունքները։

Հայ աշխատաւոր ժողովուրդի հարիւր հազարաւոր արիւնլուայ բազուկներով ան բարձրացած է Հայաստանի աւերակներուն վրայ, դժնդակ անցեալին վերջակէտ մը դնելով։ Ան յիշատակ է, և ծրագիր։ Հայութիւնը մեկտեղող զմբէթ։ Դրօշակով՝ սերկացած ժողովուրդը ազգ դարձած է։

Չեկիստները միայն հանգիստ խղճով կրնային աւարի տալ ամբողջ ժողովուրդի մը պատկանող այդ հարստութիւնը։ Բայց չեկիստները մինակ չեն, Ռամկավարներն ալ (որ միշտ վախկոտ եղած են) քաջութիւնը կը զգան միանալու չեկիստներուն, մէկ կողմ ծալելու հայկական դրօշակը, որպէս զի «հայմաթլօզ» հայութիւնը իսկական բոշայի կերպարանք ստանայ։ Մարդ իր նմանը կը սիրէ...

Այս պարագային տարբերութիւն մը կայ հայ բոլշեւիկի և ռամկավարի միջեւ։ Հայ բոլշեւիկը ազգային տօներուն և ձեռնարկներուն չի հաւատար և չի մասնակցիր։ Ան իր բռնութեան և արիւնի տօներն ունի, ուր կը պարզէ այն կարմիր դրօշակը որ սուինով Հայաստան բերուեցաւ։

Բայց ռամկավարը չի բաւականանար իր կեղծ դերակատարութեամբ, այլ, կը մասնակցի Սգատօնին, Մշակոյթի տօնին, դպրոցական հանդէսներուն. հերոսամարտերուն. ու ամէն պարագայի, անկեղծ խօսք մը դուրս չի գար անոր բերնէն, բացի այն անկեղծ գաղտասուքէն, որ ըրած էր այդ ազգային հանդէսներէն առաջ, պայման դնելով որ հայկական դրօշակը չգործածուի։

Բայց, վերջ պէտք է գտնէ այս անպատիւ ընթացքը։ Վերջ պէտք է գտնէ թշուառ հոգիներու այս նսեմ արշաւանքը հայկական Դրօշակին դէմ, որ մեծագոյն ազդակն է հայ ժողովուրդի կամքը մէկտեղելու։

Մեզի համար անվիճելի այս խնդիրը, անվիճելի պէտք է նկատուի բոլոր անոնց կողմէ, որոնք կը մասնակցին հայ ազգային հաւաքական կեանքին։ Հայ հանրային այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք ազգային բնոյթ կը կրեն, հոն հայկական Դրօշակը ներկայ պիտի ըլլայ։ Անոնք որ այդ քայլը չեն հանդուրժեր, ճանապարհը բաց է, թող դիմեն բոլշեւիկեան կարմիր դրօշակին։

Այս երկընտրանքին առջեւ, ասկէ յետոյ, հայ ժողովուրդի մեծագոյն զանգուածը համազգային որ և է հանդէսէ ներս չպիտի մտնէ, երբ հայկական Դրօշակը կը բացակայի։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՕՐԸ

«Յուսաբեր» այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ, (յունիս 24).

Աննախընթաց բազմութեամբ, վարակիչ խանդավառութեան մէջ եւ լիակատար կարգապահութեան տակ տեղի ունեցան Գահիրէի ընտրութիւնները։

«Պլոք»ը քուէատուփէն ելաւ վերջապէս ջախջախուած։

Կիրակի օրուան ընտրութիւնները անգամ մըն ալ եկան ցոյց տալու, որ ճիշդ էինք մենք։ Ընտրութեանց արդիւնքը անակընկալ ոչինչ ունէր մեզ համար, որովհետեւ այդ արդիւնքը մենք նախ *ժողովուրդին* մէջ շահեցանք, ու նոր միայն՝ *քուէատուփին* մէջ։ Ու շահեցանք մեր գաղափարով, մեր գործերով ու մեր հանրային դաւանանքով։

Այս յաղթանակը չափազանց ծանր պիտի գայ հակառակորդին։ Գալիքը նախազգալով, ան աւելի քան երկուքուկէս տարի ծգձգեց այս ընտրութիւնները, աւելի քան երկուքուկէս տարի «գործի վրայ» պահելով ու մեռած քաղաքականներէ «ողջ» մնացած ընտրողական մը։ Անխուսափելին կատարուեցաւ սակայն։ Եւ «Պլոք»ը — Ռամկավար-Ազատական, Հնչակեան, գիտակից-չէզոք եւ եգիպտահայ իրաւանց Պաշտպան Միութիւն — Համերաշխասէրներու Միութենէն, որուն մաս կը կազմէին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Գահիրէի ժողովրդային Միութիւնը։ Ու «Պլոք» պարտուեցաւ՝ վիճակահանութեան դնելով իր ամէնէն փայլուն դէմքերը, պարագայ մը, որ կրկնապէս կը դառնացնէ իր պարտութիւնը։

Մենք կը կարծենք սակայն, որ այս ընտրութեանց մէջ ամէնէն աւելի շահաւորը պարտուած հակառակորդը եղաւ։ Եթէ յաղթանակէր ու եթէ շարունակէր հայասպան ընթացքը՝ ամէնէն առաջ իր գերեզմանը պիտի փորէր։ Անկարելի էր հանդուրժել, որ վիրաւոր ու հալածական ազգի մը ծոցին մէջ գործող կուսակցութիւն մը նոյն ժողովուրդին համար տառապող այլ կուսակցութեան մը հասցէին գրէ.

«*Մենք կ'ըսենք — արդարեւ քաջալերանքի արժանի են ձեր յիշատակած գործերը, եթէ դուք չէք կատարողը... Մեր քաջալերանքին չի կրնար արժանանալ դաշնակցական դպրոցը, դաշնակցական գրականութիւնը։ դաշնակցական հանդէսը, դաշնակցական նուիրահաւաքութիւնը, դաշնակցական «Համազգային»ը, դաշնակցական կեղծ Կարմիր Խաչը...*»։

Գահիրէի ընտրութիւնը տեղական աքթ ըլլալէ աւելի ընդհանուր, ազգային եւ համագաղութային նշանակութիւն ունի։

Եթէ այս պարտութեամբ բարոյապէս վերածնի, գաղափարօրէն վերափոխուի եւ հիմէն մաքրուի իր հիմնական ախտերէն մեր հակառակորդը, ատկէ շահող նաեւ մենք պիտի ըլլանք։»

ԴԱՐՁԵԱԼ ՓԱՐԻԶԷՆ ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Ֆրանսացի Քոսթ եւ Պելլոնթ օդանաւորդները կը պատրաստուին նոր թռիչք մը կատարելու Փարիզէն դէպի Նիւ Եորք։ Այս նպատակով ալ, իրենց օդանաւով՝ փորձ մը կատարեցին եւ 21 ժամ տեւող թռիչքէ մը յետոյ, վերադարձան Վիլլաքուպլէի իրենց կայանը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

Թրքական «Միլլիյէթ» թերթը, իր յուլիս 1ի խմբագրականին մէջ կ'անդրադառնայ քրտական շարժումին.— Այս խռովութիւնները կ'ըսէ, միշտ տեղի կ'ունենան։ Զինուած խումբեր միշտ կ'անցնին Պարսկաստանէն թրքական սահմանագլուխը՝ կողոպտելով գիւղերը, ու յափշտակելով անասունները։ Վերջին խռովութիւնները սովորականէն աւելի մեծ չափով մը տեղի ունեցած են եւ այս առթիւ կառավարութիւնը խելացի շարժած է խիստ միջոցներ ձեռք առնելով։

«Կարելի՞ է հարցնել թէ ի՞նչու պարսիկ կառավարութիւնը կը հանդուրժէ այս աւազակախումբերու ներկայութեանը իր երկրին մէջ եւ չարգիլեր անոնց անցքը սահմանագլուխէն։ Պետութիւն մը որ կը յաւակնի քաղաքական եւ զինուորական գոյութիւն մը ունենալ, եթէ անկարող է իր հեղինակութիւնը բանեցնել աւազակախումբերու եւ ցեղերու վրայ, որոնք դրացի երկիրը կ'ասպատակեն, այն ատեն, լրջօրէն կարելի է խնդրոյ առարկայ դարձնել այդ իշխանութեան ուժը։ Այս խումբերը չեն գոհանար կողոպուտներով։ Այլ անոնք մեր վրայ յարձակեցան եւ ստիպեցին գիւղերը որ իրենց միանան։ Ասկից զատ, կ'իմացուի որ հարիւրաւոր ձիաւորներու խումբեր կ'աշխատին յետաշրջական շարժում մը կազմակերպել, ինչ որ կ'ապացուցուի բռնուած փաստաթուղթերէն։ Բոլոր այս շարժումները պիտի ճնշուին եւ Թուրքիոյ միւս մասերուն մէջ արձագանգ չպիտի գտնեն»։

Պաշտօնական «Միլլիյէթ»ի այս խօսքերը որոնք թրքավարի փորձեր են նուազեցնելու քրտական շարժման կարեւորութիւնը, կուգան փաստելու խռովքը՝ որուն մատնուած է Մ. Քէմալի կառավարութիւնը։

Ռուսիա եւ Անգլիա

Լոնտոնի Խորհրդային դեսպանը Սոքոլնիքոֆ [illegible] ջելու որ, Անգլիոյ մէջ դադրի բոլշեւիկեան պրոպագանտը, վերադարձաւ, իր հետ բերելով կտրուկ մերժում մը։ «Մորնինկ Փոսթ» որ լուրը կուտայ, կը յայտնէ թէ՝ համայնավար Միջազգայինի եւրոպական դիւանը որ անցեալ ապրիլին Լոնտոն էր փոխադրուեր, ձեռնարկած է վերակազմելու անգլիական համայնավար կուսակցութիւնը։ Նոյնպէս հրահանգներ տրուած են որ երկրին միւս մասերուն, մանաւանդ Հնդկաստանի մէջ, բոլշեւիկեան պրոպագանդը սաստկանայ։

Ռուսիոյ նախապատերազմեան պարտքերը

Լոնտոնի Խորհրդային դեսպանը յատուկ հրահանգներ ստացած է Ռուսիոյ նախապատերազմեան պարտքերուն մասին, որոնց կարգադրութեան համար կազմուած է անգլիական խառն յանձնախումբ մը։ Կը կարծուի թէ ռուս պատուիրակները պիտի պնդեն որ այդ պարտքերը բաժնուին երեք գլխաւոր դասակարգի։

1.— Զէնքի եւ ռազմամթերքի գնման համար, ռուս կայսերական եւ առժամեայ կառավարութեանց, պատերազմի ընթացքին Անգլիոյ կողմէ բացուած վարկեր։ 2.— Անգլիական հպատակներու պահանջները՝ իբր փոխարժէք, յեղափոխութեան ընթացքին գրաւուած սեփականութեանց։ 3.— Ռուսական թաղապետութեանց կամ կառավարութեան կողմէ Լոնտոնի մէջ կնքուած նախապատերազմեան պարտքեր։

Ռուս պատուիրակները հրահանգ ստացած են բոլորովին ջնջել ջանալու առաջին դասակարգի պարտքերը, առարկելով այն փաստերը, որոնց ենթարկուած է Խորհրդ. Ռուսիա, քաղաքային պատերազմի ընթացքին՝ դաշնակից բանակներու միջամտութեան հետեւանքով։

Հռենոսի պարպումին վրայ

Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ հեռագրով շնորհաւորեց գերման կառավարութիւնը Հռենոսի՝ պարպումին առթիւ,

Դաշնակից գրաւման բանակին հեռացումը Հռենոսի ափերէն, հակառակ թափուած ջանքերուն, Մայենսի մէջ տեղի տուաւ ծանր միջադէպերու, որոնց մասին, նոր կը հասնին մանրամասնութիւնները։

Գրգռուած ամբոխը յարձակում գործեց կարգ մը բնակարաններու եւ վաճառատուններու վրայ, ջարդուփշուր ընելով կարասիներ եւ փճացնելով ապրանքներ։ Յարձակման ենթարկուած տուներու և խանութներու տէրերը կրցեր էին ժամ առաջ ապաւինիլ ոստիկանական պաշտպանութեան։ Ոստիկանական տեղեկագիր մը կը յայտնէ թէ խռովութիւնները կազմակերպուած են դուրսէն եկած անհատներու կողմէ եւ յարձակումը ուղղուած էր գլխաւորաբար անոնց դէմ, որոնք հակառակ էինգրաւման բանակի հեռացման եւ լաւ յարաբերութիւններ կը մշակէին անոր հետ։

Ֆինլանտական շարժումը

Հակառակ դահլիճի հրաժարման, հակահամայնավար շարժումը կը ծաւալի ու կը սաստկանայ ամբողջ Ֆինլանտիոյ մէջ.

(Լուրերու շարունակութիւնը նայեցէ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 22

Ռուբէնեան	500
Սաքօ Յակոբեան	150
Ղազար Ներկարարեան	150
Խաչիկ Գասպարեան	150
Մարգար Պապիկեան	100
Տքթ. Ա. Սիրունեան (Վերօնա)	50
Պետրոս Կիրակոսեան	50
ԿԱՐՏԱՆԷՆ	
Սիրական Աւետիսեան	100
Մարգար Ղարիպեան	100
Նշան Գալայճեան	100
Գումար	1,450
Նախորդ գումար	24,670
Ընդհ. գումար	26,120

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Կարմիր համագումարի վերջին նիստին մէջ, 60 պատգամաւորներ խօսք առեր էին, Ստալինի տեղեկագիրը փառաբանելու համար։

Ստալին՝ իր փակման ճառին մէջ, անդրադարձաւ բոլոր ճառախօսներու համամտութեանը Կեդր. Կոմիտէի [illegible] յառաջդիմութիւն մը կը ներկայ սցնեն՝ բաղդատմամբ իրենց նախընթաց յայտարարութիւնները։ Այսուհանդերձ անբաւական են։ Կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ աջ ընդդիմադիրներու նախկին ղեկավարները ընդունին թէ խոր վիհ մը գիբենք կը բաժնէ կուսակցութեան ընդհանուր ուղղութենէն եւ թէ իրենց քաղաքականութիւնը կը տանի երկրին մէջ դրամատիրութեան վերահաստատման։ Ոչ միայն պարտաւոր են զայն ընդունիլ, այլ մեզ հետ կռուիլ աջ հակումին դէմ։

Բացարձակապէս հիմնաւոր է անվստահութիւնը զոր համագումարը կը յայտնէ իրենց յայտարարութեանց հանդէպ։ Կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ անոնք գործով փաստեն իրենց ճառերը, եթէ չեն ուզեր որ խիստ պայքարը շարունակուի իրենց դէմ։

Ի հարկէ, բուռն ծափերով ընդունուեցան Ստալինի խօսքերը։

Համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկեց Կեդր. Կոմիտէի քաղաքականութեան, Խորհրդ. Միութեան պաշտպանութեան, ընկերվարական շինարարութեան եւ Լէնինեան գիծի մասին բանաձեւեր, որոնց բովանդակութիւնը կուտանք վաղուան թիւով։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԳԱՀԻՆ ՇՈՒՐՋ

Հակառակ հունգար արքայականներու հրապարակային յայտարարութեանց թէ՝ որեւէ փորձ չպիտի ընեն բռնի ուժով վերահաստատելու Հապսպուրկեան գահը Հունգարիոյ մէջ, Զիթա կայսրուհիին անդրանիկը Օթթօ, ժրնեւէն մեկնեցաւ անծանօթ ուղղութեամբ։ Իր մեկնումէն առաջ, գաղտնի տեսակցութիւններ ունեցած է հունգար քաղաքական ու զինուորական բազմաթիւ անձնաւորութեանց հետ։

«Մորնինկ Փոսթ»ի թղթակիցը կը հաւաստէ թէ Օթթօն Հունգարիոյ գահը բարձրացնելու ծրագիրը վերջնապէս մշակուած է գաղտնի ժողովի մը մէջ, որուն կը մասնակցէր նաեւ Զիթա կայսրուհին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՃՈՒԵՑԱՐԴԱՐԸ

Հայաստանիկների հանդէպ պէտք է ասել թէ գարնանացանի ժամանակ, գիւղացիութիւնը հողի մէջ չէ ձգել մի հատիկ սերմ, չհաշուած աշնանացանը, որ եղել էր աշնանը «թիւրիմացաբար» — ինչպէս գիւղացիներն էին ասում։ Ձեռքիս տակ գտնուող սերմը կ'ուտեմ, ցանելու փոխարէն. տեսնենք դեռ գլուխներս ինչ է գալիս» — ասում էին, Փարաքար գիւղի գիւղացիները։

Շարունակ մենք աշխատում էինք հետաքրքրուելու այլ գիւղացիներով եւ միշտ նոյն հարցն էինք տալիս.— «Ինչո՞ւ գարնանացանին չէք մասնակցում»։ Միշտ ստանում էինք նոյնանման պատասխաններ։ «Ինչպէս ամբողջ երկիրը, ինչպէս էլ, մենք ընկեր Հ... ինչո՞ւ ցանենք երբ աւազակապետ Չեկիստներն թալանում են մեր հալալ աշխատանքը, ու վերջնել, երբ դիմադրում ենք, գիշերը 12 օթոմոբիլներով տանում են Չեկա եւ աքսորում»։

20 - 25 օր անընդհատ, կառավարութիւնը Հայաստանի համալսարանի 3.4րդ կուրսի ուսանողներին հանելով համալսարանից, գիւղերն ուղարկեցին, որպէսզի գարնանացանի աշխատանքները յաջող անցկացնեն. աշխատելով գիւղացիութիւնը համոզելու որ այլեւս ձեռք ենք քաշել համատարած կոլլեկտիւացումից։ Բոլոր ջանքերը ի զուր անցան։ Գիւղացիութիւնը մարգել էր եւ չհաւատաց բոլշեւիկեան նոր մահուան փաղաքշանքներին եւ չմասնակցեց գարնանացանին։ Զորս օրը մի անգամ, ուտոպիստ կոմունիստները, համալսարանի սոված ու կմախք դարձած ուսանողութիւնը թւով 600 - 700 հոգի օթոմոբիլներով «Շաբաթօրեակ» պատրուակի տակ, ուղարկում էին ուժով գիւղական այս կամ այն կազմակերպուած կոլխոզները եւ օրերով չարչարում, շահագործում նրանց։ Փարաքարում գիւղացիներից մէկը ասում էր մեզ. «որ մինչեւ հիմա դուք «Շաբաթօրեակ»ք չէիք գալիս. մեր այգիները հողի տակ էին մնում». իսկապէս որ այս ու այն կողմից փսփսում էին ուսանողները.— Ճիշդ է ասում մարդը, եւայլն։

Այսպէս գիւղացիները յոյս չունենալով որ իրենց ցանածը, իրենք պէտք է քաղեն, դէպի դաշտային աշխատանքները չէզոք դիրք էին բռնում։ Մարդկային աշխատանքը կանգնած էր, չնայած Ստալինի — «գլխապտոյտից», կառավարութիւնը — ստիպուած՝ նորանոր խոստումներ էր անում գիւղացիներին։ Այդուհանդերձ, գարնանային աշխատանքները ամբողջութեամբ կանգ առին։ Գիւղացիութիւնը գլուխը կորցրած՝ չգիտեր ինչ անէր, ինչպէս հաշտուել անտանելի պայմանների հետ։ Ցանե՞լ ! ո՞ւմ համար ցանել։ Չցանել, ապա ինչո՞վ ապրել. ահա աշխատաւորութիւնը մաշող երկընտրանքը։ Վերջը՝ չցանել։ Արարատեան դաշտավայրի գարունը, արդէն վաղուց եկել էր, այգիները մնացել էին հողի տակ, չէին հանում գիւղացիները։ Վերջը կառավարութիւնը հրամայեց, ովքեր չհանեն այգիները. այգեպանները տուգանք են տալու 100 րուբլի։ Ճարահատեալ այսպէս թէ այնպէս, հողերի տակից այգիները հանեցին։

Այնուհետեւ, այլ աշխատանքներից հրաժարւում են կտրել, փորել, հաւաքել, գրել եւլն.։

Իրանց այգիները չկտրող գիւղացիները նոյնպէս տուգանքում էին «նոր գոյութիւն ունեցող օրէնքներով»։ Գիւղացիութեանը քաջ յայտնի էր որ այս տարի հազիւ այգու բերքից ոչ-րոշ չափով հասնի իրեն, որովհետեւ, միւս տարին էլ, կոլեկտիւ է լինելու։ Ուստի դիտաւորեալ կերպով՝ այգիների կտրելը լինում էր շատ երկար որ այս տարուան լաւ բերքից յետոյ փճանան։ Այսպէս էին վերաբերւում գիւղացիները դէպի իրենց դաշտային աշխատանքները. որի մասին ստիպուած «Խորհ. Հայաստան» թերթը մի քանի անգամ գրեց։ Այնուհետեւ ամենածանր եւ գլխաւոր աշխատանքը, որ այգիների փորելն է, դա արդէն անկարելի էր կատարել, շնորհիւ մի շարք առարկայական պատճառների։

Որոնք էին այդ առարկայական պատճառները?։

Հայաստանի այգեգործական մի քանի գաւառները, գլխաւորապէս Երեւանն ու Էջմիածինը, իրենց ամենամեծ, ծանր ու դժուար աշխատանքը համարում են այգիների փորելը, որ, որպէս ֆիզիկական մեծ աշխատանք, կատարւում է միայն եւ միայն տեղական եւ այլ գաւառներից եկած (Դարալագեազ, Ն. Բայազետ, Լենինական եւ այլն) տղամարդ աշխատաւորների միջոցով։ Իսկ ո՞ւր էին այդ աշխատաւորներն այս տարի։ Դրանց որոշ մասը դեռ «համատարած»ի նախօրեակին Չեկայի գամբռները ձերբակալելով՝ աքսորել էին Սիբիրի լայնածաւալ բռնավայրերի մէջ, իսկ խոշոր մասն էլ յուսահատական պայքար էին մղում լեռներում, սարերում, չեկիստների հետ, եւ կոտորւում իրար։ Գիւղական կիսայրի կանայք, երեխաններն ու ծերերը, որոնք որպէս «անմիսս տարր» գիւղում էին, անկարող էին կատարել այդ աշխատանքները։ Մենք տեսնում ենք երկիրը զրկուած լինելով իր շէնցնող ուժերից, այսօր մնացել է անապատ։ Այգիներն մինչեւ իրենց որթերի ծայրը խեղդուած են խոտերի մէջ, փշերն ու տատասկները ծածկել են գեղեցիկ այգիներն ու արտերը եւ դժոխքի վերածել։

Անտարբեր մնալ չի լինում երբ գնացքով անցնելիս տեսնում է մարդ, միշտ խոպանացած արտեր, չվարուած այգիներ, դեռ մինչեւ օրս սպասում են անտէր անտիրական մնացած իրանց մշակմանը։ Տեսնում է մարդ դաշտերում հատ ու կենդ կին, աղջիկ, երախայ, Խ. իշխանութեան ժխտիչ հայեացքներն աչքերին՝ խեղճ, մոլար ու գլխիկոր նստած սգում են իրենց ծաղկուէտ երկրի ամլութեան վրայ։ Միթէ հեշտ է նկարագրել բոլշեւիզմի ոճիրը մեր երկրի մէջ։

Դեռ մինչեւ օրս էլ, երկրի աշխատաւորութիւնը հերոսաբար Դիլիջանի, Ղարաքիլիսայի, Դարալագեազի եւ Ն. Բայազետի գաւառներում արիւնաթաթախ՝ ընկնում են իրենց ազատութեան ճանապարհին։ Այսպէս, գիւղացիութիւնը միանգամից շուռ եկաւ տասը տարուայ քնից, իր միւս ձախ կողքի վրայ եւ միանգամից իրեն «հրաժարիմք»ն ասեց Խ. կառավարութիւնից։

Արդ, հետեւողական կերպով ուսումնասիրելով այդ երեւոյթները, մենք յանգում ենք այն եզրակացութեան, որ գիւղացին ամբողջութեամբ հրաժարւել էր բում նիւթերի արտադրողականութիւնից։ Նա հնարաւորութիւն ունեցաւ քաղաքի եւ գիւղի հետ ունեցած անքակտելի կապերի վրայ խաչ քաշել։ Իսկ առանց հում նիւթերի, որը արտադրում էր գիւղացիութիւնը, քաղաքի արդիւնաբերութիւնը, մանր թէ խոշոր կանգ են առնելու։

Գիւղացիութեան սուրբ աշխատանքի պտուղներն ահաւասիկ տասը տարի է որ վայելում են արիւնարբու չեկիստներն ու վարձկան կոմունիստները, որոնք տարագրեցին նրանց լաւագոյն զաւակները եւ որոնք մինչեւ այսօր, տառապում են և աքսորւում, հիւանդ, թոքախտ, անտէր ու անտիրական մնում են, չտեսնելով իրենց զաւակներին,

Արդ, կարելի՞ է յուսալ այսուհետեւ Ստալինից կամ առհասարակ բոլշեւիկներից՝ խելացի, մտածուած որ եւ է ընթացք։ Դա կատարեալ անմտութիւն կը լինի։ Որովհետեւ, Ստալինը շարունակում է նորէն իւր փորձերը — մեր ժողովրդի համար նորանոր «գլխապտոյտներ» առաջացնելու, որոնք մեր հայրենիքը մատնելու են սովի եւ չտեսնուած աղքատութեան։

ՅԱԿՈԲ ԱՐԱՐԱՏՑԻ

ՄԱՐԱԽՆ ԻԲՐԵՒ ՊԱՏՈՒՀԱՍ

Եւ մարախ ծածկեաց զամենայն երեսս երկրին, եւ եկեր զամենայն բանջար եւ զամենայն պտուղ ծառոց. եւ ոչ մնաց կանաչ, ոչ ի ծառս եւ ոչ յամենայն բանջար դաշտի յամենայն երկրին Եգիպտացւոց (Ելից, Գլ. Ժ. 15)։

Եւ, Աստուածաշունչը, այսպէս, կը պատմէ թէ, մարախը խուժեց փարաւոնին պալատէն ներս, աւերեց Եգիպտացիներուն տուներն ու պարտէզները։

Այս պատմութիւնը կը հաստատէ թէ հինէն ի վեր ծանօթ էր մարախը իբրեւ պատուհաս դաշտերուն ու պարտէզներուն։

Եւ սակայն դեռ մինչեւ հիմա շատեր չեն գիտեր թէ ի՛նչ մեծ աղէտի ենթարկուած է Հայաստան, մարախի վերջին արշաւին առթիւ։

Երբ փոքր էի, դաշտերէն մարախ բռնելու կ'երթայինք, սնուցանելու համար մեր վանդակներուն թռչունները։ Կանաչ ու մանտրտիկ մարախներ, խառնիճ (sauterelle), որոնց գլուխը կը փրցնէինք ու կու տայինք սարեակներուն։ Կային նաեւ մեծ մարախներ, որ կը ցատկըռտէին ու կը թռչկոտէին արտերուն մէջ։ Երբեմն բարակ թուղթէ տուփեր կը շինէինք, մէջը մարախ մը կը դնէինք ու գետին կը ձգէինք։ Յանկարծ թուղթէ այդ մանրանկար տապանները կը թռչկոտէին օդին մէջ, ամէն անգամ որ մարախը ցատկելու փորձեր ընէր։ Խնդալէն կը ճաթէինք մենք, երկու ձեռքով բռնած մեր դմբլիկ փորը։

Ափսո՛ս, մարախը (criquet), որ հիմա կ'աւերէ Հայաստանը, իսկակա՛ն ու մեծ աղէտ մը կը պատրաստէ։ Եբրայեցիները, այլաբանական ձեւով մը ներկայացնելով զայն, կը կոչէին Աբադոն (Յայտ. Գլ. Թ. 11), որ կը նշանակէ աւերիչ, կորստաբեր։

* * *

Մարախը ուղղաթեւ միջատ մըն է։ Ետեւի ոտքերը չափազանց երկար են, այնպէս որ եռանկիւնաձեւ կը ծալլեն՝ երբ կը հանգչին գետինը։ Երբեմն արագ կշռոյթով մը ետեւի ոտքերը կը զարնեն իրենց թեւերուն, մասնաւոր ձայն մը հանելով դաշտերուն մէջ։ Նոյն այդ ոտքերուն ետեւի կողմը սղոցի ձեւ ունի, եւ կը ծառայէ բոյսերուն տերեւները կամ ցօղունները կտրելու։

Մարախները (acridium) քանի մը տեսակ են. 1.— Մարոքեան 2.— Սուտանեան, 3.— Իտալեան մարախներ։ Այահովաբար, Հայաստանի գաւառներուն մէջ տեսնուած տեսակը, զոր Ռուսերը շիստոցերկա կ'անուանեն, Սուտանեան մարախն է։

Մարոքեան մարախ.— Դեղնորակ կարմիր գոյն մը ունի։ Առատութեամբ կը գտնուի Ափրիկէի հիւսիսային կողմերը, մասնաւորաբար Ատլաս լեռներուն արօտատեղիներուն վրայ։ Հովը յաճախ կը քշէ զանոնք դէպի ծով։ Էգերը օգոստոս ամսուն կը փորեն հողը եւ կը թաղեն իրենց ածած հաւկիթները։ Յաջորդ եղանակին՝ ձագերը հետզհետէ կը մեծնան, եւ օր մըն ալ յանկարծ կը թռչին հովին ուղղութեամբ։ Ցերեկները կը թռչին եւ գիշերները կը նստին բանջարեղէններու վրայ, շարունակ ուտելով։ Յետոյ նորէն կը թռչին, ամպեր կազմելով երկինքին վրայ, այնպէս որ արեւին լոյսն իսկ կը խափանեն։ Թռած պահուն լսելի կ'ըլլայ խլացուցիչ սուր ձայն մը, զոր թեւերը կը հանեն։

Այս մարախը տեսնուած է նաեւ Կիպրոս կղզին, Ֆրանսայի հարաւային մասերուն եւ Թուրքիոյ միջերկրականեան (Այտըն) նահանգներուն մէջ։

Սուտանեան մարախ.— Առատութեամբ կը գտնուին Սուտանի մէջ, Չատ լիճին եզերքը։ Տարուան մէջ մէկ երկու անգամ հաւկիթ կ'ածեն։ Էգը ամէն անգամ 80—90 հաւկիթ կը լեցնէ փոսերու մէջ, զորս կը փորէ իր փորը քսելով հողին։

Այս մարախը կ'արշաւէ դէպի Եգիպտոս եւ Արաբիա։ Այս տեսակը կը կոչուի նաեւ կիտռ, փորին վրայի խաչաձեւ կէտերուն պատճառաւ։

Իտալիան մարախ.— Կարմիր թեւերով մարախ մըն է, էգերը յուլիսի վերջերը կը սկսին հաւկիթ ածել եւ հողին մէջ թաղել։ Այս տեսակն ալ ծանօթ է արեւմտեան Թուրքիոյ գիւղացիներուն։

Առանց փնտռելու թէ ո՞ր տեսակն է, որ այժմ կ'աւերէ Հայաստանի գաւառները՝ գալով թէ՛ հարաւէն (Պարսկաստան) եւ թէ՛ արեւմուտքէն (Թուրքիա), ներկայացնենք այն պատուհասը, որ կը պատճառէ մարախի ամէն արշաւ։

* * *

Մարախը այնպիսի աղէտներ կը պատճառէ, որ, ինչպէս սովն ու երկրաշարժը, պատմական կը դառնան։

1866ին մարախը աւերեց ամբողջ Ալճերիան, կանաչ ծիլ մը չթողուց հողին ու ծառերուն վրան։ Այսպէս 50.000.000 ֆրանք վնաս հասցուց երկրին, որ անմիջապէս սովի մատնուեցաւ եւ նոյն տարին անօթութենէ մեռան 200.000 հոգի։ Այն տարին սարսափելի հով մը մարախը քշեց տարաւ դէպի ծով։ Ալիքներուն վրայ սատկեցան բոլորը. այնպէս որ ամբողջ ծովեզերքը հոտեցաւ եւ ժանտախտ ծագեցաւ ծովեզերեայ քաղաքներուն մէջ։

1748ին եւ յաջորդաբար երկու տարի մարախը տեղատարափ անձրեւի պէս գիշեր ցերեկ տեղաց Դանուբ գետին եզերքը եւ մեծ աղէտի մատնեց երկիրը։

Կը պատմուի թէ երբ մարախը սով կը պատճառէր, ժողովուրդը կը ստիպուէր մարախ ուտելու։

Եւ որպէսզի կատարեալ ըլլայ պատկերը, աւելցնեմ որ մարախը թռած պահուն՝ ոչ միայն կը ծածկէ երկինքը, այլ նաեւ գետինը նստած պահուն՝ կուպրի պէս կը ծեփէ ու կը սալարկէ հողը, այնպէս որ, կ'ըսեն թէ, շոգեկառքերն իսկ չեն կրնար շարժիլ, որովհետեւ թանձր խաւով մը ծածկուած կ'ըլլայ երկաթուղին։

Եւ վտանգը դեռ այսքան չէ։ Մարախը միլիոններով կը թափի դաշտերուն վրայ, քանի մը ժամէն ամբողջովին կը մերկացնէ հողը։ Ու երբ կը մեկնի (կամ որեւէ միջոցով կը ջարդուի), հաւկիթները, որ կը մնան հողին տակ, նման վնասով մը կը սպառնան յաջորդ տարի։

* * *

Ի՞նչ ընել, ուրեմն։

Բազմաթիւ միջոցներ կան պայքարի։

1871ին Կիպրոսի կուսակալը, Մէհմէտ Սայիտ փաշա, մարախի արշաւի մը ընթացքին դաշտերուն մէջ բանալ տուաւ խորունկ խրամներ, յետոյ մարախին ձագերը ,— որոնք առաջին օրերուն չեն կրնար թռչիլ,— քշել տուաւ խրամներուն մէջ։ Այսպէս ձագերը թաղելէ յետոյ՝ վրան լեցուց կրաջուր։ Այս մեթոտը ժամանակ մը ընդհանրացաւ եւ գործածուեցաւ ամէն կողմ։ Ուրիշներ մարախին ձագերը կը հաւաքեն ընդարձակ վայր մը, յետոյ դիւրավառ նիւթեր նետելով՝ կը բոնկցնեն ամբողջ դաշտը։

Հաւկիթները փճացնելու համար, կը յանձնարարուի հողը փորել եւ հաւկիթ հաւաքել, կամ քիմիական նիւթեր սրսկել դաշտերուն վրայ։

Մարախին արշաւէն առաջ իբրեւ կանխարգելիչ միջոց, Հայաստանի մէջ կը գործածեն փայտի սղոցուկ, զոր կը սփռեն գետինը։

Ոմանք կը յանձնարարեն մարախին ամպերը երեւցած ատեն, ուժանակներով դիւրավառ նիւթեր սրսկել օդին մէջ, այսպէսով այրելու համար մարախները։

Զորեքշաբթի օր քօթիտիէն կը գրէր թէ Ալճերիա դարձեալ ենթարկուած է մարախներու արշաւին։ Քօսթանթին նահանգին համար ղրկուած են 100 հազար քառ. մեթր պղինձի թերթեր, 10,000 քառ. մեթր մոմլաթեր, որպէսզի կարելի ըլլայ պաշտպանել ցանքերը։ Նոյն ատեն պիտի գործածուին 375 հազար լիթր crésyl, և 170,000 քիլօ arséniate de soude։ Դժբախտաբար բոլոր այդ միջոցները ազդու չեն։ Գերմանացի մասնագէտները պատերազմի կազ կը յանձնարարեն։

Բարեբախտաբար կան կարգ մը մակաբոյծ անասուններ, որոնք հողին մէջ կը փնտռեն մարախին հաւկիթները ու կը փճացնեն զանոնք։ Կան մակաբոյծներ ալ, որ կը յարձակին մարախին ձագերուն վրայ։

Ժամանակ մը Ամերիկացի մը մասնաւոր մանրէներ մշակեց, սրսկելու համար մարախներուն վրայ։ Թուրքիոյ Այտըն նահանգին մէջ շատ փորձուած է այս մեթոտը։

Մարախները փճացնելու կը նպաստեն նաեւ ... մարախակերները։ Արդարեւ կան ժողովուրդներ, Մարիտանացիներն ու Հոթէնթոթները, որոնք մարախ կ'ուտեն։ Եւ կ'ըսեն թէ... համով է մարախը, (ուտողաց անուշ)։ Թունուզի մէջ ցեղախումբեր կան, որոնք մարախի պահածոյ կը շինեն։ Կառավարութիւնը եւս, քաջալերելու համար, ժամանակ մը աղ կու տար պահածոյ շինողներուն։ Ինչո՞ւ կը զարմանաք, Յովհաննէս Մկրտիչ եւս անուշ անուշ մարախ կ'ուտէր (Մարկոս, Գլ. Գ. 4), եւ յետոյ կուշտ ու կուռ կը հայհոյէր Հերովդէսի կնոջ եւ անոր ցատկան աղջկանը՝ Սալոմէի։

Ափսո՛ս, որ մարախին արշաւները չեն դադրած՝ հակառակ մարախակեր (acridiphage) ժողովուրդներու որկրամոլութեան, եւ հակառակ գիտութեան հնարած բոլոր զէնքերուն։

Ուստի ճիշդ է ողբալ մարախին աւերը եբրայեցի մարգարէին հետեւեալ տողերով.

«Ողբացէ՛ք, մշակք, ստացուածովք ի վերայ ցորենոյ եւ գարւոյ, զի կորաւ կութք յագարակէ։ Սո՛ւգ էառ երկիր, թշուառացան դաշտք, ցամաքեցաւ գինի, նուաղեաց ձէթ։ Ցամաքեցաւ որթ, նուաղեաց թուզ եւ նուռն եւ արմաւ եւ խնձոր, եւ ամենայն փայտ ագարակի գօսացաւ»։

ԱՐՄԱՇԱԿԱՆ

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ

Քանի մը օր տեւող հանդարտ օդերէ յետոյ, փոթորիկը դարձեալ վերսկսաւ Ֆրանսայի կարգ մը շրջաններուն մէջ։ Վուվրէյի վրայ առջի օր կաղինի մեծութեամբ խիտ ու յորդ կարկուտի տարափ մը տեղաց, կէս ժամէն աւելի։ Լուրը սակայն, երէկ իրիկուն առնուեցաւ հաղորդակցութեան միջոցներու ընդհատման հետեւանքով։ Փչող սաստիկ փոթորիկը արմատախիլ ըրեր էր ծառերը եւ կոտրեր հեռածայնի ու հեռագրի սիւները։ Երկու հազարէն աւելի հեկտար տարածութեան մը վրայ, փոթորիկը մեծ աւեր գործած է։ Այդ շրջանի մէջ միայն, վնասը առայժմ կը գնահատուի աւելի քան 10 միլիոն ֆրանք։

«ԹԱՒՐԷԶ ՈՉ ԹԷ ՀԱՒՐԷԶ»

ՄՈՒՍՈՒԼ.— Միջագետքի գա[...] թականներու այս կայ[...] թէ կառավարական շրջանակնե[...] եւ թէ շրջապատի ժողովուրդի [...] շադրութեան առարկայ եղած [...] Մասնաւորաբար շրջապատի քի[...] ազգաբնակչութիւնը ականա[...] ըլլալով մեր ժողովուրդի վրա[...] նական աշխատանքներուն եւ [...] նելով նորահաստատ գիւղը իր [...] պար տներով ու շարքերով, [...] գնահատութիւնը խտացուած [...] հետեւեալ տարօրինակ ասացու[...] քով՝ «Մի ըսէք Հաւրէզ, Թաւրէզ»։

Որքան ալ չափազանցու[...] ըլլայ մեր դրացիներու այս գ[...] հատանքը, այնու ամենայ[...] իրողութիւն մը կայ որ անհ[...] քելի է. այդ մեր ժողովու[...] գերբնական աշխատանքն է։

Ինչպէս յայտնի է, անդ[...] հոկտեմբերին միայն սկ[...] փոխադրութիւնը, ժամանակ որ բնաւ համապատասխան նոր բոյն շինելու, տարիներ[...] վեր գետնին հաւասարած [...] րակներու վրայ՝ Հոս է որ մեր [...] ղովուրդը՝ իր կենսունակութեան [...] ցոյց տուաւ բոլոր թերահաւա[...] ներուն, թէ ինք միայն նպա[...] վարժուած չէ, եւ գիտէ իր գ[...] յատուկ կենսունակութեամբ, [...] բաշխել աւերակները եւ իր [...] յութիւնը պահել, նոյն իսկ [...] մէնէն դժուար պայմաննե[...] մէջ։

Հոկտեմբերէ դեկտեմբեր [...] մանակամիջոցին մէջ, մեր հ[...] բնակիչներուն միտեմատ[...] աշխատանքներուն շնորհիւ է[...] 150է աւելի տուներ շինուե[...] եւ 700է աւելի անձեր տեղա[...] ուեցան, տեղացող անձրեւնե[...] տակը չմնալու համար։ Ոչ [...] միայն օտարները, նոյնիսկ մե[...] չէինք հաւատար որ այդ ա[...] պաստ պայմաններու մէջ, [...] տեղափոխուած ժողովուրդը [...] կարողանայ տուներ կառուցա[...] եւ հոն տեղաւորուիլ։ Այս կա[...] ծով ալ, նոյնիսկ միջոցներ ձ[...] առնուեցան մինչեւ գարուն՝ [...] ղաւորելու շրջապատի ժողովու[...] գիւղերու մէջ, սակայն թէ [...] տարներու եւ թէ մեր մտա[...] խութիւնը ջուրը ինկաւ, շնոր[...] ժողովուրդի գերբնական ջան[...] րու։ Անկարելի է մէկիկ-մէ[...] պատկերացնել տղամարդոց, [...] ներու եւ երախաներու անընդ[...] աշխատանքները. պէտք է մ[...] աչքով տեսնէ լիովին գաղա[...] մը կազմելու համար։

Հապա՞ վարուցանքի աշխ[...] տանքը. դեռ տուներ կէս շեղ[...] ամէն ոք բահ ու բրիչով սկ[...] հողը փորփրել յաջորդ տար[...] ապրուստը ապահովելու համ[...] Որքա՜ն միամիտներ եղան, որ[...] կը ծաղրէին բահ ու բրիչով [...] րոնց կատարած ցանքի աշխատան[...] ները։ Բայց ժողովուրդը վստա[...] իր կենսունակութեան, այս գ[...] ծին մէջ ալ յամառ կերպով [...] րունակեց աշխատիլ, եւ ինչ խ[...] որ յաջողեցաւ։ Գաղթ. կոմի[...] օժանդակութեան շնորհիւ, բաց[...] ձակ մեծամասնութիւնը քիչ [...] ցորեն ձգեց գետին։ Որքան որ [...] ղածը խիստ անբաւարար է, բ[...] եւ այնպէս, բան մըն է, ա յ[...] չեղածէն շատ ու շատ լաւ։

Տարիներէ ի վեր անգործ[...] թեան դատապարտուած մեր [...] խաւաւոր ձեռքերը, օրն ի բ[...] չարաչար կ'աշխատին այսօր [...] թով ինքնաբաւ դառնալու հ[...] մար։ Բոլոր անոնք որ չկրցին [...] ցած աշնան տուներ շինելու, [...] գարնան այդ պակասը լրացն[...] Միւս կողմէ ձեռնարկեցին [...]

...տէգներ շինելու եւ տունկեր տընկելու, բան մը որ գովելի ջանասիրութեամբ գլուխ բերին: Ափսոս որ այս միջավայրի միակ չարիքը եղող մորեխները հիմնովին փճացուցին պարտէզներու բոլոր կանաչեղէնները:

Հիմա արդէն հունձքը սկսած է: Պէտք է տեսնել թէ ինչպէս Հավրէզցի մեծն ու փոքրը, մարդ թէ կին մանգաղներ առած, արեւածագէն առաջ դաշտ կ'ելլեն աշնան իրենց ցանած արտերը հնձելու համար: Պէտք է տեսնել իրենց արեւէն սեւցած ճակատներէն կաթիլ-կաթիլ թափած քրտինքը, երգն ու պարը եւ մանաւանդ ցորենի կոյտերու տակ իրենց ըրած համեստ ճաշը: Իրենց այս ուրախ սրտով կատարած աշխատանքին ի տես մարդկային սիրտը հպարտութեամբ կը լեցուի եւ անմիջապէս խոր գաւ մը կը զգայ, հառաչ մը կ'արձակէ, որ նման ժողովուրդ մը իր ջանքն ու եռանդը ստիպուած է իր սեփական հայրենիքէն դուրս գործածելու եւ թափելու: Հավրէզցի շինութիւնները շրջապատի ցորենի կոյտերը, նախիր եւ ոչխարի հօտը, գառնուկներու եւ հորթերու երթեւեկը. ասոնք բոլորը մէկ-մէկ ապացոյցներ են մեր բազմաչարչար ժողովուրդի կենսունակութեան եւ արժանաւորութեան:

Ահա այսպիսի ժողովուրդի մը համար է որ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը զլանայ իմ երիցս խոստացած 1500 լիրայի աջակցութիւնը: Կը զլանայ որովհետեւ գէթ այս անգամ, իրենց հրամանով չքալեցին եւ ինքնագլուխ ձեռնարկեցին փոխադրութեան գործը: Եւ այս, անշուշտ ռամկավարներու թելադրութեամբ:

Արտասահմանի ... [illegible] ... բնակիչներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան շնորհիւ, այսօր, մեր ժողովուրդը փոխադրուած է եւ իր կարելին կ'ընէ ինքնաբաւ դառնալու համար:

Շուտով այս ժողովուրդը իր վրայ դրուած յոյսերը պիտի արդարացնէ: Այս իրողութիւնը կ'ուզէինք որ ըմբռնէին իր հայրենի հակառակորդները:

Վ. ՎԱՆՕԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԶԻՋԻ

Ամերիկեան վերջին մաքսային օրէնքին հետեւանքով' Ֆրանսայի մէջ յառաջ եկած դըժգոհութիւնները մեղմացնելու համար, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացաւ մաքսային օրէնքին կիրարկութեան մասին:

ՍՈՔՈԼՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

Այս տարի Պելկրատի մէջ կազմակերպուած Սոքոլներու համագումարը իր տարողութեամբ դուրս կ'ելլէ մարզական հանդէսներու շրջանակէն: Հոն տիրապետող ոգին անոր կուտայ ազգային շատ նշանակելի եւ ճշմարիտ գոյացի մը երեւոյթը: Այս յատկանիշը արդէն, ձեկն է Սոքոլներու իտէալին հիմնական տարրերէն, ճիշդ ինչպէս վերջին դարուն անոնք հիմնուեցան Փրակայի մէջ եւ ճիշդ ինչպէս զարգացան, համբերութեամբ հետապնդելով չեխ ժողովուրդին ճակատագիրը:

Սոքոլները' իրենց մարզական ու մարմնակրթական նպատակներուն վրայ կ'աւելցնեն նաեւ շատ յստակ նպատակ մը' Սլաւոնիզմէն կը բաժնուին ու կանգ կ'առնեն ազգային շրջանակին մէջ կամ անկից դուրս կ'ելլեն' սահմանափակուելու համար սլաւական համերաշխութեան ու միութեան մէջ:

Այս կազմակերպութիւնները, որոնց անունը կ'ոգեկոչէ սերպ աւանդավէպին թռչունը' Սոքոլը' յանդգնութեան խորհրդանշան, արագօրէն ժողովրդական դարձան հարաւի սլաւներուն մէջ եւ անոնց համար, անոնք կը մնան ազգային միութեան թանկարժէք ազդակներէն մէկը:

Եւ այս զգացումը շատ ցայտուն կերպով կը յայտնուի ժողովուրդին վերաբերմունքին մէջ: Ուր որ ալ երթան անոնք, կ'արժանանան ամբոխին ջերմ ծափերուն: Ժողովուրդը անոնց մէջ կը ծափահարէ մանաւանդ բոլոր նահանգներու ներկայացուցիչները, [illegible] դառնան որքան կուգան աւելի հեռուներէն եւ կը պատկանին շատ աւելի վտանգուած նահանգներու: Համագումարին եկած էին մինչեւ իսկ Ամերիկայի Սոքոլները' իրենց հաւատարմութիւնը յայտնելու իրենց հայրենիքին եւ ցեղին:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Զօրրորդ անգամ ըլլալով, 74 աշխատաւորական երեսփոխաններու կողմէ ներկայացուած բանաձեւ մը յետաձգուեցաւ յաջորդ շաբթուան: Անոնք կը պահանջեն որ կառավարութիւնը ճշդէ իր դիրքը գործազրկութեան հարցին մէջ:

Պահպանողականներու պետը Պալտուին' անգործութեան մասին խորհրդակցելու համար' վարչապետին հրաւէրը մերժած էր նամակով, որուն մէջ կ'ըսէ.— Շատ յստակօրէն կը յայտնէք թէ կուսակցութիւնները խորհրդակցութեան հրաւիրելով մէկտեղ' որոշում տալու իրաւունքը ձեզ կը վերապահէք: Իրականութեան մէջ ուրեմն, մեզ կը հրաւիրէք ո՛չ թէ գործնական քայլ առնելու իրաւասութեամբ, այլ հաւաքոյթի մը, ուր մեզ պիտի պարզէք վերջնական ծրագիրներ, գիտնալու համար թէ' անոնց կիրարկութիւնը դիւրացնող ի՛նչ միջոցներ կրնանք տալ ձեզ»:

Գրած էինք թէ պահպանողականներու այս մերժումէն յետոյ, ազատականներու կողմէ Լոյտ Ճորճ ընդունած էր հրաւէրը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Նախկին վարչապետ Նահաս փաշա եւ Վաֆտ կուսակցութեան գլխաւոր անդամները մեկնեցան Զակազիկ. գահիրէէն 65 քիլոմեդր դէպի հիւսիս:

Բոլոր կայարաններուն մէջ, խուռն բազմութիւն մը' խանդավառ ընդունելութիւն ըրաւ անոնց: Բայց կայարանի մը մէջ, ազգայնական երեսփոխանի մը դըրդումով, ամբոխը խուժեց դէպի Նահաս փաշայի շոգեկառքը: Ցառաջ եկած իրարանցումէն' վիրաւորուեցան ոստիկան մը, երկու սպաներ եւ երկու զինուորներ: Ամբոխը ցրուելու համար, ոստիկանութիւնը ճարահատ' կրակ բացաւ: Մէկ քանի ցուցարարներ վիրաւորուեցան:

Վարչապետ Իսմայիլ Սըտքը յայտնեց թէ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են անդորրութիւնը պահպանելու համար Զակազիկի մէջ, ուր Նահաս փաշա մէկ քանի բանախօսութիւններ պիտի տայ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԴԱՆԱՅՑ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Վերջերս, երբ թէ պիւտճէն հաւասարակշռելու եւ ճարտարարուեստին զարկ տալու միտումով, գերմանիոյ աշխատանքի նախարարը հաւանած էր որ, մետաղագործական բանուորներու օրավարձքին վրայ նուազում կատարուի:

Այս որոշման դէմ բողոքելու համար, Էսսէնի շրջանին մէջ, 50.000 բանուորներ գործադուլ յայտարարեցին:

Նոյնպէս Բոխումի մէջ, 20 հազար մետաղագործական աշխատաւորներ մերժեցին ընդունիլ 100ին 7ուկէսի նուազումը իրենց օրավարձքին վրայ եւ լքեցին գործարանները:

Բանուորական սէնդիկաներու եւ գործատէրերու միջեւ, բանակցութիւններ կը կատարուին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԱՐԿՈՒՏ ԵՒ ՀԵՂԵՂ

Պոլսոյ մէջ տիրող տաքին հակառակ, Գոնիայի կարգ մը գիւղերը ձմեռնային ցուրտ օրեր կ'ապրին: Այսպէս, Գոնիայի գիւղերուն մէջ քանի մը օրէ ի վեր տեղատարափ անձրեւ կը տեղայ եւ կարգ մը տեղեր ալ սաստիկ կարկուտ: Կարկուտէն ամէնէն աւելի վնասուած է Գատըն Հանը գաւառակը, ուր մինչեւ հասկիթի մեծութեամբ կարկուտ ինկած է:

Կարկուտն ու հեղեղը մեծ վնասներ պատճառած են գլխաւորաբար Սարտեօնի, Աթլանտը, Չէրքէզ Աթլանտը, Օսմանճըք, Պալըք, Թոսուն Օղլու վայրերուն մէջ:

*** Անցեալները Աֆիոնի մօտակայ գաւառակներուն մէջ կարկուտ եւ ձիւն եկած է: Կարգ մը գիւղերու մէջ, հեղեղը հունձքը քշած տարած է:

Պ. ՐԻՍԹԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Ելմտագէտ Պ. Րիսթ, որ Թուրքիոյ ելմտական վիճակին մասին քննութիւններ կատարեց ատեղեկագիրտաւա, անցեալները Պոլիսհասաւ Էնկիւրիէն իրտղուն եւ քարտուղարին հետ: Պ. Րիսթ խիստ գաղտնապահ է իր տեղեկագրի բովանդակութեան մասին. իրեն դիմող լրագրողներուն ոչ մէկ բառ ըսած է այդ մասին, յայտնելով թէ կառավարութիւնը միայն կրնայ յայտարարութիւն ընել: Ելմտագէտը քանի մը օրէն իր երկիրը պիտի մեկնի:

ԹԱՔՍԻՄԸ ԿԸ ՇԷՆՆԱՅ

Թաքսիմի Յիշատակարանին շուրջ կերտուող զարդարանքի գործը քանի մը օրէն բոլորովին կ'աւարտի: Յետոյ ըլլալիք առաջին գործը պիտի ըլլայ արտաքնոցները փլցնել, որոնց տեղը արդիական ձեւով մեծ թատրոն մը պիտի [illegible]

Հրապարակին մօտ, կալուածական ընկերութեան սեփական գետիններն ու շէնքերը մեծ արժէք ստացած են: Մարզարանի գետինը, որ մասերու բաժնուած է, ոկսուած է գնուիլ: Պողոտային եզերբայ մասերուն քառակուսի արշընը 120-130, իսկ ներսի մասերը 90 ոսկիի կը ծախուին:

Յիշատակարանին ճիշդ դէմը գտնուած գետին վրայ Պոլսոյ ամէնէն մեծ սինէման շինուելու համար, երկու ընկերութիւններ դիմում ըրած են: «Սթանտարտ Օյլ» ընկերութիւնն ալ այս գետիններէն մէկուն վրայ վաճառման մեծ տաղաւար մը պիտի շինէ: Ծրագիր կայ նաեւ Ցունաց եկեղեցիին առջեւ գտնուած գաճ խանութներուն տեղ մեծ շէնք մը շինելու:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի (Յուլիս 6ին), Սէվրի մէջ, յետաձգուած է ի յարգանս յիշատակին ողբացեալ Պ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28 ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Յունիս 28ի շաբաթ օր երեկոյեան ժամը 8,30ին, Սալ տը Ֆէթի ընդարձակ սրահին մէջ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 12րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ հայ սկաուտներու Վալանսի մասնաճիւղին:

Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը: Բեմին ճակատը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյն դրօշները: Բեմը զարդարուած էր հայկական ազատամարտի, Հայաստանի կառավարութեան զինանշանով եւ Հայաստանի Հանրապետութեան խմբանըկարով եւ ուրիշ այլ յեղափոխական նկարներով:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ երգուեցաւ յատկապէս երկսեռ երգչախումբի կողմէ, բազման խօսքը ըրաւ օրուան նախագահ ընկ. Մանուէլ Ժամագործեան: Արտասանեցին' փոքրիկն Նոյեմի Տէր Սարգիսեան, Օր. Արմենուհի Աւագեան, փոքրիկն Եզիկեան, ընկ. Մատթէոս Պըլքեան եւ Օր. Զօրպաճեան. երգեց Պ. Մուշեղ Տէրտէրեան: Եղան հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ընկ. Արսէն Տէր Սարգիսեանի, իսկ խմբերգները կը ղեկավարէր ընկ. Գեղամ Շէհրեբեան:

Առաջին բանախօսն էր ընկ. Բաբկէն Աղաբէկեան, որ մանրա[illegible] տուն տուող դէպքերը եւ Հ. Յ. Դ. գործունէութիւնը:

Հանդէսի երկրորդ մասը բացուեցաւ խմբերգով մը, որմէ վերջ արտասանեցին Պ. Եզնիկ Ժամկոչեան, ընկեր Սամուէլ Բրուտեան, փոքրիկն Գրիգոր Ժամագործեան ընկեր Մկրտիչ Դաւիթեան, եւ ընկեր Մ. Պըլքեան, նոյնպէս եղան հայկական պարեր, եւ ռուսական պար մը Պ. Մուշեղ Տէրտէրեանի կողմէ, մէջ ընդ մէջ կը նուագէին ջութակով Պ. Հրանտ Յակոբեան եւ ընկեր Ք. Սիրունեան: Երկրորդ բանախօսն էր ընկ. Արշակ Ջամալեան, որ բուռն ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ եւ երկարօրէն բացատրեց անկախութեան գաղափարը եւ Մայիս 28ի նշանակութիւնը, անդրադարձաւ արտասահմանի հայութեան սպառնացող ձերմակ ջարդին, հայրենիքի մէջ' հայ ժողովուրդի սպառնացող վտանգին:

Հանդէսը փակուեցաւ «Փամ փորտան» խմբերգով, ժամը 11.30ին ներկաները ցրուեցան գոհ տպաւորութեամբ:

Լեռնասար

ՊՈՌՆԻԿՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Շնորհիւ պոլշեւիկ ընկերային կարգերուն, կը պարծենան կարմիրները, պոռնկութիւնը արգիլուած եւ նոյնիսկ մոռցուած է Ռուսիոյ մէջ:

Եւ սակայն «Կրասնայա Գազէտա» (16 յունիս) կը հաստատէ թէ պոռնկութիւնը տակաւին կը շարունակուի Ռուսիոյ մէջ: Եւ ի՞նչպէս...:

— «Վեներական հիւանդութեամբ վարակուած դժբախտներուն հարիւրին յիսունը զոհերն են պոռնկութեան: Ոչ մէկ օգուտ ունեցան թաղերու մէջ բժշկական դասախօսութիւնները: Անշուշտ մասամբ անոր համար, որ կառավարութիւնը շատ քիչ կը հետաքրքրուի պոռնկութեան դէմ պայքարով: Լէնինգրադի մէջ բազմաթիւ «գաղտնի տուներ» կան: Եւ հակառակ կատարուած հսկողութեան, պոռնկութիւնը կը կատարուի գերեզմաններուն, ինքնաշարժերուն, տունի բակերուն մէջ, նոյնիսկ փողոցի նստարաններուն վրայ:»

Դասախօս մը, կ'ըսէ նոյն թերթը, չքաշուեցաւ յայտարարել թէ պոռնկութեան այս համաճարակը արդիւնք է բոլշեւիկ ընկերային պայմաններուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՉԵԿԱՅԻՆ ՆՈՐ ՊԵՏԸ

Հայաստանի պետական քաղաքային վարչութեան (Չէկա) նախագահ Հայկ Պետրոսեանի տեղ պաշտօնի կոչուած է Սեդրակ Օթեան: Փոխանորդ' Գրիգոր Կիրակոսեան («Խորհ. Հայաստան» 11 յունիս):

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Պելճիքայէն յետոյ Հոլանտա եւս իր պատասխանը տուաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պրիանի յիշատակագրին, եւրոպայի դաշնակցութեան միութեան կազմութեան մասին: Հոլանտա իբր գաղթային պետութիւն կը բաղձայ որ եւրոպական դաշնակցութիւնը իրականանայ պահպանելով գաղթային պետութեանց շահերը եւ վերջ դնելով Մոսկուայի պայքարին:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 48 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Սերոբը հոն չէր, գացեր էր գեմալ եւ պատուիրեր էր իր եղբայր Մխոյին եւ Սպաղանցի Մաթէոսին թէ' «Անդրանիկը իր քովի ընկերներով շուտով յետեւ էս հասցայ»: Ես հասայ Սերոբին Սեմալ: Մարդ գացած էր իմանալու համար, թէ գործը ի՞նչ վիճակի մէջ է: Առաւօտ լուսաբացին լուր բերողն եղաւ եւ ըսաւ. «Տղերքը բոլորը սպաննուած են եւ դիակները բերուած են Մուշ»:

Այդ կռուին թշնամու կողմից սպաննուեցին Դալիբ էֆէնդին եւ զօրք, քիւրտ:

***

Մենք վերադարձանք Խտան: 3 օր անցնելէն վերջը, Սերոբ առաջարկեց բոլոր զինուորներուն. «Նրանք մեռան, մենք մնացինք. սրանից վերջ մենք գործերը պիտի շարունակենք: Ո՛չ հաց, ո՛չ ուտելիք ունինք: Պէտք է Դաշտ գնալ»: 17 հոգի յանձնեց ինձ Սերոբը եւ ես Դաշտ պիտի գնայի:

Սերոբը բացի Սպաղանցիներէ եւ քանի մը Կէլիէկուզանցիներէ ոչ ոքի չէր ճանչնար: Սեմալ կը գտնուէր մի Մուրօ Եղօ անուն հայ (ազոնք 5 եղբայր են): 2 ամիս վերջ վճարելու պայմանաւ առի 40 կոտ ցորեն, որը Մշեցի հայու մըն էր: Ցորենը ղրկեցի Խտան:

Չայն ելաւ թէ զօրքը պիտի գայ խուզարկութեան: Այս բանը իմանալուն' ես վերադարձայ Խտան: Զօրքը եկաւ Պռունագաւառի կողմէն' 250 հոգի, Տափըկայ դիմաց բարձր Աստուածածնի տակ հանգստացաւ' 3 օր հոն մնաց: Առաջը ջուրն էր, անկարելի էր անցնիլ, յետեւը սար էր, վերեւն ալ բարձր Աստուածածին կար: Ջրի եւ սարի ստորոտի մէջտեղը շատ նեղ էր: Սարերը դեռ շատ ձիւն կար: Մենք կ'ըլլայինք 60 հոգի' մէջը հաշուած նաեւ Եղկարդցիք եւ Սպաղանցիք: Մեր լրտեսները կուգային, կը պատմէին զօրքի դրութիւնը թէ' անօթի, բոպիկ, մերկ են:

Մենք նստեցանք Սերոբի հետ խորհրդի: Առաջարկեցինք զարկել էդ զօրքին, որովհետեւ շատ յարմար էր. Զօրքին զարնելու համար մեր ծրագիրը այս պիտի ըլլար — 20 տղայ երթան' Տափըկայ առաջի կամուրջը քաշեն, ձգեն ջուրը եւ բռնեն Աստուածածնայ առաջները. Մնացած ընկերները յետեւից վրայ տան: Մեր որոշած դիրքերը բոլորն ալ անմատչելի էին, եւ հարիւրին 95 գիտէինք, որ այդ զօրքերը բոլորը ջուր պիտի լցնէինք եւ զէնքերը առնէինք:

Սերոբ չհամաձայնեց, ըսելով. «Կարելի է քաղաքականութիւնը մեզ նպաստաւոր չըլլայ»: Սակայն, այդ չէր պատճառը. Մենք շատ վստահ էինք, որ եթէ կինը չըլլար' Սերոբը կը զարնէր:

Տափըկայ դիմացի զօրքը 3 օր հոն մնալէն վերջը մեկնեց Մըճընկու աղբիւր: Նոյն օրը հոն եկաւ նաեւ 300 զօրք Մուշէն եւ Մըճընկու աղբիւրի բոլոր վրաններ զարկին:

Այդ օրը մենք Կէլիէկուզան կը գտնուէինք' ժողով ընելու համար: Ժողովի կանչեցինք նաեւ Տալւորիկցիք եւ ուրիշ գիւղացիք: Ոչ ոք չեկաւ: Կազմակերպութեան կողմէ տրուած էր զանազան գիւղեր մօտ 50 հրացան. բոլորը յետ ղրկեցին: Մեր քով կը գտնուէին 5 սպաղանցի, 5 եղկարդցի, մի քանիսը կանոնաւոր զէնքերնին ձեռքին, միւսները չախմախլը: Կէլիէկուզանէն մեր քով կային' Խաչօ տան Մարտիրոսը, Պօղոսի Յակոբը, Յովհաննէսը, որու կ'ըսուի Քուսօ, Չաթօն, Խտանայ Մակարը, Ախպու ռէս Խէչօ տղան Լաքօն, Սինօ տղան Գիրօ:

Մենք կը թափառէինք սարերը, շատ տեղ ձիւն ու ցեխ էր, հետքերնիս յայտնի կ'ըլլար: Կանչեցինք Կէլիէկուզանի ռէս, Մաջլիս. տէրտէր, ըսինք. «Հայեր, մեզի հաց չկայ, հաւաքեցէ՛ք ձեր գիւղերէն քիչ մը ցորեն, կըլկըլ, 3 4 ոչխար, ղրկեցէք մեզի, յետոյ փողերնիդ կը վճարենք»: Մէկը չըսաւ թէ' «կուտանք» եւ չտուին ալ:

Կէլիէկուզանէն եկանք Խտան: Սերոբ կանչեց Ախպու ռէս ու Մէջլիս, բայց նրանք չեկան: Ինձ ղրկեց կանչելու: Գացի. շատ դըժուարութեամբ բերի մի քանիսին: Մի խօսքով ժողովուրդը մենէ խոյս կուտար: Ես այդ պատճառաւ ելաւ Խտանայ կածը դիրք շինեցի եւ ըսի. «Եթէ զօրքը Կէլիէկուզանայ վրայ իջնի' պէտք է զարնեմ»: Սերոբը ղրկեց Սպաղանց Մակարը' ինձ յետ վերադարձուց: Այդտեղից գացինք Հալադըր:

Քանի մը սասունցի երիտասարդներ ունէինք, միշտ կ'երթային զօրքի դրութիւնը կը լրտեսէին: Հալադըր գտնուած ատեններս օր մ'ը նրանք եկան ըսին. 5·6 ջորի ցրտից սատկեցաւ, զօրքը բոլորովին մերկ է, կերածը չէրէշի խոտ է, մէկը չկայ մէջերնին, որ հրացան վերցնէ ու զատուր բանայ»:

Այդ իրիկուն սարսափելի անձրեւ, ձիւնախառն փուք եղաւ: Ես, Գէորգ, Համբարձում մեր զարնելու տեղերը որոշեցինք, մեր ունեցած զինուորները բաժանեցինք եւ Սերոբին ըսինք «Մենք այս ձեւով առաւօտեան լուսաբացին զարնենք. Թշնամին դիրք չունի, վրաններու տակ չի կրնար դիմանալ:

(Շար.)

Շարժման գլուխը կանգնած է գիւղացի մը Թողոլա որ 15,000 հոգիով յուլիս 7ին պիտի քալէ մայրաքաղաքին՝ Հէլսինկֆորսի վրայ։

Երեկոյ. ժողովը 60ի դէմ 112 ձայնով քուէարկեց համայնավար հոսանքին դէմ՝ կառավարութեան ներկայացուցած խիստ օրէնքը, հակառակ ասոր սակայն, դահլիճը հրաժարեցաւ, թոյլ տալու համար, որ «աւելի լայն հիմերու վրայ վերահաստատուի Նախարարական կազմը։

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81-07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ Աղիքի հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին Վեներական եւ Մորթի հիւանդութեանց ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ Ոսկորի, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ:

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ՀԱՅ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները 7 Յուլիս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱՂԸ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

կը նախագահէ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

Բանախօսութիւն, խմբերգ, մեներգ, հայկական, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր, թատ եւ անակնկալներ,

ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Հաղորդակց. միջոցներ.—Թրամուէյ՝ Թիւ 2 եւ 25 իջնել terminus Սէն Քլու, շոգենաւ՝ իջնել Սէն Քլու, շոգեկառք՝ Gare St. Lazarէն իջնել Սէն Քլու: Առաջնորդներ կը սպասեն Pavillon Bleuի մօտ առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 4:

Դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ անցեալ տարուան հանդէսին վայրը, Սէն Քլուի փարքին մէջ, երեք աւազաններէն վեր, la Grande Gerbe կոչուած տեղը:

ԵՐԵԿՈՅԹ ԱԼՖՈՌՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ ԿՈՂՄԷ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

148 Rue Villeneuve, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ

կը խօսի՝ Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

կը ներկայացուի Պ. Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»

Նուագ Մանտիկեանի կողմէ — Գին 5 եւ 7 ֆրանք

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Շ Ա Ս.— Նախաձեռնութեամբ Ռոստոմ խումբի Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

կը նախագահէ ընկ. Մ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

կը խօսի Ընկ. Բ. ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

Ընկ. Կ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ կը ներկայացնէ զաւեշտ մը

Լ Ի Ո Ն.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ:

կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սթանոզի Հայր. Միութեան կողմէ եւ աջակցութեամբ Նոզի Երիտասարդաց Միութեան այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը ... մինչեւ առաւօտ Harolaի սրահներուն մէջ, 3 Rue Lavieuv... Nord Sud: Abbesses:

Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

կը ներկայացուի՝ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»

Եւրոպական եւ արեւելեան նուագ, գեղարուեստական ճոխ բա...

Պարի մրցում եւ անակնկալներ

ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ԳԻՆ՝ 5, 10, եւ 15 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԱՅՍՕՐ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ ՍՕՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

8 Rue Danton, PARIS — Métro: Odéon եւ St. Michel

Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ (4 ԱՐԱՐ)

(ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեանի, Օր. Անահիտի, Տիկ. Լաթիֆեանի եւ Պ. Պ. Գմբէթեանի, Լաթիֆեանի, Սարիմի, Գրիգոր Վահանի, եւայլն:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը կատարէ «ԱՍԼԱՆ»ի դերը

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆ կը կատարէ «ՋԻՆՆԻ»ի դերը

ԳԻՆԵՐԸ՝ 20, 15, 10 եւ 7.50 ՖՐԱՆՔ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Զատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ

209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon

պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ:

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ

Կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը 217 Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.

Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ

Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով, ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur): 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7: Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Կառ Սէն Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:

Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
ՄԱՍԻՍ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

57A Rue Nationale, MARSEILLE

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻԷՌԻ փոթորիկ խումբի ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: ներկայանալ անդամատետրով:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Մուրատ խումբի ժողովը վաղը առաւօտ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին, Ave. de Verdun. կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԱՒԱՌ

Ս. ՇԱՄՈՆԻ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը կիրակի ժամը 2ին «վարուժան» Ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: ներկայանալ անդամատետրով:

-ՎԻԷՆԻ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այսօր շաբաթ ժամը 2ին Հ. Յ. Դ. Խաժակ Ակումբին մէջ, 139 Rue Lafayette. Կը խնդրուի բոլոր խումբերու (Ռոստոմ՝ Շաւ, Մոկացի՝ Գրիգոր Սէն Ռամպէր, Ապառաժ Բասկալ, Քրիստափոր՝ Վիէն) ներկայացուցիչներէ ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամուն:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովրդային գրադարանը բաց է՝ Բշ. երեկոյները ժամը 7—8, իսկ Դշ. Եշ. եւ Ուր. երեկոները ժամը 7էն 8.30: Նոր բաժանորդագրուիլ փափաքողները դիմեն B. Sahatjianի, 262 Rue Duguesclin, Lyon.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Փոքր-Հայքի ընդհ. Հայր. միութեան ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Էմիլ Զոլայի վերնայարկը (Rue Boileau 127—129): Օրակարգ՝ ծրագիր կանոնագրի ընթերցում եւ վաւերացում, վարչութեան ընտրութիւն:

Հ. Կ. Խ. Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 3ին, մանկապարտէզի սրահին մէջ, 3 Rue Eclipse, Օրակարգ՝ հաշուեքննիչ յանձնախումբի զեկոյց եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Ն. Գ. Բ.ի ժողով այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը9ին մէթրօ Odéon, La Petite Source. Պարտադիր ներկայութիւն:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ԱԶԴ

Ի յարգանս Պօղոս Նուպարի յիշատակին, վաղը, կիրակի Պալաքեան եպիսկոպոս պատարագ - հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Մարսիլիոյ Ս. Յարութիւն մատրան մէջ: Կը հրաւիրուի հայ բարեպաշտ հասարակութիւնը:

Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. Վարչ.

Կ'ուզուի ժէռսէ կարող լաւ գործաւորուհիներ: դիմել առաւօտները 8.30—9.30 եւ կէս օրէ վերջ 1.30—3, Պ. Մինասեանի, 42 Rue Compans, մէթրօ՝ Place des Fêtes.

ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼԻ ԵՒ
առանց յանձնարարողչէքի վարձու կը տրուին տուներ, յարկաբաժիններ, փավիյոններ, Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ 1400ի եւ 2200-4500 ֆր.ի: Դիմել՝ Nouroloux, 65 Rue Mélay ամէն օր 9—12 եւ 2—7 իսկ կիրակի օրեր 9—12:

EMPIRE միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Ծախու է քիչ գործածուած «Տիամոն» վաջառանիշով մէկ մէթր երկարութեամբ թրիքոթաժի մեքենայ մը: Կը ստանձնենք սովրեցնել պարզ եւ ֆանթէզի հիւսուածեղէններու շինութիւնը: Դիմել՝ Պ. Յակոբ Պէճիտեանի ամէն օր (բացի կիրակիէ) 43 Rue Tourtille, 4րդ յարկ, Փարիզ: Մէթրօ՝ Պէլվիլ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ

202 Rue Boileau, Lyon

Entreprise Générale Serruries

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆԻ

Կը ստանձնեմ երկաթեայ փեղկերու, դուռներու, վանդակորմերու, ծողերու եւն. շինութիւնը մինչեւ 15 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ: Արագ, աժան եւ մաքուր գործ: դիմել կամ գրել Մ. Ժամկոչեանի, 52 Rue de Gorge, Sarcelles, (S.-et-O.).

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

Մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր Ժ. 10—12 եւ 3 9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով: վճարումներու դիւրութիւն: Չափաւոր գին:

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Վարձու գրասենեակ, ... 233 Fbg. St. ...tin, Paris 10, պալենց գրա...

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Ամ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վե... հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ... մամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. ... ռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ ... հրդացկութ. ամէն օր 9—12, ... կիրակի 9—12,

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

ՅՕՐԻՆԵՑ

Յ. Ս. ԱԿԱՅԵԱՆ

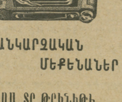

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

ՓԼԱՍ ՏԸ ԹՐԻՆԻԹԷ

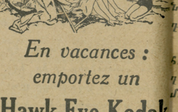

En vacances : emportez un

Hawk-Eye Kodak

anastigmat f : 6,3 - 250 frs

On connaît la triple joie de prendre les photos, de les faire admirer à tous, d'y revoir enfants, parents, amis, excursions et ses belles heures de liberté.

Ուշադրութիւն

Յուլիս 1ին կը բացուի ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՋԵԱՆՆԵՐՈՒ արեւելեան մեծ նպարավաճառատունը՝

ԱՐԱՐԱՏ

որ Մարսէյլէն փոխադրուած է փարիզ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91

Մեր վաճառատունը պիտի աշխատի գոհացնել իր բոլոր յաճախորդները իր պատրաստած ընտիր սուրճով եւ ամէն տեսակի ընտիր նպարեղէններով: Անմրցելի գիներ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ 1930
6 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ Թիւ 1307

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս 22ի Գահիրէի ընտրութիւններու մէջ յաղթական ելան Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը և Ժողովրդական Միութիւնը։ Ժողովրդական յաղթանակ մըն էր, որ կ'արձանագրուէր Գահիրէի ազգային կեանքին մէջ։

Իրաւացի է Յուսաբեր՝ գրելով հետեւեալ տողերը.— «Գահիրէի ընտրութիւնը տեղական աքթ ըլլալէ աւելի ընդհանուր, ազգային եւ համագաղութային նշանակութիւն ունի։ Եթէ այս պարտութեամբ բարոյապէս վերածնի, գաղափարօրէն վերափոխուի եւ հիմէն մաքրուի իր հիմնական ախտերէն մեր հակառակորդը, ատկէ շահողը նաեւ մենք պիտի ըլլանք»։

Իրօ՛ք, եթէ հայկական կեանքն իր բնականոն ընթացքն ունենար, եթէ մեր ազգային կեանքն ամէն տեղ, գոնէ ազգային Սահմանադրութեան սահմաններու մէջ, կազմակերպուած ըլլար, տեղական այդ ընտրութիւնները պիտի այնքան արժէք ներկայացնէին, որքան կատարուած աքթը կրնար նպաստել ազգային տեղական կազմակերպութեան զարգացման։

Մինչդեռ հիմա, գաղութներու մէջ ծաւալ գտած պայքարը չի սահմանափակուիր տուեալ մարմնի բարեփոխութեամբ, կամ այս ու այն հոսանքի յաղթանակով։ Այդ պայքարը ընդհանուր, համազգային հանգամանք մը ունի։ Հայ ժողովուրդը բաժնուած է երկու անհաշտ ճակատներու։ 1.— Դաշնակցական-ժողովրդական, 2.— Հակադաշնակցական - Ռամկավար - Բոլշեւիկ։ Առաջին թեւը, տասը տարիներէ ի վեր գաղութներու կազմակերպման և միացման մասին կը քարոզէ և այդ ուղղութեամբ կը գործէ, իսկ երկրորդ թեւը, ամէն գնով ազգային կեանքը կը կազմալուծէ, միութեան կապերը կը քանդէ, հաւաքական կամքին դէմ կը ծառանայ։ Մէկ խօսքով, անգլուխ հօտի մը կ'ուզէ վերածել ամբողջ գաղթահայ ժողովուրդը, որպէս զի հայութիւնը կազմակերպուած ուժ մը չդառնայ, ու թերեւս ատոր շնորհիւ տկարանայ նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ալ։ Ռամկավարի մտահոգութիւնը Դաշնակցութեան տկարութիւնն է, ու այդ կիրքէն տարուած, ան կ'ուզէ որ հայ կեանքը փլի, հայ ժողովուրդը այդ փլատակներուն տակ ոչնչանայ, որպէսզի... Դաշնակցութիւնն ալ վերջանայ։

Իսկ բոլշեւիկեան ձգտումներն աւելի հեռուն կ'երթան, յենարան գտնելով ռամկավար խաւը.— Տկարացնել Դաշնակցութիւնը, կազմալուծել գաղթահայ կեանքը, կը նշանակէ մեռցընել հայ ազգային կամքը, քայքայել զայն զօրացնող օղակները և այդպիսով տէր դառնալ անդաւանանք ու ապազգայնած բազմութիւններուն, որոնք Չեկայի սանդրանքներուն պէտքական են, բայց երբեք Հայոց ազգային հաւաքականութեան։

Այս հիմնական տարբերութիւնն է պատճառ, որ ամէն տեղ հայ ժողովրդական հոսանքը կը հանդիպի դժուարութիւններու։ Երբ տեղ մը կայ օրինական բացայայտ թելադրանքն ու հարկադրանքը գաղութը կազմակերպելու, այդ տեղ, մեր հակառակորդները կը դիմեն ապօրինի միջոցներու, օրէնքը զգետնելու։ Իսկ երբ գաղութը նոր է և տուեալ երկրի օրէնքները պարտադրութիւն մը չունին հայ համայնքի վերաբերմամբ, և հետեւաբար համայնքը կրնայ իր տեղական պայմաններու համաձայն կանոնագիր մը ստեղծել՝ իր կեանքը կազմակերպելու, մեր հակառակորդները դէմ կուգան համայնքին, օրէնքի և ազգային Սահմանադրութեան սրբութիւններէն ճառելով։

Այս պայմաններուն մէջ լաւագոյնը այն է, որ գաղութներու մէջ, Դաշնակցութիւնն եւ ժողովրդական տարրերը, իրենք իսկ ձեռնարկեն իրենց գաղութի կազմակերպութեան, ամէն տարի վերանորոգ աշխատանքներ կատարելով ու համաձայն տեղական պայմաններուն ու պահանջներուն, չվարանին նետուելու ասպարէզ, ամէն դժուարութեանց ու խոչընդոտներու յաղթելու մտադրութեամբ։

Անշուշտ հակառակորդները պիտի աղմկեն, իրենք զիրենք հայ ազգ պիտի հռչակեն, շատ զօր տեսնեն՝ այլազգի պիտի դառնան, բայց, վերջ ի վերջոյ հայկական կեանքը պիտի մտնէ իր կազմակերպուած ճանապարհին մէջ։

Պայքարի այս ըմբռնումներով է որ մենք կը կարծենք թէ Գահիրէի ժողովրդական յաղթանակը ազգային ընդհանուր նշանակութիւն մը ունի եւ կրնայ թելադրական ըլլալ միւս գաղութներուն համար։

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Թայմզ»ի Պոլսէն ստացած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, քիւրտ յեղափոխական ուժերը, Արարատի լեռնային շրջանին մէջ պաշարուած են թրքական զօրքերու կողմէ։

Զրոյց կը շրջի թէ Թուրք կառավարութիւնը հրաւիրած է Պարսկաստանը որ գործակցի քրտական ուժերը ջախջախելու գործողութիւններուն։

Թրքական մամուլը կը ջատագովէ կառավարութեան որոշումը՝ ծայրայեղ խստութեամբ վարուելու քիւրտ ըմբոստ ցեղախումբերուն հետ։ Այս նպատակով ալ, զինուորական նոր ուժեր ղրկուած են դէպի Արարատ։

Մուսթաֆա Քէմալ, որ այս միջոցիս կը գտնուի Եալովա, մասնաւոր հետաքրքրութեամբ կը հետեւի քիւրտ-թուրք կռիւներուն և ամէն վայրկեան տեղեկութիւններ կը ստանայ։

*** Թրքական «Վաքըթ» թերթի քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Արարատի շուրջ առաջին կռիւները սկսած են յունիս 10ին։ Երկրորդ կռիւ մը սկսած է յունիս 19ին, որուն ակնարկելով, «Թայմզ» կը գրէ թէ Քիւրտերը պաշարուած են։

Վաքըթ կը գրէ.—

«Անատոլու գործակալութեան լուրերէն կը հասկցուի որ, գործին մէջ քաղաքական կազմակերպութիւն մըն ալ կայ։ Ձեռք անցուած վաւերագրերէ կը հասկցուի որ Զիլանի շուրջը յետադիմական շարժում մը արթնցնելու համար պատրաստութիւններ կատարուած են։ Այսպէս, Արարատի աւազակներուն մէջ կը հաստատուի թէ Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն Պարսկաստան փախչողներն ալ խառնուած են։»

«Վագըթ» այս տեղեկութեանց վրայ կ'աւելցնէ.

«Յունիս 19ին Արարատի եւ Պայազիտի կուսակալութեան հարաւակողմէն Վանի սահմանագլխին վրայ գտնուող գիւղերու դէմ զօրաւոր աւազակախումբեր յարձակած են։

«Շաբաթէ մը ի վեր աւազակները Զիլանի շուրջըրջուներէն եւ անպաշտպան տեղեր յարձակելով բռնի կուսակիցներ ճարելու փորձ կ'ընեն։ Կառավարութեան ձեռք առած միջոցները պիտի արգիլեն որ աւազակները Պարսկաստան չկարենան ապաստանիլ։»

Ռուսիա կը մարզէ ուսանողները

Խորհրդային կառավարութիւնը որոշեց ուժ տալ ուսանողներու զինուորական պատրաստութեան։ Այս մտքով ալ, խորհրդակցութեան հրաւիրեց «քաղաքային մեծ վարժարաններու զինուորական պատրաստութեան պետերը»։ Խորհրդակցութեան մասնակցողներէն մէկը յայտնեց թէ նախատեսուած պատրաստութիւնը կը պահանջէ ուսանողներու յատուկ մարզադաշտերու ստեղծումը, որովհետեւ զինուորական մարզարանները չպիտի կրնան տեղ տալ այդքան բազմաթիւ գանգուածներու։ Ատկից զատ, պէտք է որ քաղաքային վարժարանները ունենան զինուորական միայուն մարզիկներ։ Ուրիշներ պահանջեցին որ ուսուցչական կազմերուն կցուին սպաներ, որոնք կարգապահական իրաւունքներ ունենան ուսանողներուն վրայ։

Գերման ազգայնականները կը գործեն

Դաշնակից բանակներու կողմէ Հռենոսի պարպուած քաղաքներուն մէջ, գերման ազգայնականները կը շարունակեն հալածել անջատողականները եւ բոլոր անոնք, որ համակրութեամբ դիտեր էին Դաշնակիցներու ներկայութիւնը այդ քաղաքներուն մէջ։ Երէկ գիշեր դարձեալ, Մայեանս թատերաբեմը հանդիսացաւ վայրագութիւններու։ Քսանեւմէկ բնակարաններ կամ վաճառատուններ թալանի տրուեցան երիտասարդներու կողմէ, որոնք հեռուներէն եկած են։ Վիսպատէնի մէջ ալ, բազմաթիւ խանութներ բոլորովին կողոպտուեցան եւ թերթի մը խմբագրատունը քարկոծուեցաւ։

Ոստիկանութիւնը անկարող է զսպելու խռովարարները, որոնք կը գործեն փոքր խումբերով եւ միեւնոյն ժամանակ քաղքին զանազան կէտերուն վրայ, արագօրէն տեղափոխուելով։ Քանի մը հոգիներ միայն ձերբակալուած են ցարդ։

Կարմիր համագումարը փակուեցաւ

Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը՝ երկիւղածութեամբ լսելէ եւ խանդավառութեամբ ծափելէ յետոյ Ստալինի ճառը, միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որուն գլխաւոր կէտերը կուտանք ստորեւ.—

Արտաքին քաղաքականութիւն.— Ջատագովելէ յետոյ Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը, որուն շնորհիւ «Խորհրդային կառավարութիւնը յաջողեցաւ պահպանել խաղաղութիւնը», «Համագումարը կը յանձնարարէ կեդր. կոմիտէին որ ապագային շարունակէ նոյնքան ամուր եւ կորովի քաղաքականութիւն վարել, խաղաղութեան եւ քաղքենի պետութեանց ու գաղութներու բանուորներուն եւ Խորհրդ. Միութեան աշխատաւոր զանգուածներուն միջեւ՝ համերաշխութեան եւ եղբայրութեան ամրացման համար։

Արտաքին առեւտուր.— Համագումարը անհրաժեշտ կը նկատէ զարգացնել Խորհրդ. Միութեան առեւտրական յարաբերութիւնները դրամատիրական աշխարհին հետ, արտաքին առեւտուրի մենաշնորհը անխախտպահելու և դրամապետական զարգացած երկիրներու արհեստագիտութիւնը լայնօրէն օգտագործելու հիման վրայ։

Խ. Մ.ի պաշտպանութիւնը.— Համագումարը գոհունակութեամբ կը հաստատէ թէ կարմիր բանակը նորէն ցոյց տուած է իր ուժը և մարտական ընդունակութիւնը և վճռապէս կը շեշտէ թէ պէտք է որ կուսակցութիւնը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնէ գիւղացիական և բանուորական բոլոր ուժերու զօրահաւաքման վրայ, որպէս զի Խորհրդ. Միութեան պաշտպանողական ուժը եւ կարմիր բանակի, նաւատորմի եւ օդային տորմիղի մարտական ուժերը զօրանան։

Ընկերվարական շինարարութիւն.— Համագումարը կը յանձնարարէ կեդր. կոմիտէին զարգացնել ծանր ճարտարարուեստը, ստեղծելով ածխահանքային և մետաղագործական ուժեղ խարիսխներ կուզնէցկի աւազանին եւ Ուրալի մէջ, ուժեղացնել թեթեւ ճարտարարուեստը, բարեփոխել փոխադրական միջոցները, եւայլն։

Լենինեան գիծ.— Համագումարը լիովին հաւանութիւն կը յայտնէ կեդր. կոմիտէի ձեռք առած միջոցներուն տրոցկիզմի եւ աջ հակումի պայքարին մէջ։ Այդ միջոցները կ'ապահովեն կուսակցութեան միասնականութիւնը։ Համագումարը կը յայտարարէ թէ աջ ընդդիմադիրներու տեսակէտները անհաշտելի են համայնավար կուսակցութեան հետ։ Բոլոր անոնցմէ որ կ'ընդունին իրենց սխալները, կուսակցութիւնը պէտք է պահանջէ որ իրենց անկեղծութիւնը փաստեն գործապէս պաշտպանելով կուսակցութեան ընդհ. գիծը։ Այն պարագային որ այս պահանջը չկատարուի, պիտի կիրարկուին կարգապահական ամէնէն խիստ միջոցները։

Ի վերջոյ, համագումարը կը յանձնարարէ կեդր. կոմիտէին՝ շարունակել կուլակներու հաշուեյարդարը՝ Խորհրդային Միութեան ամբողջովին համայնացման հիման վրայ։

Անգլիա՝ Իրաքի մէջ

Իրաքի թագաւորը Ֆէյսալ՝ Լոնտոն կը հասնի դէպի յուլիս 25։ Այս այցելութեան ընթացքին՝ պիտի ճշդուին Պաղտատի եւ Հայֆայի միջեւ երկաթուղիի շինութեան ծրագրին կէտերը։ Այս գծի շինութեան նպատակն է Պաղեստինի միացումը Հնդկաստանի՝ Պարսից ծոցով, ինչ որ կը նուազեցնէ Սուէզի ջրանցքին կարեւորութիւնը։ Երկաթուղին պիտի գործէ անգլիական հակակշռի տակ։

Ընկ. ապահովագրութեանց օրէնքը

Յուլիս 1էն ի վեր արդէն, ընկ. ապահովագրութեանց օրէնքը կը կիրարկուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Մինչ հիմա արձանագրութեան քարտեր բաժնուած են 7 միլիոն 169,000 հոգիի, որոնց 1 միլիոն 600,000ը Սէնի նահանգին մէջ։

Այսուհանդերձ, կարգ մը վայրերու մէջ, ընկ. ապահովագրութեանց դէմ բողոքի ցոյցեր կը կատարուին։

Լիլի շրջանի բժիշկները մերժեցին իրենց օժանդակութիւնը բերել ապահովագրութեանց պաշտօնատան։

Փարիզի մէջ, մէկ քանի փոքր գործարաններու աշխատաւորները գործադուլ յայտարարեցին այս առթիւ, իսկ Տունքերքի նաւահանգիստին բանուորները 48 ժամ դադրեցուցին աշխատանքը, մերժելով վճարել ապահովագրութեան սակագինը։ Ռուէնի մէջ եւս, բանուորները թափօր կազմած, շրջեցան թաղէ թաղ։

Սահմանափակ են բողոքի այս ցոյցերը, որոնց գլուխը կը գտնուի Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը։

Նոր ցնցումներ

Երկրաշարժի նոր եւ զօրաւոր ցնցումներ տեղի կ'ունենան Հնդկաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ։ Ռանկփուրի մէջ, ուր բազմաթիւ շէնքեր, քաղաքապետարանն ու դատական իշխանութեան պալատը քանդուեցան, եօթը անձեր վիրաւորուեցան ծանրապէս։ Նոյնպէս Մալտայի մէջ, բազմաթիւ վիրաւորներ կան,

Սաստիկ ցնցումներ տեղի ունեցած են նաեւ Թեհրանէն 150 քիլոմեդր դէպի հիւսիս-արեւմուտք։ Մարդկային կորուստ չկայ, բայց աւերը մեծ է։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

«ՏԷՅԼԻ ՄԷՅԼ» կը յայտնէ թէ Լոնտոնի խորհրդային դեսպան Սոկոլնիկոֆի կինը կը պատկանի ռուս քաղաքային ոստիկանութեան։ Տիկին Սոկոլնիկոֆ, կը հաւաստէ թերթը, Չեկայի ամէնէն գործունեայ լրտեսներէն մէկն է։ Սոկոլնիկոֆի հետ կարգուելէ առաջ, կինն էր բոլշեւիկ կեդր. կոմիտէ քարտուղար Սէրէպրիակոֆի։ Իբր Լոնտոնի դեսպան իր նշանակումը՝ Սոկոլնիկոֆ կը պարտի իր կնոջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախորդ վարչապետ եւ Վաֆտ կուսակցութեան ղեկավար Նահաս փաշա, «Թայմզ»ի թղթակցին յայտարարեց թէ երկրին մէջ կացութիւնը չափազանց ծանր է։ «Խորհրդարանը յետաձգելու իրաւունքը, ըսաւ, կը պատկանի միայն խորհրդարանական դահլիճի մը։ Յուլիս 21ին վերջ կը գտնէ յետաձգումը։ Այդ օրը, ներկայ դահլիճը պարտաւոր է վստահութեան քուէ ուզել կամ փակել Խորհրդարանը։ Այս վերջին պարագան դէմ է եգիպտական Սահմանադրութեան։ Եւ եթէ իրականանայ, կը նշանակէ թէ մինչեւ նոյեմբեր, երկիրը պիտի կառավարուի դահլիճի մը կողմէ՝ որ չի համարձակիր ներկայանալ Խորհրդարանին։

ՀԷԼՍԻՆԿՖՈՐՍԻ մէջ, համայնավար երեսփոխան մը ատրճանակի երկու հարուած պարպեց Սուինվուտի վրայ, որուն յանձնուած է նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Սուինվուտ ազատեցաւ, բայց ոստիկան մը որ կ'ուզէր ձերբակալել ոճրագործը, սպաննուեցաւ ատրճանակի հարուածով մը։

ՍԵԼԱՆԻԿ Կ'ՈՂՈՂՈՒԻ

Հինգշաբթի օր, կէս օրէն վերջ տեղատարափ անձրեւը ողողեց Սելանիկի հարաւ-արեւելեան թաղամասը։ Իտալիա փողոցին մէջ, հեղեղը տարաւ բազմաթիւ խրճիթներ ու տնակներ։ Կարգ մը փողոցներու մէջ, հեղեղին բարձրութիւնն էր 1,50 մեդր։ Տուներու նկուղներն ու գետնայարկերը ողողուեցան։ Ջուրը քանդեց երեք կամուրջներ։ Շնորհիւ ոստիկանութեան և անհատներու ջանքերուն, կարելի եղաւ փրկել կիներ ու մանուկներ, որոնք իրենց անկողիններուն հետ, քշուած տարուած էին։ Ջուրերը քաշուեցան կէս գիշերէն յետոյ։

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԽՈՀԵՐ

ՊՈՒՏ ՄԸ ԻՆՔՆԱԳՈՎՈՒԹԻՒՆ

Ցրուած՝ ամբողջ աշխարհի մէջ ու նոյն քաղքին զանազան կէտերուն իսկ վրայ, հայութիւնը եթէ չի կրնար իրօք ամփոփուիլ, գոնէ կրնայ ստեղծել տեւական թէ ժամանակաւոր հաւաքոյթներ, որոնք պատրանքը տան ամփոփումի, հաւաքական կեանքի ու սրտէ սիրտ քաշեն զգացումի եւ բախտակցութեան կամուրջը՝ լայն ու ամրաշէն, որուն վրայ կորովի քայլեր նետէ հայ Ապագան՝ բաժանումէ դէպի միացում, գերութենէ դէպի Անկախութիւն։

Ու ինկած բոլոր քառուղիներուն բերանը կամ հոսանքներուն առջեւ, վարանումի եւ հոգետուութեան այս օրերուն, պէտք է որ փարոսը վառի անշէջ ու շողշողուն ու մինչեւ շլմոր աչքերը երկարէ փրկութեան ճառագայթը, որմէ անդին Ովասիսը կը բացուի խաղաղ ու լայնարձակ։

Բայց ցեղին հոգին փողոց է իջեր Արարատի բարձունքէն ու լպրծուն պողոտաներու երկայնքն ի վար կը սահի լարուած գործիքի պէս, մինչեւ հատնի շարժիչ ուժը ու կասի։

Ըսէք, հալածականի պէս, որ ամէն վայրկեան, բռնուելու վախէն կը փախի։

Ըսէ՛ք, մուրացկանի պէս, որ օտար փշրանքներով կը լեցնէ մախաղը։

Ըսէ՛ք, մտագարի պէս, որ իր տան ճամբան է մոռցեր։

Ըսէ՛ք, ըսէ՛ք դեռ։

Ո՛վ մեր Այսօրը — տխուր այրի. եթէ անցեալէդ յիշատակ մ՚իսկ չմնաց հարսնիքի եւ ուրախութեան, սիրոյ եւ հեշտանքի, Վաղը քուկդ է,— խմէ՛ Սէնի ջուրը եւ երազէ... Անխուսափելին... Ո՛վ մեր Վաղը, ճաթած Սփինքս, օտար մատներու տակ բառ առ բառ լուծուող առեղծուած, ապօրէն զաւկի պէս կուգաս, երբ տէր նստելու տան մէջ, որ օր մը Յոբի եւ Յուդայի, քու վրադ պիտի փլչի։

Եւ Անցեալէն դէպի գալիք, գերեզմանէն դէպի օրրան, պէտք է որ դարերու ջահը անցնի սերունդէ սերունդ՝ միշտ բոցարձարծ ու միշտ լուսափառ։

Ու տակաւին։

Մանուկներ կան. պէտք է կրթել։ Այսի՞նքն։ Մարդը Հայ շինել։ Ֆրանսայէն մինչեւ Արարատ, անոնց սրտին մէջէն անցնել շղթայ մը՝ տեւական դիւթանքի։

Աղքատներ կան. պէտք է սնուցանել։ Այսի՞նքն։ Տալ անոնց յոյսի հացը. ու հաւատքի օշարակը։ Տալ կորով, եռանդ, խանդ ու խինդ. լաւագոյն օրերու երազը։ Ապրելու ուժ ու բարեկամութիւն։

Ու հիւանդներ կան. պէտք է խնամել. Այսի՞նքն։ Խլել զանոնք մահէն. գուրգուրալ մեր համրանքին վրայ ագահի խանդավառութեամբ։ Լոյս տալ անոնց ու ջերմութիւն, մարմնի ու աչքի, մտքի ու սրտի։ Անոնց ցամքած բաժակին մէջ լալ քանի մը շիթ ուրախութեան օղիէն։

Ու յիմարներ կան, գլխագիր, 48 փունթօ. (գրաշարին ուշադրութեան.— Յիշէ եւ քու կողմէդ դիր ամենէն մեծ փունթօն Մ. Ե.), ազատ, անկաշկանդ, խելացիի տիտղոսով ու յաւակնութեամբ... Պէտք է մեկուսացնել զանոնք։

Ու Դաշնակցականը ամէն տեղ է։ Հոս՝ լուռ ու դիտող, հոն՝ խօսուն ու գործօն։ Ասդին՝ խորհող ու դատող, անդին՝ հսկող ու առհվիրայ։ Տեղ մը հանդարտ գառնուկի պէս, աւազանի ջուրի պէս, մաքո՛ւր. տեղ մը շղթայազերծ, փոթորիկ։

Ա՛հ, մեր ցուլերը...։

Բայց, ամէն տեղ Դաշնակցական։

Ու միեւնոյն ատեն հայրենակցական է ան։ Ամէն կերպով ու միջոցով պէտք է կապերը սեղմել։

Հ. Մ. Ը. Մ.ական է։ Պէտք է շտկել ցեղին ողնայարը։ Աշխարհի ուժը ծայրերէն մինչեւ Մասիսի կեդրոնը, ճամբայ կտրելու չափ սրունք պէտք է մարզել եւ կոտրելու համար բոլոր արգելքները, պէտք է որ դնդերները պողպատ կտրին։

Ու Կարմիր Խաչ է։ Բարեգործութիւնը իր ամէնէն մեծ տկարութիւնն է։ Կուտայ աջով, ինչ որ առեր էր ձախով ու գրպանին ծակը ինքն իր ձեռքով կը կարէ։

Բայց ամէնէն առաջ Դաշնակցական է։

Ու բոլորին կը հասնի, բոլորէն առաջ, բոլորէն աւելի։

Կարգ-կանոն սարքած է։ Ամէն բան իր տեղը։

Գործել գիտէ։ Ամէն բան իր կարգին։

Ու գիտէ աշխատիլ։ Ամէն բան իր ատենին։

Ու կը գործէ անընդհատ։ Գիտէ՞ յոգնիլ։ Հարցուցէք հակառակորդներուն։ Քունի եւ հանգիստի ժամերը իրը չեն։ Ի՛նչ փոյթ թէ ուրախութիւններ կան որ կ՚անցնին իրեն քսուելով, հաճոյքներ որ հազիւ ծնած՝ կը մեռնին իր աչքին առջեւ ու ձեռքին տակ, զուարճութիւններ որ կ՚երթան անդարձ՝ քէննոտած բարեկամի պէս։

Կը բաւէ որ ցաւ մը դարմանէ ու վէրք մը կապէ, հոգ մը փարատէ եւ Մեծ Ճամբուն վրայ, ուրկէ պիտի անցնի ցեղին հոգին, իր արթուն պահակի աչքը սրէ։

Այս խոնարհը, որուն հոգիին մէջ հերոս մը կը ննջէ, գիտէ մեծ տեսնել, ու կանգ չառներ։ Ըսի՞. իր ամէնէն մեծ ուրախութիւնը զոհողութիւնն է։

Ի՛նչ փոյթ թէ միշտ ոտք չի նետեր հաւասար արագութեամբ, թէ յաջողութիւնը միշտ իր վաստակը չըլլայ։ Եւ ի՞նչ փոյթ թէ բոլոր քսութիւնները կուրծք կը բռնեն իր դէմ ու մութին մէջ, փոս կը թակարդեն կամ բոլոր ստորնութիւնները կը հետեւին իր զարշապարին։

Կը քալէ ու կանգ չառներ։ Քառասուն տարի ունի իր կռնակը, ու Փրկութեան Աստղը կը շողայ իր գլխուն վերեւ։ Քառասուն տարի յամառութեան, կորովի ու քաջութեան, սրբազան խենթութեան, յանդգնութեան ու հայութեան...։

Ի՛նչ փոյթ. ամէն մէկ քայլին՝ թող փոս մըն ալ բացուի ու ժայռ մը գլորի։

Այս մարդը վհատիլ չգիտեր։ Ցեղին Ուխտաւորն է։

Եւ ուր որ երթայ, Ամերիկայի հնոցները թէ Եւրոպայի գետնափորները, Չինաստանի ճահիճները թէ Արաբիոյ անապատները իր հետ կը տանի հաւատքի կայծը եւ ուր որ երթայ կը վառէ տաճարին լոյսերը։ Ու կը փարատէ հոգիներու մթութիւնը։ Ահա թէ ինչո՞ւ կ՚ըսեն.— Դաշնակցականը կռուազան է։

Այո՛, եթէ պէտք է ցունց տալ թմրած հոգիներուն,— Դաշնակցականը կռուազան է։

Եթէ պէտք է կոփել գլուխները, տաշել, յղկել, ձեւի դնել այո՛, ըսէ՛ք,— Դաշնակցականը խռովարար է։

Ըսէ՛ք, ըսէ՛ք դեռ. բայց հետեւեցէք անոր...։

(3) ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔ սահմանագլխի յանձնաժողովը իր նիստերը աւարտած է։ Այս առթիւ Մարտինի մէջ հացկերոյթներ տրուած են ի պատիւ Միջագետքի պատուիրակութեան։ Հացկերոյթի միջոցին երկու կողմէն ճառեր խօսուած եւ բարեկամական զգացումներ յայտնուած են։

⁂ Տիպար գիւղեր պիտի շինուին Էնկիւրիի մօտ, Փոլատլըի եւ Մալըքէօյի միջեւ։ Առայժմ 25 տուներ եւ կայան մը պիտի շինուին։ Գործը 95 հազար ոսկիի փոխարէն յանձնառուի մը տրուած է։

⁂ Պերլին-Պոլիս օդանաւային սպասարկութիւնը մօտերս պիտի սկսի։ Առաջին առթիւ, Թրքական դեսպանը օդանաւով մը Պոլիս պիտի մեկնի, յետոյ պիտի սկսի կանոնաւոր սպասարկութիւնը շաբաթը երկու անգամ։

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՏԻՊԱՐՆԵՐ

ԹԱԹՈՍԸ

Դէմքին նայելով՝ պէտք է որ անունը Թաթոս լինի։ Ճիշդ է՝ քալուածքը մի քիչ Կարապետաւուն է եւ ճակատը փոքր ինչ Պաղտասարի է խփում, կամ հեռուից նայելիս՝ երբ Երեւանի Պարետային Վարչութեան դէմը կանգնած արձանացած է լինում՝ ինչպէս վատ նկարուած սուրբ, ճիշդ է Աբիսողոմի կասկած է յարուցանում։

Բայց երբ հէնց նոր ծանօթացած՝ հետդ խօսելիս, ներքեւի շուրթը ճոթռած կոլոշի պէս վար է կախւում ու սեւ սաթէ խոշոր աչքերը գեղամարի չռած ժպտում է ուղիղ աչքերիդ մէջ՝ միաժամանակ ամենաքարթու «դու»ով դիմում քեզ՝

— Ցետո՞, ո՞նց ես, ո՞նց։

Իսկոյն պարզ է քեզ համար, որ դէմդ կանգնած է անտարակոյս մի իսկական հայ լուսաւորչական Թաթոս։ Մի ամենաթաթոս Թաթոսագո՛յնը։

Գլխին մի կարտուզ ունի, որ մի ժամանակ գոյն ունէր։ Վրան մի լայն ու երկար, ճխլտուած մի պլաշշ՝ գլխանոցը մէջքին։ Ոտներին «պախողնի» է սուխզագարագովեան երջանիկ եւ աւա՛ղ, անվերադարձ «ոսկէ» դարի...։ Ինքը չոր ու ցամաք մի երիտասարդ է՝ կզակն ու բեխը ածիլած, մի սաքանազեան կախովի քթով, որի տակը կպցրած է նրա դէմքը՝ երկարաւուն, խոշորկզակ դէմքը, որ 1914 թուից մինչեւ հիմի ժպտում է։

Ժպտում է թէկուզ իրան ասես թէ՝

— Թուրքերը վաղը գալիս են Երեւանի վրայ։

— Հա՞ չէի իմացե՛լ,— ասում է ու ժպտում։

Այսինքն կարծես ասում լինի.

— Ի՞նչ հետաքրքիր, լաւ բան էք ասում, հա՛, լա՛ւ, լա՛ւ։

Կարծես իրան չի վերաբերում։ Այսինքն գուցէ եւ վերաբերում է, միայն իբր այն մտքով թէ «վաղը ցիրկ է գալիս Հայաստան»։

Աւելի լաւ, թամաշա կ՚անենք։

Գիմնազի վեցերորդիցն է։ Համալսարան չգնաց, այլ... Շարուր, չալթուկի (բրինձ) ֆակիւլտէտը, աւետեաց կուրսերը՝ պղնձածարաւ, ցորենատենչ, աւարահաւաք եւ թալանավաստակ հայ երիտասարդութեան, ծերութեան, հասակաւորութեան, արանց եւ կանանց, ծերոց եւ եւ տղայոց։ Ու մինչ Իգդիրի ճակատում մեր զօրամասը թշնամու կուրծքն էր ծեծում՝ մեր Թաթոսը Շարուրում չալթուկ էր ծեծում, փոքր ինչ պետութեան համար, սակաւինչ իր համար, մի քիչ իրենց տան համար, եւ սակաւիկ ինչ՝ դարձեալ իրենց տան համար։

Այստեղ էր,— եւ քէֆը չաղ էր,— մինչեւ որ թշնամին համեցէք արուեց Ալեքսանդրապոլ։ Քիչ մնաց որ թուրքերը Շարուր մտնելիս նրա պոչը կոխէին,— բայց «գեաղան ճղե՛ց»։

Մէկ երկու օր մկան պէս կորաւ Երեւանի այգիների քունջուպուճախներում՝ տիեզերական խորհրդաւորութեամբ։ Մի երկու օր էլ անգիր արած հաշիւներ տուեց պարենաւորման մինիստրութեան մէջ։ Այնուհետեւ նրա ազգային արժանապատիւ քիթը մին-մին դուրս էր նայում խանութների կիսափակ դռնից։ Այնտեղ ինչ որ մութ գործեր էր կատարում։ Բայց այնքան մութ՝ որ բոլորովին պարզ էր։

Արտասահմանից ամէն ինչ բերուած է երջանիկ Երեւան, ե՛ւ թանձր կաթ, ե՛ւ դուխի, ե՛ւ մահուդ, ե՛ւ ամէն ինչ, բայց ականջ չի բերուած լսելու թէ ի՛նչ է արւում այդ ապրանքը։

Կատարելապէս ազատ եւ ինքնավար Հայաստան, ուր մարդիկ ազատ գործում են ամէն տեսակ գործեր եւ իրենք իրենց վարում են՝ ո՛ւր խելքները կտրում է։

Այսպիսով մեր Թաթոսը, որ ըլլաց միապետութիւնը, ըլլաց յեղափոխութիւնը, ապա Արարատեան եւ Միացեալ Հանրապետութիւնների առաջին եւ երկրորդ պարտութիւնները, մինչեւ որ հասաւ Մեծ Դժբախտութիւնը։

Մի օր դիմեցի իրան.

— Բոլշեւիկները գալիս են։

Նորից նոյն ժպիտը։ Կարծես Նէյլէ շոքոլադ է գալու։

— Հա՞, միթէ՞, հետաքրքիր է, ե՞րբ են գալու։

— Վաղը։

— Ըհը՛, լա՛ւ, — արեց ու զուարթադէմ երեսը երեսիս՝ մնաց նոյն մարդը, ինչ որ էր հանրապետութեան զանազան օրերում։

Բացատրեցի, որ բոլշեւիկները մի քիչ սեփականութիւն չեն սիրում եւ իր պէսների վիճակը նախընտրելի չի լինելու։ Կարծեմ լաւ չլսեց, կամ չհասկացաւ, կամ գուցէ հասկացաւ, եւ բանի տեղ չդրեց։

Բոլշեւիկները...։ Քանի՛ րէժիմ էր մաշել մեր Թաթոսը։ Նա իր բանը երեւի գիտէր։ Եւ իսկապէս Նիկոլայի, Արամի եւ Կասեանի հեղեղները եկան հոսեցին, բայց մեր Թաթոսը փոքրիկ խճաքարի պէս մնաց ինչ որ փոսերի քունջերում։

Կասեանի օրով նա մի երկու գիշեր իր գոմում ինչ որ հնագիտակա՞ն թէ երկրաբանական պեղումներով էր զբաղուած, ինչ որ բաներ պահ տուեց հողին, յետոյ աւազի եւ մինչեւ իսկ քարի շերտերին։ Ինչ որ Վանեցիների հետ մեծ շուկայում փոխըսուքներ ունեցաւ։ Ինչ որ իշարշաններ կատարեց դէպի Կոտայք։

Աշխարհքի ստեղծագործումից առաջ էլ այդպէս խորհրդաւորութիւն չեղաւ, ինչպէս այդ բոլշեւիկների գալու աւագ շաբաթը։ Մեր Թաթոսը Քրիստոսի չափ չարչարուեց։ Ճիշտ է՝ քիչ մնաց անձնական մի թշնամու պատճառով մի փոքրիկ Յուդայի ուրբաթ ունենար, բայց շաբաթը աւելի շուտ հասաւ քան այդ ուրբաթը։ Եւ մեր Թաթոսը այդտեղ էլ «ճղեց» եւ իր լէշը քցեց— կարմիր կիրակի։

Եւ սովետական Հայաստանի առաջին հանդէսին՝ ժպիտը հետը՝ թամաշաւոր գնաց քաղաքային տան առաջը, տեսաւ Կասեանին, բայց Կասեանը իրան չտեսաւ։ Եւ ո՞ր սատանան նրան կը տեսնի։ Ճանճի պէս յաճախագիւտ է, անհանդստացնում է պետութեան երեսը, բայց հէնց պետութիւնը ձեռքը տանում է որ քշէ նրան կամ բռնէ.

— Դէ՛ գնա, հէրդ անիծած։

Եւ մոռացուել է Թաթոսը։

Արդեօք ո՞ր տեղ է թագցրել նա իր ապրանքների մեծագոյն մասը։ Անկասկած նա աներեւակայելի պաշար ունի մթերած։ Ե՛ւ գինի, ե՛ւ չալթուկ, ե՛ւ ցորեն, ե՛ւ իւղ, ե՛ւ թանձր կաթ, ե՛ւ չթեր, ե՛ւ զօրքի իրեր։ Չգիտեմ, Թուրքերը եթէ գան, ի՞նչ պիտի անի մեր Թաթոսը։ Բայց նա այդ անրէժիմ րէժիմն ալ կ՚ապրի։ Արդէն նրա տունը ելեւմուտ են անում ինչ որ գիշերազնաց Թուրքեր, որոնք հէնց որ լուսադէմին ներս են մտնում եւ զեկուցում, որ յանձնարարութիւնը կատարել են, Թաթոսը վեր է ցցում կեռ ու երկար քիթը եւ ուրախաձայն մըլկում.

— Ա՛յ, չօղ սաղ օ՛լ, բաշընա դէօնդիւյում քիրվա՛։

Ամէնքի հետ քաղցր է, ինչպէս դօշաբ, եւ ամէնքի հետ էլ խօսելու եղանակը գիտի, ինչպէս ծխատէր քահանայ։ Պարենաւորման կոմիտէին նախասենեակում ամէնքին «ընկեր» է ասում, մինչեւ անգամ Տէր-Մարտիրոսին։ Երբ մենակ են, «պարոն» է ասում Ա. Սահակեանին, իսկ երբ կողքին «կասկածելի» մարդ է կանգնած, գերադասում է «ընկերը»։ Թող չարը խափանուի։

Արդէն «գործերը» վերջացրել է։ Տանը փայտ ունի, հաց ու պաշար, Երեւանի սուջուխ, չիր, ղաւուրմա, ու ինչ որ սրտերնիդ ուզէ։ Ուրախ է եւ քէֆը միշտ չաղ՝ ինչպէս եպիսկոպոսս։ Առաւօտը լաւ ղաւուրմայով փիլաւը հինգ մատներով չանթում է, վրան լաւ գինին զարկում եւ դուրս է գալիս Աբովեան փողոց, «պատի լրագիր» կարդալու եւ տեսնելու թէ Տաճկի հօտ հօ չի՞ գալիս։ Հանդիպում բարեկամներին, զրոյց անում ու ժպտում փիլաւից իւղոտած շրթներով։

Թաթոսի ժպի՞տը։ Հը՛, դա մի ուրիշ բան է։ Ե՞րբ պիտի դադրի նա։ Չգիտեմ, պարենաւորման կոմիտէ՞ն կը յաղթի նրան, թէ նա՝ կոմիտէին։ Բայց պէտք է գնահատել այդ ժպիտը։ Դա հազուագիւտ գանձ է Հայաստանի։ Դա մի իսկական պետական վալիւտա է։

Երբեք չեմ մոռնայ Թաթոսին։ Եթէ Հայաստան գնաք, ինձնից շատ բարեւ արէք իրեն։

Դ. ԴԻՄԻՐՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԸ

(պատմուածք)

Մայրի՛կ, մայրի՛կ...

Ու աւագ հինգշաբթի գիշերուան հեռաւոր կոչնակներէն դողահար կը վազէր մանուկ մը կորսուած, մութին մէջ բացած իր բազուկները նիհար, որոնք ամայութեան մէջ անյագօրէն կ՚ուզէին գրկել խուսափող հասակը մայրիկին։

Փողոցին անկիւնէն խելայեղօրէն դարձաւ ան ու կնոջ մը քայլափոխէն խրախուսուած՝ փաթթուեցաւ անոր ծունկերուն։ Մինչ պչրուհին զարհուրած ետ քաշեց ձեռքի հովանոցը որ կը ծածկէր միջոցին մէջ ու սրտնեղանքով հրեց անոր թեւը սրունքներուն վրայէն ընդհուպ ետին դառնալով, ուրկէ կը հետեւէր իրեն օտարական մը գինով։

Պզտիկ տղան հիասթափուած ետ կեցաւ տրտմագին, անոր աչքերուն մէջ փնտռելով ժպիտը իր մօր, եւ դարձեալ սկսաւ կանչել անձկագին ի զուր հեռանալով վարանոտ ու խռով։

Մինչ պչրուհին կ՚ուզէր յանդիմանել տղեկը, բայց կը խորհէր լսել եւ անտարբեր գտնուիլ, որպէսզի չխրտչի իր հետեւորդը։ Կրկին արագ ակնարկ մը նետեց ետեւ դառնալով. իսկ մարդը անհետացած էր այս անգամ եւ փողոցին երկայնքին ոչ ոք կար իրեն հետեւող։

Բարկութենէն սեղմեց ակռաները ու ոտքերը զարկաւ գետնին, շուրջը փնտռելով չարաճճի, տղան որ հեռացեր էր արդէն ու ճամբաներու խորքէն տակաւին կը լսուէր անոր որոնող ձայնը, որ կ՚արձագանգէր անդուլ.— Մայրի՛կ... մայրի՛կ...

Պչրուհին զայրոյթէն սկսաւ անիծել լակոտը ու խորհելով իր հետեւորդին վրայ, հեղ մը եւս ետին դարձաւ աղօտ յոյս մը վառելով աչքերուն մէջ։ Բայց ոչ ոք կար ճամբուն խորը ու լռութիւնը մայթերուն կը խռովէր առանձնութիւնը։

Ինչո՞ւ փախեր էր իր յաճախորդը...

Շատ չտառապեցաւ գտնելու համար անոր պատճառը, մինչ գիշերուան խորքէն կուգար տակաւին կանչը այն դողդոջ շրթներուն...։

Պչրուհին չկրցաւ երկար խորհիլ իր կորսնցուցած դրամին վրայ, որով պիտի կարենար վճարել սենեակին վարձքը ու ձայնը այն անզուսպ որոնումին մութ ձեռքերով կարծես կը խարխափէր իր հոգւոյն մէջ վաղեմի մոռացօնքը փնտռելու համար խորքն

կնոջական եսին։ Քայլերը կը
նէին զինքը անզգալաբար
այլեւս չէր դառնար իր ետին։

Խուսափելու շտապ մը
իր շարժուձեւերուն մէջ եւ
կ՚էր պահել ականջները, անհ
նուիմ արձագանգէն չարթնց
համար քնաթաթաւ իր սի

Մինչ անցեալին մէջէն նո
ղած խէժալի մը զարթնումը
շնչէր կուրծքին տակ, քանի
խորհէր զզուանքով այն ձա
հանդէպ ու պչրուհին կը մտ
թէ ինչո՞վ արժանի չէր ե
մայրի՛կ կանչուելու...։

Ինչպէս քայլերը նեղ
Ցուգայի մութ գիշերուան մ
որ պիտի մտնէր իր տէրը,
պէս ձայնը փոքրիկ մանկ
մտնէր էր զինքը իր տէրոջ
խուսափեր էր տարիներով, եւ
չումը բնազդին բանտած ք
քակրթութեան երկաթէ փ
դակներուն մէջ։

Վերջին կոչնակին ձայնը
էր, մինչ պչրուհին կը կը վ
նէր զերթ լսելով տղուն ձա
անցեալէն մինչեւ իր ետի
ինք դուռը կը գոցէր քնած պ
դակին։

Վեր ելաւ նեղ սանդուխ
րէն, ձեռքի պայուսակին
փնտռելով բանալին որ կը խմ
մ կրատին եւ մատնոցին հե
կարծես չէր ուզեր անոր մա
րուն հանդիպիլ՝ փաթթուած
միր արատներով սպիտակ թա
նակին։

Խռոված ու նեղացած՝ բա
եւ առանց լոյսը վառելու ուղղ
ցաւ մինչեւ հայելին, յետոյ
նոր մէջ յիշելով գիշերուան
սափը՝ ետ դարձաւ ընդհուպ
դարձուց կոճակը լոյսին։ Պատ
հանը բաց էր ու վարագոյրը ք
ուած։

Մտածումներ, որոնք վա
անտեղի էին նկատուած, կա
գտեր էին իրենց արժանիքը
որոշում պահանջելու չափ հա
էին այսօր։

Կարմիր ժապաւէնով
գլխարկը նետեց մահճակ
վրայ, ուր մինակ պիտի ըլլար
գիշեր եւ մէկ ձեռքով ճակ
հարգականը շօշափեց վարժ
վերարկուն քակեց եւ բա
շրջազգեստին տակէն ազատ
ուած սրունքները սկսան շա
ամէն երթեւեկին։ Հանեց նոր
շիկները, զորս Չինացի մըն էր
րեր առատ վարձատրութեա
եւ բազկաթոռին վրայ իյն
գուլպային ծունկէն դուրս ք
ծալլուած թղթադրամները։

Այն անծանօթ մա
մութ փողոցին, կարծես կը
մէր իր սրունքները ու
պէտք էր կրկին հրէր զայն
դին։ Զզուանք մը սահեցաւ
քէն վար ու սեղանին վրայ
կողմ դրաւ շահած օրապահ
մոռնալով համրել սովորակ
պէս։

Ո՛չ ոք արթուն էր պանդ
մէջ եւ փողոցէն ոչ ոք կ՚անց
Լռութիւնը ճամբայ կը բ
հեռաւոր արձագանգին, ուր
կաւին կը պոռար փոքրիկ

Մայրի՛կ, մայրի՛կ...

Պչրուհին կ՚ուզէր վառել
իր ականջներէն, բայց կա
ներքին հեգնանք մը կ՚այ
իր հոգին։ Կը մտածէր թէ
էր այդ կորսուած լաճը, որ
մայրը կը փնտռէր տակաւին,
ինք կը զգուէր լսելու անոր կ

Տարիներով նուաղած հոգ
հարցումները իրենց ձայնը
միացնէին մանկան արձագ
գին, վանդակին մէջ բան
մենաւոր թռչունի մը պէս,
պչրուհին կը զգար որ բան մ

ԻՐԻԿՈՒՆ

Հոգիս աշնան չոր ու տարտամ իրիկուն,
Թեթեւ հով մ'անվերջ կը սուլէ,
Մութ ու աներգ սենեակիս մէջ՝ վիրաւոր:
Խեղճ ու նիհար ծառի մը ճիւղը վայրի,
Հոգիէս ներս կ'երկարի:
Աչքեր չկան, շրթներ չկան:
Ծուխն իր մրրկոտ կապոյտով
Սենեակիս մէջ կը ծփծըփայ, կը մեռնի:
Երանգ ու ձայն, լոյս ու համբոյր՝
Որմերուն վրայ՝ սրտիս վրայ կը պարեն:
Աղերսող յացն հեռաւոր աղբիւրին,
Կը փշրըւի սրտիս մէջ՝ մեղմաձոս:
Ցերեւնե՜ր, տերեւնե՜ր շրջան կ'ընեն
Սրտիս վրայ՝ ծարաւահիւծ, տրտմագին:
Լճին ափն հոգեթով,
Կարապներ չեն գար լողալ,
Ու լուսընկան լոկ կը բացուի,
Անրջական ու խոշոր ծաղկի մը պէս —
Ջուրերու մութ ծոցին մէջ:

Հոգիս աշնան չոր ու հիւանդ իրիկուն...

Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

վերցնէր իր գլուխը աւերուած ե-սին մէջ եւ անոր դէմքը դար-ձած էր անցեալին: Ինքն իր խու-սափող ձեւերէն կ'ականծէր ա-ռանձնութեան մէջ, որ մերժեր էր այն մանուկը: Ներկային պա-հանջները խլեր էին իրմէ այն՝ որուն մեծութիւնը կ'ընկճէր հի-մա իր վերգգաստացող սիրտը եւ նաշանջող որոնումները երբեմնի պատանեկութեան: Հիմա կը խու-ժեն իրմէ ներս ինչո՞ւ չկան-չէին զինքը այնպէս, ինչպէս կը կանչէր տակաւին ձայնը հեռաւոր ու անոր դառնալու համար չէր կրնար վեր առնել իր գլուխը: Մի-նակ էր սենեակին մէջ, մինակ կեանքին մէջ տարիներէ ի վեր: Պահ մը մտաբերեց երբեմնի յը-ղութիւնը, զոր վիժեցուցած էր ազատ մնալու համար ու այդ յի-շատակը տարիներ առաջուան կը քշէր իր միտքը մինչեւ հոն ուր գեռատի էր ինք ընկերուհիներուն հետ եւ կը սիրէր փայփայել դրացի մանուկները: Մոռացու-թեան եւ խուսափումի մէջ ան-հետացած յիշատակները կը գգլխէ-ին իրմէ ներս եւ անոնց յաղթա-նակին առջեւ կարծես պիտի լար պարտուած հոգին:

Ինչո՞ւ համար այն չէր ինք, ինչ որ կ'երազէր ըլլալ երբ երջա-ջանիկ էր իրեններով: Ցուցումը ստինքներուն խռովէն կը հեւար անդուլ եւ չարտասուելու համար կը խածնէր շրթները, մինչ անոնց կարմիր ներկը կը թթուեցնէր լե-զուն եւ ան կրկին կը սրտնեղէր ճակատագրին հանդէպ: Մանկան ձայնը կը հանէր ու սենեակին մէջ կը խժար՝ մինչ իր թուլցած թեւերը ի զուր կը փնտռէին զայն շոյելու համար, սիրելու համար զայն ու անոր փոքրիկ եւ վարանոտ աչքերուն մէջ իր ան-ծանօթ մայրութիւնը դիտելէն՝ ներողութիւն խնդրելու համար անկէ, որ մայրիկ կը պոռար...

Սիրտը սկսաւ ուռիլ լեցուած անզօր գզլումէն ու աչքե-րուն մէջ հասաւ հեռաւոր մո-ռացօնքէն չորցած արցունքը: Պչ-րուհին խելագարի մը պէս ցատ-կեց իր տեղէն ու թաշկինակ մը փնտռելու համար տապլտկեցաւ սենեակին մէջ: Ցիշատակին անվե-րադարձ հեռուներէն իր ընկերու-հիները կը նայէին անոր, մինչ ան կարօտովն իր անցեալին — մայ-րի՜կ... — կը կանչէր հեծկլտալէն կարծես խեղդելու համար հաս-նող ձայնը: Պայքարի ու պահանջ-ներու արդարացումով տակաւին համոզուիլը ներկայիս անկարող գտաւ իր հոգին մխիթարելու համար ու խոկացող իր խորքէն մայրական գորովն էր որ կ'ալե-կոծուէր ու պարապ նաւու մը պէս կը տապլտկէր փոթորկայոյզ եսին ամայութեան մէջ:

Պահերն անցան դառնօրէն ու երբ հանդարտեցաւ ան, զգաց որ վիրաւոր էին իր ոտքերը կեանքի ծանր կառքին տակ մնացած եւ վերադառնալու անկարող...

Պչրուհին դժկամակութեամբ սրբեց իր արցունքները, որովհե-տեւ առաւօտ էր եղած ու ծագող արեւուն հետ խելայեղ պայքա-րին դէմ ի զուր սեղմած իր պար-տուած բռունցքը չուզեց իսկ խոր-հիլ վերադարձի մասին ու մխի-թարութիւնը կրկին մոռացման մէջ փնտռեց ակամայ:

Հ. ՏԷՎԼԷԹԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակիցներէ ու յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

"ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՐՔԵՐՈՒՄ,,

Հետաքրքրական է քննադա-տութիւնը, զոր կը կատարէ հայ բոլշեւիկ գրող մը «Խորհ. Հա-յաստան»ի մէջ Գրական դիրքե-րումի մասին, օրգան Պրոլետ Գրողներու Միութեան: Այդ քննադատութիւնը ցոյց կուտայ նախ գեղարուեստականարժէքի պակասը պրոլետ գրողներու գործերուն մէջ, յետոյ պրոլետ գրողներու մտայնութիւնն ու ըմբռնումը հաւաքական գիւղա-տնտեսութեան վերջին «յեղա-փոխութեան» մասին:

Գրական դիրքերումին ապրի-լի թիւը նուիրուած է գիւղա-տընտեսական կեանքին: Ալա-զան ամսագիրը կը բանայ փոք-րիկ պատմուածքով մը, որ «անմշակ, մակերեսային պատ-կերացումն է գիւղի եւ գիւղում վարւող քաղաքականութեան»: Մեր նոր վիպագիրը կը կարծէ թէ «ձախ» թեքումը «թակարդ մըն է, որ լարուած է մկան պէս մարդ որսալու համար»:

Եւ քննադատը կ'աւելցնէ.

— «Հեղինակը, տարւելով տեղական քեալլագէօզութիւն-ներով, կորցնելով լուրջ դատե-լու ընդունակութիւնը, շատերի հետ միասին ամբողջ գիւղատն-տեսական շարժումը տեսնում է միայն պարելու եւ առաջին հերթին «քշելային» քաղաքա-կանութեան մէջ: Մի կողմ թող-նելով գրւածքի գեղարւեստա-կան կողմը, որն ի սպառ բացակայում է, պատմւածքում կան մի շարք անյաջող ըստ էութեան անթոյլատրելի ձեւա-կերպումներ: Առաջին երեսում գրում է.

«Ախր էդ էլ դուրս է գալիս իսկական... ոնց որ ընկեր Ստա-լինն է հրահանգել, աջ թեքման տեղական կոնկրետացած երեւոյ-թի մէջ ընկնել»: Տրամաբանօրէն մտածող մարդը սրանից կարող է հանել միայն մի եզրակացու-թիւն, որ Ստալինը հրահանգել է ընկնել աջ թեքման մէջ»:

Նոյնքան խստութեամբ, քննադատը կը յարձակի Արաքսի եւ Զարեանի վրայ:

Քննադատը կը ցաւի, որ ե-րիտասարդ գրողները իրենց պատմւածքը այնպէս մը պատ-րաստած են, որ անմիջապէս կը զգացուի թէ գիւղատնտեսու-թեան այդ «հսկայական շար-ժումը հրահանգւած է միայն վերից», թէ «գիւղացիների ակ-տիվ նախաձեռնութեամբ չէ, որ սկսել ու ծաւալել է»: Ի՛նչ աւելորդ մեղադրանք, Հայաս-տանի իրապաշտ գրողները ին-չո՞ւ չպատմէին իրականութիւն-նը: Պէտք է խոստովանիլ, որ այդ երիտասարդ գրողները շատ ալ անմեղ չեն: Տեսակ մը շնա-կանութիւն կայ անոնց ոճին մէջ, երբ կը գրեն թէ «Մկօ-ների, Սաքօների, Օհանների հոգերը ձուլւում են իրար հետ, հակառակ նրանց կամքին»:

— «Ի՛նչքան ալ կսկծան Օ-հանների սրտերը ու դեռ հին սահմանները յիշեն, միեւնոյն է, պիտի մոռանան» կը գրէ Ա-րաքս:

Նոյն քննադատը կը նկատէ, որ ինչպէս գիւղի կոմունիստնե-րուն, նոյնպէս Երեւանի գրող-ներուն համար սովորութիւն է դարձած «հարիւր տոկոսով» հա-մայնացնել գիւղացիներին ստաց-ուածքները:

— «Ասել եմ, մինչեւ փետր-ւարի մէկը շրջանս հարիւր տո-կոսով համատարած եմ դարձնե-լու, դրանից յետոյ ամբողջ մի շաբաթ կը մտնեմ անկողին ու քնի՜, հա՛, քնի՜», կը գրէ հայ պրոլետ գրողը:

Ն. Զարեան աւելի մեծ խոս-տովանութիւն մը կը դնէ իր գրուածքին մէջ: Անիկա կը պատմէ թէ գիւղատնտեսական այդ լայնատարած աշխատան-քը կը կատարուի մտրակի հար-ուածներու տակ: Եւ «մտրակի հարուածը զգացել էին ամէնքը» կը գրէ ան: Եւ այս խոստովա-նութիւնը կը կատղեցնէ քննա-դատը, որ անմիջապէս յետոյ կը սկսի թուել չափածոյ կտոր-ներուն բովանդակութիւնը, — «քեալլագէօզութիւնների դիւ-ցազներգութի՜ւն»:

Մկրտիչ Արմէն կ'երգէ.

Հեռաւոր տեղում մի գիւղ...
Աչքաթող արւած կարծես թէ...

Ի՛նչպէս, ինչո՞ւ համայնա-ցումի չէ ենթարկուած այդ գիւ-ղը: Եւ Մկրտիչ Արմէն, երգը շարունակելով կը պատմէ թէ, քաղաքէն կը մեկնի «Բրիգադը» դէպի այդ գիւղը, կը յայտա-րարուի «համատարած համայ-նացում», նոյն գիշերն իսկ կ'աք-սորուին սեփականատէր գիւղա-ցիները: Եւ ահա գիւղը սոցիա-լիզմի ճամբուն վրայ.—

Նախկին հարուստներ,
Զրկւած հողերից, լքւած բոլորից,
Գազանի նման սրած ատամներ,
կ'ուզէին կայքին տիրանալ նորից:

Վ. Նորենց աւելի վճռական է: Համայնացումը կատարուած աւարտած կը համարէ: Լմնցաւ գնաց: Այլ եւս չկան սահման-ներ, չկան առանձին գիւղացի-ներ, ամէն ինչ հարթուած:

. . . փլւում է հիմա
Եւ սահմանի քար, եւ փտիտ ա-
ռուն,
. . . .
Չի մնում կանգուն եւ ոչ մի սահ-
ման:

Հօլա՛, մենք եւ ենք մնացեր, ամբողջ Հայաստանը փոխեր է այլեւս իր դէմքը, այնպէս որ Բաննոփոնն անգամ, կը պատմէ Դաշտենց, գիւղերուն մէջ կը շրջի, բայց չի ճանչնար «մաշի-նի երկիր՝ Խորհրդային Հայաս-տանը»:

Ի՛նչ կը գրեն «ուղեկից»ները:

Գիւղատնտեսական վերջին «յեղափոխութեան» մասին գա-ղափար չունին նաեւ ուղեկից-ները, միշտ դժգոհը «Խորհ. Հա-յաստան»ի քննադատն է:

Դէմիրճեանի Մկօն, Զօրեանի Ցիրունի բախտը «ոչինչ չասող եւ աւելորդ կտորներ են»: Երբ Դէմիրճեան պակասամիտ մը դէպի «սոցիալիզմ» կը քալե-ցնէ, եւ Զօրեան «կոլխոզին» ողորմի կուտայ նոր զգեստ մը առնելու համար, կը նշանակէ թէ, կ'ըսէ քննադատը, մակե-րեսային գաղափար մը ունին այն բոլորբաներուն մասին, որոնք կը կատարուին իրենց շուրջը:

Մահարի երաժշտական կշռոյ-թով մը կուտայ «Նոր գիւղի մը երգը»: Եւ փառքը կարդալով գիւղին, ինչե՜ր կ'ըսէ քաղա-քին.—

Քաղա՛ք, քաղա՛ք, հրէշ ու դեւ,
Հազարամեայ դու Թշնամի,
Որ ծառացար գիւղերի դէմ,
Որպէս սամում, ժանտաքարի:

Հի՛ն վէճ: Գիւղի եւ քաղաքի յաւիտենական պայքար: Մա-հարին առաջինը չէ, որ անէծք կը կարդայ քաղաքին: Բայց կարելի՞ է արգիլել քաղաքա-յին արդիւնաբերութեան զար-գացումը: Երեւանի քննադատը այս անգամ կը բռնէ Մահարիին ականջէն, որովհետեւ անիկա կը յանդգնի պրոլետարիատին (քաղաք) դէմ զինել գիւղացիու-թիւնը: Եւ կ'ըսէ.— «Նարոտնիկ ուտոպիստներն էին, որ դուրս էին գալիս քաղաքի դէմ, եւ ամէն կերպ պարսաւելով կապիտա-լիզմի զարգացումը, հակադրում էին գիւղը»:

Նոյն քննադատը կը յարձա-կի նաեւ Պանֆերովէն թարգ-մանուած մէկ կտորին վրայ, Աղէտը, որ կ'երեւի Գրական դիրքերումին մէջ: Եւ կ'աւելցնէ. «Ի՛նչ անշնորհք ընտրութիւն»:

Վերջապէս, Գրական դիրքե-րումի ապրիլի թիւը կը նմանի «երամէն ետ մնացած կռունկի մը, որ, բաւական ուշացած՝ կ'երգէ Հայաստանի քեալլա-գէօզների տրամադրութիւննե-րը»:

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Հնդկաստանի անկախութեան հակառակորդ Անգլիացիները մտահոգ են Աշխատաւորական դաշինքին մէկ յայտարարու-թեան հետեւանքով:

Դաշինքը կը յայտնէ թէ պիտի մասնակցի հնդկական հար-ցը քննող Լոնտոնի խորհրդաժողո-վին, առանց պաշտպանելու որոշ քաղաքականութիւն եւ առանց առաջարկներ ներկայացնելու,

---

Իսկ Սիմոնի տեղեկագրին մա-սին կը յայտնէ թէ խոր-հրդաժողովին օրակարգի միակ նիւթը չպիտի կազմէ ան:

Պահպանողականները կը հե-տեւցնեն թէ աշխատաւորական-ները կը պատրաստուին Հնդկաս-տանի զիջելու աւելի լայն իրա-ւունքներ, քան ինչ որ նախա-տեսուած է Սիմոնի տեղեկագրին մէջ:

*** Փէշավէրի մէջ պայթու-ցիկներ գտնուեցան երկաթուղիի կայարանին մօտ, այն գծին վրայ, ուրկէ կ'անցնի կալկաթայի սուրհանդակը:

Պոմպէյի մէջ օտար եւ մաս-նաւորաբար անգլիական ապրանք-ներու դէմ բոյկոտը կը շարու-նակուի նոյն սաստկութեամբ: Ոս-տիկան մը խոշտանգուեցաւ ամ-բոխին կողմէ: Ոստիկանութիւնը յարձակում գործեց ցուցարարնե-րուն վրայ եւ անոնցմէ վիրաւո-րեց 14 հոգի:

Ձերբակալուեցաւ Պոմպէյի Ազգային կոմիտէին նախագահու-հին, որ միեւնոյն ատեն ղեկա-վարն է այն կիներուն որոնք մաս-նակցեցան վերջին ցոյցերուն:

Կալկաթայի մէջ, ցոյցերը կը շարունակուին Սիմոնի տեղե-կագրին դէմ: Ամբոխը զայն դրած դագաղի մը մէջ, թաղէ թաղ կը պտտցնէ:

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ համա-գումարի հաշուետուութենէն կ'ե-րեւի որ մինչեւ յունիս, կարմիր բանակի մէջ կային 129,360 կոմունիստ զինուորներ, որոնց 60 առ հարիւրը բանուորական ծա-գում ունին, իսկ 29 առ հարիւրը գիւղացիներ են: Սպաներու 51 առ հարիւրը կոմունիստներ են:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

...Խմբագրութիւն «Յառաջ»ի

«Ապագայ» Թերթին մէջ են-թերվիու մը հրատարակուած էր Թուականէս 15 օր առաջ, տըր-ուած իբր թէ իմ կողմէս, Աչա-րոնեանի յոբելեանին առթիւ:

Ներկայիւս կը յայտարարեմ որ ես երբեք այդ տեսակ յայ-տարարութիւն մը չեմ ըրած «Ապագայ»ի խմբագրութեան եւ ոչ ոքի:

ԱՌԱՔԵԼ ԶԱՔԸՐԵԱՆ

RADIO - MÉCANIQUE
56 Rue Corvisart, Paris (13e),
Մեթրօ՝ Corvisart
ՄԻՄԻԱՅՆ 500 ՖՐԱՆՔՈՎ
Կը ստանձնէ ձեզ տանը մէջ
հաստատել T. S. F. որով
պիտի կրնաք լսել բոլոր քոն-
սէրներ: Օգտուեցէք առիթէն:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 49 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զօրքը բոլորն ալ օտար եր-կիրներու զօրք են, տեղերնուն բոլորովին ծանօթութիւն չունին, հետերնին քիւրտ ալ չկայ»: «Ժո-ղովուրդը մեզ հետ անհամաձայն է, ի՞նչպէս զարնենք»,— ըսաւ Սերոբը: «Եթէ զարնենք, մեզի շատ միացողներ պիտի ըլլան ժո-ղովուրդէն»: Ելի չհամաձայնեց մեր այս ըսածին:

Սակայն, Սերոբի այս բոլոր մերժումները կնոջ պատճառաւ էին: Մենք իրեն շատ լաւ կը ճանչնայինք. եթէ կուռի խօսք ըլլար՝ նա տեղէն վեր-վեր կը թռնէր եւ գլխաբաց կը վազէր դէպի կռիւ: Հապա ի՞նչպէս եղաւ, որ այդ մարդը այդ ատենները միշտ կը մերժէր կռիւը: Հարցը այդպէս փակուեցաւ:

Սերոբի եղբայր Զաքօն կան-չեց մեզ, 3-4 ընկեր եւ ըսաւ. «Տղե՛ք, ձեզ խոստովանանք մը ընեմ. էս կինը իմ եղբօրս գլուխը պիտի ուտէ, մի օր չէ՝ մի օր ան-պատիւ պիտի մեռցնել տայ: Եթէ կուիւ մը սկսի՝ իմ առաջին գըն-դակս այդ կնոջ փորն է, որ իմ եղբօրս ոտքը ազատուի»: Ինչ որ ալ ըլլար՝ Սերոբը չէր ուզեր կողքէն հեռացնել կինը: Մշեցի Տիգրանը դեռ չսպաննուած՝ կ'ըսէր. «Տղե՛ք, Սերոբը փոխուած է, առաջուան մարդը չէ. ես չէի տեսեր էսչափ կնոջ սիրելը: Կախարդական բանե-րու ես չէի հաւատար, բայց հի-մա պիտի հաւատամ. կ'երեւի էս կինը կախարդութեամբ թուղթ մը շիներ է»:

95ին, Սերոբը Սարիղամիշ տրեխներ կարեց, հագցուց ինձ մինչեւ վերջին շունչը ինձ իրեն զաւակէն ալ աւելի կը սիրէր: Ես հոգով հաւատացած էի այդ բանին: Ինչ որ ալ հարցնէի իրեն բացակայութեան ըրած գործե-րութեանս՝ նա միշտ կ'ըսէր. «Ինձ-նից մի հարցներ, ինչ որ խելքդ կտրէ, էն ըրէ՛»: Էդ խուզարկու-թեան ատեն հաւատարիմ սա-սունցիք առաջարկեցին Սերոբին թէ՝ «Սօսէն եւ երեխան մենք կը տանինք, կը հագցնենք մեր կա-նանց շորեր եւ էնպէս կը պա-հենք»: Այդ բանը Սօսէին առա-ջարկեցինք, նա չընդունեց եւ ը-սաւ «Ես ուրիշ տեղ չեմ երթար»:

***

Հալադըրէն գացինք Թխիկ Խէչօ-գոմ, էնտեղից Ռաշիկնու հովիտը: Աւգիարցի Պետօն եւ ըն-կեր մը մեզ հոն բերին 30ի չափ հացու գաթայ:

Այնտեղից իջանք նորից Հա-լադրը եւ ապա անցանք Աւա-րաքս: Մեր եւ զօրքի սարերը ի-րար կը նայէին: Ընդամէնը 6 օր էր եղած զօրքի հոն գալուն: Զօ-րապետները միշտ կը քննէին ժո-ղովուրդը, բայց նեղութիւն չէին տար:

Մշոյ զօրքի հետ եկած էր նաեւ վանեցի լրտես հայ մը, որ խոստացեր էր կառավարութեանը գտնել բոլոր յեղափոխականներին, ըսելով թէ՝ «ես Սասունի յեղա-փոխականներու տեղն ալ գիտեմ, նրանց զէնք շինելու տեղն ալ»:

Գիւղացոց շատերը տեսած են, խօսած են էդ մարդու հետ: Այդ լրտեսը սեւ ակնոց էր դրած: Զօր-քի հետ էր նաեւ փոլիս Հիւսնի էֆէնտին(*), որը բոլոր սասունցի-ներուն կը ճանչնար:

Մեր Աւարաքս գտնուած օ-րերնիս՝ զօրքը անցաւ Կէլիէկիւ-զան, ապա Ալուչուկ: Սերոբ իր ընտանեօք քանի մը ընկերներով մնաց կիսափուլ գոմի մը մէջ, մնացածնիս որոշուեցաւ մի 150 քայլ առաջ գնալ: Եթէ զօրքը ջուրի եզերքը հասնէր, ջուրէն անկարող էր անցնիլ, բայց Գէ-շէսէյի հովիտը հիւսին ջուրը ծածկած, կամուրջ էր շինած, այդ ձեւան կամուրջով զօրքը կրնար անցնիլ: Ուրիշ փախչելու տեղ չունէինք:

Ես, Գէորգ Չաւուշը քանի մը ընկերներով (Ցարութիւն, Համբարձում, եւայլն) գաղտնի գացինք այն բուլերու մէջ, որոնց առաջն էր ձիւնի հիւսքին: Զօրքը (600 հոգի) ցրուեցաւ սարերը, քարերը, սկսեց խուզարկել. մատ-նիչը հետերնին էր: Զօրքի մի մասը ցածրացաւ ջրի եզերքը: Ձիւնի հիւսնին հասնելուն մնացեր է 500 քայլ: Մենք իրար գիմաց էինք 800 քայլ հեռաւորու-թեամբ: Մէկ էլ լսեցինք՝ փողեր հնչեցին, բոլոր զօրքերը յետ կան-չեցին, հաւաքեցին Ալուչակ: 2 օր ալ սպասելով՝ Մուշէն եկող զօրքը գնաց Մուշ, ցածէն եկողը՝ գնաց ցած: Խուզարկութիւնը տեւեց 10 օր:

Զօրքը դառնալէն յետոյ միայն սասունցիք փոշմանեցին թէ՝ Աստուած մեզի տուաւ եւ մենք չգիտցանք առիթէն օգտուել, որ մենք զարնէինք Մըճըկնայ աղբիւրը եկած զօրքը եւ խլէինք իրենց զէնքերը ու հետը բերած ռազմամթերքը:

Մինչեւ 1904 ալ այդ բանը կը խօսային:

Զօրքի գալէն վերջը մենք հաւաքուեցանք խօսելու: Մ՚ր գ մնացեր էր 6 կոտ ալիւր խտանայ Արգօստուն: Այդ օրը Սերոբը լսեց որ Հաւատորիկից բողոքական Մար-տօն իրեն մեռած մեծ տղի կինը առեր էր փոքր տղուն. 22 ընկեր հետս՝ ես պիտի երթայի Դաշտ մասնաւոր հանդանակութիւն ը-նելու, Գուրգէնի ունեցած Մուշի հաշիւները նայելու:

(Շար.)

(*) Հիւսնի էֆէնտին սպան-նուեցաւ 1905ին, Ղարս գիւղի մէջ, Գէորգ Չաւուշի կռուին: Ան. Գ.

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները վաղը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍՕՐ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

կը նախագահէ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

Բանախօսութիւն, խմբերգ։ մեներգ, հայկական, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր, թառ եւ անակնկալներ,

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Հաղորդակց. միջոցներ.—Թրամուէյ՝Թիւ 2 եւ 25 իջնել terminus Սէն Քլու, շոգենաւ՝ իջնել Սէն Քլու, շոգեկառք՝ Gare St. Lazareէն իջնել Սէն Քլու։ Առաջնորդներ կը սպասեն Pavillon Bleuի մօտ առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 4։

Դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ անցեալ տարուան հանդէսին վայրը, Սէն Քլուի փարքին մէջ, երեք աւազաններէն վեր, la Grande Gerbe կոչուած տեղը։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)

Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 30 Յուլիս

30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին։

Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur-le.Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65։

Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր։

Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն։ Արագ եւ մաքուր աշխատանք։ Գիրքերու ՎԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ։

կազմարարութեան դասեր։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

ՅՕՐԻՆԵՑ

Յ. Ս. ԱԿԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

տէր եւ տնօրէն ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro:Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար։ մասնաւոր գին Հայերու

Վաճառ է *հրապարակի վրայ, օդաւէտ եւ լուսաւոր յարկաբաժին մը, 3 սենեակ* entrée, *խոհանոց, հեռաձայն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Մուտքը ուղղակի փողոցէն։ Վարձք տարեկան 6500 ֆր.։ Դիմել Պ. Նշանեանի ամէն օր մինչեւ ժ.ը 8.30,* 1 Rue de Docteur Lucas Championnier, *Մէթրօ՝* Tolbiac։

Վաճառ գրասենեակ, դիմել 233 Fbg. St. Martin, Paris *10*, պալենց գրատուն։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Վարձու են օդաւէտ եւ գործարաններու շրջանին մօտ Իսի լէ Մուլինօի մէջ աժան սենեակներ խոհանոցով միասին։ Ամսական վարձք 125 ֆր. 3 տարուան վարձքը վճարելի կանխիկ, սենեակները յանձնելի վճարման թուականէն մէկ ամիս վերջ։ Դիմել Պ. Միհրանի, 47 Rue de la Défense, Issy les-Moulineaux, (Seine). *Հանրակառքի կայարանէն 4 վայրկեան, իսկ շոգեկառքի կայարանէն 3 վայրկեան հեռու։*

Կ'ուզուի ժէռսէ կարող լաւ գործաւորուհիներ։ դիմել առաւօտները 8.30—9.30 եւ կէս օրէ վերջ 1.30—3, պ. մինասեանի,42 Rue Compans, մէթրօ՝ Place des Fêtes.

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

202 Rue Boileau, Lyon

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝
116 La Canebière
ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով։ վճարումներու դիւրութիւն։ Չափաւոր գին։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Ծախու է *քիչ գործածուած «Տիամա» վաչառանիշով մէկ մեթր երկարութեամբ թրիքոթաժի մեքենայ մը։ Կը ստանձնենք սվրեցնել պարզ եւ ֆանթէզի հիւսուածեղէններու շինութիւնը։ Դիմել՝ Պ. Յակոբ Պէհիտեանի ամէն օր (բացի կիրակիէ) 43* Rue Tourtille, *4րդ յարկ, Փարիզ։ Մէթրօ՝ Պէլվիլ։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամեհ.) եւ վարակի։ Մասն. լապօռաթուար։ Ախտաճմէտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 կիրակի9—12,*

EMPIRE Մեւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ յատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։ Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

Ուշադրութիւն

Բացուած է ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՋԵԱՆՆԵՐՈՒ արեւելեան մեծ նպարավաճառատունը՝

ԱՐԱՐԱՏ

որ Մարսէյլէն փոխադրուած է փարիզ
39 Rue de Trévise, Paris *(9)*, մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91

Մեր վաճառատունը պիտի աշխատի գոհացնել իր բոլոր յաճախորդները իր պատրաստած ընտիր *սուճուխ* եւ ամէն տեսակի ընտիր նպարեղէններով։ Անմրցելի գիներ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱՒԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ

Ամենախիստ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ հաւկիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ եւ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիներով։

Խիստ կանոնաւոր առաքում։ Յարգելի յաճախորդներէն կը խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկուսնեակէ պակաս չընել։

Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, PARIS (XI), *կամ ուղղակի ագարակին,* Hachmanian, Elevage du Bois de Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),
150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone:Trudaine 76-42

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով։

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affaires*ի*, Bénéfices Commerciaux*ի* և Impôts sur le revenu*ի գործողութիւնները։*

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ

Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffred'Affaires*ի եւ* BénéficesCommerciaux*ի տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ* Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, *շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ* apprenti *ունենաք։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Նրբաճաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ։ դիմեցէք B. Jaret ֆիրմայով հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքած ամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Յասմիկ Դաւիթօֆի։ Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատսաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով։ Հասցէն շատ դիւրին, 4 Rue de la Collegiale Ա. յարկ (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ։

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր

CAFÉ SULTANի

Ս. ԹՈՐՈՍ (Պէյմախցի)

92 Rue d'Angoulême Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06

Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները։

Ճոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն։ փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը։ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

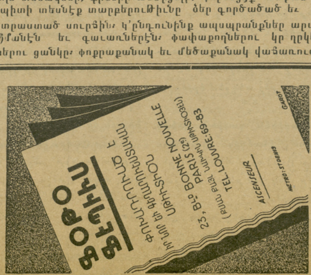

ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐԸ ԱՄՍԱՎՃԱՐՆԵՐՈՎ։ Շոգեկառքով կամ հանրակառքով 15 — 30 վայրկեան, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Ամսավճար՝ սկսեալ *200* ֆրանքէ։ Տուներու կառուցում, վճարման մեծ դիւրութիւններ. *15*—20 տարուան մէջ։ 15 տարի տուները ազատ են տուրքէ։ Պատրաստի villaներ, նոր բնակարաններ գնելու կամ վարձելու համար, ամէն տեսակ գործողութիւններ, կալուածներու առ ու ծախ, գրաւ դնելու, ապահովագրութեան եւայլն։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ։ Սկսուած է նոր հողաբաժիններու վաճառումը, Versaillesի մօտ Bois d'Arsyի մէջ շրջապատուած գեղեցիկ անտառով։ Հաղորդակցութիւնը փարիզի հետ Gare Mont Parnasseէն ուղղակի,իսկ Gard Invalideէն եւ St. Lazareէն Versaillesի գիծով։ Տեսնել կարելի է ամէն օր ինքնաշարժով՝ ձրի։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1։ Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48։*

Տուներու շինութեան համար ձրի խորհրդակցութիւն մասնաւոր ճարտարագէտի մը կողմէ Գշ. եւ Շբ. օրերը ժամը 4-5։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)

CABINET V. YARJANIAN

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

Tél. CENTRAL, 97-39 եւ 96.70

կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր *պաշտպանելով ֆրանսացի Հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վաւերական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում։ Արկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ,* առանց կանխավճարի։ *ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում։ (ԱՖԻՏԱՎԻԹ)։ Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն։ Վիզա ամէն երկրի համար։*

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս։ Խորհրդակցութիւնները ձրի են։

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ-ԺԱՄԱԳՈՐԾ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Նախկին վարիչ հռչակաւոր ՕՄԷԿԱ ժամացոյցներուն Ժընեւի գործարանին

261 Fbg. St. Martin, Paris (10)։ մէթրօ՝ Louis Blanc եւ Jaurès. հեռ. Nord 85—63 եւ 95—50։ Հանրակառք՝ 5, 50, 51, 52, 21, 26, 29, օթօպիւս՝ W. M.

Պատի եւ գրպանի ամէն տեսակ ժամացոյցներ, քարիյոններ, նշանտուքի, հարսնիքի մատանիներ եւ ամէն տեսակ ոսկի եւ արծաթ զարդեղէններ եւ թանկարժէք գոհարեղէններ։ Ոսկերչութեան եւ ժամացոյցի վերաբերեալ խնամով նորոգութիւններ։

Նախքան ձեր գնումները այցելեցէք մեր խանութը։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre (1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար։ Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝

Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 Ֆրանք փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի

փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ

PLOMBERIE-COUVERTUR

ՋՈՒՐ ԿԱԶ

ԼՈԳԱՐԱՆԻ, ԵՒՆ.Ի ՋԵՏԵՂՈՒ

Կը ստանձնեմ կապարի եւ զինկի ամէն տեսակ գործեր մասնաւորաբար ջուրի խողովակներու զետեղում եւ նորոգութիւն։ Դիմել նամակով՝

A. TATOULIAN*ի*

12 Rue Elie, Gentilly, (Sein

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ջատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ
209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon

պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ

Կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը 217 Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.

Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ

Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒԼԻՍ 1930
8 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ Թիւ 1308

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԽՈՒՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸՆ ԱԼ

Խնամքով պատրաստուած զաւեշտի մը նման, վերջ կը գտնէ բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը: Եւ անոնք որ հետաքրքրուած են Խորհրդ. Միութեան ներքին անցուդարձերով՝ կրնային գուշակել ելքը՝ այս դիւրին հանելուկին, — յաղթանակ Ստալինի և իր քաղաքականութեան, այլազան՝ իմաստներով ու բարդ՝ հետեւանքներով:

Իսկ այս ելքին սպասումը՝ որքա՛ն կը ջղագրգռէր ու կը խռովէր Ստալինը, իր բազմերես երկրպագուները կամ տանջահար, համր ու անշարժ բազմութիւնները Խորհրդ. Միութեան մէջ, նոյնքա՛ն անտարբեր ձգեց արտաքին աշխարհը:

Հազիւ մէկ քանի թերթեր արձանագրեցին, ինչ որ բոլշեւիկեան գրաքննութիւնը կը հաղորդէր համագումարին մասին: Եւրոպական մամուլին մեծագոյն մասը, այն որ մանաւանդ յաւակնութիւնն ունի տուն տալու հանրային կարծիքին, մնաց լուռ:

Որ եւ է մեծ ու անակնկալներով յղի երեւոյթի մը հանդէպ՝ լռութեան դաւաճանութիւնը կամ բեմական հպարտութիւն մը չէր որ նման վերաբերում կը թելադրէր օտար մամուլին, կամ անոր կռնակ տուող քաղաք. կազմակերպութեանց ու ելմտական խմբակներուն:

Բոլշեւիզմը, այսօր, շատ բան կորսնցուցած է առաջին օրերու խորհրդաւոր մեծութենէն: Կը պահէ միայն — և ի՛նչ եղեռնական խնամքով — վայրագութեան բնորոշ ու անընդհատ գիծը՝ գործունէութեան բոլոր ճակատներուն վրայ: Ցոյսն ու խանդավառութիւնը որ իր ծագման շրջանին՝ ներշնչեր էր համաշխարհային աշխատաւորութեան ու վախը որ պարտադրեր էր քաղքենի բոլոր պետութիւններուն, ինքն իսկ հերքեց իր յոխորտ ապիկարութեամբ, ու մանաւանդ, յաջորդական ձախողութիւններով, զորս իր ձեռքերով պատրաստեց, շնորհիւ, ըսենք՝ իրական պայմաններու երեւակայական գնահատութեան: Քալեց կեանքին դէմ եւ ինկաւ: Ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Կարմիր մանուկը ծնած էր վաղաժամ, հիւանդ ու փտառողջ երկրի մէջ: Մեծցաւ տկար, բռնի սննդատուութեամբ և այսօր, կընմանի կազմի մը, որ իր մէջ կը պտտցնէ փտութեան մանրէն:

Հակաբոլշեւիկ աշխարհը գիտէ այդ ու լուռ կը դիտէ ճիգերը մահապարտին, որ երկարելու համար հոգեվարքի պահերը, չի հրաժարիր իր անունէն, բայց կը տքնի փոխել իր ինքնութիւնն ու էութիւնը:

Անշուշտ, դեռ առեն կայ անոր դամբանականը պատրաստելու կամ հաշուեյարդարը արձանագրելու: Բայց տասներկու տարուան ձախորդ փորձերէ և ներքին ու արտաքին տեղատուութիւններէ վերջ, կրնանք անվարան նշանակել բոլշեւիկեան պարտութեան կէտ մը եւս, Ստալինի տխուր յաղթանակին հետ:

Համագումարի առթիւ պատրաստուած ու պարտադրուած ցոյցերը, որոտընդոստ ու կեղծ, ըսենք՝ վախի ծափերը ցարեբու արժանաւոր գահաժառանգին առջեւ ու մանաւանդ, միաձայնութեամբ քուէարկուած ներողական բանաձեւերը, այլ եւս մարդ չեն խաբեր: Իրականին մէջ, բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը կը ներկայանայ կեցուածքովը սնանկ ու աղքատ հարուստի մը. դուռը կը բախէ անոնց, որոնց հանդէպ անարգանք և արհամարհանք միայն ունի:

Ստալինի զեկոյցը իր թելադրութիւններով, համագումարի բանաձեւերը՝ իրենց թափանցիկ գաղտնասուքներով, փաստը կը բերեն զիջումի և վերադարձի քաղաքականութեան, որ հակառակ լենինեան գծի զաւեշտական յամառութեան, կը մնայ գլխաւոր ու տեսանելի մտահոգութիւնը բոլշեւիկ ղեկավարութեան:

Հրապարակային դրժում եւ յետսկոչում պարտադրել յետոյ աջ ընդդիմադրութեան պետերուն՝ Բուխարինի, Ռիկովի, Տոմսկիի եւլն., փառաբանել յետոյ համայնացման և ճարտարարուեստացման նուաճումները, ի՞նչն է որ Ստալինը մղեց խայծ մը նետելու միջազգային դրամատիրութեան, անկից մուրալու նոր վարկեր, «Նախապատերազմեան պարտքերու մէկ մասը» վճարելու յօժարութեամբ:

Եւ բոլոր մարզերուն վրայ, մերժել յետոյ «միջազգային կայսերապաշտութեան կողմէ՝ միջամտութեան ամէն փորձ», ի՞նչն է որ համագումարին պարտադրեց «դրամապետական աշխարհին հետ՝ առեւտրական յարաբերութիւնները զարգացնելու անհրաժեշտութիւնը:

Ստալին և իր համագումարը արդեօ՞ք չեն մտներ այն ճամբուն մէջ, զոր կը կոչեն «աջ թեքում» և որուն վրայ յաջողեցան փշրել իրենց երէկուան կուռքերը:

Բայց զարմանալու ոչինչ կայ: Բոլշեւիկ միտքը քաղքենի միտքէն կը տարբերի լո՛կ իբր նոյն գծին հակադիր ծայրը: Բայց ունի անոր ամբողջ ախտաւոր ճկունութիւնը: Ու թո՛ղ արտառոց չթուի. այսօր, ջախջախեց աջ ընդդիմադրութիւնը, վաղը իւրացնելու համար անոր ուղղութիւնը, ճիշտ ինչպես պիտի ընէր բացարձակ բռնապետութիւն մը:

Իսկապէս, տխուր յաղթանակ, որուն կ'արժէ որ անդրադառնանք անգամ մը եւս:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ-ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

«Ասպարէզ» խօսելով Սուրիոյ մէջ՝ Հայերու դէմ կատարուած գրգռութեանց վրայ, կը թելադրէ (13 յունիս).

— «Մեր արաբ դրացիները եթէ քիչ մը լրջօրէն ուսումնասիրեն Հայ ժողովուրդի անցեալ պատմութիւնը, պիտի նկատեն որ Հայերը ուր որ գացած եւ հաստատուած են, ո՛չ միայն չեն թերացած զիրենք հիւրընկալող ժողովուրդներու հանդէպ երախտագիտական գործնական արտայայտութեանց մէջ, այլեւ իրենց աշխատասիրութեամբը, ձեռներէցութեան ոգիովը եւ գրեթէ բնազդական շինարարութեամբը երկրի յառաջդիմութեան եւ զարգացման կարեւոր ազդակներ հանդիսացած են: Ուստի մեր արաբազգի հայրենակիցները բոլորովին անիրաւ եւ անարդարանալի են իրենց դատումներուն եւ դատափետումներուն մէջ:

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ՝ ստեղծուած շփոթ եւ թունաւոր մթնոլորտին մէջ պատասխանատուութեան խոշոր բաժին ունի սուրիաբնակ հայութիւնը: Մերինները կ'ապրին կզզիացած եւ իրենց անմիջական հոգերով բոլորովին կլանուած վիճակի մը մէջ, փոյթ չեն ցոյց տար ճանչնալու իրենց շրջապատը եւ ճանչցնելու իրենք զիրենք իրենց հարազատ գոյներովը: Ասիկա մեր ժողովուրդի պատմական թերութիւններէն մէկն է եղած ամէն հորիզոնի տակ: Բայց ատիկա ծանր յանցանք մըն է:

Սուրիոյ մէջ մենք ունինք կաթողիկոսարան եւ մտաւորական յայտնի դէմքեր, հասարակական փորձ եւ ծանօթ գործիչներ: Եթէ անոնք ժամանակին հետաքրքրութիւնն ունեցած ըլլային մօտէն շփման մէջ մտնելու բնիկ ղեկավար տարրերու հետ, եթէ անոնք ջանադիր եղած ըլլային կազմակերպելու հայ-արաբական միութիւններ եւ մշակած ըլլային սերտ յարաբերութիւն եւ իրերաճանաչութիւն, ապահովաբար այս թիւրիմացութիւնները կամ երբեք չէին ծագած ըլլար եւ կամ եթէ ծագէին ալ, շատ փոքր համեմատութիւններու մէջ կը սահմանափակուէին:

Սուրիաբնակ մեր ազգակիցները, կամ աւելի ճիշդը անոնց ղեկավար տարրերը, պէտք է անյապաղ ձեռնարկեն այս ուշացած ստիպողական աշխատանքին, Աւելի լաւ է ուշ քան երբեք»

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՇՈՒՐՋ

ՎՐԻՊԱԿ.— Գ. էջ, վերջին սիւնակ, «Անձնասպանութեան մը շուրջ» գրութեան մէջ, վարէն վեր 15րդ տողէն սկսեալ կարդալ... «Եւ հակառակ իր կատարած դիմումներուն, չէ գտած: կ'երեւի, ուրիշ մը զայն գտած եւ որոշ նկատումներէ մղուած» եւայլն..

Անձնասպան երիտասարդը Գեղամ Փափազեան, կրելով մէկտեղ նոյն անունը, որեւէ կապ չունի Փարիզի Աշխատախնամին յիշած անձին հետ: Տէօվրէկիցի է եւ ոչ թէ Պոլսեցի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերուն դէմ կտրուկ միջոցներ

Արարատի քրտօթիւրք բախումներու մասին, թուրք թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան.—

Հրոսակները հետապնդելու համար սկսուած շարժումը կը շարունակուի եւ որոշուած է այս անգամ վճռական հարուած տալ անոնց: Արարատի վրայ գտնուած հրոսակները ամէն անգամ որ կը հետապնդուին, Պարսկաստան կը փախչին եւ այնտեղ զինուելով, դարձեալ սահմանէն ասդին յարձակում կը գործեն: Պարսկաստանի կառավարութիւնը մինչեւ հիմա ոչ մէկ միջոց ձեռք առած է այս հրոսակներու դէմ: Նոյնիսկ յաճախ ինք կատարելապէս կը զինէ զանոնք, մէկ աշիրէթը միւսին դէմ հանելու համար:

Պարսիկ շրջանակները կը յայտնեն թէ այս անգամ ալ եթէ հրոսակները իրենց երկիրը մտնեն, Պարսկաստանի կառավարութիւնը բան մը չպիտի կրնայ ընել: Պոլսոյ պարսիկ շրջանակները կ'ըսեն թէ Արարատը որ Թուրքիոյ, Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի սահմաններուն վրայ կը գտնուի տարիներէ ի վեր աւազակներու որջ դարձած է: Այս լերան վրայ կը բնակի Ճէլալի կոչուած 150,000 հոգինոց ցեղ մը, որուն գրեթէ բոլոր մարդիկը զինուած են: Վաչկատուն են եւ գիւղեր չունին: Այս ցեղը յաճախ պարսիկ հողին վրայ ալ կ'ասպատակէ, այն ատեն, կառավարութիւնը դրամով իր կողմը կը շահի անոնց մէկ մասը եւ միւսներուն վրայ կը ղրկէ զինելով: Այս ցեղին մարդիկը ձիաւոր են:

Անկարելի է այս ասպատակող ցեղերը զսպել, քանի որ լեռը սահմանագլուխ է եւ կրնան մէկ երկրէն միւսը ապաստանիլ: Ատենօք, Ճէլալիները ցարական Ռուսիոյ գլխուն ալ փորձանք եղած են:

Թէհրանէն դեռ լուր չէ եկած թէ կառավարութիւնը ինչ ըրած է Արարատի ասպատակներուն դէմ: Պոլսոյ պարսիկ շրջանակները կը հաւատեն միայն թէ իրենց կառավարութիւնը պիտի կարենայ հանդարտեցնել հրոսակները, խրատելով զանոնք...

Միւս կողմէ, Թուրք թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է ամենախիստ միջոցներու դիմել, սահմանագլխի այդ դէպքերը ի սպառ վերջացնելու համար:

**** Պոլսէն «Ռէօյթէր»ի կը հեռագրեն թէ Թուրք կառավարութիւնը խստօրէն բողոքեց պարսիկ կառավարութեան, առարկելով թէ սահմանագլուխի վրայ գործող Քիւրտերը զինուած են Պարսկաստանի մէջ իրենց տրուած զէնքերով եւ ռազմանիւթերով:*

Հելլենօ-թուրք յարաբերութիւնները

Ըսմէթ փաշա Թուրք դահլիճին ներկայացուց իր կողմէ Վէնիզէլոսի ուղղուած նամակ մը, որով կը յայտնէ թէ կը փափաքի որ ամրանան եւ բարեկամօրէն զարգանան հելլէնեւ-թուրք յարաբերութիւնները:

Վէնիզէլոս պատասխանեց թէ նոյն զգացումներով տոգորուած է հանդէպ Թուրքիոյ եւ կ'ընդունի, հոկտեմբերին Էնկիւրի երթալու հրաւէրը:

Թուրք եւ յոյն կառավարութիւններուն միջեւ կնքուեցաւ համաձայնութիւն մը որ վերջ կը դնէ Յունաստան բնակող Թուրք հպատակներուն եւ Թուրքիա բնակող յոյն հպատակներուն դէմ առնուած միջոցներուն:

Իրաքի խորհրդարանը լուծուած

Անգլեւիրաքեան դաշնագրի քննութեան հետեւանքով, Իրաքի Խորհրդարանը լուծուեցաւ, «Թոյլ տալու համար ազգին, որ իր կարծիքը յայտնէ այս մասին»:

Մինչեւ հիմա, համաձայնագրին եզրերը խստօրէն կը քննադատուին Պաղտատի արաբ մամուլին կողմէ, որ կը յայտնէ թէ համաձայնութեան հրատարակուած բնագիրը մութ եւ երկդիմի է:

Անգլօ-ռուս բանակցութիւնները

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակները կը կարծեն թէ նախապատերազմեան պարտքերու կարգադիր յանձնախումբի անդամները կատարեալ լիազօրութիւն պիտի ունենան, լաւագոյն պայմաններով կարգադրելու Ռուսիոյ նախապատերազմեան պարտքերու խնդիրը: Միւս կողմէ բանակցութիւններ ալ պիտի կատարուին անգլեւռուս առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար:

Նոյն շրջանակները կը սպասեն որ իր պարտքերու կարգադրութիւնը դիւրացնելու համար, Ռուսիա յանձն առնէ ոսկի գլուխ վճարել մէկ քանի շիլին, պայմանաւ որ Անգլիոյ ելմտական հաստատութիւնները վարկային դիւրութիւններ տան Ռուսիոյ:

Ֆինլանտիոյ յեղափոխութիւնը

Հակահամայնավար գիւղացիները սկսան քալել Ֆինլանտիոյ մայրաքաղաքին՝ Հէլսինկֆորսի վրայ: Առաջին խումբերու ժամանումը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց բնակչութեան մէջ:

(Յուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)
ՑԱՆԿ 23

ՎԱԼԱՆՍԷՆ.—

Մկրտիչ Դաւիթեան	180
Խորէն Շամախեան	100
Մկրտիչ Բարաղամեան	100
Յակոբ Գապայեան	100
Յարութիւն Քիւփճեան	100
Սարգիս Ճէրանեան	100
Քերովբէ Սիրանեան	100
Նշան Թէպոյեան	100
Արմենակ Թէպոյեան	100
Մանուէլ Ժամագործեան	100
Ահարոն Սարգիսեան	100
Լեւոն Ահարոնեան	100
Սարգիս Չէլէպեան	100
Սուրէն Մակարեան	100
Ներսէս Գապամանուկեան	100
Գումար	1,580
Նախորդ գումար	26,120
Ընդհ. գումար	27,700

ՕԴԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ...

Օդը պիտի փոխուի կը յայտարարէ օդերեւութաբանական կայանը. ինչ որ պարզապէս կը նշանակէ թէ՝ փոթորիկը պիտի դադրի, բայց անոր տեղ, յորդ անձրեւներ պիտի տեղան:

Առջի գիշեր, բուռն մրրիկները սկսան Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Զուիցերիոյ եւ Յունաստանի մէջ:

Տրէզոիի մէջ բուռն փոթորիկ մը մեծ վնասներ հասցուց ամբողջ շրջանին: Բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան: Արմատախիլ ծառերու եւ աւերուած տուներու թիւը դեռ չէ ճշդուած: Հեռագրական սիւներ խորտակտակուեցան:

ԿԱՇԱՌՈՒԱԾ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Մեծ գայթակղութիւն մը երեւան ելած է Աւստրալիոյ մէջ: կառավարական յանձնախումբ մը բացէ ի բաց կ'ամբաստանէ ելմտական նախարարը թէ կառավարութեան հաշուոյն, հանքերու գնման գործի մը մէջ կաշառուածէ եւ այդառթիւ ստացած է մեծ գումարներ:

Նախարարը բողոքեց այս ամբաստանութեան դէմ եւ խնդրեց վարչապետէն որ ընդունի իր հրաժարականը, որպէսզի կարենայ ինքզինքը պաշտպանել: Իր խնդրանքը ընդունուած է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Երէկ գերման խորհրդարանը սկսաւ քննել կառավարութեան ելմտական ծրագիրը:

Յայտնի չէ թէ վարչապետը պիտի կրնա՞յ Խորհրդարանին հաւանութեան արժանացնել իր ծրագիրը: Ամէն պարագայի մէջ, իր ձեռքն ունի Նախագահ Հինտենպուրկի հրովարտակը, որ իրաւունք կուտայ կառավարութեան՝ լուծելու Խորհրդարանը, ի հարկին:

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԴԱՏԻ ՏԱԿ

Ռումանիոյ Կարոլ թագաւորը որ իր ընտանիքին փափաքին գոհացում տալով՝ լքեր էր իր նախորդ կինը, աղջիկը ռուսմէն սպայի մը, եւ ամուսնացեր էր Յունաստանի Էլէն իշխանուհիին հետ, այժմ դատի տակ:

Իր նախորդ կինը իրմէն կը պահանջէ 10 միլիոն վնասուց հատուցում:

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՃՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայ Համայնավար կուսակցութեան 7րդ Համագումարի մասին, «Յառաջ»ի մէջ օրը օրին հրատարակուած ընդհանուր տեղեկատուութիւններէն յետոյ, կարեւոր է, ծանրանալ մէկ քանի հարցերու վրայ, որոնք կենսական նշանակութիւն ունին:

Աղբիւր ունենալով պաշտօնական զեկոյցները — որոնք ներկայացուած են համագումարի քննութեան — առաջին առթիւ փորձենք մօտենալ այն իրական ուժին, որ տասը տարիներէ ի վեր կը վարէ մեր երկրի ճակատագիրը իբր թէ հայ «բանուորագիւղացիութեան անշիջ մեծամասնութեան» եւ «հայ առաջաւոր մտաւորականութեան» անվերապահ ուժին եւ համակրանքին կռթնած։

Ցեղի եւ անտեղի այս ամբոխավարական յայտարարութիւններով իրենց գոյութեան արմատները խոր եւ կենսունակ ներկայացնող համայնավար կուսակցութիւնը, ինչպէս երէկ, նոյնպէս եւ այսօր բարեբախտաբար կը կը միայ խորթ եւ անընդունելի տարր մը բովանդակ հայ աշխատաւորութեան համար։ Գաղթահայը, որու համար կուսակցութիւններուն անդամակցիլը պարտադիր չէ եւ ոչ ալ երաշխիք՝ իր առօրեայ գործերուն նպաստաւորման, անշուշտ դժուարութեամբ պիտի ըմբռնէ որ խորհրդային երկիրներու մէջ առհասարակ, կուսակցականը մենաշնորհեալ է։

Ան ո՛չ միայն զուրկ է օրուան ապրուստի հոգերէն, այլեւ արտօնուած է երկրի արդարադատութեան առջեւ, նոյնիսկ ոճրային յանցանքներու մէջ։Քաղաքական, դատական իշխանութիւններու, հանրային զանազան ճիւղի սպասարկութիւններու եւ մասնաւորաբար պարենաւորման գործին մէջ, ամէնէն առաջ եւ ամէնէն նպաստաւոր եղանակով կուսակցական համայնավարն է օգտուողը։

Այս հնարաւորութիւնները միայն, որոնք ներկայ օրերուն մասնաւորաբար հրապուրիչ խայծեր են կուսակցական դառնալու, պէտք էր ենթադրել, որ մեր երկրի աշխատաւորութիւնն ու մտաւորականութիւնը խիտ խիտ շարքերով պիտի ստուարացնէր երկրի պետական կուսակցութեան կազմը։

Բացի զուտ գործնական այս առաւելութիւններէն, կայ նաեւ խնդրի բարոյական կողմը։

Համայնավար ղեկավարներն ու անոնց արտասահմանեան սեւ եւ կարմիր մունետիկները իրենց կաշիէն դուրս կուգան հաստատելու այն առաւելութիւններն ու բարոյական արժէքները, որ կը յայտնաբերէ Հայաստանի իշխանաւոր կուսակցութիւնը։ Այս պնդումներուն իրական գնահատողը կրնար ըլլալ նոյնպէս բուն երկրի ժողովուրդը, իր անվերապահ վերաբերմունքով։ Թիւերը, որ կը ներկայացուին պաշտօնական բերաններէ, եւ որոնք ցոյց կուտան Հայաստանի կոմունիստներու իրական քանակըորոշչափովվերաբերմունքն է արդէն Հայաստանի ժողովրդին, տիրող կուսակցութեան հանդէպ։ Ընդունելով երկրի բնակչութեան ընդհանուր թիւը 900 հազար, չնչին շատ չնչին է թիւը հայ կոմունիստներուն, որ կը հաշուէ 13,400։ Համեմատութիւնը չարդարացներ ո՛չ իսկ ամենալաւատեսները, մանաւանդ վերը յիշուած պայմանները նկատի ունենալով։

Ամբարտաւան եւ խրոխտ համայնավար պատասխանատու գործիչներն ալ ըստ երեւոյթին գոհ չեն այս իրականութենէն։ Մէկուկէս տարուան ընթացքին կատարուած աշխատանքներն ու ձեռք բերուած արդիւնքները նկատուած են «բաւարար» համագումարի զեկուցաբեր Պ. Խանճեան է։ Համաձայն միշտ նոյն տեղեկատուութեան.

«Հայաստանում ունէինք 1929 յունուար մէկին ընդամէնը 10064 կոմունիստ, 1930 յուն. 1ին ընդամէնը՝ 12,229 կոմունիստ, 1930 ապրիլ 1ին՝ 13,407 կոմունիստ։»

Այսպէս ուրեմն մօտ մէկուկէս տարուան ընթացքին, Հայաստանի կոմունիստներու թիւը բարձրացած է 3343 հոգիով։ Համեմատական այս ոչ նախանձելի վիճակը սակայն չարգիլեր զեկուցաբեր Պ. Խանճեանը յայտարարելու որ.

«Սա լաւագոյն ապացոյցն է մեր կուսակցութեան կապերի ամրացմանը բանւորների եւ աշխատաւորների հետ»: («Խ.Հ.» մայիս 22):

Թէ որչա՞փ ամուր են այս կապերը եւ որո՞նք են այդ կապակցութեան օղակները կարելի է ճշդել հետեւեալ թիւերէն։

Բանուորութիւնը կը նկատուի ամենարժէքաւոր տարրը եւ իրական նեցուկը համայնավար կուսակցութեան։ Հաշուելով կոմունիստներուն թիւը 1929 յուն. 1ին 10,000 կլոր թիւով, բանուորներ եղած են 4250 հոգի, իսկ այս տարուան 13400 գումարի դիմաց բանուորներու թիւը բարձրացած է 7300 հոգիի։ Վերջին թիւին արագ զարգացումը 1929 - 30 տարեշրջանին պատճառ մը չէ կուսակցութեան մէջ բանուորական ոյժի զարգացումը մատնանշելու։

Որովհետեւ համեմատաբար խաղաղ եւ բնականոն երկար ժամանակաշրջանի մը մէջ 1921-1929 բանուորութեան թիւը խեղճ է եւ յուսահատական։Վերջի տարուան այս աճումը պէտք է բացատրել ոչ թէ բարոյական, այլ զուտ գործնական հաշիւներէն առաջացած իրողութիւն մը։ Այսպէս եթէ նկատի ունենանք 1929-30 տարեշրջանին համայնավարութեան կատաղի պայքարը գիւղացիութեան, մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու դէմ, զանոնք բռնի բանուորութեան գիրկը նետելու նպատակով, բնական է ստացուած արդիւնքը։

Այսպէս ըլլալով մէկտեղ իրենք ալ կէս բերնով կ՛ընդունին թէ որոշ շրջաններու մէջ «համեմատաբար դանդաղ է աճել բանուորական կորիզը»։ Զանգեզուրը, որ դեռ նախապատերազմեան շրջանին Հայաստանի բանուորական կեդրոններէն է եղած, շնորհիւ Ղափանի պղնձահանքերուն, մէկն է ահա ակնարկուած թոյլ շրջաններէն։ Խոստովանութիւնը կարեւոր է նաեւ անով որ այս շրջանը Ղափանի հանքերէն զատ ամէն տարի մեծ թիւով բանուորներ կ՛ուղարկէ Բագու, համայնավարութեան կարեւոր բանուորական կեդրոններէն մէկը։ Ծանօթ է բոլորին այն արտակարգ ճիգը, որ ի յայտ կը բերուի այս շրջանին մէջ բանուորութիւնը համայնավարութեան կապելու համար։ Այս կրկնակի պարագաները պէտք էր որ իրենց գործնական արտայայտութիւններ ցուցադրէին Զանգեզուրի մէջ, ուժեղցնելով կոմունիստ բանուորական խմբերը. Մինչ դեռ ճիշդ հակառակ արդիւնք է որ կ՛արձանագրուի։

Բանուորական կորիզն ուժեղ թափով աճել է Լէնինականի, Լոռիի եւ Երեւանի գաւկուսկազմակերպութիւններում։»

Այս շրջաններու մէջ երեւան եկած աճումը այնքան ալ յուսադրական երեւոյթ չէ, նկատի ունենալով նախ Վրաստանի եւ միւս երկիրներու բնական ազդեցութիւնները, երկրորդ Հայաստանի մայրաքաղաքի բացառիկ հսկողութիւնը իր քիթին տակ գտնուող բանուորական շրջաններու վրայ։

Ամէն պարագային այս թէ միւս փաստերէն պարզօրէն կ՛երեւայ թէ, հայ բանուորը հակառակ ամէն տեսակի ազդեցութիւններուն չի իւրացներ համայնավարութեան գաղափարաբանութիւնն ու քաղաքականութիւնը։

Պատկերը այս տեսակէտէն աւելի անմխիթար է գիւղին մէջ։ Ճի՞շդ է թէ գիւղացիութիւնը այնքան ալ ցանկալի տարր չի նկատուիր կոմունիստական կազմին մէջ բայց ոչ ընդհանրապէս։

Ազգատ եւ միջակ տարրը հիմա ի յարգի է ամէն կողմ, որովհետեւ այս տարրն է որու վրայ կռթնած համայնավար կուսակցութիւնը կը կարծէ յաղթանակել ի վերջոյ համայնացումի քաղաքականութիւնը։ Ստալինի ծանօթ նահանջէն յետոյ մասնաւորաբար մեծ ջանք կը թափուի այս ուղղութեամբ։ Եւ հակառակ մէկուկէս տարուան ընթացքին գիւղացի կոմունիստներու թիւը 3200էն բարձրացած է 4600ի, որով իրական յաւելումը եղած է 1400 հոգիով։

Այս երկու գլխաւոր տարրերէն զատ հայ մտաւորականութիւնէն, պաշտօնէութենէն, եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններէն համայնավարութեան մէջ են արձանագրուած ընդամէնը 1500 հոգի։

Եւ ահիկա ընդհանուր պատկերն է մեր երկիրը բռնագրաւող կուսակցութեան զարգացման։

Ցասը տարուան մէջ 13,400 կոմունիստ 900 հազար բնակչութենէն փաստ մըն է, որու գէմ աւելորդ են այլեւս համայնավարութեան ամէն տեսակի պոռչտուքները՝ յանուն հայ աշխատաւորութեան։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱ՞Ր ԹԷ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

«Պրավդա» (18 Յունիս) կը գրէ թէ կոմունիստ կուսակցութեան 16րդ համագումարին առթիւ, կշտացնելու համար պատգամաւորները, որոնք կրնային նեղութիւն կրելՄոսկուայինեյրկայ սովէն, միոի հայթայթիչ մարմինը պատրաստած է յաւելուածական չորս շոգեկառքով ոչխար եւ եզ ղրկել կովկասեան եւ սիպերիական շուկաներէն։ Նոյն ատեն յիշեալ թերթը կը գրէ թէ Նիժնի-Նովգորոդի բանուորները 22 ինքնաշարժ նուէր ղրկած են պատգամաւորներուն, որպէսզի ոչխարի խորովածով փորերնին կշտացնելէ յետոյ մարսողական պտոյտ մը կատարեն ինքնաշարժով։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել Թուղթին մէկ երեսին վրայ։

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ «ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

Մեր արուարձանում, Անկիէնի մէջ, Բարեգործական Միութիւնը կազմակերպել էր մի փոքրիկ հանդէս։ Պ. Պ. Մալէզեանի եւ Չօպանեանի ճառերից յետոյ յանկարծ լսեցի «Մեր Հայրենիք»ի նուագումը դաշնամուրի վրայ. մեքենապէս ոտքի ելայ. դահլիճի մի կողմում ինչ որ աղմուկ բարձրացաւ եւ դաշնակահարը անմիջապէս ընդհատեց։ Յետոյ պատմեցին, որ ժազի դաշնակահարը՝ կովկասեցի մի հայ, ցանկանալով բաւականութիւն պատճառել հասարակութեան, ինքնաբերաբար նուագել է «Մեր Հայրենիք»ը, ըստ իր ծննդավայրի սովորութեան, բայց լսելով հանդէսի կազմակերպողների զայրոյթի բացականչութիւնները՝ դադարեցրել է։ Զսպենք մեր վրդովմունքը եւ բացատրենք։ Ի՞նչն է պատճառը այս ատելութեան հանդէպ «Մեր Հայրենիք»ի։ Ասում են նա դաշնակցական երգ է, կուսակցական է։ Կատարեալ թիւրիմացութիւն է եթէ ոչ կեղծիք։ Նա գրուած է Միքայէլ Նալբանդեանի կողմից, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնելուց առաջ։ Տասնեակ տարիներ նախկին Ռուսաստանի սահմաններում, ներշնչումի ու ոգեւորութեան աղբիւր է եղել բովանդակ հայ ժողովրդի համար։ Վըստահացնում եմ, որ ցարերի օրով հայ հոգեւորականութեան իշխանութեան ենթակայ բոլոր դպրոցներում հանդէսները կը բացւէին «Մեր Հայրենիք»ով։ Ճեմարանի եւ թեմական դպրոցների քառաձայն խմբերը կը հնչեցնէին նրա չքնաղ խօսքերը կաթողիկոսի, եպիսկոպոսների ու նոյնիսկ ռուս կառավարութեան ներկայացուցիչների առջեւ։ Մոսկւայում, հայկական երեկոյթներին, ցարական զինւորական նուագախմբերը կը սկսէին «Մեր Հայրենիք»ի բըռնկող դաշնութիւններով։ Այնուհետեւ դուք կարող էիք իջնել մինչեւ վերջին գիւղը, ուր հարսանիքի, տօնախմբութեան եւ ամէն ուրախութեան հաւաքոյթի ներկաները ոտքի կը կանգնէին ու կ՛երգէին «Մեր Հայրենիք»ը։ Անկախ Հայաստանի կառավարութիւնը խոնարհելով միայն փաստի առաջ, ընդունեց նրան իբրեւ ազգային երգ, առանց յատուկ օրէնքի հրատարակման, այնքան նա ամրացած էր ամէնքի գիտակցութեան մէջ իբրեւ այդպիսին։ Ի՞նչպէս կարելի է այդպիսի մի անփոխարինելի արժէք, ազգային մշակոյթի մի գոհար, որ արդէն աւեհեր է եւ աւեկծումների միջից մեզ է հասել զարդապսակ, դատապարտել մահւան ու անարգանքի։ Մեծամասնականները Հայաստանում հալածում են «Մեր Հայրենիք»ը, բայց դրանք այդ անում են իբրեւ միջազգայնականներ, իբրեւ հայրենիքի գաղափարի երդւեալ հակառակորդներ։ Թէեւ բացասական եւ վնասակար սկզբունքի հետեւանքով, բայց տրամաբանական են նոքա իրենց արգելքի մէջ «Մեր Հայրենիք»ի հանդէպ. իսկ ռամկավարները համակրելով Հայաստանի այժմեան տէրերին հրաժարւե՞լ են արդէն իրենց ինքնորոյնութիւնից եւ համարո՞ւմ են հայրենասիրութիւնը յանցանք։ Ես գիտեմ որ ոչ։ Անհուն է վէհը Գ. Միջազգայինի եւ Ազատական Ռամկավար կուսակցութեան միջեւ. կատարելապէս անհեթեթ է վերջինիս բանադրանքը մեր ազգային երգի վերաբերմամբ։ Ընդհակառակը նա պիտի լինէր նրա առաջին մոլեռանդ պաշտպանը, որովհետեւ եթէ Դաշնակցութիւնը համահայկական կուսակցութիւն է, Ռամկավարները գերազանցապէս Տաճկաստանի բարբարոսութիւնից ազատուած պահպանողական տարրերի կուսակցութիւն են. իսկ «Մեր Հայրենիք»ը սկզբից ի վեր երգւել է ու վրէժի կոչել Տաճկաստանի դէմ- եւ նա մնում է այժմէական։ Կարդացէք նրա բառերը եւ կը տեսնէք, թէ ինչ հոյակապ պարզութեամբ եւ ճշտօրէն արտայայտում է մեր այսօրւայ կացութիւնը։ Ի՞նչ գեղեցիկ ժեստ կը լինէր, եթէ Ռամկավար կուսակցութիւնը սրբագրէր այսօրւանից իր վերաբերմունքը դէպի «Մեր Հայրենիք»ը։ Նա միակ ազգային երգն է. իր երաժշտական հզօրութեամբ, նա գերազանցում է շատ ու շատ ժողովուրդների երգերը — սա օտարների կարծիքն է, իսկ իր իմաստի արթնացման ու հզօրացման շեշտով անփոխարինելի զէնքերից մէկն է ազգութեան պահպանման։

Եղբայրներս, աշխարհիս որ անկիւնում էլ լինէք, սովորեցէք ու երգեցէք «Մեր Հայրենիք»ը։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԵՒ ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

Պաղտատի մէջ եւս տօնուեցաւ Ա. Ահարոնեանի յոբելեանը նախաձեռնութեամբ Ուրֆայի Հայրենակցական Միութեան, որ տեղւոյս բոլոր Միութիւններէն երկուական հոգի խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրելով կազմեց Յոբելինական Յանձնախումբ մը, բաղկացած հետեւեալներէ, Տիկին Մ. Պալեան, Պարոններ՝ Տօքթ. Էմիրզէ Բէթէնճեան, Գրիգոր Ալեանաք, Մ. Սօսոյեան, Սուրէն Սահակեան եւ Գ. Կարապետեան։

Յանձնախումբը իսկոյն գործի անցաւ եւ հանդէսը ըլլալով համազգային՝ յարմար տեսնուեցաւ կատարել եկեղեցւոյ շրջաբակին մէջ, սակայն կաթող. պատուիրակ Ռուբէն եպիսկ. Մանասեանը կարգ մը անհիմն առարկութիւններով թոյլ չտուաւ տօնելու ազգ. շրջանակին մէջ։

Հ. Ե. Ը. Միութեան վարչութիւնը սիրով տրամադրեց իր ակումբը, ուր տեղի ունեցաւ հանդէսը։

Հանդէսին կը նախագահէր Պ. Աւետիք Սահակեան (Հայր Աբրահամ), որ կուռ եւ մի քանի հակիրճ նախադասութեանց մէջ պատկերացուց Ահարոնեանը որպէս գրագէտ բանաստեղծ։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով։ Պ. Գ. Գասապեան իր երգչախումբով սիրայօժար կը մասնակցէր։ Մէջ ընդ մէջ կը նուագէր Տիկ. Պալեան դաշնակով, որուն ջութակով կ՛ընկերանար Պ. Տէնիսէնքօ (ռուս)։

Օր. Արշալոյս Մեծատուրեան արտասանեց «Յարգա՛նք քեզ»ը, Տիկ. Սիրանոյշ Գուլուճեան կարդաց Ահարոնեանի «Մայրերը»։

Պ. Գրիգոր Ալեանաք բրաւ Ահարոնեանի կենսագրականը մանկութենէն մինչեւ մեր օրերը։ Պ. Աւետիս Յովհաննէսեան ներկայացուց կենդանի պատկերով «Աշուղը», որ բուռն ծափեր խլեց ու կրկնուեցաւ։

Օր. Սիրվարդ Մաթիկեան իր շնորհալի ձայնով երգեց «Հայաստան»ը ու ամէնէն վերջը բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Արսէն Կիտուր, խօսելու համար Ահարոնեանի գրական գործունէութեան մասին։ Յիշեալը սակայն, քաղաքական խնդիրներ խառնելով, լաւագոյն առիթը համարեց համայնավարական արտայայտութիւններ ընել, եւ այնպիսի շինծու ու այլանդակ վերագրումներ ըրաւ Ահարոնեանի քաղաքական ըմբռնումներուն մասին, որոնք ներկաներուն դժգոհութեան պատճառ դարձան։

Զարմանալի է որ Յոբելինական Յանձնախումբը, քաջ գիտնալով այս մի քանի անդամ գոյն ու շապիկ փոխած մարդուն նկարագիրը, միամտաբար առիթը տուաւ անոր այս նուիրական յարգանքի օրուան առթիւ իսկ, իր դիրքը ուժովցնելու համար բոլշեւիկեան քարոզչութիւն ընելու։

Հանդէսի պահուն, հասարակութեան բաժնուեցան զարդանիշեր՝ Ահարոնեանի փոքրիկ նկարը ժապաւէնի մէջ շրջանակուած ու կամաւոր նուիրատուութեամբ վաճառուեցան յոբելեարին նկարները։ Գոյացաւ կլորիկ գումար մը։

Ընդհ. մուտք գոյացաւ շուրջ 480 րուփի, որուն մէջէն ծախսերը ելլելէն յետոյ ղրկուելիք կը մնայ 300 րուփի։

* * *

Ինչպէս ամէն տարի սովորութիւն դարձած է, այս տարի ալ գաղութը տօնեց Մայիս 28ը։ Հանդէսը տեղի ունեցաւ Հ. Ե. Ը. Միութեան Ակումբին մէջ յունիս 1ի, կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 5ին։

Միութեան Վարչութեան նախագահ Պ. Արտաշէս Մկրտիչեան քանի մը հակիրճ խօսքերով շեշտելով անկախութեան նշանակութիւնը ազգին համար, անոր կենսական արժէքը՝ մանաւանդ մեզ համար. խօսք տուաւ օրուան բանախօս Պ. Աւետիք Սահակեանին, որ կուռ ու պերճախօս պատկերացուց անկախութեան նախընթաց դէպքերը, հայ ժողովուրդին ծանր զրութիւնը անկախութեան հռչակումէն յետոյ, անոր կարճատեւ կեանքը յուսադրեց ներկաները խախտ պահել իրենց հաւատքը Հայաստանի անկախութեան ու հայ ժողովուրդին գատագրութեան վրայ։

Երկրորդ բանախօսն էր Վահան Մեծատուրեան, ան խիստ գեղեցիկ կերպով պատկերացուց անկախութեան բարիքները ու արժէքը հայ իրականութեան մէջ։

ՊԵՐ

ՎՐԷԺԽՆԴԻՐ ՄՈՄԻԱՆԵՐ

Յաճախ մումիաներու մասին լսած ենք տարօրինակ դէպքեր ու զարմանալի պատմութիւններ։

Առանց հաւատացող մը ըլլալու այդ մասին տարածայնուած լուրերուն, սակայն կուտամ օրինակներ, որոնցմէ մարդ ակամայ կը մղուի ենթադրելու թէ անոնք իրենց, հակառակ իրենց փառաւոր հնութեան, օժտուած արտակարգ կարողութեամբ մը վրէժ լուծելու անոնցմէ, որոնք կը յանդգնին խռովելու իրենց յաւիտենական քունը։

1923ին Լորտ Քարնավըն Թութանխամոնի գերեզմանի պեղումներուն մասնակցելէ վերջ մեռաւ։

Նոյնպէս, Լորտ Ուէսթպըրի որ կարեւոր մասնակցութիւն ունեցած էր Թութանխամոնի դամբանի պեղումներուն, Լոնտոնի մէջ ինքզինք պատուհանէն վար նետելով անձնասպան եղաւ։ Երբ իր մարմինը գերեզմանատուն կը փոխադրէին, Լոնտոնի փողոցներէն մէկուն մէջ դագաղը գետին ինկաւ եւ կու մանուկներու վրայ եւ պատճառ եղաւ անոնց մահուան։

Լորտ Ուէսթպըրի զաւակը, որ իր հօր խուզարկութիւններուն ընկերացած էր, ինքն ալ իր եղերական վախճանը ունեցաւ։

Հէնրիկոս Լանտաուէր, որ կարգին գործօն դեր մը ունեցած էր Թութանխամոնի գերեզմանին հետազօտութեանց մէջ, յանկարծամահ եղաւ անծանօթ հիւանդութեան մը հետեւանքով։

Վերոյիշեալ առաքելութեան մասնակցող ուրիշ 12 անձեր անսովոր մահերով վերջ տուին իրենց կեանքին։

1860ին Թուականներուն անգլիացի ճամբորդներ Նեղոսի գետին ընթացքով խուզարկութիւններ կը կատարէին։ Լուքսօր հասան, տեղացի բարէ մը ծախու առին դագաղ մը, որուն կափարիչին վրայ գեղանի կնոջ մը պատկեր գծուած էր։

Վերադարձին, հինգ ճամբորդ

ԹՈՄՍԵՐ

Կ'ՈՒԶԵՆ ՈՐ ԿԷՊԷՆԼԵԱՆՆ ԱԼ ԾԵԾ ՈՒՏԷ

Կիները առճասարակ եւ բոլոր կնավարի այրերը — կ'ըսեն — ճաճոյք կը զգան շոյանքէն ու գգուանքէն, մինչեւ որ կատուի պէս, առիթը գտնեն ու ճանկեն:

Կիներ ալ կան — կ'ըսեն միշտ — որոնք կը ջղայնոտին փայփայանքէն ու ծեծ կը մուրան՝ սէր ու գորով մուրալու պէս: Ու վայելելու համար ծեծի ճաճոյքը, գիտեն իրենց մարդը գրգռելու կերպերը:

Այս կիներուն կը նմանին եւ ռամկավարները, որոնք գիտեն թէ ամբողջ ճայութեան մէջ, դաշնակցականներն են որ իրենցմով կը զբաղին, անշուշտ ժամանցի համար... կատուի եւ մուկի խաղ:

Եւ որովհետեւ, գիտեն նաեւ թէ երբ եւ իցէ անոնց գգուանքին չպիտի արժանանան, կը ջանան գոնէ վայելել անոնցմէ ծեծ կերած ըլլալու փառքը եւ հետեւաբար ճաճոյքը:

Ու կը գրգռեն:

Կարդացէք «Արեւ»ի մէջ Թղթակցութիւն մը եւ բացատրեցէք ուրիշ կերպ, եթէ կրնաք:

Թղթակիցը՝ կ'արձանագրէ թէ «Դըըըք խանի մէջ՝ դաշնակցականներ իրարու ականջի կը փսփսային»,— կարգը կէպէնլեանին եկաւ»:Ուկ'երեւակայէ պատմութիւն մը, որ պարզապէս կը նշանակէ.

— Եկէ՛ք, այս մարդն ալ ծեծեցէք:

Կ'երեւակայէ, որովհետեւ 1.— Դաշնակցականին փսփսուքը երբ եւ իցէ չի կրնար ճասնիլ ռամկավարին ականջին, 2.— Դաշնակցականը երբ ուզէ ծեծել՝ ժունետիկ կանչել չի տար ճրապարակաւ, 3.— Մէկ մարդու մը ետեւէն՝ բազմութիւն չի ձգեր, 4.— Երբ մտադրէ ծեծել՝ չի փախցներ, 5.— Ու մանաւանդ, ոչ.դաշնակցականի օժանդակութեան չի դիմեր:

Արդ, այս բոլոր կէտերուն ճիշդ հակառակը կը պատմէ «Արեւ», ինչ որ կը փաստէ թէ պատմութիւնը սուտ է եւ իբր իրականութիւն՝ միայն մէկ ճշմարտութիւն կը պարունակէ,— կէպէնլեան կ'ուզէ ծեծ ուտել դաշնակցութենէն...

Բայց դաշնակցականը այդ փառքն ու ճաճոյքը երբեք չի տար կէպէնլեանի մը կամ որ եւ է ռամկավարի: Որովհետեւ գիտէ,—

Դաշնակցականին ծեծը կը ճերոսացնէ ռամկավարը:

«Սա է ճշմարտութիւն,» պիտի վաւերացնէ Մարսէյլի մեր ընկերը:

ԽԱՐՏՈՑ

...ներէն մէկը իր հրացանը մաքրելու ատեն արկածի զոհ եղաւ: Յաջորդ տարին զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, միւս ճամբորդներուն երկրորդը անակընկալ հիւանդութեան մը հետեւանքով եղերական վախճան մը ունեցաւ: Երրորդը՝ որսորդութեան մը միջոցին վիրաւորուեցաւ եւ ստիպուեցաւ իր թեւը կտրել տալ: Իսկ չորրորդը, որ դագաղին բուն տէրն էր, Անգլիա ցամաք ելած ատեն տեղեկացաւ որ իր ամբողջ հարստութիւնը, պօրսայի գիներուն անկման հետեւանքով փըճացած էր:

Հօռաւրտ Վայզ Եգիպտոսի բուրգերէն մէկուն մէջ պեղումներ կատարած ատեն՝ ստորերկրեայ սենեակի մը մէջ գըտաւ թագաւորի մը մումիան: Շոգենաւը, որով այդ մումիան Անգլիա փոխադրուեցաւ, խորհրդաւոր պայմաններու մէջ խորտակուեցաւ:

Ինքրամ անունով մարդ մը, որ մաս կը կազմէր Կորդընի արշաւախումբին... Եգիպտոսի մէջ 50 ոսկիի փոխարէն գնեց քրմուհիի մը մումիան եւ զայն ղրկեց բրիտանական թանգարանը: Քանի մը օր վերջ Ինկրամ որսորդութեան մը ընթացքին զոհ եղաւ փիղի մը յարձակման:

Լոնտոնի թանգարանին մէջ կայ դագաղ մը, այցելուներ կ'ըսեն թէ այդ դագաղին վրայ գծուած պատկերը կը փոխէ իր արտայայտութիւնները եւ շատեր կը վախնան կրկին հոն երթալէ, դիտելու համար այդ պատկերին խորհրդաւոր դիմագծութիւնները: Կին մը՝ որուն հաղորդեցին այս պարագան, սկսաւ խնդալ եւ խոստացաւ անձամբ թանգարան երթալ սեւեռեալ աչքերով նայելու համար այդ դիմագծին: Երբ թանգարան գնաց, դագաղին մօտենալով սկսաւ լեզու հանել եւ ծաղրելով ըսել.— «Կը տեսնէ՞ք, քրմուհին չի բողոքեր եւ չուզեր ինծի որեւէ չարիք հասցնել»:

Յետոյ դուրս ելաւ թանգարանէն, եւ երբ դուրսին սանդուխին աստիճաններէն վար կ'իջնէր, ոտքը սահելով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

Պէ՞տք է վերոյիշեալ բոլոր օրինակները զուգադիպութեան արդիւնք նկատել: Անհաւասիկ հարցում մը, որուն կարելի չէ բացարձակապէս ժխտական պատասխան տալ: Առանց ծայրայեղ սկեպտիկ մը ըլլալու, պէտք է ընդունիլ թէ անոնց մէջ կայ խորհրդաւոր գաղտնիք մը, որուն չէ կրցած թափանցել մարդկային հանճարը:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՍԱՐՍԷԼ, 3 յուլիս.— Յունիս 29ին կիրակի կէսօրէն յետոյ, Սալ ժան տ'Արքի մէջ տեղի ունեցաւ տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մի մասնաճիւղի կազմակերպած ցերեկոյթ-ներկայացումը: Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը: Բեմի ճակատը տեղաւորուած էին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները. իսկ բեմի վրայ գոյնզգոյն լոյսերու մէջ կը փողփողէր սկաուտական նշանաբանը «Բարձրացի՛ր, բարձրացուր»ը:

Հանդէսը բացուեցաւ «փամփորտան»ով որ լսուեցաւ յոտնկայս: Յետոյ օրուան նախագահը բեմ հրաւիրեց Հ. Մ. Ը. Մ.իկեդր. վարչութեան փոխ ատենապետ Պ. Գարլօ Պետրոսեանը, որ ծանրացաւ մատաղ սերունդի հանդէպ մեր ունեցած պարտականութեանց վրայ եւ յորդորեց բոլորուիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ի շուրջ իբր Հայ մեծցնելու համար այս սերունդը:

Գեղարուեստական բաժնին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր Պ. Պ. Թօփուզեան որ մէջ ընդ մէջ նուագեց հայկական եւ ֆրանսական կտորներ: Քառաձայն երգուեցաւ «Մեր հայրենիք»ը որ նոյնպէս լսուեցաւ յոտնկայս: Մեներգեցին տեղւոյս սկաուտներու խմբապետ Պ. Ս. Սերովբեան, Պ. Պ. Ա. Սանդրոսեան եւ Ա. Աճէմեան: Պ. Օ. Կարապետեան արտասանեց «Մասունցի Դաւիթ»ը, Պ. Ա. Աճէմեան «Հին Օրհնութիւն»ը, Պ. Կ. Օսմանճեան «Երազ մը», Պուա քօլոնպի սկաուտներէն Զարեհ՝«Հայաստանին» եւ «Մասիս»ը. 5 տարեկան փոքրիկն Ընահիտ «Հայ եմ ես»ը: Սկաուտներու կողմէ ներկայացուեցաւ պատկեր մը Հայաստանի մէջ սկաուտական բանակումէն, որ ստեղծեց անօրինակ խանդավառութիւն եւ ունեցաւ բարոյական մեծ արժէք: Յետոյ Պ. Փ Յովհաննէսեանի նուիրած 2 ծաղկամանները աճուրդի դրուելով, կարճ ժամանակի մէջ բարձրացաւ 450 ֆրանքի:

Ներկայացուեցաւ «Երկու Աղաներ»ը (դրամ) եւ «Թորոս ծառան»(զաւեշտ) որ անցաւ շատ յաջող: Դերակատարներու մեծագոյն մասը սկաուտներ էին, որոնք հակառակ իրենց մատաղ տարիքին, յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Գնահատանքի արժանի են Պ. Կ. Օսմանճեան եւ Օր. Մ.°Օսմանճեան, որոնք Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ չըլլալով հանդերձ, ստանձնած էին կարեւոր դերեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԸ... ԱՐՏՕՆԱԳԻՐՈՎ

«Խորհ. Հայաստան» (17 յունիս) կը հրատարակէ Հայկոոպի մէկ ազդը, որ կը հրաւիրէ Հայաստանի քաղաքացիները, ամառանոց մեկնելէ առաջ, վերադարձնել հացի արտօնագիրները:

Ուրեմն, հացը արտօնագիրո՞վ (վէսիքա) կը տրուի դրախտային Հայաստանի մէջ:

ՈՐԲԵՐԸ

Պատերազմէն յետոյ Հայաստան ունեցաւ որբերու ստուար թիւ մը: Անոնք փողոցն ինկած էին, մինչեւ որ մասնաւոր մարմիններ կազմուեցան հաւաքելու եւ խնամելու համար զանոնք: Այս կազմակերպութիւնը կը կոչուի «Երեխաների բարեկամների ընկերութիւն», որ մասնաճիւղեր ունի մինչեւ Մոսկուա: Մասնաճիւղեր կան նաեւ Լէնինականի եւ Նոր Բայազեդի մէջ: Անդամավճարները շատ քիչ էին, այնպէս որ պէտք տեսնուած է նպաստներու:

Ընկերութիւնը նախ Ծաղկաձորի մէջ հիմնեց աղջիկներու ապաստան մը, որ բացւեցաւ 1924-25ին: Յետոյ այս աղջիկները տեղաւորուեցան հեռաւոր ազգականներու մօտ կամ զանազան հաստատութիւններու մէջ: Ժամանակ մըն ալ Նորքի մէջ հիմնուեցաւ ուրիշ ապաստան մը, ուր կը պատըսպարուէին նախ 134 հոգի, յետոյ 210:

Չափահասները հետզհետէ տեղաւորուեցան արդիւնաբերական հաստատութիւններու մէջ:

1927ին ընկերութիւնը իր գործունէութեան տուաւ նոր ուղղութիւն մը: Չափահաս կամ ոչ, բոլոր որբերը գետեղել արդիւնաբերական ձեռնարկներու մէջ: Այսպէս 550 որբեր ղրկուեցան գործի, ապահովելէ յետոյ անոնց հագուստ ու բնակարանը, 6 ամսուան համար: Այժմ այդ որբերէն միայն 60ը կ'ապրին ընկերութեան հաշւոյն: Կան նաեւ 20 գործազուրկ Որբերէն 64 հոգի ղրկուած են իրենց ազգականներուն մօտ՝ Հայաստանէն դուրս, 184 հոգի՝ Հայաստանի մէջ:

Որբերուն մէջ կրթական աշխատանքը տկար է:

Ընկերութիւնը ունի որբերու ապաստաններուն կից խաղալիքի, հիւսուածեղէնի արհեստանոցներ, ինչպէս նաեւ կօշկակարի տուներ: Տղաքը այստեղ արհեստ մը սորվելէ յետոյ, մեկնած ու մտած են գործի: Մոսկուայի հրահանգով Երեւանի մէջ որբերուն տրուած է շէնք մը, բայց շէնքին բնակիչները մինչեւ հիմա չեն ուզեր վար իջնել: Հազիւ կարելի է եղած հոն տեղաւորել 20 որբ եւ գրասենեակ մը:

Այս օրերուս ընկերութիւնը կը գումարէ իր առաջին համագումարը Երեւանի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊՈԼՍՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

Վերջին օրերս սաստիկ տագնապ մը կայ, կ'ըսէ «Եարըն»: Տագնապը կը հասկցուի սակարանային վիճակէն: Սակարանը վերջին ամիսներս շատ քիչ գործունէութիւն ունեցած է: Ասկէ 2-3 տարի առաջ օրը 80,000 անգլ. ոսկիի առուտուր կ'ըլլար, մինչդեռ ի վերջոյ 40,000 իջած է: Վերջերս ալ օր եղած է որ 10,000ի իջած է: Այս կացութեան առջեւ սակարանի գործակալները գոհ չեն իրենց գործերէն: Որովհետեւ սակարանի ժողովին կողմէ ներկայացուելով ըսմ. գործավարութենէն վաւերացուած գործակալներուն գործը սա է.— Իւրաքանչիւր վաճառական որոշ դրամատան մը հետ գործ կը տեսնէ, իր դրամը կը տանի եւ կը քաշէ: Գործակալներն ալ այս դրամատուններուն պէտքին համաձայն գործ կը տեսնեն: Եթէ ներածող եւ արտածող վաճառականները գործ չունենան, դրամատունն ալ գործ չունենար: Այդ պարագային սակարանի գործակալներն ալ գործ չեն ունենար եւ չեն կրնար իրենց «քոմիսիոն»ը առնել: Եւ բնականաբար տագնապ յառաջ կուգայ եւ գործակալները իրենց գործը կը լքեն: Ասկէ մէկ երկու տարի առաջ սակարանին մէջ 60 գործակալ կար, մինչ հիմա 35 է թիւը:

*** «Եարըն» կը պատմէ թէ վերջերս Աֆիոն Գարահիսարի փարքէն իրիկուն մը դուրս հանուած է ժողովուրդը, անոր համար որ կուսակալը փարք պիտի այցելէր, (թերեւս աղջիկ խաղցնելու համար):

Օր. ՍԻՐԱՐՓԻ ԻԲՐԱՆՈՍԵԱՆ եւ ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Պոլիս 23 յունիս 930 Պերլին

ՏԿԱՐԱԿԱԶՄ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հայ կարմիր խաչի Օգն.Մասնաճիւղէն ստացած ենք հետեւեալ գրութիւնը.—

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. Մասնաճիւղը կը ծանուցանէ թէ՝ մասնաւոր կարգադրութեան մը համաձայն՝ լեռնային կամ ծովեզերեայ օդափոխութեան պիտի կրնայ ղրկել տկարակազմ մանուկները:

Օդափոխութեան ծախքերը, բնակութեան եւ սնունդի համար (բաց ի երթ ու դարձի ծախքերէն), կը նախատեսուին օրական 6—8 ֆրանք:

Այս ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ Կարմիր Խաչի Մասնաճիւղը, իսկ մնացեալ կէսը՝ ծնողքները կամ պաշտպանները:

Հետեւաբար, կը հրաւիրուին փափաքողները ներկայանալ Միութեանս ընդհ. քարտուղարութեան՝ եկեղեցւոյ խորհրդարանը, ամէն առաւօտ ժամը 9—12, բացի կիրակիէն, մանրամասնութիւնները իմանալու եւ արձանագրուելու համար:

Արձանագրութիւնները կը փակուին յուլիս 19ին:

(Կնիք)

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՇՈՒՐՋ...

Փարիզի Աղքատախնամէն ստացած ենք հետեւեալ գրութիւնը.

Գեղամ Փափազեան? որուն անձնասպանութեան մասին, տեղական հայ մամուլը գրած էր եւ որ տեղի տուած ալ էր բաւական ըսի ըսաներու, այս առաւօտ, կը ներկայանայ Աղքատախնամ Ընկերութեան գրասենեակը խնդրանքի մը համար:

Զարմանքով հաստատելէ յետոյ իր ներկայութիւնը ու գոյութիւնը, իրեն կը պատմուի տեղական թերթերուն մէջ լոյս տեսած գրութիւնները. իր կարգին նոյնքան ապշած կը մնայ:

Իրողութիւնը հետեւեալն է,

Գեղամ Փափազեան՝ քանի մը տարի առաջ կը կորսնցնէ իր ինքնութեան թերթը, եւ հակառակ իր կատարած դիմումներուն, որոշ նկատումներէ մղուած, իրեն պահած է եւ այդ անուան տակ ապրած մինչեւ վերջերս, գաղտնի պահելով իսկական ինքնութիւնը:

(Կնիք)

Գեղամ Փափազեան, Պոլսեցի եւ 23 տարեկան, զաւակը Սամաթիոյ ազգ. երեսփոխան Տ. Պարգեւ Փափազեանի, մօր անունը Աղաւնի, ծնեալ Գանթարճեան, ողջ եւ առողջ է եւ որ եւ իցէ հիւանդութենէ չի տառապիր:

2 յուլիս 1930

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 50 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գուրգէնը իրեն գրութիւնները հետը տարած էր եւ Մարագի մէջ փճացուցած էր:

Սերոբը տուաւ իր մատանին, որու վրայ փորուած էր կնիք, որ ...մից բան առնէր իրեն կնիքով ...տազական տայր: Միւեւնոյն ատեն ...երոբն ըսաւ. «Տղե՛րք, եթէ Գուրգէնի կազմած կոմիտէն Հաճաձայնի՝ սպաննեցէք Մարտօի ...արսին եւ տղին»: «Տղան ու աղջիկը մեղաւոր չեն», ըսինք: Տղան 9 տարեկան էր, աղջիկը 22:— Եթէ համաձայնութիւն ըլլայ՝ ...ուք սպաննեցէք նրանց, Մարտօին էլ վերջը կը սպաննենք»:

Մենք իջանք Հաւատորիկի ...աչուկնու գլուխը, պատահեցինք Մարտօ-խըճըիթին: Գրեթէ լոյսը բացուած էր: Հոդ պատահեցինք եդ հարսին, որը, բացի մեր ընկեր Ղազարէն՝ ոչ ոք չէր ճանչնար մեզնից: Եդ հարսը մեզ տեսնելուն՝ փախաւ գնաց ուրիշ կնկայ մը յետեւ մտաւ: Կէս ժամ չտեւած գիւղէն եկաւ Մարտօի տղան, բարեւ ըսաւ մեզի, հարցուց. «Ինչպէ՞ս էք, լա՞ւ էք»: Մենք ալ իրեն քէֆը հարցուցինք: Անոնք մենէ կը վախնային, բայց չէին ցոյց տար. մենք քաղցր կը վարուէինք հետերնին:

Այդ խնդրի վերաբերեալ անմիջապէս նամակ մը գրեցի Մուշ կոմիտէին: Մեզ գրեցին հետեւեալը.

«Այսհոգեւորականութեանեւ ոչթէ յեղափոխութեան գիտնալու գործ մըն է: Վարդան վարդապետը Արղայ պսակող տէրտէրի մօրուքը կնդել տուած է, պաշտօնանկ ըրած է եւ պիտի պատժէ, Չըլլայ թէ սպաննէ՛ք, մենք անհամաձայն ենք»:

Մենք չսպաննեցինք, իրանք ալ չիմացան մեր մտադրութիւնը:

Այդ աղջիկը քիչ մը կարդալ գիտէր եւ ուրիշներուն կը պատմէր. «Ես Աստուածաշունչը կարդացեր եմ եւ այնտեղից գիտեմ, որ եթէ կինը երեխայ չունի՝ մովսիսական օրէնքով կրնայ ամուսնու եղբօր հետ ամուսնանալ»: Մարտօն իրեն անցեալի մէջ շատ վատ է եղած: Ռուբէնը դեռ չսպաննուած կը պատահի Հաւատորիկ քանի մը ընկերներով եւ կը սկսի պատմել «Սուրբ Գործի» մասին: Մարտօն կ'ըսէ՝ «Ձեր սուրբ գործին ալ, ձեզ ալ...» կը հայհոյէ եւ դուրս կուգայ տունէն: Տղերքը ոչինչ չեն ըներ: Բոլոր տղերք անոր հացը կ'ուտեն, բացի Սեդրակ ըսուած գինուորէն, որը կ'ըսէ՝ «կեղտոտ է ատոր հացը, անիծուած է՝ չուտուիր», եւ օր մը անօթի կը մնայ:

Նամակ մը գրեցի Մուշի կոմիտէին եւ նկարագրեցի մեր դրութիւնը: Կոմիտէն ղրկեր էր 25 արծաթ եւ կ'ըսէր՝ «Գուրգէնից մեր քովը միայն այս է մնացեր. աւել չունենք»: 20 արծաթ տուի Ղազարին ու Բղդօին, նամակ մըն ալ հետերնին, որ տանին տան Շէնքի եւ Սեմալի ռէսներուն, որպէսզի անոնք 40 կոտ ցորեն շուտով աղան, տան եւ ղրկեն Սերոբի քով Խտան: Իսկ հինգ արծաթը ղրկեցի բանտ Սաքոյին: Հետն ալ նամակ մը գրեցի թէ՝ «Ես գրիչէն տկար եմ, Սերոբը գրել կարդալ չգիտէ. պէտք է Հրայրը բերենք, որ նա կովկասի հետ թղթակցութիւն ունենայ: Եթէ Հրայրը կամ քով չգայ՝ բանի պիտի բերենք»: Սաքօն ինծի գրեց. «Բանի ոչինչ չըլլար, համ չի ունենար: Դուք սպաննեցէք ինձ բռնող ջաղացպանը, եւ Հրայրը ինքնըստինքեան փախստական կ'ըլլայ, կուգայ ձեր քով»: Ջաղացպան ըսուածը ճազայիլ աղան էր, որ իրեն եւ ընկերոջ բռնած էր:

Սերոբի քով գտնուած կնիքով նամակներ ղրկեցի Մշոյ բոլոր հարուստներուն, որի մասին տեղեկացուցի նաեւ Վարդան վարդապետին: Գրած նամակներուս միտքը այս էր. «Կամ 400 ոսկի ղրկէք մեզ, կամ 400 ոսկու հրացան կ'առնէք»: Բայց հարուստները չպատասխանեցին: Խասգիւղի տէրտէրէն ստացանք քանի մը կոյդ թաթ եւ վերադարձանք Սասուն:

***

Գացինք Խտան: Սերոբը իրեն քով գտնուած մշտնջենական գինուորներով գացած էր Տալւորիկ: Տալւորիկցիք աղջկան մը խնդրի պատճառով սառնացած էին Սերոբէն: Սերոբ կ'երթայ Ջուրօ Պետրոսի խուղը: Հոդ կուգայ քիւրտ մը, որ Սասունի բոլոր ծակուծուկին ծանօթ էր: Քիւրտը կ'ըսէ Ջուրօ Պետրոսին. «Ա՛յ մարդ, տղադ ալ կարգեցիր, ինծի ոչինչ չտուիր»:— «Քէլէ՛, երթանք խուղը, կ'ըսէ, Ջուրօ Պետրոսը, բան մը կը տամ»: Քիւրտը կը բերէ խուղը, հոն կը բռնեն եւ կը սպաննեն: Դիակը թաղէ թաղ ման կ'ածեն եւ մէկզմէկու վրայ կը գցեն փուրխ թաղի վերեւ գըտնուած մի խոր անդունդ: Հայ մը կ'երթայ կը մատնէ այդ սպանութիւնը սպաննուող քիւրտի ազգական Խիանգի Համոյին:

Սերոբ Տալւորիկէն կ'երթայ Սպաղանք, հոն կ'առնէ Գալօն ու Ցագէն, կ'անցնի Հեթինք: Հեթինքցիք Խալիլի ցեղի քիւրտերուն հարը կուգան:

(Շար.)

Ներքին Նախարարը հրամայեց ձերբակալել համայնավար բոլոր երեսփոխանները։

Նոր վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութեան գըլխաւոր գործը պիտի ըլլայ կարգը պահպանել, պաշտպանել երկրին անկախութիւնը եւ հակայնավար տարրերուն դէմ ձեռնարկել ծայրայեղ պայքար մը։

Տասներկու համայնավար երեսփոխաններ Շուէտիա անցան, խուսափելու համար կառավարութեան ձերբակալման հրամանագրէն։ Համայնավար երեսփոխան մը սպաննուեցաւ իր տան մէջ։

Նոր կռիւներ Հնդկաստանի մէջ

կամաւորական թափօրի մը եւ ոստիկանութեան միջեւ, բուռն կռիւներ, տեղի ունեցան Փունայի մէջ։ Թափօրը կ'ուզէր ցոյց մը կատարել կանտիի բանտին առջեւ։ Իսկ ոստիկանութիւնը զայն արգիլեց։

Անմիջապէս որ լսուեցաւ ոստիկանական արգելքի լուրը, շրջանի ժողովուրդը գրգռուեցաւ։ Փութով հաւաքոյթներ կազմակերպուեցան եւ խումբեր պատրաստուեցան, օգնութեան համնելու համար կամաւորներուն։ Իրիկուան դէմ 8000նոց Նոր բազմութիւն մը միացեր էր առաջին թափօրին։ Ինքնաշարժով անցնող Եւրոպացիներ յարձակման ենթարկուեցան։ Զորս ժամ տեւող բանակցութիւններէ յետոյ, ոստիկանութիւնը թոյլ տուաւ որ 100 հոգինոց կամաւորներու խումբ մը բանտ երթայ իր յարգանքի ցոյցը կատարելու կանտիի։

Այս կարգադրութենէն յետոյ սակայն, բազմութիւնը յարձակեցաւ ինքնաշարժի մը վրայ, որուն մէջ կար սպայ մը՝ իր կնոջ հետ։ Սպան վիրաւորուեցաւ, իսկ ինքնաշարժը քանդուեցաւ։ Ասոր վրայ, ոստիկանութիւնը յարձակեցաւ ամբոխին վրայ, եւ գաւազանի հարուածներով, զայն ետ մղեց։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

Փունայի մէջ, երկու ամսուան համար արգիլուեցան հրապարակային հաւաքոյթները։

Ընկ. ապահովագրութեանց դէմ

Ընկ. ապահովագրութեանց օրէնքին դէմ, տեղ տեղ ցոյցերը կը շարունակուին, ֆրանս. համայնավար կուսակցութեան թելադրութեամբ, առանց նշանակելի ծաւալ ունենալու։

Փարիզի մէջ, կարգ մը գործարաններու բանուորները մերժեցին վճարել ապահովագրութեան իրենց սակը։ Գործատէրերը տեղի տուին եւ իրենց կողմէ չգեղչեցին օրէնքի պարտադրած համեմատութիւնը։

Լիլի մէջ, ներկի գործատան մը համայնավար բանուորները մերժեցին ստանալ իրենց շաբաթականները, շարունակելով մէկտեղ աշխատիլ։

Ռուէնի մէջ 40ի չափ բանուորներ գործադուլ յայտարարեցին, յաւելուած պահանջելով, վճարելու համար ապահովագրութեան իրենց սակագինը։

Լիմոժի մէջ, հաւաքոյթէ մը յետոյ, մաս մը բանուորներ գացին, քաղաքապետարանին առջեւ ցոյց մը կատարեցին յեղափոխական երգերով։ Եօթը հոգի ձերբակալուեցան։

Յուլիս 1էն ի վեր, օրէնքի գործադրութեան թուականը, Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն մէջ, յայտարարուած են ընդամէնը 60 մասնակի գործադուլներ, որոնց մասնակցած են միմիայն 20,000 բանուորներ։

Բոլշեւիկեան համագումարին մէջ

Գ. Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէին մօտ՝ ռուս համայնավար կուսակցութեան պատուիրակ Մօլոտով՝ համագումարին ներկայացուց իր տեղեկագիրը, ուր անդրադառնալով բոլշեւիզմի ծաւալմանկ'ըսէ.—Համաշխարհային տագնապի հիման վրայ կը մեծնայ յեղափոխական շարժումը, որ աստիճանաբար կ'ընդգրկէ բոլոր երկիրները։ Այս շարժումը կը տարածուի Հնդկաչինի, Հարաւ. Ամերիկայի, Ափրիկէի եւ Պաղեստինի մէջ։ Զանգուածներու շարժումը Հնդկաստանի մէջ կ'աճի։ Բանուորական յեղափոխական սէնդիկաներ կազմուած են։ Անհրաժեշտ է Հնդկաստանի մէջ ստեղծել համայնավար կուսակցութիւն մը՝ այս շարժումը ղեկավարելու համար։ Չինաստանի մէջ յեղափոխական շարժումը կը զարգանայ խորհրդային դրօշի տակ։ Չինական 638 գաւառներէն 241ը ինկած են յեղափոխութեան ազդեցութեան տակ։ Խորհրդային վարչաձեւը հաստատուած է 19 շրջաններու մէջ։ Չինաստան ներկայիս կը համրէ 14 կարմիր զօրաբանակներ եւ բազմաթիւ կուսակից խմբակներ։

Գերման ազգայնամոլները կը գործեն

Անջատողութիւններու դէմ գերման ազգայնամոլները կը շարունակեն գործել։ Աօխի գիշեր, Թռէվի մէջ կատարուեցան ցոյցեր։ Ազգայնականները ապակիներ փշրեցին եւ տուներ քանդեցին։ Այս արարքներու հեղինակները չեն ձերբակալուած։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԵՒՀՆԴԻԿ խորհրդաժողովը Լոնտոնի մէջ պիտի բացուի Հոկտեմբեր 20ին։ Քանի մը օրէն, կառավարութիւնը պիտի յայտնէ ժողովին աշխատանքի ծրագիրը եւ անդամներուն անունները։ Ծրագիրը պատրաստուած է շատ լայն հիմերու վրայ։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ գահազուրկ թագաւորը Ամանուլլահ Պոլիս հասաւ. միտք ունի ամառը հոն անցընելու։

ԲՈԼՇԵՒԻԿ օդանաւային սպայ մը, իր օդանաւով փախաւ Ռուսիայէն եւ ապաստանեցաւ Լեհաստան։ Սպան կը պատմէ թէ իր հայրը բանտէն փախցուցած ըլլալով՝ մահուան դատապարտուած էր եւ այդ պատճառով ալ փախած երկրէն։ Փախուստի միջոցին, ռուս զինուորները կրակ բացին օդանաւին վրայ, որ ինկաւ սահմանագլուխին մօտ Սթոլպէք։ Սպան ազատեցաւ իր անկարգելով, իսկ իր հայրը սպաննուեցաւ օդանաւին անկումէն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախկին դիկտատորը Փանկալօս, որ անցեալ շաբթու դատապարտուած էր 2 տարի բանտարկութեան, կառավարութեան հաշւոյն, գերման ինքնաշարժներու գնման խնդրի մը մէջ եւս ամբաստանուած էր։ Ծերակոյտի քննիչ յանձնախումբը անպարտ արձակեց զինքը։

ՅՈՅՆ մը խեղդուեցաւ, երբ կը փորձէր տակառով մը՝ Նիակարայի Ջրվէժը կտրել։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Պատրաստուեցէ՛ք Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու բանակում — ցուցահանդէսին Meudonի անտառին մէջ, 12—13—14 յուլիս։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՊՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հեղինակ՝ ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէին
գին՝ 2 ֆր. 50: փոստի ծախքով միասին 3 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի եւ կուսակցական տեղական մարմիններուն։

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը՝ այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Անիծա Հիւսէմեան եւ իր որդին Սիրական (Մարզուանցի), կը փնտռեն իրենց մօտիկ ազգականները Մարիամ եւ Ֆլորիծա Թաշճեանները, որոնք կը գտնուին Ամերիկա։ Տեղեկացնել՝ A. Gulbenkianի, 35 Rue Dunoir, Lyon։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանօս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Քէմախի Վերի Բագառիճէն Խոսրով Իսպիրեան եւ զաւակները Ղազարոս, Կաթիկ, Ազատուհի, եւ հօրեղբօրորդւոյսզաւակները՝ Աւագ, Մատթէոս եւ Ծաղիկ, որոնք աքսորուած են 1915ին։ Իզմիրի դէպքէն ամիս մը առաջ Մալաթիայէն լուր առնուած է աղջիկը Կաթիկէն։ Անկէց ի վեր լուր չկայ։ Իրենց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր. նուէր, իմացնել՝ H. Hougasian, Mazagan: Maroc։ Կամ «Յառաջ»ի։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մարզուանցի Յովհաննէս Արապեան, կնոջ անունը՝ Ազնիւ, իր զաւակները Անդրանիկ եւ Սիրարփի։ Ընդհ. պատերազմին Սամսոնի շրջակաները լեռ բարձրացած է։ Իմացնել՝ Միհրան Գարակէօզեանի, 47 Rue de la Défense Issy-les-Moulineaux. Seine, Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։ Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

EMPIRE միւզիք-հօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուի ժէրսէ կարող լաւ գործաւորուհիներ։ Դիմել աւաւօտները 8.30—9.30 եւ կէս օրէ վերջ 1.30—3, Պ. Մինասեանի, 42 Rue Compans, մէթրօ՝ Place des Fêtes.

Վաճառելի է հրապարակի վրայ, օդաւէտ եւ լուսաւոր յարկաբաժին մը, 3 սենեակ entrée, խոհանոց, հեռաձայն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Մուտքը ուղղակի փողոցէն։ Վարձք տարեկան 6500 ֆր.։ Դիմել Պ. Նշանեանի ամէն օր մինչեւ ժ.ը 8.30, 1 Rue de Docteur Lucas Championnier, Մէթրօ՝ Tolbiac։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
202 Rue Boileau, Lyon

Վաճառի գրասենեակ, դիմել 233 Fbg. St. Martin, Paris 10, պալենց գրատուն։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ
Վարձու են օդաւէտ եւ գործարաններու շրջանին մօտ Իսի լէ Մուլինօի մէջ աժան սենեակներ խոհանոցով միասին։ Ամսական վարձք 125 ֆր. 3 տարուան վարձքը վճարելի կանխիկ, սենեակները յանձնելի վճարման թուականէն մէկ ամիս վերջ։ Դիմել Պ. Միհրանի, 47 Rue de la Défense, Issy les-Moulineaux, (Seine). Հանրակառքի կայարանէն 4 վայրկեան, իսկ շոգեկառքի կայարանէն 3 վայրկեան հեռու։

WAGRAM AUTO
73 Ave. de Wagram
63 Ave. Gde. Armée
149ter Bd. Villette
Ամբողջ դասընթացքը՝ սկսեա 100 ֆրանքէն։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Ուղեմիտ եւ արագ խորհրդացկութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12։

ՍԻՄԻԹ
Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud, N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95-21

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ALLO, ALLO
Tél. TRUDAINE 81 07
Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՃԷՆԱԶԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ
8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)
Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱԻԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ
Ամենախիստ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ հաւկիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիներով։
Խիստ կանոնաւոր առաքում։ Յարգելի յաճախորդներէն խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկոտասնեակէ պակաս չըլլայ։
Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, PARIS (XI), կամ ուղղակի ագարակին, Hachmanian, Elevage du Bois Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։
Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Բէյմախցի)
92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները։
Ջոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն։ Փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը։ Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
ՍՊԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
ՅՕՐԻՆԵՑ
Յ. Ս. ԱԿԱՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
ՄԱՍԻՍ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
57A Rue Nationale, MARSEILLE

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Ուշադրութիւն
Բացուած է ԵՂԲԱՐՔ ՍԱՊՈՆՋԵԱՆՆԵՐՈՒ արեւելեան մեծ նպարավաճառատունը՝
ԱՐԱՐԱՏ
որ Մարսէյլէն փոխադրուած է Փարիզ
39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91
Մեր վաճառատունը պիտի աշխատի գոհացնել իր բոլոր յաճախորդները իր պատրաստած ընտիր սուրճով եւ ամէն տեսակի ընտիր նպարեղէններով։ Անմրցելի գիներ

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ջուր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մասնաւոր սպասարկութիւն ընակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒԼԻՍ 1930

9 JUILLET 1930

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1309 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅԱ՛ՆՈՒ՛Ն ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ...

«Անշուշտ, երբեք չենք դադրած յետամնաց երկիր մը ըլլալէ: Մեր արտաքին առեւտուրը շատ վար կը մնայ նախապատերազմեան առեւտուրի մակարդակէն: Շուկայ դրկուած երկրագործական արտադրութեանց քանակը, այս տարի հազաւ նախապատերազմեան հարիւրի 70ին: Անասնաբուծութեան վիճակը աւելի վատ է», եւայլն. (*Պրաւդա*, 28 Յունիս):

Պոլշեւիկեան պաշտօնաթերթին խոստովանութիւններէն այս հակիրճ քաղուածքը՝ Ստալինի ճառէն անմիջապէս յետոյ, լաւագոյն հերքումն է կարմիր բռնաւորին հաւաստումներուն:

Իրօք, Ստալինի գ՚կոյցը համագումարին առջեւ, գլուխ-գործոց մըն է փաստերու եւ վիճակագրական եզրակացութեանց խեղաթիւրման:

Եթէ Խորհրդ. Միութեան մասին, պէտք է հաւատալ բոլշեւիկեան թերթերու, ամէն օր, անոնք կը վխտան դժգոհութիւններով, ճարտարարուեստական եւ երկրագործական ձեռնարկներու մէջ՝ ձախողութիւններու թուական ապացոյցներով:

Պէտք կա՞յ կրկնելու աւելորդ անդրադարձում մը, եւ անգամ մըն ալ ցուցադրելու ինչ որ ծանօթ է բոլորին: «Յառաջ», յաճախ արձանագրած է համայնավար բռնի տնտեսութեան սնանկութիւնը, տեղեկութիւնները քաղելով բուն աղբիւրէն իսկ:

Եւ սակայն, Ստալին որ 140 միլիոն գլուխներու հետ կը զուարճանայ խաղալիք փշրող տղու անփութութեամբ, նոր ճամարտակութիւն մը կը փորձէ թիւերով եւ տոկոսային համեմատութիւններով: Ծրագրային յաջողութիւնները որ կ՚աւետէ, գիտէ անշուշտ թէ տակաւին հեռու են սպասուած ակնկալութիւնները պսակելէ, նոյնիսկ հասնելէ՝ ցարական քայքայուն ու յետամնաց տնտեսութեան մակարդակին. գիտէ նաեւ թէ իր այս թափանցիկ շղարշները չեն կրնար աչքերը փակել արտաքին աշխարհին՝ իրական ողբերգութեան մը վրայ, որ տասներկու տարուան ձախողութիւն կը պատմէ: Կը բաւէ սակայն, որ ամբոխային համագումարի մը թելադրեն երկիւղած հիացում կամ գինովի ծափեր. անկէ խլեն նոր սադրանքներու հաւանութիւն եւ անոր մէջ ամուր բռնեն այլամերժ հաւատքի կուրութիւնը, մինչեւ յաջորդ շրջան:

Այս է որ կը փնտռէ Ստալին, խեղդելով ողջմտութեան վախկոտ փսփսուքները: Ու գերագրգռելու համար դիւրին հաւատքը իր երկրպագուներուն, կը դիմէ աժան աճպարարութեան: Ցոյց կուտայ Ամերիկան, Եւրոպան, դրամապետական մեծ երկիրներու տնտեսական ու ելմտական տագնապը, կը մատնանշէ անգործներու հսկայ բանակը ու գործատուութեան յարաճուն վտանգը: Ու ճիշտ, նման վարպետ ոճրագործի մը, որ ինքզինքը չքմեղացնելու համար, մէժիւյն կը խօսի իր մեղսակիցներուն վրայ, Ստալին կը մոռնայ բազմամիլիոն ամբոխները՝ որոնք իր աչքին առջեւ, հեւասպառ կը վազեն պատառ մը հացի ետեւէն:

Շատոնց կորսնցուած միջազգային փոխանակութեան ընդունակութիւնը. գնելու անկարող, այսօր դեռ, Ռուսիա կը կիրարկէ ներքին պարենաւորման այն եղանակը, որ Մեծ Պատերազմէն մնաց, — ուտեստեղէնի եւ այլ անհրաժեշտ պէտքերու բաշխում՝ անհատական տոմսերով: Ինչ որ կը փաստէ ներքին արտադրութեան անբաւարարութիւնը՝ բաղդատմամբ սպառման պահանջներուն: Կը փաստէ եւ սովի վտանգը որ այսօր թեթեւ, տանելի. բայց, առանց արտաքին-դրամատիրական աշխարհի օժանդակութեան, եւ ներկայ պայմաններու շարունակութեամբ, անհնար է որ չառնէ ողբալի աղէտի մը համեմատութիւնները:

Բայց եօթը ժամ տեւող իր զեկոյցին մէջ, Ստալին տող մը իսկ չի գտներ, սպրդեցնելու համար փախստական ակնարկ մը՝ Ռուսիոյ մէջ տիրող տագնապին եւ թշուառութեան վրայ:

Որովհետեւ, այդ չէ որ կը շահագրգռէ զինքը: Չէ՞ որ բազմութիւններն սանձուած են՝ իր ձեռքերուն մէջ իբր փորձանիւթ ծառայելու դաւանանքի մը, որ սայթաքումէ սայթաքում կը հետապնդուի դեռ, լոկ աթոռի ամրապնդման համար:

Համագումարը իր միաձայնութեամբ ու բանաձեւերով՝ այդ կը մատնէ ու բոլշեւիկ կուսակցութեան ուժն ու միասնականութիւնը որոնցմով պարծենցաւ Ստալին, կուգան վաւերացնել ո՛չ թէ դաւանանքին հանդէպ մաքուր ու ամուր մոլեռանդութիւն մը, կամ ընկերային, իսկապէս աշխատաւորական նպատակներու անշահախնդիր հետապնդում, այլ փոքրամասնութեան մը բռնութիւնը մարդկային բազմութիւններու —տեսաբանութեան միսերու վրայ...:

Տասնեւվեցերորդ համագումարը նոր ճամբայ մը չբացաւ. պարզապէս կրկնեց տասնեւհինգերորդը՝ ու բռնաւոր մը վերահաստատեց իր գահուն վրայ:

Ստալին յաղթեց: Կրնայ պահ մը գոնէ հանգիստ քնանալ իր դափնիներուն վրայ, որոնք անշուշտ, պիտի շարունակեն իրենց թարմութեան աւիշը քաղել արիւնէ եւ արցունքէ: Փշրեց ձախէն յետոյ, աջ ընդդիմադրութեան կուռքերը՝ Բուխարին, Ռիկով, Տոմսկի, Ուկլանով, եւայլն, որոնց ամօթալի մեղայականը հասկնալի կը մնայ երկրի մը մէջ, ուր կուսակցական-կարգապահական խստութեան նուազագոյն սպառնալիքը կը բացատրուի աքսորով:

Ստալինի յաղթանակը սակայն, նոր փաստերը կուտայ ուղղափառ բոլշեւիզմի նահանջին՝ միջազգային դրամատիրութեան առջեւ: Եւ անշուշտ, մի՛շտ յանուն յեղափոխութեան եւ բանուորական դատին...

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ՋՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Հայրենիք» այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (25 յունիս).

— «Հակառակորդ թերթ մը զզուելի զրպարտութիւն մըն ալ ըրաւ վերջերս Հայաստանի Հանրապետութեան օրերու հայկական բանակի հասցէին: Իբր թէ հիմնուելով «հայ եւ օտար իրազեկ անձերու» վկայութեան վրայ, այդ թերթը անամօթ կերպով իրեն թոյլ տուաւ ըսելու.

«Այդ օրերուն Հայկական բանակ գոյութիւն չունէր երբեք, բառին իրական իմաստով: կային աւարառութեամբ եւ յուղկահարութեամբ յղփացած ու ապականած մաուզերիստներու խումբեր՝ Ռուբէն Տէր Մինասեանի պէս պատերազմական նախարարի մը եւ Սեպուհի պէս խմբապետներու հրամանատարութեան տակ. Այս խումբերուն մէջ ոչ կարգապահութիւն մնացած էր, ոչ զինուորական առաքինութիւն եւ ոչ ալ փշուր մը հայրենասիրութիւն, այլ կը տիրէր կողոպուտի եւ յափշտակութեան անյագ կիրք»:

Այսպիսի զրպարտութիւն մը ընելու համար, մարդ կամ պէտք է բացարձակապէս տգէտ ըլլայ Հայաստանի Հանրապետութեան բանակի հերոսական կռիւներու մասին եւ կամ խղճէ ու պարկեշտութենէ կատարելապէս զուրկ ըլլայ:

Արդարեւ, ինչպէ՞ս կարելի է հայրենասիրութենէ զուրկ եւ կողոպուտի ու յափշտակութեան միայն ընդունակ անուանել բանակ մը, որ մօտ երկու տարի դիւցազնական արիութեամբ ու անձնուիրութեամբ պաշտպանեց Հայաստանի սահմանները ամէն կողմէ յարձակող թշնամիներու դէմ եւ այդ ըրաւ գրեթէ ցնցոտիներով եւ կիսաքաղց վիճակի մէջ:

Ինչպէ՞ս կարելի է կարգապահութենէ, զինուորական առաքինութենէ եւ հայրենասիրութենէ զուրկ անուանել բանակ մը, որ տուաւ Սարդարապատի, Բաշ-Աբարանի եւ Քարաքիլիսէի դիւցազնական ճակատամարտները, որոնց ընթացքին հայ զինուորներու գործած քաջագործութիւնները խոստովանեցան նոյնիսկ Թուրք հայակեր փաշաները:

Ինչպէ՞ս կարելի է կարգապահութենէ, զինուորական առաքինութենէ եւ հայրենասիրութենէ զուրկ հռչակել բանակ մը, որ ջախջախեց թըւով, զէնքով, ռազմամթերքով եւ ցեքնիք ամէն յարմարութիւններով գերազանց վրացական բանակը Թիֆլիսի ճամբուն վրայ եւ իր յաղթական ընթացքը կանգնեցուց միմիայն անգլիացիներու միջամտութեամբ:

Հայաստանի Հանրապետութեան բանակը չէ՞ր որ 1920 թ. Յուլիսին եւ Օգոստոսին այնքա՜ն ահաւոր հարուածներ տուաւ Զանգիբասարի, Բօյուկ-Վեդիի եւ Նախիջեւանի թուրքերուն, որոնց գլուխ կանգնած էին քէմալական սպաներ:

Սեպուհի պէս խմբապետներու զօրքը չէ՞ր որ 1920 թ. Մայիսէն մինչեւ Դեկտեմբեր քանի մը անգամ ետ մղեց կարմիր բանակի կատաղի յարձակումները Ղազախի ճակատին վրայ,

Եւ վերջապէս, «խմբապետ» Դրօի բանակը չէ՞ր որ 1920 թ. Թրքական պատերազմի ատեն այնքա՜ն զմայլելի դիմադրութիւն ցոյց տուաւ քէմալական զօրքերուն՝ Իգդիրի ճակատին վրայ եւ անձնուիրաբար արգելք եղաւ Երեւանի գրաւման թուրքերու կողմէ 1920 թ. Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր ամիսներուն»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

(Մասնաւոր հեռագիր Յառաջի)

Յունիս 9էն սկսած են Արարատի ուժեղ կռիւները: Թուրքերը Սարտար-Բուլաղի կողմէ սկսան ուժեղ թնդանօթային կռուի: Մօտ վեց սաւառնակներ մասնակցած են կռիւներուն: Կռիւը տեւած է քանի մը օր:

Նոր տեղեկութիւն առինք որ Արարատի Քիւրտերը ետ մղած են Թուրքերը որոնք շատ մեծ թիւով սպաննուածներ եւ վիրաւորներ ունեցած են:

Թուրքերը Բայազիտի եւ այլ շրջաններու մէջ գտնուած Քիւրտերուն դէմ սկսած են ընդհանուր հալածանքի մը, որու հետեւանքով Օսման Աղա քանի մը աշիրէթներով ապստամբած եւ քաշուած է Արարատ:

Անգլօ-իրաքեան դաշնագիրը

Անգլօ-իրաքեան դաշնագիրը որ կնքուեցաւ վերջերս Պաղտատի մէջ, հետեւեալ գլխաւոր տրամադրութիւնները կը պարունակէ.

1.— Անգլիա կը ճանչնայ Իրաքի ամբողջական անկախութիւնը:

2.— Իրաքի կառավարութիւնը կը ստանձնէ երկրին վարչական ամբողջ հոգը, ինչպէս նաեւ ներքին ապահովութեան եւ արտաքին յարձակումներու դէմ պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը:

3.— Դաշնագրի գործադրութեան թուականէն սկսեալ, վերջ կը գտնէ Իրաքի վրայ Անգլիոյ հոգատարութեան իրաւունքը:

4.— Դաշնագրին գործադրութեան թուականէն հինգ տարի յետոյ, անգլիական ուժերը պիտի քաշուին Պաղտատէն եւ Մուսուլէն: Իրաք Անգլիոյ պիտի տրամադրէ երեք օդանաւային կայաններ Եփրատի արեւմտեան կողմը: Այս կայանները պիտի պաշտպանուին իրաքեան ուժերով, Անգլիոյ ծախքով:

5.— Դաշնագիրը կնքուած է 25 տարուան համար: Գործադրութեան թուականէն 20 տարի յետոյ, ստորագիր կողմերուն միջեւ բանակցութիւններ կրնան սկսիլ, նոր դաշնագրի մը կնքման համար, օդային կայաններու եւ Անգլիոյ հակակշռին ենթակայ հաղորդակցութեանց միջոցներու մասին: Անհամաձայնութեան պարագային, խնդիրը կ՚ենթարկուի Ազգերու Դաշնակցութեան իրաւարութեան:

Արքայական դաւ Հունգարիոյ մէջ

Հակառակ արքայականներու եւ նախկին կայսրուհիին հաւաստիքներուն, հետզհետէ կը յայտնուի թէ լուրջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Հապսպուրկները նստեցնելու Հունգարիոյ գահին վրայ: Հունգարացի արքեպիսկոպոս մը, երէցի մը հետ երէկ հասաւ Պրիւքսէլ եւ անմիջապէս գնաց այն դղեակը ուր կը բնակի Զիթա կայսրուհին՝ իր զաւակներով: Այս այցելութեան կը վերագրուի քաղաքական նպատակ մը, Հապսպուրկներու գահակալութիւնը հետապնդող:

Պարսկաստանի երկաթուղիները

Թէհրանի պարսկական թերթերը կը գրեն թէ պարսիկ կառավարութիւնը մերժեց երկաթուղիի շինութեան մասին գերման ընկերութեան մը առաջարկները: Այս ընկերութիւնը երկաթուղագծի մը հիւսիսային ճիւղը շիներ էր վերջերս: Ֆրանսական ընկերութեան մը ներկայացուցիչը որ այժմ կը գտնուի Թէհրան, առաջարկներ ներկայացուց եւ պաշտօն ստացաւ քննելու հարաւային երկաթուղագծի աշխատանքները, որոնք սկսուած էին թիրի պայմաններով, գերման ընկերութեան կողմէ:

Իտալիա եւ Համեւրոպա

Իտալիոյ պատասխանը Եւրոպայի դաշնակցութեան մասին Պրիանի յուշագրին՝ հրատարակուեցաւ: Իտալիա հաւաստելէ յետոյ թէ պատրաստ է աջակցելու գործին, հինգ գլխաւոր պայմաններ կը դնէ, Ա.) յաղթող եւ յաղթուած ժողովուրդներու միջեւ, ամէն տարբերութիւն պէտք է վերջ գտնէ: Բ.) Թուրքիա եւ Ռուսիա եւս, պէտք է որ հրաւիրուին Եւրոպայի Դաշնակցային Միութեան ծրագրին մշակման մասնակցելու: Գ.) Պէտք չէ որ աշխատուի իրականացնելու եւրոպական համերաշխութիւն մը միայն: Շրջանակը պէտք է ընդլայնուի, անոր տալով համաշխարհային բնոյթ մը: Դ.) Բոլոր այն պետութիւնները որ իրենց հաւանութիւնը կը յայտնեն, պէտք է որ իրենց մնայուն ներկայացուցիչը ունենան Դաշնակցային Միութեան Խորհուրդին մէջ: Ե.) Դաշնակցային Միութիւնը, յաջողելու համար, պէտք է որ իրեն մեկնակէտ ունենայ պետութեանց զինաթափումը: Իտալական կառավարութիւնը կը նկատէ թէ, զինաթափումը իբր էական սկզբունք որ յստակօրէն չէ բանաձեւուած Պրիանի յուշագրին մէջ, պէտք է դառնայ հիմնական մեկնակէտը ազգերու միջեւ բարոյական կապակցութեան գործին:

Ֆինլանտիոյ յեղափոխութիւնը

ՀԷԼՍԻՆԿՖՈՐՍ, 7 յուլիս.— Ֆինլանտական բոլոր թերթերը միաձայն կը պախարակեն համայնավար երեսփոխաննե-

(Լուրերու շարունակութիւնը նարդա, Գ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն՝ Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 24

Տքթ. Երուանդ Խաթանասեան (Սուտան)	500
Վ.ԱԼԱՆՍԷՆ.—	
Յովհաննէս Պագայեան	100
Արսէն Տէր Սարգիսեան	100
Եղիա Շահպազեան	100
Շմաւոն Գուլայճեան	100
Խնկիկ Գալայճեան	100
ԼԱՆՍԷՅԷՆ.—	
Անթուան Օհանեան	100
Ոսկիան Յակոբեան	100
Սիմոն Փափազեան	100
Արթաքի Թիրեէքեան	100
Աւետիս Յարութիւնեան	100
Պարգեւ Խաչիկեան	100
Սիմոն Ճէլալեան	100
ԿԱՐՏԱՆԷՆ.—	
Ընկերուհի Հնազանդ Քէշիշեան	50
Նշան Աճէմեան	50
Սարգիս Յովհաննէսեան	50
Նշան Մանուէլեան	50
Սեդրակ Միլտոնեան	50
Աբրահամ Գապատայեան	30
Գումար	1,930
Նախորդ գումար	27,700
Ընդհ. գումար	29,630
Հ. Աւետիսեան, Մ. Ղարիպեան եւ Ն. Գալպճեան նուէրները 100ական ֆրանք՝ սխալմամբ կրկնուած են ցանկ 19էն յետոյ, 22ին մէջ:	300
Ընդհ. գումար	29,330

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ

Այսօր, Ժընեւի մէջ բացումը կը կատարուի միջազգային համագումարի մը, որուն կը մասնակցին 200է աւելի անձեր, իբր ներկայացուցիչ 22 երկիրներու տնտեսագիտական, հանրային-վարչական եւ ճարտարարուեստական հաստատութեանց: Համագումարը կազմակերպուած է Ժընեւի աշխատանքի գիտական կազմակերպութեան կաճառին կողմէ:

Համագումարին նպատակն է ուսումնասիրել ելմտացոյցներու գիտական հակակշռի եղանակ մը: Այս նիւթին վրայ՝ մասնագէտները պիտի ունենան կարծիքի փոխանակութիւններ:

ՍՈԿՈԼՆԵՐՈՒ ԱՐԿԱԾԸ

Ադրիականի մէջ, իտալական նաւ մը ինկաւ սերպ նաւու մը վրայ, որ կը ճամբորդէր Թրիէսթէէն դէպի Տուպրովնիք: Արկածին պատճառները դեռ անծանօթ կը մնան: Սերպ նաւը բաւական ծանր վնասներու ենթարկուեցաւ: Բախումին սաստկութենէն, սպաննուեցան 4 հոգի եւ վիրաւորուեցան 7 անձեր: Բոլոր զոհերը երիտասարդ Սոկոլներ են չեխ եւ լեհ, որոնք կը դառնային Պելկրատի իրենց համագումարէն եւ շրջագայութիւն մը կը կատարէին Ադրիականի վրայ:

200 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ

Միացեալ Նահանգներու Անկախութեան տօնին օրը, 200 հոգի մեռան տեղի ունեցած արկածներէն: 100 հոգի թեթեւ վիրաւորուեցան:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՕՏԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀՈՍԱՆՔԸ

Ամէն տարի ամրան, դաշտային մեծ աշխատանքներու եղանակին, օտար բանուորներու ստուար կարաւաններ ներս կը հոսին ֆրանսական սահմաններէն։ Որովհետեւ ֆրանսացի բանուորը հետզհետէ կը քալէ դէպի քաղաք, նախընտրելով գործարանական յոգնութիւնները քան թէ դաշտային աշխատանքները։ Այնպէս որ կառավարութիւնը յաճախ կը ստիպուի օտար հողագործ բանուորներ բերել։ Վերջերս, սակայն, տեսնուած է, որ ֆրանսական մեծ գործարաններն ալ սկսած են օտար բանուոր բերել արտասահմանէն։ Որովհետեւ ֆրանսական ճարտարարուեստն ալ կ'ուզէ հետզհետէ աւելին արտադրել, այնպէս որ չի բաւեր միայն ֆրանսացի բանուորը։ Բայց ֆրանսացի գործարանատէրերը կը նախընտրեն օտար բանուորը, որ ոչ միայն արհեստաւոր է, որոշ ընդունակութիւններ ունի, այլ նաեւ աժան կ'աշխատի։

Այսպէս, ուրեմն, օտար բանուորներ կը բերուին Ֆրանսա, աշխատցնելու համար հողագործական և ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ։

Ու երբ աշխատանքը առատ է, երբ զանազան դիւրութիւններ կը գտնէ, օտար բանուորը կը մնայ այստեղ եւ այլե՛ւս չի մեկնիր։ Ահա թէ ինչո՛ւ շատցած են օտար բանուորները, եւ կը գանգատին Ֆրանսացինները։

Սահմանին վրայ գլխաւոր ճամբաները (Թուլ, Մարսէյլ, Ժէնեւ, Մանթոն, Մոտան, Մէց, Հանտէյ) կը գտնուին խիստ հսկողութեան տակ, եւ եկուորներէն կը պահանջուի ոչ միայն անցագիր, աշխատանքի պայմանագրութիւն, այլ նաեւ առողջապահական վկայական։

Պելճիքայի, Սպանիոյ եւ Փորթուկալի բանուորները կը պայմանագրուին թղթակցութեամբ կամ «օտար բանուորներու ներգաղթի գրասենեակին» կողմէ։

Լեհաստանցի, Չեխեւսլովաք ու իտալացի բանուորները Ֆրանսա կրնան մտնել միայն «օտար բանուորներու ներգաղթի գրասենեակին» հետ բանակցելէ յետոյ։

* *

Այժմ տանք թիւերը։

Այս տարի 5 մայիսէն մինչև 7 յունիս Ֆրանսա բերուած են 24,921 բանուորներ, 13,885ը ճարտարարուեստի, 11,036ը հողագործութեան համար։

Անցեալ տարի նոյն ժամանակամիջոցին՝ Ֆրանսա բերուած էին 13,063 բանուորներ ճարտարարուեստի, 10,459 բանուորներ հողագործութեան համար։

Ի՞նչ ազգութիւններ կը ներկայացնեն Ֆրանսա մտած բանուորները։ Մօտաւոր հաշիւով մը 300,000 հոգի ընդունելով ամէն տարի Ֆրանսա բերուած օտար բանուորները, Իտալացինները կը հաշուուին 75,000 Լեհերը՝ 50,000, Պելժերը՝ 45,000, Փորթուկալցինները՝ 24,000, Եուկօսլաւները՝ 20,000 Չեխօսլովաքները՝ 15,000։ Մնացեալները՝ Սպանիացիներ, Գերմանացիներ, Ռուսեր եւ Հայեր։

Այսպէս, ուրեմն, մեծամասնութիւն կը կազմեն Իտալացինները։

Միայն 5 մայիսէն մինչեւ 7 յունիս 1930 ժամանակամիջոցին՝ Ֆրանսա մտած են 5,931 Իտալացիներ, որոնց 461ը հողագործութեան, եւ 5,470ը ճարտարարուեստի մէջ աշխատելու նպատակով։ Ի՞նչ է պատճառը Իտալացիներու մեծամասնութեան։

Անշուշտ գործազրկութիւնը, որ գոյութիւն ունի Իտալիոյ մէջ, մեծ դեր կը խաղայ բանւորներու գաղթին տեսակէտէն։ Այսպէս յունիս 1ին իտալական պաշտօնական վիճակագրութիւն մը ցոյց կու տայ որ գործազուրկներուն թիւը կը հասնի 365,000ի։

Հետաքրքիր է գիտնալ նաեւ թէ ի՞նչ ճիւղերու մէջ կ'աշխատին օտարները։ Լեհերը եւ Իտալացինները կը բանին երկաթի և ածուխի հանքերուն մէջ, Փորթուկալցինները՝ քարահանքերու մէջ, Լեհերը եւ Փորթուկալցիները՝ մետաղագործութեան մէջ, Իտալացինները եւ Փորթուկալցինները՝ շինութեանց մէջ։

Դարձեալ օտար բանուորներուն հարիւրին 30ը կ'աշխատի կօշկակարութեան, հիւսուածեղէնի գործարաններուն մէջ, եւ շա՛տ քիչ մաս մը՝ իբրեւ ծառայ։

Հայերը եւս հետզհետէ լրացնելով իրենց պայմանագրութեան պահանջները, կը հեռանան գործարաններէն ու ագարակներէն։ Մանաւորաբար հայ չափահաս որբերը բերուած էին հողագործութեան համար, եւ սակայն պայմանագրութիւնը լրացած չլրացած՝ անոնք եւս կը լքեն դաշտերը եւ կը քաշուին քաղաք։ «Ծանր է գործը, եւ աշխատավարձը քիչ», կ'առարկեն որբերը, եւ մանաւանդ շատ չէզոքացուած ու մինակ են։

* *

Ֆրանսերէն վիճակագրութիւն մը, նկատել կու տայ թէ մէկ կողմէ հետզհետէ կ'աճի օտար բանուորներու ներգաղթի հոսանքը, (նոյեմբերէն մինչեւ մայիս՝ չափաւոր է, իսկ մայիսէն հոկտեմբեր՝ աճուն), եւ միւս կողմէ, հակառակ գործի նուազութեան եղանակներուն, մեծ աշխատանքներու լրանալուն, քիչ է վերադարձողներուն թիւը։

Այսպէս, 5 մայիսէն մինչեւ 7 յունիս, ներս մտած են 24.921 բանուոր, իսկ վերադարձած են միայն 2.776 հոգի։ Տարեկան միջին հաշիւով, 1928ին, 1929ին վերադարձողներուն թիւն է 40,000, ընդդէմ 300,000 նոր հասնողներու։

Վերջապէս, մեր այս քաղին հետ, չենք մոռնար արձանագրել գոհունակութիւնը, զոր ցոյց կու տայ Ֆրանսացի գործատէրը օտար, եւ մասնաւորաբար հայ գործաւորին հանդէպ։

ԲԱՂՀԱՆ

ՔՍԱՆԵՐԵՔ ՕՐ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Հունտէր եղբայրները ստիպուեցան ցամաք իջնել, 23օր անընդհատ, իրենց սաւառնակով օդին մէջ թռելէ յետոյ։ Այս կերպով անոնք օդին մէջ մնացած կ'ըլլան 553 ժամ 40 վայրկեան։

Մտադրած էին աւելի երկարել իրենց օդագնացութիւնը բայց խողովակի մը պայթումը արգիլեց իրենց փափաքը։ Այս օդային արշաւին ընթացքին, 23 օրուան մէջ, անոնք պաշար ստացան 223 անգամ օդանաւով, իրենց երկու եղբայրներուն կողմէ։

Հունտէր եղբայրները որ հանքի մէջ կ'աշխատէին, իրենց այս արշաւին հետեւանքով կը ստանան աւելի քան 5 միլիոն ֆրանք։ Քարիւղի ընկերութիւն մը անոնց կու տար ժամական 20 անգլ. ոսկի, իսկ անթելի գործարան մը՝ վայրկեանը մէկ տոլար։

Տեւողութեան նախորդ մրցանիշն էր 420 ժամ, 21 վայրկեան։

ՎԷՐԼԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի օր, Լիւքսէնպուրկի պարտէզին մէջ, Վէրլէնի արձանին առջեւ կատարուեցաւ յարգանքի արտայայտութիւն մը, որուն կը նախագահէր Կիւսթավ Քան։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋ

Յօդուածագիր մը կը գրէ *Խորհ. Հայաստանի* մէջ (11 մայիս):

— 1929 — 1930 ուսումնական տարին սկսած ըլլալով Սեպտեմբեր ամիսէն, Համալսարանի կեանքին մէջ առաջին տարին էր իր ամբողջականութեամբ։ Նախապատրաստական բոլոր աշխատանքները վերջացած են, կարգապահութիւնը ապահովուած եւ դասախօսական կազմը բարեկարգուած է։ Դժբախտաբար դասախօսներուն մէկ մասը կրաւորական դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ, առանց անշուշտ որեւէ ազդեցութիւն ձգելու։

Աշխատանոցները հիմա բաւական օժտուած են գործիքներով։ Մէկ երկու տարի առաջ աշխատանոցներուն մէջ հազիւ 5—10 մանրադիտակ կար, 10—15 ուսանողին կ'իյնար մէկ մանրադիտակ։ Այս պատճառով կարգի կը սպասէին եւ աշխատանքները կը դժուարանային։ Այժմ միայն կենսաբանական աշխատանոցին մէջ կան 20 մանրադիտակներ, իսկ միւս աշխատանոցները ունին 5—10 ական մանրադիտակներ։ Եւ սակայն, նկատելով որ ուսանողներուն թիւը աւելցած է, մանրադիտակները նորէն չեն բաւեր։ Անհրաժեշտ է ամէն երկու ուսանողի մէկ մանրադիտակ։

Համալսարանը օժտուած է նաեւ բնագիտական, աստղաբաշխական, տարրաբանական գործիքներով։

Աշխատանոցներու մէջ ժրաջանութեամբ իրենց գործով զբաղած են ուսանողները։ Սակայն աշխատանոցներ ալ կան, ուր աշխատանքը թոյլ է, եւ նախաձեռնութիւն չկայ։ Յանցանքը դասախօսներուն եւ իրենց օգնականներուն վրայ կ'իյնայ։ Ոմանք չեն ուզեր աւելի աշխատիլ, եւ ոմանք ալ պատրաստուած չեն։

Բացասական երեւոյթ մը վերջերս արդէն սկսաւ աչքի զարնել։ Դասախօսներուն մէկ մասը շատ առատաձեռն է փրոֆէսէօր *կոչուելու մասին։ Դիւրին բան էր «փրոֆէսէօր» կոչել աս ու ան։ Օգնական-դասախօսի տիտղոս ստացողները դժգոհ էին եւ կը բողոքէին, այդ տիտղոսը անհամապատասխան գտնելով իրենց մասնագիտական կարողութեան։ Ուզելով անպայման փրոֆէսէօր կոչուիլ, դասախօս մը «տէրրօրիստական» եւ խափանարար միջոցներու դիմեց։ Մէկ ուրիշը բոլոր ընկերներուն եւ պետական հաստատութիւններուն դիմելով, դռները մաշեցուց։*

Եւ դեռ դասախօսներուն մէկ մասը անպարտաճանաչ է եւ անբարեխիղճ՝ իր պարտականութիւններուն մէջ։ Մասնաւորապէս արհեստագիտական եւ գիւղատնտեսական վարժարաններուն մէջ։

Այդ երկու վարժարաններուն դասախօսներուն մէկ մասը շարունակ ճամբորդութեան մէջ են, վարչական գործերով զբաղած։ Եւ մատներուն արանքէն կը նային իրենց մանկավարժական աշխատանքներուն վրայ։ Անբարեխիղճ են եւ անպարտաճանաչ։ Իւրաքանչիւր կիսամեակի մէջ հազիւ 5—6 անգամ յաճախած են դասարան։ Մէկը ուսումնական տարուան մեծ մասը կ'անցընէ ճամբորդելով Մոսկուա եւ Լէնինգրադ, եւ ամէն անգամ Մոսկուա հասնելուն՝ «կը հիւանդանայ» եւ երկար արձակուրդ կը ստանայ։ Աւելորդ չէ յիշել, որ այսպիսի դասախօսները չափազանց բարեխիղճ են եւ ճշտապահութիւն ցոյց կու տան ամսականներու գանձումի ատեն։

Գոհելի են ուսանողները, լաւ կ'աշխատին։ Բայց,

ա) Խումբ մը ուսանողներ կան, որոնք շատ ծոյլ են եւ յետամնաց։ Անոնք կ'ուզեն որ եւ է ձեւով վկայական մը ստանալ, տաքուկ տեղ մը եւ թոշակ մը ապահովել։

բ) Ուսանողներ, որոնք ծանրաբեռնուած են կուսակցական գործերով, այնպէս որ յոգնած են եւ ետ կը մնան իրենց ուսանողական աշխատանքներէն։

Եւ վերջապէս համալսարանը իր բազմաբաժին ձեւով մեծ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ։ Աւելի լաւ կ'ըլլար եթէ ամէն բաժին (faculté) անկախութիւն ստանար իբրեւ վարժարան (institut)։

* *

Ուրիշ յօդուածագիր մը եւս այս կարեւոր նիւթին մասին կը գրէ «Խորհ. Հայաստան»ի մէկ ուրիշ թիւին մէջ (1 յունիս).

— «Դասախօսներու պատրաստութեան հարցը հետզհետէ լուրջ հանգամանք մը կը ստանայ։

Դասախօսներու ներկայ կազմը իր որակով ու քանակով կարելի չէ բաւարար նկատել։ Նախ մեր համալսարանին դասախօսներուն մէկ մասը դասախօս է վարժարանին մէջ եւ պաշտօնեայ որոշ հաստատութեան մը մէջ։ Եւ այսպէս հասկնալի բացակայութիւններով մեծ վնաս կը հասցնէ կրթական կեանքին։

Վերջերս, երբ դասախօսներու այս հարցը քննութեան առնուեցաւ, շատեր տրտնջացին և ուրիշներ կ'ըսէին թէ «մեզ համար միեւնոյն է», կամ «դէ, վերեւից տրուած հրահանգներ են, հարցը կիրառելն է»։ Երկրորդ, կազմին որոշ մէկ մասը դեռ չի տիրապետեր գիտութեան նորագոյն նուաճումներուն։ Ալ չենք յիշեր դասախօսներուն այն մասը, որ կը փափաքի քշել հակամարքսիստական, հակալենինեան տեսակէտներ։ Վերջապէս կան դասախօսներ ալ, որոնք կղզիացած են, իրենց առարկաներէն դուրս բանի չեն խառնուիր, կրաւորականութիւն ցոյց կու տան ընկերային ու հանրային աշխատանքներու մէջ։

Անշուշտ ունինք դասախօսներու մեծ մաս մը, որոնք կ'արդարացնեն մեր ցանկութիւնները։

Դասախօսներու կազմին բարելաւումը, սակայն, օրուան հարց է։ Ինչպէս Ռուսիոյ ամէն կողմը, Երեւանի մէջ եւս պէտք է հակակշիռէ մը անցընել դասախօսները, զտումներ կատարել եւ արժանաւորներուն տալ մասնաւոր տիտղոսներ։

Վերջերս համալսարանի դասախօսները զանազան տիտղոսներ ստացան։ Չափազանց հետաքրքրական է իմանալ թէ ի՛նչպէս, Համալսարանին մէջ, ուր կան մօտ 1500 ուսանողներ եւ 300 — 400 դասախօսներ և օգնականներ, նոր տիտղոսի մը շնորհումը կ'իմանան այն ատեն, երբ կը յայտարարուի Խորհ. Հայաստանի *մէջ։ Այս ձեւը անբնական է, որովհետեւ կը կատարուի երբ ո՛չ ուսանողութիւնը եւ ո՛չ ուսուցչութիւնը լուր ունին։ Համալսարանի տնօրէնութեան եւ Լուսաւորութեան գործավարութեան այս ձեւի կարգադրութիւնը երբեք չի դիմանար քննադատութեան։ Մի՞թէ Համալսարանին երիտասարդ գիտական ներկայացուցիչները իրաւունք չունին թեկնածուներ առաջարկելու, դասախօսներու մասին կարծիք յայտնելու։ Մինչեւ այժմ ուսանողութիւնը եւ ուսուցչութիւնը քալած են Համալսարանին պոչին վրայ։ Պատճառը նախ այն է, որ Համալսարանին տնօրէնութիւնը կը սիրէ գրասենեակային աշխատանքը եւ կտրուած կ'ապրի ուսանողութենէն»։*

Ուրիշ յօդուածագիր մը եւս այս խնդրին մասին բողոք կը բարձրացնէ նոյն թիւին մէջ.

— «Դասախօսներուն տիտղոս շնորհելու որոշումները կը տրուին սենեակներու մէջ։ Այսպէս շատեր դասախօսի տիտղոս ստացած են, երբ որեւէ կարողութիւն կամ արժանիք չունէին»։

Պէտք է անմիջապէս յայտնել, որ այս յօդուածագիրները փոքր ցաւ ունին։ Իրենց ճիշդ ու արդար առարկութիւններէն յետոյ բերած առաջարկով կը մատնեն կուսակցամոլութիւն։ Այսպէս կ'ուզեն դասախօսի տիտղոս տալ միայն անոնց, որոնք կոմունիստ են։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ.— Անցեալ օգոստոսին «Լացի Պատ»ին թընճուկէն ծագում առած խռովութիւնները դեռ բոլորովին չհանդարտեցան։ Յունիս 17ին Աքքէի մէջ, կախաղան բարձրացած երեք Արաբներու պարագան, պահ մը հանդարտած կիրքերը դարձեալ ի յայտ բերաւ։ Ասոնք, մահապարտները, վերջին խռովութեանց ընթացքին, Քեբրոնի եւ Սաֆաթի մէջ, անզէն մարդոց, կիներու եւ երախաներու սպաննութեամբ ամբաստանուած էին։ Այս առթիւ, արաբական գործադիր կոմիտէն նոյն օրը ամբողջ Պաղեստինի համար սուգի օր յայտարարեց։ Քաղաքիս, արաբ թէ քրիստոնեայ բոլոր խանութները գոց էին ի նշան սուգի։ Ա. Գ. Կոմիտէն նոյն օրը հրապարակած իր մէկ թռուցիկով, արաբ ժողովուրդին հանդարտութեան հրաւէր կը կարդար եւ ի միջի այլոց կ'ըսէր.— «Վաղը յունիս 17, սուգի օր մը պիտի ըլլայ ամբողջ Պաղեստինի համար. որովհետեւ երեք արաբ երատասարդներ իրենց հայրենիքին համար կախաղան պիտի բարձրանան։ Մենք զանոնք միշտ պիտի յիշենք որպէս զոհաբերութեան խորհրդանշաններ։ Անոնք մեր անկախութեան հիմնաքարերն են։ Թող միւէզզինները մինարէներու կատարներէն Ալլահը կանչեն եւ թող զօղանջեն եկեղեցիներուն զանգակները։ Մենք ամէն տարի սուրբ պիտի պահենք այս օրը։ Յիշեցէ՛ք, Արաբներ ձեր հերոսները եւ մի յուսահատիք, որովհետեւ ազգերը չեն կրնար ապրիլ առանց զոհաբերութեան եւ համբերութեան»։

Ամէն տեղ խաղաղ անցաւ, բացի Եաֆայէն. ուր անգլ. սպայ մը, գլխէն վիրաւորուած էր ցուցարարները ցրուելու ատեն։ Այս առթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Ազգ. կեանք.— *Ազգ. կեանքը տարբեր գաղութներու մէջ ըմբռնուած իմաստով, գրեթէ գոյութիւն չունի հոս։ Կան միութիւններ, իւրաքանչիւրը ինք իր պատեանին մէջ։ Կենդանութեան ոչ մէկ նշոյլ։ Հետաքրքրական է ծանօթանալ ասոնց գործունէութեան։*

«Սիոն» կրթասիրաց Միութիւն.— *Այս Միութիւնը, իր կազմութեան առաջին շրջանին, վայելելով Դուրեանի հովանաւորութիւնը, բաւական եռանդուն, իր բազմաթիւ անդամներով լաւ գործ տեսաւ։ Բայց, ինչպէս սովորութիւն է մեր մէջ, հետզհետէ կարծես մարեցաւ այդ եռանդը եւ այժմ ինքնամփոփման շրջան մը կը բոլորէ։ Դժբախտաբար ատկէց կը վնասուի Երուսաղէմի հայութիւնը, քանի որ միակ միութիւնն էր որ իր լսարաններով ոգեւորութիւնը ստեղծէր գաղութին մէջ։*

Երուսաղիմացի Հայոց բարեսիրական միութիւն.— *Ահա Միութիւն մը, որուն այլամերժ անունն իսկ սոսկում կը պատճառէ։ Այս Միութիւնը կազմուած է միմիայն* քաղաքացի *Հայերէ։ Ունին սրահ մը, միշտ գոց պահելու համար։ Բնաւ չեն ուզեր* գաղթական *Հայերու հետ գործ ունենալ։ Եղած է ատեն մը որ սկսան ընթերցասրահի վերածել իրենց հաւաքատեղին, դժբախտաբար ասուպի կեանքն ալ չունեցաւ այդ քաջալերելի ձեռնարկը։* Ասոնք թէ իրենց տուներուն մէջ եւ թէ իրենց ժողովներուն մէջ արաբերէն կը խօսին։ *Հետաքրքրուողը ո՞վ, որո՞ւ հոգ. եւ ըսել թէ Ս. Յակոբեանց վանքին հովանիին տակ կը գտնուին...։*

Հայկական միութիւն.— *Մօտ 60 — 70 անդամներէ բաղկացած այս Միութիւնը, իր գոյութիւնը արդարացնող ոչ մէկ գործ տեսած է մինչեւ այսօր, մօտ երեք տարիներէ ի վ Ունի սրահ մը, ուր կարելի գտնել մի քանի թերթեր ե սրճարաններու յատուկ խաղ Արդեօք իր անդամներուն ճարանային խաղեր սորվեց լո՞ւ համար կազմուած է Միութիւնը։ Իր անդամներ հոգեկան պահանջներուն գոհ ցում տալիք եւ ոչ մի ձեռն Ունի ֆութպոլի խումբ մը։*

«Արծիւ» ֆութպոլի խումբ *Այս խումբը, թէ Անգլիացին եւ թէ Հրեաներու հետ տարած մրցումներով, միշտ պատուաբեր եղած է մեզի մար։ Կը բաղկանայ մի տասնեւմէկ անդամներէ. բախտաբար պէտք եղած ջալերութիւնը չի գտներ ղեկավարներէն։*

Կան նաեւ Զէյթունի, Մ րաշի Հայրենակցական Մ թեանց մասնաճիւղեր եւ Ս լաթիոյ Կրթասիրաց Միութ

Պատր. ընտրութիւն.— *Դ եանով վերջ գտաւ հին թեամբ Պատրիարք ընտր սովորութիւնը։ Դժբախտաբ «Հովուական սրինգ»ի նակը, հակառակ յայտնե փափաքներուն, իր կենդա թեան, իր յաջորդին ընտ թեան համար պէտք եղած կ գադրութիւններ չըրաւ։ Յու 19ին, Միաբանական ընդհ. ղովը Պատրիարքին եւ Տե պահի ընտրութեանց ծանու գիր պատրաստեց։*

Կը լսենք թէ, Միաբան թեան Կանոնագրին 23 եւ յօդուածները, որոնք պ ընտրութեան կը վերաբե որոշ փոփոխութեանց ենթ կուած են։

Նախապէս, ընդհ. տրա դրութիւնը Միաբանութ անդամներէն պատրիարք ը րելու միտումն ունէր. վերջին պահուն կը տեղ նանք թէ, միաբանական ժողովը, միայն երկու անդ ներու ձեռնպահութեամբ, շած է, թեկնածուներ ընդու դրսէն ալ, պայմանաւ որ սէն ընտրուելիք ո եւ է ըն լի, նախապէս պէտք է ու անդամակցիլ Միաբանութե Ատկէ յետոյ է որ հինգ ա ցանկի մը վրայէն, գաղ քուէարկութեամբ կ'ընտ պատրիարք։ Այս կը Ընդհ. Հայրապետութեան. կէ ստացուած վաւերացու յետոյ կ'ենթարկուի Անգլ Վեհապետին վաւերացումին։

Այս նոր փոփոխութիւն երէկ Տեղապահին միջ պաշտօնապէս հաղորդուե կառավարութեան։

Տօքթ. Պարոնիկեան *կասկածելի ընթացքով ղբաղեցան հայ թերթերը, հոս կը գտնուի եւ հիւրըն ուած է վանքին կողմէ։ Կը լ թէ իր պատկանած գերման կերութեան ծախքով «Խրիմ ճեմարան մը պիտի բանայ Գերմանիոյ մէջ կղերակա պատրաստելու համար։ Իր մէ ներկայացուած այս ջարկը հաւանութեան ար նացած է վանքին տնօրէն ղովին կողմէ եւ հաղորդ Էջմիածնի Գերագոյն ժող առ ի վաւերացում։ Կ'ըսուի նոր բացուելիք ճեմարանին պէս վերատեսուչ պիտի ուիրուի Գարեգին եպսկ. պիզոնի։ Տօքթ. Պարոնիկ 1000 օրինակ «Սիոն»ի բա գին խոստացած է տալ, քահանաներուն ձրիօրէն տր լու համար։ Այս նուիրատ թիւնը տեւական է։ Նոյնպէ լսենք թէ հազար ոսկի մը ըրած է Ս. Յակոբ վանքին։ (?)*

ԲՐԻ

Ծ. Խ.— Երուսաղէմի մէջ թերթ չե՞ն կարդար եւ իմացած այս մարդուն ծիւսուած պատմութիւններ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ օդանաւորդ երէկ Թուրքի մը պահուն, րօրէն վիրաւորուեցաւ։ Օդ ւորդը փորձեր կը կատարէր տոնէն Ամերիկա, Ատլանտ կտրելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՇԱՔԱՐԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Շաքարի մեծ գործարան մը բանալու համար նոր ընկերութիւն մը կազմուելու վրայ է: Ալփուլ-լուի գործարանին տնօրէնը Էնկիւրի գացած եւ տնտեսական գործավարութեան հետ շփումներ ունեցած է այս մասին: Ալփուլ-լուի գործարանի մասին դեռ որոշում մը չէ տրուած, յայտնի չէ թէ նոր ընկերութեան մէջ պիտի առնուի՞ այս գործարանը որ 3,5 միլիոն ոսկի դրամագլուխ ունի:

ՋԿՆՈՐՍՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Կառավարութիւնը եւրոպացի մասնագէտ մը հրաւիրած է, ձկնորսութիւնը զարգացնելու համար: Մասնագէտը Էնկիւրիի մէջ իր քննութիւնները սկսած է եւ մէկ ամիսէն տեղեկագիրը պիտի տայ: Կնքուած պայմանագրութեան համաձայն, երեք տարի իբր ուսուցիչ պիտի պաշտօնավարէ ձկնորսութեան դպրոցին մէջ:

Ձկնորսները բնաւ գոհ չեն եղած այս կարգադրութենէն եւ մասնագէտ բերուելէն: Փորձառու ձկնորսները այս առթիւ գանգատած են թէ մասնագէտը ընելիք բան մը չունի, եթէ ձուկ բանելու կերպերը սորվեցնելու եկած է: Ցաճախ, առատ ձուկ կ'որսան, բայց տրիպուած կ'ըլլան մէկ մասը ծով թափելու, որովհետեւ զանոնք անվթար պահելու եւ ներքին քաղաքները փոխադրելու միջոցներ չկան:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐ

Թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագրի բանակցութիւնները, որոնք Մոսկուայի մէջ տեղի կ'ու-նենան, քանի մը շաբաթէն պիտի աւարտին, ինչպէս կը հաւաստուի:

Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնագրին վաւերացուած պատճէնները դեռ չեն փոխանակուած:

Թուրքեւլեհական եւ Թուրքեւ-հունգար դաշնագիրներուն վաւերացման գործողութիւնը աւարտած է, բայց անոնց գործադրութեան մէկ երկու ամիս վերջ կարելի պիտի ըլլայ սկսիլ:

Թուրքեւպարսիկ առեւտրական դաշնագրին բանակցութիւն-ները նոր սկսած են:

ՄԱՐԱԽՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ մօտակայ վայրերը մարախներու արշաւին ենթարկուած ըլլալով, պաշտօնական իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առած են զանոնք ոչնչացնելու համար:

Մարախները ամէնէն աւելի վնասներ սկսած են պատճառել Տարը-ճայի եւ Կէպզէի շրջանակներուն մէջ: Կէպզէի գայմագամը ան-ձամբ պայքարին գլուխը անցած է եւ յաջողած են շատ տեղերու մէջ մարախները ոչնչացնել:

Տրուած տեղեկութեանց համաձայն, մարախները այս տարի շատ երկար ճամբորդութիւն մը ըրած եւ մինչեւ Վիեննա գացած են: Մարախի շատ խիտ ամպ մը անցեալները Վիեննան պաշարեր եւ մինչեւ իսկ շոգեկառքերու երթեւեկը դադրեցուցեր է: Երկու կառախումբեր մարախի ամպին մէջ մնացած են եւ չեն կրցած ոչ առաջ ոչ ալ ետ երթալ: Հրշէջ գունդերու օժանդակութեամբ, մարախները ոչնչացուած են եւ միլիոնաւոր միջատներու դիակներ փռուած են գիծերուն վրայ: Սպան-նըւած միջատները այնքան շատ եղած են, որ շոգեկառքին անիւնե-րը չեն կրցած առաջանալ, այնպէս որ պէտք եղած է այրել մարախ-ները:

Այս մարախները երկու ժամ-ուան մէջ բոլորովին մերկացու-ցին արտավայրերն ու գետնա-խնձորի պարտէզները:

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐԵՆ

Պոլշեւիկները ինքնատիպ են նաեւ իրենց մահապատիժի գոր-ծադրութեան մէջ:

Ամբաստանեալին կը հաղոր-դեն —բարեւ մը տալու պէս— թէ մահուան դատապարտուած է: Բոլոր ձեւակերպութիւնները կա-տարելէ յետոյ, դժբախտ մարդը կը տանին կը դնեն փոսին գլուխը: —կրա՛կ: Ու կը ճայթեն հրա-ցանները, բայց... պարապ: Լեղա-պատառ զոհը այս ձեւով կը մղեն խոստովանութիւններ ընելու, կամ ընդունելու եղած ամբաստանու-թիւնները: Ցետոյ կը կատարուի իրական գնդակահարութիւնը, յայտարարելով թէ մահապարտը խոստովանած է իր ոճիրները վեր-ջին պահուն: Բայց պոլշեւիկները գնդակահարութեան առաջին խա-բէական արարողութիւնը երբեմն քանի մը անգամ կը կատարեն նոյն անձին վրայ, մոմի պէս հալեցնելով սարսափէն:

Այս տեղեկութիւնները մին-չեւ այժմ կը քաղենք հակապոլ-շեւիկ աղբիւրէ: Ի՛հ, ընթերցող-ներ, ահա ձեզի փաստը... պոլշեւիկ աղբիւրէ: Սովետ հանրապետու-թեան ընդհանուր դատախազը, Կրիլէնկօ, ինքն իսկ կուգայ «Պրավդա»յի մէջ (25 յունիս) խոստովանելու մեր տեղեկու-թեանց ճշտութիւնը... քննադատե-լով գնդակահարութեան ինքնա-տպութիւնը:

— «Ի՞նչպէս կը բանաքարուին «յեղափոխական օրինականու-թիւնները», ինչպէս կ'եղծուին ու կը չափազանցուին: Կուլակնե-րուն դէմ պայքարի՝ կը նշանակէ զանոնք կողոպտել: Գիւղատնտե-սութիւնը համայնացնել՝ կը նշա-նակէ գրաւել հաւն ու վառեակը: Եւ եթէ մէկը չհնազանդի, զայն կ'ահաբեկեն՝ սուտ գնդակահարու-թեան արարողութիւններով, որոնք ի վերջոյ կը հասնին իսկական գնդակահարութեան»:

ՓՐՈՖԷՍԷՕՐՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԴԱՏԵՆ

Կը պահանջուի, որ Ռուսիոյ բոլոր փրոֆէսէօրները ունենան քաղաքական կարծիքներ, ան-շուշտ կառավարութեան ուզած ձեւով ու կաղապարով: Ով որ չէ-ղոք է, չի կրնար գործել: Նոյն-պէս պարբերաբար բոլոր փրոֆէ-սէօրները կը հրաւիրուին քննու-թեան, որ տեսակ մը դատ է:

Բայց մի կարծէք թէ այս տեղեկութիւններն ալ հակապոլ-շեւիկ աղբիւրէ են: «Կրասնոյէ Ստուդէնտշէստվօ» ուսանողական պոլշեւիկ ամսագիրը (թիւ 25) կը պատմէ եւ կը նկարագրէ թէ ինչպէս տեղի կ'ունենան այդ քննութիւնները, երբ փրոֆէսէօր-ներուն կը հարցուին մարքսիստա-կան խնդիրներ:

Մոսկուայի փրոֆէսէօրներէն, կիներու հիւանդութեանց դասա-խօս Կակուշկին, նման հրապարա-կային քննութեան մը ընթացքին կ'ըսէ.

— Վերջերս սկսայ ուսում-նասիրել մարքսիզմը: Կրօնքին ոչ պաշտպան եմ, ոչ ալ դէմ:

— 1923ին յայտարարած էիր թէ արդի վարչաձեւէն օգուտ չկայ:

— Չեմ յիշեր:

Քննիչը յետոյ կը հարցնէ թէ փրոֆէսէօրը ի՞նչ կը խորհի կինե-րու կազմակերպման, գիւղատըն-տեսութեան համայնացման մա-սին: Հարցաքննութիւնը կը տեւէ մինչեւ կէս գիշեր: Դասախօսը կը ջղայնոտի եւ կը յայտարարէ.

— Աւելորդ է խուզարկել ու-ղեղս: Խուզարկեցէք գրպաններս, բայց հանգիստ ձգեցէք գլուխս:

Եւ այսպէս փրոֆէսէօրը կը զրկուի իր դասախօսական աթո-ռէն:

Մոսկուայի մէջ Դորոգոմի-լովի քիմիական նիւթերու գոր-ծարանին գիտուններէն տարրաբան Ջէլինսկի եւս քննութեան է կան-չուած:

— Ի՞նչ կը խորհիս կրօնքի մասին.

— Ժամանակին կրօնասէր էի:

— Եկեղեցի կ'երթա՞ս:

— Տարին մէկ անգամ, այն ալ միայն շարական մոիկ ընե-լու փափաքով:

— Ի՞նչ կը խորհիս պապին մասին:

Ջէլինսկի չի կորսնցներ իր պաշտօնը, որովհետեւ, եթէ ժամ կ'երթայ, սովետական բանակը օժտած է հեղձուցիչ կազերով:

Հարցաքննուած են նաեւ փրոֆէսէօրներ Գոլուբով, Բոեւ, Սվէշնիկով: Մէկը առարկած է թէ, իբրեւ մաթեմաթիքի դասախօս, հարկ չի տեսներ մարքսիզմ սոր-վելու, որովհետեւ մաթեմաթի-քը գոյութիւն ունի հազար տա-րիներէ ի վեր, իսկ մարքսիզմը դեռ հազիւ տասը տարիէ ի վեր:

ԿԸ ՓԱԽՉԻ՜Ն...

Ամէն օր մէկը կը փախի կար-միր դրախտէն, Սովետիստանէն: Սովորաբար արեւմտեան սահմա-նագլուխէն, լեհական, էսթոնա-կան, լեթոնական, կամ միւս կող-մէն՝ չինական սահմանագլուխէն: Վերջերս ալ 38 հոգի փախան Խրիմէն:

Պուլկար թերթերը կը գրեն թէ 38 փախստականները, — 16 այր, 15 կին, 4 երախայ եւ 3 նաւաստի, — սպիտակ դրօշ պար-զած առագաստանաւով մը Վառնա հասան: Փախստականները, որոնք կուգան Եւպատորիայէն, նաւ մտած էին՝ յայտարարելով, որ դէպի Եալթա զբօսական պտոյտ մը պիտի կատարեն: Բացերն հաս-նելէ յետոյ, նաւուն ուղղութիւնը դարձուցին դէպի պուլկարական եզերքները:

Կ'ըսեն թէ կեանքը անտանելի է Ռուսիոյ մէջ: Խրիմի մէջ վեր-ջերս սկսած են հաւաքել հացի արտօնագիրները: Որ եւ է անհնա-զանդութիւն կը պատժուի աքսո-րով: Փախստականները հաճարէ հաց մը գնած են քիլօն 60 կո-պեկի (7 Ֆրանք). Միակ սնունդը ճամբու ընթացքին: Վառնայի մօտակայ մէջ, երբ ճերմակ հաց գտան, վայրենիի պէս նետ-ուեցան վրան, համբուրեցին, խա-չակնքեցին, լացին ու լափեցին: Երկա՜ր, երկա՜ր տարիներէ ի վեր ճերմակ հաց դրած չունէին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գերմանիոյ մէջ ներկայիս կը բնակին 1,200,000 Լեհեր, 160,000 Սերպեր, 45,000 Չե-խեր, 180,000 Լիթուանացիներ, 20,000 Դանիացիներ, որոնք իբ-րեւ փոքրամասնութիւն, երկրին մէջ չեն վայելեր իրենց ազգային իրաւունքները: Փրուսիական կա-ռավարութիւնը միայն Լեհերու եւ Դանիացիներու դպրոցական հարցը լուծած է հրամանագրով մը, 1928ին: Այսու հանդերձ բաց-ուած լեհական դպրոցները կը բախին բազմաթիւ դժուարու-թիւններու իշխանութեանց կողմէ եւ կը հալածուին գերման ազ-գայնամոլներու կողմէ:

Լիթուանիացիները եւ Սերպերը չունին դպրոց: Փրուսիական կա-ռավարութիւնը կը ջանայ համո-զել Սաքսի կառավարութիւնը որ ետ առնէ Սերպերուն տրուած դպրոցական շատ համեստ իրա-ւունքներ, զորս կը վայելեն երկար ատենէ ի վեր:

Լեհական թերթ մը դիտել կուտայ թէ փոքրամասնութեանց դիրքը Գերմանիոյ մէջ նշանա-կելի կը դառնայ մանաւանդ անոր համար որ, Գերմանիա, Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, ինքզինքին կուտայ փոքրամասնութեանց պաշտպանի դերը:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պէնկալի եւ Ասսամի մէջ, առ-ջի գիշեր զօրաւոր ցնցումներ տե-ղի ունեցան: Քանի մը տուներ փլան: Երկրաշարժը մեծ վնասներ տուած է Քուք Պէհարի մէջ, եւ բազմաթիւ շէնքեր վնասուած են: Շոգեկառքը անկանոն կը գործէ, եր-կար տարածութիւն վրայ, երկա-թուղին քանդուած ըլլալով:

ԱՄԲՈՂՋ ԳԻՒՂԸ Կ'ԱՅՐԵՆ

Մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ Պորսօ-Մարամուրէշ գիւղին մէջ (Ռումանիա): 250 տուներ այրե-ցան: Մարդու կորուստ չկայ: Հրդեհը ծագեցաւ բժիշկի մը տունէն, այն թաղին մէջ, ուր տուները ամբողջ փայտաշէն են: Բնակիչները հազիւ ժամանակ ունեցան խուձապահար փախչելու: Երեք հազար անձեր անապաստան կը մնան:

Ոստիկանական քննութիւնը երեւան բերաւ թէ հրդեհը դի-տումնաւոր եղած է եւ կը վերա-գրուի հակահրէական շարժումի մը: Իրօք, այդ գիւղը մեծ մա-սամբ Հրեաներ կը բնակին: Ռու-մանացի քահանայ մը եւ ուսա-նող մը երկար ատենէ ի վեր, Հրեաներուն դէմ գրգռութիւններ կը սերմանէին:

Հրդեհը ծագած է այն տու-նէն, որուն տէրը՝ հրեայ բժիշկ մը, սպառնական նամակներ էր ստացեր քանիցս:

Բոլոր ջրհորները լեցուած էին զանազան առարկաներով, այնպէս որ հրդեհը մարելու համար, կա-րելի չեղաւ բաւական քանակու-թեամբ ջուր գտնել:

ՄՐՑԱՆԱԿ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միու-թեան Որբերու Օգնութեան Մաս-նաճիւղը անցեալ 1929 տարուան մէջ հրաւէր կարդացած եւ խոս-տացած էր մրցանակներ սահ-մանել այն հայ աշակերտներուն, որոնք Փարիզի եւ կամ արուար-ձաններու Թաղային վարժարան-ներուն մէջ առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ հանդիսացած են:

Անցեալ տարի իրենց դասա-րանին մէջ առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ հանդիսացողներ արձանագրուած էին, բայց մրցանակ չէին ստա-ցած:

Միութիւնս այս տարի եւս կը հրաւիրէ բոլոր այն աշակերտ-ները, որոնք առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ հանդիսացած են, որպէս զի ար-ձանագրուին:

Արձանագրուողները պէտք է ունենան դպրոցի տնօրէնին կող-մէ տրուած պաշտօնական թուղթ մը:

Թէ՛ 1929ին եւ թէ 1930էն արձանագրուողներուն մրցանակ-ները պիտի բաշխուին այս տար-ուան ամառնային արձակումնե-րէն վերջ:

Մրցանակաբաշխութեան թուա-կանը պիտի ծանուցուի թերթե-րու միջոցաւ: Արձանագրութիւնք առաւօտները ժամը 9-12, Եկեղեց-ւոյ խորհրդարանը:

(Կնիք)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ աշխատաւորական դահլիճը՝ Խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ ստիպողական օ-րէնքի նախագիծ մը ընդդէմ ան-գործութեան:

Այս օրինագծով կառավարու-թիւնը կը պահանջէ. 1.— Երկ-րին ամէնէն աւելի վնասուած մասերուն մէջ, աշխատանքնե-րուն վրայ ունենալ բացարձակ հակակշռի իրաւունք. նաեւ, հան-րօգուտ ձեռնարկներու մէջ, ա-ւելի կարեւոր գումարներ տրա-մադրելու արտօնութիւն. 2.— Իրաւունք ունենալ հողեր գնե-լու, հանրային ձեռնարկներ կա-տարել պալու համար. 3.—Փու-թացնել Երեսփոխանական ժո-ղովի մէջ այս առթիւ կատարե-լիք ձեւակերպութիւնները, որ-պէսզի կարելի ըլլայ ձմեռէն առաջ գործի սկսիլ:

Ազատականները հաւանու-թիւն յայտնած են օրինագծին: Լոյտ Ճորճի նախագահութեամբ կազմուած յանձնախումբ մը կ'ուսումնասիրէ գործատութեան սկզբնական պատճառները...

ՍՏԱՑԱՆՔ

La Mort de Byzance, A. Navarian, Edit. Jouve et Cie., Paris, գին 12 Ֆր.: Դիմել գրա-տուն Հրանտ Սամուէլ, 51 Rue Monsieur le Prince, Paris (6):

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 51 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

45 հայ կուգան Սերոբին կը ...անգատին երկու քրդու վրայ, ...ոնք այդ օրը հոդ կը գտնուին: ...րոբը Գալէին, Ցագէին եւ եր-...ու Հերթինցիներու կ'ըսէ, որ ...ռնան, սպաննեն այդ երկու ...իւրտը:

Տղերքը կ'ելլեն կ'երթան ...իւրտերու սահմանը, ուրկից պի-...ի անցնէին այդ երկու քիւրտը, ...կու տեղ դիրք կը բռնեն եւ ...ը քիւրտերը կ'անցնին՝ Գալէն ...Ցագէն երկու հրացան կը զար-...ն: Մէկը կ'ընկնի, իսկ միւսը կը ...խչի: Փախչողը բաւական կը ...ռանայ, յետ կը դառնայ ան-...մ մը կը զարնէ իրեն չախ-...ախլիով եւ կը փախչի: Տղերքը ...լնեն կը վերցնեն ընկած քիւր-տի չախմախլըն ու խանչալը ու կը հեռանան:

Խալիլի ցեղը կուգայ կը տա-նի դիակը եւ սպանութիւնը կը վերագրէ Բօզըկցոց, որովհետեւ բօզըկցիք եւ խարզանցիք թշնամի էին եւ միշտ իրարու մարդ սպան-նած էին: Խնդիրն այնպէս էր, որ այդ երկու ցեղերը պիտի մեծեանց զարնէին: Հեթինցի Եղօ ըսուած մարդը, որ 94ին ալ մատնու-թիւններ ըրած էր սասունցիներու վերաբերմամբ՝ կ'երթայ կ'ը-սէ Խէրզանցոց՝ Խալիլի ցեղին թէ՝ Բօզըկցոց գնդակը ձեր մար-դուն ըրած չէ», եւ մանրամասն կը պատմէ Սերոբի Սպաղանք գա-լը եւ քիւրտերու սպաննել տալը:

Էդ սպաննուող քիւրտերու մասին գիւղացիք կը պատմէին, որ 94ի կռուին էգոնք Շէրինիկայ քով կայնած քիւրտերու կը զար-նէին, կը քփրէին Բէկրանցի Իմէ-րիկ Կիաքոյի: 94ին Խալիլի ցեղը հայ մը չէ սպաննած, բայց Հա-յերուն ըսեր են. «Հայե՛ր, ձեզ պիտի թալնեն, աւելի լաւ է մենք թալնենք, քան ուրիշները, դուք մեր Հայերն էք, չենք սպաննի ձեզ»:

Եղոյի մատնութենէն վերջ, քիւրտերը 50 հոգիոց խումբ կը կազմեն եւ գիշերով կուգան Հե-թինք գիւղը: Հեթինքցիներէն 7 կ'ընկնին քիւրտերու ձեռքը, ո-րոնց կը տանին Հանոյ առաջ գե-տի եզերքը կը սպաննեն եւ կը թափեն ջուրը: Մնացած գիւղա-ցիք ալ կը փախնին: Խմբի հետ կ'ըլլան նաեւ մաս մը քիւրտեր, որոնք թալան կը վերցնեն: Երկ-րորդ օրը Ալպերցիք կ'երթան, կը վերցնեն դիակները եւ կը թաղեն:

Սերոբ ժողով մը կ'ընէ ժո-ղովրդով, ուր կ'որոշեն Հեթինք գիւղը վառել, որպէսզի հարցա-քննութիւն ըլլայ, գիւղի վառելն ալ քիւրտերու վրայ ընկնի: Կ'որո-շեն, որ Ղազարն ու Ցարութիւն 3-4 երիտասարդ գիւղացիների հետ գիւղի գլուխը քանի մը հրացան զարնեն, գիւղի մէջ գտնուածնին փախնին, ապա նաւթ ածեն եւ վառեն գիւղը:

Մենք Հաւատորիկէն հասանք Խտան, ուր եկան նաեւ Հեթինք վառող տղերքը, որոնք պատմե-ցին մեզի Տալւորիկի Հեթինքի մէջ անցած դարձածները: Իմա-ցանք նաեւ որ մեր ղրկած 40 կոտ ալիւրը հատեր էր. մնացեր էր միայն 10 կոտ, որովհետեւ ժո-ղովի ատեն Սերոբը ժողովրդին ալ կերցրեր էր:

Սաքոյի գրած նամակը Ճէ-զայիրի սպաննելու վերաբեր-մամբ, Մշու կոմիտէի գրածն ալ աղջկան եւ տղի վերաբերմամբ յանձնեցի Սերոբին: Նա կարդա-տուաւ նամակները, եւ հարցէ վճռուեց, որ Ճէզայիրը անպատ-ճառ սպաննուի:

Ճէզայիրի սպանութեան խըն-դիրը դեռ Գուրգէնի կենդանու-թեան օրով էր դրուած: Մենք երկու անգամ գացինք սպանելու, բայց Հրայրը արգելք եղաւ. եւ մենք չկրցինք սպանել: Հրայրը խոստացեր էր իր գիւղի ընկերնե-րից մէկի ձեռքով սպաննել տա-լու, նոյն խոստումը ըրեր էր Սա-քոյին, երբ մօտ 20 օրուան բանտարկութիւն ունեցաւ, սա-կայն իր խոստումը չկատարեց: Խտանէն այնպէս պիտի երթա-յինք սպանելու այդ մարդը, որ Հրայրը չիմանար:

Մենք երկու տասնապետ վեր կեցանք, վերցրինք Համբարձու-մը, Գէորգը, Ցարութիւնը, Հլօն, Բուլանըխցի Գէորգը եւ Սեդրակը: Տղերքը զէնքերնին կապեցին: Սե-րոբ ըսաւ.

«Անդրանիկ, այս Բուլանըխե-ցի Գէվին, Հասօն, եւ այդ քանի մը տղաներ, որոնք մինչեւ հիմա քովս մնացած են, էլ՛ իմ քովս պիտի մնան, ուրիշ տեղ չպիտի երթան»:

Այդ ըսած տղերքը 9 ամիս իրեն քովը նստած՝ ոչ մի տեղ գացած չէին:

«Պարոն Սերոբ, ըսի ես, մենք այդ մարդու քէօշքի վրայ պի-տի գնանք, պէտք է ճարպիկ տղաներ ըլլան»:

«Չէ, չպիտի երթան իմ քո-վէս»:

«Ուրեմն, ըսի, հաւասար աչ-քով նայիլ չկայ, մաս մը միայն գնայ, չարաչար տանջուի, իսկ միւս մասը նստի եւ ոչինչ ընէ»:

«Էնպէս է, ըսաւ՝ ձեր հաշուին գայ՝ ըրէ՛ք, ձեր հաշուին չի գար, մի ընէ՛ք»:

Նոխ քան իմ Հաւատորիկ գնալս՝ ես Սերոբին ըսի:

(Շար.)

րու ձերբակալումը եւ կը նախատեսեն թէ կացութիւնը պիտի ծանրանայ այս պատճառով։ Հակահամայնավար շարժման պետերն իսկ կը բողոքեն այս ձերբակալումներու դէմ եւ կը մերժեն ստանձնել որեւէ պատասխանատուութիւն։ Այս վերջինները հրատարակեցին իրենց ծրագիրը, որ Սահմանադրութեան մէջ, որեւէ փոփոխութիւն մտցնելու չի ձգտիր, ո՛չ ալ դիկտատորութիւն հաստատելու։

Ցարդ մայրաքաղաք հասած են 12.000 գիւղացիներ, մասնակցելու համար հակաբոլշեւիկ ցոյցին։ Բոլոր ցուցարարները իրենց թեւին վրայ կը կրեն սեւ-կապոյտ շղարշներ եւ իրենց կողմէ նշանակուած խմբակներով կը պահպանեն կարգը։ Ցուցարարներուն արգիլուած է թափառիլ բանուորական թաղերուն մէջ։ Ցարդ, որեւէ խռովութեան տեղի չէ տրուած։ Ցուցարարները մեծ հաւաքոյթ մը կազմակերպեցին, հանրապետութեան նախագահին, նախարարներու եւ դեսպաններու ներկայութեամբ։ Ցուցարար գիւղացիներէն զատ, հաւաքուած էր նաեւ 20.000է աւելի բազմութիւն մը։

Համայնավար երկու երեսփոխաններ, որոնք երէկ առեւանգուած էին, յանձնուեցան ոստիկանութեան։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Պոմպէյէն ստացուած հեռագիրներ կը յայտնեն թէ նոր խռովութիւններ ծագած են Փունայի մէջ։

Պոմպէյի կառավարական խորհուրդին նիստը արգիլելու համար, հազարաւոր կամաւորներ, սեւ դրօշներ պարզած, գացին ժողովասրահին առջեւ, միւս կողմէ, բազմաթիւ կամաւորներ մինչեւ լոյս ապասեցին Խորհուրդի անդամներուն տան առջեւ, արգիլելու համար զանոնք դուրս ելլելէ։ Անմիջապէս որ այս կամաւորները կը ձերբակալուէին, ուրիշներ կուգային անոնց տեղը բռնելու։ Այս առթիւ բազմաթիւ կռիւներ տեղի ունեցան ոստիկանութեան եւ կամաւորներուն միջեւ։ Հարիւրաւոր ձերբակալումներ կատարուեցան։

Նոր խռովութիւններու վախով, ոստիկանութեան հրաման տրուեցաւ կազմուպատրաստ կենալու, եւ հրազէն ստանալու։

Փէշավէրի խռովութիւններու քննիչ յանձնախումբը վերջացուց իր աշխատանքը։ Յանձնախումբը դատապարտելով մէկտեղ խռովութիւնները զսպելու համար զրահապատ ինքնաշարժներու գործածութիւնը, գովելի կը գտնէ կառավարութեան ընթացքը որ երկու անգամ, ոստիկանութեան հրամայած է զէնք գործածել ամբոխին դէմ։

Փէշավէրի խռովութիւններու ատեն, սպաննուած են 30 հոգի եւ նոյնքան ալ վիրաւորուած։

Բոլշեւիկները յոյն բանակին մէջ

Աթէնական թերթ մը կը յայտնէ թէ, ըստ պատերազմական նախարարութեան քաղած տեղեկութիւններուն, համայնավարական կոչեր գրաւուած են յունական զօրանոցներուն մէջ։ Գ. Միջազգայինը, մեծ ջանքեր կը թափէ ամբողջ Յունաստանի մէջ, թէեւ ապարդիւն։ Համայնավարները կը ջանան գրգռել նաեւ ծովային զինուորները։ Սելանիկի մէջ, համայնավարական կոչեր ցրուող եօթը զինուորներ բռնուեցան։

Բուխարին աքսորուած

ԼՈՆՏՈՆ, 7 յուլիս.— «Մորնինկ Փոսթ» կ'իմանայ Ռիկայէն թէ Բուխարին ղրկուած է հարաւային Ռուսիա, իբր թէ ապաքինելու համար, բայց իրականութիւն է թէ աքսորուած է։ Կը սպասուի որ աջակողմեան ուրիշ պարագլուխներ եւս հրաւէր ստանան՝ ապաքինման մեկնելու...։

Գերման անջատողականներուն դէմ

Գերման ազգայնականները կը շարունակեն իրենց հալածանքները անջատողականներու դէմ։ Վորմսի մէջ, 32 ընտանիքներ, իսկ Քայզերլաութէնի մէջ 19 ընտանիքներ, բողոքեցին ոստիկանութեան թէ յարձակման ենթարկուեցան, անծանօթներու կողմէ։ Թրէվի մէջ նոր միջադէպեր ալ պատահեցան։ Ամբոխը հաւաքուեցաւ անջատողականի մը տան առջեւ, եւ փորձեց աւարի տալ։ Զանազան վայրերու մէջ ալ, փոքր զրկումներ կը շարունակուին։

Պերլինի քաղաքական շրջանակները կը յայտնեն թէ ֆրանսական թերթերը սխալ ճամբու մէջ ինկան, այս միջադէպերը նկատելով իբր բռնաբարում կնքուած համաձայնութեանց։ Աննշան միջադէպեր են կ'ըսեն անոնք, առանց ծաւալի, զորս կարելի չէր նախատեսել։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ, համայնավարներու կողմէ կազմակերպուած հրապարակային հաւաքոյթի մը ընթացքին, ոստիկանութիւնը յարձակման ենթարկուեցաւ ատրճանակով, երբ կը փորձէր հարիւր հոգինոց բազմութիւն մը ցրուել։ Ոստիկաններն ստիպուեցան զէնքի դիմել։ Ոստիկան մը եւ ցուցարար մը սպաննուեցան։ Տասն անձեր ձերբակալուեցան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վորմս քաղաքին մէջ, ցոյցէ մը դարձող համայնավարներ, խռովութեան մատնեցին շրջանը՝ Յարձակեցան տան մը վրայ եւ դաշունահար ըրին բնակիչներէն մէկը։ Պէնսհայմի մէջ կանոնաւոր ճակատամարտ մը մղեցին ոստիկանական խումբի մը դէմ։ Ութը վիրաւորներ կան։ Ֆրանքֆորթի, Տարմշտատի եւ Մայեանսի ոստիկանները կապեցին ճամբաները եւ ձերբակալեցին 400 անձեր։

ՍԷՆ-Է ՈՒԱԶ նահանգին երեսփոխանը հարցապնդման խնդրագիր մը ներկայացուց կառավարութեան թէ ի՞նչ պատճառներով չեն վերսկսած բանակցութիւնները որոնք ընդհատուած էին 1928ին, ռուսական պարտքերու կարգադրութեան համար։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ապահովագրութեանց դէմ, Փարիզի խումբ մը կարուհիներ բողոքի ցոյցեր ըրին։ Երէկ, Ֆրանսայի զանազան վայրերուն մէջ, բողոքի 21 նոր ցոյցեր կատարուեցան։

ՄԱՐԱԽԸ սկսած է մեծ վնասներ հասցնել Ֆրիուլի (Իտալիա) շրջանի ագարակատէրերուն։ Արմտիքի գործով զբաղող ամբողջ ազգաբնակչութիւնը կազմակերպուած կռիւ սկսած է մարախը մաքրելու համար։ Քաղաքապետարանները մէկ քիլօ մարախ բնաջնջողին 40 սէնթ խոստացած են։

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԺՈՂՈՎԻ կը հրաւիրէ՝ Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Իշխան ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները, վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՅ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սկաուտներու բանակում-ցուցահանդէսը, Meudonի անտառին մէջ, Patte d'Oie վայրը, 12—13—14 յուլիս։ Կը մասնակցին 250 հայ սկաուտներ իրենց ձեռական աշխատութիւններով։ Հրաւիրուած են օտար անձնաւորութիւններ եւ սկաուտներ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Գրեց՝ ՕՆ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ 220է աւելի մեծադիր էջերով այս գիրքը կը բովանդակէ ամբողջական եւ վաւերական պատմութիւնը ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏին, որուն 15ամեակն է այս տարի, որ մեր պատմութեան փառաւոր մէկ էջը կը կազմէ։

Հեղինակը, Զինուորական Խորհուրդի քարտուղար, այս գիրքը կազմած է օրը օրին. 1915ի Վանի ապրիլեան կռիւներու ընթացքին։

Ֆրանսայի համար կ'արժէ միայն 20 ֆրանք

Բացարձակապէս կանխիկ. Դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ

«ՆՈՒԱԳՈՂ ՎՇՏԻՑ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ ՀԱՅՈՑ»

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ, ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Հայր Սիմոն Երեմեան ․ Ատրուշանի Յառաջաբանով)

Բազմաթիւ լուսատիպ պատկերներով եւ գունաւոր շապիկով։ Անտիպ էջեր, յուշեր, նամակներ, դէմքեր եւ դէպքեր եւայլն։ մեծածաւալ հատոր, էջ՝ 858։

Ատրպատականի Հայոց թեմական տպարան, Թաւրիզ։ գինն է՝ Պարսկաստան՝ 20 ղրան, Ֆրանսա՝ 50 ֆրանք, Անգլիա եւ գաղութներ՝ 9 շիլին, Ամերիկա՝ 2 տոլար 50 սէնթ։ ճամբու ծախքը ստացողին հաշուոյն։ Ստանալու համար դիմել՝ Haik Adjémian, Tauris, (Perse).

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական ժողովը, վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին Ֆլորիայի վերնայարկը։ Նիւթ՝ Հայրենասիրութի՞ւն թէ աշխարհաքաղաքացիութիւն։ Մուտքը ազատ է։

ՇԱՎԻԼԻ Երիտ. Երկ. Միութեանը ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Սիվրիհիսարցի Թագուհի Կիւլէմիրեանի աղջիկը Հայկանուշ Թէքէեան որ երկու տարի առաջ կը գտնուէր Պոլիս իր ամուսնոյն Պրուսայի ձէրախ գիւղացի Յովհաննէս Թէքէեանի հետ։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Յունաստան։ Իմացնել՝ Missak Nichanianի, 3 Rue Victor Hugo, Bourgoin, Isère, France.

— Տիկին Աննիծա Հիւսէմեան եւ իր որդին Սիրական (Մարզուանցի), կը փնտռեն իրենց մօտիկ ազգականները Մարիամ եւ Ֆլորիծա Թաշճեանները, որոնք կը գտնուին Ամերիկա։ Տեղեկացնել՝ A. Gulbenkianի, 35 Rue Dunoir, Lyon։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անունը՝ Պօղոս, մօր՝ անունը Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահման թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ քէմախի վերի Բագառիճէն Խոսրով Իպլիզեան եւ զաւակները Ղազարոս, կաթիկ, Ազատուհի, եւ հօրեղբօրորդւոյս զաւակները՝ Աւագ, Մատթէոս եւ Ծաղիկ, որոնք աքսորուած են 1915ին։ Իզմիրի դէպքէն ամիս մը առաջ Մալաթիայէն լուր առնուած է աղջիկը կաթիկէն։ Անկէց ի վեր լուր չկայ։ Իրենց մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր. նուէր, իմացնել՝ H. Hougasian, Mazagan։ Maroc։ կամ «Յառաջ»ի։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ յունահայ թերթերէն արտատպել։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

Կ'ուզուի վարպետ գործաւոր մը, որ գիտնայ կօշիկի նորոգութեան վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները։ Ֆրանսերէն խօսիլը պարտաւորիչ է։ Լաւ պայմաններ։ Դիմել՝ 79 Rue Rébéval, Belleville.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

202 Rue Boileau, Lyon

Վաձնու գրասենեակ, դիմել 233 Fbg. St. Martin, Paris 10, Պալենց գրատուն։

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամուսնային բազօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով։ Վճարումներու դիւրութիւն։ Չափաւոր գին։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ (Քարթիէ Լաթէն) 51 Rue Monsieur-le-Prince
Հեռաձայն՝ Danton 88 65

ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակ հին ու նոր գիրքեր, Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ այլ լեզուներով, գրական, գիտական դըպրոցական, վիպական եւայլն, նաեւ ամէն լեզուով պարբերականներ,

ՀԱՍԱԾ ԵՆ ՌԱՓՓԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Արտասահմանէն եւ գաւառէն եղած ապսպրանքները օրը օրին կը ղրկուին։

ԳՐԱՏԱՆ ԿԻՑ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՆԱԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ՄԸ

Բոլոր գրավաճառները, հրատարակիչներն ու հեղինակները կրնան դիմել ոեւէ գործի համար՝

LIBRAIRIE H. SAMUEL, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշել. Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)

CABINET V. YARJANIAN

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

Tél. CENTRAL, 97-39 եւ 96.70

կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր պաշտպանելով ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վաճառական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում։ Արկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ, առանց կանխավճարի։ ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում։ (ԱՖԻՏԷՎԻԹ)։ Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն։ Վիզա ամէն երկրի համար։

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եղած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս։ Խորհրդակցութիւնները ձրի են։

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

Նրբաճաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ։ Դիմեցէք B. Jaret ֆիրմային հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքածամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Յասմիկ Դաւիթօֆի։ Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստուած հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով։ Հասցէն շատ դիւրին, 4 Rue de la Collegiale Այս (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱՒԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ

Անհնախիստ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ կիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիներով։

Խիստ կանոնաւոր առաքում։ Յարգելի յաճախորդներէն կը խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկուտասնեակէ պակաս չ...

Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, P (XI), կամ ուղղակի ագարակին, Hachmanian, Elevage du P Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 6...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Գ. ԾԵՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),

150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-...

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le revenu գործողութիւններ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ

Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffre d'Affairesի եւ Bénéfices Commerciaux տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տտաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեր մէջ եւ ձեր տանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ apprenti ունենաք։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ 1930
10 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1310
ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՒԺԵՐՈՒ ՓՈԽՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ)

Հայ քաղաքական կեանքը վերջին տասնամեակի ընթացքին բաժնուած է երկու գլխաւոր ճակատներու, Դաշնակցական և Բոլշեւիկ: Մնացած բոլոր խնդիրները և ներքին կողմնակի պայքարները դասաւորուած են այդ երկու հոսանքներուն շուրջը և զունաւորուած անոնցմէ:

Արդ, կ'արժէ քննութեան առնել այդ երկու քաղաքական հոսանքներու ուժերու փոխ-յարաբերութիւնները:

Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան այս տարուան համագումարին մէջ յայտնի եղաւ որ 1929ին, կոմունիստներու թիւը կը հասնէր 10,064ի:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 11րդ ընդհ. ժողովը, որ գումարուեցաւ 1929ին, հաստատեց թէ միայն գաղութներու մէջ, կազմակերպուած և անաարկելի Դաշնակցականներու թիւը շատ աւելի է քան Հայաստանի կոմունիստներն ունին:

Իրարու հակադիր այս երկու ուժերը կշռել հարկ է:

Հայ բոլշեւիկներն ի՞նչ պայմաններու մէջ և ի՞նչպէս հասած են այսօրուան վիճակին:

Ռուսական սուինները շնորհիւ երբ անոնք մտան Հայաստան, տէր դարձան միապաղաղ Հայաստանին և մօտ մէկ միլիոն հայութեան: Այս պատրաստ շէնքին մէջ անոնք միակ և բացարձակ տէր հռչակեցին իրենց կուսակցութիւնը և պատերազմական դրութեան մէջ պահեցին երկիրը մինչեւ այսօր: Տասը տարուան դիկտատուրայի և ամէնօրեայ զօրակոչի արդիւնքն է 10,064 կոմունիստներու կազմակերպութիւնը:

Անոնք որ հետեւած են Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան թուական զարգացման փուլերուն, գիտեն թէ մինչեւ 1926ի վերջերը կազմակերպուած բոլշեւիկներու թիւը կը տատանէր 2000-2500ի միջեւ: Նեպի շրջանին, հակառակ բոլոր ջանքերուն, կոմունիստական կուսակցութիւնը ակնյայտնի աճում մը չկրցաւ արձանագրել: Սակայն, երբ 1927ին բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը հրաժարեցաւ Նեպէն և թեքուեցաւ դէպի ռազմական կոմունիզմը, ու հասաւ մինչեւ այս տարուան հաւաքական տնտեսութեան գլխապտոյտ փորձերը, որոնք յարատեւ քաղաքացիական պատերազմի բնոյթն ունէին, մենք կը տեսնենք որ 2500 կոմունիստներու թիւը, երկու տարուան մէջ, կը բարձրանայ 10,064ի:

Այս, արդէն հիւանդագին երեւոյթ է, գլխաւորաբար առաջացած կեանքի անապահովութենէ: Ապահով վայրը բոլշեւիկեան կուսակցութիւնն էր, ուր մտնող անդաւանանք անհատը կը գտնէր լաւագոյն պաշտօնը: Ու այսօր, մօտ 5000 հայ բոլշեւիկներ կոմունիստական կուսակցութեան անմիջական պաշտօնեաններն են, իսկ մնացած 5000ն ալ պետական այնպիսի պաշտօններու կամ աշխատանքներու վրայ են, որոնք կէս կուսակցական նշանակութիւն ունին:

Ինչպէս կը տեսնենք, այստեղ զոհողութեան կամ անձնազոհութեան խնդիրը խպառ կը բացակայի: Ընդհակառակը, այս հաւաքականութիւնը հիմնուած է բացառապէս շահադիտութեան և շահախնդրութեան վրայ: Քաղաքական հայեացքներն ու հերթական ելոյթները զարդանկարի դերը կը կատարեն միայն:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան տարագիր հատուածը միայն բաղդատութեան կը դնենք մեր հայրենիքի վզին նստած կոմունիստներուն հետ, այդպիսով մեր հաշուէն դուրս կը մնան Հայաստանը, Ռուսաստանի հայկական գաղութները և օրէնքէ դուրս Թուրքիան: Այս խոշոր և հիմնական կայաններէն տարագրուած հայութեան ծոցին մէջն է, որ կազմակերպուած Դաշնակցականները իրարու շղթայուած են խումբերով, ենթակոմիտէներով, կոմիտէներով և կեդր. կոմիտէներով, որոնց կը գլխաւորէ Դաշնակցութեան վերին մարմինը, Բիւրօն:

Այս կազմին վրայ մենք չենք ուզեր աւելցնել այն խոշոր զանգուածը, որ Դաշնակցական կնքուած է, կուսակցութեան մէջ թրծուած և այսօր, օժանդակ Դաշնակցականի դերը կը ստանձնէ՝ առանց կուսակցութեան տետրակն ունենալու: Չենք խօսիր համակիրներու և կանանց կազմակերպութիւններու մասին, որոնք Դաշնակցութեան քաղաքական մթնոլորտը կը մարմնաւորեն: Կ'առնենք միայն զուտ կորիզը, կազմակերպուած բանակ մը, իրարու շաղկապուած կուսակցութեան հիմնական գաղափարներով և մշտատեւ զոհողութեան առաջդրումներով:

Կազմակերպուած տարագիր Դաշնակցականներու, 80 տոկոսը (մտաւորական ուժերն ալ մէջը հաշուելով) բանուորներ և աշխատաւորներ են, 15 տոկոսը սեփական աշխատանքն ունին, 5 տոկոսն ալ մշակոյթային և այլ ազատ ասպարէզներու կը հետեւին: *

Ինչպէս կը տեսնուի, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր կազմակերպած զանգուածի անհատական ապրուստն ու երջանկութիւնը ապահովելու ոչ մէկ միջոց ունի: Այլ կազմակերպուած զոհողութեամբ, ընդհանրութեան երջանկութեան նուիրուած է: Այս ամբողջ կազմը շարժման մէջ դրուած է նուիրուած բազմաթիւ Դաշնակցական աշխատաւորներու կողմէ:

Այս է ֆիզիքական և բարոյական պատկերը հայկական կեանքը զունաւորող երկու հոսանքներուն:

Ու ասկէ կը բխի Դաշնակցութեան գերակայութիւնը:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ՓՐՈՎՈՔԱՍԻՈՆ ՄԸ

«Հայրենիք» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (22 յունիս).

— «Ռամկավար-Ազատական եւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեանց Սուրիոյ շրջանային մարմինները վերջերս խառն ժողով մըն են ունեցեր եւ որոշեր են միասին հրապարակ գալ յայտարարութեամբ մը, որով կ'ըսեն, թէ Հայերը հիւր են Սուրիոյ մէջ, թէ ազգային օճախի գաղափարը Սուրիոյ մէջ իրենցմէ շատ հեռու է եւ թէ Հայերու միակ ազգային օճախը Հայաստանն է, եւայլն:

Այս «յայտարարութիւնը» իբր թէ նպատակ ունի փարատել այն կասկածներն ու զրպարտութիւնները, որոնք վերջերս եղան Հայերու հասցէին արաբական կարգ մը թերթերու մէջ:

Դժբախտաբար, «յայտարարութիւնը» եղածէ այնպիսի ձեւով մը, որ ոչ միայն իր նպատակին չի ծառայեր, այլ եւ նոր կասկածներու եւ փրովոքասիոններու տեղի կուտայ:

Արդարեւ, եթէ Ռամկավարներն ու Հնչակեանները իրապէս կ'ուզէին փարատել Սուրիոյ Արաբներուն մէջ Հայերու մասին եղած կասկածները, ատոր ամենէն տրամաբանական եւ բնական միջոցն էր յայտարարութիւն մը ընել Սուրիոյ *բոլոր* Հայերը ներկայացնող մարմնի մը կամ մարմիններու կողմէ:

Այդպիսի մարմին մը կրնար ըլլալ, օրինակ, Սուրիոյ հայոց ազգային իշխանութիւնը: կամ, եթէ մանաւորապէս կ'ուզուէր շեշտել հայ քաղաքական կուսակցութեանց դիրքը, պէտք էր յայտարարութիւնն ընել հայկական *բոլոր* կուսակցութեանց կողմէ: Մինչդեռ այժմ Ռամկավարներու եւ Հնչակեաններու այս անջատ «ելոյթը» կարծես նպատակ ունի հասկցնելու Արաբներուն, թէ կասկածելի տարրերը իրենք՝ Ռամկավարներն ու Հնչակեանները չեն, այլ Դաշնակցականներն են, որոնց անունը չկայ «յայտարարութեան» տակ:

Աւելորդ է ըսել, թէ ասիկա ինքնին փրովոքասիոն մըն է: Արդէն Ռամկավարներն ու Հնչակեանները ի՞նչ կ'ըլլան որ Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած չըլլայ՝ ուղղակի թէ անուղղակի կերպով: Հէնց իրե՞նք չէի՞ն արդեօք, որ վերջին տարիներուն ամէն զրպարտութիւն, մատնութիւն, լրտեսութիւն ըրին Դաշնակցութեան դէմ եւ շարունակ զէնք տուին Սուրիոյ մէջ վխտացող թրքական եւ բոլշեւիկեան գործակալներուն ձեռքը՝ արաբները ոչ միայն դաշնակցականներու, այլ եւ առհասարակ Հայերու դէմ գրգռելու համար:

Եթէ Ռամկավար եւ Հնչակեան պարոնները ատելութեամբ կուրացած չըլլային Դաշնակցութեան հանդէպ, ապահովաբար պիտի ըմբռնէին, թէ դաշնակցութիւնը ամէն գնով ոչ միայն Հայերու, այլեւ օտարներու աչքին վարկաբեկելու իրենց մոլեգին ձգտումը ուրիշ արդիւնք չի կրնար տալ, բայց եթէ այն, որ այդ օտարները կը մղուին Դաշնակցութեան վերագրուածը ամբողջ հայութեան վերագրել, քանի որ ամէնքն ալ գիտեն թէ Հայերու մեծ մասը Դաշնակցականներ կամ Դաշնակցութեան համակիրներ են:

Դաշնակցութեան դէմ իրենց մղած պայքարի մէջ ամէն չափ ու սահման անցնելով եւ այդ սանձարձակ պայքարի միջոցներու մէջ խտրութիւն չդնելով՝ Ռամկավարներն ու Հնչակեանները իրապէս հայ ազգին եւ հայ ազգային դատին է որ ծանր հարուածներ կը հասցնեն անդադար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 8 Յուլիս.— Քիւրտ յեղափոխական խումբերու եւ Թուրք զինուորականկանոնաւոր ուժերու միջեւ կռիւները կը շարունակուին եւ Արարատէն դուրս՝ ուրիշ շրջաններու մէջ ալ կը տարածուին: Վերջին 48 ժամուան ընթացքին, բուռն բախումներ տեղի ունեցան Ուրմիոյ սահմանագլուխին վրայ, (Պարսկաստան) արեւմտեան զանազան կէտերուն եւ Կոդուրի մէջ, Արարատէն 140—250 քիլոմեդր հեռու:

Թրքական աղբիւրէ առնուած լուրերու համաձայն, Թուրք զօրախումբերը առաւելութիւններ ունին յարձակող Քիւրտերուն վրայ եւ աստիճանաբար, ետ կը մղեն զանոնք: Իբր թէ բազմաթիւ քիւրտ պետեր սպաննուած են: Այսուհանդերձ չի կարծուիր թէ կարճ ժամանակի մէջ, Թուրքերը պիտի կարենան ճզմել եւ վերջապէս ջախջախել քիւրտ յեղափոխական շարժումը:

Թուրքիոյ Արեւելեան սահմաններու դէպքերուն մասին *Ազգամ* հետեւեալը կը գրէ.— Արեւելեան սահմաններու վերջին դէպքերու մասին խօսած ատեն, գրած էինք թէ Պարսկաստանի կառավարութիւնը մեծ պատասխանատուութեան մը տակ կը գտնուի: Վերջին պահուն առնուած լուրերը ցոյց կուտան թէ այս դէպքերուն հետ Պարսկաստանի կապն ու պատասխանատուութիւնը կարծուածէն աւելի մեծ է: Պարսկաստան ոչ միայն անզօր դիրք մը առած է հրոսակներուն հանդէպ, այլ զէնք ու ռազմանիւթ տալով բացէ ի բաց օգնած է անոնց:

Հրոսակներուն ուտելիքն անգամ Պարսկաստանի մէջ կը հայթայթուի եւ անոնց կը ղրկուի: Անատոլու գործակալութեան մասնաւոր թղթակցին կողմէ Վանէն ղրկուած հետեւեալ հեռագիրը շատ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կուտայ:

«Պարսկաստանի մէջ պատրաստուած եւ զինուած Պարսկաստանի ցեղերէն Խալիքանլը խալիտ աղա 100ի չափ արբանեակներով մեր սահմաններէն ներս մտած ու Զըզքէօյի կողմերը ցրուած են: Հրոսակները կ'աշխատին իրենց միացնել գիւղացիները, որոնք լեռները կը փախչին եւ մեր պահակագունդերուն կը միանան:

Պարսկաստանի ցեղերէն Պեյիքալըներն ալ սահմանագլխուն 5 քիլոմեդր մօտերը, տեսնուած է որ վրան կը լարեն: Հաւաստի աղբիւրէ առնուած լուրերու համաձայն, Պարսկաստանի կողմէ բացէ ի բաց օժանդակութիւն կ'ըլլայ հրոսակներուն, որոնց պարենաւորումն ալ Մակուէն? կը կատարուի»:

Այս զեկոյցէն կը հասկցուի որ, կը շարունակէ «Ազգամ», վերջին դէպքերը հանողները բոլորն ալ պարսկական ցեղեր են, որոնք Պարսկաստանի մէջ զինուելէ վերջ, սահմանէն ներս կը մտնեն եւ Պարսկաստան ձեռքէ եկած օգնութիւնը կ'ընէ ապստամբներուն:

Թրքօսուրիական բանակցութիւնները ԵՒ ՀԱՅՈՑ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Թրքօսուրիական սահմանագծման յանձնախումբի ֆրանսացի անդամները Պէյրութ վերադարձան Ատանայէն, ուր գումարած էր յանձնախումբը իր ժողովները, Նախագահութեամբ Սուրիոյ Մարզպանութեան Հալէպի պատուիրակ Պ. Լավասթրի:

Յանձնախումբը զբաղած է միմիայն սահմանային խնդիրներով եւ տուած է հետեւեալ որոշումները.

1.— Մահապարտներու յանձնում, եթէ ոճիրի գործադրութեան վայրը մինչեւ 10 քիլոմէթր սահմանամերձ տեղ մը ըլլայ:

2.— Երկու սահմաններու վրայ գտնուող դաշտերու սահմանագծումը:

3.— Ցեղախումբերու զինաթափումը:

4.— Երկու երկիրներու սահմանամերձ բնակիչները, առանց անցագրի մինչեւ 10 քիլոմեդր պիտի կրնան երթալ միւս տէրութեան երկրամասին մէջ:

Իսկ Սուրիացիներու Թուրքիա ունեցած կալուածներու հարցերով չէ զբաղած յանձնախումբը—բայց կը կարծուի թէ պիտի փոխանակուին Սուրիացիներու կալուածները՝ Թուրքերու Սուրիոյ մէջ ունեցած կալուածներով: Այս մասին որոշում պիտի տրուի յառաջիկային:

Հայերու Թուրքիա ունեցած կալուածներու շուրջ եղած հարցումներուն պատասխանելով, յանձնախումբի մէկ անդամը վճռականօրէն յայտարարեց որ, Հայերու կալուածները չեն կրնար անջատուիլ Սուրիացիներու կալուածներէն եւ տարբեր լուծում չեն կրնար գտնել, հակառակ Թուրք պատուիրակներու մերժումին:

Պաղեստինի խռովութիւնները

«Տէյլի Մէյլ»ի քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն, Ժընեւի Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ կազմուած՝ Պաղեստինի խռովութեանց քննիչ յանձնախումբը կը գտնէ որ, անգլիական կառավարութիւնը որոշ չափով պատասխանատու է դէպքերու ծագման եւ անոնց հետեւանքներուն մէջ:

⁂ Դամասկոսէն արաբ պատուիրակութիւն մը մեկնեցաւ Պաղեստին, Նախագահութեամբ ազգայնական պետ Ֆախրի պէյ Պարուտիի: Ասոնք պիտի ներկայացնեն սուրիական աղ-

(Լուրերու շարունակութիւնը հարդա Գ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 25

Ֆիլիք Վանեան (Սուտան)	2500
Հրաչ Սարգիսեան	200
Զաքար Բարսեղեան	100
Լեւոն Իսլիզեան (Սէթիֆ, Ալճերիա)	100
Օննիկ Աւետիսեան Սարսէյ, (Բ. անգամ)	100
Գումար	3000
Նախորդ գումար	29,630
Ընդհ. գումար	32,630

«ԿՈՒՏԵՊՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ»

«Օբշչաւօ Դէլա» ռուսական ամսաթերթը վերջին համարին մէջ կը գրէ.—

«Երկար ատեն հաւատացինք թէ Կուտեպովը ողջ է: Այժմ վճռական կերպով կը յայտարարենք որ սպաննուած է բոլշեւիկներու կողմէ իր առեւանգուած օրն իսկ, յունուար 26ին Փարիզի մէջ: Անոնք ջանացին ողջ բռնել զայն, սակայն դիակը միայն ձեռք անցուցին:

«Մենք կը հաւատանք, որ բոլշեւիկները Կուտեպովի ճակատագրի գաղտնիքը չպիտի կըրնան պահել:

«Շուտով ձեզ կը յայտնուի իր բոլոր մանրամասնութիւններով թէ ո՞վ մատնեցաւ ի՞նչպէս սպաննեցին Կուտեպովը»:

ԴԱՏԱՐԿԱՊՈՐՏ ԹՈՒՐՔ ԻՇԽԱՆԱՁՈՒՆԸ

Հիքմէթ Նուրուլլահ որ կ'ըսէ թէ կը պատկանի Թուրքիոյ սուլթանական գերդաստանին, իբր դատարկապորտ, Նիսի դատաւորին կողմէ դատապարտուեցաւ 15 օր բանտարկութեան: Այս մարդը որ գրական եւ քաղաքային գիտութեանց վարժարաններէն վկայականներ ունի, եւ դեսպանատան կցորդ եղած է, կ'ապրէր քովնտի միջոցներով:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ

Երէկ գիշեր Պենկալի (Հնդկաստան) հիւսիսային կողմը երկրաշարժի 100 ցնցումներ համրուեցան: Մարդկային կորուստ չկայ, բայց բազմաթիւ շէնքեր քանդուեցան: Կ'ըսուի թէ Տուկրիի շրջանին մէջ, գիւղ մը ամբողջ անհետացած է երկրաշարժէն:

⁂ Սպանիոյ հարաւային կողմը Մոնթէլլայի մէջ, երկրաշարժը քանդեց բազմաթիւ տուներ: Երկու կիներ վիրաւորուեցան ծանրօրէն: Երկնաքար մը ինկաւ Էսթէլժօ գիւղին մէջ, Մոնթէլլայէն 25 քիլոմեդր հեռու:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Հէլսինկֆորսի վրայ քալող գիւղացիները, կատարելէ յետոյ իրենց ցոյցը որ վերջացաւ հրապարակային մեծ հաւաքոյթով մը, քաղաքէն հեռացան հանդարտօրէն:

⁂ Սպանիոյ մէջ, բանուորական վերջին գործադուլներուն հետեւանքով, իբր խռովարար ամբաստանուած 60 համայնավարներ ձերբակալուեցան:

ԹՈՒՐՔ - ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Թրքական թերթերը շատ կը զբաղին քրտական ներկայ շարժումով եւ հանրային կարծիքը կը պատրաստեն համաձայն Էնկիւրիի կառավարութեան հրահանգներուն։ Այդ հրատարակութիւններէն պարզ կ՚երեւի Թրքական կառավարութեան երկու հիմնական մտահոգութիւնները։

Առաջին մտահոգութիւնը կուգայ շարժման ծաւալէն։ Ըստ երեւոյթին Թրքական զօրքը պարտուած է եւ պէտք ունի օգնական ուժերու։ Եթէ յունիսի սկիզբներուն սկսուած արշաւանքն իր նպատակին հասնէր, երեւի մենք մէկ տող իսկ չպիտի տեսնէինք Թրքական մամուլին մէջ։ Ապստամբ ու յեղափոխական օջախ մը պիտի խեղդուէր եւ լռութիւնը դամբանաքարի մը պէս պիտի իջնէր Արարատի շարժումին վրայ։

Սակայն դէպքերը չարդարացուցին Թրքական դաւադիր արշաւախումբի յոյսերը. կառավարութիւնը ստիպուած է նոր ուժեր ղրկել ապստամբներուն դէմ, եւ այն ալ քանի մը ճակատի վրայ, Ջիլան, Վան եւ այլն։ Մուսթաֆա Քէմալ հետ ի հետ լուրեր կը ստանայ ճակատէն, ազգայնական Թուրքիոյ նոր յաղթանակ մը արձանագրելու պատմութեան մէջ։ Կառավարութիւնն իր ուժերը լարած է տիկտատորին առջեւ ամօթահար չմնալու։ Զինուորական նոր ուժեր կը ղրկեն դէպի Արարատ. ինչ որ կը նշանակէ թէ քրտական շարժումը գաղտնի խեղդելու ծրագիրը ձախողած է։ Ու Թրքական մամուլը, հիմա, բազմաթիւ մտահոգութիւններէ տարուած, կառավարութեան քաղաքականութիւնը կը ջատագովէ, յուսալով որ միւս շրջանները չպիտի բռնկին ծագած հրդեհէն։ Թրքական մամուլի այս յոյսէն լոյս մը կը ծագի, ու այդ լոյսին տակ կը տեսնենք շատ մը շրջաններ, որոնք բռնկելու տրամադիր են։

Երկրորդ մտահոգութիւնը Պարսկաստանն է։ Թրքական մամուլի յարձակումները, ինչպէս նաեւ կառավարութեան դիւանագիտական բողոքը ուղղուած Պարսկաստանին, ցոյց կուտան որ Թրքական կառավարութիւնը կ՚ուզէ Պարսկաստանը խառնել քրդական շարժումին մէջ, ոչ միայն բարդացնելու ապստամբ քիւրտերու դրութիւնը, այլ եւ լարելու Պարսկաստանի եւ Ռուսաստանի յարաբերութիւնները։

Կ՚արժէ այս կէտը լուսաբանել, որպէս զի հասկնալի ըլլայ թէ ինչո՞ւ Թուրքիա այս նոր պայթած ապստամբութեան բերումով լարուած վիճակ մը ստեղծեց իր եւ Պարսկաստանի միջեւ։

Պատմութիւնը մօտ տասը տարուան գաղտնի աշխատանքներու ծալքերը կը բանայ մեր առջեւ։ Թուրքեր եւ բոլշեւիկներ ձեռնարկած էին այդ գաղտնի աշխատանքներուն միեւնոյն ժամանակ, գործակցաբար, բայց տարբեր նպատակներով, որ մէկ կէտի մէջ իրարու կը միանար, — Պարսկաստանի Թուլացումը։

Բոլշեւիկները Թրքական բարեկամութեան համար քրդական ապստամբութիւնները յետադիմական շարժում մը նկատեցին եւ միշտ դէմ արտայայտուեցան իրենց մամուլի էջերուն մէջ, երբ աշխարհի ամէնէն յետին անկիւնները տեղի ունեցած խըլրտումները իրենց կողմէ ազգային ազատագրական եւ յեղափոխական շարժում կը նկատուէին։ Այսօր տակաւին բոլշեւիկեան բանուորութեան կոպէկները կը հաւաքուին օտար երկիրներու նման խռովութիւնները հովանաւորելու։ Բայց Հայաստանի սահմաններէն անդին ծաւալած քրդական ազատական շարժումը կ՚անտեսեն, եւ եթէ իրենց ձեռքէն գայ, կը խեղդեն։ Թուրք-բոլշեւիկեան արիւնալի գործակցութիւնը այս հակամարդկային արդիւնքին պիտի յանգէր. ինչպէս այդ տեղի ունեցաւ ազատագրուած Հայաստանի վերաբերմամբ 1920ի աշնան։

Բոլշեւիկեան վերաբերմունքը քրտական հարցին հանդէպ, տուրք մըն է քէմալական Թուրքիոյ, որ դիւանագիտական աշխարհի մէջ, քաղաքական ցոյցի մը պարագային Ռուսաստանի կողմը հակած կը մնայ։

Բայց բոլշեւիկեան Ռուսաստանը այդքանով չէ գոհացած, այլ ամէն ջանք թափած է գործիք դարձնելու քիւրտ ժողովուրդը քանի մը ճակատներու վրայ, բնականաբար Թուրքիայէն դուրս։ Պարսկաստանն ու Իրաքը այն երկու կարեւոր վայրերն են, ուր Ռուսաստանը գլուխ կ՚ուզէ բռնել Անգլիոյ դէմ։ Ու այս ընթացքը ոչ թէ անոր համար, որ յեղափոխութիւնը տարածուի աշխարհի զանազան մասերուն մէջ, այլ որպէս զի Անգլիոյ եւ Ռուսաստանի մրցման գօտիները որոշուին։

Բոլշեւիկեան Ռուսաստանը ամէն առիթ օգտուած է խռովութիւններու մատնելու Պարսկաստանը եւ ստիպելու զայն որ իր աչքերը դարձնէ Ռուսաստանի կողմը։ Ներկայ Ռուսաստանը հին Ռուսաստանի փորձառութեան ճանապարհով ընթացաւ, կարծելով որ Քիւրտերը պիտի հանդիսանան լաւագոյն գործիքը Մակուէն մինչեւ Քիրմանշահ անվերջանալի խռովութիւններ ստեղծելու։ Բազմաթիւ գործակալներ աշխատեցան Քիւրտերուն մէջ, դրամ եւ զէնք տուին անոնց, քանի մը անգամներ նոյն իսկ յաջողեցան շարժման մղել Պարսկաստանի քրտական շարք մը ցեղախումբերը, որոնք ատեն մը զբաղեցուցին պարսկական կառավարութիւնը։

Սակայն քրտական ազգային շարժումը ձեւակերպուելէն ասդին, բոլշեւիկեան աշխատանքները ձախողութեան մատնուեցան։ Քրտական ազգային կուսակցութիւնը կրցաւ բոլոր Քիւրտերու ուշադրութիւնը կեդրոնացնել Թրքական Քիւրտիստանի վրայ։ Պատահական շարժումները հետզհետէ վերջացան ցեղերու միջեւ տեղի ունեցող կռիւներն ու թալանները դադրեցան եւ բոլորի մտահոգութեան առարկան դարձաւ թըրքական վտանգը, որ կը սպառնայ վերջնականապէս բնաջնջել քիւրտ ժողովուրդը, հայկական ջարդերու ճանապարհով։

Բոլշեւիկներ այսպիսի աշխատանքներ տարին Իրաքի մէջ եւս։ Այդտեղ շարժումը կրնար ծաւալիլ թէ Պարսկաստանէն ներս եւ թէ դուրսը, Մուսուլի շրջանը։ Երկու պարագային ալ շարժումը կը նկատուէր «յեղափոխութիւն» կայսերապաշտ պետութիւններու դէմ։

Մինչեւ ներկայ կռիւներու սկզբնաւորութիւնը, Ռուսերը բազմաթիւ խոստումներ շռայլեցին Արարատի, Վանի եւ Ուրմիոյ շրջանի քրտութեան, որպէսզի իրենց զէնքերը դարձնեն Պարսկական Ատրպատականի դէմ։ Սակայն Քիւրտերը ընդառաջ չգացին ռուսական դաւադրութիւններուն եւ մնացին հանդարտ։

Պարսկաստանի խաղաղութիւնը բնականաբար պիտի ջղայնացնէր Ռուսաստանի ներկայ վարիչները։ Տեսնելով որ իրենց փնտռած գործիքը չի ճարուիր քրտական ազատագրական շարժումներով ոգեւորուած քրտութեան մէջ, բոլշեւիկները դիմեցին ազդեցիկ միջոցի մը։ Համագործակցեցան Թուրքիոյ, քրտական շարժումը արմատապէս խեղդելու։

Երբ Թուրքիա դիւանագիտական խիստ ծանուցագիր կ՚ուղղէ Պարսկաստանի եւ կը պահանջէ գործակցութիւն մը ընդդէմ ապստամբներու, խօսքն իսկ չըներ Ռուսաստանի, որովհետեւ այդ վերջինին աջակցութիւնը ապահովուած է։

Քէմալական կառավարութիւնը մասնաւոր ջղայնութեան մը բռնուած է Պարսկաստանի հանդէպ, եւ այդ ունի իր խոր պատճառները։ Զօրս դարու պատմական փաստերը չպիտի յիշատակեմ այս նեղ սիւնակներուն մէջ։ Այս վերջին տասը տարիներու ընթացքին Թուրքիա բազմաթիւ փորձեր ըրաւ քրտական շարժումը փոխադրելու Պարսկաստան։ Յիշենք Սըմկօի քանի մը կռիւները, որոնք ծաւալեցան Ուրմիոյ եւ Սալմաստի շրջանէն դէպի Թաւրիզ։ Թուրքերը զէնք, դրամ եւ պատուանշան չխնայեցին շարք մը ցեղապետներու, որոնք պարտաւոր էին գործել Ուրմիոյ, Սինէի եւ Քիրմանշահի երկայնքին վրայ։

Թուրքերը երկու նպատակ կը հետապնդէին։ Նախ քրտական շարժումը փոխադրել դրացի երկրին ներսը եւ մղել Քիւրտերը որ Քիւրտիստանի հարցը հետապնդեն Իրաքի եւ Պարսկաստանի մէջ։ Իսկ երկրորդ եւ կարեւոր նպատակը համաթրքական էր։ Թուրքերը կ՚ուզէին տկարացնել Ատրպատականը, պարսկական կառավարութեան վարկը կոտրել, եւ թաթարական տարրը ոտքի հանել։ Թըրքական ճանապարհը միշտ կը կենար Արարատի առջեւ։ Հիմա ան կ՚ուզէ այդ պատուարը քանդել։ Չկրցաւ քրտական ուժը գործիք դարձնել համաթրքական ծրագիրներու համար, հետեւաբար կ՚ուզէ այդ ուժը սրբել իր ճանապարհի վրայէն։

Անցած տասնամեակի դէպքերը ցոյց կուտան որ քրտական գործերուն մէջ ամէնէն շատ միջամուխ եղած են Ռուսաստանը եւ Թուրքիա։ Մինչդեռ Պարսկաստանը իր երկրէն դուրս, քրտական գործերուն չէ խառնուած։ Սակայն այս երկու շաբաթներու ընթացքին մենք կը տեսնենք Թրքական մամուլի եւ կառավարութեան գայրոյթը ուղղուած Պարսկաստանի դէմ։ Իբր թէ շարժման հովանաւորը Պարսկաստանն է, ապստամբները պարսկական սահմանէն ներս մտած են, կամ Պարսկաստանէն զինուած են։ Այս ստայօդ պատմութիւններու շինծու բնոյթն ակներեւ է։ Թուրքիա իր եւ Ռուսաստանի սարքած դաւադրութիւնները կը վերագրէ Պարսկաստանին։

Պարսկաստանը չէ որ պիտի յուզուի Թրքական ծանուցագրէն։ Որովհետեւ հազիւ իր երկիրը խաղաղած է զանազան խռովութիւններէն, ու ինք չէ որ զէնք պիտի վերցնէ, իր սահմաններէն դուրս գտնուող քրտական աշիրէթները զսպելու։ Թրքական մամուլի գրածներէն կ՚երեւի որ Պարսկաստանի պատասխանը քաղաքավարի մերժում մըն է։ Պարսկաստանը խոստացած է բարի խորհուրդ տալ Արարատի «հրոսակներ»ուն՝ հանդարտ մնալու համար։

Այս բարի խորհուրդէն զատ Պարսկաստան ուրիշ ընելիք չունի։ Քիւրտերն արդէն զինուած էին։ Եթէ հիմա աւելի զէնք ունին, ապահովաբար Թրքական եւ բոլշեւիկեան կնիք կը կրեն այդ զէնքերը։ Երբ այդ զէնքերը դարձած են Թուրքիոյ դէմ, կը նշանակէ թէ Թուրք բոլշեւիկեան դաւադրութիւնները վերջնականապէս ձախողած են, ու յաղթանակը կը մնայ քրտական ազատագրութեան գաղափարի կողմը։

Քրտական շարժումը, այսօր գաղափարական միութիւն մը ստեղծած է ամբողջ քրտութեան մէջ, որ բազուկի ուժ ալ ունի։ Թուրքերը քրտական զէնքի եւ գաղափարի միութեան դէմ կը գտնուին եւ դժուար պիտի ըլլայ ընկճել ապստամբութիւնը։ Վերջին լուրերէն կ՚երեւի որ Թրքական կառավարութիւնը ձեռնարկած է կոտորածներու եւ ընդհանուր տեղահանութեան։ Քիւրտերը Հայերու օրինակն ունին իրենց աչքի առջեւ եւ գիտեն թէ ցեղին բնաջնջումն է որ կը հետապնդէ Թուրքիա, ու այդ իսկ պատճառով ապստամբ շրջանները կը բազմանան. ամբողջ քիւրտ ժողովուրդն է որ ոտքի կ՚ելնէ, ոչխարի պէս չմորթուելու համար։

Եթէ Թրքական օգնական զօրաբանակները այս երկու շաբթուան ընթացքին չկրցան զսպել Արարատն ու Ջիլանը, մենք շուտով ականատես պիտի ըլլանք քրտական ընդհանուր ապստամբութեան մը, որովհետեւ Թրքական սեղմող օղակը, ամէն տեղ, Քիւրտիստանի մէջ, անտանելի դարձած է։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

Սկսելով Մայիսի 8ից (մեծ բանաստեղծ Պուշկինի ծննդեան օրը) անցեալ երկու ամիսների ընթացքում, Ռուսները բազմաթիւ քաղաքներում տօնեցին իրենց Մշակոյթի Օրը։ Շնորհիւ արտասահմանում նրանց ունեցած գեղարուեստական եւ մտաւոր ուժերի հարստութեան, այդ տօները ամէն տեղ անցան փայլուն յաջողութեամբ։ Առանձնապէս գրաւիչ էին Փարիզի հանդէսները Տրոկադէրոյի եւ Սորբոնի Րիշլիէօ սրահներում հսկայ բազմութիւնների ներկայութեամբ. մի նոր տօըր, որ Ռուսները մտցրին իրենց այս տարուայ տօնախմբութիւնների մէջ, կ՚ուզէի յանձնել հայ հասարակութեան ուշադրութեան, որպէսզի նա օգտագործէր առաջիկայում մեր Մշակոյթի Օրուայ հաւաքոյթներին։ Պէտի խոստովանիլ, որ այս կամ այն առթիւ տեղի ունեցող մեր ժողովրդական հանդէսները լինում են միօրինակ եւ հազուագիւտ բացառութեամբ՝ անբովանդակ։ Սովորութիւն է դարձել հանդէսները լցնել տրամադրութիւն բարձրացնող ճառերով, ուղերձներով, շնորհաւորութիւններով եւ զանազան մարմինների ու կազմակերպութիւնների յայտարարութիւններով. տարբեր բառերով եւ տարբեր անձանց կողմից արուած նրանք բոլորը մի նպատակի են ձգտել — ընդհանուր ոգեկոչումով, վառ պահել ազգային ոգին. այժմ հասել է ժամանակը որ տարագիր զանգուածների զգացմունքը հրահրելուց յետոյ, մի քիչ էլ նրա գիտակցութեամբ զբաղուենք։ Պէտք է սկսել կրթել հայ մարդուն։

Ցրուածութեան ծանր պայմաններում հայ միջին տարագիրը զուրկ է հնարաւորութիւնից իր իսկ նախաձեռնութեամբ ծանօթանալու իր ազգային հանճարի ստեղծած արժէքներին։ Պիտի օգտագործել Մշակոյթի Օրուայ հաւաքոյթները նրա գիտակցութեան մէջ գրաւիչ եւ հասկանալի եղանակով ամրապնդելու ազգային անցեալի եզակի գործիչի, գրական խոշոր դէպքի, մտաւոր ու քաղաքական հոսանքի եւ նոյն իսկ արժէքաւոր վայրի ճանաչողութիւնը։

Ռուսները այս տարի Մշակոյթի Օրուայ հանդէսներին երգից ու նուագածութիւնից յետոյ, բանախօսութիւններով մեծարեցին իրենց այն գրողներին՝ որոնք որեւէ կլոր ամեակով կապուած էին այս տարուայ հետ, իսկ Սորբոնում Մակլակովը իր ճառը նուիրեց Պետրոգրադ քաղաքին (այժմ Լենինգրադ) եւ նրա դերին ռուսական պատմութեան մէջ. մի այլ տեղ երեկոն նուիրեցին մի մեծ զինուորականի — Սուվորովի յիշատակին։ Մենք պիտի ընդօրինակենք Մշակոյթ գնահատելու այս գեղեցիկ ձեւը եւ աւելի լայնօրէն կիրառենք նրան։ Սկսելով այս տարուանից, պիտի ձգտենք մօտենալ մեր անցեալին եւ դարձնել նրան աստիճանաբար ընդհանուրի ճանաչողութեան սեփականութիւն։ Երբեմն յետպատերազմեան յեղաշրջուած ու արագահոս կեանքի հոսանքում մեր երէկը թւում է հինցած գունատ եւ անհետաքրքիր եւ շատերը գերադասում են խօսել ներկայի խնդիրների եւ ապագայի սպասելիքների մասին։ Ցաւալի սխալ. բաւական է միայն հրաժարել նախապաշարումից, սիրով լայն խաւերը մօտեցնել մեր մեծ նախորդներին, որպէսզի բոլորս համոզուենք թէ ինչ հզօր բարոյական ազդակներ են նրանք մեր ազգային եսը ուժեղացնելու եւ յարատեւելու համար։

Ահա այս տարուայ նոյեմբերին լրանում է Գամառ Քաթիպայի ծննդեան հարիւրամեակը։ Ինչ հսկայ է նա մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ. եթէ մենք նրան նուիրենք այս տարուայ Մշակոյթի Օրը, կը տեսնէինք, որ նա դեռ դեր ունի կատարելիք մեր ազգային ինքնագիտակցութիւնը ամրապնդելու գործում. կը լինեն եւ ուրիշ գրողներ ու գործիչներ, որոնց որեւէ տարեշրջանը լրանում է այս տարի. կան այլ նիւթեր հայ դպրոցը, տարագրութիւնը, մամուլը, Էջմիածին, Վենետիկ, 60-70ական թուականների մտաւոր շարժում եւ այլն եւ այլն։ Լաւագոյնը կը լինէր, եթէ մի կենտրոնական մարմին պատրաստէր Մշակոյթի Օրուայ ծրագրի հիմնական մասը, մշակէր նիւթերը եւ ուղարկէր ամէն տեղ արտասանելու հանդէսի օրին։

Թէեւ ցրուած փիզիքապէս, բայց հոգեպէս միացած մեր ազգը տարուայ մէջ մի օր կ՚ապրէր յարգանքի եւ գնահատումի պաշտամունքով, հանդէպ իր այս կամ այն մեծ զաւակի։ Սակայն չյուսահատուենք, եթէ չկայ այդ մարմինը. թող միայն մտաւորական տարրերը այն վայրերի, ուր պիտի տօնուի Մշակոյթի Օրը, միմիանց մօտ գան եւ հրաժարուելով հանդէսը անխուսափելի ճարտասանական բառահեղեղ դարձնելուց, յանձնարարեն տեղական չափանիշով կարող անձանց որոշակի նիւթեր մեր մշակոյթի պատմութեան հսկայ շտեմարանից։

Այդ ձեւով տօնուած Մշակոյթի Օրը, ամէն մի ներկայ Հայի հոգում կը թողնէ ազգային ինքնագիտակցութեան եւ ճանաչողութեան մի չմարող ճառագայթ։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԲՌՆԿՈՒՄԻ ՎԱԽԵՐ

Հռոմի յօդուածագիր մը, «Կազէթ տը Վօս»ի մէջ, երկարօրէն կը խօսի Եուկօսլավիոյ կացութեան վրայ, եւ ահազանգ կը հնչեցնէ, մատնանշելով համապալքանեան նոր բռնկում մը։

— Եուկօսլավիոյ գոյութիւնը, կ՚ըսէ յօդուածագիրը վտանգուած է Իտալիոյ հակամարտութեամբ։ Ամէն մարդ գիտէ արդէն թէ Եուկօսլավիան կը կազմէ իտալական ցանկութեան առարկան։

«Մակեդոնական շարժումը որ անընդհատ կը բանայ Պուլկարիոյ եւ Սերպիոյ միջեւ մըրցակցութեան վէրքը, կը քաջալերուի Իտալիոյ կողմէ։ Ալպանիոյ մէջ, իտալական ազդեցութիւնը գերակշիռ է եւ իտալական շատ ճարպիկ քաղաքականութիւնը Եուկօսլավիոյ շուրջը կը փնտռէ բարեկամներ»։

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿՌԻՒ ՄԱՐԱԽՆԵՐԻ ԴԷՄ

Սովորական մորեխներից [illegible]ցի, վերջին ժամանակներս Պա[illegible]կաստանից դէպի Մօզրի ու Նա[illegible]չեւան են թռել, այսպէս կո[illegible] անապատային մորեխները։ Սրա[illegible] աւելի վնասակար են եւ վտանգ[illegible]ւոր իրենց վիթխարի աւերած[illegible]թիւններով։ Անդրկովկասի գի[illegible]կան գրականութեան մէջ ա[illegible] նոր վնասատուի մասին առ[illegible]անգամ յիշատակել է միջա[illegible]բան Մ. Մարգարեանը, որի յ[illegible]ւածից եւ օգտուում եմ ես, [illegible] փոխելով էական կէտերը։

Պէտք է թշնամուն լաւ ճ[illegible]նաչել, որպէսզի նրա դէմ վար[illegible] կռիւը լինի արդիւնաւէտ։

Անապատային մորեխնե[illegible] թրթուրները զարգանում են 3[illegible] 40 օրում։ Նրանք թեւաւորուե[illegible] յետոյ բաժանւում են խմբերի [illegible] շարժւում են զանազան ուղղու[illegible]թեամբ, ոչնչացնելով իրենց ճ[illegible]նապարհին հանդիպած բուսակ[illegible]նութիւնը։ Անապատային մորեխ[illegible] առանձնապէս վտանգաւոր է թ[illegible]գարժէք մշակոյթների՝ բամբա[illegible]կի, ծխախոտի, խաղողի, ինչ[illegible] եւ պտղատու ծառերի համ[illegible] Կռուելու լաւագոյն միջոցը [illegible]միական նիւթերն են։ Թունաւո[illegible]ւած գրաւչանիւթերը հիմնակ[illegible] միջոցն են նրան ոչնչացնելու հ[illegible]մար։ Թունաւորուած հրապու[illegible] նիւթերը պատրաստւում են խ[illegible] եւ արագ ներգործող թոյն[illegible] խառնում են դրանց բամբ[illegible] քուսպի ալիւրի, թեփի կամ [illegible] աղբի հետ։ Դրա թոյնը, մ[illegible]ւանդ եղբ բաց անօթների մէջ[illegible] պէտք է պահել փակ շէնքեր[illegible] Հեռատեսութիւն չի լինիր, եթ[illegible] գիւղացիների ձեռքը տանք թ[illegible]նը՝ ինքնուրոյն կերպով գրաւչ[illegible] նիւթ պատրաստելու համ[illegible] Նմանապէս չի կարելի պատր[illegible]տի գրաւչանիւթը տալ որեւէ [illegible]կին ցրելու համար, առանց մթէ [illegible]խի դէմ կռւող կազմակերպ[illegible] թեան ծառայողների հսկող[illegible]թեան։ Ուշադրութիւն պէտք [illegible] դարձնել, որ այդ գրաւչանիւթ[illegible]րով անասունները չթունաւորո[illegible] շրջանի հրահանգիչն անձա[illegible] պէտք է ղեկավարի այդ աշխ[illegible]տանքը։ Գրաւչանիւթը ցրել[illegible] յետոյ պէտք է անմիջապէս ստ[illegible]գել, թէ ինչպէս է կատար[illegible] նրա ցրումը։ Հրապուրող նիւ[illegible] ցրելու չափն ու տեղը պէտք [illegible] կախուած լինի նրանից, թէ ինչ [illegible]սակի է մորեխը եւ ինչպէս է [illegible]ռաջանում։ Ամբողջ տարած[illegible]թիւնը թունաւորելիս մէկ հ[illegible]տարի վրայ պէտք է ցրել ոչ ա[illegible]լի, քան 30 - 40կիլոգրամ։ Այ[illegible]պիսի աշխատանք պէտք [illegible] կատարել առաւօտ եւ երեկ[illegible] երբ մորեխն ուժեղ կերպով [illegible]ւում է եւ գիշերն էլ լուսն[illegible]կայ։ Հրապուրիչ նիւթը պէտք [illegible] տալ ձուից դուրս եկող մորեխնե[illegible] հէնց առաջին օրուանից։ Այդ նիւ[illegible] ներգործում է 10-14 օրում[illegible] Նորից ցրելու կարիք կայ մի[illegible] այն դէպքում, երբ այդ ժամ[illegible]նակամիջոցում յորդ անձրեւ գ[illegible] կամ արտը ջրւի։ Մորեխի եր[illegible] դէմ կռւողը քաջ ծանօթ պ[illegible] լինի տեղին, մորեխի բնած [illegible]րածութեանը եւ նրա թռիչ[illegible] ուղղութեանը։ Շարժւող երա[illegible] հրապուրիչ նիւթ պէտք է մա[illegible] կարարել առաջուց, մինչեւ բո[illegible] յագեցումը։ Հրապուրիչ նիւ[illegible] ներգործութիւնը թրթուր վ[illegible] տեղի է ունենում 18 48 [illegible]մում, որից յետոյ նա դառն[illegible] է միանգամայն անվտանգ։ [illegible]նելով այդ, չպէտք է կարծ[illegible]

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԹԻԿ-ՏՈՒՖԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Հիմա արտօնուած են Հայաստանի թերթերը գրել բոլոր այն թերութիւններուն ու «սխալ»ներուն մասին, որոնք կատարուած են կոմունիստներու կազմակերպութեան մէջ։ Եւ ահա «Խորհ. Հայաստան» շարունակ քննութիւն կը կատարէ աջին անդին եւ ցոյց կու տայ թերութիւնները։

Այսպէս կը գանգատի (15 յունիս), որ հանքերու արդիւնաբերութիւնը չի համնիր նախատեսուած չափին, որովհետեւ կը պակսին կառքերը, շարունակ կը փոխուին բանուորները, եւ չկան մասնագէտ բանուորներ։

Մասնաւորաբար շատ դէշ է փոխադրութիւնը, եւ քարը կը կրուի քարին վրայ, դժուարացնելով բանուորներուն շարժումը։

Այստեղ կ'աշխատին 1400—1500 բանուոր, որոնց մէջ անկարգապահութիւն կը տիրէ։

Բանուորներուն մեծամասնութիւնը կու գայ շրջակայ գիւղերէն, այնպէս որ բոլորովին տարբեր են իրենց նկարագիրով։ Անոնց մէջ շատ են բանւորները, իրենց ուզած ժամուն՝ կը ձգեն գործը ու կ'երթան։

Երբեք խնայողութիւն չկայ, այս պատճառով մեծ վնասներու կ'ենթարկուի հանքերու մատակարարութիւնը։

Հսկողութիւնը այնքան պակաս է, որ բանուորները զանազան խարդախութիւններ կ'ընեն, իրենց պատրաստած քարերը երկու անգամ կը յանձնեն, կամ քարերը կը փշրեն, որպէսզի օգտագործուին։ Կաւ բանուորն ու գիւղացին կը գրգռեն իրարու դէմ։

Թէեւ երկու տարուան կեանք ունի այս հանքահորը, բայց եւ այնպէս տակաւին կը պակսին արհեստաւոր բանւորները։ Ոչ միայն մասնագէտները կը պակսին, այլ նաեւ բանուորները չեն հիններ իրենց գործին գլուխը։ Վեց օրուան մէջ ճամբու դրուած են 36, եւ գործի կանչուած են 28 բանուոր։ Երեք

օր յետոյ ճամբուած են 25 հոգի, եւ գործի կանչուած են 23 հոգի։ Բանուորներու այս մակընթացութիւնը արգիլինք է մասնաւորապէս բնակարաններու պակասին։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Երեւանի բանուորական համալսարանը այս տարի կու տայ իր 5րդ հունձքը։ Շրջանաւարտներուն թիւն է 71։

Բանուորական համալսարանը մաս մը կը կազմէ, գէթ անուանապէս համալսարանական կրթութեան։ Եւ սակայն համալսարանը ոչ մէկ կապ կը պահէ բանուորական վարժարանին հետ։ Մասնաւորաբար առողջապահական եւ նիւթական վիճակը աննախանձելի է։ Ուսանողներուն հարիւրին 40,3ը վարակուած է զանազան հիւանդութիւններով։

Ուսուցչական կազմը (34 հոգի) լաւ է, սակայն միայն 5 դասախօս միայն կերպով կը դասաւանդեն։ Անգամ մը մտածեցին 6 թեկնածու ղրկել Մոսկուա, ուսուցիչ պատրաստելու համար բանուորական վարժարանին, բայց այդ թեկնածուները երբեք ալ յարմար չէին։

ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ

Արհեստաւորներու մեծ պահանջ կայ Հայաստանի մէջ։ Այս պատճառով բացուած են զանազան արհեստի դասընթացքներ։

Շինարարական 3 դասընթացքներու կը հետեւին 800 հոգի, հանքագործութեան՝ 228, հիւսնածեղէնի՝ 809, մեքենաշարժ արօրի՝ 340, ելեկտրականութեան՝ 55, բնագիտութեան՝ 290, գիւղատնտեսութեան՝ 7443, եւ ուրիշ դասընթացքներու, ընդամէնը 12,005 հոգի։

ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի շերամապահութեան նուիրուած շրջանները ընդարձակուած էին։ Մանաւորապէս Մեղրիի, Աշտարակի, Վաղարշապատի շրջաններուն մէջ։ Այսպէս մշակուած են թթենիի նոր պարտէզներ։

Կը կարծուի թէ Հայաստանի այս տարուան խոզակը լաւ է։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Երեւանի գիտութեան եւ արուեստի կաճառի տնօրէնութիւնը կը յայտարարէ թէ Ա. Մռաւեանի անունով 300 րուբլի մրցանակ մը պիտի տրուի այն գրագէտին, որ մանաւոր ժիւրիին պիտի ներկայացնէ վէպ մը, թատերգութիւն մը կամ պօէմա մը մինչեւ 1 յունուար 1931։

ՍԱՍՏ ԳՈՐԾԻՉԻ ՄԸ

Հայաստանի համայնավար գործիչներէն Թոփչեան վերջերս կուսակցական ժողովներու մէջ քննադատած էր Հայաստանի կեդր. Կոմիտէն։ Այս արարքը թէեւ վտանգաւոր պատիժ ստանալու չափ ծանր է, բայց Անդրկովկասի կեդր. Կոմիտէն բաւականացած է խիստ յանդիմանութեամբ մը։

...թէ թոյնը կարող է ներգործել անմիջապէս։

Անասուններին եւ առհասարակ արածող հօտերին թոյնով թարակուած տարածութիւնից զերծ պահելու համար պէտք է դնել պահականեր, գունաւոր դրօշակներ այլն։ Հարկաւոր է նախապէս ...ուշացնել ազգաբնակչութեանը, 4-5 շաբաթ այդ տեղերում ...կարելի կենդանիներ արածացնել, առանց համապատասխան ...անիկական հսկողութեան կարգերն իմանալու եւ մինչեւ մնացած բոլոր հրապուրիչ նիւթերի ...ւաքումը։

Ց. Ս.

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ

Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցը այցելութիւնը ընդունեց Ամերիկեան Ռըլիֆի Արեւելքի ներկայացուցիչ Պ. Էչիսընի եւ իր տիկնոջը։

Հիւրերը պտտեցան Հիւանդանոցի բոլոր բաժինները եւ հետաքրքրուեցան ամենափոքր մանրամասնութիւններով։

Հիւանդանոցի մէջ տիրող կազմակերպութիւնն ու կանոնաւորութիւնը շատ գոհ ձգեց զիրենք։

Մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տուին նաեւ թոքախտաւորներու, յիմարներու եւ ծերանոցի բաժիններու հանդէպ եւ շնորհաւորեցին Հիւանդանոցի տնօրէնը, տիրող մաքրութեան համար։

Նոյն գոհ տպաւորութիւններով աչքէ անցուցին նաեւ Ռէօնթկէնի բաժինը, խոհանոցը, մառանը, կովերու գոմը եւայլն։

20 ԳԱՂԹԱԿԱՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պոլսէն, Սեբաստացի 20 գաղթականներ Պաթում մեկնեցան, անկէ Հայաստան անցնելու համար։ Ասոնց համար մասնաւոր «վիզէ» ստացուած է, ասկէ առաջ կատարուած դիմումներուն հետեւանքով։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պուքրէշի մէջ վերջերս կազմակերպուած Հայ Արուեստի ցուցահանդէսը պէտք է ըսել, անսպասելի յաջողութիւն գտաւ՝ մանաւանդ Ռումանիոյ բարձր դասուն կողմէ, կը շարունակէ մնալ հետաքրքրութեան առարկան արուեստով հետաքրքրուող բոլոր շրջանակներուն։

Նկատի ունենալով այս պարագան եւ մանաւանդ հնարաւորութիւն տալու համար գաւառի արուեստասէրներուն այցելել ցուցահանդէսը, մանաւանդ քաղաքապետ Պ. Տօպրէսքուի թելադրութեամբ եւ ուրիշներու պնդումով, ցուցահանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբը որոշեց ցուցահանդէսը երկարաձգել մինչեւ յուլիս 15 եւ այս պարագան ծանուցուեցաւ մամուլով եւ ռատիոյով։

Պուքրէշի ռատիօ-կայանի վարչութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած է ռատիոյով եւս ծանօթացնելու հայ արուեստն ու մշակոյթը։

Բացի փրօֆ. Տօքթ. Սեվէրեանէ որ ցուցահանդէսի բացման առթիւ Պուքրէշի ռատիօ կայանէն այնքան խնամուած բանախօսութիւն մը ըրաւ հայ արուեստի եւ ցուցահանդէսի մասին, եւ բացի ռատիոյով տրուած պարբերական տեղեկատուութիւններէն, յաջորդաբար տեղի պիտի ունենան նաեւ ուրիշ բանախօսութիւններ եւս Պուքրէշի ռատիօ-կայանէն։

Քանի մը օր առաջ Պուքրէշի ռատիօ-կայանէն սարքուեցաւ երաժշտական երեկոյ մը՝ նուիրուած հայ երաժշտութեան եւ այս առթիւ խօսեցաւ յայտնի երաժշտագէտ Պ. Պրայլօու՝ հայ երգին ու երաժշտութեան մասին։

Դարձեալ նոյն կայանէն բանախօսութիւն մը ըրաւ յայտնի գրագէտ Պ. Պրայլօու՝ նիւթ ունենալով հայ գրականութիւնը։

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամիսներէ ի վեր Գահիրէի հայ համայնքին մէջ բուռն պայքար մը կը մղուէր՝ տեղւոյն Թեմական Խորհուրդի 18 հոգինոց կազմը լրացնելու համար, կատարուելիք 7 նոր անդամներու ընտրութեանց շուրջ։ Հրապարակ հանուած էին երկու ցանկեր,— մին՝ ժողովրդական— Դաշնակցականը, իսկ միւսը՝ Ռամկավար-Հնչակ-«Չէզոք» խառնիճաղանճ պլօքինը։

Ինչպէս գրեր էինք ասկից առաջ, ընտրութիւնները տեղի ունեցած են յունիս 22 օրը, եւ վերջացած ժողովրդական Դաշնակցական պլօքի յաղթանակով։

Ընտրութիւնները սկսան առաւօտ ժամը 7ուկէսին եւ փակուեցան կէսօրէ ետք ժամը 4ուկէսին, կանոնաւորութեամբ եւ կարգապահութեամբ։

Քուէարկութեան իրաւունք ստացած էին 2513 հոգի։

Քուէարկութեան մասնակցած են 2309 հոգի։

Քննիչ Յանձնախումբին կողմէ վաւերական նկատուած են 2137։

Աւելցնենք որ անձամբ բերուած էին 1092 քուէներ, փոխանորդաբար՝ 757 եւ փոստով 433, որոնցմէ մէկ մասը ջնջուած է։

ՍՈՒՐԻԱ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Ասկէ քանի մը ամիս առաջ Էնկիւրիի մէջ սկսած Թրքեւ-Ֆրանսական բանակցութիւնները՝ Սուրիացիներու Թուրքիոյ մէջ գտնուած կալուածներուն շուրջ, անհամաձայնութեամբ վերջացած էր Թուրքերու ցոյց տուած ընդդիմութեան եւ անհաշտ ընթացքին պատճառաւ։ Սոյն պատուիրակութեան Թուրք անդամները մերժած էին զբաղիլ Սուրիա եւ Լիբանան գտնուող Հայերու՝ Թուրքիոյ մէջ ունեցած կալուածներու խնդրով, իսկ Ֆրանսացի անդամները պնդած էին որ Հայերու պատկանող կալուածները եւս օրակարգի նիւթ կազմեն եւ քննութեան ենթարկուին։ Ի վերջոյ երկու կողմերուն ալ ցոյց տուած յամառութեան հետեւանքով՝ ժողովը յետաձգած էր իր նիստերը եւ Ֆրանսական պատուիրակութեան պետ Պ. Պրիւէր վերադարձած էր Պէյրութ։

Այժմ, ըստ «Էլ Ահրամ»ի աշխատակցին քաղած տեղեկութեանց, յանձնախումբը դարձեալ պիտի շարունակէ իր աշխատանքները։ «Ահրամ» կը տեղեկանայ նաեւ որ մարզպանութիւնը Էնկիւրիի Ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան իմացուցած է որ համաձայն է Հայերու կալուածներու խնդիրն նկատի չառնելուն։ Այսով Թուրքերու պահանջն ու պայմանը յարգուած ըլլալով, յանձնախումբը իր յառաջիկայ գումարման միջոցին պիտի լուծէ Սուրիացիներու եւ Լիբանանցիներու կալուածային խնդիրները։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի այս տարի ալ Պոլէնի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Սալոն Էլտորատոյի մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 12րդ տարեդարձը։

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր կոկիկ բազմութիւնով մը։ Բեմին մէջտեղ դրուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանը։ Աջ եւ ձախ կը ծածանէին ֆրանսական եւ հայկական դրօշները։

Հանդէսը բացուեցաւ յոտնկայս «Մեր Հայրենիք»ով, որմէ յետոյ օրուան նախագահը ընկեր Խաչիկ Աւետիսեան հակիրճ կերպով բացատրեց Մայիս 28ի մեծ արժէքը։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Արամ Գառօնէ, որ մանրամասնօրէն խօսեցաւ անկախութեան եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ հայ ժողովուրդի զոհողութիւններուն եւ յեղափոխական կռիւին մասին։ Ընկերը աւելի շատ ծանրացաւ մանուկներու այլասերման վտանգին դէմ, նաեւ պարտականութիւն դրաւ որ մանուկներու ծնողքները զոհողութիւն ընեն իրենց զաւակներուն համար, որպէս զի գոնէ իրենց մայրենի լեզուն չմոռնան։

Յաջող կերպով արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Ներսէս Ներսէսեան եւ Հայկունի «Զէյթունցիներ» խմբերգէն վերջ ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Կոյր Աշուղը»։ Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ նահատակ» խմբերգով եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ եւ ուրախ։

Թ. Մալէզեան

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

(Յապաղած)

22 յունիս, կիրակի կէս օրէ վերջի Երուսաղէմի մէջ եւս տեղի ունեցաւ մեր անկախութեան 12րդ տարեդարձը։ Հանդէսին կը նախագահէր քաղաքիս Բժիշկներու Միութեան ատենապետ Տօքթ. Վահան Գալպիեան։ Ներկայ էր նաեւ Հայ-Կաթոլիկ յարանուանութեան հովիւ Հ. Յակոբ Կիրակոսեան։

Հանդէսին նախագահ Պ. Կ. Ղազարեան, հանդէսը բացուած յայտարարեց «Մեր Հայրենիք»ով, որ յոտնկայս երգուեցաւ ժողովուրդին կողմէ։ Օրուան բանախօսներ էին՝ Պ. Պ. Տօնօեան եւ Տօքթ. Ս. Էթեէմէզեան։ Տօքթ. Էթեէմէզեան, որ մասնաւորապէս Սալթէն հրաւիրուած էր օրուան տօնին առթիւ խօսելու համար, փաստացիօրէն հերքեց կարգ մը մարդոց յայտարարութիւնը թէ Մայիս 28ը կուսակցական տօն է։

Հ. Յ. Կիրակոսեան որ այդ միջոցին Թիֆլիս է եղած, որպէս ականատես վկայ իր տպաւորութիւնները պատմեց։

Փակման խօսքը ըրաւ օրուան հանդէսին նախագահը։ Թելադրեց համերաշխութիւն եւ ուժերու կեդրոնացում, յաջորդ տարիներուն աւելի հանդիսաւոր կերպով տօնելու համար Մայիս 28ը Մայր երկրին մէջ։

Արտասանեցին Պ. Պ. Կ. Հրաչ Արփիարեանի «Օրհնեալ Գերդաստանը», Յ. Մզրագճեան՝ Սիամանթոյի «Կռունկ»ը, եւայլն։ Այնթապլըեան Ալէքսի եւ Բիւզանդ եղբայրներ իրենց ջութակով, մէջ ընդ մէջ նուագեցին հայկական եւ եւրոպական կտորներ, որոնց Պ. Յ. Հէլվաճեան դաշնակով կը մասնակցէր։ Պ. Գ. Պարթեւեան մեներգեց Կոմիտաս վրդ.ի «Գարուն ա»ն եւ Սրուանձտեանցի «Ցըլէ Նաման»ը։

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով եւ անգլ. քայլերգով։

Քրիս

ԱՄԲՈՂՋ Փարիզի ամէնէն սիրուն գլխարկները։ Գինները անմրցելի F. SORBIER, 11 Rue Lafayette, Օփերայի մօտ։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 52 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

«Կինը մեզ հետ պտտիլը՝ բոլորովին անյարմար է։ Մխօն ...րացած է, նա, Սօսէն, երեւան, տղաք Յակոբը գնենք պաղանք գիւղը, երկու հատ ...մ ունինք Գուրգէնէն մնացած, ...00 կոտ ցորեն կ'առնենք, կուանք իրենց, մի կին աղախին ...ճարենք, կուտանք. դու Սաանը կը պտտիս կազմակերպելու, մենք կ'երթանք Դաշտ»։

Այդ բանը չըրաւ, որովհետեւ ...նը չհամաձայնեց։ Սերոբն իր կինը եւ մենք բոլոր ...նուորներս միեւնոյն մարագի ...ջ կը պառկէինք Խտան։

Այդ ատեն եկաւ Տալւորիկի ...գմանք Թաղի տէրտէրի տղայ ...քարը, որը 15 տարի մնացած Ս. Կարապետ վանքը։ Դա ...նտարկուած էր եւ բանտից ...ղատուած՝ ամուսնացեր էր Զիարէթցի մի աղջկայ հետ եւ եկաւ Խտան։ Սաքօն բանտի մէջ շարք մը բանաւոր պատուէրներ էր տուեր մեզ ըսելու։ Սաքօն կը հարցնէր Մճեյէու զօրքի չզարնելու պատճառը։

Երբ վեր կեցանք Դաշտ գնալու՝ Սերոբ ըսաւ. «Տղե՛րք, եթէ կրնաք ճարեցէք քանի մը կոտ ցորեն, 15 զոյգ սոլ, 6 լիտր աղ, ղաթուկ նաւթ»։ Սօսէն ալ տեսեր էր Մակարի կնոջ մազերի թելերը և ինձ կը պատուիրէր. «Տե՛ս, էս թելերու պէս ծամի թել կը բերես, պատին կախելու հայելի մըն ալ կը բերես»։ 20 քայլ հեռացած էինք, Սօսէն նորէն պոռաց. «Տե՛ս, Անդրանիկ, չմոռնաս հա՛»։

* * *

Գացող ընկերներս Սերոբի մաս մը ընկերներու այդպէս վարուելուն պատճառաւ, տխուր էինք։ Գնացինք Սէմալ, անցանք Սմբէի Գեալին։ Հոն պատահեցաւ հովիտ մը մը, որը թէեւ էնչափ մեծ չէր, բայց ջուր կը վազէր մէջը։ Տղաներից մի քանիսը ոտքերը հանեցին անցան։ Լուսնակ գիշեր էր։

Մեր կայնած մասը աւելի բարձր էր քան միւս ափը։ Վրաս կար 400 փամփուշտ, խանչալ, հրացան, ատրճանակ եւ կռնակիս ալ տոպրակս։ Յետ քաշուեցայ 20-30 քայլ եւ թափով վազ տուի, անցայ միւս կողմը։ Երբ թռայ՝ ոտքերս երկուքը մէկէն առան քարի մը վրայ, մէջքս ցաւաց, թէեւ ցաւը էնչափ չզգացի։

Սէմալէն Ս. Յովհաննէս էդ ճամբով 5ուկէս ժամ է։ Մենք սարսափելի արագ գնալով 4 ժամ չանցած հասանք Ս. Յովհաննու անտառը։ Վանքի Առաջնորդարանի պատուհանէն լոյս կ'երեւար։ Մենք կասկածեցանք, թէ ներսը օտարական մը կայ։

Այդ րոպէին վանքի 4 շներ նկատեցին մեզ եւ եկան դէպի մեզ։ Հովիւ Սեւոյի եղբայր Օհան եկաւ շների հետ։ Մենք պոռացինք. «Օհա՛ն»։ «Ի՞նչ է», ըսաւ։

— Արի՛, արի՛։

— Տղե՛րք, ղո՞ւք էք։

— Հա՛, մենք ենք, վանքը մարդ կա՞յ։

— Կայ 6 զինուոր։

— Ի՞նչ գործով են եկած։

— Վանքից 15 ոսկի տուրք կ'ուզեն։ Եթէ վարդապետները տան՝ վաղն եւ ետ կ'երթան։

— Դէ՛ Օհա՛ն, գնա՛ մեզի քիչ մը հաց եւ մածուն բեր։

Այդ եղբայրները շատ ազնիւ էին, Տամատեանի եւ Մուրատի ժամանակներէն մինչեւ այժմ այդպէս ազնիւ մնացած են։

Լուսնալուն դեռ 1ուկէս ժամ կար։ Օհանը գնաց մեզի հաց ու մածուն բերելու, իսկ մենք երկու պահապան կայնեցուցինք եւ անտառի մէջ կանաչ խոտի վրայ պառկեցինք։ Քիչ մը քնանալնուս վերջը՝ Օհանը բերաւ հաց, մածուն, կաթ։ Մեր ատամները ցրտից իրար կը զարնէին։ Մեր ամենադրսի շորերն անգամ կը քամէինք, որովհետեւ այնչափ արագ քալած էինք, որ շատ էինք քրտներ։

Արեւը ծագեց, փոքր չոր փայտեր հաւաքեցինք, կրակ վառեցինք, վատ թէ լաւ մեր շորերը ցամքեցուցինք։ Արսիքցի մի մարդ, որ մեզ ծանօթ էր, Հեղինցի Մկրտիչ վարդապետի քօյրը բերած էր վանք։ Մկրտիչ վարդապետը վարքով, բարքով, ամէն բանով վատ էր, կեղտոտ էր։ Երկար գրել էդոր մասին պէտք չէ։

Վանքի անտառապահը՝ Ղըզըլաղաճցի Աւօն եկաւ մեզ տեսաւ եւ ըսաւ.

— Տղե՛րք, ես պիտի Ղըզըլաղաճ երթամ, ի՞նչ ըսեմ Հրայրին։

— Ոչինչ, ըսինք, ինչ պիտի ըսես, Դաշտէն կուգանք, կ'երթանք Սասուն։

Աւօն տեսեր էր Հրայրը եւ ըսեր, թէ տղաքը անտառն է տեսած։ Հրայրը մեր գաղտնի գալէն հասկցեր էր, որ ճէզայիրը սպաննելու համար ենք գացած եւ մէյ մըն ալ տեսանք, երկու օր վերջ նամակ մըն էր ղրկեր թէ՝ «տղե՛րք, ինչպէս ընկերի, ինծի ալ ըսէք ձեր գալու պատճառը»։ Մենք չպատասխանեցինք։ Նամակ մը եւս գրեց, թէ՝ «տղե՛րք, ըսէ՛ք, ինչի՛ համար էք եկած, կարելի է ես ալ բարի խորհուրդ տամ»։ Էլի չպատասխանեցինք։

Մինչեւ էդ ատենները մենք զանազան գիւղերէն մարդ կը փնտռէինք, որ ճէզայիրի քէօշքը լրտեսէր եւ մեզ առաջնորդէր նրա վրայ։ Երկու օր առաջ ես կանչած էի Մուշէն Կոտոհաճին, Մըչօն։ Նրանք եկան, հետերնին բերին ուրիշ երկու ընկեր ալ։ Երկար խօսեցի հետերնին եւ անոնք խոստացան Մուշէն հանգանակութիւն ընել եւ ղրկել մեզ 50 կոտ ցորէն, 20 զոյգ սոլ, աղ, նաւթ, քանի մը զօտի, լուցկի, ծխախոտ, թուղթ եւայլն։ Նրանք մանր մունր իրերը պիտի փոխադրէին Փէթար, իսկ ցորենը Առաքելոց վանքը եւ ապա մենք ինքներս պիտի տանէինք Սասուն։ Նրանք վերադարձան Մուշ։

(Շար.)

գաղնականները այն յանձնախումբին առջեւ, որ պաշտօն ունի ճշդելու իրաւասութիւնները «Լացի Պատ»ի հարցին մէջ:

Սոյն Յանձնախումբը, որուն անդամները չէզոք տէրութեանց քաղաքացիներ են՝ նշանակուած անգլ. կառավարութեան կողմէ, մասնաւորաբար ճշդելու համար «Լացի Պատ»ի իրաւասութեանց խնդիրները, եկած են Պաղեստին եւ ուսումնասիրութեան սկսած: Իսլամ Արաբներ բոլոր երկիրներէն պատուիրակութիւններ կը ղրկեն ի նպաստ Արաբներու լուծել տալու համար խնդիրը: Պէյրութէն եւս մեկնած է պատուիրակութիւն մը:

Եգիպտոս կը խռովի

ԳԱՀԻՐԷ, 8 Յուլիս.— Հակառակ ոստիկանութեան խիստ արգելքին, ազգայնական Վաֆտ կուսակցութեան գործադիր մարմինը որոշած էր հրապարակային հաւաքոյթ մը սարքել Մանսուրայի մէջ: Այս պատճառով ալ, արիւնահեղ միջադէպեր տեղի ունեցան, Մանսուրայի մէջ, ուր ազգայնական բազմաթիւ երեսփոխաններ գացեր էին, Նախորդ վարչապետ Նահաս փաշայի հետ: Նահասի ինքնաշարժը կոխոտեց ոստիկան մը որ կ'ուզէր խափանել ճամբան: Քիչ անդին, սուինաւոր ոստիկաններու խումբի մը առջեւ, Նահաս իր կառավարին հրամայեց շարունակել ճամբան: Հաւաքուած ամբոխը յարձակեցաւ ոստիկաններուն վրայ, որոնք ստիպուեցան զէնքի դիմել: 6 մեռեալներ եւ 40ի չափ վիրաւորներ կան ժողովուրդէն: Իսկ ոստիկանութեան կողմէ՝ 2 մեռել եւ 27 վիրաւոր:

Նահաս փաշա եւ իր կուսակիցները ստիպուեցան փակուած մնալ ոստիկանութեան հրամանով՝ այն տան մէջ ուր իջած էին եւ ուրկէ դուրս ելան, Գահիրէ վերադառնալու համար:

Կարգը Լեհաստանի՞ն ե՞կաւ

ՎԱՐՇԱՒԻԱ, 8 յուլիս.—Տոմպինայի բնակիչներէն մէկը սպաննուեցաւ հարկահաւաքի մը կողմէ, որ կ'ուզէր անոր ինչքերէն մաս մը գրաւել:Այս դէպքը պատճառ դարձաւ որ բնակչութեան մեծ մասը ցոյցեր կատարէ ոստիկանութեան եւ քաղաքային վարչութեան դէմ:

Խումբ մը գիւղացիներ յարձակեցան ոստիկանատան վրայ, զոր գրաւեցին: Քաղաքին բնակչութիւնը սարսափի ենթարկուած է: Վաճառատուները ամբողջ փակուած են: Տեղական իշխանութիւնները ստիպուեցան զինուորական ուժեր կանչել օգնութեան:

Բոլշեւիկեան համագումարը

Համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որով կատարեալ հաւանութիւն կը յայտնէ Գ. Միջազգայինի քաղաքականութեան եւ գործունէութեան: Բանաձեւը կը հաստատէ համաշխարհային տնտեսական տագնապին յառաջ ճուն սաստկութիւնը՝ և կազմակերպուած դրամատիրութեան տեսաբանութեանց սնանկութիւնը, և Ամերիկայի բացարիկ կացութիւնը: Կը շեշտէ նաեւ քաղքենի պետութեանց միջեւ շարունակական հակամարտութիւնը եւ դրամատէրներու ջանքերը՝ սեղմելու համար աշխատաւորներու ապրուստի պայմանները:

Հնդիկ ուսանողներու դատադուլը

Յիսունի չափ կիններու խումբ մը խուժեց Կալկաթայի համալսարանին այն սրահը, ուր ուսանողները քննութիւն կ'անցընէին, եւ ստիպեց զանոնք որ դասադուլ յայտարարեն, հակառակ ոստիկաններու միջամտութեան:

Դպրոցական դասադուլը հետզհետէ մեծ ծաւալ կը ստանայ: Բազմաթիւ քաղաքներու մէջ, դպրոցները ստիպուեցան փակել իրենց դռները:

⁂ Երեք հազար հոգինոց ուժ մը, բաղկացած միմիայն երիտասարդներէ,հաւաքուած է Ռազմօքի շրջանին մէջ և մտադիր է յարձակիլ Սորղայի վրայ, որ կը պաշտպանուի 500 բնիկ զինուորներու կողմէ:Արդէն ըմբոստները քանդեցին քանի մը կամուրջներ եւ կը քալեն Սորղայի վրայ:

⁂ Սիմլայի մէջ,մահմետական Հնդիկներու Գործադիր Մարմինը որոշեց մասնակցիլ հոկտեմբեր 20ին Լոնտոնի մէջ գումարելի Խորհրդաժողովին, հակառակ որ,կը յայտարարէ թէ Սիմոնի տեղեկագիրը գոհացում չտար մահմետականներու նուազագոյն պահանջներուն իսկ:

Վեսուվ բորբոքած

Վեսուվը դարձեալ սկսաւ բորբոքիլ: Հեղուկ լաւան կը հոսի բորբոքման կոնի բերնէն, որ երեսուն մեղրի վրայ ճեղքուեցաւ զօրեղ պայթիւններով, եւ առատօրէն ժայթքելով ատրաշէկ նիւթեր: Փոքր կոնին արեւմտեան խարիսխին վրայ բացուած է ճեղք մը, ուրկէ լաւայի յորդ հեղեղ մը կը հոսի:

Հիւսիսային կողին վրայ, երկու ճեղքեր եւս բացուած են, բայց նուազ վտանգաւոր: Կը կարծուի թէ հրաբուխին բորբոքումը պիտի տեւէ մէկ քանի շաբաթ, եւ որովհետեւ ճեղքերը դանդաղօրէն կը լայննան, հաւանական է որ լաւան կարծրանայ հրաբուխի բերնին շուրջ կամ Դժոխքի հովտին մէջ, առանց հեռուները տարածուելու եւ վնասելու գիւղերուն, ինչպէս 1927ին:

Գերմանիա եւ Համեւրոպա

Գերման դահլիճը սկսաւ խորհրդակցիլ Պրիանի յուշագրին տրուելիք պատասխանին մասին, զոր կարելի պիտի ըլլայ յանձնել Ֆրանսայի արտաքին Նախարարին, յուլիս 15էն առաջ:

Իր պատասխանին մէջ, Գերմանիա կը նկատէ որ Համեւրոպայի իրականացման համար, անհրաժեշտ է որ բոլոր ազգերուն համար, ընդունուի բացարձակ հաւասարութեան սկզբունքը եւ բոլոր պետութիւններուն ապահովութիւնը հաւասարապէս երաշխաւորուի: Պէտք է նաեւ հաստատել բոլորին յատուկ տնտեսական եւ մաքսային քաղաքականութիւն մը:

Գերմանիա իր կողմէ, պայման կը դնէ նաեւ որ բոլ'ր պետութեանց մուտքը Եւրոպայի Դաշնակցային Միութեան մէջ, ապահովուի:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ
ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԺՈՂՈՎԻ
կը հրաւիրէ՝ Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Իշխան ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները,այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Սկաուտներու բանակում-ցուցահանդէսը, Meudonի անտառին մէջ, Patte d'Oie վայրը, 12—13—14 յուլիս: Կը մասնակցին 250 հայ սկաուտներ իրենց ձեռական աշխատութիւններով: Հրաւիրուած են օտար անձնաւորութիւններ եւ սկաուտներ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
84 Rue Chapeի Թատերասրահին մէջ
Մուտքը 5 ֆր.

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՔԷՕՖԹԱՅԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՏՕՆԸ ՄԷՏՈՆԻ
անտառին մէջ, այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, աղբիւրին մօտ: Կը նախագահէ Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ վրդ.: Բանախօսութիւն, երգ, հայկական եւ կովկասեան պարեր, նուագ եւ ճոխ պիւֆէ:

Փափաքողները կրնան իրենց ճաշը միասին բերել:

Հաղորդակց. միջոցներ.— փոխ. վէրսայլէն առնել հանրակառք թիւ 89 եւ իջնել վերջաւորութեանը, Քլամառ, ուր պիտի սպասեն առաջնորդներ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
20 Յուլիս կիրակի ժամը 2էն 10 Վարժարանին պարտէզին մէջ
1 Boulevard du Nord, Le Raincy-Pavillons
ճոխ գեղարուեստական բաժին — Մուտք՝ 5 ֆրանք

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ
գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ռոստոմի սրահին մէջ, 131 Fbg. du Temple: Կարեւոր օրակարգ: Պ բտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը՝այսօրՀինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, գրադարանի սրահը: կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական ժողովը, այսօր Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին Ֆլորիայի վերնայարկը: Նիւթ՝ Հայրենասիրութի՞ւն թէ աշխարհաքաղաքացիութիւն: Մուտքը ազատ է:

ՇԱՎԻԼԻ երիտ. երկ. Միութեանը ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ Գրադարանի դաշտահանդէսը յետաձգուած է Յուլիս 27ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՓԱՐԻԶԻ Վասպուրականի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Ֆլորիայի ճաշարանին վերնայարկը: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Պիյեանքուրի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն Յ. Մինասեանի ճաշարանը: կարեւոր օրակարգ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍԷՆԹ Անտրէ (Մարսէյլ), Բ. Մ.— փնտռուած անձը ներկայացաւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Սիվրիհիսարցի Թագուհի Կիլէճիրեանի աղջիկը Հայկանուշ Թէքէեան որ երկու տարի առաջ կը գտնուէր Պոլիս իր ամուսնոյն Պրուսայի Ճէյրանի գիւղացի Յովհաննէս Թէքէեանի հետ: Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Յունաստան: Իմացնել՝ Missak Nichanianի, 3 Rue Victor Hugo, Bourgoin, Isère, France.

— Տիկին Աննիծա Հիւսէմեան եւ իր որդին Սիրական (Մարզուանցի), կը փնտռեն իրենց մօտիկ ազգականները Մարիամ եւ Ֆլորիծա Թաշճեանները, որոնք կը գտնուին Ամերիկա: Տեղեկացնել՝ A. Gulbenkianի, 35 Rue Dunoir, Lyon: կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ: 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին: Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար: Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ: Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր: Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue dc Fossé,Issy-les-Moulineaux(Seine) France կամ թերթիս վարչութեան:

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ
Նոր գիրքը
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (իր գրական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ):
դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St Martin: գին՝ 5 ֆրանք, փոստի ծախք չկայ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովրդային գրադարանը բաց է՝ Բշ. երեկոյները ժամը 7—8, իսկ Դշ. Եշ. եւ Ուր. երեկոները ժամը 7էն 8.30: Նոր բաժանորդագրուիլ փափաքողները դիմեն B. Sahatjianի, 262 Rue Duguesclin, Lyon.

Կ'ուզուի վարպետ գործաւոր մը, որ գիտնայ կօշիկի նորոգութեան վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները: ֆրանսերէն խօսիլը պարտաւորիչ է: Լաւ պայմաններ: դիմել՝ 79 Rue Rébéval, Belleville.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ
202 Rue Boileau, Lyon

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիր համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ պուխտագործ եւ ապուխտավաճառ
HAIG MARACHLIANի
Fabrique des salaisons Orientales
16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE
որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.
կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱԽԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ
Առժամեայ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ կիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիններով:
Խիստ կանոնաւոր առաքում: Յարգելի յաճախորդներէն խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկոտասնեակէ պակաս չ...
Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, P. (XI), կամ ուղղակի ագարակին, Hachmanian, Elevage du Bo... Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
ՄԱՍԻՍ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
57A Rue Nationale, MARSEILLE

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բնոյն համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Քէմախցի)
92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56-..
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները:
ճոխ տեսակներ, գինները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին: կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն: փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը: փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

կեանքի, հրդեհի, գողութեան, աշխատանքի եւ անձնական արկածներու (ի մասնաւորի օթօմօպիլի արկածներու) ապահովագրութեանց համար դիմեցէք
Յ. ՍՈՒՃԵԱՆԻ
Ապահովագրական գործակալ ֆրանսական եւ անգլիական ամենագլխաւոր ընկերութեանց:
H. Soudjian, 56 Rue Lafayette, Paris (9e)
Téléph. Provence 88-59 եւ 68-86

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատական եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմախտ.) եւ վարխի: Ման. լապօրաթուար: Խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—7, Կիրակի 9—12:

Վարձու գրասենեակ, 233 Fbg. St. Martin, Paris 10, Պալենց գր...

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթատի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆր... կախտ: Ամէն օր ժ. 10—12, 3 9: կիր. եւ տօն օրեր 10...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
11
ՅՈՒԼԻՍ
1930

11 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1311 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Հ. Յ. Դ. ԵՒ ՀԱԿԱԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ

Երբ Դաշնակցական և Բոլշեւիկ հակադիր ճակատներէն մեր աչքը կը դարձնենք արտասահմանի կեանքին, հոդ կը տեսնենք միայն Դաշնակցութիւնը, որպէս կազմակերպուած քաղաքական ուժ մը: Հակադաշնակցական մթնոլորտը, քաղաքական որոշ հոսանք մը չէ, ո՛չ իր ամբողջութեան մէջ և ո՛չ ալ իր խմբական արտայայտութեամբ:

Այսպիսով, հակառակ իր կամքին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հետզհետէ կը դառնայ մենատէր արտասահմանի հայ կեանքին: Ու այդ արդիւնքն է հակադաշնակցական պայքարին:

Լուսաբանենք այս երեւոյթը:

Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն սադին, դաշնակցական և հակադաշնակցական ուժերու փոխ-յարաբերութեան մրցադաշտ մը եղաւ գաղութահայ կեանքը: Հայաստանէն, Ռուսաստանէն և Թուրքիայէն դուրս, աշխարհի չորս կողմը ապաստանած հայութիւնը բնականօրէն պիտի ունենար իր ազգային-քաղաքական, տնտեսական և մշակութային խնդիրները, որոնք կազմակերպութեան և ղեկավար ձեռքի պիտի կարօտէին:

Անցած տասնամեակը ազգային ճգնաժամի պատկեր մը կը պարզէր: Քաղաքական փոթորիկէն բռնուած հայութիւնը ենթակայ էր յուսալքման: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը գիտակ իր կո՛չումին, անվարան կուրծք տուաւ փլուզումին, ու այդ աշխատանքին ուզեց լծակից դարձնել բոլոր այն հոսանքները ու խմբակները, որոնք հայ ազգային կեանքի մէջ որ և է դեր ու կոչում ունէին: Դաշնակցութիւնը երբեք յաւակնութիւնը չունէր մինակը վարելու ամբողջ հայ կեանքը: Մանաւանդ վտանգը համազգային էր. հետեւաբար՝ անհրաժեշտ բոլոր ուժերու համախմբումը:

Դաշնակցութիւնը իր այդ բարեացակամ ու համերաշխ ոգիին դէմ գտաւ անբարեացակամ ու խառնակ հաւաքականութիւն մը, ձեռնթափ քաղաքական ծրագիրներէ, ազգային քաղաքականութենէ և կազմակերպական ոգիէ: Սակայն, միացած հակադաշնակցական մտայնութեամբ:

Դաշնակցութիւնը կ'ուզէր վերակազմել գաղութները, կարգաւորել այդ գաղութներու փոխ-յարաբերութիւնները տիրող կեանքութեանց հետ, զարկ տալ կրթական մշակութային գործին և համախմբել հայութիւնը ազգային և քաղաքական հաստատութեանց շուրջ, որպէսզի տարագիր հայութիւնը շուտով կ'ազգուրուէր, պահպանէր իր ազգային դիմագիծը և հետապնդէր հայ ժողովուրդի վերածնունդը:

Մեր հակառակորդները բոլշեւիկեան յաղթանակներէն շլացած, ոչ միայն ձեռնթափ եղան հայ հաւաքական կեանքէն, այլ ջերմեռանդութեամբ միացան բոլշեւիկեան արշաւանքին՝ ընդդէմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ժտածելով որ ճիշդ առեննն է ջանդելու Դաշնակցութեան կազմակերպուած ուժը: Անոնք համբայ ելան այն հաշուով, որ Դաշնակցութիւնը չպիտի կրնայ դիմանալ աջ ու ձախ այս անյարիր միութեան, ու պիտի շաշուի սապարէզէն: Այդ հաշուով, հակադաշնակցական խմբակները ամէն շինարար ձեռնարկի, մանաւանդ ազգային կեանքի կազմակերպութեան գործերուն հանդէպ բացասական դիրք բռնեցին և գոհացան միայն քննադատութեամբ:

Երբ աչք կը պտտցնէք անցած տարիներու քննադատութիւններուն վրայ, դուք կուգաք այն եզրակացութեան թէ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է միակ տէրն ու տիրականը հայ կեանքին, իսկ հակադաշնակցականները կը կազմեն միացեալ բայց անպատասխանատու ընդդիմադիր հոսանք մը: Մինչդեռ իրականութիւնը այդպէս չէր: Դաշնակցութեան բարոյական ուժը, միաձնացեալ ձեւով մարմին առած չէր գաղութահայ կեանքին մէջ: Ուրեմն, ընդդիմութիւնը ուղղուած էր կուսակցութեան գոյութեան դէմ, առանց զայն փոխարինող ծրագիր և գործելակերպ մը հրապարակ դնելու:

Դաշնակցութիւնը յամառեցաւ իր կազմակերպական ջանքերուն մէջ: Հայ մտաւորականութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը անոր շուրջ համախմբուեցաւ, թարմ ուժեր եկան խտացուցին անոր շարքերը: Կուսակցութիւնը յստակ և ձեւակերպուած քաղաքական և ազգային առաջադրութիւններով հրապարակ իջաւ և աւելի զօրացաւ քան կարող էր յուսալ:

Դաշնակցութիւնը քայքայելու ծրագիրը վերջնականապէս ձախողեցաւ: Ամէնէն առաջ այդ իրողութիւնը հասկցան հայ բոլշեւիկները, սակայն անոնց ողորմելի հետեւորդները դեռ մինչեւ այսօր, կը շարունակեն իրենց ճղակոտոր պայքարը, պարզելով այսպէս խիստ նշանակալից պատկեր մը: Հայ բոլշեւիկները սահմանափակուեցան իրենց տիրապետութեան շրջանին մէջ, ու յայտարարեցին թէ իրենք գաղութահայ խնդիրներով չեն զբաղիր: Մէջտեղը մնաց հակադաշնակցական բազմազան խմբակը, անյենարան ու անծրագիր, մանաւանդ անպատասխանատու:

Հայ հասարակութիւնը վարժուեցաւ տեսնել բոլոր դրական աշխատանքներու մէջ Դաշնակցութեան մասնակցութիւնը և արիչ կամքը: Հայ ազգն ու Դաշնակցութիւնը հոգեբանական նոյնութիւն մը կազմեցին:

Այսօր, Դաշնակցութիւնը միացած հայ ժողովուրդի ողջմիտ մեծագոյն զանգուածին հետ, կարող է ընթացք տալ հայ կեանքի բազմաթիւ պահանջներուն, առանց ուշադրութեան առնելու կոչումէ և պարտականութենէ խուսափող հակառակորդները:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՑԵՂԱԿԻՑ ԱԶԳԵՐԸ

«Յուսաբեր» այս խորագրով խմբագրականի մէջ կը գրէ (26 յունիս).

— «Իրանէն եկած ամէն ձայն մեր ականջին հասնելէ առաջ նախ մեր սրտին կը հասնի: Համակ ուշ ու լսողութիւն դարձած, մենք կը հետեւինք այն շարժումներուն, որ դէպքէ-դէպք ձեւ ու կերպարանք կ'առնեն ցեղակից Իրանի մէջ:

Հիմնապէս տարբեր վերաբերում ունինք մենք դէպի Պարսկաստանը: Բարեկամութենէ եւ երախտագիտութենէ շատ աւելի խոր, շատ աւելի ուժեղ եւ հարուստ զգացումներ մեզ կը կապեն այս երկրին, ուր մենք, մեր պատմութեան հնագոյն օրերէն մինչեւ այսօր, այնքան դառն ու քաղցր յուշեր ունինք ամբարած: Եւ, վերջապէս, կապ մը ունինք այս երկրին հետ, որուն արձագանգները մեր հոգիէն, մեր սրտէն ու մեր երակներէն կուգան՝ իբրեւ ցեղակից եւ արենակից ազգ մը Իրանի ազգութեան: Այս կապը դէպքէ-դէպք աւելի ու աւելի պիտի ամրանայ՝ անխզելի դարձնելով մեր եւ մեր երկրորդ հայրենիքի՝ Իրանի եղբայրութիւնը:

Մեր դարը *ազգութեանց* վերածնութեան դարն է: Ու ոչ միայն ազգութեանց, այլեւ *ցեղերու: Ցեղը* հին — ու շատերու համար թերեւս «մեռած» — պատմական մեծարժէք ազդակ մըն է, որ *ազգութեանց* զուգահեռ եւ անոնց հետ միաժամանակ պիտի արթննայ, պիտի ձեւաւորուի եւ իր շուրջը համախմբէ արենակից ու ցեղակից ժողովուրդները:

Քաղաքական բանաստեղծութիւն չէ երբ պարսիկ ներհուն հրապարակագիրը կը գրէ.

«Ինչպէս որ *Պանթուրանիզմ* կամ *Պանթուրքիզմ*, այսինքն Թուրանականներու կամ Թուրքերի միութիւն՝ յորջորջումով մի ազգային գաղափար Թուրքերին ոգեւորել է, նոյնպէս *Պանարաբիզմ*, այսինքն Արաբների Միութեան գաղափարը պատճառ է դարձել արաբ շարժման: *Պանթուրքիզմ*ին եւ *Պանարաբիզմ*ին հաւասար մենք եւս ստիպուած ենք *Պանիրանիզմ*, այսինքն իրանցիների միութիւն ունենալ»:

Եւ այս միութիւնը պիտի ստեղծուի: Ստեղծուի պիտի մինչեւ իսկ անկախ մեր կամքէն: Եթէ մենք իսկ ընդդիմանանք անոր, վերազարթնումի տենդով բռնուած ցեղային անհանգիստ ու խորհրդաւոր շաղախը քաղաքական ընդհանուր խտէալներու շուրջ պիտի համախմբէ արենակից ժողովուրդները՝ ազգային այլ միութեանց դէմ հակադրելով իրական ազգերու միութիւնը:

Սակայն ինչո՞ւ ձեռածալ գալիքին սպասել: Ինչո՞ւ *դէպքերը* չնախապատրաստել, փոխանակ թոյլ տալու, որ դէպքերը գան եւ իրենք մեզ *նախապատրաստեն*:

Ցորթ. Աֆշարները — պարսիկ եւ հայ — կոչուած են նախախնամական դեր կատարելու մերձաւորագոյն Արեւելքի պատմութեան եւ յատկապէս իրանական ազգերու կեանքին մէջ:»

ՍԻՊԵՐԻՈՅ մէջ հանքային պայթումի մը զոհ գացին բազմաթիւ գործաւորներ: Փլատակներուն տակ մնացած են երկու հարիւրի մօտ հանքագործներ: Ցարդ կարելի եղած է երեւան հանել 62 դիակներ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՒՐՏԵՒԹՈՒՐՔ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ 9 յուլիս.— «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

«Տակաւին մէկ շաբաթ առաջ, Թուրք պաշտօնական մամուլը, արեւելեան սահմանագլուխի դէպքերը կը նկատէր իբր փոքր աւազակախումբերու սովորական արշաւներ: Բայց հիմայ, ըստ նոյն, մամուլին այդ դէպքերը այնքան կարեւոր են որ կրնան վտանգել միջազգային յարաբերութիւնները:

«Հասած տեղեկութիւնները ցոյց կուտան թէ Արարատ լեռան միջադէպերը աւազակային պարզ արարքներ չեն, այլ աւելի, քաղաքական բնոյթ կրող շարժումներ են: Թուրքիոյ կողմէ Պարսկաստանի ուղղուած բուռն բողոքի մը պատասխանին կը սպասուի: Բայց դէպքերը նկատի ունենալով, Թուրքերը շատ չեն վստահիր պարսկական խոստումներուն»:

Թուրքիոյ բողոքագիրը Պարսկաստանի

ԼՈՆՏՈՆ, 9 յուլիս.— Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ, քիւրտ ձիաւորներու արշաւին հետեւանքով, որ վերջերս տեղի ունեցաւ Թրքական հողամասին վրայ, Թուրք կառավարութիւնը Պարսկաստանի ուղղեց վերջնագիր մը, որով կը խնդրէ որ պարսիկ կառավարութիւնը երաշխաւորէ Թուրք սահմանագլուխին վրայ հաստատուած պարսիկ (?) ցեղախումբերու զսպումը, հակառակ պարագային, Թուրք կառավարութիւնը ինքն իսկ պիտի հետապնդէ զանոնք, մինչեւ պարսկական սահմանէն անդին:

ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Ահա դէպքերուն ընթացքը, համաձայն Թրքական աղբիւրներէ առնուած տեղեկութեանց.—

«Քիւրտերը առաջին անգամ Արարատի շրջակաները կուգան եւ կ'աշխատին դէպի Պարսկաստան քշել գիւղացիներու հօտերը: Թրքական սաւառնակները, սակայն, յունիս 10ին, կը յարձակին անոնց վրայ եւ կը ստիպեն որ Պարսկաստան փախչին:

Յունիս 19ին, Պարսկաստանէն եկող աւազակները, կը յարձակին Հանիք գիւղին վրայ, բայց Թուրք ուժերուն տուած ծանր հարուածներուն վրայ՝ նորէն Պարսկաստան կը փախչին:

Յունիս 19—20ի գիշերը, Պարսկաստանի Էքմալ գիւղին մէջ զինուած 110 հրոսակներու խումբ մը, սպաննուած Քէօր Հիւսէյինի տղուն՝ Եուսուֆ Ապտալի եւ ուրիշներու ղեկավարութեամբ, Չէվրիշմայեանի մօտէն կ'անցնին Թրքական սահմանը, մինչեւ Հայտարանցի աշիրէթը կը հասնին, եւ Չիլանի շուրջ կը յարձակին անպաշտպան գիւղերու վրայ: Բայց Թրքական ոստիկան-զինուորներու եւ ուժերու կողմէ ծանր կորուստներ կը ստանան:

Յուլիս 1ին, Պարսկաստանի աշիրէթներէն Պէյիքանցիները Թրքական սահմանէն հինգ քիլոմէդր հեռաւորութեան վրայ վրան կը զարնեն:

Յուլիս 2ին, Պարսկաստանի աշիրէթապետներէն Հալիքանլը Խալիտ աղա, իր 100 արբանեակներով կ'անցնի Թրքական սահմանը եւ Չըղըլքէօյի շուրջը կը տարածուի»:

Ինչպէս կը տեսնուի, Թուրքերու կողմէ սահմանագլուխի դէպքերուն տրուած կարեւորութիւնն իսկ կուգայ հերքել թէ շարժումը շատ աւելի մեծ է եւ լուրջ, եւ թէ յարձակող Քիւրտերը միայն 600 չեն, այլ շատ աւելի ուժեղ եւ բազմաթիւ, քան ինչ որ ցոյց կուտան Թուրքերը:

Հնդկաստանի տագնապը

Կանտիի կամաւորներէն եօթը բանտարկեալներ որոնք իրենց պատիժը կը քաշէին Պոկրիի բանտին մէջ (Պէնկալ), յաջողեցան փախիլ, ոստիկան մը և պահապան մը զգետնելէ վերջ: Փախստականներէն մէկը միայն կարելի եղաւ բռնել:

⁂ Պոմպէյի մէջ, ոստիկանութիւնը գրաւեց բոլոր գործիքներն ու մեքենաները այն տպարանին, որ լոյս կ'ընծայէր յեղափոխական երկու թերթեր:

⁂ Փէշավէրէն Լոնտոն տրուած լուրերու համաձայն, հնդիկ ցեղախումբեր յարձակում գործեցին սահմանագլուխի երկու պահականոցներու վրայ եւ այրեցին անոնցմէ մէկը: Այս ցեղախումբերուն պատկանող 400 մարտիկներ քանդեցին Մարոպի կամուրջը:

Զինուորական օդանաւեր սպառնալիքի ցոյցեր կատարեցին և ազդարարութիւններ ըրին ըմբոստացած գիւղերուն:

⁂ Հնդկաստանի Օրէնսդիր երկու ժողովներուն առջեւ, Փոխարքան ճառ մը արտասանեց և յայտնեց այն կարծիքը թէ Սիմոնի տեղեկագիրը նպաստաւոր պիտի ըլլայ Լոնտոնի Խորհրդաժողովին, առանց սահմանափակելու վիճաբանութեանց ազատութիւնը: Այս խորհրդաժողովը միջոց մը պիտի ըլլայ եզրակացութեան գալու բոլոր կուսակցութեանց հետ: Իսկ այդ եզրակացութիւնները հիմը պիտի կազմեն կառավարութեան առաջարկներուն, որոնք պիտի ներկայացուին անգլիական Խորհրդարանին:

(Ուրիշ լուրեր ու շարունակութիւններ երրորդ էջ)

Հ. Յ. Դ.
ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 26

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.—

Մարգար Բարխեան	105
Հրանտ Աւշարեան	105
Սիսակ Մարալեան	105
Մկրտիչ Թէրզեան	105
Մարտիրոս Կարապետեան	105
Մանուկ Գրիգորեան	100
Գրիգոր Գարամանեան	110
Ասատուր Շէկէրճեան	100
Նիկողոս Կըկըզեան	100
Գուրգէն Պէյեան	115
Պետրոս Մելիտոսեան	50
Մկրտիչ Տօլպաշեան	50
Մարկոս Շահպազեան	50
Խնկիկ Գարաճեան (Բ. անգամ)	50
Ընկերուհի Հայկանուշ Գալուստեան	25
Ընկերուհի Սերաֆի Զօպանեան	25
Գումար	1300
Նախորդ գումար	32,630
Ընդհ. գումար	33,930

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԵՐԻ-ՏԵՐՄԱՆ մերձեցման յանձնախումբը որ իր նիստերը կը գումարէր Մոսկուայի մէջ վերջացուց իր աշխատանքները յուլիս 9ին, չորեքշաբթի: Արդիւնքը պիտի տեղեկագրուի երկու կողմերու կառավարութիւններուն:

ՎԵԶՈՒՎԻ բորբոքումը կը սաստկանայ հետզհետէ: Հրաբուխի դիտարանին զեկոյցը կը յայտնէ թէ լաւայի ժայթքումը կը շարունակուի, միայն մէկ բերնէ, որուն տրամագիծը մեծցած է 12 մեդրի չափ:

Լաւային բռնած շրջանը կրկին չափով տարածուած է 24 ժամուան մէջ:

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ մը հարցման պատասխանելով, Անգլիոյ արտաքին նախարարը յայտնեց թէ զինաթափութեան նախապատրաստական յանձնախումբին նիստը որ տեղի պիտի ունենայ նոյեմբեր 3ին, կը յուսացուի որ վերջինը պիտի ըլլայ եւ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդը պիտի կրնայ թուական մը նշանակել, հրաւիրելու համար զինաթափութեան ընդհանուր խորհրդաժողով մը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ գեղեցկութեան թագուհիները մեկնեցան դէպի Ամերիկա, մասնակցելու գեղեցկութեան մրցումին: Անոնց մէջ են Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ գեղեցկութեան թագուհիները:

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ Մէրմոզի փորձը՝ կտրելու Հարաւային Ատլանտեանը Նաթալէն Տաքար, ձախողեցաւ: Օդանաւորդը ճամբայ ելեր էր յուլիս 8ին, ժամը՝ իրիկուան 7.30ին: 15 ժամ թռիչքէ յետոյ 2400 ք.մեդր կտրած էր, երբ ստիպուեցաւ վար իջնել Սենեկալեան Սէն-Լուիէն 700 քիլոմեթր հեռու, Կանաչ Հրուանդանի կղզիներուն հարաւ արեւելեան կողմը, Շոգենաւ մը ազատեց օդանաւորդը եւ իր երկու ընկերները:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ՅՈՒԿԷՍ ԱՌՀԱՐԻԻՐ 1930Ի ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս 13ին Ամսդէրտամի, Պրիւքսէլի, Պերլինի, Լոնտոնի, Նիւ Եորքի, Փարիզի, Հռոմի, Ստոքհոլմի եւ Ցուրիխի հրապարակներուն վրայ շրջաբերութեան հանուեցաւ գերմանական նոր փոխառութիւնն, որ որոշուած էր Եընգի ծրագիրով, միջազգային երկարատեւ եւ դժուարին բանակցութիւններէ վերջ։

Փոխառութեան ընդհանուր գումարն էր կլոր թիւով 351 միլիոն տոլար, որուն 51 միլիոնը պիտի ծախսուի իբր դրամատանց յանձնարարողչէք, ծախք, տուրք եւ այլն եւ մնացեալ 300 միլիոն տոլարը (7 ու կէս միլիառ ֆրանք) պիտի բաժնուի պահանջատէրերուն մէջ, միջազգային հաշուեյարդարի դրամատան միջոցաւ, պետութեանց հաւանութեամբը որոշուած սակով։ Այսպէս ուրեմն իւրաքանչիւր 1000 ֆրանքնոց պարտաթղթէ 850 ֆր. զուտ գումար պիտի մնայ պահանջատէրի հաշուոյն։

Վերոյիշեալ ինը հրապարակներէն իւրաքանչիւրին յատկացուած էր որոշ գումար մը. Ֆրանսայի 100 միլիոն, Ամերիկայի նոյնչափ, Անգլիոյ 60 միլիոն, Հոլանտայի 30 միլիոն, Շվէտի նոյնչափ, Զուիցերիոյ 17 միլիոն, Գերմանիոյ 8 ու կէս միլիոն, Իտալիոյ 5 ու կէս միլիոն եւ Պելճիքայի 5 միլիոն, իւրաքանչիւր հրապարակի համար, տեղական դրամով եւ հաշուուած ոսկիի արժէքով։ Ֆրանսայի համար տրամադրուած էր այսպէս 2 ու կէս միլիոն պարտաթուղթ իւրաքանչիւրը 1000 ֆրանքնոց։

Հրապարակման գին որոշուած էր ամէն շուկաներու համար 90 առ հարիւր, այսինքն 1000 ֆրանք մայր գումարնոց պարտաթուղթը 90 ֆրանքի. միայն Ֆրանսայի մէջ 98 1)4ի հրապարակ հանուեցաւ, բայց Միջազգային դրամատունը այդ աւելորդ 8 1)4 ֆրանքը ամբողջ ֆրանսական բաժնի գումարին համար միանուագ վճարեց Ֆրանսայի պետական գանձին իբր տուրք, որով այդ փոխառութիւնն այլեւս 35 տարի զերծ պիտի մնայ որ եւ է պետական հարկէ եւ պիտի բերէ իր տիրոջ 5 ու կէս առ հարիւր զուտ տոկոս։

Տոկոսները (կտրօն) եւ մայր գումարներն, ինչպէս ըսինք, վճարելի են ոսկեդրամի հաշուով, մինչեւ իսկ այն պարագային երբ տեղական դրամը անկում ունենայ, որ եւ է պատճառաւ։

Ընդհանուր առմամբ կարելի է ըսել թէ փոխառութիւնն յաջողութեամբ փակուեցաւ. այսպէս օրինակ. Ֆրանսայի բաժինը նապաստիկ ստորագրուեցաւ մէկ օրուան մէջ, այսինքն ֆրանսացի դրամատէրները երեք անգամ աւելի գումարի մը համար արձանագրուեցան եւ 3000 ֆր. ուզողին 1000 ֆր. պարտաթուղթ միայն տրուեցաւ։ Պելճիքայի մէջ արձանագրութիւնն ութ օր տեւեց, Հոլանտայի մէջ առաջին շաբաթը 40 առ հարիւր միայն ստորագրուած էր եւ վերջ ի վերջոյ հրապարակ հանելու գործողութիւնն ստանձնող խմբակն ստիպուեցաւ իր յանձնարարողչէքի մէկ մասը գնորդներուն տրամադրել։ Նիւ Եորքի մէջ, դրամատէրները շատ տրամադիր չերեւցան ստորագրուելու եւ մեծ մաս մը մնացած է տակաւին դրամատանց ձեռքը։ Լոնտոնի մէջ 90 առ հարիւրով հրապարակ հանուած պարտաթուղթերն արդէն կարելի է 88 առ հարիւրով գնել սակարաններն մէջ։

Ինչպէս նախապէս ալ առիթ ունեցած ենք ըսելու, 5 ու կէս կամ 6 ու կէս տոկոսը ներկայ պարագաներուն մէջ շատ հրապուրիչ եկամուտ մը չէ ամէնքին համար, նամանաւանդ որ պարտապանը Գերմանիան է եւ ամէնքը միեւնոյն վստահութիւնը չունին անոր բարի կամեցողութեան եւ վճարելու կարողութեան վրայ։ Ամենայաջող արդիւնքը Ֆրանսայի մէջ միայն ձեռք բերուեցաւ եւ ատոր ալ պատճառն այն էր որ Ֆրանսայի հրապարակը շատ տրամադրելի գումար ունի եւ այսօր համեմատաբար իր թիւին, Ֆրանսան ամենահարուստ երկիրն է։ Անգլիոյ մէջ պաշտօնապէս արձանագրուած անգործներու թիւը երկու միլիոնի կը մօտենայ, Գերմանիոյ մէջ 2 ու կէս միլիոն է, Ամերիկայի մէջ ատոնց կրկինը։ բայց Ֆրանսայի մէջ անգործ Ֆրանսացի գործաւոր գրեթէ չկայ։

Այս փոխառութիւնն, ինչպէս ըսինք, հետեւանքն էր Եընգի ծրագրին, որուն ամենագլխաւոր եւ կենսական նպատակն էր Գերմանիոյ քաղաքական եւ պատերազմական տալիքը վերածել վաճառականական տալիքի. ընթերցողներն անշուշտ կ'ըմբռնեն տարբերութիւնը, որ շատ կարեւոր է եւ որուն վրայ կ'արժէ երկարօրէն անդրադառնալ։

Պետական պարտք մը բռնադատուած է պարտեւալին, որ ստիպուած է ընդունիլ յաղթողի ամէն պայմանները, որչափ ալ որ ծանր ըլլան անոնք. vae victis... բայց այդ պարտեւալը, որ կը ստորագրէ 10, 20, 30 կամ աւելի տարիներ վերջը վճարելի պարտամուրհակներ, այդքան երկար ժամանակուան միջոցին կրնայ զօրանալ, բուժել իր վէրքերը եւ յարմար առիթ մըն ալ ջնջել այդ պարտքերը, այսինքն բռնութեամբ պատասխանել բռնութեան եւ չվճարել այլեւս։ Այս տեսակ դէպքեր շատ անգամներ տեղի ունեցած են պատմութեան մէջ։

Միեւնոյնը չէ սակայն վաճառականական պարտքը. փոխ տրուած դրամի մը կամ յանձնուած ապրանքի մը փոխարէն տրուած մուրհակ մը չվճարելը անպարկեշտութիւն է եւ հետեւանքն ալ սնանկութիւն։ Այս փոխառութեամբ ուրեմն պահանջատէր Դաշնակից պետութիւնները նպատակ ունէին Գերմանիոյ պետական պարտքը փոխանցել անհատներու, որպէսզի ան այլեւս չկարողանայ առարկութիւններ մէջտեղ բերել եւ երբ եւ իցէ չվճարել։ Յաջողեցա՞ն այդ նպատակին մէջ. փափուկ հարց մըն է այս որուն դրական պատասխան մը տալը դժուար է։ Եւ կարեւոր է այս խնդրին լուսաբանութիւնը, որովհետեւ այս փոխառութիւնը առաջին մասն է միայն եւ անոր հետզհետէ պիտի հետեւին ուրիշներ։

Ըստ ոմանց, ֆրանսացի պահանջատէրերը մեծ վտանգի մը ենթարկուած են անվճար մնալու, եթէ երբ եւ իցէ պատերազմ ծագի Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։ Մինչեւ իսկ պատերազմի մը պահուն Գերմանիա չէկրնար ջնջել չէզոք երկիրներու մէջ զետեղուած իր պարտամուրհակներու վճարումը. շատ շատ կըրնայ մորաթորիոմ կամ պայմանաժամ մը խնդրել, բայց պատերազմիկ երկրի մը հպատակներուն կամ քաղաքացիներուն ունեցած պահանջները կրնայ բռնագրաւման ենթարկել եւ դադրեցնել վճարումները։ Վերջին պատերազմին բոլոր պատերազմիկ կողմերն ալ բռնագրաւեցին ոչ միայն թշնամի պետութեանց կալուածներն իրենց երկիրներուն մէջ, այլեւ թշնամի անհատներու պահանջները եւ մինչեւ իսկ խանութները։ Ի՞նչ երաշխիք կայ թէ յառաջիկային ալ միեւնոյնը չպիտի պատահի։

Որպէսզի Գերմանիան չի կրնայ ջնջել իր պարտքը, պէտք էր միջազգայնացնել փոխառութիւնը, այսինքն միայն այնպիսի շուկաներու մէջ հրապարակ հանել այդ պարտաթուղթերն, որոնց երկիրներուն հետ որ եւ է հաւանականութիւն չկայ թէ Գերմանիա կրնայ պատերազմի բռնուիլ։ Որչափ ալ որ տրամաբանական ըլլայ այս ձեւը, իրականին մէջ անգործադրելի է, որովհետեւ փոքր տէրութիւններն երբեք չեն կրնար այդչափ դրամ գտնել եւ երկրորդ 5 ու կէս առ հարիւր տոկոսի մը սիրոյն ոչ մէկ պետութիւն պիտի ուզէ յառաջիկայ անպատեհութեանց կամ բարդութեանց մատնել իր քաղաքացիները։

Պէտք էր սրակ ձեւով փոխառութիւն մը կնքել միակ դրամական հիմքով մը, եւ ոչ թէ ինը տարբեր պետութեանց հրապարակներուն վրայ ինը տարբեր դրամներով։ Այդպիսով գոնէ դժուար կ'ըլլար գիտնալը թէ այսինչ պարտաթուղթը ո՞ւր հրապարակ հանուած է. մինչդեռ հիմա ֆրանքով նշանակուած պարտաթուղթը զուլուի մը ձեռքն ալ որ գտնուի, Գերմանիա գիտէ թէ այդ պարտաթուղթը Ֆրանսայի մէջ ստորագրուած է եւ անոր առաջին տէրը Ֆրանսացի մըն է։

Եթէ մէկ տեսակ պարտաթուղթ հրապարակ ելած ըլլար, Գերմանիա մինչեւ իսկ պատերազմի պահուն ստիպուած պիտի ըլլար կամ ամէնը մէկ դադրեցնել կամ ամէնքն ալ վճարել, մինչդեռ այժմ Գերմանիա կըրնայ դադրեցնել ֆրանքով պարտաթուղթերու վճարումը եւ շարունակել, օրինակ զուիցերական եւ շվէտական պարտքերու վճարումը,

Ամբողջ պարտքը մէկէն դադրեցնելով, պատերազմի պահուն Գերմանիա վտանգած կ'ըլլար իր վարկը եւ նոր դրամ գտնելու դժուարութեան կը հանդիպէր, մինչդեռ միայն պատերազմիկ կողմի պարտքը դադրեցնելով, օրինաւոր գործ մը ըրած կ'ըլլայ ըստ պատերազմական օրէնքներու եւ իր վարկը չի կորսներ։

Իրաւ է թէ Գերմանիա յանձնառու եղած է Միջազգային Դրամատան վճարելու ամբողջ պարտքին տոկոսները, առանց որ եւ է տարբերութեան եւ այդ յանձնառութիւնը վաւերական է, որչափ ժամանակ որ խաղաղութիւնը կը տիրէ, բայց երբ պատերազմ յայտարարուի, ո՞վ կրնայ երաշխաւորել պարտքերու վճարումը։

Եընգի ծրագիրը պատրաստողներն եւ Միջազգային Դրամատան վարիչները վերահասու են անշուշտ թէ պատերազմի պահուն կը վտանգուին եղած կարգադրութիւնները, բայց անկարելի էր, կ'ըսեն, ուրիշ կերպ կարգադրել։ Կամ պէտք էր մինչեւ ամբողջական վճարումը բանակները պահել թշնամի հողին վրայ, ինչպէս ըրաւ Գերմանիա 1870ին եւ կամ յանձնառու ըլլալ ամէն հետեւանքներու։

Եթէ մինչեւ իսկ, կ'ըսեն անոնք, միայն մէկ տեսակ դրամով փոխառութիւն կնքուէր եւ Գերմանիա չգիտնար թէ ո՞ր գումարը որ երկրէն եկած է, պատերազմի պահուն ան կրնայ նախ վճարել ամէնը կրցածին չափ եւ յետոյ մորաթորիոմ պահանջել եւ պատերազմէն վերջն ալ, եթէ յաղթական ելնէ, ամբողջ իր պարտքերը բռնութեամբ փոխանցել թշնամիներուն, իսկ եթէ յաղթուի, արդէն հասած կ'ըլլայ սնանկութեան դուռը եւ խնդիրը ինքն իրեն կարգադրուած կ'ըլլայ։

Ամէն անոնք որ բիւզանդական վէճերու կը մասնակցին մոտաւոր թէ հեռաւոր ապագայի մը պատահելիքին վրայ, աւելորդ ժամավաճառութիւն է որ կ'ընեն անտարակոյս, որովհետեւ այսօր ինչ երաշխիք ալ որ առնուի, ինչ տեսակ վաւերաթուղթեր ալ որ ստորագրուին և կնքուին, չէ՞ որ կարելի է մէկ գրչի հարուածով այդ ամէնը քուրջի կտոր յայտարարել։

Որչափ ատեն որ բիրտ ուժն եւ զէնքերն են որ պիտի ըլլան վերջին իրաւարարները, աւելորդ է արդարութիւն եւ պարկեշտութիւն սպասել իշխողներէն եւ դրամատէրներէն...։

Մ. Տ.

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

(Շրջուն քարոզիչի մը վաւերական տեղեկութիւնները)

Արժանթինի Հայոց Թիւը

Գլխաւոր գաղութը ամփոփուած է Պուէնոս Այրէսի եւ անմիջական շրջանակներուն մէջ։ Պուէնոս Այրէս մայրաքաղաքն է Արժանթինի։ Հոս կը բնակին մօտ 10,000 Հայ, իսկ արուարձաններուն մէջ՝ 1 — 2000։ Գորտովա քաղաքը կը բնակին 2000 Հայեր։ Ռոզարիօ քաղաքին մէջ 400ի չափ, եւ Պորեսոյի մէջ ալ մօտ 100։

Արժանթինի Հայոց տնտեսական վիճակը

Արժանթինի հայ գաղութը եօթը կամ ութ տարուան կեանք ունի, թէեւ աւելի 30 տարի առաջ Հայեր գացած էին հոն։ Այս հին Հայերէն կան յայտնի վաճառականներ, ինչպէս Սուքիասեան եւ Պերկամալի, որոնք մանիֆաթուրայի գործ կ'ընեն, կայ նաեւ Խաչիկեան անուն ճարտարապետ մը։

Միւս Հայերը կը զբաղին արհեստներով, ինչպէս կօշկակարութիւն, դերձակութիւն։ Գործաւորները քիչ են։

Նոյնիսկ հայ դրագիրներ ալ կան արժանթինեան մեծ վաճառատուններու մէջ։ Զարմանալի կը թուի որ Հայերը շատ կը սորվին սպաներէն լեզուն։ Կան նաեւ երկու-երեք հայ բժիշկներ, որոնք վկայեալ են արժանթինեան բժշկական համալսարանէն։ Կը համրուին նմանապէս քանի մը հայ փաստաբաններ։ Արժանթինի դոլէճները յաճախող հայ ուսանողներու թիւը 10էն աւելի է։

Ձուլումի վտանգը

Հայ կիներ եւ ընտանիքներ հոն ալ կան, բայց շատ շուտով կը ձուլուին եւ կ'արժանթինանան։ Չնայելով որ վեց հատ հայ մանկապարտէզ կայ միմիայն Պուէնոս Այրէսի մէջ, նոր սերունդը արագօրէն կը մոռնայ հայութիւնն ու հայերէնը։ Կարծես հայութիւնը ամէնէն առաջ եւ ամէնէն շուտ պիտի ձուլուի Արժանթինի մէջ։

Արժանթինի հայ մամուլը

Թերթ մը կը հրատարակուի «Արժանթին» անունով, խմբագրութեամբ կեսացի Սերգօ Գազասի, որ 20 տարի առաջ հաստատուած է հոն։ Այս թերթը երեք տարիէ ի վեր կը հրատարակուի պարբերաբար, այսինքն 15 օրն անգամ մը, եւ ունի հայերէն ու հայատառ թուրքերէն բաժիններ։

Ուրուկուայի Հայերը

Ուրուկուայի Հայերը կեդրոնացած են երկրին մայրաքաղաք Մոնթէվիտէոյի մէջ, որ Պուէնոս Այրէսի դիմացի եզերքը կ'իյնայ, Ռիօ տը լա Փլաթայի գետաբերանին անդիի կողմը, գիշերուան մը շոգենաւային ճամբու հեռաւորութեամբ։ Հոս կան 2000ի չափ Հայեր։ Բողոքականներու թիւը 200 է։ իսկ հայ կաթոլիկները աւելի քիչ են։ Այս վերջիններու պետն է Գեր. Քէշիշեան, Մարաշցի։

Մոնթէվիտէոյի լուսաւորչական Հայերը ո՛չ եկեղեցի ունին եւ ո՛չ ալ քահանայ։ Կը զբաղին խանութպանութեամբ, նպարեղէնով, դերձակութեամբ, պտղավաճառութեամբ։ Կան նաեւ քանի մը հայ լուսանկարիչներ։ Քաղաքին սպանդանոց-գործարաններու մէջ կ'աշխատին հայ գործաւորներ։ Մոնթէվիտէոյի մէջ կը գտնուին Ամանոսի Հասան Պէյլի գիւղէն եւ Հաճընէն Հայեր։ Հայ կաթոլիկները մեծ մասով Ենկիւրիցի են, նաեւ Մարաշցի։ Խարբերդի եւ Բալուի կողմերէն ալ Հայեր կան։

Պրազիլիոյ Հայերը

Սան Փաւլօ քաղաքը գլխաւոր կեդրոնն է Պրազիլիոյ հայ գաղութին։ Հոս կան 2500ի չափ Հայեր։ Յետոյ կուգայ Սանթոս, ուր հաստատուած են քանի մը հարիւր հայրենակիցներ։ Ռիօ տը Ժանէյրօ, որ Պրազիլիոյ մայրաքաղաքն է, ունի 50ի չափ Հայեր։ Հոս հոն ցրուած եւ շրջուն մանրավաճառութեամբ զբաղող քանի մը հազար Հայեր ալ կան։ Հայ լուսաւորչականները ունին եկեղեցի մը, Ռըզգալա Ճորճի տրամադրած տան մէջ։ 2 — 300 բողոքականներու եկեղեցին եւս կազմակերպեցի, իսկ կաթոլիկ Հայերը կազմակերպութիւն չունին։

Պրազիլիոյ Հայերուն տնտեսականը

Այս ուղեւորութեանս ընթացքին երկու անգամ այցելեցի Պրազիլ։ Հայերը ամուր տնտեսական մը ստեղծած են իրենց համար։ Սան Փաւլոյի մէջ կան 20 հատ կօշիկի հայ գործարաններ, որոնց տէրերը մեծ մասով Մարաշցի են։ Հոն Հայերը խանութպանութիւն ալ կ'ընեն եւ արդուզարդի կամ հագուստեղէնի վերաբերեալ խանութներ ալ կը պահեն։

Պէտք է ըսեմ թէ կօշիկի գործը որ երկար ատենէ ի վեր հոծ եւ ստուարաթիւ Սուրիացիներու (անոնց թիւը 1,000,000 ցոյց կուտայի ասկէ առաջուան մարդահամարները, Սուրիայէն եկող եւ Պրազիլի մէջ ծնածներով միասին) ձեռքն էր, այժմ անցած է Հայերու, որոնք շատ ուժեղ մրցում մը ստեղծած են եւ գրաւած են հրապարակը, վայելելով լաւ վարկ, եթէ շարունակեն այսպէս։

Հալէպցի արաբախօս Հայը, Պ. Ռըզգալա Ճորճ, միլիոնատէր մըն է եւ ունի արույրի մեծ գործարան մը։ Այս Հայը հարստացած է թէ' իր գործարանին եւ թէ կալուածային առեւտուրի միջոցաւ։ Պ. Ռըզգալա Ճորճ, Հայերու օգտակար եղած է անց եալին մէջ, եւ օգտակար է ներկայիս։ Միւս միլիոնատէրն է Միհրան Լաթիֆ, որ այժմ մեռած է։ Ասոր կինը իտալացի ըլլալով, զաւակները հետզհետէ կը մոռնան իրենց հօր ազգութիւնը եւ գրեթէ կապ չունին Հայերու հետ։

Պէտք է յիշեմ նաեւ անունը Լազարօ Նազարեանի, որ թէեւ միլիոնատէր չէ, բայց շատ օգտակար անձ մը եղած է Հայերու, շարունակ ի նպաստ իր ազգակիցներուն դիմումներ կատարելով պրազիլեան կառավարութեան մօտ։ Պ. Լազարօ Նազարեան շատ ազդեցիկ բարեկամներ ունի Պրազիլցիներէն։ Ինք բնիկ Խարբերդցի է եւ եղբայրը՝ նախկին քարոզիչ Հայկակ Խազոյեանի, որ գործավաճառութիւն կ'ընէ Գալիֆորնիոյ Փասատենա քաղաքին մէջ։ Լազարօ Նազարեան 40 տարիէ ի վեր Սան Փալօ կը գտնուի և բարեկեցիկ է։

Յիշենք նաեւ Գիւտ Մխիթարեանը (նախկին եպիսկոպոս) որ տեղւոյն խելահաս եւ ուշագրաւ Հայերէն է։ Այս երկու Հայե՛րը փերեզակութեան (պազիրկեան) խանութներ ունին։

Արժանթինի Հայերուն թիւը կը գնահատեմ մօտ 15 հազար, Ուրուկուայի Հայերունը՝ 2000, իսկ Պրազիլիոյ Հայերունը՝ 5000։ Ուրեմն այս երեք երկիրներու Հայոց թիւը շուրջ 21,000։ Ասոնք գնահատութիւններ են։ Սա եւս աւելցնեմ որ Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութները տնտեսապէս աւելի կը բարգաւաճին, բաղդատելով իրենց հաստատման տարիներուն հետ, քան բարգաւաճած են Միացեալ Նահանգաց Հայերը։ Միայն ցաւն հոն է, որ Հարաւային Ամերիկայի Հայերը շուտով կը կորսնցնեն իրենց ինքնութիւնը եւ նոր սերունդները այլեւս գրեթէ կը դադրին Հայ ըլլալէ։

ԿԻԼԻՊԷՆԿԵԱՆ ԿՏԱԿ ԿԱ՞Յ

Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ յայտնի չէ թէ հանգուցեալ Պատրիկ Կիւլպէնկեան որ եւ է կտակ ըրա՞ծ է ազգին թէ ոչ։ Բայց եւ այնպէս, կը կարծուի որ կարեւոր գումար մը յատկացուած է ազգային կարիքներուն, եւ մասնաւորապէս Հալէպի մէջ մայրանոցի մը հաստատման, ի յիշատակ իր հանգուցեալ տիկնոջ։

Այս առթիւ յիշենք թէ հանգուցեալին եղբայրը, Կիւլապի Կիւլպէնկեան, որ եղերական պարագաներու տակ սպաննուեցաւ, Պատրիկ Կիւլպէնկեանի զաւկին՝ Սերովբէի հետ 400.000 տոլարի կտակ մը թողուց ազգին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒ[Ն]

Մեր աշխատակիցներէն Պ[...] Թորոսեան՝ որ միեւնոյն [...] մաս կը կազմէ «Էնֆորմա[...] խմբագրութեան, սոյն թե[...] մէջ յօդուած մը գրած է [...] քիոյ մէջ վերջերս հաստա[...] պետական պանքային կազմա[...]ութեանը մասին։ Յօդուա[...] գիրը ի մէջ այլոց կը գրէ.

«Թուրք կառավարու[...] պատրաստած օրինագիծը եւ[...] կուածէ զուիցերիացի մասնա[...] մը քննութեան, Մ. Մոլֆի, սուցիչ Լօզանի համալսարանի[...] եւ նախկին տնօրէն Երկրագո[...]կան պանքային։ Այս պարա[...] գրաւական մըն է արդէն ո[...] լոր մասնագիտական մանրա[...]նութիւնները հիմնապէս ուսու[...] սիրուած են։ Հարկ է միայն [...]նալ թէ՝ մասնագէտին բոլոր [...]լադրութիւններն ալ նկատի [...]նուա՞ծ են։ Անոնք՝ որոնց ծ[...] է թուրք ղեկավարներուն մ[...]նութիւնը եւ ելմտական խ[...]ներու մէջ ունեցած անփո[...]թիւնը, իրաւունք ունին սկե[...] ըլլալու քիչ մը։

Օրէնքներն ու կազմա[...] կանոնագիրները — որքան ա[...] տարեալ ըլլան — չեն բաւեր [...] ջողապէս կառավարելու ընկե[...]թիւն մը կամ դրամատուն[...] Ի՛նչ որ կարեւոր է, այդ օ[...]ներն ու կանոնագիրները յա[...] ուզելու կամեցողութիւնն է։ [...] պարագայի մէջ, իրողութի[...] կայ մէջտեղը, որ փոփոխու[...] մը ցոյց կուտայ թուրք [...]ներու մտածելակերպին մէ[...] դարեւ, ինչպէս որ մեր վե[...] ծած վերոյիշեալ օրէնքը [...] կուտայ, թուրք կառավա[...]թիւնը, հակառակ իր սկզբ[...] ծրագրին, բարեյաջող գաղ[...] ունեցած է պարտաւորիչ չդ[...] դրամատան համար անհրա[...] դրամագլուխին ստորագրու[...] Ասկէ զատ, որեւէ բացառի[...] սահմանած չէ ստոր դրա[...] ներուն՝ զորս ազատ թողած [...]տական նոր դրամատան հե[...] ննելիք իրենց յարաբերու[...] ներուն մէջ։ Ուրախ ենք հ[...] տեսլու այս պարագան որ միայն կատարելապէս նպա[...] ւորէօմ. ազգային տնտեսու[...] այլ նաեւ համաձայն է [...] րուն այն կազմակերպու[...] րուն եւ հաստատութեանց [...] Թուրքիոյ հետ ելմտակա[...] րաբերութիւններու մէջ ե[...] ւականապէս»։

ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԱՂԵ[ՍՏԻՆԻ] ՄԷՋ

Ամբողջ Պաղեստինի [...] շարունակուին գրգռութիւ[...] Աքքայի շրջաններուն մէ[...] նուող Հրեաները սկսած են [...] թել դէպի Երուսաղէմ. Զի[...]րական պաշտպան դրու[...] դեռ կը մնայ Աքքայի մէ[...] ամէնէն աւելի գրգռուած [...] քաղները։ Երուսաղէմի մէ[...] քաղներու խանութները գ[...] մնան եւ բոլոր հրէական [...] շաններն ու արձանագրու[...]ները վար կ'առնուին։ Զի[...] ոստիկաններ կը հսկեն [...] քին մէջ ընդհանուր ապա[...]թեան։ Անգլիացի ոստիկ[...] դաշունահարուած է Արաբ[...] կողմէ։

Այս խառնակութեանց [...] են հաւանաբար Երուսաղէմի դէմքի փողոցներուն մէջ հա[...] նավարական թռուցիկներ [...]ուած են եւ կարմիր դրօշ[...] պարզուած հեռագրական [...] ռաձայնային թելերուն [...] Անգլիական ոստիկանու[...] խիստ միջոցներ ձեռք [...] դտնելու համար այս [...] թռուցիկներուն հեղինակ[...]

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԻՖԻԼԻՍ

Աղբարա (Լէնինականի շրջան) վարակուած է սիֆիլիսով, զոր բերած էին Թուրքերը իրենց զինուորներուն հետ։ Վերջերս այդ շրջանը ղրկուեցաւ բժշկական խումբ մը, պայքարելու համար սիֆիլիսին դէմ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Այս միջոցիս Երեւանի Հայ թատերախումբը ամբողջութեամբ կը գտնուի Մոսկուա, ուր կը կատարուի գեղարուեստական ողիմպիական մը։ Միւս կողմէ Մոսկուայի գեղարուեստական երկրորդ թատերախումբը հասած է Երեւան, ուր պիտի խաղայ «Ծղրիթը վառարանի վրայ» (Տիքընս), «Զուգակ» (Աֆինոգենոֆ)։ Այն ատեն Հայ Արուեստի Տան մէջ պիտի տայ երկու գեղարուեստական երեկոյթներ, առաջինը նուիրուած Լ. Տոլստոյի, Դոստոյեւսկիի, Ա. Չեխովի ստեղծագործութեանց (արտասանութիւն, ընթերցում եւլն.), իսկ երկրորդը արտասանութիւններու՝ այս կամ այն թատերգութիւններէն (Լ. Տոլստոյի «Իվան Ահեղի մահը»). Ա. Տոլստոյի «Պետրոս Ա.»ը, Սուխավօ Կոբիլի «Գործը», Բերգերի «Հեղեղը»), զորս կարելի չպիտի ըլլայ ներկայացնել Երեւանի բեմին վրայ տարկայական պակասութիւններու պատճառով։

Քանի մը տեղեկութիւններ այս թատերախումբին մասին.—

Մոսկուայի գեղարուեստական երկրորդ թատեխախումբը հիմնուած է 1903ին, առաջին անգամ ներկայացնելով Հայլմանսի «Յոյսին կործանումը»։ Ղեկավարն էր Ստանիսլավսկին, իսկ բեմավարը՝ Սուլերժիցկին (Լ. Տոլստոյի քարտուղարը)։ Թատերախումբին կը մասնակցէր նաեւ Չեխով, որ խաղացած է Համլէթ։ Դարձեալ, այս խումբին մէջ կայ նաեւ Հայ մը, Սուրէն Խաչատրեան։

ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

Ինչպէս գրեցինք, յունիս 15ին Մոսկուայի մէջ բացուեցաւ արուեստներու ողիմպիականը, որ պիտի տեւէ մինչեւ յուլիս 15։ Կը մասնակցին 18 թատերախումբեր 14 լեզուով, 10 երաժշտախումբեր, 9 շարժանկարի կազմակերպութիւններ։ Բացման խօսքին մէջ ծերունի Ֆելիքս Կոն ողջունած է «ազգերը» իբրեւ «երկրի տէրեր» եւ ոչ թէ հիւր։ Լունաչարսկի եւս խօսք առնելով, անդրադարձաւ «ազգային հարցի» մասին։—

«Երեք տարազ կայ ազգային մշակոյթներու բնորոշման։ Առաջին տարազն է՝ ազգային մշակոյթ թէ ըստ ձեւի եւ թէ ըստ բովանդակութեան։

Երկրորդ տարազն է՝ միջազգային մշակոյթ թէ ըստ ձեւի եւ թէ ըստ բովանդակութեան։

Երրորդ տարազն է՝ մշակոյթ ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ միջազգային։ Այս վերջին տարազն է, զոր կ'իրագործէ կոմունիստ կուսակցութիւնը։»

Հայ թատերախումբն ալ կը մասնակցի այս ողիմպիականին։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ

Բժշկական կաճառը տեղեկագիր մը ներկայացնելով, կը խօսի այն արկածներուն մասին, որոնք յաճախադէպ դարձած են, քանի կը շատնայ ինքնաշարժներու թիւը։

Բժիշկները կը նկատեն որ ինքնաշարժի արկածները արդիւնք են մեքենավարներու գինովութեան, ջղային թաքուն հիւանդութեանց յառաջացման, պատերազմի վէրքերուն (գանկի վրայ), դարաշրջանի անհանգիստ ու խռովահար ոգիին, արագութեան մարմաջին, գոյութեան պայքարի սրութեան։ Նոյն ատեն կը յիշեցնեն, որ փողոցներու ձեւը մնալով նոյնը, երբեք բարեփոխութիւն մը չի նշմարուիր քաղաքաշինութեան մէջ, որ համապատասխան ըլլար տեղափոխութեանց արագութեան կամ դիւրութեան կշռոյթին։ Այսպէս փողոցները կը շինուին խաչաձեւումներով, որոնք աւելի եւս կը նպաստեն արկածներուն։ Փողոցներու գիծին տալով տարբեր ուղղութիւն մը, պարզապէս փոխելով քաղաքներու երկրաչափական պատկերը, թերեւս նուազ պատահէին արկածները։

Բժշկական կաճառին տեղեկագիրը, սակայն, իբրեւ անմիջական պահանջ կը ներկայացնէ հետեւեալ կէտերը.—

Կառք վարելու արգելք դնել բոլոր անոնց վրայ, որոնք 1—20 տարեկան չեն դեռ, 2.—ջղային կամ երակային հիւանդութիւններ ու վէրքեր ունեցած են, 3.— անդամատեալ են եւ բնախօսապէս տկար։

Արտօնագիրները փոխել երեք տարին մէկ անգամ, ամէն արկածէ վերջ, եւ գինովութեան պարագային։

Որպէսզի հասկցուի այս տեղեկագրին արժէքը, աւելցնենք որ փրոֆ. Քլօտ կ'ըսէ թէ «բազմաթի՞ւ են խենթերը, որոնք կը պտըտին փողոցներուն մէջ, թէեւ ոչ ոք խենթ կը կարծէ զանոնք»։

ՎԱՆԻ ՄԷՋ 50 ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ ՄԻԱՅՆ ԿԸ ԲՆԱԿԻՆ

Վերջերս Վանէն Մուսուլ ապաստանած հայ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Վասպուրականի եւ Վանի այժմու վիճակին մասին.—

Մինչեւ օրս Հայերու բացակայութեամբ, Վան-Վասպուրական ամայի եւ աւերակ պատկեր ունի։

Քէմալական եւրոպականացումը ոեւէ ձեւով մուտք գտած չունի Վանի մէջ. Վերաշինական աշխատանքներ գոյութիւն չունին։ Եղած բնակչութիւնը հաւաքուած է Քոնտըրչին եւ շրջակայքը։ Բուն քաղաքին մէջ հազիւ յիսունի չափ ընտանիքներ կան նստած։

Պատերազմի ընթացքին աւերակ դարձած տուները եւ փողոցները նոյն աւերակ վիճակին մէջ են։ Միակ նոր կառուցուած շէնքը կարելի է համարել կառավարչատունը, որ աւերակ տան մը վերանորոգումով եղած է։

Ամբողջ Վասպուրականի բնակչութիւնը խիստ ցանցառ է։ Ամէնէն բազմամարդ գաւառը Հայոց Ձորն է, որու բնակիչներուն մեծագոյն մասը Թաթարներ են եւ դժգոհ իրենց վիճակէն։ Հայկական հարիւրաւոր գիւղեր գրեթէ ամայի են դեռ։

Կառավարութիւնը, ըստ իր բարի սովորութեան, տուրքերու տակ կը ճնշէ ժողովուրդը։ Բացի հազար ու մէկ անուան տակ գանձած տուրքերէն, այժմ ալ կենդանիները ազնուացնելու մտօք «ընտիր տեսակէն» «պուղա»ներ կը ղրկէ գիւղերը ու փոխարէն՝ հակառակ ժողովուրդի գանկութեան՝ 120 մեճիտիէ վարձք կ'առնէ։ Վերջապէս, հազար ու մէկ «վէր սօրմա»ներ կան, դատարկ գանձը լեցնելու համար։

Մոխրաբերդ եւ Աղթամար վանքի դրսի տունը ծովի ջուրերով ծածկուած է։ Աղթամարի շէնքերու աւերակ պատերէն մէկ քանին միայն զերծ մնացած են այդ աղէտէն։ Միեւնոյն բախտին արժանացած են Հայոց Ձորի Խարականց գիւղը եւ Խորգոմը։

Վանայ ծովի յառաջխաղացումներու պատճառաւ յիշեալ գիւղերու շրջապատի 5-6 կտոր գիւղերը անբնակելի դարձած են։ Բուն քաղաքի աւերակ պարիսպներու առաջ հասած է ծովը եւ ժամանակէ մը ի վեր Զայիրըը կոչուածը ծածկուած է ջուրով։

Ոեւէ ատեն Վանի ծովը այսքան զգալի խաղացք չէր ունեցեր։ Ըստ ծերունիներու պատմածին՝ 50-60 տարի առաջ Արամետի եւ Գերաշէնի ճամբան Աւանի խուլէն 100 քայլ անդին կը գտնուէր. իսկ մօտ 80 տարի առաջ Խորգոն եւ Նարականց գիւղէն, ուղիղ գծով Աղթամար կ'երթեւեկէին։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Շաբաթ 5 յուլիս, կէս օրէ յետոյ, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի մարզարանին մէջ տեղի ունեցան աշակերտներու տարեկան մարզական ընդհանուր փորձերը՝ ուսուցիչներու, ծնողքներու ինչպէս նաեւ համակիրներու ընտիր բազմութեան մը առջեւ։

Պատերազմական Նախարարութեան կողմէ տրամադրուած մարմնակրթանքի ուսուցիչ հարիւրապետ Gauglinի առաջնորդութեամբ, աշակերտները իրենց մարզական համազգեստներով ասպարէզ իջան «Յառաջ նահատակ» քայլերգով, եւ գեղեցիկ ու համաչափ տողանցք մը կատարելէ յետոյ, իրենց հռովմէական բարեւը տուին ներկաներուն։

Յետոյ յայտագրին համաձայն, վարժարանին երկու մարզական խումբերը փոխն ի փոխ կատարեցին շուէտական, գործիական եւ մարմնի ազատ մարզանքներ՝ ներկաներուն ջերմ գնահատանքին եւ ծափերուն արժանանալով։ Մեծերու խումբը սարքեց նաեւ volley-ballի հետաքրքրաշարժ մրցում մը։ Մասնաւոր ուշադրութեան արժանացաւ Պ. Յակոբ Ճինկէնզեան, իր ճկունութեամբ ձեռք բերած յաջողութեանց համար։

Ժամը 6ին ծնողքները եւ ներկաները մեկնեցան խանդավառ՝ պատանիներուն յաջողութեամբ։ Վարժարանի տեսչութիւնը ա՛յնքան փութկոտ ու բծախնդիր է սաներուն մարմնական զարգացման, որքան անոնց կրթութեան եւ դաստիարակութեան դժուարին գործին։

Յ. Տոպաճեան

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

Գերմանական թերթ մը պատրաստած է ցուցակը բոլոր այն գիրքերուն, որոնք կը խօսին պատերազմի մասին։ Եւ շատ են այդ գիրքերը։ Եւ շա՛տ է սպառումը։ Կը նշանակէ թէ, հակառակ խաղաղութեան ճառերուն, մարդիկ աւելի կը սիրեն պատերազմը։ Թնդանօթներուն պում—պումը քան գինեձօնքի պահերու փրփուրին փշփշումը։

Ռեմարքի գիրքը 910,000 օրինակ, Ռէնի գիրքը (պատերազմ) 125,000, Ս. Ցուայգի գիրքը 80,000, Պէօմէլպուրկի գիրքը 70,000, Եունգէրի գիրքը (Պողպատի փոթորիկներ) 45,000։ Եւ դեռ ուսանողներ, որոնք կը պատմեն իրենց պատերազմի յուշերը, Պրոննէօյի յիշատակները, Ֆոն տէր Վրինկի գիրքը, ամէնէն քիչը 20,000 օրինակ սպառած։ Եւ նկատի ունենալ, որ բոլոր այս վերջին գիրքերը կը փառաբանեն պատերազմը։

ՔՈՆԸՆ ՏՈՅԼ ՄԵՌԱՒ

Ծնած էր 1859ին Էտիմպուրկի մէջ։ Զաւակն է եկեղեցականի մը։ Բժիշկ էր։ Բայց 1887ին յայտնուեցաւ իբրեւ գրող, տալով ուսումնասիրութիւններ։ Յետոյ հրատարակեց վէպեր, որ ծանօթ են հիմա բոլոր պատանիներուն։ Արդարեւ, ո՞ր պատանին չէ կարդացած «Շէրլոք Հոլմսի արկածները»։ Իբրեւ զինուորական բժիշկ, մասնակցելով Պօէրներու դէմ բացուած պատերազմին, երկու գիրք եւս տուաւ այդ կռիւներուն մասին։

Վերջին տարիներս, ինքզինքը նուիրած էր ոգեհարցութեան, եւ նախագահն էր Ոգեհարցներու Դաշնակցութեան կեդր. Վարչութեան։

Անդրադառնալով իր վէպերուն, աւելցնենք, որ անոնք կը կազմեն գրական սեռ մը, «ոստիկանական վէպ» անունով։ Ի՞նչ է արժէքը կամ յատկանիշը այդ սեռին։ — Ուշադրութեան վէպն է այդ, որ կը սրէ դիտելու եւ հետեւութիւն մը հանելու կարողութիւնը։ Այսպէս մաթեմաթիքական աշխատանք մը կը դառնայ իր վէպը, որ ընթերցողին կուտայ ոչ միայն սրատեսութիւն, այլ նաեւ տրամաբանական երեւակայութիւն։

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մզկիթէն յետոյ, Փարիզ կ'ունենայ նաեւ իր իսլամական հիւանդանոցը։ Արդէն հիմնուած են բուժարան մը, գործի զետեղման գրասենեակներ, ճաշարաններ եւ ապաստաններ իսլամներուն, մասնաւորապէս հիւսիսային Ափրիկէի բնակիչներուն համար։

Եւ ահա Փարիզի քաղաքապետութիւնը առաջարկ մը եւս կը ստանայ, հիմնելու համար հիւանդանոց մը, մօտ 200 անկողինով։ Հիւանդանոցը պիտի շինուի Փանթէնի գերեզմանոցին հիւսիսային կողմը։

Ֆրանսայի մէջ հիւսիս-ափրիկեան իսլամներուն թիւն է 150 հազար։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ՍԱՐՀԱՏ ՈՂՋ Է

Հիմնուելով տրուած սխալ լուրի մը վրայ, «Յառաջ»ի 26 յունիսի թիւով, հաղորդեր էինք մեր վաստակաւոր ընկերոջ Սարհատի մահուան լուրը։ Արդ, իր ձեռքով իսկ գրուած նամակ մը, ուրախ ենք յայտնելու թէ կը հերքէ ցաւալի լուրը, որուն տուն տուած է ինքնաշարժի արկած մը որմէ բարեբախտաբար, անվնաս ազատած է ընկեր Սարհատ եւ ներկայիս կը գտնուի Թիրանա (Ալպանիա)։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թոյլ տուէք ձեր Թերթի միջոցով շնորհակալութիւն յայտնելու Ռանկունաբնակ (Հնդկաստան) Տիար Առաքել Կ. Մարտիրոսեանին, որ մեր վարժարանն այցելելով խանդավառեց մեր աշակերտութիւնը եւ 5 ստեռլին նուիրեց դպրոցին։

Պուլվար-Օտտոյի Նախակրթ. Մանկապարտէզի տնօրէն՝

Մարսէյլ 6 յունիս ԱԶԳԻՆ

ԾՈՒԽԸ ՓԱՐԻԶԻ ՎՐԱՅ

Երբ Փարիզցիները փողոց ելլեն, ժամ մը փողոցներուն մէջ պտըտին եւ յետոյ թաշկինակը տանին իրենց քիթին, կը սեւնա՛յ թաշկինակը։ Ծուխի սեւ ու մանտրրտիկ հատիկներ կը թրթռան Փարիզի օդին մէջ։

Մաքրելու համար Փարիզի օդը, հազար միջոցներ են խորհած գիտուններն ու քաղաքապետութիւնը։ Ի զո՜ւր։ Գործարանները, ինքնաշարժները օրէ օր աւելի կը թանձրացնեն օդը, եւ ծուխը կախուած կը մնայ Փարիզի երկինքին վրայ։

Եւ Փարիզի ոստիկանական տեսուչը, Քիափ, հրահանգ տուած է գործարանատէրերուն, որպէսզի միջոցներ գտնեն արգիլելու համար ծուխը։

1929Ի ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիական կառավարութեան կողմէ կատարուած ստաթիսթիք մը ցոյց կուտայ որ 1929 տարուայ ընթացքին Սուրիոյ մէջ ծնած են 47182 երկսեռ երեխաներ, 35,535 մահմետական սիւննի, 251 ոչ սիւննի մահմետական, 3030 Օրթոտօքս, 1757 Կաթոլիկ, 586 Հրեայ, 2864 Տրիզ, 562 Ալաուիթ, 579 իսմայիլացի եւ 1333 Հայ։

Իսկ օտար ծնունդները եղած են 73 Ֆրանսացի, 6 Իտալացի, 3 Ամերիկացի, 55 պարսիկ, 40 յոյն, 236 Թուրք եւ 356 զանազան ազգութիւններէն։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 53 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Հրայրի նամակներուն չպատասխանելնուս՝ նա եկաւ մեր քով հետը բերելով 500 բերդանի փամփուշտ։ Մինչեւ էդ ատեն մեր 95ին տարած զէնքերէն 1 բերդանկա, 1 ատրձանակ եւ բերդանի 150 փամփուշտ բռներ էր թուրքունի մը ղոլճին, երկու հրացան ալ, ինչպէս վերը յիշեցինք, Տիգրանն ու Մկրօն տարած էին Յոունք, մեզի Ղըզըլ Աղաճ մնացեր էր 4 բերդանկա, 1750 փամփուշտ եւ 6 ատրճանակ։

Հրայրը նստեցաւ քովերնիս։ Մենք ըսինք. «Ա՛յ մարդ, դուն եկար Ռումանիա 93ին (գրեթէ 94ին), կազմակերպեցիր բաւական տղայ, 50 հոգի բերիր կովկաս։ Այդ տղաներու գրեթէ մեծամասնութիւնը սպաննուեցաւ. դուն բռնուար, բանտարկուեցար՝ ազատուեցար։ Մաս մը ընկերներդ բանտերու մէջ կը հեծեն։ Մեկ խօսքով մեզ խմցուցիր, գինովցուցիր, ձգեցիր ցեխերու մէջ, հիմա ալ դուն նստած հեռուէն մեր վրայ կը խնդաս։ Մենք կը խնդրէինք քենէ, որ ընդհ. ազգի շահը քո անձնական եւ տնային շահերուդ հետ չփոխես, գաս անցնիս գործի գլուխ, շարունակես թղթակցութիւնդ։ Ես գրիչէն տկար եմ, Սերոբը գրել կարդալ չգիտէ»։

Սարի Սերոբի ունեցած գործունէութիւնը պատմեցինք։ Նա սկսեց աչքերից արտասունք թափել եւ լալ։ Նա որ լաց եղաւ, մենք ալ բոլոր ընկերներովս սկսանք լալ։ Բոլորիս մէկ լռութիւն կը տիրէր։

Այդ ատեն եկան գոմերցի տղայ մը եւ գառնեցի երիտասարդ մը։ Նամակ մը դրին ձեռքս՝ հասցէն իմս էր։ Բաց արի, տուի Հրայրին՝ «կարդա՛յ, տե՛ս ի՛նչ է» ըսի։

«Սիրելի Պարոյր (այն ժամանակուան իմ անունս),— այդպէս էր գրուած նամակի մէջ,— Հաւատորիկ գրած նամակներդ Մշոյ հարուստներուն՝ բոլորը յանձնուած են իրենց տէրերուն։ Քեզ Մուշ կը կանչեմ։ Այս գրաբերիս հետ երկու բչիկ մածուն կը շալկես, շորեր կը փոխես, ծպտեալ կուգաս Մուշ, Առաջնորդարան։ Վարդան վարդապետը խոստացաւ թէ՝ «Թէկուզ կախաղան ելլամ՝ ես ալ ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ, ես խօսամ էդ հարուստներուն»։ Երբ Առաջնորդարան գաս՝ ինծի լուր կուտաս, ես, դուն եւ բանտարկեալ Սաքօն պիտի խորհրդակցինք եւ գրաւոր յանձնենք հարուստներուն»։

Այդ նամակը գրողը Մշոյ կազմած կոմիտէն էր։ Իմ խօսակցութիւնս ոչ միայն հայերէնին էր նման, ոչ թուրքերէնս այդտեղի թուրքերէնին, քիւրտերէն ալ չգիտէի։ Այդ պատճառաւ ընկերներս, նաեւ Հրայրը թոյլ չտուին Մուշ գնալու։ «Ուրեմն, ըսի, ամէնից յարմարը դուն ես, Պ. Հրայր, մեր կողմից դուն պիտի խօսաս մեր պահանջների մասին»։ Հրայրը համաձայնեց, միայն ըսաւ, որ նամակ մը գրեմ եւ զինքը ներկայացնեմ իմ տեղս՝ Ես համաձայնեցի եւ գրեցի այսպէս.

«Սիրելի եղբայրներ, իմ հետս խումբ մը կար, այդ խմբի եւ հոս ունեցած գործերուս պատճառաւ ես չկրցայ գալ, ուստի որոշեցինք մեր նախկին խմբապետ Հրայրին, որը աւելի հմուտ եւ փորձառու է քան թէ ես եւ որը կը խօսայ ամէն բան ձեզի։ Ինչ որ խօսայ, մեզնից խօսացած կ'ըլլայ եւ ինչ համաձայնութեան գաք՝ գրաւոր տեղեկացրէք Սերոբին եւ ինձ»։

Նամակը ուղարկեցինք այդ սուրհանդակի հետ։

*
**

Ի՞նչ կը վերաբերի ճէզայիրի սպանութեան՝ հոդ եղած 2-3 գիւղերէն երկու լրտես չկրցայ գտնել։ Որոշեցի այսպէս եւ խօսացի ընկերներուս.

«Տղե՛րք, մեր ունեցած փամփուշտները կը կապենք շորերի տակից, մի-մի կարգ ձգենք ժակէտներու տակից. բերել կուտամ 8 հատ զօրքի շոր, 8 հատ ֆէս, երկու տղայոց ալ քիւրտական շոր, գլուխնին մի-մի քօլօզ՝ իբրեւ մեզ առաջնորդող։ Երեկոյեան ժամ մը մնացած մութին՝ կը հասնինք ճէզայիրու Աւղա-Աղբիւր գիւղը (Ղըզըլ-Աղաճէն կէս ժամ է. մեր նստած տեղէն Աւղա-Աղբիւր կ'երեւար)։ Ճանապարհից դուրս կ'ելլանք. եթէ մարդ պատահեցաւ ճանապարհին սէլամ ալէօքիւմ կ'ըսենք եւ կ'անցնինք։ Հոն հասնելնուս՝ եթէ բախտաւոր ըլլանք, արդէն ճէզայիրը հոն կ'ըլլայ, իսկ եթէ նա քէօշքը չըլլայ. կը սպաննենք տղան, կինը, կը վերցնենք նաեւ մեզի եղած 4 հրացանը, եթէ կրցանք՝ կը վերցնենք նաեւ դրամը, որ լսելով 1000 ոսկու կը հասնէր, քովերնուս նաւթով քէօշքը կը վառենք ու կը հեռանանք։ Քիւրտ հաւարը հեռու է, նա մեզ չի հասնիր, Հայերը արդէն տեղերնուց չեն շարժիր»։

Ընկերները համաձայնեցին այս բանին, եւ լուր ղրկեցինք Մուշ շորերի համար։ Այդպիսով մենք վրէժն առած կ'ըլլայինք Սաքոյի եւ իր ընկերոջը։

(Շար.)

Նոր կռիւներ Եգիպտոսի մէջ

Գահիրէէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, հակակառավարական մեծ ցոյցի մը ընթացքին, Թանթայի մէջ, ամբոխը յարձակում գործեց ոստիկանատան մը վրայ եւ վիրաւորեց տասնըհինգ ոստիկաններ։ Այս դէպքին հետեւանքով քաղաքին մէջ, խռովութիւնները սաստկացան։ Ժողովուրդէն 70ի չափ անձեր ձերբակալուեցան։

Հռենոսի միջադէպերը

Ֆրանսական թերթերը կը շարունակեն արձանագրել, Հռենոսի պարպումին հետեւանքով՝ կարգ մը քաղաքներու մէջ գերման. ազգայնականներու կողմէ անջատողականներու վրայ գործուած յարձակումներ։

Մասնաւորաբար Թրէվի մէջ (Մոզել գետին վրայ), մոլքերը չափազանց գրգռուած են եւ նոր խռովութիւններու կը սպասուին։ Կառավարութիւնը կը ջանայ ուժեղացնել կարգապահական միջոցները։ Ոստիկանները զինուած են հրացաններով եւ արտասովոր թնդանոթներով։ Առջի գիշեր, հազարաւոր անձեր հաւաքուած էին քաղաքին կեդրոնի հրապարակը։ Ամբոխը սպառնալից կարգաց ոստիկանութեան, որ ստիպուեցաւ պարպել բազմաթիւ փողոցներ։ Զինուորական ուժ կը ղրկուի, պահպանելու համար կարգը։

Թրէվի արուարձաններէն մէկուն մէջ, ամբոխը քանդեց վաճառականի մը տունը, իբր համակիր դաշնակիցներուն։

Ցուցարարներու պետերը, ինքնաշարժով կը շրջին քաղաքին մէջ, ամբոխին կը մատնանշեն կողոպտուելիք տուներն ու խանութները եւ ոստիկանութիւնը չհասած, կը հեռանան կ'երթան։

Ընկ. ապահովագրութեանց դէմ

Մինչեւ երէկ, Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն և ճարտարարուեստական կեդրոններուն մէջ՝ արձանագրուած բողոքի ցոյցերը՝ ընդդէմ ընկերային ապահովագրութեանց օրէնքին, կը հասնին 111ի։

Դժգոհութեան շարժումը մասնաւորաբար աւելի սաստիկ է երկրին հիւսիսային մասերուն մէջ։

Սոմի շրջանին մէջ, 4000 բանուորներ, մերժեցին գործարան մտնել եւ թափօր կազմած՝ թաղէ թաղ պտտեցան բողոքելով օրէնքին դէմ։ Գործատէրերը եւ բանուորական ներկայացուցիչները բանակցութիւններ ունեցան։ Բանուորները կը պահանջեն ապահովագրութեանց սակին համապատասխան օրավարձքի յաւելում։ Ժամանակաւոր համաձայնութիւն մը գոյացաւ եւ գործաւորները սկսան աշխատիլ։

Լիլի մէջ, երկու համայնավարներ ձերբակալուեցան։

Անգլիա կը զօրացնէ նաւատորմը

Պատերազմական նաւերու շինութեան յատկացուելու համար, հրատարակուած տեղեկագիր մը պահանջ կը դնէ 208,200 անգլ. ոսկիի յաւելուածական վարկի մը, որ չէ մտած ընթացիկ տարուան նիւթական մէջ։

Այս նոր վարկերը պիտի յատկացուին 1929ի ծրագրով նախատեսուած երեք ընդծովեաններու, որոնց շինութիւնը յետաձգուած էր, Լոնտոնի նաւային խորհրդաժողովին պատճառով։ Իսկ 1930ի նաւային ծրագրին պիտի յատկացուի 24000 անգլ. ոսկի։

1930ին շինուելիք նաւերը, ըստ Լոնտոնի համաձայնութեան պիտի ըլլան երեք յածանաւեր, ինը թորփիլահալածներ, 1929ին նախատեսուած երեք ընդծովեաններ։

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ
գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ (Քարթիէ Լաթէն) 51 Rue Monsieur-le-Prince
Հեռաձայն՝ Danton 88 65

ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակ հին ու նոր գիրքեր, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ այլ լեզուներով, գրական, գիտական դպրոցական, վիպական եւայլն, նաեւ ամէն լեզուով պարբերականներ։

ՀԱՍԱԾ ԵՆ ՐԱՖՖԻԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Արտասահմանէն եւ գաւառէն եկած ապսպրանքները օրը օրին կը ղրկուին։

ԳՐԱՏԱՆ ԿԻՑ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՆԱԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ՄԸ

Բոլոր գրավաճառները, հրատարակիչներն ու հեղինակները կրնան դիմել ուրէ գործի համար

LIBRAIRIE H.SAMUEL, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris VIe

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre (1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար։ Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի։ Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ։

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
Ջուր պտուղներ, լաքէրտա, բրինձ, ալուխտ, եւայլն
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ

ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԱԼՈՆ ԷՍՓԱՆԵՈԼԻ ՄԷՋ Rue du Tapis Vert
14 Յուլիս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9.30ին
կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
նիւթ ունենալով՝ «Ի՞ՆՉ Է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ»

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէնթ-Անթուանի անտառին մէջ։ Երեք անգամ ճաշ պիտի տրուի, ըմպելիով միասին։ Մասնակցութիւն 20 ֆրանք։ Ներկայ պիտի ըլլայ Զ. Ե. Ո. Միութեան կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

Ժամադրավայր Փլաս տ'Էքսի կամարին տակ, առաւօտուն ժամը 7ին։

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սկաուտներու բանակում-ցուցահանդէսը, Meudonի անտառին մէջ, Patte d'Oie վայրը, 12—13—14 յուլիս։ Կը մասնակցին 250 հայ սկաուտներ իրենց ձեռական աշխատութիւններով։ Հրաւիրուած են օտար անձնաւորութիւններ եւ սկաուտներ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
84 Rue Chapeի թատերասրահին մէջ
Մուտքը 5 ֆր.

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՔԷՕԹԱՅԻ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՏՕՆԸ ՄԷՏՈՆԻ անտառին մէջ, այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, աղբիւրին մօտ։ Կը նախագահէ Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ վրդ.։ Բանախօսութիւն, երգ, հայկական եւ կովկասեան պարեր, նուագ եւ ճոխ պիւֆէ։

Փափաքողները կրնան իրենց ճաշը միասին բերել։

Հաղորդակց. միջոցներ.— փոքր վէրսայլէն առնել հանրակառք թիւ 89 եւ իջնել վերջաւորութեանը, քլամառ, ուր պիտի սպասեն առաջնորդներ։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պոլսոյ եւ Շրջ. Երիտասարդաց միութեան կողմէ
վաղը իրիկուն ժամը 8ին Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ
կը նախագահէ Գ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ
կը ներկայացուի՝ «ԵՐԵՔ ՍԱԼՈՐՆԵՐԸ»
Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պարերգ, եւայլն
20 հոգինոց երգչախումբ Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ռոստոմի սրահին մէջ, 131 Fbg. du Temple։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 21 րիւ էմիլ Զօլա, պիւրօ թապաքի սրահը։

ՇԱՎԻԼԻ Աղբալեան խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին ընկ. Բժ. Տէր Դաւթեանի բնակարանը, 27 Ave. Bellevue, Chaville.

ԻՍԻ - ԼԷ - ՄՈՒԼԻՆՕԻ Մուրատ խումբի ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին, Ave. Verdun. կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՆԻԷՌ-Պուա-Քոլոնպի Ջէյթուն ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Ուրբաթ իրիկուն Յ. Մինասեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին 23 Place de Comèteի սրահը։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։ Ներկայ պիտի ըլլայ կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոնպի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 27 Յուլիս կիրակի։ Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը։

ԶԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութիւններու Բ. Պատգամաւորական ժողովը այս կիրակի առաւօտ Լիոնի մէջ։

Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի Գրադարանը, 15 Rue Jeanne d'Arc, բաց է ամէն Հինգշաբթի 7—8 իսկ կիրակի օրեր 11—12։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱԺԱԿԻ ԱԽՈՅԵԱՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

կազմակերպուած Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, մասնակցութեամբ 12 զուտ հայ խումբերու, այս կիրակի Տէսինի Stade Paul Valayerի դաշտը, խաղերը կը սկսին առաւօտեան ժամը 8ին։ Առնել Լիոնէն հանրակառք թիւ 16 եւ իջնել La Soie.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ երիտ. երկ. Միութեանը ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ Գրադարանի դաշտահանդէսը յետաձգուած է Յուլիս 27ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՓԱՐԻԶԻ Վասպուրականի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Ֆլորիայի ճաշարանին վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Պիյեանքուրի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այսօր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Լեւոն Տիլանեան կը փընտռէ իր հօրեղբայրը Թադէոս Տիլանեան եւ հօրեղբօրորդին Ռուբէն Տիլանեան։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Լեւոն Տիլանեանի, 29 Rue Etienne Dolet, Alfortville, Seine,

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անունը՝ Պօղոս, մօր՝ անունը Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Ծախու է կարի մեքենայ մը (Singer) մոթէօրով միասին։ Նոր վիճակի մէջ։ Տեսնելու համար դիմել՝ 36 Uue Damesme (Paris 13), մէթրօ Tolbiac.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմախտ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 կիրակի 9—12,

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

EMPIRE միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ
202 Rue Boileau, Lyon

Կ'ուզուի վարպետ գործաւոր մը, որ գիտնայ կօշիկի նորոգութեան վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները։ Ֆրանսերէն խօսիլը պարտաւորիչ է։ Լաւ պայմաններ։ Դիմել՝ 79 Rue Rébéval, Belleville.

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St Lazare, PARIS (9e) Nord Sud N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95-21

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներուն
Պատուոյ մետայլ Ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէն

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ, 134 Rue Blomet, Րէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ։ Կը կատարէ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ րէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), ՏԻԱԹԵՐՄԻԻ բոլոր կիրառումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու pneumothoraxի գործողութիւն, մասնաւոր շինջուկ եւ պատուաստ։

Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադրական, քնէածական եւ փոէօտեան մեթոտներ։

Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Métro Convention, Autob. X. եւ AG.
Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՒ ԴՐԱՄԸ

Հարիւրին 45 զեղչ ամերիկեան առաջնակարգ գրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու։
Remington թիւ 10, 11 գին՝ 1400 ֆրանք,
Underwood թիւ 5, 12, 14 գին՝ 1800 ֆրանք,
Վճարման դիւրութիւններ։
Դիմել կամ գրել Ս. Նաւասարդեանի, 366 Rue Vaugirard,
Հեռաձայն՝ Vaugirard 28—89 եւ 05—93։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱՒԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ

Ամենախիստ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ հաւկիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիներով։

Խիստ կանոնաւոր առաքում։ Յարգելի յաճախորդներէն կը խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկուտասնեակէ պակաս չընել։

Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, PARIS (XI), կամ ուղղակի ագարակին, Hachmanian, Elevage du Bois Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

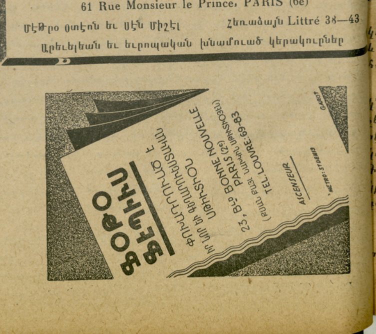

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 12 ՅՈՒԼԻՍ 1930
12 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 1312 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Այս կիրակի Սեւրի Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ։ Վըստահ ենք թէ ուսումնասէր բազմութիւն մը կրկին պիտի երթայ ջերմօրէն շրջապատելու այդ վերահաստատուած կրթական մեծ օջախը։

Կրթական գործին հանդէպ մեր վերաբերմունքը պարզ է և յստակ։ Այս առթիւ կ՚ուզենք քանի մը խորհրդածութիւններ յանձնել հանրութեան ուշադրութեան։ Ներկայիս հայութեան խիստ կարեւոր մէկ հատուածը դատապարտուած է իր գոյութիւնը պահպանել զանազան երկիրներու մէջ։ Ու այս վերիվայրումի հետեւանքով, գերազանցապէս տուժած է ուսման գործը, մասնաւորաբար միջնակարգ կրթութիւնը։

Հայութեան պահպանման ամէնէն կարեւոր ազդակը տոհմային կրթութիւնն է։ Հայութիւնը ներկայ պարագաներուն մէջ, գերագոյն ջանքեր պիտի թափէ, որպէսզի կարողանայ միայն նուազագոյն չափով մը ընդառաջ երթալու այս կենսական պահանջին։ Հետեւաբար, ամէն մէկ ձեռնարկ որ կուգայ ապահովելու հայ տոհմային կրթութիւնը, մենք կը նկատենք մեր սրտին մօտիկ եւ արժանի անվերապահ քաջալերանքի։

Սեւրի հայ վարժարանը այդ ձեռնարկներէն մէկն է։

Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանը որ անցեալ դարունայնքան մեծ անուն հանեց եւ կրցաւ մտաւորական հոյլ մը նուիրել հայ ազգին, այսօր, նորէն իր խարիսխը կը ձգէ Սէնի ափերուն վրայ, տեւական ու ազգային գործ մը կատարելու։ Բայց այսօր ա՛լ աւելի մեծ է անոր դերը եւ ա՛լ աւելի ապահով՝ անոր յաջողութիւնը։ Աւելի մեծ է անոր դերը, որովհետեւ միջնակարգ կրթութեան պահանջը մեծ է, նման դպրոցներու բացակայութեան բերումով։ Յաջողութիւնն աւելի ապահով, որովհետեւ հայկական հոծ զանգուածներն այսօր կը շրջապատեն զայն եւ ջերմութիւն ու կեանք կուտան անոր։

Մենք ուրախութեամբ այս էջերուն մէջ արձանագրեցինք Պէյրութի Հայ Ճեմարանի հիմնումը, ու կոչ ըրինք հայ ունեւոր դասին՝ պահպանելու տոհմային կրթութեան այս խիստ կարեւոր հաստատութիւնը։ Նոյն համակրանքով ու ջերմութեամբ մենք հանրութեան ուշադրութեան կը յանձնենք Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանը, որու անցեա՛լն ինքնին մեծագոյն երաշխիքը կուտայ թէ հաստատութիւնն ազգային է, ու հետեւաբար՝ ազգին գուրգուրանքին առարկայ պիտի դառնայ։

Այն մեծահարուստ եւ ազգասէր Հայերը, որ հարիւրաւոր տարիներ առաջ իրենց բոլորանուէր կտակով հիմքը դրին Մուրատ-Մխիթարեան մեծ հաստատութեան, կը սպասեն որ իրենց ճանապարհով ընթանան այս օրուան հարուստներն ալ, աւելի զօրացնելու, աւելի ընդարձակելու և աւելի ժողովրդական դարձնելու Սամուէլ-Մուրատեան կրթական փարարանը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Այլապէս սրտառուչ երեւոյթ մը կը պարզուի երբ մեր ակնարկը կը դարձնենք Մարսէյլի գաղութի կողմը։ Հոն ալ, այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ Ազգ. կեդր. Վարժարանի ամավերջի հանդէսը։ Նոյնպիսի հանդէսներ ունին Մարսէյլի և շրջակայ Նախակրթարաններն ու մանկապարտէզները։

Ազգային գոյութեան պահպանման գեղեցիկ պատկեր մը, անշուշտ պայմանները նկատի առնելով։ Ճիգերը որ կը թափուին, դեռ հեռու են կրթական պահանջներուն լիովին գոհացում տալու։ Բայց առանց հիմնադրամի, զուտ ժողովրդական զոհողութիւններով, այս արդիւնքն իսկ գնահատանքի արժանի է։

Երբ չքաւոր ժողովուրդը, հազիւ հաստատուած, կը ձեռնարկէ գաղութին մէջ գոնէ ա. և բ. սովրեցնելու հայ տղաներուն, երբ զանազան հաստատութիւններն ու մտաւորականութիւնը ամէն ջանք կը թափեն փողոցէն ազատելու հայ մանուկները, իրենց այս անհնարին աշխատանքին մէջ՝ մինակ պէտք չէ թողուին։ Անոնք թէեւ տեղական գործ մ՚ըն է որ կը կատարեն, բայց այդ գործը համահայկական նշանակութիւն ունի։

Ու այս պատճառով մենք կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է, որ իւրաքանչիւր գաղութ իր պատեանին մէջ չփակուի և ոչ ալ մոռացութեան տրուին այնպիսի գաղութներ, որոնք հայութեան հաւաքական օժանդակութեան կը կարօտին։

Ժողովուրդը գրեթէ պարտադիր տուրքով մը իր կարելին կ՚ընէ։ Կան բազմաթիւ երջանիկ մարդիկ, որոնք կապուած են այս ու այն գաղութին և զերծ են նոյն իսկ այս տուրքերէն։ Անոնք գրեթէ առանց բացառութեան ազգային, քաղաքական մեծ ձեռնարկներուն չեն հաւատար և չեն օժանդակեր։ Անոնք, սրտի թեթեւութեան համար, լիաբուռն մասնակցէին կրթական գործին, այս ճանապարհով կատարելու իրենց ազգային պարտականութիւնները։

Եթէ պետութիւն և պարտադիր օրէնքներ չունինք, պէտք գիտակցինք վերջապէս, թէ կայ անգիր օրէնք մը, որ պարտադիր տուրք մը կը դնէ ամէնուն վրայ։ Անխուսափելի տուրք։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄՂՁԱՒԱՆՁԸ

«Հայրենիք» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յունիս 26).

— «Խորհրդային կառավարութիւնը խիստ յատկանշական գրաւոր հարցում մը ուղղած էր վերջերս աշխարհի ամենէն աչքի լինող գրողներուն։ Հարցումն էր. «ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը այն պարագային, եթէ պատերազմ օագը խորհրդային Միութեան դէմ»։

Շարք մը գրողներէ պատասխաններ ստացուած են արդէն, եւ խորհրդային թերթերը, հրատարակելով զանոնք, բաւականին ընդարձակ եւ հետաքրքրական մեկնութիւններ կ՚ընեն այդ առթիւ։ Պէտք է ըսել, որ օտար գրողներու պատասխաններէն շատ աւելի շահեկան են այդ մեկնութիւնները։ Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է բոլշեւիկներու ամենէն տաղանդաւոր հրապարակագիր Ռադեկի այս առթիւ գրած մէկ յօդուածը, որ երեւան կը բերէ խորհրդային ղեկավար շրջանակներու իրական մտածումները պատերազմի մասին։

Ռադեկ կը պնդէ, թէ պատերազմը ոչ միայն հաւանական է, այլ ուղղակի անխուսափելի է։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ դրամատիրական պետութիւնները աննախընթաց եռանդով պատերազմի կը պատրաստուին եւ յարմար առիթի մը անպայման յարձակում պիտի գործեն խորհրդային Միութեան վրայ։

Ճիշդ է, կ՚ըսէ Ռադեկ, դրամատիրական պետութիւնները տակաւին համաձայնութեան մը եկած չեն միացեալ ճակատով մը խորհրդային Միութեան դէմ կռուելու համար։ Սակայն, այդ ուղղութեամբ գաղտնի աշխատանք կը թափուի շատ յամառ կերպով եւ օր մը անկասկած դրամատիրական պետութիւնները պիտի ընեն նոյնը, ինչ որ 1914 թ. ըրաւ Գերմանիա։ Այն է՝ վախնալով թէ խորհրդային Միութիւնը իրենց վրայ պիտի յարձակի, դրամատիրական պետութիւնները իրենք՝ պիտի նախայարձակ ըլլան, ժամանակ չտալու համար խորհրդային Միութեան պատրաստուելու եւ յարձակման յարմար վայրկեան ընտրելու։

Գաղտնիք չէ, որ խորհրդային կառավարութիւնը կը դաւէ դրամատիրական ամբողջ աշխարհի ներկայ կարգ ու սարքի եւ խաղաղութեան դէմ, հետեւաբար, զարմանալի ոչինչ պիտի ըլլայ, եթէ դրամատիրական պետութիւններն ալ, փոխանակ համբերութեամբ սպասելու որ Մոսկուա պայթեցնէ զանոնք ներսէն թէ դրսէն, փորձուին կանխելու բոլշեւիկները եւ ընդհանուր գրոհով մը վերջ տալու կարմիր վտանգին։

Հարկաւ, շատ բան կախուած է խորհրդային կառավարութեան ապագայ ընթացքէն։ Եթէ ան չհրաժարի դրամատիրական աշխարհի գլխուն մշտնջենական սպառնալիք մը ըլլալէ եւ փորձէ իր փրովոքասիոններն ու դաւադրական աշխատանքները հասցնել այլեւս անտանելի չափերու, այն ատեն դրամատիրական պետութեանց ուրիշ բան պիտի չմնայ, բայց եթէ համաձայնութեան մը գալ իրարու հետ եւ միացեալ ուժերով վերջ դնել աշխարհի խաղաղութիւնը վրդովող բոլշեւիկեան չարիքին։»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ այցելեց տաղանդաւոր գրագէտ Ռէն, որ Փրակայէն Փարիզ փոխադրուած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 9 Յուլիս («Թայմզ»էն). — Քիւրտեւթուրք բախումները փոխադրուած են Վանի հիւսիս-արեւելեան կողմը, և կը հաստատուի թէ Քիւրտերը կը ջանան կտրել Վանի ճանապարհը։ Այս կռիւին ժամանակ Քիւրտերու ապայակոյտը կը գտնուի Սիփան լերան վրայ։ Ուրիշ տեղերու մէջ Թրքական զօրքերը կ՚ըսուի թէ կ՚առաջանան։ Այս առաւօտ լուր տարածուեցաւ թէ ոստիկանները խուզարկած են Հայերէ ոմանց տուները։ Կասկած կայ թէ անոնք կապ ունին քրտական ապըստամբութեան հետ։

ԹԷՀՐԱՆ, 9 Յուլիս («Թայմզ»)էն. — Արարատի Քիւրտերը, որոնք շատ ուժեղ դիմադրութիւն ցոյց տուին Թուրքերուն, կասկածէ դուրս է որ կը վայելեն պարսկական Քիւրտերու համակրանքը։ Թուրքերը կը պնդեն որ կռուող Քիւրտերէն ոմանք անցած են Պարսկաստանէն, ինչ որ կը ստեղծէ բաւական փափուկ կացութիւն մը։ Ասկէ զատ, անհամաձայնութիւն ծագած է ռուս եւ պարսիկ կառավարութեանց միջեւ, խորհրդային զօրամասի մը պատճառով, որ վերջերս, Կովկասէն Պարսկաստան մտած էր, հետապնդելու համար հոն ապաստանած տարագիրներ։ Ռուսիա իր այդ քայլը կ՚արդարացնէ 1921ի դաշնագրին 5 եւ 6 յօդուածներով։ Պարսկաստան մերժեց ընդունիլ այդ պատճառաբանութիւնը և կը պահանջէ երաշխաւորութիւն, նման դէպքի մը կրկնութեան դէմ։

Քաղաքական այդ ձգտուած վիճակը կը ստեղծէ առեւտրական դժուարութիւններ։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 8 Յուլիս. — Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյը յայտնեց թէ Թէհրանի դեսպան Մէմտուհ Շէվքէթ պէյը շարունակական յարաբերութեան մէջ է պարսկական կառավարութեան հետ, որ դեռ չէ պատասխանած Թուրքիոյ ծանուցագրին։

Որոշ շրջանակներ կը մտածեն թէ Թուրքիա ներկայ խառնակութիւնները պատրուակ կրնայ ծառայեցնել, պահանջելու համար Թուրք-պարսկական սահմաններու ճշդում մը, այն մըտադրութեամբ որ սահմանամերձ քրտաբնակ վայրերը դրուին Թուրքիոյ հակակշռին տակ։

Այս առտուան Պոլսոյ թերթերը կը յայտնեն թէ Հայերը կը գործակցին ապստամբ Քիւրտերուն։ Նաեւ 150նոց վտարուած Թուրքերէն ոմանք՝ իբր թէ կ՚օգնեն խռովարարներուն։ Ոմանք կը կարծեն թէ նշանաւոր հրոսակ Չէրքէզ Էտհէմ պէյը եւս կը գործակցի։

Խորհրդ. կառավարական կազմը

ՊԵՐԼԻՆ, 10 յուլիս. — Գերման թերթ մը կը հաւաստէ թէ կարեւոր եւ հիմնական փոփոխութիւններ պիտի կրէ խորհրդային կառավարական բարձր պաշտօնատարութիւնը։

Ստալին պիտի հրաժարի իր այժմու կուսակցական պաշտօնէն, ստանձնելու համար Գործավարներու Խորհուրդի Նախագահութիւնը եւ այս կերպով իր ձեռքին մէջ պիտի բռնէ Խորհրդային Միութեան արտաքին եւ ներքին ամբողջ քաղաքականութեան ղեկը։ Գործավարներու Խորհուրդին շնորհազուրկ արդի Նախագահը Ռիկով, պիտի ստանայ վեց ամսուան արձակուրդ մը...։ Համայնավար կուսակցութեան փոխ,ընդհ. քարտուղարը, պիտի գրաւէ Ստալինի այժմու պաշտօնը, իսկ պատերազմական գործավար Վորոշիլոֆ՝ իր դիրքը պիտի զիջի զօրավար Պլիւխէրի, (զօրապետ Արեւելեան բանակին)։ Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդին պետը՝ Կույպիշեֆ պիտի յաջորդէ Օրճոնիքիձէ։ Իսկ Կույպիշեֆ եւ Քաղաք. Դիւանի փոխքարտուղար Անտրէյեւ պիտի նշանակուին Գործավարներու Խորհուրդի փոխ-Նախագահներ՝ Ստալինի կողքին։

Իսկ ըստ «Եունէյթըտ Փրէս»ի, Ռիկով որուն տեղ կ՚անցնի Ստալին, պիտի նշանակուի արտաքին գործավար, Լիտվինով պիտի վարէ Պերլինի դեսպանութիւնը, Միկոյեան կը ստանձնէ Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը, Կէփէուի նախագահ կը նշանակուի Օրճոնիքիձէն, Մէնժէնսկիի տեղ։

Բոլշեւիկեան համագումարը կը վճռէ

Բոլշեւիկեան «Թաս» Գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ 16րդ համագումարը քուէարկեց համայնավար Միջազգայինի գործունէութեան մասին բանաձեւը, որուն, ստորեւ կուտանք գլխաւոր գիծերը։

— Ընդհանուր գիծէն շեղումներուն դէմ, անողոք պայքար մղելով, Համայնավար Միջազգայինը եւ իր մասնաճիւղերը մահացու հարուած տուին տրոցկիզմի և աջակողմեան պատեհապաշտ շեղումներուն։ Համագումարը լիովին հաւանութիւն կը յայտնէ Միջազգայինի կիրարկած կազմակերպական միջոցներուն, ընդդէմ աջ եւ ձախ պատեհապաշտներուն»։

Համագումարը, հրաւիրելէ յետոյ Գ. Միջազգայինը որ իր ուշադրութիւնը դարձնէ «ընկերվարական-ֆաշիստ»ներու և ֆաշիստներու վրայ, հրահանգներ կուտայ որ Միջազգայինի մասնաճիւղերը (արտասահմանի կ՚ակնարկէ) չդանդաղին կազմակերպելու իրենց տեսաբանութեան ծաւալումը, եւ մանաւանդ, զանգուածային կազմակերպութիւններու մէջ սաստկա-

(Լուրերու շարունակութիւնը նայիլ Գ. էջ)

Հ. Յ. Դ.
ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 26

Տօքթ. Նորայր	250
Սահակ Տէր Թոմասեան	150
Եղիշէ Միրանգուլեան	150
Ջգօն Պարսամեան	100
Գումար	650
Նախորդ գումար	33,930
Ընդհ. գումար	34,580

ՄԵԶՄԷ ԴՈՒՐՍ

ՓՈԹՈՐԿԱՅՈՅԶ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Խռովքի օրեր կ՚անցընէ Եգիպտոս, ուր իր անցած ճամբուն վրայ, արիւնի հետք մը կը ձգէ նախորդ կաբինէն Նահաս փաշա ղեկավարը ազգայնական Վաֆտ կուսակցութեան։ Ժողովուրդը կուրծք կուտայ իր ըսկ պաշտպանելուն կրակին՝ լսելու համար ազգային հպարտութեան խօսքեր. եւ անոնք որ Նահասի եւ այժմու վարչապետ Իսմայիլ Սըտքըի պայքարը կը փութան մեղադրել իբրեւ տըսակ մը ամբոխավարութիւն, կ՚ըլլան արագ դատաստանի սխալին մէջ

Պայքարին բուն դրդապատճառը սակայն, շատ աւելի խոր է, քան ինչ որ ցոյց տրուեցաւ, Սահմանադրական տագնապ։ Տնտեսական ու ելմտական նեղ կացութիւն, անշուշտ, լուրջ պատրուակներ էին, արդարացնելու որ եւ է դահլիճի անկում, բայց կը ծառայէին քօղարկելու վէրքը որ կը բանի եգիպտական կազմին մէջ, սպառնալով զայն ջլատել։

Եգիպտոսի խռովութիւնները կը ծածկեն քաղաքականութիւն մը, որուն թելը կը մեկնի Լոնտոնէն եւ ամբողջ Եգիպտոսի վրայ կը փռէ ցանց մը տնտեսական, ելմտական ու քաղաքական լարերով հիւսուած։

Անգլիա չի կրնար հրաժարիլ Սուէզէն եւ Սուտանէն, որոնք կ՚երաշխաւորեն իր գերակշռութիւնը Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ։

Եգիպտոս՝ իր ձեռքերով իսկ վարելու համար իր ճակատագիրը, պէտք ունի անկախօրէն տիրանալու իր բնական սահմաններու ամբողջութեան։

Եգիպտոսի աշխարհագրութիւնն է ուրեմն, որ դէմ կը կը կանգնի Անգլիոյ աշխարհակալութեան։

Հակամարտ երկու կենսական շահեր, որոնց միջեւ, դժուար թէ կարելի ըլլայ միջին եզրեր ճարել։

Ահա թէ ինչո՞ւ ձախողեցան անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները եւ ահա թէ ինչո՞ւ— կարելի է ըսել— ազգայնական Նահաս՝ վարչապետութենէ կամովին հրաժարման պատրուակ ստեղծեց, ազատ ձեռքերով նետուելու պայքարին մէջ, եւ ժողովուրդ ստեղծելու... իր դասին շուրջ։

Եւ Անգլիա, որ իր գլխաւոր գաղութներուն մէջ, ներկայիս կը գտնուի ազգայնական հոսանքի բռնկումի մը առջեւ, դժուար թէ կարենայ ուշ, կանուխ, ելքի ճամբայ մը գտնել, առանց անպայման զիջումի։

Դարաւոր քունէ մը յետոյ, փարաւոններու հոգին է որ կ՚արթըննայ Եգիպտոսի մէջ եւ կը պահանջէ իր կապտուած հպարտութեան վերահաստատումը։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՒՅՈՅՆ ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐԸ

Երկար տարիներ, Լօզանի դաշնագրին հետեւանքով, յոյնեւ թուրք կառավարութեանց միջեւ առկախ մնացած խնդիր մըն ալ իր լուծումը գտաւ։

Իբրեւ հետեւանք Լօզանի դաշնագրին, Յունաստան ստիպուեցաւ մայր հայրենիքին մէջ ընդունիլ Թուրքիայէն վտարուած կամ Անատոլուի խորերը մնացած Յոյները։ Ասոր փոխարէն Թուրքերն ալ հաւանեցան Թուրքիա փոխադրել Յունաստանի մէջ գտնուող իրենց ազգակիցները։ Բացառութիւն կազմեցին միայն Մեծ պատերազմէ առաջ Պոլիս հաստատուած Յոյները։ Զանոնք ալ արտաքսելու համար Ըսմէթ փաշայի ջանքերը ապարդիւն անցան։ Զախողեցաւ նաեւ Պոլսոյ յոյն պատրիարքութեան դէմ սարքուած դաւը եւ այդ հաստատութիւնը իր միջազգային հանգամանքով, կրցաւ սթիւր կրկին հոն պահել։ Երբ Թուրքերը տեսան որ Պոլսէն յոյն տարրը ամբողջովին չպիտի կրնան ճամբել փոխադարձ քաղաքական նպատակներով, իրենք ալ պահանջեցին որ արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերը մնան իրենց տեղը։

Այսպէս, ուրեմն, Լօզանի դաշնագրին հետեւանքով հարկ եղաւ.

Ա — Ճշդել վիճակը Պոլսոյ Յոյներէն եւ արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերէն անոնց, որ իբրեւ տեղացի կամ տեղաւորուած իրաւունք ունէին իրենց հայրենիքին մէջ մնալու։

Բ.— Որոշել վիճակը անոնց որ այդ երկու տեղերու բնիկները ըլլալով մէկտեղ, մինչեւ դաշնագրին ստորագրութիւնը, մեկնած են անցագրով կամ առանց անցագրի։

Գ.— Գնահատել փոխանակութեան ենթակայ երկու ազգէ անհատներու շարժուն եւ անշարժ գոյքերն ու ստացուածքները, ինչպէս նաեւ ճշդել արժէքի տարբերութիւնը եւ մէկ պետութենէն միւսին ըլլալիք հատուցումը։

Այս ամէնը իրենց յարակից մասերով պիտի կարգադրուէին հսկողութեամբ խառն յանձնախումբի մը, որ պիտի բաղկանար տասնեւմէկ անդամներէ, չորսական յոյն եւ թուրք եւ երեք ալ չէզոք, կարգուած Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ։

Այդ յանձնախումբին կազմութենէն քիչ վերջ, հասկցուեցաւ թէ ինչ ահագին դժուարութիւններ կային դաշնագրին երկուստեք ակամայ ընդունուած պայմաններուն իրագործման համար։

Թուրք ազգայնական շրջանակները շատ գոհ չէին Ըսմէթ փաշայի՝ Պոլսոյ Յոյներու մասին ունեցած զիջող վարմունքէն։

Պոլիս այնչափ շատ Յոյն կայ, կ'ըսէին, որ քաղաքին դիմագիծը թրքական ըլլալէ շատ հեռու է եւ միշտ վտանգաւոր խմորումներու բոյն մը պիտի դառնայ։ Եւ առաջին առիթով «Պոլիս հաստատուած (էթապլի) Յոյներու» նախադասութեան այնպիսի մեկնութիւն մը տուին, որ եթէ ընդունուէր եւ տառացի գործադրուէր, Յոյներու թիւը նօսրացած Հայերէն ալ նուազ կ'ըլլար։ Եւրոպական պետութիւններու մէջ, քաղաք մը բնակող ամէն անհատ կամ ընտանիք պարտաւոր է քաղաքապետարաններու եւ ուրիշ պաշտօնական հաստատութիւններու մէջ արձանագրութիւններ ունենալ։ Թուրքերն ալ կը պահանջէին ուրեմն որ այն ամէն Յոյները որ իրենք զիրենք տեղաւորուած կամ հաստատուած (էթապլի) կը նկատեն պաշտօնական գրութիւններով, մինչեւ յետին ձեւականութիւնը, ապացուցանեն իրենց պահանջը, հակառակ պարագային պէտք էր որ ձգէին հեռանային։

Մենք ամէնքս եւ մեզի հետ արար աշխարհ ալ գիտէ թէ Թուրքիոյ պաշտօնական գործողութիւնները ինչ ձեւով կը կատարուէին եւ թէ առհասարակ ժողովուրդը ո՛րչափ անտարբեր կ'ըլլար բոլոր ձեւականութիւնները կատարելու, երբ նախ իրենք պաշտօնեաները, մեծագոյն անտարբերները կ'ըլլային իրենց պարտաւորութիւններու հանդէպ։

Աւելորդ է ըսել որ Թուրքերու պահանջները նոյնութեամբ չընդունուեցան։ Օրինական ձեւականութիւններէ անդին, հարկ եղաւ նկատի առնել նաեւ երկրին սովորութիւնները։ Ամէն պարագայի մէջ, հարցը երկար վիճաբանութիւններու, իրաւարարութիւններու դուռ բացաւ եւ այս միջոցին, յունական խոշոր գանգուածներ շոգիի վրայ. շփոթ կացութեան մը մէջ մնացին եւ ի հարկէ անորոշութենէ նեղուած կամ բռնական միջոցներէ զարհուրած, կաղեւոր թիւ մը առանց վերջնական կարգադրութեան սպասելու ձգեց գնաց։ Ուրիշ կերպով կարելի չէ մեկնել Պոլսոյ Յոյներու թիւին գրեթէ երկու երրորդին պակսիլը։ Եւ պէտք է միտք պահենք ա՛յն, որ ներկայիս 110 հազարի հասնող Պոլսոյ Յոյներէն որոշ մէկ մասին «էթապլի» ըլլալու հանգամանքը դեռ Թուրք կառավարութեան կողմէ չէր ընդունուած նախ քան Հելլէն եւ թրքական վերջին համաձայնութիւնը։

Աւելորդ է ըսել, թէ հելլէն կառավարութիւնն ալ որչափ աշխատած է Պոլսոյ յոյները ամէն օրինական միջոցներով տեղին վրայ պահելու, նոյնչափ եւ նոյն ձեւով ալ հոգ է տարած, որ Թրակիոյ Թուրքերէն ամէն անոնք որ դաշնագրին պայմաններուն համաձայն տեղացի չէին կրնար նկատուիլ, հեռանան յունական հողերէ։ Ասկից ծագում կ'առնէ Թուրքերու ուրիշ մէկ գանգատը։

Անոնք կը պնդէին նաեւ այն տեսակէտին վրայ թէ, քեմալական շարժումէ վերջ Պոլսոյ Թուրք իշխանութիւններէ անցագիր ստանալով մեկնողները փոխանակելի իսկ ըլլան իբր փախըստականներ, իրաւունք չէին կրնար ունենալ Թուրքիա վերադառնալու։ Իսկ համաձայնական պետութիւններու անցագրով մեկնողներուն խօսքը անգամ չէին ուզեր լսել։

Բայց ամէնէն շատ երկու կողմերը զբաղեցնող պարագան փոխանակութեան ենթակայ ժողովուրդներու շարժուն եւ անշարժ գոյք եւ ստացուածքի գնահատման հարցն էր։

Արդարեւ, անմեկնելի դժուարութիւններ կային այս կընճռոտ խնդիրը լուծելու համար։

Դաշնագրի համաձայն, ամէն պարագայ զատ զատ մասնախումբերու կողմէ պէտք էր տեղին վրայ ստուգել, հաշուել եւ ապա ընդհանուր հաշուեկշռութիւն մը պատրաստել։ Յունաստանի համար ասիկա շատ շատ ժամանակի խնդիր էր, այսինքն կարելի էր իրականացնել։ Իսկ Թուրքիոյ խորերը ո՞ր յանձնախումբը կրնար երթալ եւ մէկիկ մէկիկ անհատական ստացուածքի գնահատումով պարապիլ։ Հելլէն եւ պուլկար կամաւոր փոխանակութեան ենթակայ ժողովուրդի ստացուածքն ալ այս կերպով գնահատուած էր եւ հակառակ անոր, որ երկու երկիրներու մէջ այս տեսակ գործ կատարել բաղդատաբար աւելի դիւրին էր, եւ գոյքերը գնահատելիք ժողովուրդին թիւը հազիւ մէկ տասներորդն էր յոյն եւ թուրք փոխանակելիներու հետ բաղդատելով, այնուամենայնիւ գործին հաշուեյարդարը տասը տարի տեւած էր։ Կարելի էր ուրեմն առջի վայրկեանէն իսկ հասկնալ որ այս տեսակ լուծում մը՝ Լօզանի մէջ երկու կառավարութիւններու եւ միւսներու կողմէ ընդունուած գործադրելի չէր կրնար ըլլալ։ Եւ սակայն ամբողջ եօթը տարի պէտք եղաւ որ այս կէտը չէզոք անդամները յայտարարեն եւ երկու կողմերն ալ միաբանաբար ընդունին։

Այս կէտը ընդունելէ ետք, ի՞նչ պայմաններով համաձայնութիւն գոյացաւ եւ թէ ո՞վ կ'օգտուի այդ համաձայնութեան արդիւնքէն, — կը պարզենք յաջորդով։

Մ. Է.

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ՌԱԶՄ. ԿՈՄՈՒՆԻԶՄԸ

(ԼԷՆԻՆ ԵՒ ՍՏԱԼԻՆ)

Թղթակցութիւններից յետոյ, համառօտակի ակնարկ նետենք սկզբունքային տեսական պատճառների վրայ։

Ստալինի տեսութիւններն ու գործելակերպը բաղդատութեան դնելով Լենինի տեսութիւնների հետ, տեսնում ենք, որ Լէնինի տեսութիւնը, Ռուսաստանում կիրառելը աննպատակայարմար է, այսինքն Լէնինիզմը մի ժամանակավրէպ է։ Նա դասել է ժամանակի ոգուն անհամապատասխան մի միտք. հակառակ բոլշեւիկ պետերի այն վայնասուններին, որով աղաղակում են Ռուսաստանում, ամէն օր թէ. «Մենք ղեկավարւում ենք Լէնինեան անշեղ գծով»։

Մենք նորից այն կարծիքին ենք, որ Լէնինիզմը այլեւս անելիք չունի. եւ որպէս հնացած մի ուսմունք, նա վաղուց արդէն դառել է պատմութեան սեփականութիւն ու յանձնուել է արխիւներին։

Մենք տեսանք, թէ ինչպէս, Ստալինը յենուելով հնացած Լէնինիզմի վրայ, որպէս նրա տեսութեան ջատագով, փորձեր արեց վերակենդանացնելու նրա տեսութիւնը, բայց հետեւանքը գլխիվայր անկում եղաւ։

Արդ, որպէսզի մենք կարողանանք բոլշեւիկ պինդ գլուխներին ցոյց տալ որ Լէնինիզմը վաղուց արդէն փետրաթափուել է, որ «Լէնինի անշեղ գծի կիրառումը» գլխապտոյտներ պիտի լինեն — միշտ, անհրաժեշտ ենք համարում մէկ անգամ եւս կանգ առնել այդ խնդրի վրայ։

Լէնինը «Նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը» (Նեպ) գրքում գրում է. «Նեպը ոչ սոցիալիզմ է, եւ ոչ էլ սոցիալիզմից նաճանջ, այլ նա (այսինքն Նեպը Յ. Ա.) սոցիալիզմին անցնելու մի կառուցւածք։ Այդ մի խօսքով, Լէնինը այնպէս է հասկացել, որպէս «Համաշխարհային Թէորետիկ» ու այնքան աչքի է ընկել Ռուսաստանում, որ կուսակցական կամ կոմսոմոլի շարքերն անցնող այս կամ այն նոր ընկեր, եթէ Լէնինի այս խօսքերը չիմանայ այն դէպքում, նրա ընդունելութիւնը 6-8 ամիս յետաձգելով՝ պարտադրում են սովորելու՝ չէ՞ որ Նեպը սոցիալիզմին անցնելու, ուրեմն հասնելու մի կառուցւածք է», կոմունիստների միակ «Նըպատակը»։ Ուշի-ուշով ուսումնասիրենք «Համաշխարհային տեսաբանի հրապարակի վրա դրած այդ խնդիրը եւ տանք հնարաւորութեան սահմաններում համապատասխան եզրակացութիւններ։

Հոկտեմբերեան «սոցիալիստական յեղափոխութիւնից», ռուս մուժիկը սկզբից եւեթ սկսեց ճաշակել «սոցիալիստական յեղափոխութեան» առաջին սեւ պտուղները։ Ռազմական կոմունիզմը որ որպէս «ընկերվարական » յեղափոխութիւն» դարձաւ Ռուսաստանի ժողովրդի գլխի մի աննկարագրելի պատուհաս։ Սկսեց բոլշեւիկների միակ նպատակը՝ գիւղացիութեան թալանը։ Հասկանալի է որ այդ թալանը տեսնելով գիւղացին, «աւելցուկի» մասին այլեւս չպիտի մտածէր։ Նրա քաղաքի հետ ունեցած որոշ կապերը խզւելու էր։ Իրօք տեսնում ենք որ տնտեսական այդ ծանր դրութիւնը պատճառ դարձաւ Ռուսաստանի Կրոնշտադի ապստամբութիւնը եւ Հայաստանում Փետրուարի 18ի Յեղափոխութիւնը։ Սա արդէն Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան առաջնորդների գլխաւորապէս Լէնինի առաջին սաղմնային «գլխապտոյտն» էր, որին այդքան ուժ տւեց Ստալինը։

1921ին Կոմկուսի 10րդ համագումարում Լէնինը Ռուսաստանի կեանքի վատթարացումը գտնում է «բանւոր դասակարգի դէպի գիւղացիութիւնն ունեցած վերաբերմունքի մէջ ... Այդ երկու դասակարգերի շահերը տարբեր են։ Մանր գիւղացին չի ուզում այն ինչ որ ուզում է բանւորը։ Մենք գիտենք որ գիւղացիութեան հետ համաձայնւելով է որ կարող ենք փրկել սոցիալիստական յեղափոխութիւնը Ռուսաստանում, քանի դեռ յեղափոխութիւնը չի ծագել միւս երկիրներում։ Գիւղացիութիւնը զգում է այն յարաբերութիւնից, որ հաստատուած է մեր եւ նրա միջեւ, նա այդ յարաբերութիւնը չի ուզում եւ այլեւս այդ ձեւով չի մնալու։ Այդ անվիճելի է։ Նրա այդ կամքը արտայայտուած է միանգամայն որոշ կերպով։ Այդ կամքն է աշխատաւոր ազգաբնակչութեան ահագին մեծամասնութեան։ Մենք պարտաւոր ենք հաշւի առնել այդ եւ մենք բաւականաչափ զգաստ քաղաքագէտներ ենք, ու կարող ենք ասել,— Եկէ՛ք փոխենք մեր քաղաքականութիւնը, գիւղացիութեան հանդէպ։ Ըստ էութեան, դրութիւնն այնպէս է, որ մենք կամ տնտեսապէս պիտի գոհացնենք միջին գիւղացիութիւնը եւ թոյլ տանք ազատ շրջանառութեան, կամ եթէ միջազգային յեղափոխութիւնն ուշանայ, բանւորական իշխանութիւնը Ռուսաստանում կը դառնայ անկարելի»։ Ահա Լէնինի յայտարարութիւնը։ «Այսպիսով սկիզբ դրւեց տնտեսական նոր քաղաքականութեան — Նեպին — որով վերականգնւեց մասնաւոր սեփականատիրութիւնը, մանր առեւտուրը, բռնագրաւումների փոխարէն, գործածութեան դրւեց պարէնտուրքը, մտցւեց հացի վաճառքը։ Սա արդէն մի ուժեղ ոստիւն էր «կոմունիստական պետութիւնից» դէպի «կապիտալիստական կարգը»,— վերադարձ դէպի հին ռէժիմը» (Դրօշակ)։

Այնուհետեւ բաւական է յիշել 1925ի խորհրդային իշխանութեան նորանոր զիջումներն, (Նեպի նահանջները (Հ. Ա.), որից յետոյ էլ աւելի կատաղի բնոյթ ստացաւ գիւղի կուլակի (ըստ կոմունիստների) քաղաքի Նէպմանի փոխյարաբերութիւնները։ Ռուսաստանը կամաց-կամաց թեւակոխում էր նոր կապիտալիստական հասարակարգ. արտադրական գլխաւոր միջոցները՝ առեւտուրն ու այլ ապրանքների հայթայթումը կատարւում էին նոր դրամատէրերը, բակ գազրախօս կոմունիստներին, մնում էր նոյն «սոցիալիզմի կառուցման» ցնորքներով սարվիլ։ Այսպէսով Նեպը հանդիսացաւ Ռուսաստանում որպէս մի նոր ձեւի հին կարգերի վերահաստատում։ Բնականաբար հասկանալի է պետական տնտեսութեան այդքան յետադիմութիւնները եւ կոմունիստների վերասեւեռումը անշուշտ պէտք է անդրադառնար ամբողջ հանրային կեանքի վրայ եւ հետեւանք ունենար նորանոր թեքումները։

Ահա առաջին ապացոյցը Տրոցկիզմը, որ խոշոր ձեւով արմատացաւ բանւորութեան մէջ։ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան առաջնորդին անւանեցին «Ռենեգատ», Ստալինն ու զինւորական գործավար Վորոշիլովը. որովհետեւ առաջին անգամն էր որ Տրոցկին խոստովանեց, որ այդպիսի քաղաքանութեամբ սոցիալիզմին հասնել անկարելի է։ Եւ Տրոցկին որպէս «ազատ քաղաքագէտ» նորէն այն կարծիքին էր, ինչ կարծիքի էր 1921ին Նեպի հաստատման նախօրեակին Լէնինը։ Եկէք փոխենք մեր քաղաքականութիւնը, իսկ «Նեպը որպէս սոցիալիզմին անցնելու մի կառուցւածք» ջուրն ընկաւ։ Այնուհետեւ «աջ թեքումը» որի պաշտպանները եւ կամ առհասարակ նրանք որոնք համաձայնւում էին Բուխարինի հետ։ Այնուհետեւ, անընդհատ թեքումներ, որոնք իրար կապելով ստացւում էր մի գեղարւեստական քերթւած։ Այսպէս պայքարենք՝

Աջ թեքման դէմ
Ձախ թեքման դէմ
Բիւրակրատիզմի դէմ
Հաշտւողականութեան դէմ
Քաշքշուկիզմի դէմ
Անտապարծութեան դէմ
. . . .

Մի անբուժելի հակահարւած տւեց Լէնինի Նեպը՝ խորհրդային Ռուսաստանի «Լենինեան կուսակցութեանը»։ Թեքումների հետ միաժամանակ՝ կուսակցութեանը կազմւածքից, քայքայւելով՝ բաժանւեց այնքան մասերի որքան թեքումներ առաջացել էին։ Ամէն մէկը մի ուղղութիւն ընտրեց եւ սկսեց այս ու այն կողմից հակոտնեայ ուժերի բախումը։ Ստալինը իր դիրքը ամրապնդելու համար, առաջարկեց «կուսակցութեան զտում» կատարել։ Այդպէս էլ կատարւեց. կուսզտման պատրւակի տակ կուսակցական շարքերից դուրս շպրտւեցին Ստալինի բոլոր «գաղափարական ախոյեանները, գլխաւորապէս գիւղացիական կոմունիստները, որպէս «աջ թեքման կոնկրէտ արտայայտիչներ». կուսակցութիւնից զտւած կոմունիստները քաղաքներում հեռացւում էին նաեւ աշխատանքներից։ Ստալինը հռչակեց համառուսական բացարձակ դիկտատոր։

ՅԱԿՈԲ ԱՐԱՐԱՏՑԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խորհրդային իշխանութիւնները նոր օրէնքով մը, աւելի եւս դիւրացուցին ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման ձեւակերպութիւնները։

Ըստ նոր օրէնքի, կը բաւէ որ երկսեռ զոյգ մը փափաք ունենենայ ամուսնանալու, կը մնայ ձանձրոյթը յանձն առնել մինչեւ մօտակայ նամակատուն մը երթալու, հոն լեցնել պարզ հարցարան մը որուն վրայ, նամակատան պաշտօնեան կը փակցնէ յատուկ դրոշմաթուղթ մը։ Այսքան միայն։ Եթէ ամուսինները իրարու չյարմարին, որեւէ նամակատան մէջ, դարձեալ կրնան գտնել ուրիշ հարցարան մը, զոր կը ստորագրեն երկուքը մէկ, եւ այս կերպով կը ստանան իրենց ամուսնական ազատութիւնը։

ՔԻՒՐՏԵՒԹՐՔԱԿ
ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Էնկիւրիի Եղեռնադատ
եանը կը շարունակէ դատը
Սայիտի տղուն՝ Սալահէ
եւ ընկերներուն, որոնք ա
տանուած են թէ Արեւելեա
հանգներուն մէջ գաղտնի
մակերպութիւն մը կազմ
«Հիւսիսային Քիւրտիս
Միութիւն» անունով։ Նշա
ւանական է որ այս դատա
րութեան ատեն Էրզրումի
ուած ըլլան նաեւ միւս ա
տանեալները, որոնք յունի
Էրզրումէն ճամբայ հանո
եւ Պոլսոյ վրայով Էնկիւր
տի տարուին։

Էրզրումէն ճամբայ հա
ամբաստանեալները «Հոյ
կազմակերպութեան հետ
ունեցող անձեր են։ Նոյն
դատ մըն ալ ներկայիս կը
նուի Մուշի մէջ։ Կը կ
թէ այս դատն ալ Էնկիւրի
փոխադրուի։

Այս դատավարութի
գոնփակ պիտի ըլլայ
սպասուի որ ուշագրաւ
թիւններ երեւան ելլեն։
տակ գտնուած «Հոյպուն»
մակերպութեան մէկ յայտ
րութեան բովանդակութ
Արարատի դէպքերուն
նշանակալից կապեր տես
են։ Արդարեւ՝ այդ յայտար
թեան մէջ գրուած է թէ
պուն» միութիւնը կը թ
իր մարդոց որ մօտերս (?)
ներէն վար իջնելով, ապս
բող խումբերուն օգնեն։

Կը կարծուի որ Շէյխ
տի տղուն կազմակերպու
այս «Հոյպուն»ին մէկ
ճիւղն է։ Ստացուած տե
թեանց համաձայն, Սալ
տին Հալէպէն վերադարձ
մը փաշազատէներուն
ֆիք Խալիտի հետ տեսնու
կնիքներու արձանագրութ

Էրզրումի մէջ գր
կնիքները, որոնք քիւր
արձանագրութիւններ
թարգմանել տրուած են
գէտներու։ Կնիքին վրա
ծօկիրի որ կը նշանակէ
կամներ», եւ վէ էվին
նշանակէ «միութիւն»։

Կնիքներէն մէկուն վ
ճէչիք Թուէվի որ կը
ուի «ընդհանուր կեդրոն
կնիքները կը պարունակ
մի եկում (մասնաճիւղ
կումի տում (մասնաճ
կումի սէեում (մասնաճ
չարում (Դ.) փէնչում (
Թունուս) (Զ.)։

Մասնագէտները հաս
են որ կնիքներու վրայի
տերէնը Էրզրումի քիւր
չէ, այլ Հէքեարի շրջանի
տերէնը։

Դատավարութիւնը
ուած է յուլիս 8ին, ո
լսուին տասնի մօտ վկա
«Արեւելքի քարոզութիւն

Արտահանի երեսփո
վագըթի խմբագրապե
մէտ Ասըմ պէյ, այս խո
կը գրէ.

«Կարեւոր կէտ մը կ
զեկոյցին մէջ, որով Անա
Գործակալութիւնը վերջ
բացատրէր Աղրը տաղի
րատ) դէպքերուն հանգա
Արդարեւ, Գործակալութ
յիշէր թէ գտնուած են կ
փաստաթուղթեր, որոն
ցուցնեն թէ սահմանի
յարձակող աւազակները
րաստութիւններ տեսած
մեր Արեւելեան Նահան
մէջ տեսակ մը յետադ
շարժում առաջ բերել
մար։

«Մանրամասնութիւն
այս փաստաթուղթերու
Բայց եւ այնպէս, այս
փաստաթուղթերու գոյ
կը ցուցնէ թէ քաղա
գրգռիչներ ալ խառնու
այն հրոսակներուն, որոն
խատին խանգարել մեր
ւելեան Նահանգներուն
րութիւնը,

«Առաջին հաւանական
որ կուգայ մարդուս միտ
է թէ այդ գրգռիչները

են որոնք, Շէյխ Սայիտի ըմբոստութեան զսպումի առթին, ազատուեցան մեր ուժերէն եւ Պարսկաստան ապաստանեցան։

«Բայց արդեօք միայն ասոնցմէ՞ կը բաղկանան գրգռութեան ցանցին մաս կազմող մարդիկը։ Թէ՞ ոչ այս գրգռիչները ուժ կ'առնեն կարգ մը օտար երկիրներէ։

«Ծանօթ իրողութիւն է որ, Մուսուլի խնդրին լուծումէն յետոյ, տարակարծութեան հարց չմնաց Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ։ Ինչպէս որ Թուրքիա ամէն առթիւ շիտակ ընթացք մը բռնեց Անգլիոյ հանդէպ։ Անգլ. կառավարութիւնն ալ բարեկամութիւն ցոյց տուաւ մեր երկրին հանդէպ, ամէն անգամ որ առիթ ներկայացաւ։ Բայց հակառակ անոր որ երկու երկիրներու ընդհանուր քաղաքականութիւնը այսպէս աղէկ ընթացքի մը կը հետեւի, Միջագետքի հոգատար եղող Անգլիան քրտական քաղաքականութիւն մը կը վարէ Մուսուլի մէջ, ինչ որ մութ կէտ մըն է, մեր Արեւելեան Նահանգներու անդորրութեան տեսակէտով։

«Անգլիական կառավարութիւնը երբեք չէ ծածկած թէ նպատակ ունի Քիւրտերէն կազմուած անկախ ազգ մը առաջ բերել հիւսիսային Միջագետքի մէջ։ Վերջերս ալ կարեւոր ձեռնարկներ ըրաւ, այս նպատակը իրականացնելու համար։

«Հակառակ Միջագետքի կառավարութեան ընդդիմութեան, Անգլիա ընդունիլ տուաւ մասնաւոր օրէնք մը, որուն համաձայն քիւրտերէնն ալ արաբերէնի կարգին՝ իբր պաշտօնական լեզու պիտի գործածուի։

«Արդեօ՞ք ուէ կապ կա՞յ հիւսիսային Միջագետքի մէջ քիւրտ անկախ ազգ մը կազմելու ձգտող այս կազմակերպութեան, եւ Արարատի շուրջ երեւան հանուած գրգռութեանց փաստաթուղթերուն միջեւ։

«Ահա այս պարագան է որ կասկած կը ներշնչէ մեզի։ Խնդիրը համեմատաբար պարզ կը դառնայ, եթէ քաղաքական պարզ դաւադիրներ են այն անձերը որոնք կ'աշխատին Արարատի աւազակները քաղաքական նպատակներու համար գործածել։ Ոչ, եթէ այսպէս չէ, այլ գործը կապ ունի քրտական կազմակերպութեան հետ, զոր Անգլիա կ'աշխատի առաջ բերել մեր Արեւելեան Նահանգներուն մէջ, այն ատեն այս տեսակէտով պէտք է քննել խնդիրը։

«Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ կնքուած է անգլեւիրաք նոր դաշնագիր մը, որուն համաձայն Անգլիա իբր կատարեալ անկախ երկիր կը ճանչնայ Միջագետքը։ Ուրեմն աւելի վերջ Միջագետքի կառավարութիւնը պատասխանատու պիտի ըլլայ Մուսուլի շրջաններու որ եւ է անունով կատարուելիք գործերուն։

Կը կարծենք թէ, որպէս զի ապագային որ եւ է թիւրիմացութիւն արգիլուի թէ Անգլիոյ եւ թէ Միջագետքի հետ, պէտք է լուծել քարոզութեան եւ գրգռութեան խնդիրը, որ ներկայիս գոյութիւն ունի։ Անցեալի մեր փորձառութիւնը կը հարկադրէ մեզ արթուն գտնուիլ այս մասին»։

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Էջմիածնի մէջ պատասխանատու պաշտօն ունեցող անձնաւորութեան մը 11 յունիս թուակիր նամակէն, «Ցուսաբեր» կ'իմանայ թէ, ըստ Ազգային եկեղեցական ժողով գումարելու յատուկ կանոնագրութեան, զոր պատրաստած էր Գէորգ Ե. կաթողիկոսը, կաթողիկոսական ընտրութիւնը պիտի կատարուէր կաթողիկոսի մահուընէն վեց ամիս յետոյ եւ կամ վեցամսեայ ժամանակամիջոցին մէջ։ Այս կանոնագիրը հիմ առնելով, Էջմիածնի մէջ արդէն ձեռնարկած են ընտրութեան նախապատրաստական աշխատանքի։

Սկզբունքով որոշուած է ընտրութիւնները կատարել Էջմիածինի մէջ, ինչպէս նաեւ կաթողիկոսական աթոռը պահել հոն, ուր կը մնար դարերէ ի վեր։ Հայաստանի կառավարութիւնը, ըստ այս նամակի, կաթողիկոսական ընտրութեան դէմ չէ եւ արտասահմանեան պատգամաւորներու ժամանումը եւ վերադարձը ելքեք արգելքի չպիտի հանդիպի։

Այդ կանոնագրութեան մէջ ըսուած է, որ իւրաքանչիւր թեմ, որքան ալ փոքրաթիւ ժողովուրդ ունենայ, բացի թեմին առաջնորդէն, պիտի տայ ընտրել պատգամաւոր մը, իսկ մեծ թեմերը այնքան պատգամաւոր պիտի տան, որքան 25.000 ժողովուրդ ունին թեմին մէջ։

Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը պիտի փութացնէ ընտրական հրահանգները, որպէսզի վեց ամսուան ընթացքին կարելի ըլլայ ընտրութիւնները կատարել։

Այս հաշուով, Ազգային Եկեղեցական Ժողովը հաւանօրէն կը հրաւիրուի Հոկտեմբերի վերջերը եւ կամ Նոյեմբերի սկիզբները։

Հայաստանի ժողովուրդը երբեք համաձայն չէ Աթոռի տեղափոխութեան, իսկ Էջմիածնի Միաբանութիւնը կը ցանկայ, որ արտասահմանի գաղութները անպայման ժամանակին ղրկեն իրենց պատգամաւորները՝ կաթողիկոսի ընտրութեանց մասնակցելու համար։

Այս առթիւ փափաք կայ Ազգային Եկեղեցական Ժողովի ուշադրութեան ենթարկել նաեւ ուրիշ հարցեր։

Այս ընտրութիւնը կը նկատուի նաեւ առիթ մը ծանօթանալու Հայաստանի կացութեան եւ ճշգրիտ տեղեկութիւններ տալու արտասահմանի հայոց եւ կապ ստեղծելու հայրենիքի եւ գաղթահայութեան միջեւ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԷՃ

Ներկայացուցինք քննադատութիւն մը «Գրական Դիրքերում»ի բովանդակութեան մասին։ Այնտեղ ծանրապէս կը քարկոծէին Ալազանը, Թարգիւլը, Մկրտիչ Արմէնը եւ Ն. Զարեանը։ Եւ ահա Զարեան կը պատասխանէ արդարացնելով եւ գովաբանելով պրոլետ գրողները եւ... ինքզինք։ Վերջաբանին մէջ, կը խոստովանի որ թերութիւններ շատ ունի «Գրական Դիրքերում»ը, (բայց թերեւս ըսել կ'ուզէ թէ ինք չունի, միամի՛տ պատանի)։

— «Թերութիւններն ու սխալները լայն առումով այնքան շատ են «Գրական Դիրքերում»ի այդ եւ առհասարակ բոլոր համարներում, որ բծախնդիր ընթերցողը խօսելու նիւթ շատ կը գտնէր», կ'ըսէ ու կը վերջացնէ։

Եւ յանկարծ իր յօդուածին տակ կը յայտնուի նորէն քննադատ Վահանեան, որ այս անգամ Զարեանը կը լուայ ոչ միայն ջուրով, այլ նաեւ քացախով։ Եւ կը պնդէ նորէն, թէ պրոլետ գրողները միայն «քեալլաֆէօղութիւն» կ'երգեն։ Զարեան կը բարկանայ եւ կը պոռայ թէ գրականութիւնը «քաղաքական ընթացիկ յօդուած ու բանաձեւ չէ», այլ գեղարուեստական պատկերացում։ Եւ կը փափաքի ազատութիւն տալ գրագէտին։ Ընդհակառակն Վահանեան կը պաշտպանէ այն գրականութիւնը, որ «նպաստում է սոցիալիզմի կառուցման մեծագոյն գործին»։ Եւ «Խորհ. Հայաստան»ի խմբագրութիւնը, յօդուածին տակ կ'աւելցնէ թէ համամիտ է Վահանեանի տեսակէտներուն, եւ այսպէս վէճը կը համարի փակուած։

Ընդունելով Ն. Զարեանի տեսակէտին ճշդութիւնը,— թէ գրագէտը ծառայ չէ այս կամ այն քաղաքական վարչաձեւին,— կը զարմանանք, որ տակաւին չէ հասկցած իր կացութիւնը, երբ ամէն կոմունիստ կամ բոլշեւիկ խմբագիր կրնայ ըսել պրոլետ գրողին.

— Այսպէս գրէ։

50,000 ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Փարիզի քաղաքապետութիւնը պատրաստած է «հնգամեայ ծրագիր» մը բնակարաններու շինութեան համար։ Փարիզի մեծագոյն հոգն է բնակարանի տագնապը։ Ըստ այս հնգամեայ ծրագրին, 50 հազար բնակարաններ պիտի շինուին, աժան գինով, հինգ տարուան ընթացքին։ Փարիզի մէջ՝ 7000 բնակարաններ, չափաւոր վարձքով, 18 ամսուան ընթացքին։ 6000 բնակարաններ, աժան վարձքով, երկու տարուան ընթացքին։ Սէն նահանգին մէջ, 146 տաղաւարներ, չափաւոր վարձքով, 18 ամսուան ընթացքին։ 1300 բնակարաններ, աժան վարձքով, կ'աւարտին այս տարի։ 7000 բնակարաններ, նոյն շրջէն, 3 տարուան ընթացքին։

Այս շինութիւնները պիտի կատարուին ըստ «Լուշէօրի օրէնքին»։

Այս բնակարանները պիտի շինուին հետեւեալ շրջականերուն մէջ.—

Փորթ տ'Իթալի, Փորթ Պրանսիոն, Փորթ տը Մէնիլմոնթան, Փորթ տիւ Փրէ-Սէն-Ժէրվէ, Փորթ տը Շանփէրէ, Փորթ տ'Օրլէան, Փորթ տը Սէն-Քլու, Փորթ տ'Անիէր, Փորթ տը Շաթիյեոն, Ռիւ տը Տանցիկ, Ռիւ տը Մորիյեոն եւայլն։

Այսպէս կը տեսնուի որ Փարիզ կը մեծնայ իր դուռները բանալով։

Գինը.— 2 սենեակով յարկաբաժին մը պիտի արժէ 4.520 ֆր., 4 սենեակով յարկաբաժին մը 6,508 ֆր.։

Մի կարծէք թէ այսքան շինութիւն կը բաւէ։ Բնակարանի տագնապը կարելի չէ մեղմացնել դեռ այս հնգամեայ ծրագրով ալ։ Քաղաքապետութիւնը ստացած է 80 հազար բնակարանի խնդրանք ներկայիս, անշուշտ 5 տարի յետոյ խնդրանքը պիտի կրկնապատկուի։ Մտածել որ բազմաթիւ տուներ կը քանդուին ամէն օր, հին ըլլալով կամ առողջութեան պատճառով։

Այնպէս որ ներկայիս 100 հազար բնակարան պէտք է, փարատելու համար տագնապը։

Վիճակագրութեան մը հեղինակը կը գրէ.

Եթէ ընդունինք որ Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունին 10 միլիոն բնակարաններ, եւ իւրաքանչիւր բնակարան կը դիմանայ 200 տարի, այն ատեն ամէն տարի կը քանդուի 50 հազար բնակարան։ Այս հաշիւէն մեկնելով, Լուշէօրի օրէնքը հինգ տարուան մէջ կը ծրագրէ շինել 260 հազար բնակարան ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

Բնակարանի խնդրանքները կ'արձանագրեն (բնակարան հայթայթելու համար՝ եթէ կարելի ըլլայ) հետեւեալ հաստատութիւնները. 49 Rue du Cardinal-Lemoine, 32 Quai des Célistins.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ յուլիս 5ի երեկոն, երրորդ թաղապետարանի սրահին մէջ։ Օրուան նախագահ Պ. Վարդան Զուլէրեան «Մեր հայրենիք»ով հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ պատմական ակնարկով մը ներկայացուց մեր դարաւոր անցեալը, ըմբոստացումները, մեր ստրուկ վիճակը. եւրոպացիներու խոստումները ու անոնց խաբէութիւնները։

Արտասանութիւններ ըրին Հրանտ Շիշմանեան, Նահապետեան, Օր. Մարի Աճէմեան եւ եւ Սիրականեան. ջութակի վրայ նուագեցին Պ. Պ. Մելքոնեան եւ Աղաբեկեան։

Օրուան բանախօս ընկ. Կ. Սասունի կուռ բանախօսութիւնով պարզեց օրուան տօնին նշանակութիւնը. «Այսօր մենք կը տօնենք մեր ըմբռնումներէն շա՜տ վեր տօն մը։ Նկատի առնելով մեր 500 տարուան պատմութիւնը ամենաբախտաւոր սերունդը մենք մեզ պէտք է համարենք, որ ապրեցանք ու տեսանք մեր անկախութեան օրը, այնքան դարեր ստրուկ մնալէն յետոյ։ Ազգերը պատմութեան բեմին վրայ կուի բռնուած էին. անոնցմէ ոմանք յաղթական եղան, իսկ ուրիշները պատմութեան բեմէն հեռացան։ Այսպէս մեր կողքին գտնուող շատ մը ազգեր վերջնապէս անհետացած են։ Իսկ մենք այսօր անկախութեան դրօշը պարզելով՝ Մայիս 28ը կը տօնենք։ Այս վերականգնած դրօշակը արդէն կ'ըսէ թէ հայութիւնը նորէն ելած է պատմութեան բեմին վրայ, ապրելու հաստատուն կամքով մը։ Պատմութիւնը երբեք չի հարցներ որեւէ ազգի թէ՝ պատրա՞ստ ես, այլ դժնդակ մէկ վայրկեանին մէջ կուգայ ու քեզմէ կը պահանջէ որ արդարացնես քու գոյութեանդ իրաւունքը։ Մեր ամենադժնդակ օրերուն Հայոց պատմութեան ուղտը եկաւ ու ծունկի չոքեցաւ մեր առաջ։ Ու հայ ժողովուրդը իր վերջին կորովով դուրս եկաւ ծովածաւալ թշնամուն դէմ, արիւնլուայ եղաւ, տկարացաւ, բայց կրցաւ բեմին վրայ մնալ, ու իր տեղը որոշել։ Այս տեղը ներկայ Հայաստանն է, անոր օրը Մայիս 28ն էր, ու անկախութեան յայտարարութիւնը այս հայկական դրօշակն էր։ Մենք երկու բան կրցանք կերտել, առաջին մեր հայրենիքը եւ երկրորդ, մեր անկախութիւնը։ Հիմա մեր անկախութիւնը կորսնցուցած ենք, բայց մեր հայրենիքը կը մնայ։ Հայրենիքը հիմնականն է, անկախութիւնը անոր ետեւէն պիտի գայ»։

Պատշաճ խօսքերով նախագահը փակեց հանդէսը ու ժողովուրդը ցրուեցաւ շա՜տ գոհունակութեամբ։

Մ. Տէր Պետրոսեան

Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Գաբիկեան կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ զաւկին՝ ԵԴՈՒԱՐԴԻ։

Փարիզ, 8 Յուլիս 1930

ՔՈՆԸՆ ՏՈՅԼ ԵՐԿԻՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

Քոնըն Տոյլ, «Շէրլոք Հոլմսի արկածներ»ուն հեղինակը, որուն մահը ծանուցեր էինք, իր հետեւորդ ոգեհարցներուն խոստացեր էր անդրշիրիմեան լուրեր տալ իր մասին։ Նիւ-Եորքի ոգեհարցական եկեղեցիին քարոզչուհին Տիկին Թոմսըն կը յայտնէ թէ արդէն լուրեր ստացաւ Քոնըն Տոյլէն։ Ոգեհարցական նիստի մը ընթացքին, կրցաւ յարաբերութեան մտնել Ֆլորանս անուն հոգիի մը հետ, որ յայտնեց թէ «Մեծ լոյս» մը հասաւ անդրաշխարհ։

Տիկին Թոմսըն համոզուած է թէ հոգիին ակնարկութիւնը Քոնըն Տոյլի մասին է։

Ուրիշ ոգեհարց մը կրցաւ յարաբերութեան մտնել Քոնըն Տոյլի հոգիին հետ, որ յայտնած է թէ լաւ ճամբորդութենէ մը յետոյ հասած է անդրաշխարհ, թէ շատ գոհ է, եւ թէ ներկայիս կը հանգչի այս աշխարհի յոգնութիւններէն...։

Երանի՜ հաւատացելոց։

ԱՂԷՏ ՄԸ ՀԱՆՔԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պրեսլաւէն կը հեռագրեն թէ յուլիս 9ին շրջանի հանքահորերուն մէջ պայթիւնի մը հետեւանքով, տեղի ունեցաւ փլուզում մը։ Այսպէս 67 բանուորներ մնացին փլատակներուն տակ եւ սպաննուեցան։

Կան նաեւ բազմաթիւ վիրաւորեալներ։ Հանքահորին մէջ կ'աշխատէին 200 գերմանացի բանուորներ։

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Այդ քիւրտ ճէզայիրը շրջակայ մօտ 8-10 հայ գիւղեր դրեթէ փճացուցած էր, իսկ 3 գիւղը՝ Ղըզըլ-Աղաճ, Աւզա-Աղբիւր եւ Քիւրտ-Մէյդան՝ իւրաքանչիւրի 4 բաժնէն 3ը խլել էր ձեռքէն։

Հրայրը դեռ եկած չէր, երբ այդ բանը որոշեցինք։ Իսկ երբ Հրայրը եկաւ, հետս 2-3 գիտակից ընկերները ըսին.

«Եկո՛ւր ըսենք Հրայրին, գուցէ նա մեզ 2-3 լրտես զտնէ»։

«Տղե՛րք, ըսի, նա մեզ թոյլ չի տար, որ մենք էդ բանը ընենք, որովհետեւ եթէ իրիկունը մենք էդ ընենք, առաւօտուն Հրայրը փախստական պիտի ըլլայ»։

Բայց նա չէր ուզեր փախստական ըլլալ, պատճառները ինքը գիտէր։

Վերջապէս. ըսինք Հրայրին։ Ն... քմծիծաղով ըսաւ.

«Տղե՛րք, ձեզ մատաղ, այդ տէօրը մի հատ մարդով ես ընել տամ։ Նա ամէն օր մեր գիւղը կուգայ եւ իրիկուն մութ ատեն տուն կը վերադառնայ։ Նա ունի իրեն հաւատարիմ ձեռացնող հայ տղաներ, եւ անոնց ձեռքով, ձեզի ազնիւ խօսք կուտամ, նրան 5-10 օրէն սպաննել տամ։ Եթէ Սաքօն ձեզ ընկեր է, չէ՞, ան իմ ընկերս ալ է։ Ես տասը տարիէն ի վեր գիտեմ մեր գիւղացիներուն տուած չարիքը էդ քիւրտի ձեռքով»։

«Չէ՞ զուն Սաքոյի խոստումներ ըրեր ես այդ քիւրտը սպաննել տալու։ Երկու անգամ ալ Գուրգէնի օրօք մենք եկանք եւ նոյն խոստումներն ըրիր, բայց խոստումդ չկատարեցիր»։

«Թէկուզ հիմա փախստական ալ ըլլամ՝ պիտի ընել տամ»,— խօսք տուաւ Հրայրը։

Մենք ալ համոզուեցանք այդ ըսածներուն։ Իրիկուն ինքը գընաց Ղըզըլ-Աղաճ, իսկ մենք գացինք Սասուն։ Սակայն, պէտք է նկատել, որ Հրայրը էլի սպաննել չտուաւ այդ ճագայիրը, որ Սաքոյի Երզրում գնալէն 3 ամիս վերջ սատկեցաւ իր բնական մահով։

***

Յարութիւն եւ Թորոն ղրկեցինք Փէթար, որպէսզի Մուշէն բերուած ապրանքները փոխադրեն Սէմալ, ուր եւ հասանք մենք։

Այդտեղից 25 հոգի ղրկեցինք Առաքելոց վանքը, որպէսզի բերեն ցորենը։ Շալակաւորները բերին 38 կոտ ցորեն, մաքրել տուինք։ Պակսեց, մնաց 34։ Ջաղաց ղրկեցինք, ալիւր ըրինք։ Յարութիւնն եկաւ Փէթարէն, բերաւ իրեղէնները։ Ղազարն ու Գէորգ ղրկեցի Շուշնամերկ եւ Մխիթար, շալակաւոր ուղարկելու ալիւրը Խտան Սերոբի քով փոխադրելու համար։ Գէորգին եւ Ղազարին պատուիրեցի Տաղըըրնի մնալ մինչեւ ալիւրներս բերելը։ Տաղըըրնի Խտանի կածի դիմաց է, մէջտեղից կը վազէ Կէլիկուզանի գետը։ Բարձր պոռալով Խտանի կածէն Տաղըըրնի ձայն կը հասնի։

Վանքէն Սէմալ եկած ատեններս՝ ճանապարհին ընկերներս առաջէս կը քալէին, ես ալ յետեւնուց կուգայի։ Յանկարծ մի նեղ տեղ հեղեղ կ'երթար, խաբուեցայ, ոտքիս մէկը ներս գնաց։ Մինչեւ Սէմալ հասնելնիս մէջքիս ցաւը կը շատնար, իսկ Սէմալ ա՛լ աւելի շատացաւ։ Ընկերս Համբարձում ըսաւ թէ եկուր քաշենք։ Ինձ պառկեցուցին, ոտքերս կապեցին սիւնի մը, մէկ ընկերս նստեց չոքերուս, իսկ Համբարձումը կած առաւ, գցեց վիզս եւ ուժով վեր քաշեց։ Քաշած ատեն կարծեցի մարմնիս բոլոր ոսկորները մէկ մէկուց փրթան։ Ոտքերս քանդեցին եւ 10 րոպէ այդպէս պառկած մնացի, ապա վեր կացայ, բայց մէջքս չկըրցայ շտկեցնել։ Այլեւս չէի կըրնար քալել։ Հէնց այդ օրէն փայտ մը առի ձեռքս, զէնքերս՝ տղաքը։

Այդ օրը Խտան զարհուրելի դէպքեր էին կատարուեր, մենք տեղեկութիւն չունէինք։

Գէորգը Աւօ անուն հօրեղբայր մը ունէր, որ 15 տարի ձրի ծառայեր էր Առաքելոց վանքը։ Զուխսուրայ Աւզա Աղբիւրէց կին մը, որու էրիկը 10 տարիէ ի վեր պանդխտութեան գացեր էր եւ կնոջը ոչ մի օգնութիւն ըրած չէր՝ խեղճութեան պատճառաւ կը դիմէ Մշու Վարդան վարդապետի եւ կը յայտնէ իր նեղութիւնը։ Վարդան վարդապետը խղճահարուելով նամակ մը կը գրէ Առաքելոց վանքի վանահայր Յովհաննէս վարդապետին թէ «Աս ընդունէ տնտեսներու շարքը, թո՛ղ վանքին ծառայէ ու հաց ուտէ»։

Այդ կինը վանքին մէկ տարի կամ տարիուկէս կը ծառայէ, ապա Աւօն էդ կինը կը փախցնէ, կուգայ Խտան։ Ես այդ կինը տեսած չէի, բայց եւ քանի մը ընկերներ տեսած են Առաքելոց վանքը։ Սերոբակը էդ կինը կը տեսնէ Խտան, կը ճանաչէ, կուգայ կ'ըսէ Սերոբին թէ՝ «Գէորգի հօրեղբայրը մի կին փախցուցեր, բերեր է հոս»։

Սերոբի հրամանով Աւօն կը բերեն Սերոբի քով։ Սերոբը կը հարցնէ. «Ո՞ւմ կը տանիս որ էս կինը»։ «Ինձ համար», կ'ըսէ Աւօն ծիծաղելով։ Մարդը մի կողմ կը տանին՝ կինը կը կանչեն, եւ կը հարցաքննեն. «Էս մարդու հետ ինչի՞ փախար, ո՞ւմ համար կ'երթայիր, մարդո՞ւ համար՝ չէ նէ ուրիշի մը համար»։ «Էս մարդու հետ կ'երթայի իրեն համար։ Էրիկս էսչափ ժամանակ է ղուրբաթ գացեր է, ես մնացեր էի վանք խեղճութեան մէջ։ Հիմա էս մարդու հետ կ'երթամ»։ Կնոջը քանի մը հատ կը զարնեն եւ մի կողմ կը տանին։

Կ'երթան կը բերեն մարդը եւ կ'ըսեն. «Դու էս էրիկ ունեցող կինը ինչո՞ւ կը փախցնէիր. դու պառաւ՝ էս ջահիլ (ըսելով կ'ըսէին թէ 25 26 տարեկան եղած է)»։

(Շար.)

ցընեն իրենց գործունէութիւնը, այսինքն, մասնաւորաբար բանուորական սէնդիկաներու մէջ, ջանան անկախաբար կազմակերպել եւ ղեկավարել գործադուլային շարժումը:

— Համագումարը անհրաժեշտ կը նկատէ անողոք պայքար մը մղել պստեհապաշտութեան դէմ, որ գործնականին մէջ, երեւան կուգայ՝ չգործադրելով յեղափոխական գործելակերպը — դասակարգ դասակարգի դէմ— հաշտարար վերաբերմունքով հանդէպ ընկերվարութեան, ինչպէս նաեւ յամառ աշխատանքի եւ անընդհատ պայքարի մերժումով:»

Փարիզի Սուրիացիներու բողոքը

Փարիզի արաբ Սուրիացիներու ընկերակցութիւնը, երեսփոխաններուն ուղղեց Սուրիոյ սահմանադրութեան դէմ բողոքագիր մը:

Սուրիական ընկերակցութիւնը Սահմանադրութեան վերջին փոփոխութիւնները կ'որակէ իբր շարունակութիւն «գրաւումէն ի վեր, Ֆրանսայի կողմէ կիրարկուած բաժանումի եւ սարկացման քաղաքականութեան»:

«Քաղաքականութիւն մը, որ, կը յայտնէ բողոքագիրը, Սուրիոյ կը պարտադրէ իր կամքին հակառակ Սահմանադրութիւն մը եւ առանց առնելու անոր հաւանութիւնը, աւելի կը ծանրացնէ կացութիւնը եւ զայրոյթը կը գրգռէ անոնց իսկ, որոնք կ'ուզեն հաւատարմօրէն գործակցիլ Ֆրանսայի:

Բողոքագիրը կ'անդրադառնայ նաեւ ֆրանսական մամուլին, որ կը ջանայ հաւատացնել թէ սուրիական նոր սահմանադրութիւնը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած է ամբողջ սուրիական ժողովուրդին կողմէ: Եւ յիշելէ յետոյ թէ ժողովուրդը իր բողոքը կը յայտնէ Դամասկոսի Հալէպի եւ Սուրիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ, հրապարակային հաւաքոյթներով, կ'աւելցնէ.— Անգլիա Իրաքի հետ կնքեց համաձայնութիւն մը այս երկրին ազատութեան եւ անկախութեան վրայ հիմնուած:

«Անգլիա համոզուած է որ հոգատարութիւնը անկարելի է կիրարկել Իրաքի վրայ, եւ հաստատելով Իրաքի ժողովուրդին ընդդիմութիւնը այդ վարչաձեւին, մղուեցաւ հոգատարութիւնը փոխել Իրաքի անկախութեան դաշինքով: Ի՞նչ կը սպասէ Ֆրանսա հետեւելու համար Անգլիոյ օրինակին»:

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ
գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱՒԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ
Ամենախիստ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ հաւկիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ եւ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիներով:
Խիստ կանոնաւոր առաքում: Յարգելի յաճախորդներէն կը խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկոտասնեակէ պակաս չընել:
Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, PARIS (XI), կամ ուղղակի ագարակին, Hachmanian, Elevage du Bois de Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

ՀԱՍԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

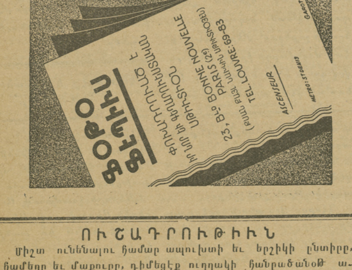

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիրը, համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ ապուխտագործ եւ ապուխտավաճառ
HAIG MARACHLIANի
Fabrique des salaisons Orientales
16 Rue des Hortensias St. Just. MARSEILLE
որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.
Կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ:

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՒ ԴՐԱՄԸ
Հարիւրին 45 զեղչ ամերիկեան առաջնակարգ գրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու:
Remington թիւ 10, 11 գին՝ 1400 ֆրանք,
Underwood թիւ 5, 12, 14 գին՝ 1800 ֆրանք,
վճարման դիւրութիւններ:
Դիմել կամ գրել Ս. Նաւասարդեանի, 366 Rue Vaugirard,
Հեռաձայն՝ Vaugirard 28—89 եւ 05—93:

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԱԼՈՆ ԷՍՓԱՆԵՕԼԻ ՄԷՋ Rue du Tapis Vert
14 Յուլիս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9.30ին
կը խօսի՝ ՇԱՀԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
նիւթ ունենալով՝ «Ի՞ՆՉ Է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ»

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԽՆՋՈՅՔ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Վաղը կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէնթ-Անթուանի անտառին մէջ: Երեք անգամ ճաշ պիտի տրուի, ըմպելիով միասին: Մասնակցութիւն 20 ֆրանք: Ներկայ պիտի ըլլայ Զ. Ե. Ո. Միութեան կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը:

Ժամադրավայր Փլաս տ'Էքսի կամարին տակ, առաւօտուն ժամը 7ին:

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սկաուտներու բանակում-ցուցահանդէսը, Meudonի անտառին մէջ, Patte d'Oie վայրը, 12—13—14 յուլիս: Կը մասնակցին 250 հայ սկաուտներ իրենց ձեռական աշխատութիւններով:

Հրաւիրուած են օտար անձնաւորութիւններ եւ սկաուտներ:

Մէթրօ Javelէն առնել շոգեկառք եւ իջնել gare Meudon, ուր կը սպասեն առաջնորդներ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
84 Rue Chapeի թատերասրահին մէջ
Մուտքը 5 ֆր.

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՔԷՕՖԹԱՅԻ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՏՕՆԸ ՄԷՏՈՆԻ անտառին մէջ, այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն, աղբիւրին մօտ: Կը նախագահէ Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ վրդ.: Բանախօսութիւն, երգ, հայկական եւ կովկասեան պարեր, նուագ եւ ճոխ պիւֆէ:

Փափաքողները կրնան իրենց ճաշը միասին բերել:

Հաղորդակց. միջոցներ.— փոստ վէրսայլէն առնել հանրակառք թիւ 89 եւ իջնել վերջաւորութեանը, Քլամառ, ուր պիտի սպասեն առաջնորդներ:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
Լիոնի Պօլսի եւ Շրջ. Երիտասարդաց միութեան կողմէ
Այս իրիկուն ժամը 8ին Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ
կը նախագահէ Գ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ
կը ներկայացուի՝ «ԵՐԵՔ ՍԱԼՈՐՆԵՐԸ»
Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, պարերգ, եւայլն
20 հոգինոց երգչախումբ — Մուտքը ազատ է

ՀԱՆԴԷՍ

Սեվրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին 26 Rue Troyon, վարժարանին պարտէզին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ՀԱՆՐԻ ՊՈՐՏՈՅԻ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ռոստոմի սրահին մէջ, 131 Fbg. du Temple: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 21 րիւ էմիլ Զօլա, Պիւրօ Թապաքի սրահը:

ՇԱՎԻԼԻ Աբղութեան խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին ընկ. բժ. Տէր Դաւթեանի բնակարանը, 27 Ave. Bellevue, Chaville.

ԻՍԻ - ԼԷ - ՄՈՒԼԻՆՕԻ Մուրատ խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին, Ave. Verdun. Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ-Պուա-Գոլոնպի Զէյթուն ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ երիտ. երկ. միութեանը ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶԻ Վասպուրականի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 3ին Ֆլորիայի ճաշարանին վերնայարկը: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին 23 Place de Comèteի սրահը: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները: Ներկայ պիտի ըլլայ կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԶԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութիւններու Բ. Պատգամաւորական ժողովը վաղը կիրակի առաւօտ Լիոնի մէջ:

Կ'ուզուի ֆրանսերէն գիտցող գրագիր մը: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անգլիերէն ալ գիտցողին: Դիմել՝ Մազլըմեան եղբարք, 22 Rue d'Hauteville Paris:

Տէր եւ Տիկին Նշան Չիւրիւքտիշեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սրբուհի Չիւրիւքտիշեան եւ զաւակները, Գրիգոր, Գէորգ եւ Վերգին Հարոնեան (Նիւ եորք) եւ Մարզուանլեան, Այաճեան, Չիւրիւքտիշեան (Աթէնք), Կարապետեան (Նիւ եորք), Տիւքրէ (Նիւ եորք) ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն հայրենակիցներու եւ բարեկամներու որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին

ՕՐ. ԱՐՄԷՆ ՉԻՒՐԻՒՔՏԻՇԵԱՆԻ դառնակսկիծ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 14 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ Յուլիս 1ին: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 3ին Սէն-Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) մէջ:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱԺԱԿԻ
ԱԽՈՅԵԱՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, մասնակցութեամբ 12 զոյգ հայ խումբերու, վաղը կիրակի Տէսինի Stade Paul Valayerի դաշտը: Խաղերը կը սկսին առաւօտեան ժամը 8ին: Առնել Լիոնէն հանրակառք թիւ 16 եւ իջնել La Soie.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Այրի Տիկին Հոլթանս Հիւսէյինճեան, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Բէիզեան. Օր. Նատիա Բէիզեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Տէտէեան, Պ. Հրանտ Տէտէեան ինչպէս նաեւ Տէտէեան, Մուրատեան, Գարահիսարեան, Նահիկեան, Քէօլէեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ որդւոյն, եղբօր, աներձագին, եղբօրորդւոյն, քեռորդւոյն եւ ազգականին

ՎԱՀՐԱՄ ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆԻ դառնակսկիծ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ յուլիս 9ին 28 տարեկան երիտասարդ հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Rue Jean Goujon): Հանգուցեալին մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Լեւոն Տիլանեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Թադէոս Տիլանեան եւ հօրեղբօրորդին Ռուբէն Տիլանեան: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Լեւոն Տիլանեանի, 29 Rue Etienne Dolet, Alfortville, Seine,

— Կը փնտռուի էնկիւրի Նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ: 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին: Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար: Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ: Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր: Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ Թերթիս վարչութեան:

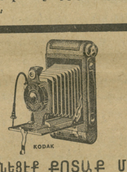

ԳՆԵՑԷՔ ՔՈՏԱՔ ՄԸ
ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ
Place de Trinité
Châteaudun No. 59
Լուսանկարելով հաճոյքը կ'ունենանք վերատեսնելու ձեր զաւակները, ազգականները, բարեկամները եւ վերյիշելու ձեր զբօսանքի գեղեցիկ վայրերը եւ արձակուրդի օրերը:

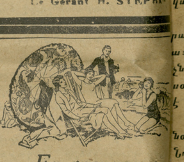
En vacances : emportez un
Hawk-Eye Kodak
anastigmat f : 6,3 - 250 fr
On connaît la triple joie de prendre les photos, de les faire admirer à tous, d'y revoir enfants, parents, amis, excursions et ses belles heures de liberté

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:
Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ:

Նրբաճաշակ տիկիններ
Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ: Դիմեցէք B. Jaret ֆիրմային հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքած ամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Յասմիկ Դաւիթօֆի: Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով: Հասցէն շատ դիւրին, 4 Rue de la Collegiale Ա. յարկ (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
Զատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ
209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon
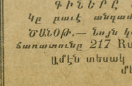
պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ:
ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ
Կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար
ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը 217 Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.
Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ
Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Կը խնդրուի արտասահ[մանի] թերթերէն արտատպել:

Ծախու է կարի մեք[ենայ] մը (Singer) թէօրով միասին: Նոր վի[ճակի] մէջ: Տեսնելու համար դիմ[ել] Uue Damesme (Paris 13), մէ[թրօ] Tolbiac.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵ[Ր]
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Ա[չքի] եւ նոր մեթոտով դարմանում [...] եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վ[եներական] հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, մամիզ.) եւ վարիսի: Մասնաւաթուաւ: Խղճամիտ եւ արագ հրդացկութ. ամէն օր 9—12, կիրակի 9—12,

STUDIO D'ART MAN[...]
Մարսէյլի գեղարուեստա[կան] լուսանկարչատունը՝
116 La Canebière
ուր պիտի գտնէք արու[եստի] կատարեալ բաւարարութ[իւն] ինչպէս նաեւ ամառնային ցօղեայ ժամանցներու հ[ամար] ընտիր մեքենաներ ամէն տոյքներով: Վճարումներու [դիւ]րութիւն: Չափաւոր գին:
ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿ[...]

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
ՃԱՇԱՐԱՆ[Ը]
202 Rue Boileau, Lyon

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris
մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթա[տի], մորթի, արիւնի, կանանց հ[իւ]անդութիւններ եւ Ֆրա[նկ]ախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 [եւ] 3 9: կիր. եւ տօն օրեր 10[...]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT[EUR]
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՅՈՒԼԻՍ 1930
13 JUILLET 1930

Գին՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ձ. ՏԱՐԻ Թիւ 1313

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅ ՄՏՔԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Հայ քննադատ մը, գրական դատողութիւններու շարքի մը մէջ, Երուխանի «Ամիրայի Աղջիկը» վէպին ակնարկելով կը գրէ,— «Նոր սերունդը, ան որ գրել կը յաւակնի, վստահ եմ որ չէ իսկ կարդացած այդ գեղեցիկ գործը։»

Մենք պիտի աւելցնենք, — ոչ միայն Նոր սերունդի մեծ մասը, այլ նոյն իսկ հին սերունդին պատկանողներն ալ մեծ մասամբ չեն կարդացած այդ երկը։ Ու անմիջապէս ըսենք, որ այս պարագային, խնդիրը գրական եւ մասնակի հանգամանքէն զատ, շահեկան է իր բարացուցական կողմով։

Հայ մտաւորականութիւնը (խնդրոյ առարկայ չդարձնենք թէ ո՞վ է մտաւորականը) միայն գրական իսկական արժէքներու անգիտութեամբ չէ որ կը փայլի, այլ նոյն աստիճանին վրայ կը գտնուի, երբ հարցը փոխադրենք ազգային, քաղաքական եւ գիտական ըմբռնումներու շուրջը։

Խնդիրը պարզաբանելէն առաջ, հարկադրական պարտականութիւն մը կատարենք, ըսելու թէ «բացառութիւնները յարգելի են»։

Կասկածէ դուրս է որ հայ մտաւորականութիւնը հարուստ է բազմապիսի ծանօթութիւններով, բայց աղքատ է այն քիչ ծանօթութեամբ, որ իր իրական արժէքը պիտի կազմէր։

Գրականութեամբ հետաքրքրուող հայ մարդը (հին եւ Նոր սերունդը միասին առած) շատ բան գիտէ օտար բազմաթիւ հեղինակներու մասին (որոնցմէ ոմանք կասկածելի արժէքով), բայց գրեթէ բան չի գիտեր հայ անվիճելի արուեստագէտին վրայ։ Դուք ամէն քայլափոխի, կրնաք հանդիպիլ հայ մտաւորականներու, որոնք առաջին բառը երբ արտասանեն ալ եւելահայ գրականութեան մասին, կը յիշեն Խ. Աբովեանի անունը։ Բայց դուք կրնաք ապահով ըլլալ որ 90 տոկոսը այդ խօսողներէն չէ կարդացած «Վէրք Հայաստանի»ն։

Աւելի առաջ տարէք ձեր հետազօտութիւնը։ Հայ մտաւորականը ձեզի կրնայ ճառել, առաւել կամ պակաս գիտութեամբ, ամէն ազգի պատմութենէն, քաղաքական խնդիրներէն, նոյնիսկ չնչին մանրամասնութիւններ գիտէ Նափոլէոնի կամ Քլէմանսօի կեանքի դրուագներէն, բայց բացարձակապէս անտեղեակ է հայոց պատմութենէն։

Դուք զարմանքով կրնաք մտիկ ընել հանրագիտական ծանօթութիւն ունեցող հայ մարդը, երբ ան խօսի Զէնաստանի, Նոր Զէլանտայի, Ամերիկայի կամ այլ երկրի աշխարհագրական, տնտեսական կամ ազգագրական մանրամասնութիւններու մասին, բայց կատարեալ տգէտ մըն է երբ կարգը կուգայ մեր հայրենիքին, մեր դրացիներուն եւ մեր տնտեսական վիճակին։

Չեմ ուզեր երկարել այս շարքը, վստահ որ իւրաքանչիւր ընթերցող իր կարգին արգէն ընդարձակ ցանկ մը ի մտի ունի։

Հետաքրքիր է գիտնալ թէ այս երեւոյթը ի՞նչպէս է յառաջացած հայ մտաւորականութեան մէջ։

Իմ համոզումով, հայ մտաւորականութեան այդպիսի մտային կազմութիւնը արդիւնքն է 50 եւ աւելի տարիներու կրթութեան։ Հայ մտային վերածնունդի շրջանը կարելի է բնորոշել իր ձգտումով դէպի «Եւրոպական Լոյս»ը։ Եւ 60ական թուականներէն աստին, իրարու յաջորդող հայ մտաւորականութիւնը կը վազէ եւրոպական լոյսին ետեւէն։ Այդ վազքի ընթացքին, ինչ որ տեղական էր, ինչ որ մեր շրջապատին կը պատկանէր, Նկատուեցաւ սխական ու արհամարհելի։ Այս հիմնական կէտէն կը սկսի «բանգիտութեան» դեռ չվերաքընուած ցաւը, եւ «արժէք»ի թիւր ըմբռնումները։ Այդ կրթութեան արդիւնքն է, որ տակաւին հայ մտաւորականը իր «բանգիտութեան» փառասիրութիւնը կը փնտռէ խեղճուկ ուսումնասիրութիւն մը ներկայացնել Իբսէնի վրայ (ուրիշներէն առած հաւաքածոյ մը), երբ Շանթի երկերու մասին գաղափար չունի։ Այդ իսկ կրթութեան արդիւնքը պէտք է նկատել, երբ ընկերային գիտութեամբ զբաղուող հայ երիտասարդը կ'ուսումնասիրէ «հողային հարցը Նոր Զէլանտայում», երբ Հայաստանի հողային հարցի մասին կատարելապէս անգէտ է։

Օրինակները շատ են։ կանգ առնենք։ Խնդիրը վերագնահատութեան մը շուրջ կը դառնայ։ Հիմնական վերագնահատանքի կը կարօտի հայ մտային զարգացման հարցը։ Հայ մտաւորականը պիտի ըմբռնէ որ համայնագիտական կամ բառգրքային ծանօթութիւնները տակաւին գիտութիւն չեն։ Պէտք է գիտակցի, որ եթէ Պղատոն, Արիստոտէլն ու Բէրգսոնը գոց գիտնայ (ինչ որ կասկածելի է) այդ դեռ չի նշանակեր որ կուտ մը փիլիսոփայութիւն ունի, եթէ իր սեփական դատողութիւնը չսկսի գործել։

Այս համառօտ դիտողութիւնը պահանջ մըն է որ մենք վերադառնանք մեր իսկական խարիսխին։ Եւրոպական մտքի մեր անճարակ միջնորդի դերը վերջ պէտք է գտնէ։ Այդ չէ նշանակեր որ եւրոպական միտքը պէտք չէ իւրացնենք, ընդհակառակն, իւրացումն անհրաժեշտ է, պայմանաւ սակայն որ, այդ «բանգիտութեան» օժանդակութեամբ մեր արմատին վրայ ստեղծագործող միտք մըյայտրբերելու ճիգին նուիրուինք։

Հայ մտաւորականութիւնը, օտար փառքերու կամ միջավայրերու ճնշումէն ազատ, իր հոգեկան անկախութեան պէտք է դառնայ, սեփական դատողութեամբ եւ ինքնուրոյն դիմագծով արժէքաւորուելու։ Հին կրթութեան ընձեռած շլացումները, այսօր արժէքազուրկ եղած են։

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Թրքական լուրերու համաձայն, զսպողական շարժումը յաջողութեամբ կը տարածուի։ Ըմբոստները երեք կողմէ պաշարուած են եւ բաց կը մնայ միայն Պարսկաստանի ճամբան։ Բայց սաւառնակները գոցած են նաեւ այս ճամբան։ Ըմբոստները օգնութիւն կը ստանան այս միակ ելքէն։ Բայց եւ այնպէս, կ'ըսէ «Ազգամ», մեր սաւառնակները եւ ոստիկան զինուորները վճռապէս պիտի շարունակեն հետապնդումը, մինչեւ որ վերջին ըմբոստը փճանայ։ Այնպէս որ հրոսակներու բնաջնջումը հաւանաբար լրանայ մէկ շաբաթէն։ Արդէն հիմակուընէ շատ նեղ դիրքի մատնուած են անոնք եւ զոհեր կուտան։ Ամէնէն աւելի կորուստ տուած են Ճէլալինները։

Սպաննուած քիւրտ պետեր

Ջսպումի գործողութեանց ընթացքին, սպաննուած են Ալճէշի ըմբոստներու պետերէն Քիւչիւք իպրահիմ, ձէպէքէնթլի Ահմէտ օղլու Թահսին, Սէվլի Պէտրի եւ ճաֆէր, իսկ Մուրատիէի շրջանին մէջ՝ Զուպուքլըցի Մուսթաֆա։

«Թայմզ»ի Պոլսոյ Թղթակցին համաձայն, Պայազիտի շրջանին մէջ կռիւը լուրջ հանգամանք ստացած է եւ քիւրտերը բաւական գերի տուած են։ Քանի մը Թուրք զինուորներ ալ գերի տարուած են քիւրտերու կողմէ։

Յուլիս 14ի արարողութիւնները

Ֆրանսական Ազգ. տօնին առթիւ պաշտօնական արարողութիւնները պիտի սկսին յուլիս 14ի առաւօտեան ժամը 8ին, Էնվալիտի հարթավայրը եւ Շան զ'Էլիզէի Փոքր Պալատին շրջակայքը։ Հանրապետութեան Նախագահը, ընկերակցութեամբ Թունուզի պէյին եւ Նախարարներու, ներկայ պիտի ըլլայ զօրանցքին, որուն կը մասնակցին Ալճերիական զօրամասեր։

Սալմաստ կը վերաշինուի

ԹԷՀՐԱՆ, 11 յուլիս, (Անթել).— Պարսկական Մէճլիսը ընդունեց ելմտական Նախարարութեան ծրագիրը, մայիսին՝ երկրաշարժի հետեւանքով քանդուած Սալմաստի տեղ՝ Նոր քաղաքի մը շինութեան համար։ Նոր քաղաքը պիտի կոչուի Շահփուր։

Գերման ազգայնականները զինուած են

Փոցտամի ոստիկանութենէն քննիչ մը, որ կնոջ մը ընկերակցութեամբ եւ ինքնաշարժ հեծելանիւով տուն կը վերադառնար, զոհ գնաց ինքնաշարժի արկածի մը։

Արկածը քննող ոստիկանները իրենց պաշտօնակցին գրպաններէն գտան բազմաթիւ նամակներ, եւ փաստաթուղթեր։ Երեւան ելաւ թէ զոհը կը պատկանէր Հիթլէրի ազգայնամոլ կուսակցութեան։ Իսկ նամակներու ընթերցումը ոստիկանութիւնն առաջնորդեց երեւան հանելու կատարեալ գաղտնի զինարան մը, ազգայնականներու կողմէ կազմուած։ Պերլինի մէջ խուզարկուեցան կարգ մը տուներ, ուրկէ գտնուեցան մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ։ Տասներկու անձեր ձերբակալուեցան։ Գրաւուած զէնքերուն մէջ կան ամէն տեսակի գնդացիրներ, պատերազմական հրազէններ, ատրճանակներ, դաշոյններ եւ ձեռնառումբեր։

Զինարանի պայթում Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ, Իզմիտի մօտերը, Տէրինճէյիզինուորական կայանին մէջ, ռազմանիւթի մեծ պահեստ մը պայթեցաւ։

Պայթիւնները որոնք տեւեցին 7էն 9, կը լսուէին 20 քիլոմեդր հեռաւորութենէ։ Էնկիւրիի կառավարութիւնը ստիպուեցաւ կանգ առնել Իզմիտի կայարանը, մինչեւ որ երկրաչափներ աւարտեցին երկաթուղիի քննութիւնը եւ հաստատեցին թէ չէ վնասուած։

Եգիպտոսի կացութիւնը

Գերմական «Ֆորվէրց» թերթը վերապահութեամբ կը հաղորդէ Գահիրէէն ստացուածլուր մը, թէ կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ չափազանց ծանր է, թէ Եգիպտոսի անկախութիւնը հետապնդող Վաֆտ կուսակցութիւնը հրաւէր ուղղած է Սըտքը փաշայի դահլիճին՝ հրաժարելու եւ թէ մտադիր է յուլիս 21ին հանրապետութիւն հռչակելու Եգիպտոսի մէջ։ Բանակին սպաները մեծ մասամբ Վաֆտ կուսակցութեան հետ են։

Ամերիկա եւ մաքսային օրէնքը

Ամերիկեան կառավարութիւնը, սկսած է մտահոգուիլ, մաքսային վերջին օրէնքին հետեւանքով, եւրոպական կարգ մը պետութեանց կողմէ, ձեռք առնուած փոխ-վրէժի միջոցներէն։ կը կարծուի թէ Անգլիոյ յարումը Եւրոպայի դաշնակցութեան գաղափարին, մեծապէս պիտի վնասէ Ամերիկայէն դէպի անգլիական երկիրներ արտածման գործին։

Նոյնպէս, Իտալիոյ կողմէ՝ ինքնաշարժներու տուրքին վրայ վերջերս դրուած յաւելումը կը նկատուի ուղղուած Ամերիկայի դէմ։ Եւ վերջապէս, անցեալ շաբթու 14 պետութեանց ներկայացուցիչներու, Փարիզի մէջ ունեցած հանդիպումը՝ քննելու համար ամերիկեան մաքսային նոր օրէնքին հետեւանքները, կը մտատանջէ Ամերիկան։

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԻՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ,
«Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օր։

Հնդկաստանի դէպքերը

Պոմպէյէն հասած լուրերու համաձայն, Մատրասէն 150 քիլոմեդր, Կուտիատով վայրին մէջ ըմբոստութիւններ ծագած են, յեղափոխական պետերու ձերբակալման առթիւ։ Ոստիկանները գաւազանի յարձակումներով չկրցան ցրուել ամբոխը որ կը քալէր բանտին վրայ։ Ոստիկանութիւնն այն ատեն կրակ բացաւ, սպաննեց մէկը եւ վիրաւորեց 14 անձեր։ Մատրասի բնակչութիւնը գերագրգռուած է։

Հովրահի մէջ ձեռնառումբ նետուեցաւ ոստիկան-քննիչի մը տան վրայ։ Փէշավէրի մէջ նոյնպէս, դատաւորի մը տան վրայ։

Վէլլօրի մէջ, վեց յեղափոխականներու ձերբակալման հետեւանքով, ժողովուրդը որոշեց չվճարել տուրքերը եւ խուժեց հարկահաւաքին գրասենեակը։ Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ, վիրաւորելով շատերը։ Բազմաթիւ վաճառատուններ կրակի տրուեցան եւ հեռագրական թելերը կտրուեցան։

Կալկաթայի մէջ, Մահսուդ ցեղախումբը որ լեռնային թնդանօթներով յարձակում գործեր էր հիւսիս - արեւմտեան սահմանագլուխի զինուորական պահակախումբերուն վրայ, մեծ վնասներ կրեց։

Կառավարական զօրամասերը անոնց դէմ գործածեցին գնդացիրներ. օդանաւերը կը մասնակցէին գործողութեան։

Ըմբոստները քաշուեցան լեռ, ուրկէ կը շարունակեն ռմբակոծել զօրախումբերը։

Մեծն Ստալին՞ կը փառաբանուի

Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը կը վերջանայ Ստալինի ճակտին կապելով փառապսակ մը։

Կրեմլինեան շրջանակներուն մէջ կը կատակեն թէ արքայական թագադրութեան հանդէս մըն է որ կատարուի՝ ի փառս կարմիր ցարին։

Յայտնի էր թէ Ստալին զգետնելէ յետոյ իր հակառակորդները, իր ձեռքին մէջ էր կեդրոնացուցեր քաղաքական գարհուրելի ուժի մը սանձերը։ Բայց կարմիր բռնաւորը, ցարդ կը նախընտրէր մութին մէջ գործել՝ դէմքին անցուցած համեստութեան դիմակ մը։ Բայց հիմա, ամէն ինչ փոխուած է։ Ստալին այլեւս կը դառնայ բոլշեւիկեան ամբողջ վարչաձեւին կեդրոնական դէմքը, տեսակ մը կիսաստուած, որուն առջեւ ամէն մարդ կ'երկրպագէ ահով ու սարսափով։

Արդէն երեք քաղաքներ, հարիւրաւոր գործարաններ, բազմաթիւ «կոլխոզ»ներ եւ դպրոցներ մկրտուեցան իր անունով։

Պաշտօնական բոլոր ճառախօսները, ամէն տեղ, անոր ճառերն ու գրութիւնները կը յիշատակեն եւ իրենց բանախօսութիւնը կը սկսին Ստալինի նուիրուած ներբողականով մը։ Անհամար նամակներ եւ հեռագրեր կը ստանայ Ստալին, իբր «համաշխարհային համայնավարութեան փառապանծ պետ»ը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը հասաւ Պուտափէշդ, ուր գտաւ խանդավառ ընդունելութիւն. Այս առթիւ Հունգարիոյ մամուլը ջերմ փափաքներ կը յայտնէ պուլկարեւհունգար մերձեցման։ կիսապաշտօնական «Փէշթէր Լոյտ» թերթը կը գրէ.— Պէտք է յուսալ թէ Լիափչէֆի հետ սկսած բանակցութիւնները օգտակար պիտի ըլլան երկու պետութիւններուն։

ՍՊԱՆԻՈՅ Մոնթէլլա քաղաքին մէջ, երկրաշարժը մեծ աւերներ կը գործէ։ վնասուած տուներու թիւը հասած է 250ի։ Փլելու վիճակին ենթարկուած են եկեղեցին եւ հնօրեայ պալատ մը. հիւանդանոցին տանիքը ինչպէս նաեւ վանք մը փլան։ Շնորհիւ ընդերկրեայ աղմուկներուն, որոնք լսուեցան ցնցումէն առաջ, ժողովուրդը ժամանակ ունեցաւ դուրս թափելու տուներէն եւ այս կերպով, առաջքն առնուեցաւ մարդկային կորուստներու։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆուատ Թագաւորը Գահիրէէն մեկնեցաւ Աղեքսանդրիա ուր պիտի անցընէ ամառը։ Վերջին խռովութիւններու պատճառով, ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուած էին, իսկ Թագաւորին կ'ընկերանար զինուորական պահակախումբ մը եւ զինուորներ բռնած էին Գահիրէէն Աղեքսանդրիա երկաթուղիին երկայնքը։

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ կարեւոր փաստաթուղթերու ծրար մը որ հրահանգներ կը բովանդակէր գերմանիոյ լեհական հիւպատոսներուն համար, գողցուեցաւ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ։ Այս գողութեան հետեւանքով, Թղթատարական բազմաթիւ պաշտօնեաներ հանուեցան իրենց պաշտօնէն։

ԵՐԿՈՒ շաբթուան դատավարութիւններէ յետոյ, Պուտափէշթի դատարանը զանազան պատիժներ տուաւ 13 համայնավարներու, որոնք մեղադրուած էին երկրին մէջ խռովութիւն ձգելու յանցանքով։

ՍԻԼԷԶԻՈՅ մէջ, հանքային փլուզման զոհերու թիւն է 162։ Միայն 46 հանքագործներ կարելի եղաւ փրկել, հակառակ մնացեալները փրկելու համար թափուած բուռն ջանքերուն։ 102 աշխատաւորներ որոնք թաղուած էին հանքի փլատակներուն տակ, թողուեցան իրենց բախտին, որովհետեւ, հանքին մէջ տարածուած կրիզուն, անկարելի կը դարձնէր փրկարարութեան գործը։

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԻ ընդծովեայ փապուղիին շինութեան համար, ուսումնասիրութիւններ եւ խորաչափումներ սկսան կատարուիլ ափրիկեան ծովեզրէն։

Թարիֆայի մէջ արդէն, սպանիական եզերքէն խորաչափումներ կատարուեցան 250 մեդրի չափ։ Ուսումնասիրութիւնները պիտի կատարուին մինչեւ 400 մեդր խորութեամբ։

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ

Մեծ անուն մըն էր։ Բայց լոկ անունի հմայքը դեռ բաւական չէր։ Մեծ Հայրիկի հովանին չէր միայն որ կ'առաջնորդէր Պօղոս Նուպարը դէպի արեւմտեան բարձր, ազդեցիկ շրջանակները։ Օժտուած էր եւ որդին։ Հօր պետական-կազմակերպչական տաղանդը չունէր, անշուշտ, բայց ինքն ալ խոշոր, ուժեղ անհատականութիւն մըն էր, բնականէն խելօք, ուսեալ, համալսարանական կեանք ապրած եւ եւրոպական կեանքին քաջածանօթ։ Ցպաւորիչ էր եւ արտաքինը։ Հասակ մը միջինէն փոքր ինչ վար, բայց պատկառելի գլուխ մը լայնաճակատ եւ երկու խոշոր, արտայայտիչ աչքեր, բրոնզէ դէմքին վրայ, որ մշտապէս կը բոցավառուէին ու շանթեր կ'արձակէին, մանաւանդ ժողովներու, վիճաբանութիւններու տենդին մէջ։ Խառնուածքը — տաք, բուռն, պայքարող։ Հասակը, մարմնի ձեւը, ճակատը, աչքերը, ամբողջ ֆիզիքական կերպարանքը խիստ կը յիշեցնէր Գրիգոր Արծրունին (կը պակսէր վերջինիս փառայեղ մօրուքը)։ Արծրունական էին եւ Նուպարի ահեղ կրքի պոռթկումները գաղափարային վէճերու ընթացքին։

Եւ այդ կրակոտ խառնուածքը տարօրինապէս պերճախօս էր. ոչ հրապարակային ճառերու մէջ, զոր առհասարակ կը կարդար, այլ երկխօսութեան (տիալօգի) ու վիճաբանութիւններու ընթացքին։ Կ'ազդէր իր ուժեղ տրամաբանութեամբ, իր միշտ վառվռուն աչքերով, կ'ազդէր նաեւ իր գեղեցիկ ֆրանսերէնով, որուն կը տիրէր կատարելապէս։ Կը խօսէր նոյնպէս անգլիերէն, կարծեմ նաեւ արաբերէն, քչիկ մըն ալ հայերէն ու գերմաներէն։

Սակայն այդ բոլոր յատկանիշներն ալ դեռ չէին բաւեր հայ քաղաքական գործիչի դերը ստանձնելու համար։ Պէտք էր մէկ ուրիշ առաքինութիւն։ Անհրաժեշտ էր, որ գործիչը սիրէր իր գործը, սիրէր հայ դատը, յուզուէր հայ ցաւերով ու հոգերով, ոգեւորուէր հարազատ ցեղի հանճարով, անոր պատմական առաքելութեամբ — այն բախտորոշ օրերուն — 1912-13 թուականներուն, երբ այդ ցեղի ճակատագիրը կը դարբնուէր անուղղակի բալկանեան ռազմադաշտերուն եւ դիւանագիտական սեղաններուն վրայ։ Այդ պահանջին հանդէպ եւս, Պօղոս Նուպար չթերացաւ։ Նա ջերմօրէն սիրեց գործը եւ տուաւ մէկէ աւելի ապացոյցներ անկեղծ հայրենասիրութեան։ Ուր որ ալ կ'երթար — եւ ստէպ ինքս կ'ուղեկցէի իրեն ծանօթացնելու մեր հին ու նոր բարեկամներուն՝ Պրէսանսէին, Մենար-Դօրիանին, Պիէռ Բերնիւսին, Ալբեռ Թօմային — ամէն տեղ իր հայրենասիրական հաւատամքը սիրով կը շեշտէր.

— «Ես թրքահպատակ եմ, եգիպտացի եմ, բայց խորքով Հայ եմ եւ հպարտ եմ իմ Հայ ըլլալովս». («Je suis arménien et je m'en honore»...)

Ա՜հ, կը մնար, անշուշտ, անդարմանելի եւ վշտառիթ թերութիւն մը — որ յետագային պատճառ եղաւ շարք մը տխուր թիւրիմացութիւններու եւ վրիպումներու — Հայոց պատուիրակութեան նախագահը, ապրած ըլլալով իր գրեթէ ամբողջ կեանքը օտար մթնոլորտում, հեռու հայկական հորիզոններէն, սնուած բացառապէս օտար մշակոյթով, անգէտ մնացեր էր, տարաբախտաբար, ազգային կեանքին, լեզուին, պատմութեան, միանգամայն անծանօթ հոյ զանգուածներու, մասնաւորապէս, կովկասահայերու հոգեբանութեան, ապրումներուն ու շարժումներուն...

Այդ անծանօթութիւնը ոչ միայն կը ծնէր խորթ, տարամերժ գաղափարներ Կովկասի մէջ ստեղծուած ժողովրդական հանրապետութեան եւ անոր վարիչ դէմքերու մասին, այլ եւ ստէպ անցանկալի դիրքերու մէջ կը դնէր հայ ղեկավար գործիչը օտարներու առջեւ։ Թող թոյլ տրուի զուարճալի միջադէպ մը պատմել։

Օր մը — նոյն 1913 թուականին — Ուիլսընեան փողոցի իր բնակարանին մէջ, ուր նիւթուեր է մեր վերջին քսանամեակի յուզումնալից պատմութեան մէկ մասը, ճաշի սեղանին, ամբողջ Նուպարեան ընտանիքի ներկայութեանը — ինծի հետ էր մեր ողբացեալ բժիշկ Զաւրեան — ուրախ մթնոլորտի մէջ, զրոյցի ընթացքին, փաշային քարոզչական թափօրներու առիթով, յիշատակեցի Հայոց ազատութեան առաջին համբաւոր առաքեալը, Իսրայէլ Օրին։ Կը պատմէի թէ ինչպէս, ուղիղ երկու հարիւր տարի առաջ, այդ տարօրինակ Ղարաբաղցին, նոյնպէս բարձր, ազնուական տոհմէ, չափչփեր է ողջ արեւմտեան Եւրոպան եւ Ռուսաստանը, մտեր է պալատական շրջանները, տեսակցեր է Հռոմի պապին, կարգ մը գերման իշխաններուն եւ ի վերջոյ Պետրոս Մեծին հետ, ամենուրեք քարոզելով խաչակրաց արշաւանքի մը անհրաժեշտութիւնը՝ փրկելու համար Ղարաբաղի լեռնաստանը մահմետական պարսից տիրապետութենէն եւ շահեր է իր անդուլ քարոզչութեամբ մէկ քանիսին, մասնաւորաբար Ռուսիոյ կայսեր համակրանքն ու օգնութեան երաշխիքները։

Պօղոս փաշան լարուած ուշադրութեամբ կ'ունկնդրէր այդ պատմութեան, որ, ի հարկէ, իրեն համար անակնկալ յայտնութիւն մըն էր եւ որը երկու դարու տարածութեան վրայ, քով քովի կը բերէր երկու նշանաւոր հայազգի առաքեալներ՝ Պռօշեան Իսրայէլը եւ Նուպարեան Պօղոսը... Եւ սրտանց, փաշան կը զուարճանար, այդ խորհրդաւոր Օրիի անունը հոլովելով. «Israël Ori — Il sera roi...»։ Նոյն օրը ճաշէն յետոյ, տեսակցութիւն ունէր, առաջին անգամը, Պարիզի ռուս դեսպանի՝ Իզվօլսկիի հետ։

Յաջորդ օրը նորէն ժողովի էինք իրեն մօտ եւ փաշան ուրախ, խնդալով բացականչեց. «Ի՜նչ բարեբախտութիւն էր, Վարանդեան, որ երէկ յիշեցուցիք ինծի այդ զարմանալի Իսրայէլ Օրին։ Երեւակայեցէ՛ք, երէկ Իզվօլսքի մեր զրոյցի ատեն յանկարծ հարց տուաւ ինծի՝ գիտե՞մ արդեօք, որ ասկէ երկու դար առաջ Հայաստանն ունեցեր է ինծի պէս առաքեալ մը՝ Իսրայէլ Օրին։ Հապա՜ եթէ «ոչ» ըսէի...։ Այո՛ ըսի... եւ կարո՞ղ էք երեւակայել, ինքը Իզվօլսկին հիմնովին ծանօթ է պատմութեան եւ ըսաւ, թէ «Մինիխի մէջ դեսպան եղած ատեն, քրքրեր է տեղւոյն պետական արխիւները եւ ուսումնասիրութիւն մըն ալ պատրաստեր է Օրիի մասին, զոր պիտի հրատարակէ»։

Այդ դեռ ոչինչ, ի հարկէ. Իսրայէլ Օրիի պատմութիւնը դեռ կարելի էր չգիտնալ։ Աւելի մտահոգիչ էր անտեղեակութիւնը նորագոյն դէպքերու նկատմամբ հայ կեանքի ու պատմութեան։ Անծանօթութիւնը ողբացեալ փաշային ամէնէն խոցելի կողմն էր։ Եւ նա կը ձգտէր ըստ կարելւոյն լրացնելու այդ բացը, եռանդով կ'ուսումնասիրէր հայ նորագոյն պատմութիւնը եւ մանաւանդ Հայոց հարցի պատմութիւնը։

Կը ջանար նաեւ մեղմել իր ազնուապետական հասկացողութիւնը ազգի ու հայրենիքի մասին, մօտեցնել զայն ժամանակակից դեմոկրատիկ գաղափարներուն։

Իր քարոզչութեան մէջ, կ'օգտագործէր բոլոր քաղաքական հոսանքները, հայ եւ օտար։ Կը շփուէր Ֆրանսայի շատ մը տեմոկրատ գործիչներու հետ, կը ձգտէր անկեղծօրէն մօտենալ նաեւ ընկերվարականներուն, փոքր ինչ թրծուիլ ճշմարիտ ռամկավարութեան աշխարհահայեացքով։

— «Վարանդեան, պէտք է երթանք Պրէսանսէին. քանի տարի է, կը կարդամ շարունակ անոր խմբագրականները «Temps»ի մէջ եւ տակաւին չեմ տեսած մարդը»։

Այս բառերը արտասանեց փոքր ինչ անվստահ շեշտով մը եւ հարցական նշանի դիրք ընդունեց առջեւս։ Պրէսանսէն ընկերվարական քուրմերէն էր, միանգամայն ամէնէն հեղինակաւոր քաղաքական հրապարակագիրը Ֆրանսայի մէջ։ Բալկանեան պատերազմի ատեն Պուանքարէ, արտաքին գործոց նախարար, անոր կը դիմէր՝ նոր յարուցուող միջազգային խնդիրները լուսաբանելու համար։ Գիտէի նաեւ, որ յամառ, քմայքոտ բնաւորութիւն մը ունէր Պրէսանսէ, raide, անմատչելի, անշեղ իր գաղափարներուն մէջ, կատաղի հակառակորդ աղայական դասակարգերուն եւ անոնց պաշտպան ամէն կարգի իդէոլոգներուն։

Գիտէի որ հակառակ կրկնակի դիմումներուն, նա չէր ուզեր ընդունիլ պարիզահայ ծանօթ մտաւորական մը, որու հրապարակային ելոյթներն ու ռէքլամները գէշ տպաւորութիւն ըրեր էին իրեն վրայ...։

Այնպէս որ, ես ալ վայրկեան մը հարցական նշան էի փաշային առջեւ...։

Խիստ գոհ մնաց, երբ յաջորդ օրը հաղորդեցի, որ Պրէսանսէ կը սպասէ իրեն։ Եւ որպիսի պատկառանքով, Պօղոս Նուպար փաշա կը զրուցէր ու կ'ունկնդրէր ընկերվարական լիդերի հմայիչ զրոյցին, երբ մենք երեքով ժամու մը չափ նստած էինք — 1913ի նոյեմբերեան օր մը — անոր ցուրտ ու խոնաւ սենեակին մէջ։ Առաջին եւ վերջին զրոյցն էր. քիչ յետոյ մեռաւ մեր ֆրանսացի մեծ բարեկամը, որ նոյնպէս, հաճելի տպաւորութիւն ստացած էր «Բեգրոսի» զրոյցէն (այդպէս նա կը կոչէր Պօղոս Նուպարը)։ Փաշան գիտէր խօսիլ եւ ընտրել իր դարձուածները ըստ տեղին ու պարագային։

(Շար.) Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԼՈՒՍԻՆ

Խումբ մը գիտուններ, որոնց մէջ նշանաւոր օդանաւորդներ եւ Լինտպէրկ, օգտուելով Կուկէնհայմի նուիրատուութենէն, ծրագրած են հետախուզել երկինքը։

Ուորչէսթրի համալսարանին փրոֆէսօրներէն Կոտարի կը վերագրուի այդ խիզախ ծրագիրը։ Տէվէնս քաղաքին մօտ, պողպատեայ հսկայ աշտարակի մը բարձունքէն երկինք պիտի նետուի նախ հրթիռ մը, յետոյ այնպիսի գունդ մը, որուն մէջ պիտի ապաստանին հերոս մարդիկ։ Այս փորձը պիտի կատարուի ձմեռը, երբ ձիւնը ծածկէ երկիրը, որպէսզի հրդեհ չպատահի։

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ
ԹԷ
ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ապահովաբար բախտ չունի պրոլետ գրող Ն. Զարեան։

Ժամանակ մը Սուրխաթեան, պրպտելով «արխիվ»ը, գտաւ Զարեանի մէկ բանաստեղծութիւնը, որ նուիրուած էր Կարսի պաշտպաններէն զօրավար Մազմանեանի։ Եւ «ազգայնական գրող» — Հայաստանի մէջ այս տիտղոսը հիմա կը նշանակէ՝ «ոճրագործ» — անուանեց Զարեանը։

Անցեալները կոմունիստ մը, Վահանեան, քննադատելով Զարեանի մէկ կտորը, տպուած գրական դիրքերումին մէջ, «քեալլագէօզ» անուանեց մեր պրոլետ գրողը, որ կ'երգէր թէ ինչպէս մտրակի հարուածներու տակ հայ գիւղացին «սոցիալիզմ»ին կը նուիրէր իր հողերը։

Եւ հիմա ուրիշ մը, Ռ. Աթայեան, «Խորհ. Հայաստան»ի մէջ յարձակում մը կը փորձէ նորէն Զարեանի վրայ, որ Նոր Ուղիին է տուեր Քսենոֆոնից մինչեւ Լենին պոէմը։

Նոր Ուղիի այդ թիւը շատոնց էր լոյս տեսած։ Աթայեան, «արխիվ»էն դուրս կը հանէ զայն, որովհետեւ... ապահովաբար Զարեան բախտ չունի։

Հիմա, ինչպէս միշտ, վերէն եկած սովորութեամբ մը, Հայաստանի կոմունիստները մաղէ կ'անցընեն ոչ միայն քաղաքական, կուսակցական «քեալլագէօզ»ութիւնները, այլ նաեւ գրական բոլոր տեսակի ստեղծագործութիւնները։ Եւ հիմա մեր «քննադատները» որդի պէս կը բանին պրոլետ գրողներու ստեղծագործութիւններուն մէջ, եւ միասակար բառ՛ը կ'որոնեն — խուզարկութի՛ւն — դատապարտելու համար հեղինակը՝ իբրեւ միասակար (մուզիր)։ Ու երբ անգամ մը մէկը դատապարտելի աթոռին վրայ նետուեցաւ, ալ վրա՛ն կը յարձակին բոլորը։

Զարեան կը գրէր թէ Հայաստան փոխուած չէր Քսենոֆոնէն ի վեր։ Լենին եկաւ, եւ հաւաքական գիւղատնտեսութեան հրաման տրուեցաւ. չտրուեցա՛ւ, փոխուեցա՛ւ Հայաստան։ Խեղճ երիտասարդը ուզեր էր այսպիսի հզօ՛ր ձեւով մը գովել «յեղափոխութիւնը», բայց միամտութեամբ նկարագրեր էր նաեւ թէ ի՛նչպէս հայ գիւղացին կուլայ, չ'ուզեր համաձայնիլ իր կովը եւ հողը։ Ահա գեղջկուհիները՝

Լաց են լինում մինչ երեկոյ,
Հանգստանում կամաց-կամաց.
երեկոյեան մտնում են գոմ,
Ուր սիրելի կովն է կապած։
փխրած սրտով գրկում կովին,
Գուրգուրում են սիրագորով,
ցետող ծածկում մռութ ու վիզ,
Հրաժեշտի համբոյրներով։

Իսկապէս տխո՛ւր պատկեր, որ պարզուեցաւ հայ գիւղին մէջ, երբ «սոցիալիզմ կառուցող»ները յիմարի տագնապով մը ուզեցին «միանգամից շատ բան փոխել»։

Հրամանը այնքան բարբարոս էր, որ

...գիւղացին միտքերը մութ՝
Թակարդ ընկած արջի նման,
Թփրտում է, կրծում, ծամում,
կասկածների ցանցը յամառ.
կինն էլ այստեղ — լաց, որոտում։

Մտք են անում ամբողջ գիշեր,
Թէ ո՞րն է լաւ ու ո՞րը վատ,
Ո՞վ է նրանց կեանքը կիսել,
Ու պղտորել սիրտ ու հաւատ,
Ո՞վ է մօտիկ, ո՞վ թշնամի։

Աթայեան կատղեր է, որ այս նկարագրութեամբ՝ ընթերցողը կը մղուի կարծել թէ «մեր գիւղացիութիւնը գտնուում է մի ծանր կոշմարի մէջ, թէ կարծես քանդում են նրա տունը եւ թալանում նրա ունեցածը»։ Ու նա թփրտում է, բայց չի կարողանում դուրս գալ այդ թակարդից»։ Միթէ՞ իրականութիւն չէ այս։

Պարզ են Զարեանի բանաստեղծութեան եզրերը։ Նախ պատկերացնել Քսենոֆոնեան Հայաստանի օրերը, երբ մեր նախահայրերը Չրհորի նման գետնափոր բնակարաններու մէջ կ'ապրէին միասին այծերու, ոչխարներու, աղաւնիներու, իրենց մէկ կողմը խոտ՝ անասուններու համար, միւս կողմը կուժեր՝ լեցուն պղպղաղ գարեջուրով, եւ եղէգներ՝ ծծելու համար առատ գարեջուրը։ Եւ այս կեանքը, ըստ Զարեանի չփոխուեցաւ երբեք։

Բայց չփոխուեց ոչ մի աթար,
Եւ չշարժուեց տեղից մի քար։
Նո՛յնն է հազար հազար տարի,
Քսենոֆոնից մինչեւ էսօր։

Զարեան փափաքեր է «թուրիշէլիի պարապ մը ցոյց տալ» Քսենոֆոնէն մինչեւ Լէնինեան շրջանը, որպէսզի ներկայ յեղափոխական ժամանակը լեցնէ «սոցիալիզմի համատարած մրրիկով»։ Մէկ օրէն միւսը Հայաստանը դարձնելու համար ճարտարարուեստի երկիր, փոխանակ ... Չաղացքի մեծկակ քար մը գործածելու, մեր Զարեանը յարմար է տեսեր «մրրիկ» հանել, մրրիկ մը, որ «միայն տներ աւերել ու ծառեր արմատախիլ անել կարող է, որը դրսից գալով սամումի նման անցնում է մեր երկրի վրայով, թողնելով իր յետեւից լաց ու կոծ եւ սուգ ու շիւան»։

Եւ սակայն ճի՛շդ է նկարագրուած, օ՜ կատաղի Աթայեան, եւ իրակա՛ն է պատկերը, զոր կուտայ Զարեան։ Եթէ կը պահանջուի տալ կեանքը այնպէս ինչպէս որ է, այն ատեն ինչո՞ւ նեղանալ։

Քանի մը նախադասութիւններ, զորս կը գործածէ Աթայեան, զիս կը մղեն գաղտնալուծութիւն (cryptologie) մը կատարելու։ Արդարեւ Աթայեանի շարադրութիւնը կը պարունակէ բազմաթիւ օրինակներ, եւ նախադասութիւններու, բառերու դասաւորման ձեւովը կը մատնէ հոգեկան անհաւասարակշռութիւն մը։ Աթայեան «ձախ յեղափոխականութեան մանեա» կը վերագրէ Զարեանի, եւ նոյն ատեն «մանր-բուրժուական-անարխիստական տրամադրութեամբ» կը դատապարտէ նոյն պրոլետ գրողը։ Կը թուի թէ ըստ Աթայեանի, որ «պատմական մատերիալիզմի սկզբունք»ներու մասին կը ճառէ, նոյն բաներն են «ձախ յեղափոխականութեան մանեան», «մանր-բուրժուական եւ անարխիստական» գաղափարները։ Թերեւս գիտէ զանազանել, բայց կը կրկնէ այդ բառերը, սեւցնելու համար, ինչպէս սովորութիւն է «խորհրդային» բարքերու երկրին մէջ։ Բայց այսպիսի քննադատներուն միտքը որոշ է,— խորագիր առնելով «քեալլագէօզութեան էկատազը գեղարուեստական երանգաւորումով» խօսքը, պահանջել «աւելի ուշադրութիւն մեր գրողների, աւելի ուշադրութիւն գրողների կոմունիստական դաստիարակութեանը»։ Ուրիշ խօսքով, զօրացնել գրաքննութիւնը, եւ արուեստագէտները մղել որ երգեն քաղաքագէտներու փառքը, ինչպէս աշուղները կ'ընէին հին թագաւորներուն հարէմի պատերուն տակ։

Ոչ եւ ոչ, «ընկեր» կոմունիստներ, թողէ՛ք արուեստագէտները ստեղծագործի իրենց ազնուական անկախութեան մէջ, եթէ... բարի մարդիկ էք։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՐԻԱՆԻ յուշագրին պատասխանեց Լեհաստան եւս, որ նկատելով թէ եւրոպական դաշնակցութեան մը հարցը կը կարօտի խոր ուսումնասիրութեան, կը զոհանայ կարճ պատասխանով մը, առանց մանրամասն թելադրութիւններ ընելու։ Իսկ յոյն կառավարութիւնը որոշեց լիակատար հաւանութիւն յայտնել Պրիանի յուշագրին։

ԱՌԱԾՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍ

ՁԻՆՈՒՈՐԸ

Մարդիկ կրնան երազ
չեն սիրեր պատերազմը
թիւնը սակայն կը սիրէ պ
բազմի ու մահը։
Մաղիկ եւ լեցուն հա
մէջն է որ բնութիւնը կ'ո
րուն մահուան նուիրել։
Բնութիւնը ստեղծած է
սակներ. ան չէ ստեղծած
ներ։ Տեսակը վախճան է,
ուրիշ բան չէ եթէ ոչ
այդ վախճանին։ Անհատ
տուկ է միայն խաբուիլ
կատարելէն, եւ կարծել որ
է միայն ինքզինքին համա
Պատերազմը բնաւ չի
փոխեր մարդերը. անոնք
նոնք կը տանի իրենց
վախճանին։ Պատերազմը
ներուն բնական վիճակն է։
Կեանքի խաղաղ ժամ
մարդը որքան որ կ'ատէ
այնքան ալ զայն կ'ուզէ
կանաբար պատերազմի մէ
Տիեզերքի մէջ, տեսակը
րուն վրայ կը դնէ ծան
թեան ծանր բեռեր — մա
թեան վտանգներ—։ Իսկ
ներուն վրայ ալ կը դնէ եր
րասպան կռուի ծառայու
եւ մահ, եթէ պէտք է։
Ինչ որ բնազդը կը պա
զրէ, կենդանին զայն կ'ընդ
բնականաբար։ Արուները
մուած են մեռնելու համար։
Բնութիւնը բնաւ չո
բեղմնաւորումը։ Ան կ'ուզէ
կան բեղմնաւորում։— Արո
րուն առաջին առաքելութ
է իրար սպաննել եւ ոչ թէ
բարտադրել։ Կենդանի աշխ
հի հաւաքականութեան
անոնց ջարդերը, կատարած
նախափորձներ են դէպի
էգը տեսակը կը շատցնէ,
արուն, իր մահով զայն
զատընտրէ։ Բնութիւնը
ստեղծէ արուները՝ զիրար
տորելու համար։ Բնութ
արուներուն կուտայ ճաշակ
ուժը վտանգի։
Արուն որ կը մեռնի կը
ռայէ տեսակին, ձգելով
ուրիշներու, զայն շատցն
համար։ Բնութիւնը, արուն
շատնալուն եւ ցեղերու
իրաւունքը կը մերժէ։ Այ
տունքին՝ արուներն ու ցեղ
պարտ են տիրանալ պատե
մով միայն։ Առաջին պար
կանութիւնը զոր բնութիւնը
անոնց կը հրամայէ, ապրիլը
բնաւ, հապա յաղթել կամ
նիլն է։
Մեռնելու պարտականութ
նը բնական է եւ արուին եւ
համար։ Արուներու ճակա
գիրն է վտանգել իրենց կեան
յանուն տեսակին։ Ամէն արո
մէջ կը կրէ մեռնելու կոչ
Պատերազմը երբեք կ
հրաւէր մը չէ բնութեան։ Ն
պէս արուին համար, բնութ
դէմ չէ, երբ կը սպաննէ
նմանը։
Այն օրէնքը որ կը հակ
եւ նոյն տեսակի արուներուն
քին յարաբերութիւններուն
բայ, մարդասպան է եւ վա
գաւոր։ Պատերազմը գլ
մըն է սիրոյ գրքին։
Միեւնոյն տեսակի արուն
գինովութիւն մը ունին զի
բզքտելու։ Պատերազմի գի
վութիւնը սիրոյ գինովութիւ
Մարդիկ գեղեցիկ են
միայն սիրոյ եւ պատերա
մէջ։ Որովհետեւ նուիրում
անձնուրացութիւնը, սիր
կռուի երկու առաքինութ
ներն են։ Եւ նաեւ վերին օր
ները՝ բարոյական գեղեցի
թեան։
Կան մարդիք որ կը կար
թէ միմիայն պէտք է իր
եսը սիրել. Եւ անոնք չեն ուզ
բնաւ որ մէկը ուրիշի մը համ
մեռնի։
Ո՛վ որ չի ցանկար մեռ
չէ սիրած եւ չի կրնար ալ սիր
Գաղթներ հասնելու համ
չէ որ մարդիկ կը մագլցին
ները։ Մահուան քովէն անցն
այնքան քաղցր է, որ եթէ պա
րագը չըլլար մարդը զայն պ
տի հնարէր մեռնելու համար։

Թրգմ. Ա. Ս.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՏԻՆԵՐԸ

OB AMOREM CRUOR

Բարձրաբերձ բարտիները կ'աղօթե՛ն, ոտքի վրայ։
Եւ անոնց արծըլթուն տերեւները նման են մանրանկար ձեռքերու,
Որոնք, անբարբառ աղօթքին ընկերանալով,
Դողդղացին կը կցուին իրարու։
Բարձրաբերձ բարտիները կ'աղօթե՛ն, ոտքի վրայ։
Առուներուն, ջրանցքներուն, ճամբաներուն երկայնքը,
Անոնք կանգնած են ուղիղ, գեղուղէշ եւ ամուր՝ հակառակ հովերուն։
Կամ Ֆիւրնի եւ Սէվրէի ապաշխարողներուն պէս,
Երկա՛ր թափօր մըն է, որ, լո՛ւռ,
Կանգնած է անտառներուն, ճամբաներուն եզերքը։
Կամ ուխտաւոր հսկաներու խումբն է,
Որ երբեք չպիտի հասնի հեռաւոր սրբատունը,
Եւ որ տարիներէ ի վեր նո՛յն աղօթքը կ'ըսէ։
Բարտինե՛ր։ Դաշտի եւ անտառներու բարտինե՛ր,
Խաչաձեւ ճամբաներու եւ ջրանցքներու բարտինե՛ր,
Անթիւ բարտինե՛ր, որ կանգնած էք կարծես պատերազմի մէջ,
Ես ցաւե՛ր ունիմ ձեր հասակէն ալ մեծ,
Ցաւե՛ր, զորս գտայ երկար ճամբուս վրայ, ուր սէր կը փնտռէի։
Կը տեսնէ՞ք, ինչպէ՛ս կ'անցնիմ ծանր ճակատս հակած,
Բարտինե՛ր, որ կանգնած էք մեծ ճամբաներուն եզերքը։
Վիթխարի եւ հպա՛րտ բարտիներ, բարտինե՛ր ուխտաւոր,
Եթէ երբեք չպիտի հասնիմ հեռաւոր սրբատունը,
Զոր իմ բաղձանքս օծած է ուրախութեամբ եւ լոյսով,
Կ'ուզեմ ե՛ս ալ կցել ձեռքերս, եւ երգե՛լ ձեզի հետ,
Բարտինե՛ր, թողէ՛ք որ ե՛ս ալ աղօթեմ ոտքի վրայ։

Թարգմ. Շ. Ն. — ՕՐ. ԿԻԼԼԻ Տ'ԷՐՊՄՈՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԵՒՊԱՐՍԻԿ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Ցէյլի Թէլէկրաֆ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ իր թերթին.— Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխի դէպքերը, զոր տակաւին շաբաթ մը առաջ Թուրք մամուլը կը ներկայացնէր իբրեւ սովորական աւազակային ընդհարումներ, ծանր բնոյթ ստացած են վերջերս՝ համաձայն Թուրք մամուլին տեղեկութեանց եւ կրնան ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ միջազգային յարաբերութեանց վրայ։ Թուրքիա համոզուած է որ այդ «աւազակախումբերը» մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք ունին՝ պարսիկ կառավարութեան անհոգութեան կամ անկարողութեան պատճառաւ։ Ենթադրողներ կան նոյնիսկ որ պարսիկ կառավարութիւնը կրաւորական աջակցութիւն ցոյց կուտայ անոնց, հակառակ սահմանագլուխի հարցերու սաթիւ իր տուած յանձնառութեանց։

Նորագոյն լուրերու համաձայն, որոշապէս յայտնի էհիմա, որ Արարատեան շրջանի դէպքերը աւազակային հանգամանք չունին, այլ քաղաքական շարժումի գոյն ստացած են։

Թուրք կառավարութիւնը կը կասկածի թէ կապ մը գոյութիւն ունի այս դէպքերուն եւ քիւրտ յեղափոխական կազմակերպութեան, ինչպէս նաեւ Շէյխ Սայիտի տղուն՝ Սէլահէտտինի գաղտնի հսկողութեան աշխատանքներուն միջեւ։

Զօրաւոր կասկածներ կան նոյնպէս, որ սահմանագլուխի կարգ մը ցեղերը եւ քիւրտ բնակչութիւնը դրդուած են 150 հոգինոց անբաղձալիներու խմբակի մը կողմէ — որոնք կրօնական պրոպագանդով կը զբաղին այդ շրջաններուն մէջ — խռովութիւն ստեղծելու Թուրքիոյ մէջ։ Ցիշեալ ցեղերը մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմամթերք կը ստանան։

Աչքի առջեւ ունենալով խռովութեանց վայրը՝ այսինքն Թուրք պարսիկ եւ ռուսական սահմաններու հանդիպումի կէտը, դժուար չէ եզրակացնել թէ որո՞ւ կ'ուզեն ակնարկել իբրեւ «դրդիչ»։

Թուրքիա խիստ միջոցներու դիմած է այդ շրջանին մէջ, բայց դժուար է իր կացութիւնը, որովհետեւ ըմբոստները մօտիկ ապաստան ունին։

Վերջին պահուն վանէն ստացուած հեռագրի մը համաձայն, հարիւրի չափ պարսիկ քաղաքներ գրաւած են Նաւուրի բարձունքները եւ պարսկական հողը քշած են ըմբոստներու ընտանիքները։ Բազմաթիւ ցեղախումբեր դէպի Թուրք սահմանագլուխը կ'երթան դիմադրելու Թուրք սահմանապահ ուժերուն։

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՉԿԱՅ

Անտրէ Պիլլի կը պոռայ.— «Քնարերգութիւնը մեռա՛ւ»։ Եւ քննադատները, ասդիէն անդիէն, ձայն կուտան թէ երբեք նոր բանաստեղծութիւն չեն կարդացած... Ռէնպոյէն ի վեր։ Սթանիսլաս Ֆիւմէ կը հաստատէ թէ 1920-1930 ոչ մէկ նոր եւ ինքնատիպ բանաստեղծ երեւան եկած է գրական աշխարհի վրայ։ Եւ կ'աւելցնէ թէ արդի բանաստեղծութիւնը նմանագրութիւն (pastiche) մըն է, տեսակ մը բանագողութիւն։ Ոմանք կ'ըսեն թէ կոմս Լօթրէամոնն է, որ նմանագրութեան կ'ենթարկուի։ Ուրիշներ եւ Ֆիւմէ, հաստատելով որ Լօթրէամոնի աշակերտները չափազանց միջակ են, կը յայտնէ թէ յաջող նմանագրութեան մը կ'ենթարկուի Ռէնպօն։ «Ֆրանսայի ինչպէս բոլոր երկիրներու արդի երիտասարդ բանաստեղծութիւնը կը ստորագրէ ինքը. Ռէնպօ»։

ԽՕՍՈՒՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«Աննալ» հարցարան մը բացած է, հասկնալու համար բանաստեղծներուն կարծիքը թէ կարելի՞ է դաշնակցութիւն մը բանաստեղծութեան եւ խօսուն շարժանկարին միջեւ։

Փօլ Վալէրի կ'ըսէ.— Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ է խօսուն շարժանկարը, լուր չունիմ։ Բանաստեղծութիւնը, իմ կարծիքովս, լեզուի արուեստ մըն է, որ պէտք է կամ ապրի ինքն իրմով, կամ կորսուի երթայ»։ Ֆրանսուա Փօրշէ.— «Գրուած բանաստեղծութիւնը եւ խօսուն շարժանկարը տարբեր բաներ են։ Բայց եւ այնպէս կը սպասեմ ու կը յուսամ»։ Ժան Քոքթօ.— «Խօսուն շարժանկարը գոյց կուտայ, որ բանաստեղծութեան առջեւ կը պարզուի նոր աշխարհ մը»։

ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

«Էքսէլսիօր» կը գրէ հայ դերասան Մոքսուտեանի մասին.

— Մաքսուտեան այն դերասանն է, որ այս բառին կուտայ տաղանդ, անկեղծութիւն եւ գիտակցութիւն։ Մէկն է անոնցմէ, որ կը ներկայացնեն ֆրանսական շարժանկարին եւ թատերական արուեստին պատիւը։

20 տարի առաջ, ան կը խաղար Սարա Պէրնարի կողքին, փառքի ընկերն էր անոր, որ ժուռ կուգար երկիրէ երկիր։ Յառաջդիմութեան գիծով, Մաքսուտեան եկաւ մաաւ շարժանկարին մէջ, եւ իր անունը, որ ժողովրդական դարձած էր հեռաւոր երկիրներու մէջ, ապահովեց յաջողութիւն մը բազմաթիւ ֆիլմերու համար։

Երկար ատեն չերեւցաւ Մաքսուտեան։ Պատճառը յոգնութիւնը չէր, այլ ֆրանսական շարժանկարին մեղաւոր քունը։

Ցանկարծ խօսուն շարժանկարը արթնցուց յոյսեր, շարժեց կարողութիւններ։ Եւ Մաքսուտեան, որ երջանկօրէն խօսեցաւ բեմէն, պիտի խօսի նաեւ սպիտակ վարագոյրին ետեւէն։

Մաքսուտեան, որ դեռ երիտասարդ է, մեր «Հրնեբէն» է, այն հանգամանքով որ տեսած է փակուած շրջան մը, շրջանը Սարա Պէրնարի թատերական պտոյտներուն։ Իր յիշատակները մեծապէս պիտի նպաստեն նոյն շրջանի թատրոնի պատմութեան։

ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ՇԱՏՑԱԾ ԵՆ

Շատցա՛ծ են, շատցա՛ծ, ..ա բժիշկները։ Փողոցէն անցնողը բռնես, բժիշկ է։ Եւ գանգատողներն ալ շատցած են նոյնքան։

Կը գանգատին նախ բժիշկները, որոնք երէկ դիւրին քննութիւններով եւ քանի մը տարուան ուսանողութեամբ վկայական մը կորզած են, իսկ հիմա կը պահանջեն խստացնել քննութիւնները եւ երկարել բժշկական ուսանողի շրջանը։

Կը գանգատին նաեւ պաշտօնական մարմինները։ Փարիզի բժշկական համալսարանը ամէն տարի կ'ընդունէր 500 ուսանող, վերջերս ամէն տարի՝ 1000։ Իսկ Ֆրանսայի մէջ գործող բժիշկներուն թիւը, որ 16,815 էր, այժմ հասած է 27,500ի։

Բժիշկներու արհեստակցական ընկերութիւնը այս պարագան յիշեցուցած է ծնողքներու որ չփորձուին բժիշկ դարձնել իրենց զաւակները, հասկցնելով որ այսուհետեւ «ալ հաց չկայ բժիշկներուն համար»։

Եւ վերջապէս կան գանգատողներ ալ, որ կ'ըսեն թէ օտար բժիշկները շատցած են Ֆրանսայի մէջ։

Այս գանգատողները կ'ըսեն թէ օտար բժիշկը երկրորդական կանոնաւոր կրթութիւն չէ ստացած, յաճախ բժշկական համալսարան կը մտնէ կասկածելի վկայականներով։ Փրոֆ. Պալթազար, Փարիզի բժշկական համալսարանին ներկայ տեսուչը, կը յայտարարէ թէ օտարական բժիշկներուն թիւը, որ 1911ին կը ներկայացնէր 12 առ հարիւր համեմատութիւն մը, այժմ հասած է 25 առ հարիւրի։ Մասնաւորաբար շատցած են ռուս բժիշկները, որոնց արտօնութիւն տրուած է խնամել միայն ռուս հիւանդները։

Նկատուած է, որ ուսանողուհիները հետզհետէ կը պակսին։ 1911ին ուսանողներուն թիւն էր 8 779, եւ 1929ին՝ 14,574, ուսանողուհիներուն թիւը, որ քանի մը տարի առաջ 30 առ հարիւր համեմատութիւն մը կը ներկայացնէր, իջած է 10 առ հարիւրի։

Փրոֆ Լէփէր եւս կը գանգատի, որ ամէն տարի 250 նոր բժիշկներ կը հաստատուին Փարիզի մէջ։ Միւս կողմէ հիւանդ յաճախորդներու թիւը կը պակսի, որովհետեւ դեղարանները պատրաստ դեղեր (specialité) կը ծախեն առանց դեղագիրի։ Եւ ոչ ոք կ'արգիլէ պատրաստ դեղերու վաճառումը, որ կը զարգացնէ երկրին ճարտարուեստը։ Ընկերային ապահովագրութեան օրէնքը, սակայն, նպաստաւոր կը թուի բժիշկներուն։

ՄԻՆՉ ԳԵՂԵՑԻԿ

Գեղեցկութիւնը դարձած է հոմանիշ երիտասարդութեան։ Ահա թէ ինչո՛ւ շատեր, երբ իրենց տարիքը կ'առնեն, կ'ուզեն անհետացնել կարգ մը նշաններ, որոնք տգեղ են։

Գեղեցկութիւնը, սակայն, գաղափար մըն է։ Ճաշակի խնդիր, կ'ըսեն ոմանք։ Բայց այսօր իտալական գրական դպրոց մը, որ 900 կը կոչուի, աւելի իտէական կը նկատէ տգեղութիւնը. Եւ կը պայքարի հելլենական ըմբռնումին դէմ գեղեցկութեան մասին։

Ի՞նչ որ ըլլայ, գեղեցկութեան գաղափարը այնքան ընդհանրացած է ժողովուրդին մէջ, որ ուժ դարձած է։ Մագնիսական ուժ մը, որ կը նպաստէ յաջողութեան,— բախտին։ Իսկապէս, որքա՛ն գեղեցիկ դէմքեր, որ յաջողած են կեանքի մէջ, եւ որքա՛ն տգեղներ, որ ձախողած են։

Այսպէս գեղեցկութիւնը ընդհանրական բաղձանք մը դարձած է։ Մասնաւորաբար կիները, եւ պառաւցածները, կը վազեն դէպի աղբիւրը գեղեցկութեան։ Անոնց, որ կը խոստանան գեղեցկացնել։ Արդարեւ մեծ քաղաքներու մէջ բազմաթիւ են կախարդները, որ գեղեցկութիւն կը ծախեն, եւ... վիրաբոյժները, որ կը խոստանան։

Այս վերջին տարիներս վիրաբուժութիւնը, մասնաւորաբար գեղեցկագիտական վիրաբուժութիւնը առանձին ասպարէզ մը կը դառնայ արդէն, որ կը փորձէ քնքշութիւն մը տալ խորշոմած մորթին, անհետացնել ստորին թարթիչներու բոյնի ձեւ ուռեցքը, կզակին տակ կախուած դրօշաձեւ մորթի պատառները, որ թագուհիի մը պատկառանքը կուտան յաճախ, լերկ գանկերու վրայ բուսած միսէ սիսեռները, վերջապէս վերցնել տոպրակի պէս կախուած փորերը, պնդութիւն տալ թուլցած լոլիկի (տոմաթէս) պէս թուշերուն, ջուրի պէս հոսուն եւ առատ ստինքներուն։

Հռչակաւոր վիրաբոյժներ հիմա կը յայտարարեն թէ կարելի է բուժել տգեղութիւնն ալ, ճիշդ հիւանդութեան մը պէս։ Ուրեմն, թող մեկամաղձութեան ու անձնասպանութեան չմղուին տգեղները, եթէ... դրամ ունին։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՔՈՆԸՆ ՏՈՅԼԻ

Սան-Ֆրանչիսքոյէն կը հեռագրեն թէ պուտտայական ոգեհարց մը, որ 105 տարուան է, կը ջանայ հաղորդակցութեան մտնել Քոնըն Տոյլի հոգիին հետ։

Ուրբաթ գիշեր Լոնտոնի մէջ ի յիշատակ Քոնըն Տոյլի մեծ արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ, որուն ներկայ գտնուեցան 16 հազարէ աւելի անձեր։ Այս հաւաքոյթին ընթացքին համբաւաւոր ոգեհարց Ռոպըրթ ջանաց յարաբերութիւն հաստատել Քոնըն Տոյլի հետ։ Ներկայ էին նաեւ Քոնըն Տոյլի կինը եւ պարագաները։ Հանգուցեալ վիպագրին սովորական աթոռը ձգուած էր պարապ։

ԴԱՆԻՈՅ ընկերվարական կառավարութիւնը մտադրած է հաստատել նոր նախարարութիւն մը, որուն միակ գործը պիտի ըլլայ պայքարիլ գինեմոլութեան դէմ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կ'իմացնեն թէ Անգլիոյ եկմտական գլխաւոր հաստատութեանց ներկայացուցիչները, ժողովի մը ընթացքին հաստատեցին արտասահմանէն ներածուած բոլոր ապրանքներէն մաքսատուրք գանձելու որոշում մը։

RADIO - MÉCANIQUE
56 Rue Corvisart, Paris (13e),
Մէթրօ՝ Corvisart
ՄԻՄԻԱՅՆ 500 ՖՐԱՆՔՈՎ
Կը ստանձնէ ձեզ տանը մէջ հաստատել T. S. F. որով պիտի կրնաք լսել բոլոր քոնսէրներ։ Օգտուեցէք առիթէն։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 55 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ասօն կ'ըսէ. «Մեր երկիրը էսպէս 1000 բան է պատահեր, թող աս ըլլայ 1001»։ Սերոբը կ'ըսէ Հասոյին. «Զա՛րկ դրան»։ Հրացանի ղունդաղով կը սկսէ զարնել կնակը։ «Շիտակ ըսէ՝ կը ստիպեն ըսելու Ասօն՝ քեզի՞ համար կը փախցնէիր, չէ նէ Գէորգի համար»։ Մարդու քթէն, բերնէն արիւն կ'երթայ, կը ձգեն մի կողմ։

Երկրորդ օրը նորից կը բերեն։ Սերոբը կը կանչէ Աղբաջէս Սենօն, Խէչօ-Ըօքօն, Կէլիկուզանի Բսէ-Զուէն, տէր Բաշ քահանան, նաեւ քանի մը իշխաններ, խնդիրը կը պարզէ նրանց։ Նրանք կ'ըսեն. «Սրանց դատը մեզ յանձնի՛ր, կամ մենք ինքներս կը դատենք, կամ 3 4 տղայ հետերնին կը ղրկենք Մուշ Առաջնորդի քով. թո՛ղ Առաջնորդը ի՛նչ ուզէ՝ է՛ն ընէ»։

Այդ րոպէին Սերոբը կ'իմանայ, որ Գէորգը եկած է Տաղւըրնի (ուր ես ղրկած էի շալակուորի համար)։ Երկու զինուոր կ'ղլեն Խտանայ կամը եւ կը պռան Գէորգին թէ՝ «եկուր, պարոնը կը կանչէ քեզի»։ Մինչեւ Գէորգի գալը կրկին երկու անգամ հարցուցեր են թէ՝ «շիտակ ըսէ՛, քե՞զ համար կը փախցնէիր, չէ նէ Գէորգի համար. եթէ շիտակը չըսես՝ կը սպաննենք»։ Մարդը տանջուած կամացուկ կ'ըսէ, թէ Գէորգի համար։

Գէորգը կը վերցնէ իր հրացանը եւ կուգայ Սերոբի քով։ Խտան հասնելուն՝ ժողովրդէն մէկը կը պատմէ հոն անցած դարձածը իր հօրեղբօր մասին։ Գէորգը կուգայ, կը տեսնէ հօրեղբօր քիթը-բերանը ուռած, արիւնոտած։ Ներս կը մտնի, բարեւ կուտայ բոլորին... Թէ՛ տէրտէր, թէ՛ ժողովուրդ հոդ են։ Հրացանը կը կախէ սիւնի վրայ՝ կը նստի։

Սերոբը խնդիրը կը պարզէ Գէորգին եւ կ'ըսէ. «Ահա՛ քո հօրեղբօր ըրածները. քո կարծիքդ ի՞նչ է»։ Ինչ որ պէտք է՛ դուն կ'ընես», — կ'ըսէ Գէորգը. — Սերն ու մածունը կերեր ես՝ ջուր թանին ի՞նձ ես կանչեր»։ Սերոբը կնոջ մօտ նստած ձեռքը կը նետէ խանչալին՝ Գէորգին զարնելու, բայց Սօսէն կը բռնէ։ «Ի՞նչ սերն ու մածուն եմ կերեր», կ'ըսէ Սերոբը։— «Եթէ քովդ փոքրի չափ պատիւ ունենայի՝ այդպէս չէիր ընէ, կը սպասէիր ընկերներուդ գալուն»։

Ժողովուրդը կ'ըսէ «Խնդրենք, ախպէր էդ խնդիրը մեզի յանձնեցէք»։ «Ես Գէորգին եմ յանձներ», կ'ըսէ Սերոբը։ Իսկ Գէորգը կ'ըսէ. «Ես իմ խմբապետիս եմ յանձներ»։ «Ես քո խմբապետը չեմ, կը պատասխանէ Սերոբը.— եթէ ես քո խմբապետը ըլլայի՝ դու ինծի չէիր ըսի թէ՛ սերն ու մածուն ես կերեր, ջուր թանին ինծի կանչեր»։

Այդ «յանձներ ես, յանձներ եմ» խնդիրը 7 անգամ կը դառնայ կուգայ։ Վերջը Գէորգը Սերոբին կ'ըսէ. «Ինծի՞ ես յանձներ»։ «Հա՛, քեզի եմ յանձներ», կ'ըսէ Սերոբը։ Գէորգը հրացանը վար կ'առնէ, մէջը մի փամփուշտ կը դնէ. դուրս կուգայ՝ կը զարնէ հօրեղբօրը, գետին կը փռէ. փամփուշտ մը եւս կը դնէ՝ կը զարնէ կնոջը։ Կինն ալ կ'ընկնի ցեխերու մէջ։ Հօրեղբօր լեզուն այլեւս չի դառնար, որովհետեւ գնդակը դիպեր էր սրտին։ Իսկ կնոջը կողքէն էր բռներ եւ կինը կը սկսէ թափլտիլ։

Սերոբը կ'ըսէ Հասոյին. «Գնա՛ լրացո՛ւր, եկուր»։ Հասօն կ'երթայ, երկու խանչալ կը զարնէ, կինն ալ կը վերջացնէ։

Գէորգը ներս կուգայ։ Սերոբը կ'ըսէ. «Դէ՛ եկուր քովս նստի՛ր, է՛լ ոչինչ չկայ քեզի»։ Գէորգը չի գար, այլ կը վերադառնայ Տաղւըրնի։ 15 օր վերջը, Գէորգը հոդ կը հիւանդանայ եւ կը պառկի տէրտէրի տանը։ Իսկ Խտան՝ շորերը կը հանեն դիակներուն եւ այդ շորերը կուտան Ախպու ոէս Սենոյին։ Սենօն շորերն ու ոտքի ամանները կը տանի, կը հագցնէ իր ընտանեաց։ Ժողովուրդը կը հաւաքուի, որպէսզի դիակները վերցնեն տանին գերեզմանը պահեն։

Սերոբն ու ընկերները թոյլ չեն տար գերեզման տանելու։ Այդ պատճառաւ, 200 քայլ հեռու հովիտ մը գը գտնուի, հոն քիչ մը հող կը փորեն, մէջը կը ծածկեն։ 10 հոգի խտանցի կը վերցնեն իրենց հրացանները, կը քաշուին Խտանայ դիմացի տանձի ծառի տակ եւ կ'ըսեն. «Մենք չենք ընդունիր այդպէս բան. մեր թաղէն հեռացի՛ր, եթէ ոչ մենք կը դառնանք մեր տանեցւոց, թո՛ղ Խտանը քեզ մնայ»։

* * *

Դառնանք Սէմալ։ Ես անկարող էի քալել՝ Սէմալէն Խտան գնալու համար։ Բիբբ քեաթիբ Մանուկի ձին հեծուցին ինծ, բայց ցաւի պատճառով ձիու վրայ ալ չէի կրնար կայնիլ։ Ալիւրի շալակաւորներ ճանապարհին պատահեցին՝ ես քանի մը ընկերներով հասայ Ղարիբշանայի վերեւ։ Հող դրուած էին Մխիթարաց եւ Ղարիբշանաց խուղեր։ Ինձ իջեցուցին ձիուց, կրակի մը քով պառկեցուցին։

Ես եւ քովիս ընկերները տեղեկութիւն չունէինք Խտան անցած դարձածի մասին։ Ժողովրդի մէջ փսփսոց մը ընկաւ։ Էդոնց սովորական բան է. երբ մեզի ոչխար մորթել ուզենան՝ կը փսփսան. ես ալ գիտեմ էդպէս բան է։ Փսփսոցը կը շարունակուէր։ Կանչեցի. «Սաքօ՛, էդ ինչ կը փսփսաք, ի՞նչ է պատահեր»։ «Վալլահ, բան մը չկայ», ըսաւ։ Քիչ մը վերջ եկաւ, կողքիս պառկաւ եւ ինծի գաղտնի ըսաւ, թէ Խտան էսպէս բան է պատահեր։ Հետիս ընկերներն ալ իմացան։

Մութ էր, մէկ ձեռքիս փայտ առայ, միւս ձեռքովս բռնած ընկեր մը՝ մի կերպ իջայ Տաղւըրնի։

(Շար.)

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սկաուտներու բանակում-ցուցահանդէսը, Meudonի *անտառին մէջ,* Patte d'Oie *վայրը,* *12—13—14 յուլիս։ կը մասնակցին 250 հայ սկաուտներ իրենց ձեռական աշխատութիւններով։*

Հրաւիրուած են օտար անձնաւորութիւններ եւ սկաուտներ։

մէթրօ Javelէն առնել շոգեկառք եւ իջնել gare Meudon, *ուր կը սպասեն առաջնորդներ։*

Դ Ա Շ Տ Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

20 Յուլիս կիրակի ժամը 2էն 10 Վարժարանիս պարտէզին մէջ

1 Boulevard du Nord, Le Raincy-Pavillons

մարզական խաղեր, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։

կը մասնակցին Պ. Վ. Սվաճեան, պարուհի Օր. Գավուքճեան եւ վարժարանի սանուհիները

ճոխ գեղարուեստական բաժին — Մուտք՝ 5 ֆրանք

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ (քարթիէ Լաթէն) 51 Rue Monsieur-le-Prince
Հեռաձայն՝ Danton 88 65

ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակ հին ու նոր գիրքեր, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ այլ լեզուներով, գրական, գիտական դըպրոցական, վիպական եւայլն, նաեւ ամէն լեզուով պարբերականներ։

ՀԱՍԱԾ ԵՆ ՐԱՖՖԻԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Արտասահմանէն եւ գաւառէն եկած ապսպրանքները օրը օրին կը ղրկուին։

ԳՐԱՏԱՆ ԿԻՑ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՆԱԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ՄԸ

Բոլոր գրավաճառները, հրատարակիչներն ու հեղինակները կրնան դիմել սուէ գործի համար՝

LIBRAIRIE H-SAMUEL, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris VIe

ՏՕՔԹ. Ա Ս Լ Ա Ն

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի,* Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ-ԺԱՄԱԳՈՐԾ

Հ Ր Ա Չ Ս Ա Ր Գ Ի Ս Ե Ա Ն

Նախկին վարիչ հռչակաւոր ՕՄԷԿԱ ժամացոյցներուն
ժընեւի գործարանին

261 Fbg. St. Martin, Paris (10): մէթրօ՝ Louis Blanc եւ Jaurès. հեռ. Nord 85—63 եւ 95—50: Հանրակառք՝ 5, 50, 51, 52, 21, 26, 29, Օթօպիւս՝ W. M.

պատի եւ գրպանի ամէն տեսակ ժամացոյցներ, քարիյոններ, նշանտուքի, հարսնիքի մատանիներ եւ ամէն տեսակ ոսկի եւ արծաթ զարդեղէններ եւ Թանկարժէք գոհարեղէններ։ Ոսկերչութեան եւ ժամացոյցի վերաբերեալ խնամով նորոգութիւններ։

Նախքան ձեր գնումները այցելեցէք մեր խանութը։

PLOMBERIE-COUVERTURE

ՋՈՒՐ ԿԱԶ

ԼՈԳԱՐԱՆ, ԵՒՆ.Ի ՋԵՏԵՂՈՒՄ

Կը ստանձնեմ կապարի եւ զինկի ամէն տեսակ գործեր, մասնաւորաբար Ջուրի խողովակներու զետեղում եւ նորոգութիւն։ Դիմել նամակով՝

A. TATOULIANի

12 Rue Elie, Gentilly, (Seine)

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովրդային գրադարանը՝ իր անդամուհիներէն

ՕՐ. ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՄԱՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցելոյն պարագաներուն։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 2ին Լիոնի մէջ։

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար, մասնաւոր գին Հայերու

EMPIRE Մեւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - **MASSIS** - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամեհք.) եւ վարախի։ Մասն. լապօ. ռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խոր հրդացկութ. ամէն օր 9—12, 2—6 կիրակի 9—12.*

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով։ Վճարումներու դիւրութիւն։ Չափաւոր գին։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
Ճ Ա Շ Ա Ր Ա Ն Ը

202 Rue Boileau, Lyon

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: *20—37*

կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւններ

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրութեամբ։ կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

Ն Պ Ա Ր Ա Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

ԾԷՆԱՋԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր

CAFÉ SULTANի

Ս. ԹՈՐՈՍ (Բէյմալեցի)

92 Rue d'Angoulème — Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06

Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները։

ճոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն։ փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը, փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ՀԱՒԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՅ ԱԳԱՐԱԿԸ

Ամենախիստ քննութեան ենթարկուած օրուան թարմ հաւկիթներ, ազատութեան մէջ պարարտացած նապաստակներ եւ խորովելու համար առաջնակարգ հաւեր մատչելի գիներով։

Խիստ կանոնաւոր առաքում։ Յարգելի յաճախորդներէն կը խնդրուի իրենց ապսպրանքները մէկ երկոտասնեակէ պակաս չընել։

Դիմել կամ գրել՝ Hachmanian, 285 Fbg. St. Antoine, PARIS (XI), *կամ ուղղակի ագարակին,* Hachmanian, Elevage du Bois de Perroy, Fouquerolles par Beauvais (Oise).

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքօնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով, ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confort*ով, ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ* (ascenseur)*։ 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք — միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7։ Դիմել* Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, *կառ Սէն Լազարի մօտ։ Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները։*

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)

CABINET V. YARJANIAN

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

Tél. CENTRAL, 97-39 *եւ* 96.70

կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր *պաշտպանելով ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վարչական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում։ Սրկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ, առանց կանխավճարի։* *ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում։ (ԱՖԻՏԱՎԻԹ)։ Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն։ Վիզա ամէն երկրի համար։*

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած գիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս։ Խորհրդակցութիւնները ձրի են։

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐԸ

ԱՄՍԱՎՃԱՐՆԵՐՈՎ։ Շոգեկառքով կամ հանրակառքով 15 — 30 վայրկեան, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Ամսավճար՝ սկսեալ *200* ֆրանքէ։ տուներու կառուցում, վճարման մեծ դիւրութիւններ. *15—20* տարուան մէջ։ 15 տարի տուները ազատ են տուրքէ։ Պատրաստի villaներ, նոր բնակարաններ գնելու կամ վարձելու համար, ամէն տեսակ գործողութիւններ, կալուածներու առ ու ծախ, գրաւ դնելու, ապահովագրութեան եւայլն։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ։ սկսուած է նոր հողաբաժիններու վաճառումը, Versaillesի մօտ Bois d'Arsyի մէջ շրջապատուած գեղեցիկ անտառով։ Հաղորդակցութիւնը փարիզի հետ Gare Mont Parnasseէն ուղղակի, իսկ Gard Invalideէն եւ St. Lazareէն Versaillesի գիծով։ Տեսնել կարելի է ամէն օր ինքնաշարժով՝ ձրի։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48։*

տուներու շինութեան համար ձրի խորհրդակցութիւն մասնաւոր ճարտարագէտի մը կողմէ Գշ. եւ Շբ. օրերը ժամը 4-5։

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներուն
պատուոյ մէտայլ Ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէն

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ, 134 Rue Blomet, *Ռէօնթկէնեան հաստատութեան մէջ։ Կը կատարէ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում* (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *ՏԻԱԹԵՐՄԻԻ բոլոր կիրառումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու pneumothoraxի *գործողութիւն, մասնաւոր շիջուկ եւ պատուաստ։*

Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադրական, քնէածական եւ ֆոէօտեան մեթոտներ։

Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Métro Convention, Autob. X. եւ AG.

Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Զատկի տօնի առթիւ KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ

209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon

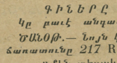

պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼՈՐԷՆ ԱԺԱՆ

կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը *217* Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.

Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ

Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Նորաձաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ։ Դիմեցէք B. Jaret ֆիրմային հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքածամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Յասմիկ Դուսիթօֆի։ Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով։ Հասցէն շատ դիւրին, 4Rue de la Collegiale Ա. յարկ (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ։

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),

150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-4

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տնտեսականութիւն փոքր ամսավճարով։

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Registre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le revenu *գործողութիւնները։*

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ

Կրնամ ձեզ ազատել Chiffred'Affairesի *եւ* BénéficesCommerciauxի *տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ* Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, *շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ* apprenti *ունենաք։*

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ — ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre (1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար։ մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ *Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի։*

փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՅՈՒԼԻՍ
1930
16 JUILLET 1930

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1314

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅՈՑ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ
ՖՐԱՆՔՕԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Թուրք-Սուրիական սահմանագծման յանձնախումբի ֆրանսացի անդամները Ատանայէն-Պէյրութ վերադարձին, երբ կալուածական խնդիրներու մասին անոնց հարցումներ եղած է, մէկ անդամը պատասխանած է թէ Հայոց կալուածական խնդիրը չի կրնար անջատուիլ Սուրիացիներու կալուածական խնդրէն։

Այս հարցը, գրեթէ միշտ, ֆրանքօթրքական բանակցութեանց օրակարգի վրայ երեւցած է, երբ խօսք եղած է Թուրք-սուրիական սահմաններու ճշդման մասին։ Ասկէ քանի մը ամիսներ առաջ Էնկիւրիի մէջ սկսած բանակցութիւնները դժուարութեան մատնուեցան, որովհետեւ ֆրանսացի պատուիրակները պնդած էին Սուրիոյ մէջ բնակող Հայերու կալուածներու փոխանակութեան իրաւունքին վրայ։ Թուրք պատուիրակները մերժած էին զբաղիլ այդ խնդրով, որովհետեւ բանակցութիւնները ընդհատուած էին։

Նորագոյն լուրերը հակասական են։ Եթէ հաւատանք ֆրանսական յանձնախումբի մէկ անդամի անպաշտօն յայտարարութեան, Ֆրանսացիները պիտի պնդեն հայկական կալուածներու փոխանակութեան իրաւունքին վրայ։ Մինչդեռ «Էլ Ահրար» արաբերէն թերթը լաւատեղեակ շրջաններէ կ'իմանայ որ Էնկիւրիի ֆրանսական դեսպանը Թուրքիոյ արտաքին գործոց գործավարին յայտնած է թէ Ֆրանսացիները համաձայն են Հայերու կալուածներու խնդիրը նկատի չառնելուն։

Ըստ երեւոյթին համաձայնութեան ճանապարհը հարթուած է։ Թուրք-սուրիական համաձայնութիւնը կրնայ կնքուիլ երկու կողմերու շահերուն համաձայն, հայկական կալուածներու կարեւոր խնդիրը միայն սակարկութեան նիւթ ծառայեցնելով։

Լօզանէն սկսած, հայ ժողովուրդը իր զարմանալու կարողութիւնը կորսնցուցած է, և միջազգային անիրաւութիւնները սովորական դարձած են իրեն համար։ Թուրքիոյ հետ, իւրաքանչիւր պետութիւն իր հաշիւները կը կարգադրէ ոչ միայն անտեսելով հայկական տնտեսական իրաւունքները (քաղաքականի մասին խօսք չենք ըներ), այլ, շատ յաճախ, այդ անիրաւուած ժողովուրդի ապաղակող իրաւունքները բանակցութեանց նժարին մէջ կը դրուին, որպէս սպառնալիք մը՝ Թուրքիայէն աւելի բան մը կորզելու համար։

Մենք այդ բոլորը կը տեսնենք, բայց լուռ ու անզօր հանդիսատեսի դերին մէջ կը մնանք։ Անզօրութիւնն այլ խնդիր է, որու մասին կ'արժէ մտածել։ Բայց մենք ամէն անգամ երբ առիթը ներկայանայ, պիտի բացատրենք մեր լռութեան իմաստը։

Առաջին և վճռական յայտարարութիւնը այն է թէ լռութիւնը համաձայնութեան նշան չէ։ Հայ ժողովուրդը չէ հրաժարած և չպիտի հրաժարի ոչ իր քաղաքական պահանջներէն և ոչ ալ իր կալուածական իրաւունքներէն։ Խօսքը մասնաւորելով միմիայն կալուածական խնդրին, կ'ուզենք որ՝ թէ Թուրքերը և թէ իրենց հետ համաձայնութիւն կնքողները գիտնան միանգամ ընդ միշտ որ նման բարդ հարց մը կարճ ժամանակի ընթացքին չի կրնար մեռնիլ։

Դեռ անցած ամսուն էր, երբ Անտրէ Մանտէլշտայմ, Սորպօնի մէջ այնքան կորովի ու գիտական դասախօսութիւն մը կ'ընէր, ըսելով թէ՝ «եթէ հայ ժողովուրդին իր արդար իրաւունքը չվերադարձուի, այդ պիտի նշանակէ յուսահատիլ մարդկութենէն։ Հայկական հարցը փակուած չէ։ Ան իր լուծումին կը սպասէ՝ ժողովուրդներու հաշտութեան եւ խաղաղութեան ոգիով»։

Բայց այս ոգին այժմ տիրական չէ։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը և անոր անդամակցող պետութիւններն անզօր ու լուռ հայ բազմութիւններու վրայէն կոխկրտելով՝ կարող են հասնիլ մինչեւ Թուրքիա։ Կարող են անտեսել իրենց որոշումները, ու ծաղրանքի նիւթ դարձնել միջազգային իրաւունքի և մարդու իրաւունքի սրբութիւնները։ Եթէ հայ անզօր բազմութեան ատելութիւնը նշանակութենէ զուրկ է, հիասթափութիւնն ու անհաւատութիւնը որ կ'արմատանայ հայ ժողովուրդին մէջ, մեզի համար արժէք մըն է։

Գալով Թուրքիոյ, որպէս առնելիք-տալիք ունեցող կողմերու, ան կարող է իր բոլոր գործերը կարգադրել աշխարհի հզօրներուն հետ, իր ուզածին պէս։ Բայց պիտի գիտակցի (և մենք կը կարծենք թէ օր մը պիտի գիտակցի) որ աշխարհի մէջ ունի անզօր պահանջատէր մը, հայ ժողովուրդը, որմէ չպիտի կրնայ խուսափիլ, մինչեւ որ, օր մը, ողջմտութեամբ (ինչ որ կասկածելի է) կամ հարկադրանքով՝ կարգադրէ անոր հաշիւը։

Այո՛, այսօր, Թուրքը սուրով մեր հաշիւը կարգադրած է, բայց որպէս զի Թուրք ժողովուրդը հանգիստ քնի և մարսէ այդ հաշիւը, առնուազն հարիւր տարի անքուն պիտի հսկէ, միշտ սուրը ձեռքին։

Մենք չենք հաւատար այդ լարուած վիճակին։ Ու լաւ կ'ըլլար, որ Թուրքերն ալ օր առաջ այսպէս մտածէին։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Նոր Օր» այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յուլիս 4).

— «Անցեալ շաբաթ, բանուորներուն աւելի մօտենալու եւ անոնց կենցաղին վրայ հսկելու անհրաժեշտութիւնը կը շեշտէինք այս սիւնակներուն մէջ։

Եսթադրուածէն աւելի մեծ կարեւորութիւն ունի այս խնդիրը։ Ընկերային ամէն հարց, որքա՛ն ալ մօտիկ ըլլայ մեր ըմբռնումներուն ու նախասիրութիւններուն, մեզ այնքան չէր խանդավառեր երէկ։

Ունէինք աղէկ-գէշ տնտեսութիւն մեր հայրենիքիս մէջ, տուն տեղ, դաշտ ու լծկան, մաճ ու արօր։ Թէեւ ազգովին բանուոր ու գիւղացի, մեր մէջ մուտք գտած չէին դասակարգային տարբերութիւնները եւ շերտաւորումները։ Տաճկահայաստանի մէջ հայ բանուորին, հողի չարքաշ աշխատաւորին մեծագոյն խտէալը հայ ժողովուրդի ազատութիւնն ու բարօրութիւնն էր։

Այսօր փոխուած են հիմնովին պայմանները։ Բռնօրէն եւ կողոպտօրէն դուրս նետուեցանք մեր դարաւոր օճախներէն, մէկէն ի մէկ կտրուեցանք մեզ անցեալին կապող աւանդութիւններէն ու ընտանեկան մաքուր բարքերէն։

Ահաւոր փոթորիկ մը, ծառի պէս արմատախիլ ըրաւ ցեղը ու բեկոր բեկոր զայն նետեց Ակրօբոլի ստորոտը, Սէնի ափերը եւ Արժանթինեան հայոցին մէջ։ Երբ աչքերնիս բացինք, նոր կեանք, նոր մարդեր, նոր պայմաններ տեսանք մեր շուրջը։

Տիրող ընդհանուր շփոթութեան մէջ մէկ ճշմարտութիւն անուրանալի է որ երէկուան ցեղը չենք ու չենք կրնար ըլլալ։ Լաւ թէ գէշ, այսպէս է։

Ազգովին այս անորոշութեան վիհին մէջ գլտորելէ զատ, նոր արեւներու տակ կրեցինք նաեւ ազդեցութիւնը նոր վարդապետութիւններու եւ դաւանանքներուն, որովհետեւ մեծամասնութեամբ ինկանք գործատուներու, հանքերու եւ սեւ գործերու մէջ։

Կողք կողքի ապրելով յոյն եւ ֆրանսացի բանուորներու հետ անզգալաբար իւրացուցինք անոնց խորհելակերպը, կենցաղային գիծերը, աստիճանաբար կորսնցնելով ցեղայինը, որուն տեղը բռնել կոչուած է միջազգայինը։

Ահա, հոս է որ գործունէութեան նոր ասպարէզ կը բացուի Դաշնակցութեան առջեւ, բանուորական լայն զանգուածներուն պէտք է բացատրել ընկերվարութեան գլխաւոր սկզբունքները, պարզել մեր կուսակցութեան բանուորական քաղաքականութիւնը, կէտ առ կէտ լուսաբանել մեր ծրագրի այն մասերը, որոնք կը վերաբերին բանուորութեան եւ մեր ըմբռնումով տալ աշխարհի բանուորական շարժման գլխաւոր գիծերը։

Օտարութեան մէջ հասունցող սերունդ մը կայ՝ որ կը հետաքրքրուի այս հարցերով։ Ու եթէ մենք չիբաւարարենք, այդ սերունդը կամ մաս մը այդ սերունդէն, պիտի իյնայ համայնավարներու գիրկը։

Պէտք է ըմբռնել ժամանակին արժէքը եւ համոզուիլ վերջապէս թէ երէկուան նշանաբանները ամէն տեղ եւ ամէն ատեն իրենց ազդեցութեան տակ չեն պահեր այսօրուան սերունդները։

Երէկին տանք իր տեղը պատմութեան մէջ, իսկ այսօր դարձնենք մեծ ուշադրութեան առարկայ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱ՞Ն

ԷՆԿԻՒՐԻ, 13 յուլիս.— Քիւրտերու դէմ ձեռնարկուած զինուորական գործողութիւնները վերջ գտան։ Ըմբոստները բնաջնջուած են։

ԷՆԿԻՒՐԻ, 13 յուլիս.— Անատոլու գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ ըմբոստական շարժումը որ յետադիմական եւ քաղաքական բնոյթ կը կրէր ու Զիլանի շրջանը կը խռովէր, բոլորովին զսպուեցաւ։ Ըմբոստները իրենց յարձակումները ուղղած էին Մուրատիյէի, Պայազիտի, Պաթնոսի եւ Արճէշի դէմ։ Զինուորական ուժ չունենալով, իրենց ձեռնարկները կարգ մը ուրիշ վայրերու դէմ՝ ձախողեցան, շնորհիւ ընդդիմութեանը գիւղացիներուն, որոնք իրենք իսկ կազմակերպեցին իրենց պաշտպանութիւնը։ Այս կերպով, ըմբոստներու շարժումը ձախողեցաւ եւ սահմանափակուեցաւ Զիլանի շրջանին մէջ։

«Որովհետեւ անհրաժեշտ էր ըմբոստներու շարժումը յանձնել զինուորական ուժերու, առաջին արշաւախումբ մը անոնց դէմ ղրկուեցաւ յուլիս 5ին. այս արշաւը յաջողութեամբ վերջացաւ 10ին։ Ըմբոստներու թիւը կ'անցնէր 1500ը։ Բազմաթիւ պետեր եւ ըմբոստներ սպաննուեցան եւ շատ քիչերը յաջողեցան փախիլ»։

Ներելի է անշուշտ կասկածիլ Թրքական աղբիւրէ հաղորդուած այս լուրերու ճշտութեան վրայ, նկատի առնելով հակասական լուրերը, որոնք քանի մը օրուան մէջ, յաջորդաբար տրուեցան նոյն աղբիւրներէն իսկ։

Եգիպտական դահլիճը

Ֆուատ Թագաւոր հրովարտակով մը երեք շաբաթ յետաձգեց խորհրդարանի վերաբացումը։

Դահլիճին մէջ, կարգ մը փոփոխութիւններ տեղի ունեցան։ Հաֆըզ Աֆիֆի փաշա, արտաքին նախարարը՝ նշանակուեցաւ Լոնտոնի դեսպան. իրեն տեղ պաշտօնի կ'անցնի Ապտիւլ Ֆէթթահ։ Դատական նախարար պիտի նշանակուի Ալի Մահիր փաշա։

Իսմայիլ Սըտքը՝ վարչապետը, յայտարարեց թէ Լոնտոնի նոր դեսպանը անմիջապէս չպիտի վերսկսի ընդհատուած բանակցութիւններուն։ Բայց եգիպտական կառավարութիւնը առաջին առիթէն պիտի օգտուի, բանակցելու համար Անգլիոյ հետ։

Հաֆըզ Աֆիֆի ջերմ կուսակից է Անգլիոյ հետ համաձայնութեան մը կնքման։

«Տէյլի Մէյլ» անդրադառնալով եգիպտական ներկայ տագնապին կը գրէ.— Եգիպտոս կը գտնուի յեղափոխութեան մը նախօրեակին։ Վաֆտ՝ հականգլիական կուսակցութիւնը վճռած է գերագոյն իշխանութիւնը ձեռք ձգել ամէն գնով։ Լոնտոնի եւ Գահիրէի մէջ, կարեւոր վաֆտիստներ բացէ ի բաց կը խօսին յեղափոխութեան մասին և Նահաս փաշայի վարչապետութեամբ՝ հանրապետութեան մը օգուտները կը ջատագովեն։ Իբրեւ ներկայ տագնապէն ելքի միջոց, կը խօսին նաեւ գահընկէցութեանը վրայ Ֆուատ Թագաւորին, որուն պէտք է յաջորդէ իր զաւակը, տասնմեայ Ֆարուք իշխանը։ Այդ պարագային՝ երկիրը պիտի կառավարուի խնամակալ մարմնի մը կողմէ, որ պէտք է բաղկացած ըլլայ Վաֆտի անդամներէն»։

Անգլիական թերթերը եգիպտական հարցով կը զբաղին երկարօրէն։ Համայնավար թերթ մը կը կարծէ թէ Անգլիոյ դահլիճը նկատի առած է Աղեքսանդրիոյ ռմբակոծման հաւանականութիւնը եւ թէ անգլ. թերթերը հանրային կարծիքը կը պատրաստեն ի նպաստ եգիպտական յեղափոխութեան դէմ զսպիչ խստութիւններու։

Բոլշեւիկեան քարոզը անթելով

Մոսկուայի գերման դեսպանը բողոքեց խորհրդային իշխանութեան թէ բոլշեւիկեան ռատիօ-կայանները գերմաներէն լեզուով պրոպագանդ կը մղեն Գերմանիոյ մէջ, ի նպաստ համայնավարութեան։ Բողոքը որեւէ արդիւք չտուաւ, որովհետեւ Մոսկուա կը նկատէ թէ ուզածը իր ուզած լեզուով տարածելու իրաւունք ունի։

Յայտնի թէ նման բողոքներ ալ ասկից առաջ ըրած են զանազան պետութիւններ, բայց միշտ իզուր։ Միայն Իտալիա է որ կրցած է վերջ տալ անթելով բոլշեւիկեան պրոպագանդին։

Վերջ բոլշեւիկեան համագումարին

Բոլշեւիկեան համագումարը փակուեցաւ նոր կոմիտէի ընտրութենէն յետոյ։ Ընտրուած են 71 անդամներ եւ 67 փոխ անդամներ։

Ընտրուածներուն մէջ կան Ստալին, Քականովիչ Մոլոտով, Կալինին, Վորոշիլով, Ռուցուտաք, Կույպիշէֆ, Միկոյեան, ինչպէս նաեւ Ռիկով, Տոմսկի, Բուխարին, հակառակ վարկաբեկման որուն ենթարկուեցան։

187 հոգի անդամ ընտրուեցան հակակշռի կեդրոնական յանձնախումբին։

Իսկ քաղաքական դիւանին անդամ ընտրուեցան հետեւ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ. Գ. Էջ)

Հ. Յ. Դ.
ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 27

ԼԻՈՆԷՆ.—

Ղազար Քէնտիրեան	100
Յարութիւն Նիկողոսեան	100
Մամբրէ Տէր Պետրոսեան	100
Տիգրան Ջէքեան	100
Յակոբ Այտընեան	100
Սերոբ Բարսեղեան	100
Ե. Վարդանեան	100
Ջօհրապ Պօյաճեան	100
Յովհաննէս Տէօքմէճեան	100
Ժիրայր Ծառուկեան	100
Մարտիկ Ծառուկեան	100
Խաչատուր Խանլեան	100
Գումար	1200
Նախորդ գումար	34,580
Ընդհ. գումար	35,780

ԱՅՍՕՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԵԾ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսա երկու օրէ ի վեր կը պարէ ի խանդավառութիւն մեծ յեղափոխութեան։ Այս սովորական ու ասիմաստ դրօշմէն ու պատերէն դուրս, ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան տօնը, համամարդկային տօն մըն է ըր անցեալ նշանակութեամբ.

1789ի ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը համաշխարհային նշանակութիւն ունեցաւ, եւ աշտանակող թափով մը գրկուեցաւ աշխարհի բազմաթիւ ասպարէզներու վրայ, ուր ալիքներէն այնքան բռնակալութիւնները ճարճատումով խորտակուեցան։

142 տարիներէ ի վեր ժողովուրդներու պատմութեան գլխաւոր վերիվայրումները կնիքը կրեցին յուլիս 14ի (1789) շղթայազերծ պոռթկումին, ու որքան հեռու այս մրջավայրէն, այնքան խանդավառ ու այնքան խտէալական հետեւորդներ ունեցան Բաստիլի պատերը սարսող յեղափոխական զանգուածը։

Այսօր, սակայն, ֆրանսական յեղափոխութիւնը կը դառնայ պարզ յիշատակ մը, եւ անոր ալիքները կը կլանուին մարդկային ազատութեան նոր եւ աւելի հսկայական փոթորիկներու մէջ, աւելի արմատական ու աւելի համամարդկային։ Մասնաւորապէս, համաշխարհային պատերազմէն յետոյ, մարդկութիւնը կը մտնէ ընկերային յեղաշրջումներու գործօն շրջանի մը մէջ, 19րդ դարու քաղաքակրթութեան հաշուեյարդարը կատարելու համար,

Եթէ ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը արդիւնքն էր միջին դարէն սկսած դասակարգերու եւ դասերու լարուած փոխ-յարաբերութեանց, այսօրուան ընկերային հրաբուխները, աւելի ցնցող ու աւելի ընդհանրական, ծնունդն են վերջին մէկուկէս դարու ընկերային եւ տնտեսական բարդ յարաբերութիւններու որոնք կուտակուած կիրք ամբարած են աշխարհի մէջ։ Նոր պահանջներ ու ազատութեան նոր հորիզոններ ստեղծելով այսօրուան ու վաղուան մարդկութեան համար։

Յուլիս 14ին ֆրանսացի ժողովուրդը, աննման կորովով գրաւեց Բաստիլը, խորտակելով բռնակալութեան պողպատէ շղթաները։ Ու անկէ յետոյ յեղափոխութեան շռնթալից հարուածներուն տակ, իրարու ետեւէ ինկան հարիւրաւոր Բաստիլներ, չդիմանալով ժողովրդական սրբազան ցասումին...

Բայց այսօր աշխարհն ամբողջ Բաստիլ մը դարձած է, նոյն իսկ շատ տեղեր՝ յանուն ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան։ Ու կասկածէ դուրս է որ համամարդկային Բաստիլն ալ պիտի խորտակուի յառաջադէմ մարդկութեան հաւաքական գրոհին առջեւ։

ԲԻՎԱՐԷՆՑ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՁԵՒԸ.— ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ.— ԱԶԱՏ ԱՌԵՒՏՈ՞ՒՐ ԹԷ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ։

Քաղաքական կացութիւնը այնքան աննախընթաց տագնապի մէջ է այժմ որ, ինչպէս դիտել կուտայ երեկոյեան թերթի մը աշխատակիցը, ամէն անակնկալի կարելի է սպասել մէկ ժամէն միւսը։

Բացառիկ է արդարեւ ներկայ տագնապը։ Անգլիա, հայրենիքներուն ամէնէն պահպանողականը եւ աւանդապաշտը, հակայ յեղաշրջումի՝ մը առջեւ է եւ եթէ դէպքերը չեն գահավիժիր յանկարծօրէն, ատիկա ապահովաբար հետեւանք է բրիտանական պաղարիւն նկարագրին։

Ճիշդ տարի մըն է որ իշխանութեան գլուխ կը գտնուի ընկերվարական կուսակցութիւնը փառաւոր յաղթանակէ մը ետք, որ թերեւս, վարձատրութիւնը չէր իրենց վայելած համակրութեան՝ ժողովուրդին խաւերէն ներս։ Դէպքերու դասաւորումը տարի մը առաջ փութացուց այդ յաղթանակը, որուն համար սպասուած պատրաստութիւնը չունէին տակաւին։ Յաջորդող անցուդարձերը կ'ապացուցանեն նոյն իրողութիւնը։

Ամէն ինչ վարդագոյն էր դեռ անցեալ ամառ, քաղաքական հորիզոնին վրայ։ Ելմտական նախարարին վերադարձը Լահէի ժողովէն ծափերով ողջունեցին Լոնտոնի մէջ, որովհետեւ Սնօտընի քաղաքականութիւնը պարտքերու հարցին լուծման մէջ մօտիկ էր ամէնէն ուղղափառ անգլիացի դրամատէրերու սրտին ու ներշնչումներուն։ Նոյնքան սրտագին շնորհաւորութիւններու արժանացաւ վարչապետ Մաքտօնըլտ որ կրցաւ «սիրալիր մտերմութիւն» մը ստեղծել Ամերիկայի մէջ, նախագահ Հուվըրի հետ ծովային զինաթափութեան խնդրին առիթով։ Այս երկու յաջողութիւններէն յետոյ, ընկերվարական դահլիճը դիւանագիտ. յարաբերութեանցսկսաւ խորհրդային Ռուսիոյ հետ,ձեռնարկ մը որուն չէին կրնար մօտենալ իր նախորդները։ Հետաքրքիր չէ իմանալ թէ ընդդիմադիր հոսանքները ուզեցի՞ն իսկապէս որ այդ բանը պատահի. հետաքրքիրը այն է որ հակառակ բազմաթիւ հարցապնդումներու եւ քրթմնջիւններու ,անգլեւռուս յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան համաձայն աշխատաւորական իշխանութեան բաղձանքներուն։

Եկաւ նաւային խորհրդաժողովը՝ յունուարին։ Ընկերվարական վարչութիւնը գրեթէ չշեղեցաւ այն ուղղութենէն և սկզբունքներէն, որոնք հիմը կը կազմեն Մեծն Բրիտանիոյ ծովային քաղաքականութեան։

Այն կրճատումները որոնց յօժարեցան խորհրդաժողովին մէջ, ոչինչով չեն փոխեր անգլիական նաւային զօրութիւնը· որովհետեւ անոնք կատարուած են համաձայն ամէնէն մանրակրկիտ հաշիւներու եւ համապատասխան ուրիշ ժողովուրդներու ըրած զիջումներուն։Բննադատութիւններ յսեց օրուան կառավարութիւնը, բայց ընդդիմադիր տարրերը ծանօթ էին բուն իրականութեան։ Նաւային խորհրդաժողովի փակման զուգադիպեցաւ եգիպտական խնդիրը որուն մէջ արտաքին գործերու նախարարը վարուեցաւ այնպէս, ինչպէս պիտի ընէր որեւէ պահպանողական նախարար։ Առաջարկուած դաշնագրին հիմնական մասերէն բառ չփոխեցին ու Եգիպտոսի ներկայացուցիչը մեկնեցաւ յուսալքուած։

Հնդկաստանի խռովութեանց մէջ, Մաքտօնըլտ այժմ կը վարէ զուտ բրիտանական ազգային շահերէն ներշնչուած քաղաքականութիւն մը, առանց աճապարելու, ինքնավստահ եւ սառն, որովհետեւ ինչ որ տեղի կ'ունենայ հիմա այդ վիթխարի երկրին քանի մը կէտերուն վրայ, յեղափոխութիւն չէ, պատերազմ չէ, այլ «հասարակ դէպք»։

Կը տեսնուի հետեւաբար որ արտաքին քաղաքականութեան հետ կապ ունեցող խնդիրներու մէջ, աշխատաւորական իշխանութիւնը որդեգրած է ուղղութիւն մը,որ իր ընդհանուր յատկանիշներով, բրիտանական է ամէն բանէ առաջ եւ համապատասխան դրամատիրական շահերուն։ Մանրամասնութիւնները էական չեն որքան ատեն որ չեն վնասեր հիմնական սկզբունքներուն։

Ընդդիմադիրները չպիտի խօսէին աշխատաւորական իշխանութեան տապալումին մասին, եթէ ներքին քաղաքականութեան մէջ եւս դահլիճը ունեցած ըլլար այնքան յաջողութիւն որքան ունեցաւ արտաքին խնդիրներու կարգադրութեան մէջ։ Դժբախտաբար դրութիւնը չափազանց աննպաստ է այդ իմաստով եւ պէտք չէ զարմանալ, երբ արդէն շատեր մաֆիմերծ կը նկատեն օրուան կառավարութիւնը։

Անգլիոյ ներքին գլխաւոր ցաւն է անգործութիւնը եւ ընդհանուր առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի տագնապը։ Տասներկու ամիսներ առաջ գործազուրկ բանուորներու թիւը կը հասնէր մէկ միլիոն երկու հարիւր հազարի, մինչդեռ հիմա արդէն բարեւ կուտայ երկու միլիոնին.ուրեմն, մօտ 800,000ի յաւելում մը ընկերվարական վարչաձեւէն ասդին։ Վախ կայ որ յառաջիկայ աշնան,այդ պատկառելի համրանքը աճի, դառնալով իսկական աղէտ մը երկրին գլխուն։ Երկու միլիոն անգործ բանուոր կը նշանակէ երկու միլիոն Անգլիացիներու բազմութիւն մը, որ իր օրուան ապրուստը կը ստանայ պետական գանձէն եւ փոքր թոշակ ունեցող պաշտօնէութեան քսակէն։ Սյսինքն տարեկան 80-100 միլիոն անգլիական ոսկի, որուն ամբողջ բեռը կը տանի ժողովուրդը։

Ինչո՞ւ կայ այս գործատութիւնը. որովհետեւ երկրին ճարտարարուեստական արտադրութիւնը նուազած է եւ վաճառականութիւնը կորսնցուցած է իր բարգաւաճ վիճակը։ Անգլիա շատ աւելի կը ներածէ հիմա քան կ'արտածէ։ Շատ աւելի կը գնէ քան կը ծախէ, որովհետեւ երկրին դրամը սուղ է եւ օտար երկիրներու մրցակցութիւնըշատ մեծ։ Կառավարութիւնը զանազան ծրագիրներ մշակեց կացութիւնը դարմանելու համար.մասնաւոր նախարարութիւն մը հաստատեց այդ հարցով զբաղելու համար, զանազան յանձնախումբեր կազմուեցան թելադրութիւններ ընելու եւ միջոցներ առաջարկելու համար, բայց ո'չ մէկ դրական արդիւնք ձեռք բերուեցաւ եւ, ինչպէս ըսինք, կացութիւնը վատթարացաւ հետզհետէ։ Կարելի է ըսել անշուշտ որ օրուան կառավարութիւնը անուղղակի կերպով միայն պատասխանատու կրնայ նկատուիլ այդ դժբախտութեան մէջ, սակայն ընդդիմադիր տարրերը տրամադրութիւն չունին այդ իմաստով մեկնելու ստեղծուած կացութիւնը։ Ընդհանուր է այն տպաւորութիւնը որ ընկերվարական վարչաձեւն է չարիքներուն արմատը, թէեւ չափազանց դժուար պիտի ըլլար, նոյնիսկ ամէնէն թունդ անգլիացիներուն համար, զանազանութիւն տեսնել այսօրուան եւ երէկուան իշխանութեանց միջեւ։ Այսպէս կամ այնպէս, դահլիճն է մեղաւորը, կ'ըսուի, եւ դահլիճէն կը սպասեն փրկութիւնը։ Ամբաստանողները միայն ընդդիմադիրները չեն. աշխատաւորական շարքերէն ներս դժգոհութիւնը աւելի մեծ է այս հարցի առթիւ։ Բացայայտ է կառավարութեան վտանգուած դիրքը· որովհետեւ գործազրկութեան հարցին լուծումէն կախուած է վարչաձեւին տեւողութիւնը։ Ընդդիմադիրները քննադատելով հանդերձ օրուան կառավարութիւնը, իրենք եւս կը խորհին արմատական միջոցներու մասին։ Ամիսներէ ի վեր կը խօսին ու կը գրեն բրիտանական կայսրութիւնը տնտեսական միութեան մը վերածելու եւ «կայսերական ազատ առեւտուր»ի դրութիւն մը հաստատելու մասին։

Անգլիական օրաթերթերու սեփականատէր երկու լորտեր՝ Բիվըրպրուք եւ Րատըրմիր ջահակիրներն են այդ շարժման։

Համաձայն առաջադրուած ծրագրին կայսրութեան զանազան հողամասերէն Անգլիա ներածուած ուտեստեղէնի բոլոր նիւթերը ենթակայ չպիտի ըլլան մաքսային տուրքի եւ փոխադարձաբար, Անգլիայէն այդ հողամասերը արտածուած ճարտարարուեստական նիւթերը զերծ պիտի ըլլան տուրքէ։ Այսպիսով Գանատա, Աւստրալիա, Նոր Զէլանտա եւ այլն, ազատ կերպով պիտի վաճառեն իրենց երկրագործական արտադրութիւնը Անգլիոյ եւ ստիպուած՝ իրենց ճարտարարուեստի նիւթերը պիտի գնեն Անգլիայէն։ Անշուշտ, էական պայման է որ օտար երկիրներէ Անգլիա ներածուելիք բոլոր ուտեստեղէնները ենթարկուին մաքսային տուրքի· տեսակ մը արգելք անոնց արտածման։

Պարզ է որ այս ձեւով, երկրին ճարտարարուեստը պիտի ստանայ նոր զարկ եւ Անգլիոյ ու գաղթավայրերու առեւտուրը պիտի զարգանայ շուտով՝ դարմանելով հետեւաբար տիրող գործատութիւնը։

Ծրագիր մըն է ասիկա որ պիտի ունենայ շատ խոշոր հետեւանքներ, մանաւանդ որ տրամադրութիւն կայ նաեւ միանգամ ընդմիշտ ջնջելու Ազատ Առեւտուրը եւ մաքսային դրութիւն հաստատելու այս երկրին մէջ։

Ազատ առեւտուրը ջնջել կը նշանակէ գիծ քաշել աւանդական քաղաքականութեան մը վրայէն. կը նշանակէ աննախընթաց յեղաշրջում մը ենթարկել Անգլիոյ արդիւնաբերական եւ առեւտրական քաղաքականութիւնը։ Նոր ստեղծուելիք կացութեան համաձայն են պահպանողականները, հի՞նգ մեծագոյն դրամատուններու վարիչները եւ ընդհանրապէս, բոլոր անոնք որոնք մտահոգ են երկրին տնտեսական վիճակի բարելաւման հարցով։ Բուռն կերպով հակառակ են անշուշտ Ազատականները, որոնց գոյութիւնն իսկ կը վտանգուի եթէ իրագործուի ծրագիրը։ Աշխատաւորականները սկզբունքով չեն կրնար որդեգրել մաքսային դրութիւնը. կառավարութիւնը դեռ չէ պարզած իր տեսակէտը։

Պատմական շրջան մը կ'ապրի անգլիական քաղաքականութիւնը՝ անակնկալներով լեցուն։

Ժ. Մ.

ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՒՂ ՄԸ

Սպանիոյ մայրաքաղաքին՝ Մատրիտի շրջակայքը կատարուած ճամբու աշխատանքներու ընթացքին, հետքերը գտնուեցան նախապատմական գիւղի մը, որ ըստ մասնագէտներու քննութեան, քրիստոսէ 2—3000 տարի առաջ պէտք է հիմնուած ըլլայ։ Հաւաքուած իրերը պիտի ենթարկուին մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան։

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ սակայն, հակառակ իր անկեղծ ճիգերուն՝ գէթ փոքր ինչ մօտենալու դեմոկրատ ու ընկերվարական շրջաններուն, դեմոկրատիզմը դժուարութեամբ կը պատուաստուէր այդ grand Seigueurի հոգիին վրայ։ Կը զգայինք այդ՝ ամէն վայրկեան ժողովներու, վիճաբանութիւններու ընթացքին։ Երկար ատեն Պատուիրակութեան պրոպագանդի աշխատանքը — որու հոգին նա ինքն էր, Պօղոս Նուպարը — կը տանէինք երեքով. մէկ Թրքահայ՝ ինքը նախագահը. մէկ կովկասահայ — «Դաշնակցութեան» ներկայացուցիչը եւ մէկ պարսկահայ — Յովհաննէս խան Մասեհեանը, նախկին դեսպան Պէրլինի, նոյնպէս անդամ կաթողիկ. պատուիրակութեան Պարիզ եկաւ մեծ պատերազմի ընթացքին։ Ամէն անգամ, երբ խօսք կը հանէինք ժողովուրդի իրաւունքներու մասին եւ կը շեշտէինք աւելի լայն խորհրդակցութեան անհրաժեշտութիւնը այս կամ այն հրատապ խնդրի շուրջը, նախագահը դժկամած կը բացականչէր — «Mais c'est du soviet!c'est du soviétisme! »... Ի վերջոյ, այնուամենայնիւ, կը զիջէր, յանուն համերաշխութեան։

Ռուս բոլշեւիզմը ազատեր էր բոլոր վեհմ գաղափարները եւ դեմոկրատիզմը Նուպարի աչքին սոէպ հոմանիշ էր սովետականութեան...

Առհասարակ, Պօղոս փաշայի գլխին մէջ ամուր նստած էր իր մեծ հայրիկի այս նշանաւոր boutadeը·

— Մէկ Հայ արժէ երեք ֆրանսացի. երեք Հայ չարժեն մէկ ֆրանսացի։

Մեծ Նուպարը, սակայն,«մէկ Հայ» ըսելով, կը հասկնար, անշուշտ, ուժեղ հայ մարդ մը, հեղինակաւոր, իրազեկ, ըստ ամենայնի ձեռնհաս։ Պօղոս Նուպարի աչքին, ստէպ գերակշռող, գրեթէ տիրական արժէք մըն էր դիրքը, տիտղոսը։ Հայոց Կաթողիկոսը անոր համար աւելի մեծ արժէք էր, քան հարիւր հազարաւոր անդամներ ու համակիրներ ունեցող քաղաքական կուսակցութիւն մը, որ տասնեակ տարիներ ապրեր է ժողովուրդի ցաւերով եւ նահատակուեր է ժողովուրդի համար։ Եւ նա ամենաբուռն նախանձախնդրութեամբ կը պաշտպանէր Հայոց Կաթողիկոսէն ստանձնած իր իրաւունքները՝ ընդդէմ ամէն տեսակ «ոտնձգութիւններու»...

Մանաւանդ կասկածոտ աչք մը ունէր դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ, սակայն, առաջին իսկ օրերէն, — 1912 թուականէն — առանց կուսակցական որ եւէ միտումի, ամէն ճիգ ըրաւ՝ վստահութեան ու համակրանքի մթնոլորտ մը ստեղծելու փաշային շուրջը՝ թէ Կովկասի ու Թուրքիոյ մէջ եւ թէ արտասահմանում։ Մեծ էր անշուշտ — պէտք է խոստովանիմ — իր վստահութիւնը իմ հանդէպ, բան մը, որ արտայայտեր է նաեւ բազմաթիւ նամակներուն մէջ, ինձի ուղղած — եւ ինքս ալ, ամենաքաղցր յիշողութիւններ կը պահեմ մեր երկարատեւ աշխատակցութեան օրերէն։ Մեծ էր իր վստահութիւնը եւ դէպի շարք մը ուրիշ դաշնակցական ընկերներ, դէպի մեր քրիստոսանման բժ. Զաւրեանը, որու անունը չէր կրնար արտասանել առանց ջերմ յարգանքի։ Եւ այնուամենայնիւ, հակառակ մեր բոլոր հոմերաշխութեան հաւաստիքներուն, հակառակ նաեւ Յովհաննէս խանի ջանքերուն — չէզոք մարդ մը, որ տեսեր է նոյն կուսակցութեան ղեկավարները Պարսկաստանի մէջ եւ անձամբ ծանօթ էր Ռոստոմի ու Եփրեմի հետ — Պօղոս Նուպարի սրտի խորքերում կը մնար միշտ կասկածի ստուեր մը հանդէպ Դաշնակցութեան։ Շա՛տ էին թուաւորեր հակադաշնակցական գրոյցներով այդ մարդը, որ հայերէն թերթ չէր կարդար եւ հեռաւոր գաղափար միայն ունէր հայկական իրականութեան մասին... Հակադաշնակցական տենդը, որ անցած կ'երեւէր 1913էն մինչեւ 1919, վերսկսաւ այդ թուականին, երբ նոր դէպքերը հիմնապէս յեղաշրջեցին հայութեան կեանքը և երբ վերակազմուեցաւ Պօղոս Նուպարի շուրջը — այդ դէպքերու բերումով — նոյն մարդկային շրջապատը...

Այնուհետեւ շատ բան փոխուեցաւ մեր յարաբերութեանց մէջ։ Հիմնուեր էր Հայոց անկախ պետութիւնը, վեց դարու դեբութենէն յետոյ, եւ հրապարակ եկեր էր Եւրոպայի մէջ նոր հայկական պատուիրակութիւն մը, նոր իրաւունքներով եւ պատասխանատուութիւններով։Պատուիրակութիւնն էր Հայաստանի Հանրապետութեան, որ ստեղծուեր էր բովանդակ հայ ժողովուրդի արիւնոտ ճիգերով եւ հանդէս կուգար յանուն բովանդակ հայութեան ու Միացեալ Հայրենիքի, որու անունով եւ ստորագրեց Սէվրի դաշնագիրը։ Դարձեալ, անշուշտ, երկու պատուիրակութիւնները միացին քով քովի, աւելի ճիշտ, ընթացան զուգահեռաբար եւ մէկ ճակատ կազմելով՝ պաշտպանեցին Միացեալ Անկախ Հայաստանը Պարիզի ու Սան Րէմոյի վեհաժողովին առջեւ։ Բայց իր յարաբերութիւնները, տարաբախտաբար, պաղեցան։

Այստեղ պէտք է վերջակէտ դնենք։ Դալոց անաչառ պատմութեան կը մնայ դժուարին պաշտօնը քննելու եւ գնահատելու դէպքերն ու դերակատարները։

*
* *

Հայ ժողովուրդը ապերախտ չէ։ Ա՛հ։ անշուշտ քննադատութիւնը կը պահպանէ միշտ իր սրբազան իրաւունքները եւ ոչ մի մահկանացու մեծ ու փոքր ազգերու մէջ չէ խուսափեր անոր անողոք հարուածներէն։ Պօղոս Նուպարն ալ քննադատուեցաւ իր կենդանութեան օրով, բայց եւ քանիցս արժանացաւ համակրանքի ցոյցերու։ Ոչ միայն իբրեւ նախկին անխոնջ քարոզիչը հայկական դատի, այլեւ իբրեւ ազգային մեծագոյն բարերարներէն մէկը— իր նիւթական առատաձեռն զոհաբերութիւններով — իբրեւ հիմնադիրը Բարեգործականի, հեղինակը շարք մը ուրիշ հաստատութիւններու եւ ձեռնարկներու, երկրի մէջ ու արտասահմանում, հաստատութիւններ եւ ձեռնարկներ՝ զորս ամէն հայ ողջուներ է երախտագիտութեամբ, զորս մենք եւս ողջուներ ենք, քննադատելով հանդերձ անոնց ստուերոտ կողմերը։

Ո՛չ, հայ ժողովուրդը ապերախտ չէ։ Նա կը պարծի անգամ իր խորթ, հեռացած, օտարացած զաւակներով, որոնք կ'երթան իրենց բնզուն հանճարը ի սպաս դնելու օտար ազգերուն ու պետութիւններուն եւ անուն ու հռչակ կը հանեն աշխարհի մէջ։— Այվազովսկի, Լորիս-Մելիքով, Նուպար փաշա։

Հայ վատաբախտ ժողովուրդը, որ իր ահաւոր Գողգոթայի ճանապարհին շա՛տ անգամ է աղիողորմ դանդատներ հնչեցուցեր իր վերին բարեկեցիկ դասակարգերու քարասիրտ անտարբերութեան առթիւ, եւս աւելի կը սիրէ ու կը գնահատէ իր այն զգայուն զաւակները — հասարակական բնազդի տէր — որոնք կ'իջնեն նոյն այդ վերին խաւերու բարձունքներէն դէպի վար, որպէս քաւող, ապաշխարհող մաղապարտներ, կը մօտենան խոնարհ ու հէգ զանգուածբուն եւ կը ջանան անձնուիրաբար կապել անոնց վէրքերը, մեղմել անոնց տառապանքը։

Այդպիսի մէկն եղաւ Պօղոս Նուպար եւ այդ անունը դիւրութեամբ չպիտի մոռցուի։ Ինչպէս շատ ուրիշ գործիչներ, այդ մարդն եւս ունեցաւ իր ողբերգութիւնը։ Ի՛նչ երջանիկ օրեր էին ասկէ 17 տարի առաջ, երբ նա իր եռուն աշխատանքին մէջ օրն ի բուն կը տքնէր վաւերաթուղթերուն ու յուշագիրներուն վրայ, կը դիմաւորէր քաղաքական գործիչները, խմբագիրներուն, երեսփոխաններուն եւ անդուլ կը մղէր հայ դատի պրոպագանդը. կը խօսէր, կը գրէր, կը յուզուէր, ստէպ անքուն գիշերներ անցնելով, կը թափառէր երկրէ երկիր, Պարիզէն, Լոնտոն, Հռոմ, Բերլին մինչեւ Պետերբուրգ, կը զրուցէր աշխարհի զօրաւորներուն հետ, կը թեւաւորուէր անհատուած խոստումներով եւ վերադառնար ուրախ, զուարթ, լաւատես, պատանիի պէս խանդավառուած — մէկտեղ ապրեցինք այդ օրերը— ի՛նչ վարդագոյն պատրանքներ...։ Անոր կը թուէր, թէ ահա՛, վերջապէս, իր մասնակցութեամբ պիտի լուծուի այն անխծապարտ «գործերեան հանգոյցը», որու շուրջ յիսուն տարիէ ի վեր անճարօրէն տքներ են Խրիմեաններն Վարժապետեանները, Զերազները ու յեղափոխական կուսակցութիւնները։

Եւ մեռա՛ւ խորապէս յուսախաբ մարդկութենէն ու մարդկային քաղաքակրթութենէն։

Sit tibi terra livis!

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ

Կ'ՕԳՆԷ՞Ն ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ

Թուրք թերթերը կը հրատարակեն Յուլիս 6 թուականով՝ Վանէն եւ Պայազիտէն ստացուած հեռագրեր, շեշտելով որ անոնք կը հաստատեն թէ պարսիկները բացէ ի բաց կ'օգնեն քիւրտ հրոսակներուն։

Այսպէս, 150ի չափ իրանեան «խաղախ»ներ (զինուոր), Եքմեր գիւղէն 4 քիլոմեթր դէպի հիւսիս [cut off] սային արեւմուտք, ճիշդ սահմանին վրայ գտնուող Նավուր բլուրները գալով, հրոսակներուն ընտանիքները Պարսկաստանի ներսը փոխադրած են։

Միւս կողմէ, պարսկաստանի աշիրէթներէն Հալիքանլը եւ Մամահօլու աշիրէթները սահմանը եկած են ու կ'օգնեն աւազակներուն։ Պուլաքպալըի թրքական պահականոցի դիմացի Այպէյ լեռան վրայ ալ պարսիկ աշիրէթներ հաւաքուին։

Ասկէ զատ, պարսիկ սահմանապահ իշխանութիւնը թոյլ տուած որ Պարսկաստանի ներսի մասերու եւ Արարատի շրջականերու աշիրէթները արտավայրեր բարձրանան։ Այս կարգադրութիւնը եղած է անոր համար, որ այս աշիրէթները ի հարկին օգնեն ըմբոստ քիւրտերուն։

ՈՒՐԻՇ ՈՐՈ՞ՆՔ Կ'ՕԳՆԵՆ

Վանի ու Պայազիտի մէջտեղ ունեցած դէպքերը ցոյց կուտան թէ — կ'ըսէ «Վագըթ».— շարժումը զինուորական կազմակերպութեան մը ձեւով պատրաստուած էր եւ միաժամանակ տեղ մը կ'ունենար քանի մը ուղղութեամբ։

*
* * Օրփայի «Միլլի Կազէթէ» թերթն ալ կը գրէ թէ 150ի չափ [cut off] ներէն Քիրազ Համոտի վերջերս Պաղտատ այցելած եւ նամակ մը յանձնած է Ֆէյսալ թագաւորին, ցետոյ երկարօրէն տեսակցած թագաւորին հետ եւ այցելած նաեւ անգլիական ընդհ. բանակատեղին։

Զէրքէզ Էտհէմն ալ հիւսիսային Միջագետք կը գտնուի եւ մղում կուտայ քրտական շարժման։ [cut off] այլ՝ այս երկու անձերը գրքոյկներ բաժնած են ժողովուրդին, [cut off]

…մութեան եւ խալիֆայութեան …ոգիւսին։

«Վագըթ» ալ կ'ըսէ.— Մէհ…տ Ալի, որ Ցամատ ֆէրիտի օ…վ ներքին նախարար էր, փալի…մէջ թերթ մը կը հրատարակէ …ս Ռէփիւպլիք Անչէնէ» (Շըղ…այուած Հանրապետութիւն) ա…նով։ Անկէ 4-5 ամիս առաջ …ս թերթին ըրած հրատարակու…թիւններէն կը հասկցուէր թէ …Օնցները գրգռութիւններ կը …տարէին, եւ թէ նպատակ ու…ին ըմբոստութեան մղել Ա…ուելեան նահանգներու քիւր…երն ու Հայերը։

…ՆԻ ՄԸ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Վագըթ» կը գրէ.— Երէկ …սակցեցանք բարեկամի մը հետ …երկար ատեն ապրած է ապըս…մբութիւն ծագած վայրերու …էջ։ Մեր բարեկամը պատմեց իր …տեսածները որ աւասիկ.— Աղրի …ղը (Արարատ) երկու է, քիւ…ք Աղրի եւ պէօյիւք Աղրի։ Ա…ջինը Վանայ կէվաշ գաւառա…ն մէջ է եւ շարժումը հոն չէ։ …րկրորդը Արարատ, կը գըտ…ւի Վանայ հիւսիսակողմը 5400 …եդր բարձրութեամբ։ Լերան …էկ կողմը Ռուսիոյ եւ միւս …ղմը Թուրքիոյ կը հակի։ Դէպի …րեւելք երկարող իր մէկ մասն …լ կը մտնէ պարսկական սահմա…գլուխը։ Երկու մեծ լեռներէ …ղկացած եւ Հէյպէլիի նմանող …ռնագօտիով մը կապուած է ի…րու։ Այս լեռնագօտին Ռուսիոյ …ւ Վանի միջեւ անցքը կ'ապահո…է։ Ես 1929ին հոնկէ անցած ա…ն Ապրիլին՝ սոսկալի ձիւնամըր…կի մը բռնուեցայ։ Հոն Օգոս…ին միայն հալած կ'ըլլան ձիւ…րը։ Հետեւաբար այսօր իսկ հոն …ւն կայ։ Լերան վրայ գիւղ չկայ։ …լուզակները միայն լերան շատ …րձր չեղող ստորոտները կը գըտ…ւին։ Լերան Թուրքիոյ մասին …որոտը Վանայ Պարգիրի գա…առակը կայ, որ այժմ կը կոչուի …ուրատիէ։

Այս գաւառակին մեծ մասը …բնակին քիւրտ աշիրէթներ, …նք ամառը վրաններու տակ կը …նակին։ Հողը շատ բարեբեր չէ։ …ողովուրդը չաշխատիր։ Ուստի ա…իրէթները կամ եկող գացող կա…րաւանները եւ կամ առիթ գտած…ն պէս գիւղեր կը կողոպտեն։ Ժո…վուրդը շատ վար գասակարգէ …ալուն, իր կեանքն ու ապրուս…մը իրմէ զօրաւոր աղաներէն կը …պասէ։ Ցեղուզակութիւնը շատ …ովորական գործ է իրենց համար։ …ւ հաճոյք կը զգան ատկէ։ Ան…ասկած մաս մը ժողովուրդը …ժգոհ է, բայց որովհետեւ կը վախնան իրենց մեծերէն, կը յարմարին անոնց։ Որովհետեւ, Համիտեան վարչութենէն երկար տարիներ պաշտպանութիւն գտած աղաները այնքան բռնաւոր են որ չեն ապրեցներ անոնք որ կ'աշխատին աշիրէթէն փրկել իրենք զիրենք։

Ապտիւլ Համիտի կողմէ եղած Համիտիէի կազմակերպութիւնը այնքան մեծցուցած է անոնց ազդեցութիւնը որ ժողովուրդը անոնց քով ստուեր կը նկատէ կառավարութեան ներկայացուցիչները։ Սահմանադրութեան հռչակմամբ, Ապտիւլ Համիտի իրենց տուած աստիճաններէն եւ առանձնաշնորհումներէն թօթափուած այս աղաները, պէյերն ու փաշաները երբեմն երբեմն յանդգնած են ապստամբիլ։ Այդ շրջակայքէն էն կարեւոր աշիրէթը քիւրտ Հիւսէին փաշայի նախագահած Հայտէրանցի եւ Ճէլալի աշիրէթներն են։ Քիւրտ Հիւսէին փաշա Ապտիւլ Համիտի ատեն Ռուսիայէն Վան եւ Պարսկաստան գացողները չէր թողուր, առանց դրամ առնելու անոնցմէ։ Ընդհ. պատերազմին ալ ուրիշ քիւրտ աշիրէթներու պետերուն պէս, Ռուսիա ապաստանած էր՝ ի վերջոյ Հայոց կողմէ Ռուսիոյ մօտ կատարուած դիմումին վրայ, Ռուսերը անոնց երես չտալով, անոնք դարձեալ ապաստանած են մեր կողմը։ Թէեւ այդ մարդը մէկ տարի առաջ մեռած է, բայց տղաքը ամէն պարագայի մէջ իր օրինակին կը հետեւին։ Հայտարանցիները 4-5 հազար հոգի են։ Տարին անգամ մը իսկ միսի երես չտեսնող մարդ կայ անոնց մէջ։ Եւ ամէն անգամ որ կառավարութիւնը զիրենք զսպել սկսի, իրենց յեղուզակային արարքներուն համար չեն քաշուիր նոյնիսկ անոնց դէմ ելլելէ։ Ճէլալիները աւելի պզտիկ աշիրէթ մըն են։ Ասոնք երբեմն իրարու հետ աղէկ կ'ապրին։

Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան վրայ կատարուած հետապնդման հետեւանքով։ Արեւելեան նահանգներու աղաներուն մեծ մասը թէեւ ձեռք անցնելով զսպուած է, բայց անոնց մէկ մասը եւ ձեռք անցուածներէն ալ փախչիլ յաջողածները Պարսկաստան ապաստանած են։ Եւ բնական է որ անոնք հոնկէ Թուրքիոյ մէջ գտնուած աշիրէթները կը գրգռեն, ապստամբելու համար կառավարութեան դէմ։ Եւ նոյնիսկ իրենց աղաներուն ի բացակայութեան, իրենց երկիւղը չփարատած, այդ միամիտ ժողովուրդը գործիք կ'ըլլայ անոնց։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԲԱՆՒՈՐԻ» ԽՄԲԱԳԻՐԸ

Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն Լենինականի «Բանւոր» թերթին խմբագիր նշանակեց Տ. Խորունին։

ՊԱՅՔԱՐԸ ՄԱՐԱԽԻՆ ԴԷՄ

Հայաստանէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, մարախին վտանգը անհետացած է։ Եւ սակայն, վախնալով որ Պարսկաստանէն մարախի նոր արշաւ մը եւս կը պատահի, զգուշական միջոցները կը շարունակուին Նախիջեւանի եւ Մեղրիի սահմաններուն վրայ։

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Երեւանի գրողներու տան մէջ Գ. Վանանդեցի դասախօսութիւն մը տուաւ բանաստեղծութեան էութեան եւ ստեղծագործութեան մեթոտներուն մասին։ Յետոյ կատարուեցան վիճաբանութիւններ, որոնց մասնակցեցան Դեմիրճեան, Թոթովենց, Ալազան, Ց. Խանզատեան, Զարեան, Տարօնցին, Վահանեան, Վ. Գրիգորեան։

Ուրիշ առթիւ մը վիճաբանութեան պիտի դրուի արեւմտահայ բանաստեղծութիւնը օգտագործելու հարցը։

«ԱԼՄԱՍՏ»Ը ՕՏԵՍԱՅԻ ՄԷՋ

Օտեսայի պետական օփերային բեմավարը, Բուտովսկի, Երեւան հասնելով, «Խորհ. Հայաստան»ի խմբագրին յայտարարած է թէ պաշտօն ունի բանակցելու նկարիչ Սարեանի հետ, որպէսզի ստանձնէ բեմի նկարչական աշխատանքները երբ Նոյեմբերին Սպենդիարեանի «Ալմաստ»ը բեմադրուի Օտեսայի մէջ։

Այս փորձով, կը ջանան կապ հաստատել Հայաստանի եւ Ուկրայնայի երաժշտագէտներուն միջեւ։ Հայ երաժշտախումբ մը եւս պիտի այցելէ Օտեսա։

Ի ՍԿԶԲԱՆԷ

Ռուս ակադեմական Վաւիլով Երեւան հասած է, ուսումնասիրելու համար Հայաստանի բոյսերը։ Եւ յայտարարած է որ մշակուած բոյսերու ծագման վայրերը ուսումնասիրելով, ռուս գիտունները կ'եզրակացնեն թէ Հայաստանի մէջ է որ սկսած է մարդկային առաջին քաղաքակրթութիւնը։ Ջուրը ինկած է, կ'ըսէ, այն տեսութիւնը որ Նեղոսի կամ Եփրատ — Տիգրիսի արգաւանդ հովիտներուն մէջ կը դնէ առաջին քաղաքակրթութիւնը։

Եւ այսօր եւս, Հայաստան առաջին երկիրն է իր բուսական հարստութեամբ, ցորենի, խաղողի, տանձի, խնձորի, կաղինի, սերկեւիլի, եւ դաշտային բոյսերու մշակութեամբ։ Փրոֆ. Թումանեան տեսակ տեսակ հայկական ցորեններ է գտած եւ վաղը եւրոպացի գիտուններ պիտի գան դիտելու անոնք։

ԿՈՒՏԵՊՈՎԻ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Անցեալ օր, հաղորդեր էինք փարիզ հրատարակուող ռուսերէն թերթի մը յայտնութիւնը թէ՝ Կուտեպով՝ առեւանգուած օրն իսկ՝ սպաննուած է փարիզի մէջ։ Ընդհանուր ապահովութեան ոստիկանապետներէն մէկը հարցաքննեց թերթին տնօրէնը Պուրցէֆ որպէսզի յայտնէ Կուտեպովի մասին իր տեղեկութիւնները, մանաւանդ անոնք, որոնց վրայ հիմնուած՝ կը պնդէ թէ Կուտեպով սպաննուած է առեւանգումէն անմիջապէս յետոյ իսկ։

Կուտեպով յայտնեց թէ ինքը քննութիւն կը կատարէ անձնապէս, իբրեւ անկախ օրագրող եւ թէ արհեստակցական գաղտնապահութիւնը թոյլ չէր տար իրեն ծանօթացնելու իր տեղեկութիւններուն աղբիւրը, մանաւանդ որ կարգ մը մանրամասնութեանց հրապարակումը, առ այժմ, կրնար վնասել իր հետազօտութեանց արդիւնքին։ Պուրցէֆ յայտնեց միայն թէ տեղեկութիւններու աղբիւրը կը գտնուի արտասահման։

Ուրիշ թերթ մը կը յայտնէ թէ Կուտեպովի մարմինը թաղուած է Ֆրանսայի մէջ եւ թէ անոր առեւանգիչները անմիջապէս որ Մոսկուա վերադարձան, հրացանի բռնուեցան։

ԼՐՏԵՍ ԿԸ ՄԱՐԶԵՆ

Ռուսեւլեհ սահմանագլուխին վրայ ձերբակալուեցան երկու պատանիներ 14 եւ 15 տարեկան, որոնք Չեկայի կողմէ ուղարկուած էին Լեհաստան, լրտեսութեան համար։

Պատանիները կը պատմեն թէ Խորհրդային ժանկատան մէջ կ'ապրէին, երբ Չեկայի մարդիկը իրենց հրամայեցին լրտեսութիւն ընել։ Տղաքը մերժեցին եւ իրենց այս ընդդիմութեան համար, սաստիկ ծեծի ենթարկուեցան։ Խուսափելու համար նոր խստութիւններէ, յօժարութիւն յայտնեցին, բայց հազիւ անցած սահմանը, յանձնուեցան ոստիկանութեան, խնդրելով որ այլեւս զիրենք չվերադարձնեն «Խորհրդային դժոխք»։

Ձերբակալուած պատանիները կը պատմեն նաեւ թէ Կուրսկի եւ Մինսկի մէջ, յատուկ դպրոցներ բացուած են, ուր 110 պատանիներ, 14-18 տարեկան, լրտեսութեան կը մարզուին։ Թեկնածու լրտեսները զերծ կը մնան ծանր աշխատանքներէ եւ կանոնաւորաբար, ձրի պարէն կը ստանան։

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ ՄԸ

Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը մեծ հրդեհ մը սկսաւ փարիզի ամենամեծ վաճառատուններէն «Նուվէլ կալըրի»էն, որ տեւեց մինչեւ շաբաթ կէս օր։ Հակառակ հասած օգնութիւններուն, թէեւ կարելի եղաւ հրդեհը սահմանափակել, սակայն վաճառատան ամբողջ շէնքը հրոյ ճարակ եղաւ։ Մէկ քանի հրշէջ զինուորներ վիրաւորուեցան՝ կրակը մարելու գործողութիւններուն ընթացքին։

Նիւթական վնասը որ չափազանց մեծ է, դեռ չէ գնահատուած։

ԿՈՉ ԲԱԼՈՒՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հալէպէն Բալուցիներու Հայրենակցական միութիւնը ղրկած է հետեւեալ կոչը.—

Մայիսի մէջ, քաղաքիս Բալուի Հայր. Միութիւնը, ընդհ. ժողով գումարելով ձեռնհաս անձերէ կազմեց նոր վարչութիւն մը, որ իր առաջին խորհրդակցութեան առարկայ դարձուց հայրենակիցներու կարգ մը պէտքերը, Ա. բնակարանի չգոյութիւն, Բ. Անգործութիւն եւ հիւանդութիւններու դարմանման միջոցներ։

Այս կարիքներէն ամէնէն ստիպողականը բնակարանի հարցն է, որովհետեւ ազգին կողմէ պատսպարուածներն ալ այսօր դուրս նետուած են իրենց յատկացուած շէնքերէն։ Որովհետեւ ազգին անդին կը մնան գիւղերը, ոմանք ալ ստիպուած են տեսակ մը բռնի հիւր ըլլալ զանազան հայրենակիցներու մօտ։

Արդ վարչութեանս այս անտանելի դրութեանը վերջ մը տալու համար, մտադրեց քանի մը դիւրամատչելի հիւղակներ շինել տալ խնդրոյ առարկայ հայրենակիցները անոնց մէջ պատսպարելու համար։ Եւ այս նպատակով կը դիմէ իր ազգասէր հայրենակիցներուն որ բարի ըլլան վարչութեանս հասցէին ուղղարկել իրենց սրտաբուխ նուէրները։

Բալուի Հայր. Միութեան
Վարչութիւն

Հալէպ 3 յուլիս,

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵՆԴԻԿԱՆԵՐՈՒ համագումարը որ տեղի կ'ունենար Սթոքհոլմի մէջ, որոշեց Սենդիկաներու Միջազգային Դաշնակցութեան կեդրոնը փոխադրել Պերլին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ, ապրիլ 6էն մինչեւ յունիս 15, զանազան դատապարտութիւններ կրած են 4377 անձեր, իբրեւ խռովութեանց կամ քաղաքացիական անհնազանդութեան մասնակից։

ՍՈՒՉՈՎԱՅԻ մէջ (Ռումանիա) բողոքի ցոյց մը կատարուեցաւ, գիւղացիներու տրուած փոխառութեան վրայ՝ վաշխի սակին դէմ։

Ցոյցին կը մասնակցէին 2000 գիւղացիներ։ Տեղական իշխանութիւնը արգիլեց հաւաքոյթը. Գիւղացիները խաղաղ ցոյցեր մը կատարելէ յետոյ, ցրուեցան։ Ոստիկանութիւնը հինգ հոգի ձերբակալեց։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ կարգ մը նահանգներուն մէջ, մասնաւորաբար կեդրոնը, անտանելի տաք մը կը տիրէ այս միջոցիս։ Մէկ քանի օրուան մէջ, 40 հոգի մեռան։ Շիքակոյի մէջ, ագարակապանները եւ երկրագործ բանուորները գիշերը կ'աշխատին մինչեւ լոյս, խուսափելու համար, ցերեկուան տաքի հետեւանքներէն։

ՍՏԱՑԱՆՔ

"ԴՐՕՇԱԿ,,Ի

Թիւ 6 7 (Յունիս-Յուլիս)։

Նահանջը եւ իր պատճառները (Խմբագրական)։ Հերթական խնդիրները (Ա. Ջամալեան)։ Ապրիլեան Եղեռնը քննական ակնոցով (Կ. Սասունի)։ Խորհրդային Հայաստանի տնտեսութիւնը (Ա. Արծրունի)։ Կուկունեանի արշաւանքին մասին, Ինտերնասիօնալ, Մեր զոհերը։ Թղթակցութիւններ, Գին 2։50 ֆրանք։

ՄԱՐԴ ՄԸ ՇԻՆԵՆՔ, (Մարդկային մարմնի կազմախօսութիւնը եւ համառօտ ծանօթութիւններ առողջապահութեան մասին)։ Հեղինակ՝ Տօքթ. Լ. Գրիգորեան։ Մասենաշար Բուժանքի Թիւ 3։ Տպգր. Մաթիկեան։ Փարիզ։ Գին՝ 20 ֆրանք (Ֆրանսա) կամ 25 Ֆր. (ուրիշ երկիրներ)։

ԴԵՐԱՍԱՆԻ ՑՆՈՐՔԸ, հեղինակ՝ Մ. Մարութեան (տրամատիկական էտիւդ 1 արար)։ Տըպագր. Արապեան, Մարսէյլ։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ՝ Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան։ Բաժնեգին՝ 25 ֆր.։ Ձեռքէ հատը 5 ֆր.։ Հասցէ՝ Ա. Ալթունեան, 49 Rue Rochechouart Paris (9e)։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 56 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Հոն հասնելնիս՝ տեսանք …կէօրգը, որ արգելի մը (թախտ) …րայ պառկած խըխռալով կը քնա…յ։ Ընկերներս կանչեցի եւ …շուեցանք մի կողմ խորհր…ակցութեան։ Արդէն խնդրի մանրամասնութիւնները լսած էինք։

Մենք այն համոզման եկանք, որ Գէորգը իր համար է …երել տուեր իր հօրեղբօրը այդ …ը եւ, որպէսզի խնդիրը փակուի, …կուքին ալ սպաննեց։ Բայց …ուզէինք ստուգել։ Եթէ ստուգէինք եւ իմանայինք, թէ Գէորգը ինչպէս իրեն համար է բե…լ տուեր, եւ թագցնելու համար …կու անմեղներն է սպաններ, …նք ալ զինքը կը սպաննէինք։

Այդ պատճառով դիմեցինք …տեւեալ միջոցին։ Որովհետեւ Գէորգը ութը ամիսէ ի վեր իր հօրեղբայրը տեսած չէր՝ նամակով պիտի հասկացուցած ըլլար իր հօրեղբօրը իր մտադրութեան մասին։ Բայց որովհետեւ հօրեղբայրը անգրագէտ էր՝ անպատճառ միաբանութիւնը կարդացած պիտի ըլլար այդ նամակը։ Ուստի այսպիսի բովանդակութեամբ երեք նամակ գրեցինք, առաջինը վարդապետին, երկրորդը վարժապետին, երրորդը լուսարարին.

«Սիրելի ընկերներ (ամբողջ միաբանութիւնը մեզի կը ճանչնար)։ Ութը տարիէ ի վեր Գէորգը յեղափոխութիւն կ'ընէ, հիմա զինաթափ եղաւ՝ ամուսնանալ կ'ուզէ։ Հօրեղբայր Ասօն հոդ եկած Աւզա-Աղբիւրի կինը բերած է անոր համար։ Մենք Գէորգից կը խնդրենք թէ՝ «Գէո՛րգ, քեզի ամուսնանալ չի վայելեր, այսչափ տարի է չարչարուեր ես եւ Մուրատի, Տամատեանի եւ մեզ հետ, էլի՛ շարունակէ գործը»։ Նա կ'ըսէ. «Ա՛լ չեմ կրնար շարունակել, պիտի ամուսնանամ»։ Ալ ոչինչ չենք կրնար ընել, որովհետեւ բռնութեամբ ոչինչ չկայ, մենք բոլորս ալ կամաւոր եկած ենք։ Անցեալ օրը Գէորգը Ասօյին նամակ է գրեր թէ՝ վերցրու այդ կինը եւ բե՛ր։ Այդ նամակը դո՛ւք էք կարդացեր։ Կը խնդրենք յայտնէք՝ իրա՞ւ կարդացե՞ր էք այդ նամակը, Գէորգը գրե՞ր է այդպիսի նամակ մը իր հօրեղբօրը»։

Բոլոր միաբանները հաւաքուեր են մէկտեղ, եւ Յովհաննէս հայր սուրբն ու վարժապետը պատասխաներ են մեզ.

«Մենք այդպիսի նամակ չենք կարդացեր։ Ասօն 15 տարի կը ծառայէր հոս, յանկարծ անյայտացաւ Զուխուրայ Աւզա-Աղբիւրի կնոջ հետ, որ հոստեսներու հետ կը ծառայէր վանքին»։

Էդ խնդիրներու վերաբերմամբ նամակ մը գրեցինք Սաքոյին՝ բանտ, նամակ մըն ալ Հրայրին եւ յայտնեցինք՝ թէ ալ չենք կրնար տանիլ՝ կը հեռանանք։

Հրայրը պատասխանեց. «Ընկերնե՛ր, համբերեցէ՛ք. ես Սաքոյին նամակ կը գրեմ, կուգամ ձեզ այդ եգիպտական գերութենէն կ'ազատեմ»։ Ա՛լ 10 ընկերով չգացինք Սերոբի քով, ութը զէնքով էինք, երկուքը՝ առանց զէնքի։

*
* *

Օր մը Սերոբ լսեր էր մեր Տաղւըրնի վինելնիս՝ եկաւ մեր քով։ Քիչ մը խօսացինք իրարու։ Քովս կը գտնուէր բաւականին ծխախոտ։ Սերոբը քաշեց մէկ երկու սիգար. ըսաւ՝ «չա՞տ ունիս»։ «Բաւականին կայ»՝ ըսի։ Ծխախոտի կէսը տուի իրեն։ Խօսակցութեան ատեն ես ըսի.

«Մենք բոլորս երդուեր ենք՝ ա՛լ չգալ քովդ մինչեւ ճանապարհը գտնենք եւ հեռանանք։ Երկու խումբ երկրի մը մէջ կարելի չէ ման գալ. ի հարկէ մենք բոլորս ալ կամաւոր եկած ենք, բռնութեամբ ոչ ոք եկած է։ Ժողովրդի մէջ վատ մարդիկ կան, կուգան քու հասցէիդ մեզ կը խօսան, մեր հասցէին ձեզ կը խօսան։ Քովդ եկողին դու բարկացիր, վռնտէ՛, մեր քով եկողին ես կը բարկանամ կը վռնտեմ»։

Սերոբն ըսաւ.

«Դուք ինչո՞ւ համար պիտի հեռանաք. ես կը հեռանամ»։

«Դու չես կրնար հեռանալ, որովհետեւ պատասխանատուութիւնը քեզ վրայ ծանրացած է։ Մենք կը հեռանանք. դու կը հեռանաս չես հեռանայ՝ քու կամքդ է»։

Մենք հեռացանք, նա մնաց հոն։

Մեր քով կար 20 կոտ ալիւր, որ քիւրտերու պատճառաւ անտառի մէջ պահած ունէինք։ Սերոբի զինուորները ման կուգան, կը գտնեն այդ ալիւրը, կը տանին եւ կ'ուտեն, որովհետեւ իրենք ալ չունէին։

Ես մնացի բուլերու տակ մինակ, անտէր անպաշտպան, երբեմն մէկ ընկերս քովս։ Մէջքիս ցաւի պատճառով թեւերիցս վեր պիտի առնէին տանէին ջուր թափելու։ Մինչեւ գնալ գալս, յանկարծ կը սաստկանար մէջքիս ցաւը՝ ձայնս երկինք կը հանէր։

Սաքոյի հետ շատ թղթակցութիւններէ վերջը՝ նա մեզ գրեց. «Տղե՛րք, ընէք էդ երեք մարդ գործի սիրուն եւ հաշտուէ՛ք, միացէ՛ք իրարու հետ։ (Այսինքն՝ մոռանանք Ասօյի եւ իր կնոջ սպանութեան գործ եւ հաշտուինք Սերոբի հետ)։

(Շար.)

եալները.— Ստալին, Քականովիչ, Մոլոտով, Կալինին, Վորօշիլոֆ, Կիրով, Կույպիշեֆ, եւն.։ Փոխանդամներուն մէջ կան Զուբար եւ Միկոյեան։

Ստալին վերընտրուեցաւ կեդր. կոմիտէի ընդհ. քարտուղար։

Ռուսահպարսկական ձգտում

ՄՈՍԿՈՒԱ, 13 Յուլիս.— Պարսկաստանի խորհրդային դեսպանը եւ երկու խորհրդականներ Մոսկուա կանչուեցան։ Զրոյց կը շրջի թէ հաւանական է որ Խորհրդային Միութեան եւ Պարսկաստանի դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուին։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Առջի օր Պոմպէի մէջ, ժողովուրդին և ոստիկանութեան միջեւ բախումի մը ընթացքին վիրաւորուեցան 500 անձեր, որոնց 150ը կը մնան հիւանդանոցները։ 30 անձերու վիճակը ծանր է։

Հնդիկ համագումարի պատերազմական յանձնախումբին նախագահը, փոխ-նախագահը եւ կամաւորներու հրամանատարը դատապարտուեցան 4ական ամիս բանտարկութեան։

Հնդիկները սուգ կը բռնեն, բողոքելու համար ոստիկանութեան դէմ, որ իրենց դէմ գաւազան գործածեց։

Տնտեսական տագնապին հետեւանքով, որ խռովութեանց սկիզբէն ի վեր կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ, Պոմպէյի եօթը բամպակեղէնի գործարաններ պիտի փակեն իրենց դռները օգոստոս 1էն սկսեալ, անգործ ձգելով 20,000 բանուորներ։

∴ Սիմլայի Օրէնսդիր Խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ, վիճաբանութիւն մը ունեցաւ բանաձեւի մը մասին, որ կ'առաջարկէ «Նկատի առնելով ներկայ ծանր կացութիւնը, եւ Հնդկաստանի մէջ կարգն ու խաղաղութիւնը հաստատելու անհրաժեշտութիւնը, ազատ արձակել Կանտին՝ ամենակարճ ժամանակի մէջ»։

Խօսողներէն շատերը ի նպաստ արտայայտուեցան բանաձեւին և պահանջեցին որ, ազատ արձակուելէ յետոյ, Կանտի և Նէհրու մասնակցին Լոնտոնի Խորհրդաժողովին։

∴ Անգլիական կառավարութիւնը 35,000 ոսկիի վարկ մը պահանջեց, անգլօ-հնդկական խորհրդաժողովին համար, որ տեղի պիտի ունենայ հոկտեմբերին՝ Լոնտոնի մէջ։ Որոշուած է որ Խորհրդաժողովին ծախքերը կէս առ կէս բաժնուին անգլիական եւ հնդկական կառավարութիւններուն միջեւ։

Հակաֆաշիստ թռուցիկներ օդանաւով

Պուրժէի կայանէն (Ֆրանսա) մեկնած օդանաւ մը, ֆաշիստական կառավարութեան դէմ թռուցիկներ ցրուեց Միլանի վրայ եւ շրջակայքը։

Ըստ «Ճիօրնալէ տ'Իտալիա» թերթին, երբ օդանաւը հասաւ Պելլինցոնէ, երկու օդանաւորդ ունէր, մէկը ֆրանսացի, միւսը իտալացի՝ Պասսանէզի։ Պելլինցոնէէն օդանաւով մինակ մեկնեցաւ իտալացին եւ իջաւ Լոտրինօ փոքր գիւղը, ուր առնելէ յետոյ թռուցիկներու հսկայ ծրարներ, եւ գաղտնօրէն տեսակցելէ յետոյ երկու անծանօթներու հետ, դարձեալ մեկնեցաւ։ Թռուցիկները տպուած են Լոքարնօ, ուրկէ ինքնաշարժով փոխադրուած են Լոտրինօ գիւղը։

Միլանէ դարձին, օդանաւը ինկաւ Սէն-Կօթարի վրայ եւ ջախջախուեցաւ։ Օդանաւուն մէջէն գտնուեցան թռուցիկներ։ Օդանաւորդը վիրաւորուած է։

Պասսանէզի որ այժմ կը դարմանուի Պէռնի մէջ, խոստովանեցաւ թէ ինքն է որ Միլանի վրայ ցրուեց թռուցիկները։

Պուրժէի օդանաւային կայանը կը հերքէ թէ Պասսանէզիի օդանաւը չէ մեկնած յիշեալ կայանէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍԻ հանրակառքերէն մէկը ինկաւ գետակի մը մէջ։ Թանձր մառախուղին պատճառաւ, կառավարը չէր նշմարած թէ, նաւու մը անցք տալու համար, այդ միջոցին վերցուած էր կամուրջը։ Հանրակառքին մէջ կային 60է աւելի ճամբորդներ որոնք բոլորն ալ խեղդուեցան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ազգային պաշտպանութեան համար, կառավարութեան ուզած յաւելուածական վարկերը կարելի չէր եղած ընթարկել Խորհրդարանի քուէարկութեան, նստաշրջանի փակման պատճառով։

Այս վարկերը, որոնց արդէն հաւանութիւն տուած էին Ծերակոյտի եւ Երես. ժողովի իրաւասու յանձնախումբերը, դրուեցան կառավարութեան տրամադրութեան տակ, մասնաւոր հրովարտակով։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումները կը շարունակուին Պարսկաստանի կարգ մը վայրերուն մէջ, Շահփուրի, Պաղերի եւ Խոյի մէջ։ Յայտնի չէ դեռ թէ մարդու եւ ինչքի վնասներ կա՞ն։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը խորհրդարանին յայտնեց թէ կազմուած է յանձնախումբը, որ պիտի զբաղի Ռուսիոյ նախապատերազմեան պարտքերու կարգադրութեամբ։

Կազմուած են նաեւ երեք ժասնախումբեր, որոնք պիտի զբաղին ա) Խորհրդ. Միութեան կողմէ ազգայնացած մենաշնորհներու եւ արտօնութեանց կապուած պահանջներով, բ) ռուսական բաժնեթուղթեր ունեցող անգլիացիներու պահանջներով, գ) անձնական պարտուպահանջի հարցերով։

ԱԹԷՆՔ, 13 յուլիս.— Ծերակոյտի յատուկ յանձնախումբը երկու տարի բանտարկութեան դատապարտեց զօր. Փանկալոսը, գործարանի մը կողմէ բանակին հայթայթելի կտաւեղէններու պայմանագրութեան մը համար, եւ անպարտ արձակեց զօր. Նիտէրը՝ նախկին ծովային նախարար։

ԿԱԼԿԱԹԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ, ծանր կռիւներ տեղի ունեցած են Պէնկալի մէջ։ Մանրամասնութիւնները կը պակսին։ Յայտնի է միայն թէ բազմաթիւ հնդիկներու տուներ կողոպուտի տրուած են. հակառակ ոստիկանութեան բուռն ջանքերուն, կողոպուտը կը շարունակուի։ Ինը հնդիկներ սպաննուած են։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ կարգ մը շրջաններուն մէջ, տաքը կը շարունակուի անտանելի սաստկութեամբ՝ քանի մը օրուան ընթացքին, 76 անձեր խեղդուեցան գետերու եւ լճակներու մէջ, ուր ժողովուրդը կ'երթայ լոգնալու։ Միսուրիի կողմերը, ջերմաչափը 48ի բարձրացաւ։ Շատ քաղաքներու մէջ խանութները փակ կը մնան։

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

20 Յուլիս կիրակի ժամը 2էն 10 Վարժարանին պարտէզին մէջ
1 Boulevard du Nord, Le Raincy-Pavillons

Մարզական խաղեր, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։

Կը մասնակցին Պ. Վ. Սվաճեան, պարուհի Օր. Գավուքճեան եւ վարժարանի սանուհիները։

Ճոխ գեղարուեստական բաժին — Մուտք՝ 5 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին ընկերները ընկերուհիները համակիրները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հօրթանս Հիւսէյինճեան, տէրեւ տիկին Մ. Բէիգեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Քիպարեան սրբազանի, քահանայից, դպրաց դասուն եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ որդւոյն, եղբօր եւ աներձագին

ՎԱՀՐԱՄ ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ռուան, Կ. Պ.— 35։
Շքուտրա, Յ. Ե.— 100։
Լա Ռոշէլ, Ա. Ս.— 35։
Ալֆորվիլ, Մ. Պ.— 35։
Մարսէյլ, Մ. Մ.— 100։
Իզօ, Տ. Ս.— 35։
Մարսէյլ,— Ի. Թ.— 35։
Վալանս, գործ.—410, ցանծնեցինք
Ալֆորվիլ, Մ. Պ.—35։
Մարսէյլ, Մ. Մ. 70։
Լանսէյ, գործ.— 300։
Իսի լէ Մուլինօ, Ն. Դ.— 70։
Քլամառ Ժ. Ա.— 35։
Վիէնն, Գ. Կ.— 30։
Սէթիֆ, Լ. Ի.— 140։
Նանթէր, Մ. Թ.— 100։
Փարիզ, Պետր.— 100։
Սէն Շամոն, գործ.— 164.25։
Մարսէյլ, գործ.— 978.80։

ՆԱՄԱԿ ունին Տիկին Շահինեան, Պ. Պ. Միհրան Քէշիշեան, Արա Պարթեւեան, Արամ Քամալիկեան եւ Զիլէցի Լեւոն Ալթունեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Լեւոն Տիլանեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Թադէոս Տիլանեան եւ հօրեղբօրորդին Ռուբէն Տիլանեան։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Լեւոն Տիլանեանի, 29 Rue Etienne Dolet, Alfortville, Seine

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանօս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

WAGRAM AUTO
73 Ave. de Wagram
63 Ave. Gde. Armée
149ter Bd. Villette
Ամբողջ դասընթացքը՝ սկսեա 100 ֆրանքէն։

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud, N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95-21

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լապօռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդացկութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝
116 La Canebière
ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով։ Վճարումներու դիւրութիւն։ Չափաւոր գին։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։
Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

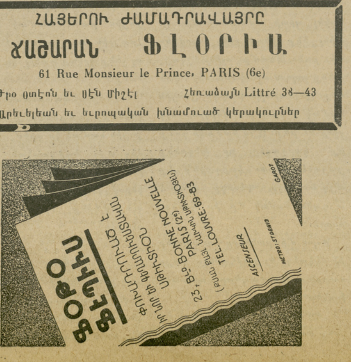

ALLO, ALLO
Tél. TRUDAINE 81 07
Այս է թիւր մեր թէլէֆոնին
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՃԷՆԱԶԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱ[Ն]
8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)
Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մ[օտ]

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J.
Tél. TRUDAINE 56 - 58
Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ Աղիքի հիւանդութիւնն[եր], յատուկ յարկաբաժին Վեներական եւ Մորթի հիւանդութեան ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ [Ռ]ոկրի, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօղացաւ։
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօ[ր]

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՒ ԴՐԱՄ[Ը]
Հարիւրին 45 զեղչ ամերիկեան առաջնակարգ գրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու։
Remington Թիւ 10, 11 գին՝ 1400 ֆրանք,
Underwood Թիւ 5, 12, 14 գին՝ 1800 ֆրանք,
Վճարման դիւրութիւններ։
Դիմել կամ գրել Ս. Նաւասարդեանի, 366 Rue Vaugirar[d]
Հեռաձայն՝ Vaugirard 28—89 եւ 05—93։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVIL[LE]
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ[ուին] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա[սնա]գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժ[ամը] 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ — ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆՆԵ[Ր]
SIROUNAK ARABIAN & Cie
155 Rue Montmartre (1er étage)
Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւ[որ] nouveautéներ այրերու համար։ Մետաքսեայ եւ բրդեղէ[ն] ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրան[ք] փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000[ի]։
Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթե[րի] coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձ[ակներ]։

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սու[րճ] խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Քէմախցի)
92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մ[ի] վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ա[մէ]նէն նրբաճաշակները։
Ճոխ տեսակներ, գինները անմրցելի, փորձեցէք անգամ [մը] եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ [մեր] պատրաստած սուրճին։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտ[ա]սահմանէն եւ գաւառներէն։ Փափաքողներու կը ղրկ[ենք] գիներու ցանկը։ Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառու[մ]։

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտայլ Ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէն
Կ'ընդունի ամէն օր բացի Կիրակիէ ժ. ը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ
134 Rue Blomet, Րէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ։ Կը կատարէ ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie) գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ րէօնթկէնեան դարման (radiothérapie profonde), ՏԻԱԹԵՐՄԻԻ բոլոր կիրառումները, ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն աղդակներն են։
Թոքախտաւորներու pneumothoraxի գործողութիւն, մասնաւ[որ] շիջուկ եւ պատուաստ։
Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադ[րա]կան, քնէածական եւ փօէտեան մէթոտներ։
Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ'այցելէ նաեւ [հի]ւանդներու։
Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Mét[ro] Convention, Autob. X. եւ AG.
Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիր համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ [ա]պուխտագործ եւ ապուխտավաճառ
HAIG MARACHLIANի
Fabrique des salaisons Orientales
16 Rue des Hortensias St. Just. MARSEILLE
որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.
Կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

“HARATCH”

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
17
ՅՈՒԼԻՍ
1930

17 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1315 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ «Նոր Լոյս» թերթը հրատարակած է «Զգուշացէք Պարոն Դաշնակցականներ» վերնագրով յօդուած մը որ ստորագրուած է Պ. Արտաշէս Գալփաքճեանի կողմէ։ Յիշատակենք որ Փարիզի ռամկավար թերթը պէտք զգացած է արտատպել այդ յօդուածը, իբրեւ «հեղինակաւոր չէզոքի մը ձայնը»։ Նմաններն իրար գտած են «չէզոք» գետնի վրայ։

Մարդը կը զգուշացնէ Դաշնակցականները, որովհետեւ «հայ դաղութներու մէջ Դաշնակցութիւնը գործունէութեան վերսկսած է», որովհետեւ «Զափահասօ Որբերը Դաշնակցութեան հովանիին տակ են», որովհետեւ Դաշնակցութիւնը տասը տարիէ վեր գաղափարական պայքար մղած է բոլշեւիզմի դէմ...։ Ու այլ բազմաթիւ և բազմապիսի ակնարկութիւններ, ու «զգուշացէք»ներ, որոնք արտասահմանի համար ոչինչ նշանակութիւն ունին և կը ծառայեն միայն Պոլսոյ այժմու խեղճուկ մթնոլորտն աւելի ապականելու։

Դաշնակցութեան դէմ եղած արտայայտութիւնները արժէքէ զուրկ են, ու մենք այդ անկշիռ խմբծանքներուն չէ որ պիտի պատասխանենք։ Իսկ ազդարարութիւնները տղայական են եւ պարզօրէն անպատասխանատուութենէ կը բխին։

Ուշադրութեան արժանի պարագան երկուք է։ Առաջին, որ հակադաշնակցական խմբակներն ու անհատները, հեռուէ հեռու իրարու կը միանան, սուտի ու զրպարտութեան միջոցաւ թոյն սրսկելու հանրութեան մէջ, շահագործելով չէզոք անունը։ Եւ երկրորդ, իրենց հրատարակութիւններով պարզ տեղեկա՛ուներ (աւելի ծանր բառը չգործածենք) կը հանդիսանան։ Անվայել, եթէ չըսենք անբարոյական ընթացք մը, որ Դաշնակցութենէն աւելի, հայութեան կը վնասէ։

Քանի մը խօսք չէզոքութեան մասին։ Հայ ժողովուրդի մէջ խոշոր զանգուած մը կայ որ իրօք չէզոք է։ Այդ չէզոք զանգուածը կապուած է հայ ազգային կեանքին և կ՚արտայայտուի այս կամ այն կողմը, երբ պարագաները ներկայանան, երբ ան կարող է օգտակար հանդիսանալ և երբ համոզուի թէ այս ինչ ձեռնարկը նպաստաւոր է հայ ժողովուրդին։

Չէզոք մտայնութիւնը կարող է թեքուիլ այսօր այս, վաղը միւս կուսակցութեան կողմը, նայելով հրապարակ դրուած խնդիրներուն, և տուեալ կուսակցութեան վստահելիութեան։ Այս զանգուածին հետ գործածենք և ասկէ յետոյ ալ պիտի գործենք։

Բայց կան բազմաթիւ անհատներ որոնք «չէզոք» անունը կը կրեն, սակայն իրականութեան մէջ անոնք հակադաշնակցականներ են։ Օրինակ, Պ. Արտաշէս Գալփաքճեանը, որ մօտ 25 տարիէ ի վեր կը գրէ և կը գործէ Դաշնակցութեան դէմ։ Հետաքրքիր է գիտնալ թէ նման անհատներու չէզոքութիւնը ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ։ Ա՞յն որ կուսակցութեան մը անդամ չեն։ Այդ դեռ բաւական չէ։ Չեզոք մը երբ իր անհատական անկախութիւնը կը կորսնցնէ, կը դառնայ մէկ մասնիկը հակադաշնակցական հոսանքներուն, ու հետեւաբար իրաւունք չունի շահագործելու չէզոք խոշոր զանգուածին անունը։ Մինչդեռ մենք ամէն քայլափոխին կը հանդիպինք կեղծ ու դիմակաւոր այդ անհատներուն, որոնց դէմ պիտի պայքարինք, որպէս հայ ազգային մթնոլորտը պղտորողներու։

Երկրորդ պարագան աւելի ծանրակշիռ է։ Պոլսոյ ջուրերուն վրայ նստած մարդիկ, որոնք միայն զբաղուած են եկեղեցական խնդիրներով եւ ոճիր-արկածներով, երբեմն, բոլորովին անտեղի կերպով, քաղաքական ջրապտոյտի մէջ կը նետուին, ու դուք կարող էք վստահ ըլլալ որ «ունքը շինելու տեղ, աչքը կը հանեն»։ Այս յիմարութեանց արդիւնքը շատ ենք տեսած, բայց որպէս «յիմարութիւն» դեռ կարելի է ներել։ Բայց կան ո՛չ-յիմարներ ալ, որոնք գործի վրայ երեւնալու համար (բարի ըլլանք այդպէս կարծելու) սարէն ձորէն տեղեկութիւններ իրարու քով կը շարեն, հեռաւոր խնդիրները տեղական կեանքին կը կապեն, նոյնիսկ տեղական չնչին ու անմեղ խնդիրներու շուրջ խօսած ժամանակ՝ քաղաքական ակնարկութիւններ կ՚ընեն, պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու համար։

Այս, արդէն սայթաքուն ճանապարհ մըն է, մանաւանդ իրենց ապրած միջավայրի բերումով։ Այդ սայթաքուն ճամբուն վրայ կեցած էր, ժամանակին, Հմայեակ Արամեանցը, որ հետզհետէ հասաւ այնտեղ, ուր անդունդ էր։

Պէտք է խնդրել այս պարոններէն, որ հանգիստ նստին այդ անհանգիստ երկրին մէջ եւ օրն ի բուն գրեն ոճիր-արկածներու մասին։ Կարելի է ներել անոնց որ իրենց ամբողջ ժամանակը յատկացնեն Մ. Քէմալի գովքն ընելու։ Այո՛, կարելի է... Քալեցէք ձեր ճանապարհով, այնպէս, ինչպէս կը թելադրեն ձեր գոյութեան պայմանները։

Բայց մէկ կողմ դրէք սա «զգուշացէք»ները։

Եթէ զգուշացման խօսք մը հարկաւոր է, ամէնէն առաջ պէտք է ուղղել անոնց, որ Արամեանցներու ճանապարհին վրայ կը գտնուին։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Յուսաբեր» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յուլիս 3)։

— «Մեր ունեցած տեղեկութիւնները կուգան վկայելու, որ խորհրդային իշխանութիւնը արգելք պիտի չհանդիսանայ կաթողիկոսական ընտրութեանց։ Մեր խօսքը *արգելքի* մասին է, բայց ոչ *միջամտութեան*։ Երեւանը անկարող է չմիջամտել կարգադրութեանը հարցի մը, որ կենսական նշանակութիւն ունի իրեն համար։ Այս պարագան նկատի առնելով՝ այժմէն իսկ կարելի է յայտարարել, որ կաթողիկոսական ընտրութեանց հարցին մէջ վատթարագոյն ելքը բնաւ *արգելքը* չէ։ Կան դէպքեր, երբ Երեւանը, արգելք չհանդիսանալով հանդերձ, իր միջամտութեամբ շատ աւելի ծանր հարուած կարող է տալ Էջմիածնին։

Անսահմանօրէն ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ մեր յոռի ենթադրութիւններէն եւ ոչ մէկը իրականութիւն չդառնար։ Թող մենք չարաչարօրէն սխալինք, բայց թող ընտրութիւնները տեղի ունենան այնպէս, ինչպէս կը պահանջէ այդ հայ եկեղեցիի մշակած կանոնագիրը։

Մենք ո՛չ կաթողիկոսական թեկնածու ունինք եւ ո՛չ ալ կաթողիկոսական պատուիրակ։ Աւելորդ է ըսել, որ այս հարցին մէջ մենք պիտի մնանք պարզ հանդիսատեսի դերին մէջ։ Սակայն մենք պիտի փափաքէինք, որ արտասահմանեան բոլոր թեմերը լայնօրէն օգտագործէին իրենց ընծայուած դիւրութիւնները եւ պատուիրակներու լրիւ քանակով մասնակցէին կաթողիկոսական ընտրութեանց։ Կը հաւատանք, որ այս մասնակցութիւնը իր բարերար ազդեցութիւնը պիտի ունենար հարցի բարենպաստ կարգադրութեանը մէջ։

Թող տարօրինակ չթուի ընթերցողին, երբ մենք, կաթողիկոսական ընտրութեանց անմասն մնալով մէկտեղ, այսքան կը հետաքրքրուինք այդ ընտրութեանց ելքով։ Ըսած ենք ու կը կրկնենք, որ Էջմիածինը բացառաբար կրօնական կեդրոն չէ հայութեան եւ յատկապէս անոր գաղութաբնակ հօտ հատուածին համար։ Մենք «ամենայն հայոց կաթողիկոս» ունեցանք (եւ ունինք), բայց «ամենայն հայոց իշխանաւոր» չունեցանք (եւ չունինք)։ Ու քանի որ «ամենայն Հայերը» անհրաժեշտ է ո եւ է շաղկապով իրարու զօդած եւ օղակած պահել, ուստի անհրաժեշտօրէն պէտք է նաեւ Էջմիածինը պահել։ Պահել, սակայն, իր այսօրուան իրաւական դիրքին եւ բարոյական հեղինակութեանը մէջ։

Ահա *ազգային* այն մտահոգութիւնները, որ մեզ կը հարկադրեն գաղութահայութեան լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրել կաթողիկոսական ընտրութեանց վրայ։

Այս ընտրութեանց ապահովաբար պիտի մասնակցի ամբողջ հայ ժողովուրդը իր բոլոր հոսանքներով, բացառութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Անոնք, որոնք մեր մասնակցութիւնը խորհրդահայ կեանքի հանրային խնդիրներուն խոչընդոտ կը նկատեն այդ խնդիրներու բանաւոր լուծման, ամէն պատեհութիւն ունին կաթողիկոսական հարցի մէջ լուծման լաւագոյն ձեւը կիրառելու, քանի որ մենք հոս բնաւ չկանք»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քրտական շարժումը զսպուած

Թրքական աղբիւրէ առնելով, երէկ հաղորդեցինք քիւրտ յեղափոխական շարժումի զսպման մասին կարգ մը լուրեր։ Թուրք հեռագրական գործակալութիւնը կը շարունակէ հետեւեալ լուրերը հաղորդել շարժումին մասին։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ, 11 յուլ.— Էրզրումի ճամբով հոս հասած տեղեկութեանց համաձայն, վերջին 5.10 օրուան ընթացքին, Քիւրտերը կարգ մը յանդուգն ձեռնարկներ ըրած են։ Անոնց մէկ մասը նոյնիսկ եկած է Արճէշ, եւ փորձած է թալլել գիւղը։ Բայց Թուրք ուժերուն միջամտութեան վրայ, աւազակները չեն յաջողած իրենց ձեռնարկին մէջ եւ փախած են։

Թրքական ուժերուն ձեռք առած խիստ միջոցներուն հետեւանքով, աւազակներուն այս քայլը շատ սուղի նստած է իրենց։ Մանաւորապէս վերջին յարձակումին, մեծ կորուստ կրած եւ լեռ քաշուած են։

ՎԱՆ, 9.— Արճէշէն կը հաղորդեն թէ Զիլանի ձորին մէջ գործող հրոսակներուն փճացումը աւարտելու վրայ է։ Եւ արդէն, աւազակներու ձեռքէն լեռները փախած գիւղացիները իրենց տեղերը վերադարձած են։

⁂ «Եարըն»ի համաձայն Քիւրտերը մեծ պարտութիւն մը կրած են Վանի ծովի հիւսիս. արեւմտեան կողմը։ Անոնք կը համախմբուին անառիկ շրջանակներու մէջ եւ կը հասկցուի թէ սքանչելի կերպով զինուած են։

⁂ «Վագըթ» ալ կ՚ըսէ թէ Թուրք զինուորները կը յառաջանան Ախլաթի վրայէն։ Կ՚ենթադրուի թէ այս շրջանին մէջ զինուորական գործողութիւնները մէկ շաբաթէն պիտի աւարտին։ (Ախլաթը՝ Արճէշի արեւմուտքը կը գտնուի)։

Անգլիա եւ թուրք նաւատորմը

Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ Թրքական նաւատորմը հրաւէր ստացած է բրիտանական ծովակալութենէն, նաւարաժին մը ուղարկելու Մալթա, յառաջիկայ աշնան։ Թուրք պետական շրջանակներուն մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառած է այս հրաւէրը եւ արդէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին «ներկայանալի» վիճակի մէջ դնելու հռչակաւոր «Եավուզ»ը և «Համիտիէ»ն՝ Թուրքիոյ նաւային ուժին երկու նմոյշները։

Եգիպտոսի արիւնալի կռիւները

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, 15 Յուլիս.— Ծանր խռովութիւններ ծագեցան այսօր Եգիպտոսի մէջ։ Տասնեւեօթն անձեր՝ որոնց ութը Եւրոպացիներ, սպաննուեցան և 250 անձեր ալ վիրաւորուեցան Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ ըմբոստութեան մը ընթացքին։ Եւրոպացիներն ապաստանեցան՝ Սակարան։ Ոստիկանութիւնը՝ դատական նախարարութեան պալատէն՝ կրակ բացաւ ժողովուրդին վրայ,

Մանսուրայի ցոյցին առթիւ սպանեալներուն ի յարգանս, ազգայնականները կազմակերպած էին երկու ժամուան ընդհ. գործադուլ մը։ Բանթողները թափօր կազմած, Աղեքսանդրիոյ թաղերը պտտեցան, ցոյցեր կատարելով ի պատիւ Նախորդ վարչապետ Նահաս փաշայի եւ երբ կը հաւաքուէին Մուհամմէտ Ալի հրապարակը, ոստիկանութիւնը փորձեց ցրուել զանոնք։ Ամբոխը զայրացած, նախ յարձակեցաւ ոստիկանութեան եւ յետոյ եւրոպական վաճառատուններու վրայ, կոտրտելով ապակիները։ Զարհուրելի տեսարաններ պարզուեցան։ Առանձին որ եւ է ոստիկան որ կ՚իյնար ամբոխին ձեռքը, կը քարկոծուէր, մինչեւ որ մեռած իյնար գետին։ Ցուցարարները յետոյ յարձակեցան հանրակառքերուն վրայ, ջարդուփշուր ընելով զանոնք։

Ոստիկան ուժերու հազարապետ մը Ֆից Փաթրիք, վիրաւորուեցաւ ամէնէն առաջ, որմէ յետոյ, ոստիկանութիւնը գործեց վարանքով, անկազմակերպ գրեթէ, մինչեւ որ եգիպտական բանակէն ուժ հասաւ եւ կրակ բացաւ հրապարակը հաւաքուած ժողովուրդին վրայ։ Սակարանը եւ առեւտրական մեծ տուները դադրեցուցին ամէն գործառնութիւն։ Բոլոր խանութները փակ են։ Եւրոպական գաղութը ահուսարսափի մէջ է։

Կը հերքուի սակայն թէ շարժումը զսպելու համար, դիմում է կատարուած անգլիական ուժերուն։

Կռիւներ Մարոքի մէջ

Մարոքեան ցեխախումբ մը յարձակում գործեց Ակուկէօրի եւ Թակէնտուզի ֆրանսական զօրախումբերուն գծին վրայ։ Հրոսակները որ յաջողած էին ոչխարի հօտեր եւ պատանդներ յափշտակել, յարձակման ենթարկուեցան ֆրանսական ուժերու եւ օդանաւերու կողմէ եւ ծանր կորուստներու ենթարկուելով, ստիպուեցան լքել իրենց կողոպուտները։

Կռիւի ընթացքին, սպաննուեցան սպայ մը եւ ենթասպայ մը ինչպէս նաեւ եւրոպացի զինուոր մը։ Կան նաեւ 13 բնիկ զինուորներ վիրաւոր կամ սպանեալ։

Զօրս հարիւր հոգիէ բաղկացած ուրիշ հրոսախումբ մը ևս, որ մեկներ էր Թաֆիլալէթէն, եւ կը գործէր Ալճերիոյ հարաւը, անակնկալ յարձակման ենթարկուեցաւ ֆրանսական զօրախումբերու կողմէ եւ մեծ վնասներով քաշուեցաւ Ովասիս։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ.
ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 29

Հայկ Եղճեան Ցէլընտորֆ (գերմանիա)	400
Մկրտիչ Մեզպուրեան	150
Գասպար Գասպարեան	150
ԼԻՈՆԷՆ	
Յովհաննէս Գայաճանեան	100
Յարութիւն Խազնէճեան	100
Սարգիս Սիրականեան	100
Բաբկէն Աղաբէկեան	100
Վահան Շահինեան	100
Գումար	1200
Նախորդ գումար	35,780
Ընդհ. գումար	36,980

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ

Արճէշի կռուին մէջ շատ մը քիւրտ ղեկավարներ սպաննուած են, բայց եւ այնպէս, ըմբոստները կտրած են մաս մը դիակներու գլուխները եւ հետերնին տարած, որպէս զի դիակներուն ինքնութիւնը չճանչցուի։ Գլուխը կտրուած դիակին մէկը կը պատկանի Քէօր Հիւսէյին փաշայի տղուն։

ԱՍԿԷ ԱՌԱՋ ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՃՆՇԷԻՆ

Արճէշի դէպքերու մասին խօսելով, «Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ.— Հին ատենները, ճէլալի աշիրէթին Քիւրտերը կը յարձակէին Արճէշի եւ Ալճաւազի հայկ. գիւղերուն վրայ, բայց հայ գիւղացիները նուէրներ տալով կը պատուէին յարձակողները։ Եւ երբ հետապնդում սկսուէր կառավարութեան կողմէ, աւազակները Սիփան լեռը կ՚ապաստանէին։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ

Վանէն եկած յուլիս 8 Թուակիր հեռագրի մը համաձայն, յունիս 10ին, Հասան խան, Թաւրիզէս Քալէվի կուգայ, եւ Եուսուֆ Ապտալի եւ Հիւսէյին օղլու Պօհոյի հետ տեսնուելէ յետոյ, գործի կը մղէ նախապէս պատրաստուած հրոսախումբերը։ Այս կարգադրութիւնները ընելէ յետոյ, Հասան խան Թաւրիզ կը վերադառնայ Խոյի ճամբով եւ ուտելիք, դրամ եւ եքմալի խազախներուն զէնքերը կը ղրկէ Եուսուֆ Ապտալի, Ասկէ զատ, խանութեան տիտղոս կուտայ անոր։

Միւս կողմէ, Պարսկաստանի Զաղըրշան աշիրէթէն 60 հոգի կը յարձակին Զաշրք, ճիրան եւ Իրանկանիշ գիւղերուն վրայ, բայց դիմադրութեան հանդիպելով ետ կը մղուին։ Ըմբոստները յետոյ կը յարձակին Խօշապի Փանիսիփի գիւղին վրայ եւ անասունները յափշտակելով Պարսկաստան կ՚երթան։

Սարայէն ալ կը հաղորդեն թէ Մեհմէտ աշիրէթը կը նեղէ այդ շրջանի սահմանային գիւղերը։

ՍԻՈՆԻՍՏՆԵՐՈՒ համագումարը որ տեղի կ՚ունենար Լվովի մէջ, բանաձեւով մը, պահանջեց որ սիոնականներու գործադիր մարմնէն հրաժարի համբաւաւոր հրեայ գործիչ Վայզման։ Սիոնականներու կեդրոնը հաստատուեցաւ Պերլին, 30 անդամներով։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բ.

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲԱՆ.— ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ.— ԱԶԱՏ ԱՌԵՒՏՈ՞ՒՐ ԹԷ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ՀԱՄԱԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ընդհանուր գիծերով պարզեցինք երէկ, քաղաքական տագնապի ծանրակշիռ հանգամանքը, շեշտելով որ Մեծն Բրիտանիա կը գտնուի այժմ տնտեսական քաղաքականութեան յեղաշրջումի նախօրեակին: Արդարեւ, եթէ ձեւ ու գոյն ստանան մշակուած ծրագիրները որոնք տակաւին ակադեմական են, հիմնովին պիտի կերպարանափոխուի առեւտրական եւ արդիւնաբերական Անգլիոյ դիմագիծը:

Համաբրիտանական ազատ առեւտուրի եւ մաքսային դրութեան բանավէճը, որ սաստկացաւ վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին, հետ ի հետ աշխատանքի լարած է քաղաքական երեք գլխաւոր խմբակցութիւնները:

Շարժումը որուն ազդանշանը տուին քաղքենի դրամատիրական մամուլի երկու մեծահարուստ լորտերը, արտայայտութիւններէն մէկն է յետպատերազմեան Անգլիոյ ընդհանուր աշխարհահայեացքի յեղաշրջման: Դանդաղ բայց յարատեւ ձըգտում մը կայ զինադադարէն ասդին մասնաւորաբար, արդիական պայմաններուն պատշաճեցնելու ընկերային եւ տնտեսական կեանքի բոլոր երեւոյթները: Աւանդական սովորութիւններու խստօրէն հաւատարիմ երկրի մը համար, այդ ուղղութեամբ կատարուող ամէն փորձ չափազանց յատկանշական է, որովհետեւ անցողակի տագնապ մը դարմանելու համար չէ որ հրապարակ նետուած են այդ ծրագիրները. երկրին եւ կայսրութեան ապագան է գլխաւոր մտահոգութիւնը օրուան պատասխանատուներուն, այլապէս չպիտի աճապարէին խօսիլ արմատական փոփոխութիւններու մասին:

Համաշխարհային վաճառականութեան եւ ճարտարարուեստին կը տիրապետէր Անգլիա մինչեւ պատերազմ: Ամէնէն հարուստն էր, ամէնէն զօրաւորը և հեղինակաւորը: Եկաւ 1914 թուականը: Եւրոպայի ժողովուրդները ձանձրացեր էին խաղաղ աշխատանքի միօրինակութենէն. զիրար սպաննելու հեշտանքը անդիմադրելի էր. պատերազմ խաղացին չորս տարի շարունակ. ու չորս տարի վերջ ո՛չ յաղթող կար ո՛չ յաղթուող: Բանակները տուն վերադարձան: Թնդանօթ, արիւն, աւերակ փոխեր էին ժողովուրդներու հոգեբանութիւնը, ներշնչումները, մտածելու եւ գործելու ձեւը: Զարթօնք ամէն տեղ: Տեսակ մը քէն եւ արհամարհանք մեծերուն, հին փառքերուն հանդէպ եւ հետ ի հետ աշխատանք ազգային ինքնագիտակցութեան պահպանումի եւ տնտեսական բարգաւաճման համար: Արդի՞ւնք: Համեմատական ինքնաբաւ վիճակ փոքր եւ յետամնաց ժողովուրդներու եւ սարսուռ մրցում մեծերուն հետ՝ տնտեսական գետնի վրայ: Իրերու այս յանկարծական դահավիժումին մէջ ամէնէն աւելի վնասուողը եղաւ Մեծն Բրիտանիան, հակառակ այն վիթխարի բաժնին զոր ստացաւ պատերազմի աւարէն:

Եթէ թղթատէք 1918էն ի վեր պատրաստուած վիճակագրութիւնները, պիտի տեսնէք որ անգլիական ճարտարարուեստը եւ վաճառականութիւնը ո՛չ մէկ տարի չեն հասած պատերազմի նախորդ տարիներու յաջողութեան:

Այն բոլոր կողմնակի միջոցները որոնց մասին խորհեցան, չարդարացուցին ակնկալութիւնները: Ու հիմա, երբ սեղանի վրայ են ազատ առեւտուրի եւ մաքսային դրութիւն հաստատելու ծրագիրները, պատասխանատու վարիչներուն նըպատակն է գտնել այն ապահով միջոցը, որով կարելի պիտի ըլլայ կասեցնել արտաքին մըրցակցութիւնը եւ վերանորոգել երկրին քայքայուած տնտեսական վիճակը:

Երկու գլխաւոր ճակատի բաժնուած է այժմ Անգլիոյ քաղաքական ընկերային պայքարը՝ — Ազատ Առեւտուրի (Free Trade) կողմնակիցները եւ անոնք, որոնք կը ջատագովեն Մաքսային Դրութիւնը (Protection):

Այս երկուքին զուգընթաց կը զարգանայ «համաբրիտանական ազատ փոխանակութեան» (Empire Free Trade) տեսակէտը որ միջին ճամբան է, գրեթէ, նախորդներուն:

Մաքսատուրքէ զերծ են Անգլիա ներածուած բոլոր առեւտրական եւ արդիւնաբերական նիւթերը, բացի քանի մը տեսակներէ, ինչպէս, մետաքսեղէն, ալքօլ, ծխախոտ, ինքնաշարժ, լուսանկարչական գործիքներ, չոր պտուղներ եւ այլն: Բացառութիւն չեն կազմեր բրիտանական գաղթավայրերէն ներածուած ապրանքները, որովհետեւ տնտեսական իմաստով այդ գաղթավայրերն ալ կը նկատուին օտար երկիրներ: Այս դրութիւնը որ մասնաւորաբար զարգացաւ վերջին հարիւր տարուան մէջ, հիմնական ձիգն է երկրին տնտեսական քաղաքականութեան, այնքան զօրաւոր, որ միշտ ձախողութեան հանդիպած են այն տարրերը, որոնք փորձած են որոշ բարեփոխումներով մեղմացնել զայն: Գլխաւոր ջահակիրն է Ազատական կուսակցութիւնը որ բուռն կերպով կառչած է այդ սկզբունքին իբրեւ մեկնակէտ իր քաղաքական ծրագրին: Ազատ փոխանակութեան կուսակիցները կը պնդեն որ Մաքսային դրութիւնը արգելք է երկրին արդիւնաբերական արտադրութեանց զարգացման. աննպաստ է վաճառականութեան եւ կը թուլացնէ մրցակցութիւնը: Սահմանափակելով ներածումներու քանակը, ինքնաբերաբար յառաջ կը բերէ գիներու սղութիւն. կը նուազեցնէ անգլիական արտածումները որոնք յաճախ կը վըճարեն Անգլիա ներածուած հում նիւթերու եւ ուտեստեղէններու արժէքը:

Մաքսատուրքի կողմնակիցները՝ պահպանողականները ընդհանուր առումով, կը բացատրեն թէ ճարտարարուեստի կարգ մը ճիւղերու ազատ զարգացման համար անհրաժեշտ է տուրքի ենթարկել օտար արտադրութիւնները: Այդ ձեւով երկիրը կը սպառէ այն նիւթերը որոնք պատրաստուած են Անգլիոյ մէջ. ազգային ճարտարարուեստը մեծ զարկ կըստանայ, արտադրութիւնը կը շատնայ, գիները կ'աժաննան եւ կը նուազի անգործներու թիւը: Վիճակագրութիւն մը ցոյց կու տայ որ 1880էն 1929 թուականը, Անգլիոյ ճարտարարուեստի արտածումները աճած են հարիւրին 186 համեմատութեամբ, մինչդեռ մաքսային դրութիւն ունեցող Ֆրանսայի արտածումները շատցած են 265 առ հարիւր, Գերմանիոյ 352 առ հարիւր եւ Միացեալ Նահանգներունը 2099 առ հարիւր:

Այս երկու տեսութիւններուն միջին ճամբան է ըսինք «Համաբրիտանական Ազատ Փոխանակութիւնը» որ անմիջական վէճի առարկայ է այս օրերուն: Ամէնէն էականն է, կ'ըսեն այդ շարժումին ղեկավարները, նախ եւ առաջ համաձայնութեան մը գալ գաղթավայրերուն հետ եւ Ազատ Առեւտուրը սկսիլ կայսրութեան ներսէն. քանի որ Անգլիա իր ուտեստեղէնին գլխաւոր մասը կը ստանայ իր գաղութներէն, ազատ անցք տանք այդ նիւթերու ներածումին, որպէսզի գաղթավայրերն ալ ստիպուին Անգլիայէն գնելու իրենց պէտք եղող արդիւնաբերական նիւթերը՝ առանց մաքսատուրքի ենթարկելու զանոնք: Այս պարագային տուրք հաստատել օտար երկիրներէ Անգլիա ներածուելիք ուտեստեղէնին վըրայ:

Տեսակ մը հակազդեցութիւն օտար մրցակցութեան, որ թերեւս պիտի դարմանէ տիրող գործատութիւնը, թէեւ յաւետեսներու համբանքը զանցառելի չէ: Որպէսզի դրական արդիւնք տայ այս ծրագիրը, անհրաժեշտ է գիտնալ ի հարկէ, որ բրիտանական կայսրութիւնը ինքնաբա՞ւ է իսկապէս. վիճակագրութիւնները շատ ալ նըպաստաւոր չեն այս մասին:

Պահպանողականները մասամբ համաձայն են միայն առաջադրուած ծրագրին. կը թուի թէ տրամադիր են աւելի մաքսատուրքի հաստատումին, մանաւանդ այն արտադրութեանց վրայ, որոնք մեծապէս ազդուած են տիրող տագնապէն. բայց տեսակ մը վարանում ունին երբ հարց կը դրուի իրենց վճռապէս յայտնելու իրենց տեսակէտը: Ճարտարարուեստական եւ դրամատիրական շրջանակներու հաւանութիւնը անշուշտ մեծ դեր պիտի խաղայ այդ իմաստով:

Ազատականները, չեն ուզեր, ինչպէս ըսինք վտանգաւոր որոշումի տակ մտնել ու ճիգ կը թափեն պահպանելու իրենց դասական քաղաքականութիւնը իբրեւ Ազատ Առեւտուրի կուսակիցներ:

Աշխատաւորականները տակաւին չեն արտասանած իրենց վերջին խօսքը. զօրաւոր է Ազատ Առեւտուրի տեսութիւնը պաշտպանողներու թիւը իրենց շարքերէն ներս:

Չափազանց լուրջ շարժում մը ստեղծեցին ուրեմն ծանօթ երկու լորտերը, շարժում մը որ բնական հետեւանքն էր տնտեսական կացութեան. դժուար թէ մամուլով ու ճառերով կարելի ըլլայ որոշել ուղիղ ճամբան: Տնտեսական նոր քաղաքականութեան հարցը պիտի փութացնէ խորհրդարանական ընտրութիւնները, անկախաբար ուրիշ բազմաթիւ խնդիրներէ, որոնք արդէն իսկ վտանգաւոր դրութեան մէջ դրած են ներկայ դահլիճը:

Ժ. Մ.

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ՌԱԶՄ. ԿՈՄՈՒՆԻԶՄԸ

(ԼԷՆԻՆ ԵՒ ՍՏԱԼԻՆ)

Բ. եւ վերջին մաս

«Յեղափոխական պրոլետարիատը» մի պահ հանգստացել էր, ուստի պէտք է անցնէր գրոհի: Էլ չենք խօսում գիւղացիութեան ամէնօրեայ (սկսած 1928 թից) թալանի ու հարստահարման եւ Բուխարինի իբրաւացի խոստովանանքի մասին:— Բուխարին այդ արարքները որոնում էր «ռազմա-ֆէոդալական շահագործում» անուանելով:

Սոցիալիզմի պահանջը — որ ըստ օրէ մեծանում էր: Ստալինը զգացած, «ճեղքնթաց սոցիալիզմի» զանգն էր հնչեցնում, «համատարած հաւաքականացում» եւ «կուլակի հաշուէյարդար»: Ինչ որ նշանակում էր, այսպէս կոչուած, «համատարած գիւղացիութեան հաշուէյարդար»: «Մենք անցել ենք Նեպի գերագոյն յարձակման գրոհին» յայտարարում էին Երեւանի Աբովեան փողոցի հեռագրասիւներից կախուած բարձրախօսները, առանց նկատի առնելու «գրոհի» հետեւանքները, որոնց մասին այնքան քիչ են մտածում կոմունիստները:

Ստալինը Լէնինի հնացած արինդի վրայ սկսեց նուագել Նեպի հնացած եղանակները: Բանդուած օջախը (Նեպը) սկսեց լուսաւորել եւ ջանքեր թափեց վերակենդանացնելու փոշիացած Լէնինի տնդային դաւանանքները: Բայց աւա՜ղ, նրանք հանդիպեցան գիւղացիական ապստամբութիւններին եւ փշրելով տեղի տուեցին Ստալինի «գլխապտոյտներին»:

Ի՞նչ է մնում եզրակացնել այդ բոլորից. հարց է ծագում... Այն, որ «համատարածից» առաջացած «գլխապտոյտը» Լէնինի նետած գաղափարների եւ Ստալինի ցնորամտութիւնների եւ անհիմն դատողութիւնների այդ խօսքն էր: Եւ այսպէս, Ստալինը վերջին անգամ եւս պարտութեան մատնելով գլուխը կորցրած, նորէն կանգնեց հին կոտրուած դաշտակի առջեւ»: Ստալինը դարձաւ հասարակական պարսաւանքի մի կենդանի. ստորադաս կոմունիստները, գլխաւորապէս մտաւորականութիւնը, զգացին, որ այդ բոլորի պատճառը Ստալինն էր — նրա կենտկոմի բերանով արտայայտուած բանաձեւերն էին որոնք առաջացրին Ռուսաստանի, Տամբովի, Հայաստանի, Վրաստանի, Ազրբեջանի արիւնոտ դէպքերը:

Թող ամենեւին զարմանալի չթուի քեզ ընթերցող, որ ներկայիս, Լենինյին Հայաստանի լայնածաւալ ապստամբութիւնների մասնակցողներից շատերը բոլշեւիկ կուսակցութիւնից հեռացուած կոմունիստներն են, որոնք Չեկայի գամբռների հետ յուսահատական պայքար են մղում եւ յօշոտում իրար: Թողնենք այդ բոլորը: Մասալի փոքրութիւնը արգելք է հանդիսանում կանգ առնել դրանց վրայ:

Մնում էր Ստալինին միջոցներ գտնել իր երերուն դիրքն ապահովելու համար: Իրաւի, այդ նրան յաջողւեց: Ահա նրա «պատասխան ընկեր կոլտնտեսականներին» յօդուածների մէջ, նա գտնում էր որ պետութեան ամենամեծ վտանգը դա աջ թեքումն է»: Հարց ու պատասխանի այդ յօդուածը Ստալինը դիտաւորեալ կերպով ինքն էր գրել, ելլելով Ռուսաստանի տնտեսական այդ տագնապից: Իսկ ուրիշներին խաբելու համար պատճառաբանում էր թէ այդ հարցերը զանազան կոլտնտեսականներից է ստացել եւ ստիպուած է պատասխանել, որովհետեւ «արդիական խնդիրներն են շօշափում»: Այս անգամ եւս Ստալինը մատնեց. որովհետեւ այն հարցերը որ Ստալինը գրել էր թերթում, դա հարցեր չէին: Տգէտ գիւղացին, որ մինչեւ օրս խարխափում է խաւարի ճիրաններում, երբեք այդպիսի բարդ հարցերի մասին չի կարող մտածել, եւ բացի այդ համատարածի հարուածներից խելագարուած գիւղացին զգում էր, երբ Ստալինի արիւնոտ անունն էր լսում: Միւս յօդուածը դա «գլխապտոյտը յաջողութիւնների ընթացքում» վերնագիրն էր կրում: Այդ յօդուածով Ստալինը աւելի խայտառակեց՝ հրաժարւելով իր ասածներից, Ստալինը մեղքը փորձեց փաթաթել աւելի ստորադաս կոմունիստների վզին: «Անդրկովկասի ազգաբնակչութեան համար,— գրում է Ստալինը, կոլլեկտիվացման համար ժամանակ ունէին մինչեւ 1934 թիւ, կամ «տեղական քեալլագեօզ կոմունիստներն են որոնք թիւերի ետեւից ընկնելով խեղաթիւրել են կուսակցութեան գիծը եւ բռնի ուժով կազմակերպել կոլլեկտիվներ»:

Ապա ո՞ւր մնացին իր կենտկոմի բերանով՝ սեւով սպիտակի վրայ արտայայտուած բանաձեւերը.— «Ոչ մի միջոցի առաջ չկենալ, գործադրել ամէն միջոցով եւ կազմակերպել համայնական տնտեսութիւններ»: Արդեօք այս եւս Ստալինի նահանջը չէ: Բայց ով կարող է Ստալինի բերանը սանձ դնել: Այդ բոլորը ապացոյց է որ արիւնի կատաղութեան այդ խառնակիչը Ստալինն էր, որի պատճառով, ժողովրդի տնքոցը արեան ճապաղիքի մէջ խեղդուած՝ երկինք է բարձրանում: Իսկ սուտ ասելը վահանը, ապրելու միակ աղբիւրը:

Իր այդ անօրինակ յատկութեամբ, Ստալինը կարողացաւ աւելի հրամայողական բարձունքներ գրաւել, եւ աւելի ստորին կոմունիստներին լարել մէկը միւսի դէմ, կռուեցնելով նրանց, ինքն էլ հեռու կանգնած Բալ Նազարի նման քահ-քահ անելով՝ ծիծաղում էր Ռուսաստանի մնացած կոմունիստների վրայ: Նրանք որոնք, Ստալինի պահանջները կատարել էին համայնական աշխատանքների ժամանակ, այդպիսիներին Ստալինը անուանելով «կուս. գծի խեղաթիւրողներ», «քեալլագէօզներ», «հաշուողականներ» եւ որպէս աջ թեքման որոշակի արտայայտիչներ, նոր հրամանագրերով կուսակցութեանը կարգադրեց նրանց հեռացնել և պաշտօնից եւ կուս. շարքերից: Ռուսաստանի միամիտ կոմունիստները, մանաւանդ հայերը, սկսեցին թութակաբար կրկնել Կրեմլի-Սարդի խօսքերը, եւ սկսեցին սրան նրան անուանել «քեալլագէօզներ», «կուս. գծի խեղաթիւրողներ», «հաշուողականներ» եւ այլն: Երկու ամսից աւելի «Խ. Հայաստան» թերթը անընդհատ գրում էր նոր «քեալլագէօզների» մասին, մինչդեռ կոմունիստներից շատերին երբ մենք համալսարանի ուսանողներս հարցնում էինք. «Չէ՞ որ դուք մեղաւոր չէք, դուք միայն Մոսկուայի հրամանն էք կատարել, Ստալինի կոլլեկտիվացմանը նուիրուած յօդուածներով ղեկավարուել էք, ինչո՞ւ են ձեզ հալածում». Նրանց բոլորի պատասխանը լինում էր. «Մենք չգիտենք ինչ ենք անում, մեր գլուխը մերը չէ, մենք ստիպուած ենք կրկնելու ուրիշի ասածները»:

Ահա այդպիսի յուսալքուած պատասխաններ էինք ստանում կոմունիստներից: Հայ մեծամեծ կոմունիստները եւս այդ բոլորը զգում են իրենց կաշուի վրայ, բայց ստիպուած՝ այս անգամ եւս Ստալինի նոր փիլիսոփայութեան թեւ ու թիկունք տալով, միացան նրա երեւակայական մըտածումների հետ:

Հայ կոմունիստները բեմ բարձրանալիս դառնում են Երեւանում առիւծներ եւ սկսում են Դաշնակցութեան հասցէին ցնորամիտ ու լկտի ճառեր արտասանել, մինչդեռ Ստալինը նրանց որպէս ձեռքի մի թաշկինակ խաղացնելով ծիծաղում է իրանց վրայ, այդ չեն նկատում:

Եթէ նրանք գէթ իրանց կոշիկների չափ ինքնուրոյն մտածողութիւն ունենային եւ այդքան կոյր չլինէին, իրենց աբանդներն հաշուի կ'առնէին ու Մոսկուայի կարգադրութեամբ արիւնաթաթախ չէին անի ամբողջ Լենինհայաստանը: Եթէ սեփական մտածողութիւն ունենային, ապա՝ չէին հարցնի «կուլակի լիկվիդացիան» որն է, իսկ նրանց տների վերադարձումը ի՞նչ նպատակ ունէր: Եթէ Ստալինը յայտարարեց «կուլակի լիկվիդացիա», ապա ինչո՞ւ նրա կարգադրութեամբ նորից զանազան քաղաքներից յետ են ուղարկում գիւղացի աքսորականներին, եւ վերադարձնում նրանց գոյքի որոշ մասերն, այգիներն ու կանաչ ցանքսերը:

«Բոլշեւիզմը թաթախուած ցարիզմ է» ինչպէս որ: Եւ զարմանալի թող չթուայ որ բոլշեւիզմը, որտեղ աշխատում է իր արնոտ արմատները տարածել, առաջին հերթին իրեն նպատակ է դնում այդ երկրում վերջ տալ ամէն տեսակի մարդկային ազատութիւններին, եւ սեւ ռէակցիայի մութ քօղի տակ, վերահաստատել այս կամ այն հին ֆէոդալական հասարակակարգը: Սա է բոլշեւիզմի միակ նպատակն աշխարհի երեսին: Բոլշեւիզմը, դա անհիմն,
տոտ ապականութիւն է,
հիմնուած է չէկայի արիւնա
կացինի ու սուրին վրայ, յե
փոխական սրբութիւններից
ու, բայց միշտ էլ այդ ան
շահագործելով:

Այսպէս, 12 երկար ու
տարիներ է որ բոլշեւիզմը
լով Ռուսաստանում, ռուս
խաւաւորութեան արիւնն
քրտինքը ծծելով, աշխատ
իր բաշիբոզուկութիւնն
ծել այլուր, դրամի օժանդ
թեամբ, բայց միշտ էլ անյա

Համաշխարհային յեղ
խութիւնից յոյսը կտրելով,
մունիստական իշխանութ
կանգնել է, գլուխը կորց
անկման ճանապարհի վրայ
րաւ այսօրուայ չտեսնուած
վը, ապրանքային ճգնաժ
գիւղացիութեան յեղափոխ
տրամադրութիւնների
նացումը, ներքին կռիւը,
կի լքուածութիւնը, կոմու
տական կուսակցութեան
մալուծումը, պատճառ են
բոլշեւիկեան անարգ կարգ
փլուզման: Այդ է բազմահ
ժողովուրդի ազատութեան
քը: Մեր թշնամին այդ
տովանում է:

Մնում է որ, Խորհ
թեան բոլոր ծայրերում ար
յայտուած այս հսկայ տրա
դրութիւնը պայթի միակա
միեւնոյն ատեն:

ՅԱԿՈԲ ԱՐԱՐԱՏ

ՔՐՏԱԿԱՆ

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«ՀԱՅՈՒ ՄԱՍ ԿԱՅ» Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹ

Վագըթէն.— Արարատ
քին շուրջ եղած քննութիւնն
կը հաստատեն թէ ան արդիւ
տարիներէ ի վեր արտասահ
մէջ կատարուած քաղաքա
գաղտնի ձեռնարկներուն.
ձեռնարկներուն հիմը կը կա
Հալէպի «Հոյիբուն» ընկերութ
նը, որ հիմնուած է Տօքթ. Շ
րեւ պէյի կողմէ եւ նպատակ
նի Քիւրտիստանի անկախութ
Այս ընկերութիւնը քանի
մասնաճիւղեր ունէր նաեւ
ւելեան նահանգներուն մէջ.

Մասնաւորաբար Մուշի
բնուած յայտարարութիւնն
որոնք հոն բերուած են Հալ
մէջ տպուելով, երեւան կը բե
Արարատի դէպքերուն հանգամ
քը: Յայտարարութիւնը կը հ
ւիրէ ժողովուրդը զինուիլ եւ
ները բարձրանալ եւ կը հաւա
թէ դուրսէն աջակցութիւն պ
հասնի: Միայն շատ մարդ չէ
տասխանած այս հրաւէրին,
հիւ մէկ կողմէ ժողովուր
ողջմտութեան, եւ միւս կող
կառավարութեան աչալրջութ

Հիմա կը հասկցուի թէ
է անցեալ աշնան, Եւրոպա
թերթերու հրատարակած
լուրը, որուն համաձայն անգլ
ցի լրտես Լօրէնս մեր հարա
յին սահմանը եկած է: Հաւան
կան է որ Լօրէնսի գալը հրա
մը վրայ եղած ըլլայ:

Կը կարծուի թէ Շէյխ
յիտի տղան, որ անգլիական հ
մանատարութեան միջնորդ
թեամբ Պաղտատի զինուորա
վայ ժարանը դրուեցաւ,
էր իր հօրը օրինակին հետե
կը ճասկցուի թէ անոնք ուզ
են Քիւրտերէ եւ Հայերէ
կացեալ խառն պետութիւն
կազմել:

*** «Աղջամ» եւ «Փօլի
քա» բառ առ բառ արտատպ
են «Վագըթ»ի այս գրածնե
եւ մինչդեռ առաջինը ոեւէ
նագիր չէ գրած Հայերու մասի
երկրորդը ընդհակառակն Հայ
րու յատկացուած է խոշոր խոր
գիրներ. «ՀԱՅԵՐՆ ԱԼ
«Ձեռք մգուած փաստաթուղ
րը կը ցուցնեն թէ Հայեր

ՅՈՄՍԵՐ

«ԶԳՈՒՇԱՑԷ՛Ք ՊԱՐՈՆ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐ»

Ազդարարութիւնը կարճ, զգացուցիչ եւ հրամայական՝ թուրքահայէն կու գայ, ո՛չ թէ քէմալի կամ ըսմէթի բերնով, այլ աւելի պղտոր անկիւնէ մը։ Գրուած է «Նոր Լոյս» կոչուած թերթի մը ճակատը եւ ստորագրութիւնը կը կրէ Արտաշէս Գալփաքճեանի։

Նախ մարդը ճանչցնենք անոնց որ առաջին ու վերջին անգամ ըլլալով այս անունը կը լսեն։ մեղք որ ես ալ չեմ ճանչնար։ Գիտեմ միայն թէ՝ շատ կը կարդայ։ Հիւանդութիւն մը որ մահիվ կամ կուրութեամբ միայն կը դարմանուի եւ որուն անունն իսկ դեռ չէ գտնուած։ Գիտեմ նաեւ թէ շատ ալ չի հասկնար ինչ որ կը կարդայ։ Հիւանդութիւն մըն ալ այս՝ որ դարերէ ի վեր իր անունըգտած եւ անցած բառարաններուն մէջ. կը կոչուի տխմարութիւն։ Ունի նաեւ երրորդ հիւանդութիւն մը որ կը կոչուի սթթագրութիւն կամ փթթագրութիւն, ինչ որ կը կարդայ առանց հասկնալու, կը փութայ հրամցնել իր ընթերցողներուն։ Ահա թէ ինչո՞ւ իր գրութիւնները կը ներկայանան կերպարանքովը նիհարի մը, որ գէր մարդու մը զգեստներն է հագեր։

Պ. Ա. Գ. ալ պարզապէս ալաթուրքա խոհարար մըն է, որ առանց սորված ըլլալու, կ'ելլէ եւրոպական կերակուրներ եփելու։ Ճիշդ ատոր համար ալ, իր սանէն հումի կամ այրածի հոտ կու գայ գրեթէ միշտ։

Իսկ այս անգամ, գերմանական ապուր մըն է պատրաստեր եւ անունն ալ դրեր է, *«Զգուշացէք Պարոն Դաշնակցականներ»*։

Ի՞նչ է պատահեր։ Դաշնակցութիւնը արդեօ՞ք դաւադրութիւն մըն է սարքեր քէմալի դէմ, կամ Թուրքիան կործանելո՞ւ ելեր է, թէ Արարատի վրայ եռագոյնը պարզելու։

Ո՛չ մէկը, ո՛չ ալ միւսը, այլ պարզապէս, Ա. Գ. պատահաբար դաշնակցական թերթի մը մէջ կարդացեր է թէ Ջափահաս Որբերը Նուագախումբ են կազմեր ու Պէյրութի մէջ 56 երիտասարդներ դաշնակցական են արձանագրուեր։

Ի՞նչ ոճիր. կ'արժէր ուրեմն որ Ա. Գ. բուռն ազդարարութիւն մը ուղղեր Դաշնակցութեան։

Ու թէեւ որեւէ դաշնակցականի գլխէն թել մը իսկ չթափեցաւ, բայց ազդարարութիւնը բոլորովին անօգուտ չեղաւ։ Ա. Գ. կրնայ հպարտանալ։

Դաշնակցականները որ պատահաբար իր գրութիւնը կարդացին, քիչ մը գոնէ խնդացին իր վրայ։

ԽԱՐՏՈՑ

ալ մատը կայ արեւելեան դէպքերուն մէջ»։

Եւ սակայն, բուն դրութեան մէջ ոեւէ բացատրութիւն չկայ փաստաթուղթերու մասին, եւ ամբողջ եղածը «Վագըթ»ի մէկ խօսքն է, զոր վերը յիշած ենք ընդգծելով։

Յուլիս 10ի Թուրքերէն թերթերը, մէջն ըլլալով նաեւ «Փօլիթիքան», որ եւ է ակնարկութիւն չունին Հայերու մասին։ Միայն «Վագըթ» նորէն կը գրէ թէ աշիրէթները գրգռողները աշխատած են Հայերն ալ առաջ քշել, ըսելով թէ «Քիւրտիստանի եւ Հայաստանի պետութիւն» մը պիտի կազմուի։ Այդ գրգռիչները զինադարին կ'ուզէին Թուրք ազգը բընաջնջել, Օսմ. կայսրութիւնը բաժնել պետութիւններու միջեւ եւ Սեւ ծովէն Միջերկրական՝ Հայաստան մը կազմել։ Այսօր մէջտեղն է վիճակը այն Հայերուն, որոնք այն ատեն խաբուեցան այդ երազէն։

Ըստ «Վագըթ»ի յայտնի կ'ըլլայ որ գնդապետ Լօրէնս կարեւոր դեր մը խաղացած է Արարատի դէպքերուն մէջ։ Հետեւաբար, անգլ. նշանաւոր լրտեսական կազմակերպութիւնն ալ մասնակից է։ Եւ որպէսզի գործողութիւնները յաջող ըլլան, անգլիական այդ կազմակերպութիւնը Մակուն կեդրոն ընտրած է, փոխանակ Մուսուլի։

Դէպքերուն հետ կապ ունի նաեւ Հալէպի Հօյպուն քրտական ընկերութիւնը, որուն ընդհ. քարտուղարն է Սէլիմ Մէմտուհ անուն քիւրտ մը, որ ասկէ առաջ ֆրանսացիներուն կողմէ ուսուցիչ կարգուած էր Անտիօքի լիսէին։

Բայց եւ այնպէս, կ'աւելցնէ «Վագըթ», մեր այս բոլոր հրատարակութիւնները ենթադրութիւններ են, եւ կառավարական շրջանակները ասոնք հաստատող բան մը չեն ըսեր։

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Չեխօսլովաքիոյ եւ Աւստրիոյ շուկաներուն վրայ, բոլշեւիկները ռուսական անտառներու փայտերը կը ծախեն՝ փոխան միմիայն փոխադրութեան ծախքի..., ինչ որ մեծ հարուած կու տայ այս երկու երկիրներու փայտի վաճառականութեան։

Բոլշեւիկները կեդրոնական եւրոպայէն վերջերս գնեցին շաքարագործութեան վերաբերեալ նոր գործիքներ, եւ վաղը, նոյն հրապարակներուն վրայ, շաքարի, զանազան ընդեղէններու, կանեփի, հաւկիթի համար պիտի ընեն ինչ որ կ'ընեն փայտի համար։

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«EN MISSION CHEZ L'ENNEMI» par les Lieutenants Pierre Desgranges et de Belleval. (Edit. Alexis Redier).

Պատերազմը եւ իր ահաւոր դրուագները հսկայ գրականութիւն մը ստեղծեցին։ Սակայն՝ գրեթէ միշտ՝ ան բաւականացաւ ողբերգութեան բեմադրական երեւոյթներով, առանց կրնալ մըտնելու վարագոյրի խորհուրդին ետին թաքնուած «կազմակերպական» մեքենականութեան։

Ֆրանսական բանակի սպայակոյտի 2րդ գրասենեակին կցուած, եւ լրտեսական ահաւոր առաքելութիւններու կոչուած վերոյիշեալ երկու զինուորականները, այսօր կու գան հատորի մը մէջ մեզի ներկայացնելու ապրուած պատմութիւններ՝ որոնք ամենաճարտար վիպասանի մը ստեղծագործութիւններուն հետ կրնան մըրցիլ իրենց անակնկալներով, խորհրդաւոր ու առեղծուածային կացութիւններով, ամենօրեայ մահուան դիմագրաւումի մը մէջ ապրուած երկար տարիներու հերոսական եւ անփառունակ կեանքի մը դրուագներով։

Լրտեսնե՛րը... բառը անախորժ է, բայց հատորը կարդալէ յետոյ, անկարելի է չխոնարհիլ այն պաղարիւն քաջութեան առաջ՝ որ վառօդի հոտին եւ յարձակումի մը ոգեւորութեան մասնաւոր ներազդումը չէ ունեցած երբեք։

«Երբ հայրենիքը վտանգի տակ է, պէտք է ծառայել՝ ո՛չ թէ մեր նախընտրած տեղը, այլ հո՛ն՝ ուր կրնանք աւելի օգտակար ըլլալ»։

Երկու տեղակալները — որոնք աշխարհիկ կեանքին մէջ ծանօթ եւ յարգուած անձնաւորութիւններ են — իրենց յիշատակներով կը պարտադրեն հիացումի զգացում մը դէպի լրտեսները։

«Պատերազմին այդ ամէնէն խոնարհ եւ անանուն հերոսները, անոնք, որոնք առանց յոյսի եւ առանց գլուխնին ետին դարձնելու քանի որ գիտէին թէ ո՛չ ոք զիրենք կը դիտէ — կ'երթային միւնակ դէպի պարտականութիւնը՝ եւ յաճախ դէպի մահը, առանց ուրիշ բաւականութեան՝ քան իրենց խղճին հանդէպ ունեցածնին»։

«Chez l'Enemi»ն կը շօշափէ նաեւ Միս Քավէլլի կամ Նաւապետ Ֆրիյաթի ողբերգութիւնները, եւ ապշեցնող յայտնութիւններ կ'ընէ անգլիական ժամանակի վարիչներուն գործունէութեան եւ հոգեբանութեան նկատմամբ, մեզի եզրակացնել տալով, որ անոնք կրնային փրկել անգլիական հայրենիքին եւ շահերուն նուիրուած այդ երկու հերոսները... բայց չուզեցին՝ եւ լքեցին։

Հակառակ նիւթին, գրուածքը ունի գեղարուեստական վէպի մը բոյրը, բարձր խորհրդածութիւններով եւ պատկերաւոր նկարագրութիւններով, հաճելի էջերով պէսպիսուած, ինչ որ զայն կը դարձնէ հաճելի ընթերցում մը, առանց դադրելու ըլլալէ հազուագիւտ փաստաթուղթ մը՝ իր ապրուած դասերով։

Հ. ԱԼԵԱՆԱՔ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՇԱՍԻ ՄԷՋ

ՇԱՍ, 11 յուլիս — Այս փոքրիկ գաղութն ալ տօնեց այս տարի Մայիս 28ը, 6 յուլիսին, կիրակի ցերեկ։ Հակառակ տեղատարափ անձրեւին կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր իր յարգանքի բաժինը բերելու սրբազան տօնին։ Ժամը 2.30ին հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով։ Յետոյ խօսք առաւ օրուան նախագահ ընկ. Մ. Գաբրիէլեան, որ հակիրճ խօսքով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը։

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Լիոնէն եւ Վիենէն եկած ընկերներ. Դերասան Մուշեղեան արտասանեց «Ուխտի օր»ը, յետոյ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Միհրան, որ բացատրեց Մայիս 28ի իմաստը։ Ամերիկեան ձեւով աճուրդի դրուեցաւ Զօրավար Անդրանիկի մեծադիր նկարը, որ բարձրացաւ 203 ֆրանքի։

Ներկայացուեցաւ նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը դերասան Կ. Մուշեղեանի կողմէ։ Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6ին եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Գ. Ցօնիկեան

ԿԵԱՆՔԸ ԼԱՊՕՔԱՅԻ ՄԷՋ

ԼԱՊՕՔԱ, 10 յուլիս — Տարիներէ ի վեր, քանի մը տուն Հայեր հաստատուած են այս շրջանին մէջ, որոնց մեծ մասը Լապատիի աղիւսի գործարանին մէջ կ'աշխատին, ջանալով օր առաջ ազատիլ այդ անտանելի գործէն։

Հայկական կեանքը ողորմելի է. երկու հայ ընտանիք իրարու հետ չեն կրնար ապրիլ։ Փոխադարձ քէն եւ ատելութիւն, ոչինչ խնդիրներու շուրջ՝ անհատնում կռիւ։

Դեռ անցեալ օր ամասիացի ընտանիք մը կը յարձակի ուրիշ ամասիացիի մը վրայ։ Ծեծ, ծեծկըռուք։ Պզտիկներու եւ կիներու կանչին վրայ, ամբողջ օտար թաղեցիները կը հաւաքուին եւ կը սկսին խնդալ Հայերու վրայ, որովհետեւ, այս առաջին անգամը չէ։ Նոյնիսկ ոստիկանութեան լուր կը տրուի, որ կու գայ եւ շատ մը նախատական խօսքեր ըսելէ վերջ, կը վերադառնայ։

Ցեղացի

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՇՈՒՐՋ

ՎԻԷՆ — Ա. Թորոսեան, անցեալ ամիս Ռօնգետը նետուելով անձնասպան եղաւ, ինչպէս «Յառաջ» տեղեկացուցած էր։ Այս առթիւ, Փարիզի ռամկավար թերթին թղթակիցը տուած էր քանի մը խեղաթիւրուած տեղեկութիւններ։ Ա. Թորոսեան, բնիկ երզնկացի էր, մօտ 40 տարեկան։ Ընդհանուր պատերազմին, կամաւոր կու գայ Ամերիկայէն, եւ կը մտնայ ֆրանսական լէգէոնին մէջ։ Մինչեւ զինադադար, եւ Կիլիկեան կամաւորներու ցրուումը կ'անցնի Իզմիր, եղբօրը քով։ Ժամանակ մըն ալ յունական բանակին մէջ ծառայելէ վերջ, մինչեւ 1923 կը մնայ Աթէնք, յետոյ կու գայ Ֆրանսա եւ կը հաստատուի Վիէն, ուր քանի մը հին ընկերներով, 1924ին հիմը կը դնէ Հ. Յ. Դ. կազմին։

Երկու տարի առաջ, մտային խանգարման ենթարկուած էր եւ անկից ի վեր կ'ապրէր մելամաղձոտ կեանք մը։ Եւ իր հիւանդութեան պատճառով, դարձեր էր ոեւէ աշխատանքի անընդունակ։

Այս վիճակին մէջ, 1000 ֆրանքի չափ պարտք մը ըրեր էր պանդոկին եւ ճաշարանին։ Պարտքին տեղ գրաւեցին իր ինչքերը եւ զինքն ալ դուրս նետեցին։ Այդ միջոցին, իր քոյրն էր որ անձնուիրաբար զինքը հոգաց ու խնամեց իր տան մէջ։ Բայց օր մըն ալ, դարձեալ ձգեց, հեռացաւ իր քրոջ տունէն բարեկամի մը մօտ ապաստան գտնելու համար։ Իր կուսակցական ընկերները դարձեալ հաւաքեցին զինքը եւ 700 ֆրանք հաւաքելով, մաս առ մաս տուին իրեն, մինչեւ որ անձնասպանութենէն 15 օր առաջ, դարձեալ գնաց իր քրոջ տունը։ Ռամկավար թղթակիցը շատ լաւ գիտէ այս բոլորը եւ սակայն կը խեղաթիւրէ։ Կը խեղաթիւրէ նաեւ երբ կ'ըսէ թէ Թորոսեան կը կռուէր ասոր անոր հետ։ Կը կռուէր միայն ինքն իրեն հետ։ Այդ հիւանդագին վիճակին մէջ էր, որ անձնասպան եղաւ։ Քանի մը օր վերջ իր դիակը գտնուեցաւ Վալանսի մօտերը։

Ն. Խաչկոնց

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ԻԶԷՐԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

ԿՐԱՆ ԼԷՆՍ — Կրընօպլ-Լիոն գծին վրայ գիւղաքաղաք մը, որուն մէջ ունինք վեց ընտանիքէ բաղկացած գաղութ մը։ Բոլորն ալ գոհ են իրենց վիճակէն, եւ կ'աշխատին տեղւոյն կօշիկի գործարաններուն մէջ։ Գործարանատէրներն ալ իրենցմէ շատ գոհ են։

ՌԻՎ — Նոյն գծին վրայ է։ Հոս կան միայն չորս ընտանիքներ, որոնք կ'աշխատին երկաթի եւ թուղթի գործարաններուն մէջ։

ՌԸՆԱԺ — Հեռաւորութիւնը Ռիվէն կէս ժամ կը տեւէ։ Հոս կան տասնէ աւելի ընտանիքներ։ Մեր հայրենակիցներէն շատերը չորս տարիէ ի վեր հոս հաստատուած են, եւ կ'աշխատին մետաքսի, թուղթի եւ երկաթի գործարաններուն մէջ։ Օրավարձերը գոհացուցիչ են, 30էն 60 ֆրանք շահողներ կան։ Երկաթի գործարանին տնօրէնը M. Guillot Թուրքիա գտնուած ըլլալուն, Հայերու ամբողջ անցեալին ծանօթ մէկը — հայ գործաւորներու հանդէպ լաւ վերաբերմունք մը ունի. թէ ինքը եւ թէ իր կինը Թուրքերէն գիտեն եւ Հայերուն հետ միշտ նոյն լեզուով կը խօսին։ Հոս կայ նաեւ Դաշնակցական խումբ մը։

ԹԻՒԼԷՆ ՖԻԻՐ — Սարերէ շրջապատուած գիւղ մըն է Ռընաժէն 6 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ։ Կան թուղթի եւ երկաթի գործարաններ, ուր բաւականթիւով իտալացի եւ սպանացիներ կ'աշխատին. բայց մեր Հայերուն թիւը 12ը չանցնիր — մեծամասնութեամբ ամուրի։ Քանի մը երիտասարդներ մեզ տեսնելով, ուրախութիւնով համակուած, կը հրամցընեն իրենց սեղանը — կ'ուզեն որ երկար նստինք, խօսինք, իրենց հետ ճաշենք, բոլորն ալ առողջ կազմ ունին եւ կ'աշխատին տեղւոյն գործարանները։

— Ուրիշ Հայեր չկա՞ն, կը հարցնեմ խօսակիցիս.

— Աւելի հեռուն գիւղ մը կայ, քանի մը Հայեր ալ հոն կան... կը պատասխանէ դառնութեամբ խօսակիցս։

Մ. Տէր Պետրոսեան

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ ՄԸ — Փարիզեան ամենամեծ վաճառատուներէն Նուվէլ-Կալըրի հրոյ ճարակ եղաւ, հակառակ հասած օգնութիւններուն։ Կարելի եղաւ միայն սահմանափակել հրդեհը, որուն պատճառը դեռ անյայտ կը մնայ։ Նիւթական վնասը 50 միլիոն կը հաշուուի։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 57 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ես ինքս արդէն անդամալուծի պէս էի, մնացած ընկերներս ալ կը թափառէին ժողովրդի մէջ։ Մշոյ քոչերը եկած էին սարը։ Ինչպէս ամէն տարի կու գային՝ զօրքը եկած էր դանէլ։

Կառավարութիւնը գիտէր, որ Սերոբը Սասուն է, բայց չգիտէր թէ ո՞ւրտեղ է։ Նա (Սերոբ) գրեթէ մինչեւ աշուն մնաց Կէլիէկուզան։ Իր ցաւս տեւեց 17 ամիս։ Ընկերներս եւ ժողովուրդը, նաեւ մշեցիք ինձնից յոյսերնին կտրած էին։ «Սպառած է, անդամալոյծ եղած է», կ'ըսէին։ Սաքօն հեռուէն քանի մը դեղ ցոյց տուաւ։ Ըրի, բայց ոչինչ չհասկցայ։ Տեղական ժողովուրդէն որը որ ինչ կ'ըսէր կ'ընէի. էլի օգուտ մը չտեսայ։ Նստած տեղէս մինչեւ վեր կայնէի՝ տասը րոպէ պէտք էր եւ ան ալ պոռալով։

Օր մը ես մինակ խոտան կը գտնուէի։ Խոտ մը կայ, որուն կ'ըսեն քեզի տօկ։ Իբրեւ դեղ խորհուրդ էին տուեր եւ մէջքիս կապեր այդ խոտը։ Մէկ ժամ հազիւ կրցայ դիմանալ։ Երկուքի ցաւը (մէջքիս եւ դեղի պատճառածը) սարսափելի էր։ Վեր առի, նետեցի այդ դեղը։

Այդ րոպէին մի տղայ, որ անզէն Սերոբի քով կը մնար, տոմսակ մը դրաւ ձեռքս։ Տոմսակը գրուած էր Սերոբի կողմէն այսպէս.

«Անդրանի՛կ, ես կը գտնուիմ Տաղ-րընի տակը՝ ընկուզի քովը, եկո՛ւր խօսանք։ Նորէն կրնաս երթալ։ Գամաթ մը թութուն ղրկած եմ քեզ, գրաբերէս կը ստանաս»։

Նա գիտէր դրութիւնը, եւ ես պատասխանեցի.

«Ես ջուր թափելու դուրս չեմ կրնար երթալ՝ ի՞նչպէս գամ։ Եթէ կարելի է դուն եկուր»։ Նորէն կրկնեցի. «Ժողովրդի մէջ կան վատեր. քեզնից ինծի կու գան կը խօսան, ինձնից քեզի կու գան կը խօսան՝ չլսե՛ս»։

Այդ ատեն քովս կը գտնուէր կէս կոտի չափ ալիւր, քիչ մըն ալ աղ. ուրիշ ոչինչ չունէի։ Խտանայ Ըաքօ. տուն եւ Ֆէրօ տուն մի մի անգամ ալիւր կը բերէին եւ կը տանէին ինծի։ Նամակ մը գրեցի Հրայրին թէ՝ «դուն եւ երկու մարդ Դաշտէն կամ Մշու կոմիտէէն եկէք, այդ խնդրին վերջ տուէք»։ Նա պատասխանեց. «Վարդավառի կիրակի օրը բոլորդ կը գտնուէք Կէլիէկուզան։ Պիտի գանք»։ Այդ օրը բոլորս հոն գտնուեցանք։ Բայց չեկան։

Հրայրէն նամակ մը առինք թէ՝ «ընկերներ, ահա նամակ մը ձեզ գրեցի, նամակ մըն ալ Սերոբին կը գրեմ։ Դուք ձեզ հաշուով ապրեցէք՝ նա էլ իր հաշուով ապրի։ Ես չեմ կրնար գալ, որովհետեւ քոչերը սարն են։ Կ'ուզեմ դիակս թռչունները ուտեն, չեմ ուզեր անգամ մըն ալ էդ գազաններով ձերբակալուիլ»։

Մնացինք այդպէս։ Տալուորցիք պարզապէս ըսեր էին այդ աղջկայ փախցնելու խնդրի վերաբերմամբ թէ՝ «չենք ընդունիր, որ Սերոբը մեր մէջը գայ»։ Հագմանցի (Տալուորի Թաղ) Ջամբը, որ ամուսնացած էր Ջիպրէթցի աղջկան մը հետ՝ տանը կը գտնուէր։ Դուլինցի մի մարդ մատնած էր թէ՝ Թէհմոյի սպանութիւնը կատարուեր է Ջաքարի եղբայրներու միջոցով. մատնութեան ատեն նոյնիսկ ըսեր է՝ Ջուրօ-Պետրոսը Թէհմոյին տարաւ իր խուզը եւ Սերոբը ինքը սպաննեց։

Թէհմոյի ազգական քիւրտ Նըհամօն տալւորցոնց մի քանիսի աղան էր։ Գիշեր մը կը վերցնէ 17 քիւրտ եւ կու գայ Ջաքարի քէօշքի բոլոր։ Մաս մը կը կանգնեցնէ ճանապարհներու վրայ, մաս մը կը վերցնէ հետը եւ կը բարձրանայ տանիքը։ Ջաքարն եւ իր կինը տանիքը քնացած են եղեր, եւ Ջաքարի ոտքը քէօշքի յետեւից տանիքի վրայ դուրս կ'ելլէր։ Կինը կ'արթննայ եւ «Ջաքա՛ր, Ջաքա՛ր» կ'ըսէ։ Քիւրտերը կը հասնին եւ կը սկսին խանչալով զարնել։ «Էս վրէժը Թէհմոյին է», կ'ըսեն քիւրտերը. կը սպաննեն Ջաքարը ու կը հեռանան։ Կինը կը սկսի պոռալ։ Հաւարը կ'ընկնի տալւորցոց թաղերը։ Հոդ կը հաւաքուին, կը սկսուի հրացանաձգութիւնը։ Քիւրտերը կ'անցնին Դըւազենց դիմացի սարը, շայլըխ մը կ'ընեն (ուրախութեան հրացաններ կը խփեն) ու կ'երթան։

Ջաքարի հօրեղբօր տղան՝ էրիկ ունեցող կինը փախցնելու համար հողը, տունը տեղը թողած փախեր էր 15 տարի առաջ Խիանք։ Նրանք կը հասկցնեն, թէ Ջուրօ-Պետրոսի համար սպաննեցին քո հօրեղբօր տղայ Ջաքարը։ Նա Նըհամօն շատ լաւ կը ճանչնար։ Կը վերցնէ հետը քիւրտ մը եւ երեկոյեան մութ ատենները կ'իջնէ Տալւորիկ գիւղը։ Ջուրօ-Պետրոս էդ իրիկուն հրացանը ուսին կէլկէլ կը ջրէր (ջուրի կարգը իրեն էր)։ Ջեռքի ձիւթը վառած արտի մէջ ջուրը կը նայէր։ Տանիքի կտուրից կը զարնեն. կը կպնի թեւին, կը վիրաւորուի։ Զարնողները կը փախչին։

Ջուրօ-Պետրոսը մէկն ալ ինքը կը զարնէ։ Նա Հայերու եւ քիւրտերու մէջ անուն ունէր իբրեւ քաջ։ Սպաղանաց Մակարը ադոր քրոջ էրիկն էր։

(Շար.)

Բոլշեւիկեան ներքին փոխառութիւն

Խորհրդային կառավարութիւնը հրատարակեց ներքին փոխառութեան վերաբերեալ հրովարտակ մը, «հնգամեայ ծրագրի պետական ներքին փոխառութիւն» անունով:

Այս փոխառութիւնը որ մէկ անգամուան համար պիտի ըլլայ, պիտի յատկացուի ընկերվարական շինարարութեան: Նախապէս կատարուած փոխառութեանց տոմսերու փոխանակութիւնը դիւրացնելու համար, (ճարտարարուեստացման և ազգային տնտեսութեան փոխառութիւններ) կառավարութիւնը հրապարակ կը հանէ 500 միլիոն րուբլիի պարտաթուղթեր:Իսկ 1930 - 31ին, հրապարակ պիտի հանուին 850 միլիոն րուբլիի պարտաթուղթեր՝ 10 տարիէն վճարելի:

Հակաֆաշիստ թռուցիկներու խնդիրը

Զուիցերիոյ Թէսսէն նահանգին ոստիկանութիւնը վերջացուց հարցաքննութիւնը իտալացի օդանաւորդ Պասանէզիի, որ կը մեղադրուէր թէ Միլանի վրայ ցրուած է ֆաշիստական կառավարութեան դէմ թռուցիկներ:

Պասանէզի կ՚ուրանայ իրեն վերագրուած կարգ մը արարքներ:

Ոստիկանութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի միայն մէկ թռուցիկ եւ չի գիտեր թէ յարեւնմա՞ն է այն թռուցիկներուն, որոնք նետուեցան Միլանի վրայ: Այդ թռուցիկը քաղաքական մեծ նշանակութիւն չունի: Պարզապէս կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ այլեւս չծխէ, այդ կերպով վնասելու համար իտալական ծխախոտի մենաշնորհին:

Թռուցիկներու բաղդատութիւնը միա(ն պիտի կրնայ երեւան բերել թէ միջազգային օրէնքի դէմ զանցառում մը գործուա՞ծ է:

Եւրոպայի Միացեալ-Նահանգները

Եւրոպայի Միացեալ-Նահանգներու կազմութեան մասին, Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պրիանի յուշագրին պատասխանեց Գերմանիա: Գերմանիա եւս համամիտ է ձեռնարկին, որուն իրականացման կը բերէ իր գործակցութիւնը: Կը կարծէ թէ «վերջնական նպատակը պէտք է ըլլայ, հաշտեցման ոգիով ձեռնարկել յանգուցն բարեփոխմանը այն պայմաններուն, որոնք անհանդուրժելի կը նկատուին եւ այս կերպով, յաջողցնել Եւրոպայի ճշմարիտ խաղաղեցումը, որ միայն, արդարութեան եւ հաւասարութեան սկզբունքներու վրայ կրնայ հիմնուիլ»: Գերմանիա իր պատասխանով, պահանջ կը դնէ նաեւ որ Թուրքիա եւ Ռուսիա եւս մասնակցին:

Պրիանի յուշագրին իրենց պատասխանները յանձնեցին նաեւ Շուէտ, Նորվեկիա, Եսթոնիա, Չեխօսլովաքիա: Իսկ Ճափոնի կառավարութիւնը պատասխանեց թէ որ եւ է ընդդիմութիւն ցոյց չի տար Եւրոպայի Դաշնակցային Միութեան ծրագրին, պայմանաւ որ, ան իբր հակառակորդ չկանգնի Եւրոպայէ դուրս մնացած երկիրներուն դէմ:

Ֆինլանտիոյ խորհրդարանը լուծուած

Ֆինլանտայի Խորհրդարանը որ բացառիկ նիստի հրաւիր՚ուած էր քուէարկելու համար հակահամայնավար օրէնք մը, լուծուեցաւ կառավարութեան կողմէ, ընկերվարականներու բռնած դիրքին հետեւանքով: Ընկերվարականները չքուէարկեցին օրէնքը այն առարկութեամբ թէ՝ պէտք է սպասել նոր ընտրութիւններու ելքին, օրինականացնելու համար նման խիստ միջոց մը, որ համայնավարները կը վտարէ հանրային-քաղաքական գործունէութենէ:

Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին հոկտեմբեր 1ին, որմէ յետոյ, նոյն ամսուն 20ին, խորհրդարանը պիտի վերաբացուի:

Հինտէնպուրկ կը մերժէ Հռենոս երթալ

Գերման հանրապետութեան նախագահը Հինտէնպուրկ մերժեց երթալ Հռենոսեան նահանգները, մասնակցելու համար ազատութեան հանդէսներուն:

Փրուսիական կառավարութեան ուղղուած նամակով մը, Հինտէնպուրկ կը բացատրէ թէ հանդէսներուն մասնակցութեան համար, իր կողմէ պայման դրած էր որ Փրուսիա վերցնէ «Պողպատէ Սաղաւարտ»ներուն դէմ դրած արգելքը: Այդ արգելքը վերցնելու համար, Փրուսիա դրած էր պայմաններ, զորս Հինտէնպուրկ անընդունելի կը գտնէ եւ կը նկատէ թէ նախագահի իր սահմանադրական իրաւունքը եւ իր անկողմնակալութիւնը թոյլ չեն տար մասնակցելու հանդէսներու, որոնցմէ վտարուած կը մնայ նախկին պատերազմիկներու կազմակերպութիւն մը:

Ֆրանսական մամուլը՝ յոռի մեկնութիւններ կուտայ Հինտէնպուրկի այս քայլին:

⁂ Վերջին լուրի մը համաձայն, Հինտէնպուրկի եւ Փրուսիական կառավարութեան միջեւ ծագած վէճը կարգադրուելու վրայ է:

«Պողպատէ Սաղաւարտ»ները յանձն կ՚առնեն չկատարել զինուորական մարզանքներ, իսկ Հինտէնպուրկ չի հրաժարիր դէպի Հռենոս իր ճամբորդութենէն:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ հանրապետական կուսակցութիւն մը կազմուեցաւ: Կուսակցութեան գլուխը կը գտնուի նախկին միապետական մը Ալքալա Զամօրա, որուն հետ կը գործեն նաեւ քաղաքական կարեւոր անձնաւորութիւններ:

ՍԻԼԷԶԻՈՅ հանքային աղէտին զոհերէն շատերը դեռ կը մնան փլատակներուն տակ: 44 դիակներ տակաւին կարելի չէ եղած դուրս հանել: Փլատակները մաքրելու գործողութիւնները դանդաղ կ՚ընթանան, ածխային թթուին պատճառով, որ վտանգի կ՚ենթարկէ փրկարար խմբակներուն կեանքը:

ՎԵՍՈՒՎ դեռ չէ հանդարտած բոլորովին: Երկու օր տեւող թանձր մառախուղէ մը վերջ, կարելի եղաւ հաստատել թէ վեսուվ դեռ կը շարունակէ բորբոքիլ, բայց հանդարտօրէն:

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ

«ՆՈՒԱԳՈՂ ՎՇՏԻՑ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ ՀԱՅՈՑ»

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ, ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Հայր Միմոն Երեմեան - Ատրուշանի Յառաջաբանով)

Բազմաթիւ լուսատիպ պատկերներով եւ գունաւոր շապիկով: Անտիպ էջեր, յուշեր, նամակներ, դէմքեր եւ դէպքեր եւայլն: մեծածաւալ հատոր, էջ՝ 858:

Ատրպատականի Հայոց թեմական տպարան, Թաւրիզ: Գինն է՝ Պարսկաստան՝ 20 ղռան, Ֆրասան՝ 50 Ֆրանք, Անգլիան եւ գաղութներ՝ 9 շիլին, Ամերիկա՝ 2 տոլար 50 սէնթ: Ճամբու ծախքը ստացողին հաշուոյն: Ստանալու համար դիմել՝ Haik Adjémian, Tauris, (Perse).

"ԴՐՕՇԱԿ"ի

Թիւ 6-7 (Յունիս-Յուլիս):

Նահանջը եւ իր պատճառները (խմբագրական): Հերթական խնդիրները (Ա. Ջամալեան): Ապրիլեան Եղեռնը քննական ակնոցով (Կ. Սասունի): Խորհրդային Հայաստանի տնտեսութիւնը (Ա. Արծրունի): Կուկունեանի արշաւանքին մասին, Ինտերնասիօնալ, Մեր զոհերը: Թղթակցութիւններ, Գին 2.50 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 184 Ave. d'Italie, Métro: Porte d'Italie. Բացակաները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին:

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, գրադարանի սրահը: կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը, այս կիրակի ժամը 2ին, Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը: կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Օրտուցի Աւրաքսի Զաքարեան (ծնեալ Քիւրտեան), ամուսնոյն անունը Յովհաննէս: երեք ամիս առաջ Պոլսէն մեկնած են Ֆրանսա: Իմացնել Տիկ. Զուարթ Անգեանի, Quartier St. Joseph, Le Bocca, Cannes, A. M.

— Կը փնտռուի Էնկիւրի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անունը՝ Պօղոս, մօր՝ անունը Մարիամ: 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին: Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար: Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ: Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր: Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue dc Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ Թերթիս վարչութեան:

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ Նոր գիրքը ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (իր գրական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ):

Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St Martin: գին՝ 5 ֆրանք: փոստի ծախք չկայ

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ Ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3 9: կիր. եւ տօն օրեր 10 12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, Ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդացկութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

MONDE

Միջազգային մեծ շաբաթաթերթ՝ գրական, գեղարուեստական, գիտական եւ ընկերային տեղեկութեանց

Կը հրատարակուի ամէն ուրբաթ: Գին 1.50 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին 50 ֆր., վեցամսեայ՝ 25 ֆրանք (Ֆրանսայի համար):

Հասցէ.— Administration de Monde», 50 Rue Etienne Marcel, Paris (2e).

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

եթէ կ՚ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սու... խմել, դիմեցէք հռչակաւոր

CAFÉ SULTANի

Ս. ԹՈՐՈՍ (Բէյմախցի)

92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56-...

Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած ... վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամ... նէն նրբաճաշակները:

Ցոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ ... եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ ... պատրաստած սուրճին: Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ արտ... սահմանէն եւ գաւառներէն: Փափաքողներու կը ղրկե... գիներու ցանկը: Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆ

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre (1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական լխիստ ճոխ եւ ճաշակա... nouveautéներ այրերու համար: Մետաքսեայ եւ բրդեղ... ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձեռք մը կարուած հաքուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրա... փոխանակ 700ի: Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000 ... Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթ... coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVIL...

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մա... գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժ. 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:

Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիրը համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ ապուխտագործ եւ ապուխտավաճառ

HAIG MARACHLIANի

Fabrique des salaisons Orientales

16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE

որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.

Կ՚ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ՚ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ Ջոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն.

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Գ. ԾԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),

150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-42

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով:

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le revenuի գործողութիւնները:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ

Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffred'Affairesի եւ BénéficesCommerciauxի տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տապաձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ apprenti ունենաք:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)

CABINET V. YARJANIAN

Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)

Tél. CENTRAL, 97-39 եւ 96.70

Կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատեր պաշտպանելով Ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, վարչական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում: Արկածի դատերու մասնաւոր ճիւղ, առանց կանխավճարի: ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում: (ԱՖԻՏԱՎԻԹ): Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն: Վիզա ամէն երկրի համար:

Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս: Խորհրդակցութիւնները ձրի են:

Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

Métro : Louis-Blanc ou Jaurès
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՅՈՒԼԻՍ 1930
18 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1316

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ

Անցած կիրակի, յուլիս 13ին, տեղի ունեցաւ կոմունիստական կուսակցութեան նոր կեդր. կոմիտէի ընտրութիւնը եւ փակուած յայտարարուեցաւ 16րդ համագումարը։

Խորհրդ. Միութիւնը, անկախ մեր կամքէն կը հանդիսանայ այն երկիրը, որ իր տիրապետութեան տակ կը պահէ ոչ միայն խորհր. Հայաստանը, այլ նաեւ հայութեան մեծագոյն զանգուածը։ Այսպիսով Խորհրդ. Միութեան մէջ տեղի ունեցած բոլոր դէպքերը իրենց կարգին կ՚անդրադառնան ամբողջ հայութեան վրայ։ Ու ողբերգական է այն պարագան, որ հայութիւնը այդ խնդիրները չի կրնար քննութեան առնել որպէս ներքին ու կենսական խնդիրներու, այլ կը նայի անոնց վրայ այնպէս, ինչպէս պիտի նայէր Հնդկաստանի դէպքերուն կամ Բոլիվիոյ յեղափոխութեան։

Այսու հանդերձ, փորձենք պատկերը տալ Հայաստանին և հայ ժողովուրդին տիրապետող պետութեան դիկտատուրայի ներկայ կազմին, որ կոչուած է նոր ցնցումներու թատր դարձնել ամբողջ Ռուսաստանը, և հետեւաբար իր ետեւէն քաշելու նաև մօտ 2 միլիոն հայութիւնը։

Խորհրդ. Միութեան քաղաքական, կուսակցական և պետական ամբողջ ղեկավարութիւնը կը գտնուի կեդր. կոմիտէի և անկէ ընտրուած Քաղաքական Բիւրոյի ձեռքը։ Կեդր. կոմիտէի նոր կազմը, որ բաղկացած է 71 հոգիէ, ցոյց կուտայ որ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները շատ աննշան են։ Նոյն իսկ Բուխարին և Տոմսքին կրցան պահպանել կեդր. կոմիտէի անդամութիւնը, և որպէս աչքի ինկած երեւոյթ, կորսնցուցին իրենց տեղը Քաղաք. Բիւրոյի մէջ։ Աչքի ինկած կոմունիստներէն միայն Սօքօլնիկով և Զիչերին չընտրուեցան կեդր. կոմիտէի անդամ, որուն կը մասնակցէին 1927ի համագումարէն ի վեր. Ռիկով նորէն ընտրուեցաւ Քաղաքական Բիւրոյի անդամ, հաւանաբար անոր համար, որ զայն Քաղաքական Բիւրոյի մէջ աւելի լաւ կարելի է զսպել, քան եթէ ան դուրս մնար։

Քաղաքական Բիւրոյի անդամներն են Ստալին, Ռիկով, Կալինին, Վորոշիլով, Կականովիչ, Րուցուտաք, Մոլոտով, Կիրով, Կոզիօր եւ Կուպիչէվ։ Այսպիսով աջ եւ ձախ ընդդիմադիր հոսանքները կը մնան կեդրոնին մասնակից, իսկ աջ հոսանքը քաղաքական բիւրօի մէջ որոշ տեղ կը գրաւէ։ Ինչպէս կ՚երեւի համագումարի հրահանգներէն, 187 հոգինոց վերահսկիչ յանձնախումբը աւելի մեծ ուշադրութեամբ պիտի հսկէ ընդդիմադիրներուն վրայ։

Այս է պատկերը Խորհ. Միութեան դիկտատուրայի շէնքին, ու ինչ որ ամէնէն կարեւորն է որ պէտք է մատնանշենք հոս, այդ ալ այն իրողութիւնն է թէ՝ դիկտատուրայի մէջ ճեղքուածքը կը մնայ։ Յայտնի ու «լուռ» ընդդիմադիր հոսանքը տեղ գրաւած է կ. կոմիտէի եւ Քաղաքական Բիւրօի մէջ։ Այս ճեղքուածքն է ամէնէն մեծ վտանգը, որուն ենթակայ է տարիներէ ի վեր կոմունիստական կեդրոնը։ Այդ վտանգէն ազատելու փորձերը մենք տեսանք անցեալին մէջ։ Գրնդակահարութիւնները, վտարումներն ու աքսորները չկրցան վերջ տալ բացուած անդունդին։ Նոր վերջացած համագումարը գերազանցապէս կոչուած էր այդ ծանր խնդրին լուծում տալու։ Սակայն յաղթանակներէն յետոյ՝ դրութիւնը մնաց նոյնը։

Իսկ դիկտատուրան ճեղքուածք չի սիրեր. ան պէտք է ըլլայ միակամ ու միապաղաղ։ Դիկտատուրայի մէջ ո եւ է ընդդիմադիր հոսանք, թօքախտի հաւասար հիւանդութիւն մըն է, երբեմն կարող է մէկ կողմը մահացնել, բայց յաճախ՝ երկու կողմն ալ կը մահանան։ Այս հիւանդութենէն բռնուած բոլշեւիկեան ղեկավարութիւնը պիտի ըլլայ աւելի ջղային ու աւելի անընական իր շարժումներու ընթացքին, եւ ապա ուրեմն, աւե՛լի արկածախնդիր ու վնասակար։

Այս կարեւոր մատնանշումէն զատ, կ՚ուզէինք մեր ընթերցողներու ուշադրութեան յանձնել նաեւ գիւղացիութեան եւ բոլշեւիկներու փոխյարաբերութիւնը, որ իր կարգին, աւելի մեծ խրամատ մը կը բանայ դիկտատուրայի յենարաններուն մէջ։ Բանուորա-գիւղացիական իշխանութիւնը, իր 12 տարիներու տիրապետութեան ընթացքին, փոխանակ բանուորութիւնն ու գիւղացիութիւնը իրարու մօտեցնելու, իրարմէ աւելի հեռացուց։ 16րդ համագումարը շեշտուած խմբական բնոյթ կը կրէր, իրեն դէմ ունենալով ոչ միայն ընդդիմադիր մտաւորականութիւնը, այլ մասնաւորապէս 130 միլիոնի հասնող գիւղացիութիւնը։

Համագումարի կազմի պատկերը, այդ ուղղութեամբ, չափազանց յատկանշական է։ Համագումարին մասնակցած են 2,159 պատգամաւորներ, որոնցմէ միայն 1,268 հոգին քուէի իրաւունք ունէին — ասոնցմէ միայն 85 հոգին գիւղացի էին։ Այս կազմի 100ին 71ը կը ներկայացնէին ճարտարարուեստի շրջանները, 22ը պաշտօնեաները եւ միայն 7ը գիւղական զանգուածը։ Որպէս զի պարզ ըլլայ 7 առ հարիւրի այս չնչին մասնակցութիւնը, ըսենք որ Ռուսաստանի մէջ կայ մօտաւորապէս 200,000 գիւղ, 128 միլիոն բնակչութեամբ։ Որով 2000 գիւղ տուած է մէկ պատգամաւոր, և մէկուկէս միլիոն բնակիչ ունեցած է միայն մէկ ձայն։ Այս ալ Խորհրդ. Միութեան ներքին ամբողջ կազմի մեծագոյն խրամատն է, ծանր ու մտահոգիչ։

Ղեկավար խաւի և ներքին կեանքի վերյիշուած հիւանդագին իրողութիւններու առջեւ կը գտնուի Ստալինի դիկտատուրան, որ հոգեբանական եւ տնտեսական տուեալներէ դրդուած, երկիրը պիտի նետէ շատ աւելի ծանր արկածախնդրութեան մը մէջ, քան մենք ականատես եղած ենք անցեալին։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔՆԱՐԺԻՆՔ ՄԵՐ ՏԵՂԷՆ

«Նոր Օր» այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յուլիս 10)

— «Յունաստանի տնտեսական կեանքի մասին խօսելով անցեալ օր, կ՚ըսէինք թէ բաղդատմամբ ուրիշ երկիրներսւ, համեմատաբար աւելի տնտեսական կայունութիւն կը տիրէ եւ թէ կարելիութիւններ կան լաւագոյն հիմերու վրայ դնելու այս երկրի ֆինանսական ու առեւտրական վիճակը։

Աշխարհի հարստութեան եւ ոսկիի մթերման միջնաբերդը նկատուող Միացեալ Նահանգներն անգամ ցնցուեցան, աւելի խորացնելով միջազգային տագնապը, որ կը սպառնայ տիրող քաղքենի կարգերուն, եթէ դրամագլուխի եւ աշխատանքի ներդաշնակ գործակցութիւնը ապահովել կարելի չըլլայ։

Պաշտօնական տուեալներու համաձայն, Միացեալ Նահանգներու մէջ 4 միլիոն անգործներ կան։ Բանուորական դասակարգի թշուառութեան, քաղցի եւ ընկերային դիրքի մասին գաղափար կազմելու համար, կը բաւէ կարդալ ֆրանսացի տաղանդաւոր գրագէտ Ժօրժ Վիւհամէլի «Ապագայ կեանքէն տեսարաններ» գիրքը, որ ճամբորդի տպաւորութեան ձեւին տակ, «քաղաքակիրթ» Ամերիկայի բազմաթիւ ցաւական ու խորապէս ատելի երեւոյթներն ու վէրքերը կը մատնանշէ։

Արժանթինը՝ որ ատեն մը մագնիսի պէս քաշեց մեր գաղթականութիւնը Սուրիայէն եւ Յունաստանէն, այսօր մատնուած է տնտեսական անսովոր տագնապի։ Բազմաթիւ գործատուններ փակած են իրենց դռները եւ հազարաւոր բանուորներ թափառած փողոցներու մէջ։

Մեր գաղթականութիւնն ալ, այս հազարներուն մէջ, կը տառապի, կը հիւծի, գլուխը քարէ քար կը զարնէ նախկին բնակավայրը վերադառնալու համար։

Ֆրանսան՝ եւրոպայի մէջ միակն է որ տնտեսական տագնապ չունի։ Գործող բազուկներու համար աշխատանք չի պակսիր։ Ունինք մօտաւորապէս վաթսուն հազարնոց գաղութ մը, որ ինքնապահ է, գոհ է իր վաստակէն ու վիճակէն։ Բայց հոն ալ ուրիշ դժբախտութիւն բոյն դրած է։ Ծանր ու սեւ աշխատանքը երկսեռ երիտասարդութեան թոքերը կը մաշեցնէ եւ անկողին կը գամէ շատերը։

Գրեթէ ամէն տեղ, այս մռայլ պատկերը կայ, աւելի կամ նուազ գունաւոր։ Յունահայ գաղթականը թող չի դժգոհի իր աշխատութենէն, վաստակէն ու կեանքի պայմաններէն. չխաբուի շողշողուն խայծերէն ու շարլաթանութիւններէ, որոնք իրմէ կը խլեն իր ոտքի տակի հողն ալ։

Փոխանակ նոր ասպարէզ ու գործունէութեան նոր դաշտեր փնտռելու, լաւագոյն է ամբողջ կորովը սպառել տեղւոյն վրայ եւ կերպ մը քաշքշել կեանքը։ Միայն մենք չենք անգործութենէ ու թշուառութենէ տառապող, մեզի հետ բաղդակից են նաեւ բնիկները եւ յոյն գաղթականները։»

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կը կատարուին Կանտիի հետ, որպէսզի հրահանգէ յեղափոխական պայքարի դադար։ Այս պայմանով, Կանտի պիտի հրաւիրուի Լոնտոնի ժողովին,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քրտական կռիւները կը շարունակուին

«Թայմզ»ի մասնաւոր թղթակիցը Պոլսէն կը տեղեկացնէ Յուլիս 15 թուականով.— Էրզրումէն հասած հեռագիրները կը յայտնեն թէ կռիւները կը շարունակուին հիւսիս-արեւելեան Քիւրտիստանի մէջ։ Զօրաբանակի հրամանատար Սալիհ փաշան ունի 12,000 զօրք եւ ժանտարմաներ։ Քրտական ուժերը աւելի պակաս են։ Բայց կ՚երեւի որ շատ լաւ զինուած են։ Քիւրտերը որ կը ձգտէին կտրել Վանի ճանապարհը չյաջողեցան իրենց ձեռնարկին մէջ եւ նահանջեցին, ու հիմա ինքզինքնին կը պաշտպանեն լեռնային մասերու մէջ, Արարատի շրջակաները։ Գնդապետ Մահմուտ, որ Թրքական բանակի նախկին սպայ մըն է, կը գտնուի քիւրտ ղեկավարներուն մէջ եւ կը վարէ շարժումը։ Կը հաստատուի որ այժմ կռիւները շատ կատաղի բնոյթ կը կրեն։

Ազգային ժողովի անդամ Ֆալիհ Ըըֆքի պէյ, «Միլլիյէթ»ի մէջ կը գրէ.— Ներկայ խռովութիւնները աւելի մեծ կարեւորութիւն ունին քան 1925ի Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը։

«Այն Քիւրտերը որ ազատած էին Թուրքիայէն 1925ին, կ՚երեւի որ մեծ աշխատանքի ձեռնարկած էին կարեւոր շարժման մը պատրաստուելով։ Անոնք ընտրեցին այս վայրկեանը շարժելու համար, որովհետեւ կը կարծէին թէ Թուրքիոյ ուժերը թոյլ էին։ Այսու հանդերձ Թրքական զօրքը տեղական ազգաբնակչութեան կողմէ լաւ ընդունելութիւն գտաւ, եւ անոնք կատարեցին իրենց պարտականութիւնը»։

Քիւրտ ցեղերու եւ Թրքական բանակի միջեւ թշնամութիւնները շաբաթներ տեւեցին, եւ ոչ մէկ կողմը մինչեւ հիմա վերջնական յաղթանակ մը չկրցաւ արձանագրել։ Մեծ լռութիւն կը տիրէ Թուրք պետական շրջանակներու մէջ, կատարուած գործողութիւններու մասին։

Դժուար է կացութեան ճշգրիտ պատկերը տալ։ Բայց, բացայայտ է որ Մակուի եւ Ջէլալի ցեղախումբերը, որ 32,000 մարդ կը հաշուեն, ձեռնարկեցին ներկայ ապստամբութեան եւ կրցան ի վերջոյ միանալ Հայտարանցի աշիրէթին հետ։

Այս հեռագիրներէն կ՚երեւի որ Թրքական յաջողութիւնները, որոնց մասին կը խօսէր Լնկիւրիի գործակալութիւնը, կը վերաբերին այն շարժումին, որ Ջիլանի քիւրտերը կատարեցին Վանի ճանապարհը կտրելու համար, ու ձախողեցան։ Իսկ միւս ճակատներու վրայ կատաղի կռիւները կը շարունակուին։

400 վիրաւոր Աղեքսանդրիոյ մէջ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 յուլիս.— Վերջին լուրերու համաձայն, Աղեքսանդրիոյ դէպքերու ընթացքին, երէկ, սպաննուեցան 17 անձեր. իսկ 400 ծանր կամ թեթեւ վիրաւորներ կան։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 130 հոգի։

Ազգայնականները, այս առտու, նոր ցոյց մը եւս կազմակերպեցին։ Քանի մը հարիւր ցուցարարներ, փորձեցին քաղաքին կեդրոնը գրաւել, զինուորական եւ ոստիկանական ուժերը շուտով ցրուեցին զանոնք։ Բայց 3 ցուցարարներ եւ 4 ոստիկաններ վիրաւորուեցան։ Գունդ մը հետեւակ եւ մէկ տասնեակ ձիաւոր եւս ղրկուեցաւ։

Ձերբակալուածներուն մէջ կը գտնուին Աղեքսանդրիոյ Վաֆտ կոմիտէի հինգ անդամները։

Անգլիա եւ Եգիպտ. խռովութիւնները

Հնդկաստանի եւ Մալթայի դէպքերէն յետոյ, Աղեքսանդրիոյ խռովութիւնները յուզման մատնած են Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները։ Պահպանողական պետ Ս. Պոլտուին, Երեսփ. Ժողովին մէջ՝ տեղեկութիւններ ուզեց կառավարութենէն։ Վարչապետը պատասխանեց թէ օտարականներու կեանքն եւ ինչքը պաշտպանելու համար, երկու զրահաւոր ղրկուած են Աղէքսանդրիա։

Պահպանողականները գոհ են կառավարութեան ձեռք առած միջոցէն։ Բայց քանի մը ընկերվարականներ բողոքեցին թէ կառավարութեան այդ կերպ միջամտութիւնը՝ հարուած մըն է եգիպտական ժողովուրդի ազատութեան. պատասխան տրուեցաւ թէ ընկերվարականներու դիտողութիւնը «ի կարգի» չէր. որովհետեւ, անգլիական կառավարութիւնը կրկին անգամ հրահանգ տուած է Եգիպտոսի անգլ. Մարզպանին որ բացարձակ չէզոքութիւն պահէ։

Ազդարարութիւն Սըտգըի եւ Նահասի

Աղեքսանդրիոյ դէպքերուն հետեւանքով, Եգիպտոսի Անգլ. Մարզպանը տեղեկացուց վարչապետ Սըտքը փաշայի թէ անգլիական կառավարութիւնը պատասխանատու կը բռնէ զինքը օտարականներու ապահովութեան եւ պաշտպանութեան հարցին մէջ։ Նման ազդարարութիւն եւս եղաւ Նահաս փաշայի, ազգայնական շարժումի պետին։ Գահիրէի թերթերը կը գովեն Անգլիոյ անկողմնակալ ընթացքը։ Խռովութեանց ընթացքին անգլիական զօրախումբերը փակեցին զօրանոցին դռները գոհացան պատուհաններէն դիտելով։ Օտարականները սակայն, դժգոհ են։ Կ՚ըսուի թէ Աղեքսանդրիոյ իտալական հիւպատոսը բողոքներ ներկայացուցած է Անգլիական իշխանութեանց։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 30

ՌՕԱՆԷՆ

Բենիամին Թորոսեան	100
Արշակ Պողիկեան	100
Ղազար Պագրճեան	100
Միրիճան Շահպազեան	100
Ասատուր Տէրէճեան	100
Մեսրոպ Թորոսեան	100
Ներսէս Քէօսէեան	100
Խորէն Յովհաննէսեան	100
Գումար	800
Նախորդ գումար	36,980
Ընդհ. գումար	37,780

ՄԵԶՄԷ ԴՈՒՐՍ

ԱՆԳԼԻԱ՝ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Յեղափոխութիւնը չէ դեռ, որ մարդու եւ նիւթի զոհողութեան անողոք պահանջը կը կախէ Եգիպտոսի գլխուն։ Բայց արդէն, 400 հոգիներու արիւնը քաղքի մը մէջ որ մէկն է երկրին լուսարձակներէն, կրնայ պատմութիւնը կրկնել իւղի կաթիլին, ու տարածուիլ՝ մինչեւ կորսնցնէ իր մեկնակէտը։

Դիւրին է սանձերը քակել բնազդական ամբոխին, որ յեղափոխութեան մէջ՝ կը քալէ գաղափարի մը ետեւէն՝ կիրք մը հետապնդելու համար եւ ատով իսկ՝ կը դժուարացնէ դէպքերու նախատեսուած կարգը։

Նահաս եթէ ձախողի, պատճառը պէտք է վերագրէ ամբոխին մէջ իր արագ յաջողութեան։ Որովհետեւ հարց է.— Վարչապետ ու կուսակցապետ Նահասը պիտի կրնա՞յ մնալ կորովի ամբոխավարը, որ գրգռելէ յետոյ ժողովուրդին կիրքը, անոր տայ ուզուած ուղղութիւնն ու չափը։

Ամէն պարագայի մէջ, Աղեքսանդրիոյ դէպքը իր նժարին վրայ կ՚իյնայ վատ ծանրութեան պէս։ Եւրոպացիներու սպանումն ու կողոպուտը գերագրգիռ ամբոխին կողմէ, կրնան միջամտութիւնը հրաւիրել օտար պետութեանց, որոնք իրենց կարգին՝ յանձնառութեանց լրիւ գործադրութիւնը պարտադրեն Անգլիոյ՝ իբրեւ օտարականներու պաշտպանի։

Զինուորական միջամտութեան մը ի նպաստ, պատրուակը տուաւ արդէն ամբոխը ինքն իսկ։ Բայց, հակառակ ատոր, արեւելեան հոգեբանութեան մէջ այս փորձու ճարտարբեմադրիչը՝ Անգլիա, զգուշանալով մէկ տեղնոր բարդութիւն մը եւս աւելցնելէ ներքին ու արտաքին բազմաթիւ ու այլազան հոգերուն վրայ, թերեւս պէտք չի տեսներ աճապարելու։ Բորբոքած ամբոխին սանձերը՝ առ այժմ գոնէ իր ձեռքին մէջ են։ Փորթ Սաիտի, Աղեքսանդրիոյ, Գահիրէի եւ Իսմաիլիէի իր պահակազօրքը՝ միացած ծովային ուժին, կը բաւեն իր արեան մէջ խեղդելու ժողովուրդ մը, որ նիւթապէս թէ բարոյապէս մանաւանդ, այնքան ալ հասունցած չէ, քալելու համար յամառ յեղափոխութեան մը դաժան ճամբէն։

Նահասի կը մնայ օրինակ առնել իր օտարհականակորդէն։ Քալել ամուր եւ յամր, նուազ զոհողութեամբ. առայժմ գոհանալ փըրթօնով զոր աշխատաւորական դահլիճը զիջեցաւ ու դարձեալ թերեւս հրամցնէ իրեն…

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐԸ

Լօզանի դաշնագրին մէջ պայման էր դրուած, որ փոխանակելիները իրենց շարժուն ստացուածքին համար պաշտօնական ցուցակներ պիտի կազմեն եւ խառն յանձնախումբի հաւանութեան ենթարկուելէ ետք միայն, անոնք հաշուի պիտի առնուին։ Գալով անշարժ կալուածներուն, անոնք պատերազմէ ետք գըտնուած իրենց վիճակով միայն պիտի գնահատուին։ Թուրքերը կը կարծէին որ շարժական գոյքերու համար կանոնաւոր պաշտօնական եւ վաւերացուած ցուցակներ կազմել Յոյներու համար գրեթէ կարելի չէր, քանի որ անոնք ա՛յնչափ հապճեպով փախեր էին եւ ամէն մարդ միայն իր կաշին փրկելու մասին խորհած էր։ Իսկ հելլէնական գրաւումէն դուրս գտնուող տեղերու Յոյներու թիւն ալ պզտիկ տոկոս մը միայն կը կազմէր, բացառութիւն ըլլալով Սեւ ծովի եզերքը բնակողները, որոնք իբրեւ «Պոնտոսի ապըստամբներ»ը քէմալականներու կողմէ ճնշուած՝ ստիպուեր էին լքել իրենց բնակավայրերը։ Իսկ Յոյներու անշարժ կալուածները՝ մեծ մասամբ պատերազմական շրջանակի մէջ գտնուած՝ կռիւներու ընթացքին կամ հելլէնական նահանջի ժամանակ հրկիզուած էին եւ հետեւաբար անոնց նիւթական արժէքը չափազանց պակսած էր։ Թուրքերը 4—5 ամսուան մէջ կրցեր էին իրենց շարժուն գոյքերուն համար օրինական ցուցակներ կազմել, իսկ իրենց անվնաս մնացած շէնքերն ու հողերը եռապատիկ թիւով Յունաստան խուժող յոյներուն անբաւարար՝ մէկ օրէն միւս օր շատ մեծ արժէք ստացեր էին։

Այս ամէնը նկատի առնելով գաղթող 350 հազար Թուրքերուն թողօնը մէկ միլիոն 200 հազար Յոյներու ձգած ինչքէն աւելի մեծ արժէք մը կը ներկայացնէ, — կը կարծէին Թուրքերը եւ այդ մտածումով ալ Լօզանի այս կարգադրութիւնը իրենց նպաստաւոր կը գտնէին։ Գործադրութեան սկզբնական փորձերը ցոյց տուին, սակայն, որ Թուրքերու այս հաշիւները բոլորովին ճիշդ չէին։ Եւ որովհետեւ կը մտածէին իրենց դատարկ գանձը լեցնել հելլէն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք հաշուեյարդարի խոշոր տարբերութեամբ, տեսան, որ գուցէ օր մը, իրենք ստիպուին բան մըն ալ վրայ տալ։ Անմիջապէս ուրեմն այդ կարգի անախորժ կացութեան մը մէջ չգտնուելու համար, երկարաձիգ բանակցութիւններու եւ ճնշումներու ընթացքին, հելլէն կառավարութիւնը ստիպեցին որ հինգ հարիւր հազար սթերլին ոսկի պահ դնէ իրենց՝ Թուրքերու ստանալիք վերադիրի ի հաշիւ։

Տարիներու բանակցութիւնները երկու անգամ համաձայնութեան յանգեր էին, բայց զանազան պատճառներով հելլէն կառավարութեան կողմէ չէին գործադրուած՝ իբր չափազանց աննպաստ։ Վէճը միշտ առկախ մնացած էր եւ երբեմն սուր եւ վտանգաւոր հանգամանք ալ կը ստանար, քանի որ հելլէն կառավարութիւնը՝ իր երկիրը նետուող խոշոր զանգուածները պատսպարելու մտահոգութեամբ, շատ մը Թրքահպատակներու կալուածներն ալ ստիպուած էր անոնց տրամադրել։ Եւ քանի անոնք կարելի չէր ըլլար անմիջապէս պարպել, իբր փոխարինութիւն, Թուրք կառավարութիւնն ալ, Պոլիս գտնուած հելլէնահպատակներու մեծարժէք կալուածները կը գրաւէր։ Միւս կողմէ Թուրքերը կը շարունակէին անտանելի սեղմումներու ենթարկել Պոլսոյ Յոյները։

Շահ մը կա՞ր այս անբնական վիճակին շարունակման մէջ։

Հելլէն քաղաքագէտներէն ոմանք կը կարծէին թէ լաւագոյն օրերու սպասելով՝ մեծ բան մը չեն կորսնցներ։ Այդպէս չէր մտածեր սակայն Պ. Վէնիզէլոս։

Երկու տարի առաջ իշխանութեան գլուխ գալով, տեսաւ որ երկիրը ներքնապէս տկար է։ Վարչաձեւի պայքարները կը խանգարէին կառավարական ներքին կազմը։ Տնտեսական խեղճ վիճակը եւ բնականոն ընթացքի մը մէջ չգտնուող անհամար բազմութիւններու տառապանքը անհրաժեշտ կը դարձնէին արտաքին կեանքի ապահովութիւնը ձեռք բերել եւ երկրին վերաշինութեամբ միայն զբաղիլ։ Արդէն, ներքնապէս խանգարուած պետականութիւն մը, երբ պատերազմէն ալ պարտուած դուրս կ'ելլէ, քաղաքական սնանկութեան դատապարտուած է։

Առաջին առթիւ, ուրեմն, վարչապետը կրցաւ Իտալիոյ հետ համաձայնիլ եւ բարեկամական դաշինք մը կնքել։

Յետոյ կարգը եկաւ Սերպիոյ, որ Փանկալոսեան դիկտատորութեան ատեն կրցեր էր չափազանց մեծ առանձնաշնորհներ կորզել հելլէն կառավարութենէն։ Այդ վնասակար համաձայնութիւնն ալ կրցաւ նոր դաշնագրով մը բոլորովին օգտակար վիճակի վերածել։ Մեծ պետութիւններու պատերազմեան վիճակէն ժառանգ մնացած պարտքերու խնդիրը մեծ ճարտարութեամբ մը կրցաւ երկրին ի նպաստ կարգադրութեան մը յանգեցնել եւ ո՛չ միայն երկրին պիւտճէն չբեռնաւորել, այլ բան մըն ալ — միլիոնաւոր տրախմիներ — վրայ առնել։ Պուլկարիոյ հետ ալ առկախ բոլոր խնդիրները կարգադրեց եւ շատ հաւանական է, որ մօտ ժամանակէն անոնց հետ ալ կնքէ բարեկամական դաշինք մը, ինչպէս արդէն կնքած է Ռումանիոյ հետ։

Կը մնար ուրեմն, միայն Թուրքիան։ Եւ ասիկա դժուարագոյններուն մեծագոյնն էր, որովհետեւ անոր հետ ունեցած խնդիրը ո՛չ միայն երկրին ընդհանուր քաղաքականութիւնը կը շահագրգռէր, այլ մէկուկէս միլիոնի մօտ գաղթական յոյն տարրին տնտեսութիւնը։ Գաղթականները կը կարծէին որ իրենց ըլլալիք հատուցումին մէկ չնչին մասը միայն ուրացած են եւ դեռ հարիւրաւոր միլիոններով սթերլիններ պիտի գանձեն Թուրք կառավարութենէն եւ իրենց տնտեսութիւնը տանելի վիճակի պիտի վերածեն։

Արդ, ո՛չ մէկ քաղաքական կուսակցութիւն, Յունաստանի մէջ, կը կարծէր որ Թուրքերէն կարելի է բան մը ստանալ բանակցութիւններով եւ համաձայնութիւններով։ Արդէն Թուրքերը տարիներէ ի վեր կը կը խաղցնեն նոյնիսկ մեծ պետութիւններու իրենց պարտատէրները եւ իրենց որոշ, անվիճելի պարտքերն իսկ չեն վճարեր։ Միւս կողմէ, կրկին, քաղաքական ոչ մէկ կուսակցութիւն կը կարծէ որ Լօզանի դաշնագրով հելլէն կառավարութիւնը պարտաւոր է ամբողջական հատուցում ընել յոյն գաղթականներու, որոնց հանդէպ պետութեան պարտաւորութիւնը ազգային - ընկերային աջակցութեան մը սահմանին մէջ միայն կ'ամփոփուի։

Եւ սակայն, եօթ տարիէ ի վեր եկող գացող կառավարութիւններէն եւ ոչ մէկը քաղաքական քաջութիւնը ունեցած էր այդ ճշմարտութիւնը գաղթականներուն երեսին պոռալու եւ ըստ այնմ ալ վճռական որոշումներ ձեռք առնելու։ Բոժոժը կախելու քաջութիւնը կրնար ունենալ միայն Վէնիզէլոսի պէս ուժեղ անհատականութիւն մը եւ անոր նախագահած կառավարութիւնը։ Ան, առանց նկատի առնելու ընտրական եւ այլ ներքին անյարմարութիւնները որ կրնային յառաջ գալ այդ կարգի ձեռնարկէ մը, եւ որ ուրիշ որ եւէ պետական անհատի մը քաղաքական մահը պիտի նշակէր, ճակատաբաց եւ իրեն յատուկ ուժգնութեամբ դառն ճշմարտութիւնը նետեց գաղթականներու ճակտին։ Բացատրեց անոնց թէ հելլէն կառավարութիւնը գաղթականներու հանդէպ ունեցած ազգային-ընկերային պարտականութիւնը լիուլի կատարած է արդէն, յանուն գաղթականութեան 30 միլիառ տրախմիի մօտ զոհողութեան բեռ մը ստանձնելով եւ թէ ալ աւելի բան մը սպասել՝ անարգանք մը պիտի ըլլայ երկրին մնացեալ երեք չորրորդ ժողովուրդին համար։

Ուրեմն Պ. Վէնիզէլոս, պետական կեանքի իրականութենէն բխած անհրաժեշտութեան մղումով, համաձայնեցաւ նաեւ Թուրքերուն հետ, որպէսզի հելլէն եւ Թուրք պետութիւնները իրենց ձեռք գտնուած փոխանակելիներու գոյքերը պահեն ու նոյնիսկ քանի մը հարիւր հազար սթերլին ալ կառավարութիւնը վճարէ Թուրքերուն։ Այդ համաձայնագրով, որու մանրամասնութիւնները անշուշտ «Յառաջ»ի ընթերցողները կարդացած կ'ըլլան, կը տեսնուի որ Թուրք կառավարութիւնն ալ, խնդիրը օր առաջ վերջացնելու փափաքով, զիջողութեան ոգի մը ցոյց կուտայ։ Թուրքերն ալ իրենց կարգին ցարդ անշեղ գործադրած սկզբունքէն բան մը վրայ տուին։ Ամէն գնով Թուրքիոյ քրիստոնեաները երկրէն դուրս նետելու իրենց ծրագիրը խոշոր հարուած մը ստացաւ, քանի որ կը հաւանին թէ Պոլիս գտնուող Յոյները անխտիր էթապլի նկատուին։

Այսպէս ուրեմն, հելլէնեւ Թրքական յարաբերութիւնները տարիներ վերջ իրենց բնական հունին մէջ կը մտնեն եւ միջերկրականեան այս երկու պետութիւններն ալ իրենց տարակարծութեանց վերջ կուտան։

Մ. Է.

ՔԻՒՐՏԵՐ

ԹՈՒՐՔԵՐ ԵՒ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐ

«Թայմզ» յուլիս 12ին խմբագրական մը նուիրած է քրտական շարժման։ Խմբագրականը մանուածապատ ակնարկութիւններ կը պարունակէ, որոնք ցոյց կու տան թէ քրտական շարժման պատրուակով, Թրքական-ռուսական եւ պարսկական յարաբերութիւններն են որ կը ճշտուին։ «Թայմզ» շեշտելով երրորդ կառավարութեան մը (խորհ. Ռուսաստանի) միջամտութեան հաւանականութիւնը, խօսք չըներ չորրորդ կողմին համար (որ Անգլիան կը ներկայացնէ), գիտնալով որ Պարսկաստանը այդ կարեւոր կէտը կը հասկնայ։ ԽՄԲ.

Թրքական կառավարութիւնը նորէն լուրջ դժուարութիւններու մատնուած է քրտական ցեղերուն հետ։ Անցած ամիս, Բայազիտի եւ Վանի Թրքական իշխանութիւնները կը տեղեկացնէին քրտական «աւազակախումբերու» ասպատակութիւններու մասին, որոնք անցած էին Պարսկաստանէն եւ միացած Թրքական Քիւրտիստանի իրենց համակիրներուն։

Այս ներխուժումը կը տարածուէր Արարատի շրջանը, ուր Թուրքիա, Խորհ. Ռուսիա եւ Պարսկաստան միացման կէտեր ունին, եւ կ'երկարէր հարաւ, մինչեւ 150 մղոն Պարսկական Ուրմիա։ Կը յայտնուի թէ այս յարձակումներու ղեկավարները այն քիւրտերն են, որոնք 1925ի Թրքական Քիւրտիստանէն ապաստանեցան Պարսկաստան։ Այդ տարին աւելի ընդհանուր ապստամբութիւն մը, որ պայթեցաւ Տիարպէքիրի եւ Խարբերդի շրջաններուն մէջ, ստիպեց Թրքական կառավարութիւնը զօրակոչի ենթարկել 70 հազար մարդ։ Ժամանակաւոր յաջողութենէ մը յետոյ ապըստամբները պարտուեցան։ Իրենց ղեկավար Շէյխ Սաիտ եւ աւելի քան 40 ուրիշ ղեկավարներ (200 հոգի -«Յառաջ») մահուան դատապարտուեցան, իսկ միւսները փախան Պարսկաստան։

Թրքական յաղթանակէն յետոյ կառավարութիւնը մեծ ջանքեր թափեց Թրքացնելու Քիւրտերը։ Մօտաւորապէս հազար յայտնի ընտանիքներ փոխադրուեցան արեւմտեան Փոքր Ասիա։

Թուրք ուսուցիչներ ղրկուեցան դաստիարակելու քիւրտերը Թրքական ուղղութեամբ. (գործնականի մէջ քիւրտ երիտասարդութիւնը ձեւափոխել Թուրք երիտասարդութեան։ Քէմալական բարենորոգումները մտցուեցան մէկ քանի քրտական քաղաքներու մէջ։ Բայց հակառակը, այդ ձեռք առնուած միջոցները և «Թուրքիզմ»ի քարոզութիւնները քէմալական վարչաձեւի անյաջողութեան յանգեցան Արեւելեան Նահանգներուն մէջ։ Կէս-Թափառաշրջիկ հորդաները եւ խաշնարածները միջոցներ ունէին խուսափելու հարկահաւաքներէն, քարոզիչներէն եւ նոյնիսկ ոստիկաններէն։ «Աւազակները» միշտ շարժման մէջ էին երկրի մէջ։ Եւ այն դժուարութիւնները որ կը կրէին Թրքական իշխանութիւնները ճամբայ բանալու եւրոպացի անցորդներու համար Քիւրտիստանէն, ցոյց կու տայ որ Քիւրտերու խաղաղեցումը շատ անկատար էր քան կ'ուզէր ցոյց տալ Թրքական մամուլը։

Միեւնոյն ժամանակ պէտք է ըսել որ Թրքական կառավարութիւնը պատճառ պիտի ունենար քրտական հարցի հանդէպ որ եւ է մտահոգութիւն ունենալու, եթէ չըլլար այն փաստը, որ Քիւրտերը կեդրոնացած չեն Թուրքիոյ մէջ։ Քիւրտերէն ոմանք տեղաւորուած են Ֆրանսական Սուրիոյ հիւսիսը, մաս մը կը բնակին Խորհրդային Հայաստան, եւ Մուսուլի նահանգը (Իրաք), մեծամասնաբար քրտական է։ Բայց ամէնէն կարեւոր քրտական տարրը, Թուրքիայէն դուրս, կը գտնուի հիւսիս արեւմտեան Պարսկաստանի մէջ, եւ այս ժողովուրդն է որ բազմաթիւ թելերով կապուած է Թուրքիոյ Քիւրտերուն հետ, եւ իր մէջ ընդունած է բազմաթիւ տարագիրները Թուրքիայէն փախած, որոնք տեւական ձգտած վիճակ մը ստեղծած են Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ։ Պէտք է յիշել նաեւ որ Թուրքիոյ Քիւրտիստանի այդ մասը վիճելի հողամաս մը եղած է մինչեւ 19րդ դարու կէսերը։ Նոյն իսկ պատերազմէն յետոյ, Պարսկաստանի պատուիրակութիւնը Խաղաղութեան Համաժողովին մէջ պահանջեց Էրզրումը եւ Տիարպէքիրը։ Միւս կողմէ Պարսիկները մոռցած չեն Թրքական զօրքերը, ինչպէս նաեւ Ռուսական բանակը, որոնք պատերազմի ընթացքին, Ուրմիոյ շրջանը մտան։ Եւ եթէ նկատի առնենք Թրքական մամուլի քննադատութիւնները, պարզօրէն կ'երեւի որ Թուրքիա կ'ուզէ իր իրաւասութեան տակն առնել պարսկական Քիւրտերը, սահմանային նոր ճշդումով մը։ Բայց թէեւ, Թուրքիոյ գրգռուած վիճակը բաւականին հասկնալի է, միւս կողմէ Թուրք մամուլը կը թուի թէ կը մոռնայ որ պարսկական մնայուն զօրքը (միայն 25,000 մարդ) այնքան ուժեղ չէ որ հսկէ երկրի մը սահմաններուն, որ մօտաւորապէս երկու անգամն է Փոքր Ասիոյ, եւ այս զինուած Թափառաշրջիկներն, ինչպէսիքն են Քիւրտերը, դիւրութեամբ կարելի չէ զսպել։

Բարեբախտաբար պատճառ չկայ հաւատալու թէ Թուրքիոյ եւ խորհ. Ռուսաստանի բարեկամութիւնը վատ մտադրութիւն մը ունի Պարսկաստանի միապետութեան դէմ. կամ կապակցութիւն մը կայ քրտական ներխուժման դէպի Թուրքիան եւ բոլշեւիկ զօրամասի պարսկական սահմանի բռնաբարման միջեւ։ Թուրք պարսկական սահմանային յանձնախումբ մը, որ անցեալ ամառ նիստ գումարեց ճշդելու սահմաններու վրայ տեղի ունեցած դէպքերու պատասխանատուութիւնները, նորէն պէտք է նիստի կանչուի այս թարմ դէպքերը քննելու։ Եւ յուսալի է որ այդ յանձնախմբի գործունէութիւնը պիտի կրնայ խաղաղեցնել Թրքական դիւրագրգռութիւնները։

Թուրք-պարսկական բարեկամութեան մինչեւ որեւէ խանգարում, մէկ կողմի անուշադրութեան կամ միւս կողմի անտեղի քննադատութեանց բերումով, պիտի նշանակէր գործել խաղաղութեան դէմ եւ Միջին Արեւելքի հանգիստը խանգարել։ Այս երկու երկիրներու յարաբերութեան խանգարումէն կրնայ օգտուիլ երրորդ ուժ մը,— այս պարագային խորհ. կառավարութիւնն է որ կարող է ուրախանար, զօրացնելով իր ազդեցութիւնը, միջամտելով երկու վիճող կողմերուն գործերուն։ Ուշագրաւ է որ յանկարծակի, անցեալները Ռուսաստանը ուժեղացուց իր Սեւ Ծովու նաւատորմը, այնպիսի ձեւով որ անկասկած կը բռնաբարէր Լօզանի դաշնագրի օրէնքները։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԹՈՌԸ

Հետաքրքրական է գիտնալ թէ մահապարտները ի՞նչպէս ելեկտրահար կ'ըլլան երբ նստին ելեկտրական աթոռին վրայ։

Ընդհանուր առմամբ, ոճրագործները անվախ ու աներկիւղ կը մօտենան ելեկտրական աթոռին, եւ անոր վրայ կը նստին զարմանալի պաղարիւնութեամբ մը։ Երբեմն մահապարտներէն ոմանք կը բողոքեն իրենց մեղապարտութեան մասին կամ անկարեւոր խորհրդածութիւններ կ'ընեն։

Առանց վայրկեան կորսնցնելու դահիճը գործի կը սկսի, ելեկտրաբերներէն մէկը կը դնէ մահապարտին ձախ բումբին վրայ, իսկ միւսը՝ գլուխի յետսակողմին վարի մասը, մինչդեռ պահապանները կը հաստատեն փոկերը, անշարժութեան մատնելու համար ենթակային թեւերը, ոտքերը եւ իրանը, դահիճը նոյն վայրկեանին դիրք բռնած անկողնոցի մը մէջ, կը հաստատէ ելեկտրական հոսանքը, որ լոյսի ցայտումով կ'անցնի մահապարտին մարմնին մէջէն։ Այն պահուն որ դահիճը իր շարժումը կը կատարէ, կայծի ճարճատիւններու աղմուկ մը կը լսուի, եւ ոճրագործին մարմինը ընդոստ վեր կը ցատքէ, կարծես փրցնել կ'ուզէ զինքը կաշկանդող կապերը։ Երբեմն մուխի բարակ սիւն մը դուրս կը հոսի այն սաղաւարտին տակէն, որ ելեկտրաբերը կը բռնէ գլխուն վրայ, եւ այրած մսի թեթեւ հոտ մը կը զգացուի։ Թեւերը նախ կը կարմրին, յետոյ կը ճերմկնան, վզին մկանները կ'ուռին եւ պողպատի կարծրութիւնը կը ստանան։ Երկու վայրկեանէն կը քաշեն երկժանին, մարմինը դէպի ետ կ'իյնայ եւ մկանները կը թուլնան։

Սովորաբար, ելեկտրական հոսանքի կիրարկում մը կը բաւէ վայրկեանապէս ելեկտրահար ընելու մահապարտը, սակայն երբեմն կը պատահի որ ենթական հոսանքին ազդեցութեան տակ բոլորովին չի մահանար. այն ատեն բժշկին քննութեան վրայ, ելեկտրական երկրորդ հոսանք մըն ալ կը կիրարկուի, թէեւ այս վերջին պարագան խիստ հազուադէպ է։

Ելեկտրաշարժ սկզբնական ուժը խոնաւ հաղորդիչին գործ
ծութեան շնորհիւ, 8 10 ամփ
հոսանք մը կը ղրկէ մարմ
մէջ։ Այդ ելեկտրական հոսա
անմիջապէս կորսնցնել կու
ենթակային գիտակցութիւնը,
առաջ կը բերէ ուղեղի անդամ
լուծութիւն։ Այնուհետեւ հոսա
քը կը վերածուի 3 4 ամփ
զերծ պահելու համար մարմ
այրումէ, եւ պահպանելու սր
շնչառական գործարաններուն
ուղեղին անդամալուծութ
մահացումի գործողութեան
լոր յաջորդական երեւոյթն
տեւողութեան ընթացքին, ո
կ'ապահովեն կեանքին ամբո
կան բնաջնջումը։

Ելեկտրահարութեան մի
կամ այդ գործողութենէն ան
ջապէս յետոյ, մահապա
մարմնին ջերմութիւնը 140
տիճանի (Ֆարընհայթ) կը հա
իսկ ուղեղին ջերմութիւնը կը
տենայ եռալու աստիճ
այնպէս որ ելեկտրահարու
վերջ անկարելի է ենթական
կին վիճակին վերադարձնել.

Գաղափար մը տալու հա
գործածուած ելեկտրական ու
զօրութեան վրայ, ըսենք թէ
կը հաւասարի ելեկտրական
ամբուլներուն հայթայ
մրցեալ ուժին։ Այդ ուժը
տաւորապէս երեք քա
կ'անցնի ուղեղին մէջէն, ե
թական իր գիտակցութիւնը
ռովին կը կորսնցնէ 1·240րդ
վայրկեանի մը մէջ. այդ
գութիւնը գերազանց է այն
գութենէն, որով ջղային
թիւնը ի կենդանութեան կ'
նագրէ ցաւին զգացողութ
Հետեւաբար, ելեկտրահարութ
այս մեթոտը վայրկենապէս
կը պատճառէ եւ մահապա
ազատ կը պահէ չարչարանք

Գիտական մանրակրկի
սումնասիրութիւններու շն
կարելի եղած է հաստատե
մեկ ամփէր ուժ ունեցող
տրական հոսանք մը ուղեղ
րայ կը ներգործէ 1)700րդ
վայրկեանի մը մէջ, այսինք
անգամ աւելի արագ քան
յին դրութիւնը՝ որ կ'արձան
ցաւը։

Ուստի, ինչպէս ըսինք,
տրահարութեան միջոցին մ
պարտները բնաւ ցաւ չեն զ
հակառակ անոնց դէմքի ծ
ծռութիւններուն, մկանայի
բաւոր պրկումներուն եւ ջղա
թիւններուն։

Հ. Տէ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ Կ'ԱՐԹՆՆ

ԸՆԴՀ. ՄԻԹԻՆԿ
ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷ

Քիւրտ ժողովուրդի ամ
մեծ պարագլուխներէն պե
Ջատէ Քեամրան պէյ, որ նոր
րատարակուելիք «Քիւրտիս
թերթին խմբագիրն է եւ ք
անկախութեան կոմիտէի հեղ
կաւոր ներկայացուցիչը, Դա
կոս եկաւ եւ հոս գտնուող
քիւրտերը հաւաքելով միթի
գումարեց։ Նոյն հաւաքո
ան պարզեց «Քիւրտիստան»
թերթի մը հրատարակու
ձեռնարկը եւ քիւրտ լեզու
դանի պահելու պէտքը։

«Ներկաները շնորհակա
թեամբ ընդունեցին եւ ողջու
այդ ծրագիրը եւ խոստացա
մէն գնով օժանդակել եղած
առաջարկին։ Վերջը, Ներկա
պատուիրակութիւն մը ըն
ներկայանալու Շէյխ Թաճէ
էֆէնտիին եւ Ներում խնդր
մահուան դատապարտուած
քիւրտերուն համար»։

ՏՈՄՍԵՐ

«ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ»

Մեզմէ ով որ Larousseի բառարանը թերթատեր, եւ յատուկ անուններու բաժնին մէջ Հայ բառը փնտռեր է, զարմանքով տեսեր է, որ հայը իբրեւ տիպար, հին քիւրտ մը կը ներկայացուի:

Թերեւս քանի մը տասնեակ տարիներու եթէ չըսենք դարշրջանի մը կնիքը կը կրէ այդ պատկերը, որ Ասիոյ խորքերը ճամբորդութիւն ըրած գիտունի մը կամ սովորական ճամբորդի մը մէկ լուսանկարին արտատպումն է, ժամանցի համար առնուած:

Չեմ գիտեր թէ գտնուե՞ր է մարմին մը կամ անհատ մը, որ բողոքի ձայն բարձրացնէր այդ պատկերին համար, որ իրականութեան չի համապատասխաներ, մանաւանդ եւրոպական հողի վրայ, երբ դարերէ ի վեր հայ մարդը եկեր հաստատուեր է, տքներ, աշխատեր ու շատ անգամ գիտեր ալ ըրեր է եւ եւրոպայի մշակոյթի պատմութեան մէջ յիշատակուած է:

Բայց անիրաւութիւնը միշտ անիրաւութիւն մնացեր է: Larousse հրատարակչական մեծ ու հանրածանօթ տունը իր նոր հրատարակութիւններուն մէջ կը յամառի նոյն տիպարը ներկայացնել ժամանակավրէպ քանի մը խօսքերով:

Նուիրականացած այս սխալին հետ ուրիշ սխալ մը, կամ իրականութեան անհամապատասխան խնդիր մը տեղ բռներ եւրոպացիներու միտքին մէջ, այս անգամ մտաւորականներուն, նոյնիսկ ակադեմականներու միտքին մէջ: Այս երկրորդը կը վերաբերի անհատի մը: Ամէն անգամ, որ եւրոպացի մը առիթը կ'ունենայ խօսելու հայ գրականութեան, պատմութեան կամ քաղաքականութեան մասին, կը յիշէ այդ մէկին անունը: Դպրոցական մրցանակաբաշխութեան հանդէս տեղի կ'ունենայ, եւ հոն ալ կը յիշուի: Այդ մէկը եթէ չի գուշա՛կեցիք, ես յիշեցնեմ, Արշակ Չօպանեանն է, որ Larousseի բառարանին իբրեւ թէ հայը ներկայացնող քիւրտին պատկերին պէս, հայութեան *«մեծ ու ծանօթ բանաստեղծը»* կը մնայ երեսունեւհինգ տարիներէ ի վեր: Եւրոպական միտքը լուսաբանող ո՛չ անհատ ունինք եւ ո՛չ ալ մարմին, անոնց հասկցնելու համար, որ Արշակ Չօպանեանը ո՛չ եղեր է եւ ոչ ալ է *«հայ մեծ բանաստեղծ»*:

Թիւրիմացութիւնը կը յամառի գրաւել միտքերը, նոյնիսկ հրապարակային արտայայտութիւններու պահուն: Այսպէս Մուրատ Ռափայէլեան մրցանակաբաշխութեան վերջին հանդէսին պահուն, երբ ակադեմական Հանրի Փորտօ, ուրիշներու սխալը կրկնելու հարկին առջեւ գտնուեցաւ:

Պէտք է փնտռել աղբիւրը, այն *մէկը* որ մեր օտար բարեկամները թիւրիմացութիւններու սխալներու զոհը կը դարձնէ: Պէտք է ջանալ ցամքեցնել այն պղտոր ակը, որ ասդ ու անդ ջուր կը մատակարարէ, արջի ծառայութիւն մատուցանելով:

ՀԱՐԹՈՒԿ

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Անցած կիրակի, յուլիս 13ին տեղի ունեցաւ Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի տարեկան մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, նախագահութեամբ Հանրի Պորտօյի. (Ֆրանսական Ակադէմիի անդամ):

Պ. Խանզատեան քանի մը տեղեկութիւններ տալէն յետոյ, հանդէսը բացուած յայտարարեց, եւ հրաւիրեց Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանը որ հայրենաշունչ ճառ մը խօսեցաւ, ուր պարզեց Մխիթարեան հաստատութեան կրթական-մշակութային նպատակները: Հ. Ս. Տէր Մովսէսեան ըսաւ.— «Ս. Մուրատեան վարժարանը ինչպէս անցեալի մէջ, այնպէս ալ ներկայիս նուիրուած է հայկական տոհմային կրթութիւն մը տալու հայ երիտասարդութեան: Ամէն բանէ առաջ նկատի ունինք հայ ազգային հաւաքականութիւնը եւ հայ հայրենիքը, որոնք միայուն են: Դրօշակը որ Մխիթարեան նշանաբանի, Հ. Ալիշանի թելադրած խորհրդանիշն է, կը միայ մեր դրօշակը, հայութեան դրօշակը: Կուսակցութիւնները, միութիւնները եւ անհատները կարող են անհետանալ, բայց դրօշակը եւ հայ հայրենիքը կը մնան: Մենք հայ կրթութեամբ կը բաղձանք հասնիլ հայ հայրենիքի կատարեալ ազատութեան եւ վերածնութեան: Այս դրօշակը միշտ ալ Մխիթարեան հաստատութիւններու վրայ պիտի ծածանի»:

Յետոյ խօսեցաւ երեսփոխան Հանրի Լօէն, յայտարարեց որ այս հանդէսը հայոց ազգային հանդէս մըն է: Ապա, շարք մը երգերէ, խմբերգներէ եւ արտասանութիւններէն յետոյ, մրցանակները բաշխուեցան:

Վերջին խօսքը կը պատկանէր օրուան նախագահ Հանրի Պորտոյի, որ պատմական ակնարկ մը նետեց հայութեան անցեալին եւ հայ-ֆրանք յարաբերութիւններուն վրայ եւ մեծ գովեստով խօսեցաւ հայերու մասին եւ իր ճառը վերջացնելով ըսաւ.— Կ'ողջունեմ այս հայ երիտասարդութիւնը, որ հոս հաւաքուած՝ կը կազմուի անցեալի յիշատակով, պահպանելու համար հայ ցեղին, լեզուին մտաւոր գանձերը, հայութեան ապագան:

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱ

Մոնթէվիտէօյէն, 28 յունիս Թուականով, Գաղթ. Միութեան դիւանը կը հաղորդէ.—

Գաղութային Միութիւնս, կազմուած անցեալ տարի Օգոստոս 2ին, մօտերս կը յուսայ ստանալ իր գոյութեան վաւերացումը տեղական կառավարութենէն:

Առ այժմ գնած ենք երկյարկանի բաւական մեծկակ շէնք մը, ուր կը կատարուին կրօնական արարողութիւններն եւ ուր պիտի բանանք նաեւ ազգ. վարժարան մը, որպէսզի նոր սերունդին ջամբուի իր մայրենի լեզուն:

Շէնքը գնուած է 8000 տոլարի, որուն 1500ը վճարուած է կանխիկ՝ իսկ մնացեալը, ամսական 80 տոլար վճարելով պիտի հատուցուի, այնպէս որ մէկ քանի տարիէն շէնքը պիտի դառնայ ազգային սեփականութիւն:

Ժողովուրդը շատ գոհ է այս գործէն եւ կուտայ իր նիւթական օժանդակութիւնը սիրայօժար:

Վերջերս, Ապրիլ 27ին, փարիզի կեդրոնական յանձնախումբին կողմէն եղած թելադրանքին ընդառաջ երթալով կատարեցինք Ա. Ահարոնեանի յոբելեանը հանդիսաւոր կերպով:

Յոբելեարին լուսանկարը, զոր յատկապէս մեծցնել տուեր էինք, աճուրդի դրուելով, գոյացաւ 2985 ֆրանքի գումար մը, զոր այսօր կը ղրկենք յիշեալ կեդր. յանձնախումբի գանձապետ Պ. Արմենակ Համբարձումեանի:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թեհրանի ազգ. վարժարանի տարեվերջի տեղեկագրէն կը քաղենք.—

Ուսուցիչներու թիւը եղած է 24: Աշակերտներու թիւը տարուան սկիզբը 341, որոնցմէ 181ը տղայ, 160ը աղջիկ: Տարեվերջին 331, որոնցմէ 174ը տղայ, 157 աղջիկ: Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը 20 աւելի է եղած անցած տարուընէ: Դպրոցը ունեցած է 9 դասարան, որոնց 4 առաջինները ունեցած են զուգընթացներ: Աշակերտներու տարիքը եղած է 7էն 18: Ծնողներ ունին 294 հոգի, որբ են 37 հոգի: Թոշակ վճարող ծնողներ կը կազմեն ընդհանուրի հարիւրին 49ը: Մանկապարտէզի, ինչպէս եւ առաջին բաժանմունքի համար թոշակը տարեկան 180 ղռան է, ապա, իւրաքանչիւր դասարանի համար կ'աւելնայ 30ական ղռան: Զքաւոր աշակերտուհիներու թիւը 43 է, որոնց ձրիաբար կը տրուի դասագրքեր եւ պիտոյքներ: Անոնց զգեստ հայթայթած է Թէհրանի Կարմիր Խաչի Միութիւնը: Ուսումնական տարուան ընթացքին աշակերտներէն աւարտեր են 15 հոգի, փոխադրուեր են 215, մնացեր են նոյն դասարանին մէջ 44: Վերաքննութիւն են ստացած 149, մնացած են նոյն դասարանին մէջ երրորդ տարին: Մանկապարտէզը ունի 72 տղայ եւ 47 աղջիկ:

Գրադարանը որ ունի 5000 հայերէն եւ 1504 օտար լեզուով գրքեր, գրեթէ զուրկ է նոր հրատարակութիւններէ:

Կազմակերպուած են մէկ քանի երեկոյթներ եւ հանդէսներ, ինչպէս նաեւ մարզահանդէս, դասախօսութիւններ, զբօսանք եւ արշաւ:

Հոգաբարձութեան մասնաւոր եւ ժրաջան գործունէութիւն ցոյց կուտայ Պ. Արսէն խան Մարգարեան, չխնայելով ոչ մէկ հնարաւոր ճիգ ու ջանք դպրոցի բարգաւաճման գործին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ՏՐԱՄԱՅԻ ԶԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐԸ

Յունաստան հելլէնահպատակ կը նկատէ 19 տարեկան այն Հայերը, որոնք հելլէն հողին վրայ կ'ապրին, եւ զինուորութեան կը կոչէ: Այս կարգադրութեան վրայ, մաս մը Հայեր մեկնեցան Յունաստանէն, իսկ ուրիշներ իրենց տղաքը զինուոր ղրկեցին:

Տրամայի մէջ ալ վերջերս տեսակ մը խնդիր ծագեցաւ: Հելլէնները սկսան գանգատիլ թէ հայ չափահաս որբերը դասալիք կ'ըլլան:

Իսկ ոստիկանութիւնն սկսաւ հետապնդել որբերը: Ասոր վրայ, Տրամայի ազգ. իշխանութիւնները դիմեցին զինուորական իշխանութեանց եւ յայտարարեցին թէ եղածը թիւրիմացութիւն է եւ թէ որբերը դասալիք չեն եղած: Այսպէս, 45 որբեր ինքնաբերաբար ներկայացան եւ զինուորագրուեցան:

ԱՐՇԱԿ ԵՆՈՎՔԵԱՆ ԲԱՆՏԷՆ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ

1926 Նոյեմբերին, բոլշեւիկ-ռամկավար փատահամբաւ պլօքի սադրանքներուն ու զրպարտութեան զոհուած եւ իբր Պետրոս Ադամեանի սպանութեան մէջ «գործակից», 1927ի սկիզբները, 4 տարուան համար բանտարկութեան դատապարտուած Արշակ Ենովքեան, կիրակի առաւօտ բանտէն ազատ արձակուեցաւ:

Մեր ընկերը բանտէն կ'արձակուի իր քառամեայ բանտարկութեան շրջանը չլրացուցած, այսինքն, վճռի լրանալուն դեռ հինգ ամիս մնացած, շնորհիւ այն Ներման, զոր, Մակեդոնիոյ ընդհ. կուսակալին Պ. Կոնաթասի նախագահութեամբ գործող Ներման մասնաւոր խորհուրդը շնորհած է անոր, քննելով դատապարտութեան բնոյթը եւ նկատի ունենալով ընկ. Ենովքեանի օրինակելի վարքն ու բարքը բանտին մէջ: Այս մասին նպաստաւոր տեղեկագիրներ տուած են բանտի տնօրէնութիւնն ու ընդհ. դատախազութիւնը:

ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ԾԵԾԿՈՒՈՒՔ

Քավալայի մէջ վերջերս տգեղ դէպք մը տեղի ունեցաւ: Ներքին պառակտումները նկատի առնելով, կեդրոնը կը լուծէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քավալայի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ կը հրահանգէ նոր մը ընտրել:

Ժողովին մէջ, սակայն, նոր խնդիր մը կը ծագի: Այվազեան անուն մէկը կ'առաջարկէ Միութիւնը կապել Հ. Մ. Մ.ին, մարմին մը որ Աթէնքի մէջ կազմուած է կարգ մը դժգոհներէ: Ուրիշներ անիմաստ կը գտնեն այս թելադրութիւնը եւ կ'ուզեն նոր վարչութիւն մը ընտրել: Այս առթիւ կը ծագի բուռն վէճ մը, որ յետոյ ծեծկուուքի կը յանգի: Այվազեանի համակիրներէն Գէորգ Թէփէլիկեան կը յարձակի Յակոբ Գաբրիէլեանի վրայ եւ գէշ կերպով կը խածնէ անոր վիզն ու ձախ այտը:

Դէպքը կը մեծնայ եւ միայն ոստիկաններու միջամտութեամբ կը վերջանայ: Խածուած մարզիկը ձերբակալուած է:

«ՄԱԼԹԱ ՉԿԱՅ, ԷՖԷՆՏԻ՛Մ»

Երէկ, հաղորդեր էինք թէ անգլիական կառավարութեան հրաւէրով, Թրքա՛յան նաւաբաժին մը պիտի այցելէ Մալթա: Լուրը հաղորդելով մէկտեղ, «Տէյլի Թելէկրաֆ» իր ընթերցողներուն կը հրամցնէ հետեւեալ զաւեշտական, բայց ճշմարիտ պատմութիւնը.—

«Նման հրաւէր մը ուղարկուեցաւ Թուրքիոյ՝ Սուլթան Ազիզի օրով: Խոշոր մարտանաւ մը մեկնեցաւ Պոլսէն, բայց ամիսներ՝ Միջերկրականի ջուրերուն վրայ թափառելէ ետք վերադարձաւ Վոսփոր... որովհետեւ ծովակալը չէր կրցեր գտնել Մալթա կղզին...: Երբ իրեն հարց տուին, «Մալթա եո՛ք, էֆէնտիմ» պատասխանեց: Այս խօսքը առածի կարգ անցած է այդ օրէն ի վեր»

ՀԱՅ ԲԵՄԱԴԻՐ ՄԸ

Սինէմայի Pour vous շաբաթերթէն կը քաղենք հետեւեալ յօդուածը, հայ նշանաւոր բեմադրիչ Ռուբէն Մամուլեանի մասին, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի իր ծնողքին հետ, արձակուրդի առթիւ:

«Ամերիկացիները զարմանալի մարդիկ են. երբ բեմադիրի մը պէտք ունենան, անխալ եւ հանճարեղ բախտով մը կ'ընտրեն այնպիսի մէկը, որուն յաջողութիւնը գերազանցէ իրենց յոյսերը: Այս գաղափարն ունեցայ երբ տեսակցութիւն մը ունեցայ Ռուբէն Մամուլեանի հետ, որու բեմադրած Applauseը Ամերիկեան ընդհանուր գնահատման արժանացաւ:

Ռուբէն Մամուլեան Թիֆլիսեցի է. վեց տարի առաջ Լոնտոնէն գնաց Ռոչեստըր, ուր խմբման իրեն վստահեցաւ քաղաքի թատրոնին տնօրէնութիւնը: Շատ չանցած, Մամուլեան Նիւ Եորք մեկնեցաւ եւ Vorgy խաղի բեմադրութեամբը շահեցաւ մեծ համբաւ:

Ուրիշ ամէն երկիրներու մէջ Մամուլեան, որ թատրոնի մարդ է, բնաւ առիթ պիտի չունենար ֆիլմ մը պատրաստելու: Երիտասարդ բեմադիրը, որ սինէմայի ոչ մէկ փորձառութիւն ունի, հրաշալիօրէն յաջողեցաւ: Ոչ միայն լաւ ֆիլմ մը, այլ գործ մը արտադրեց որ իր յանդուգն նորութիւններով նոր թուական մը կը բանայ սինէմային մէջ: Մամուլեանի երկու սիրականներն են սինեման եւ թատրոնը:

Այս մեծ, բայց համեստ երիտասարդը հսկայական քայլ մը առնել տուած է խօսուն սինէմային, որ հորիզոնին վրայ կ'երեւի իբր միակ իսկական սինէման»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ամսագրի Յուլիսի թիւը նոր բովանդակութեամբ.—

Նշան Պէշիկթաշլեան՝ Տեսիլներ: Կոստան Զարեան՝ Ռումբ և դիմակներ: Անտոն Կազէլ՝ Հոգիս: Ռէն՝ Որբերը: Վահրամ Սօֆեան՝ Բիչ մը երկինք: Փայլակ Միքայէլեան՝ Արեւին տակ: Վ. Վալադեան՝ Երկու կրակի միջեւ: Հր. Տէվլէթեան՝ Երիվար: Խ. Զաւէն՝ Երազ: Պարգեւ՝ Ովկիանին վրայ: Ա. Ահարոնեան՝ Կոստան Զարեան: Վազգէն Շուշանեան՝ Օրերը գեղեցիկ չեն: Արմէն Անոյշ՝ Կռուին համար: Յ. Ճ. Սիրունի՝ Արուեստագէտը Ա. Ահարոնեանի մէջ: Արսէն Երկաթ՝ Եգիպտոս: Տոքթ. Ն. Տ. Ս. Թաշճեան՝ Կրթական շարժում մը: Ռուբէն Բերբերեան՝ Միքայէլ Նալբանդեան: Անդրանիկի Յուշերը: Մալխաս՝ Ապրումներ: Ա. Աթան՝ Հայ կեանքը (ամսական տեսութիւն):

Հասցէ՝ 13-15 Chawmut St., Boston, Mass. (U. S. A.):

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 58 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

7 8 ամիս առաջ Սերոբը յարգադրած էր, որ Մակարն ու Պետրոսը Տալւորիկի բոլոր Թաղերու գործը նային, բայց ժողովրդի համաձայնութիւնը առած չէր: Ջուրօ-Պետրոսը իր տղու համար փախցրեր էր Տալւորիկցի աղջիկ մը: Այդ եւ ուրիշ պատճառներով ամենամօտիկ հօրեղբայրներն ալ չէին սիրեր զինքը, ո՛չ ալ Մակարին: Տալւորցիք կ'ըսէին. «Սերոբը որոշեր է մեզ վրայ իշխանութիւնը ընողը Ջուրօ-Պետրոսը եւ Դնօ-Մակարը. մենք երբե՛ք չենք ընդունիր»:

Վիրաւոր Ջուրօ-Պետրոսը կը տանին Կէլիէկուզան ռէս Աւէի տուն, որպէս վիրաբոյժ. բայց քանի մը օր ապրելէն վերջ մեռաւ:

Ջուրօ-Պետրոսի զարնուիլը վերագրեցին Գէորգին եւ Ցարութիւնին՝ թէ այսինչ մարդիկ տեսեր են փախնելնին: Այդ բանին Սերոբ ինքն ալ հաւատացած էր:

Մշոյ Դաշտի Տէրկէվանցի Պ. Վարդանը եւ Կարնեցի Պ. Մկրտիչը եկան Սասուն՝ մեզ հաշտեցնելու համար: Կանչեցինք էնոնց, որոնք կ'ըսէին, թէ Գէորգն ու Ցարութիւնն են սպաններ. Վարդանն ու Մկրտիչը առանձնացուցին էդ մարդիկը եւ քննեցին: Էնոնք բացարձակ պոռացին. «Մեր բերնէն այդպիսի խօսք երբեք չէ ելեր, ո՞վ է այդ զրպարտութիւնն ընողը»: Պ. Պ. Վարդանն ու Մկրտիչը չկրցան մեզ հաշտեցնել: Տղերքը ըսին՝ «քոչերը դառնալուն, ճանապարհը բացուելուն՝ մենք կը հեռանանք բոլորս»:

* * *

Այդ տարի կառավարութիւնը իր կեանքի մէջ էդչափ փող չէր հաւաքած Սասունէն: Ոչխար, տաւար, պղնձեղէն ծախելով կէս գնով՝ 100 ոսկի տարաւ Տալւորիկէն, 160 ոսկի Կէլիէկուզանէն, 70ական ոսկի Ախպիէն, Շէնքէն եւ Սէմալէն:

Գէորգ, Ղազար, Համբարձում եւ Սիմոն գացած էին Դաշտ. Ցարութիւնը, Թորոն գացած էին Կէլիէկուզան. քովս կը գտնուէր Քօփ վիրաւորուող եւ ամիս մը վերջ մեռնող Կարապետի եղբայր Սարգիսը: Ես կը գտնուէի Մխիթար:

Ցարութիւնը ոչխար մը մորթեց եւ մորթը քաշեց վրաս, իսկ ինքը գնաց Կեալին (Կէլիէկուզան): Ես մինչեւ առաւօտ էդ մորթի մէջ քրտնեցի, ջուրերու մէջ էի: Աղօթարանը բացուած, գրեթէ լոյս էր: Սերոբը 15 ընկերով Նեւս մտաւ տնից: Մորթը իմ վրայից վերցրած գէն ձգած էր: «Էս ի՞նչ հոտ է», ըսաւ Սերոբը: Աւոյի երկու աչքէն կոյր կինը ըսաւ. «Պարոն Ցարութիւնը Ս. Կարապետէն մատաղ մը մորթեց Անդրանիկի համար, միսը ժողովրդին տւեց, փոստը (մորթ) Անդրանիկին քաշեց: Դրա հոտն է»: «Դէ՛, հեռացուցէք էդ փոստը», ըսաւ Սերոբը: «Աստուած ընդունելի ընէ, Անդրանիկ»: «Շնորհակալ եմ, պարոն», ըսի Սերոբին:

Արդէն տեղերը փռուած նըստած էին: Ես պառկած էի օջախի ձախ կողմը: Հրացանս ու փամփուշտներս կախուած էին Սերոբի գլխու վերեւ: Ես սիրահարուած էի էդ հրացանին, սուրբի պէս կը պաշտէի: Գուրգէնն ալ կը սիրէր էդ իմ հրացանս: Ոչխարի գլուխը խաշ եփած էին: Ըսի. «Դաօ՛ (մայրիկ), լի՛ց խաշը, թո՛ղ տղերքն ուտեն»: Լեցուցին, տղերքը կերան: «Պարոն Սերոբ, ըսին տղերքը, չայ մը չինե՞նք»: «Որ ունէք, չինեցէք»,— պատասխան տուաւ Սերոբը:

«Գիտե՛ս, ինչո՛ւ համար եմ եկեր», ըսաւ ինծի Սերոբը:

«Չեմ գիտեր»:

«Լաւ չէր 15 հոգով գալս, բայց եկայ: Կամ պէտք է գաս հետս, կամ զէնքերդ պիտի տաս»:

«Գլխուդ վերեւ են կախուած զէնքերս, կրնաս տանիլ»:

Բայց Սերոբը կը խնդար: Ես ալ գիտէի, թէ կատակ կ'ընէր:

«Հաստատ կ'ըսեմ, պիտի գաս»:

«Դէ՛, ես ինչպէս գամ էս մնացած դրութեան մէջ: Այս 3-4 ամիս եղաւ, որ ես վրաս զէնք չեմ առեր, փայտը ձեռքիս ման կուգամ...»

«Եթէ չգաս՝ զէնքերդ պիտի տանիմ, որ աւելի յանգաւոր ըլլամ»:

Հրացանս ու փամփուշտներս վերցուցին կախած տեղէն, վերցուցին Սարգսի հրացանն ալ եւ պիտի տանէին: Մնացած էր առաջս խանչալս:

«Խանչալն ալ ա՛ռ», ըսաւ Սերոբը Բղդոյին, որ Գուրգէնի կռուին ցախի մէջ էր մտեր:

Բղդօն ձեռքը երկնցուց խանչալիս: Կոթը ես բռնեցի, լաստը՝ ան:

«Թողո՛ւր, ըսի, տղա՛յ»: Ապա դառնալով Սերոբին՝ ըսի. «Էս խանչալը ինծի փրկելու չէ, կ'արժէ մէկ ռուբլի: Չէ՞ որ դու ինքդ տեսար Ախլաթ որ կծւակցի հայ մը մատնեց ինձ իբրեւ Թոխաթցի: Հեռագիր տուին Թոխաթ, այնտեղից բերին փոխարէնս Անդրանիկ անուն մարդ մը, եւ դու էդ պատմութիւնը ինքդ պատմեցիր ինծի: Հիմա դուք իսկական յեղափոխական, ես ալ թախլիթ յեղափոխական. մէկ խանչա՞լն ալ ինծի շատ կը տեսնես ..»:

(Շար.)

Ֆուաd բաղաւորին վախը

Գահիրէէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը այնքան վտանգաւոր է որ, երեք ամիսէ ի վեր Ֆուատ թագաւոր, իր անձնական զրօսանաւը շոգիի վրայ կը պահէ, որպէսզի ըմբոստութեան մը ընթացքին, կարենայ քաղաքէն հեռանալ։

Վախ կայ որ, Աղեքսանդրիոյ գոհերուն թաղման ընթացքին, նոր դէպքեր եւս պատահին։ Ոստիկանութիւնն ու զինուորական խումբերը գրաւած են քաղաքին ռազմական կէտերը։

Կառավարութիւնը արգիլեց երեք վաֆտական թերթերու հրատարակումը։

Ռուսեւգերման բանակցութիւնները

Ռուսեւգերման մերձեցման յանձնախումբը տեղեկագիր մը մշակեց իր աշխատութեանց մասին։ Տեղեկագիրը ներկայացուեցաւ երկու կողմի կառավարութեանց, քննութեան համար։

Քննութեան ենթարկուած կարգ մը խնդիրներու մասին, յանձնախումբը կը յանձնարարէ երկու կառավարութիւններուն, որ իրենց որոշումներուն միջին ելք մը գտնեն։ Ուրիշ հարցեր կարգադրուեցան փոխադարձ համաձայնութեամբ։ Իսկ կարգ մը խնդիրներ, որոնք չէին կրնար ստանալ վերջնական լուծում մը, վերապահուեցան մասնաւոր բանակցութիւններու։

Յանձնախումբը համաձայնութիւն գոյացուցած է Ռուսիա բնակող գերման հպատակներու քաղաքային իրաւունքներուն մասին։

Հրեաները Ռումանիոյ մէջ

Սուչօվայի Հրեաներուն դէմ մեծ ցոյցեր կատարուեցան յուլիս 16ին։ Տեղական իշխանութիւնները ջանք չէին խնայած անոնց առաջքն առնելու համար, արգիլելով հակահրէական մեծ հաւաքոյթ մը, որուն կազմակերպիչը ձերբակալուեցաւ Չերնովիցի մէջ։

4000ի մօտ գիւղացիներ, խորհելով որ հաւաքոյթին կազմակերպիչը Սուչօվայի բանտն է, քաղաք մտան զայն փրկելու համար, բայց չգտնելով, սկսան կողոպտել Հրեաներու վաճառատուները։ Միայն զինուորական ուժերու ժամանումով, կարելի եղաւ կարգը հաստատել քաղաքին մէջ։

Գերմանիոյ նիւտական տագնապը

Գերմանիոյ Խորհրդարանը 204ի դէմ 256 ձայնով՝ մերժեց կառավարութեան ելմտական ծրագիրը (զոհողութեան տուրք)։

Մերժուեցաւ նաեւ բանաձեւ մը, որ կ՚առաջարկէր լուծել Խորհրդարանը։

Ստեղծուած կացութեան հանդէպ իր ուղղութիւնը որոշելու համար, ելմտական ծրագրին մերժումէն անմիջապէս յետոյ, դահլիճը խորհրդակցութեան նստաւ։

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկացուի թէ Նախագահ Հինտէնպուրկ վերահաստատեց իր կողմէ վարչապետին տրուած լիազօրութիւնը՝ լուծելու համար Խորհրդարանը, եթէ ներկայ կացութեան որ եւ է դարման չգտնուի։

Նոր ըմբոստութիւններ Հնդկաչինի մէջ

Յուլիս 14ի ֆրանսական ազգ. տօնին առթիւ, Սատէքի նահանգին մէջ, ֆրանսական կառավարիչը լուր առաւ թէ հաւաքոյթ մը տեղի պիտի ունենայ Թան-Թուան-Թէյ գիւղին մէջ։ Ութ հոգինոց զինուորական խմբակ մը ղրկուեցաւ հոն, արգիլելու։ Հարիւր հոգինոց ամբոխ մը, պաշարելէ յետոյ խմբակը, անոր առաջին ազդարարութեան վրայ, ցրուեցաւ առանց միջադէպի։

Զինուորական երկրորդ խմբակ մը հանդիպեցաւ 300 հոգինոց զինեալ ամբոխի մը, որ հակառակ օդին պարպուած համազարկի մը, շարունակեց յառաջանալ։ Անոր վրայ, զինուորներն ստիպուեցան կրակ բանալ ամբոխին վրայ, որ խուճապահար ցրուեցաւ։ Երեք սպանեալ եւ մէկ վիրաւորներ կան։

Լեհաստան եւս կը խռովի

ՎԱՐՇԱՒԱ, 16 յուլիս.— Մարաջախտ Փիլզուտսքիի կուսակիցներուն եւ ընդիմադիրներուն միջեւ պայքարը կը սաստկանայ, մանաւանդ խորհրդարանի լուծումէն յետոյ։

Վիլնայի մէջ, Փիլզուտսքիի կուսակիցներ յարձակում գործեցին կառախումբի մը վրայ, որուն մէջ կը գտնուէին ընդդիմադիր երեսփոխաններ։ Իրարու վրայ կրակ բացին։

Ընդդիմադիրներն այս միջոցիս, ամբողջ երկրին մէջ՝ կազմակերպելու վրայ են միացեալ ճակատ մը՝ ընդդէմ օրուան կառավարութեան։

Միւս կողմէ կառավարական լէգէոնականները կը պատրաստուին մեծ հաւաքոյթ մը կազմակերպելու օգոստոս 10ին, ուր Նախագահը պիտի պարզէ իր քաղաքական ծրագիրը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ մը համաձայն, որ փակուած է յունիս 1ին, ֆաշիստ «յառաջապահ» եւ «մարտիկ» երիտասարդներու թիւն է 995,473։ Իսկ «Երիտասարդ Իտալացիներ»ու եւ «Փոքրիկ Իտալուհիներ»ու թիւը կը հասնի 611.958ի։

Ներկայիս ուրեմն, ֆաշիստ կուսակցութեան մէջ արձանագրուած երկսեռ երիտասարդներու թիւն է աւելի քան 1 միլիոն 600,000։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դատարանը, Ռոստովի մէջ մահուան դատապարտեց ելմտական պաշտօնեայ մը՝ Սապէնիքօֆ, որ բռնուեցաւ, երբ կարեւոր գումար մը գրպանած՝ կը փորձէր անցնիլ լեհական սահմանէն։ Փախուստը դիւրացնող գիւղացի մը եւս մահուան դատապարտուեցաւ։ Իսկ եօթն ուրիշ անձեր զանազան պատիժներ կրեցին։

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐ Քոսթի եւ Պելլոնդի պատրաստութիւնները կը շարունակուին, Ատլանտեանը կտրելու համար։

Փորձի վերջին թռիչքէ մը յետոյ, որ պիտի տեւէ 10 ժամ, օդանաւը պատրաստ պիտի ըլլայ մեկնելու շաբաթ օր։ Եւ եթէ օդերեւութաբանական կայանի տեղեկութիւնները նպաստաւոր ըլլան, օդանաւորդները պիտի մեկնին։

ԱՌԱՍՊԵԼԱՅԻՆ հարստութեան մը լուրը կուգայ, անշուշտ՝ Ամերիկայէն։ վերջերս մեռած գործարանատէր մը Ռիյան, իր ժառանգորդներուն ձգած է 125 միլիոն տոլար, այսինքն երեք միլիառ 125 միլիոն ֆրանքի հարստութիւն մը։ Ուիթնէյի կողմէ ձգուած 194 միլիոն տոլարէն յետոյ, ամէնէն մեծ ժառանգութիւնն է որ կ՚արձանագրուի Ամերիկայի մէջ։ Մորկան՝ ձգած էր 78 միլիոն, իսկ Ռոքֆէլլեր՝ 67 միլիոն։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ

ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի ենթակոմիտէի կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հանրածանօթ Au Bon Coinի շքեղ պարտէզին մէջ։

կը խօսի՝ ԸՆԿ. Բ. ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

20 Յուլիս կիրակի ժամը 2էն 10 Վարժարանիս պարտէզին մէջ

1 Boulevard du Nord, Le Raincy-Pavillons

մարզական խաղեր, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։

կը մասնակցին Պ. Վ. Սվաճեան, պարուհի Օր. Գավուքճեան եւ վարժարանի սանուհիները

ճոխ գեղարուեստական բաժին — Մուտք՝ 5 ֆրանք

Հաղորդակց. միջոցներ.—Առնել Օփերայէն կամ ժուէսէն 21A Թրամուէյ, շոգեկառք Կառ տը Լէսթէն կարկանի ուղղութիւն։ ժամը 8.56, 10.15, 11.40, 13 եւ 14ին։

Պարտէզը տրամադրելի է առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ։

ՌՍՏՈՄ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 27ԻՆ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)

Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 30 Յուլիս

30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին։

Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur-le.Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65։

Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր։

Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն։ Արագ եւ մաքուր աշխատանք։ Գիրքերու ՎԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ։ Կազմարարութեան դասեր։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Գրեց՝ ՕՆ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ 220է աւելի մեծադիր էջերով այս գիրքը կը բովանդակէ ամբողջական եւ վաւերական պատմութիւնը

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻն, որուն 15ամեակն է այս տարի,

որ մեր պատմութեան փառաւոր մէկ էջը կը կազմէ։

Հեղինակը, Զինուորական Խորհուրդի քարտուղար, այս գիրքը կազմած է օրը օրին. 1915ի Վանի ապրիլեան կռիւներու ընթացքին։

Ֆրանսայի համար կ՚արժէ միայն 20 ֆրանք

Բացարձակապէս կանխիկ — Դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՊՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հեղինակ՝ ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. եւրոպայի կեդր. կոմիտէին

գին՝ 2 ֆր. 50։ փոստի ծախքով միասին 3 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի եւ կուսակցական տեղական մարմիններուն։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը՝ վաղը՝ շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 184 Ave. d'Italie, Métro: Porte d'Italie. Բացականները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ԳԱՒԱՌ

ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը, այս կիրակի ժամը 2ին, Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը։ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Օրտուցի Արաքսի Զաքարեան (ծնեալ Քիւրտեան), ամուսնոյն անունը Յովհաննէս։ երեք ամիս առաջ Պոլսէն մեկնած են Ֆրանսա, իմացնել Տիկ. Զուարթ Անգեանի, Quartier St. Joseph, Le Bocca, Cannes, A. M.

— Կը փնտռուի Ընկիւրի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անունը՝ Պօղոս, մօր՝ անունը Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue dc Fossé,Issy-les-Moulineaux(Seine) France կամ թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով։ վճարումներու դիւրութիւն։ Չափաւոր գին։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud, N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95.21

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈ[ՒԷԼ]
գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՉԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱ[Ն]

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօ[տ]

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՑԻՑԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտայլ ֆրանսայի Առողջ. նախարարութենէն

Կ՚ընդունի ամէն օր բացի կիրակիէ ժ. ը 10էն 12ն․ ժամադրութեամբ
134 Rue Blomet, Ռէօնթկէնեան հաստատութեան մէջ։ Կը կատարէ ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie) գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), ՏԻԱԹԵՐՄԻԻ բոլոր կիրառումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բաղմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու pneumothoraxի գործողութիւն, մասնա[ւոր] շիջուկ եւ պատուաստ։

Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադր[ա]կան, քնէածական եւ ֆոլէօտեան մեթոտներ։

Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ՚այցելէ նաեւ հ[ի]ւանդներու։

Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Mét[ro] Convention, Autob. X. եւ AG.

Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38-43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

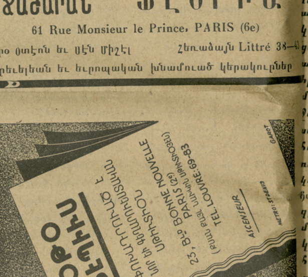

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVIL[LE]

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ[ուին] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մ[ասնա]գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻ[Լ]

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեկով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur)։ 50 հազարէն 100 ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկ երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն բելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7։ Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Լազարի մօտ։ Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները։

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ, ձոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն.

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺ[ԱՆ]

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար

Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմա[նէն]

Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

31 Ave. des Gobelins. Paris (13) — Մէթրօ՝ Gobelins

Արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ՝ լաւ եւ աժ[ան]

Ապսպրանքները կը յանձնուին տուները

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 19 ՅՈՒԼԻՍ 1930
19 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1317 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ

Շաբաթ մը առաջ տեղի ունեցած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Ժողովը, շատ սահմանափակ կազմով մը, մանաւանդ պաշտօնեաներու մասնակցութեամբ:

Կեդր. Վարչութեան տարեկան տեղեկագրի ընթերցումը տեւած է կէս ժամ, իսկ վիճաբանութիւնները մէկ ժամէն լրացած են, որով փակուած է Բարեգործականի Ընդհ. Ժողովը: Խօսք չկայ: Ժողովական կարգն ու կանոնը այնքան կատարելագործուած է, շնորհիւ Բարեգործականի գործնական ոգիին, որ մենք Հայերս կրնանք այժմ պարծենալ թէ՝ այդ ուղղութեամբ, կըգերազանցենք ամէնէն քաղաքակրթուած ազգն իսկ: Մարդիկ ո՛չ իրենց տնական գործերը եւ ոչ ալ առեւտրական ձեռնարկները այդքան դիւրութեամբ եւ առանց երկար-բարակ քննութեան չեն կարող կարգադրել, բայց հասարակական անտէր հաստատութեան մը տարեկան գործերը կրնան կարգադրել մէկ ժամուան ընթացքին: Եւ այս բոլորը տնավարի կերպով, իրարու խաթերին չդպնալու քաղաքավարութեամբ:

Անտէր հաստատութիւն մը ըսինք: Պարզ պիտի ըլլայ բոլորին որ երբ հանրային հաստատութիւն մը կը սահմանափակուի իր պաշտօնական գրասենեակին մէջ և կը կտրուի ժողովուրդէն, զերծ կը մնայ պետական և հանրային քոնթրոլէն, և մի միայն կը մնայ իր ռոճիկաւոր պաշտօնեաներուն ձեռքը, այդ հաստատութիւնը հանրային ըլլալէ կը դադրի, կ'անտիրանայ, կամ աւելի շիտակը՝ կը դառնայ պաշտօնեաներու պարզ սեփականութիւն մը, — դուք ըսէք մասնաւոր պանքա մը, որուն գլխաւոր պաշտօնեան տէրն ինքն է:

Շատ յաճախ, այս սիւնակներուն մէջ սրտցաւ քննադատութիւններ եղած են Բարեգործականի հասցէին, որպէս զի մեծ դրամագլուխներով ճոխացած այդ հաստատութիւնը կատարէ այն պարտաւորութիւնները, որ հայ ժողովուրդը իրաւամբ կ'ակնկալէ անկէ: Սակայն սահող տարիներու փորձառութիւնը ցոյց կուտայ որ Բարեգործականը ոչ միայն կը յամառի իր անցեալ սխալներուն մէջ, այլ ջանքեր կը թափէ ամփոփուելու իր ոսկիէ պատեանը, հեռանալ աչքերէ և նեղացուցիչ միջամտութիւններէ, թողնելով որ շարք մը ամսականաւորները, երջանիկ խաղաղութեամբ մը, Բարեգործականը դարձնեն իրենց սեփական դրամատունը, տարին անգամ մը եկած տոկոսները հաշուեն, և ցած ձայնով ըսեն թէ պաշտօնեաներուն որքան ռոճիկ տրուած է: Այս ընթացքի բնական արդիւնքն է տեղեկագրի այն եզրակացութիւնը, ուր կ'ըսէ.— «Միութեան սովորական հասոյթները նուազում մը ցոյց կուտան»: Բնականօրէն պիտի նուազին ու պիտի ցամքին: Սակայն վարիչները այդ խնդրով շատ մտահոգուած չեն, որովհետեւ Միութեան մասնաւոր և սեփական դրամագլուխը 800,000 անգլ. ոսկին կ'անցնի, որով, ապահովուած է այն մեծ եկամուտը, որ պիտի բաւէ պաշտօնական ցանցի պահպանման հարիւր հազարաւոր ֆրանքներ վատնելու:

Երբ Բարեգործականի սովորական հասոյթները ամբողջութեամբ հանրային-մշակութային ձեռնարկներու վրայ չեն ծախսուիր, հանրութիւնն ալ հետզհետէ երես կը դարձնէ այդ հաստատութենէն: Այս իրողութեան մենք կը հանդիպինք, երբ Բարեգործականի շրջաբերականներն ու տեղեկագիրները աչքէ կ'անցընենք:

Մեր քննադատութիւններն անտեսուած են յաճախ, ու պիտի անտեսուին ասկէ յետոյ ալ: Վնասուողը ապահովաբար, ամէնէն վերջ, Բարեգործական հաստատութիւնը պիտի ըլլայ: Պաշտօնեաները կարող են գոհունակութեամբ մնալ իրենց պաշտօններուն վրայ, անգործ մարդիկ կարող են իրենց ամսականները լիովին ստանալ՝ բարեբաղդաբար: Բայց երբ հայ դպրոցներն առանց օժանդակութեան կը մնան, երկրէ երկիր թափառական գաղթականութեան տեղաւորման ու աշխատանքի ծրագրանքները կը մերժուին և հայ ժողովուրդի ամէնէն հրատապ պահանջներն կ'անտեսուին, բնականօրէն հանրային հոգեբանութեան մէջ պիտի ստեղծուի բեկում մը, անշուշտ ցաւալի, բայց անխուսափելի, — թէ՝ Բարեգործականը հայութեան համար գոյութիւն չունի: Այսպիսով, Բարեգործականը պիտի մոռնայ ժողովուրդը և ժողովուրդն ալ պիտի անգիտանայ անոր գոյութիւնը:

Մենք, ինչպէս նշմարած կ'ըլլան մեր համակիրներն ու հակառակորդները, շատ անգամ կը լռենք, պիտի շարունակենք լռել, ու հազուադէպ պարագաներուն միայն պիտի յիշեցնենք այս մարդոց թէ կը տեսնենք կատարուածը, եւ մեր լռութիւնը համաձայնութեան նշան չէ:

Դուք շարունակեցէք պահել տասնեակ մը պաշտօնեաներ, երբ հայ ժողովուրդի աղաղակող պահանջներուն ընդառաջող չկայ: Հարիւր հազարները թո՛ղ հալին ձեր գրասենեակի պատերուն մէջ, երբ հայ ժողովուրդը գաղթակայաններու մէջ անբարոյականանայ, երբ հազարաւոր մանուկներն առանց դաստիարակութեան կը մնան:

Շարունակեցէ՛ք: Արդիւնքն այն կ'ըլլայ, որ հեռու հայ ժողովուրդէն, քանի մը հոգիով կը հաւաքուիք, որպէս զի վաւերացնէք ձեր պաշտօնեաներու կազմը, ձեր պաշտօնեաներէն կը հաշուեքննիչ կը նշանակէք, որպէս զի հայ ժողովուրդը ռոճիկներու մասին երբե՛ք կասկած չունենայ, ու ամէնէն վերջը իրէն պաշտօնեայի մը առաջարկութեամբ՝ շնորհակալութեան քուէ կը ստանայ ընդհ. տնօրէնը . . . որպէս հայ ժողովուրդի վստահութեան քուէն:

Ամէն բան կատարեալ է:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

«Դրօշակ» յունիս-յուլիս թիւի խմբագրականի մը մէջ, ի միջի այլոց կը գրէ.

— «Հետզհետէ բացւում է գաղտնիքը այն ահռելի դրամայի, որ, «համատարած կոլեկտիւացում» անւան տակ, խաղացւեց խ. Հ. Միութեան ընդարձակ տարածութիւնների վրա՝ Կամչատկայից մինչեւ Պետրոգրադ եւ Սպիտակ ծովից մինչեւ Արաքս:

Գնալած 7-8 ամիսներ են անցել ինչ միջնադարեան ճորտութիւնը, այս նորագոյն անւան տակ, վերակենդանացել է աշխարհի մի վեցերորդ մասի վրա՝ նրա արձագանքները միայն վերջին երեք ամիսներին հասան արտասահման:

Բայց ահա, համատարած կոլեկտիւացման այս թոհ ու բոհի մէջ, պայթում է Ստալինի ծանօթ յօդւածը կոլեկտիւացման «քեալլագեօզութիւնների» եւ վայրագութիւնների դէմ, մի յօդւած, որով բոլշեւիկ դիկտատորը առաջին անգամ բանում է ծայրը այդ թանձր վարագոյրի, որի յետեւը կատարւում էր մեր դարեշրջանի ամենամեծ ողբերգութիւններից մէկը:

Ստալինի այս յօդւածից յետոյ, խորհրդային թերթերը, չնաշխարհիկ կապկութեամբ, սկսեցին խարանել համատարած կոլեկտիւացման յիմարութիւնները՝ բոլշեւիկեան տմարդութեամբ, սրանց մեղքը բարդելով կոմունիստական կուսակցութեան տեղական կազմակերպութիւնների, գիւղական բջիջների եւ մեծ-դային գործիչների վրա, որոնք, իբր թէ, կուսակցութեան գծած ուղիից շեղւելու հետեւանքով է, որ ընկել են այդ յիմարութիւնների մէջ:

Այս գլխակորոյս նահանջը կուսակցութեան հիմնական գծից, կամ ստալինեան նախկին դիրքերից՝ անխուսափելի հարկադրանքի նշաններ էին կրում իրենց վրա: Ամենքի համար պարզ էր, որ ինչ որ բաներ էին տեղի ունենում խ. Հ. Միութեան մէջ, որոնք խուճապի էին մատնել բոլշեւիկներին: Բայց թէ ի՛նչ բաներ էին սրանք՝ հաստատապէս ոչ ոք չգիտէր:

Շուտով, սակայն, կոմունիստական կուսակցութեան պաշտօնական հաղորդագրութիւնների եւ ղեկավար անձանց զեկուցումների մէջ երեւան եկան կարմիր զօրքի դրամադրութիւնների եւ գիւղացիական խռովութիւնների մասին, խուլ ակնարկներ, որոնք կարող էին բանալի դառնալ նահանջի առեղծւածը լուծելու համար:

Ըստ այդ հաղորդագրութիւնների, ներկայ դէպքում մենք գործ ունենք ոչ թէ բոլշեւիկների հերթական յիմարութիւններից մէկի հետ — յիմարութիւններ, որոնցով լիքն է նրանց ընկերվարական փորձերի տասներկուամեայ պատմութիւնը — այլ մի իսկական *ռճիրի* հետ, որին զոհ է գնացել մեր երկրի բովանդակ ազգաբնակութեան 80 առ հարիւրը կազմող գիւղացիութիւնը:

Այս զարհուրելի բարբարոսութիւնը, որ Ֆիւրքահայկական տարագրութեան դժնդակ օրերն էր յիշեցնում, լրացրեց դառնութեան բաժակի վերջին կաթիլը եւ ժողովուրդը, ոչ մի ուրիշ միջոց չգտնելով խօսք հասկացնելու իր մեծ ու պստիկ դահիճներին՝ զէնքի դիմեց:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերուն բախումները

ԼՈՆՏՈՆ, 17 յուլիս.— «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ իր թերթին.—

«Արարատի վրայ, կատաղի կռիւները շարունակուին: Բախումներ տեղի կ'ունենան նաեւ Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխին վրայ: Դէպի խորհրդային սահմանագլուխ փախող մէկ քանի Քիւրտեր, ռուս սահմանապահ զօրքի կրակին ենթարկուեցան:

«Վերջին 15 օրերու ընթացքին, երկու կողմերու կրած կորուստները կը թուի թէ մեծ են: «Միլլիյէթ» թերթին թղթակիցը կը հաւաստէ թէ Քիւրտերը առնուազն 3000 սպաննուածներ ունեցան:

«Կ'ըսուի թէ մօտ 200 գիւղեր ամբողջովին հրդեհի տրուեցան եւ կ'երեւի, ստոյգ է թէ զսպումի շատ խիստ միջոցներ նախատեսուած են»:

Առջի օր, հաղորդեր էինք Թրքական «Անատոլու» հեռագրական գործակալութեան 11 յուլիսի լուրը, թէ քրտական շարժումը բոլորովին զսպուած է եւ թէ ըմբոստները բնաջնջուած են: Բացայայտ սուտով ու խեղաթիւրումով *շինուած* Թրքական լուրերը, իրաւունք կուտան վերապահութեամբ ընդունելու հաղորդուած տեղեկութիւնները: Յեղափոխական շարժումին կարեւորութիւնը նուազեցնելու համար, նախապէս, ըմբոստներու թիւը ցոյց կը տրուէր 600 միայն. փոքր յաջողութենէ մը վերջ, այդ թիւը բարձրացուցին 1500ի, իսկ այսօր արդէն, միայն սպաննեալ ցոյց կուտան 3000 ? Եթէ առաջին թիւն է ճիշդը, պէտք պիտի ըլլայ ընդունիլ թէ՝ 600էն աւելիին մէջ կը մտնեն այն անմեղները որոնք կ'ենթարկուին թուրքին սովորական վայրագութեան, անզէն գիւղացիներ, կիներ, ծերեր, ու մանուկներ: Իսկ 200 գիւղերու հրկիզումը, եթէ դեռ ստոյգ ալ չըլլայ, կը նշանակէ պարզապէս թէ մտադրուած է իրականացնել: Թուրքը ուրեմն, ազատօրէն, քիւրտերուն վրայ կը ջանայ կիրարկել այն միջոցները, որոնց փորձառութիւնը ծեռք ձգեց Հայերու վրայ. մանաւանդ որ եղբայրական Ռուսիան կռնակէն կը զարնէ ըմբոստները, յանուն ազգերու ազատութեան եւ եղբայրութեան...:

Աղեքսանդրիոյ դէպքերէն յետոյ

ԳԱՀԻՐԷ, 17 Յուլիս.— Քիչ մը հանդարտութիւն կը տիրէ. թէեւ, կարելի չէ հաւաստել թէ տեւական է: Նոյնիսկ նոր շարժումներու կարելի է սպասել եւ կարգ մը շրջանակներ նոր անկարգութիւններ կը նախատեսեն թէ Աղեքսանդրիոյ եւ թէ Գահիրէի մէջ, այս երկուշաբթի օր, երբ վերջ կը գտնէ Խորհրդարանի յետաձգման թուականը:

∴ Ընդհ. դատախազը արգիլած ըլլալով պետական հիւանդանոցէն դուրս հանել զոհերու դիակները, քիչ մնաց որ նոր խռովութիւն մը եւս ծագէր: Դիպաննութիւններն ու պաշտօնական ձեւակերպութիւնները աւարտելէ յետոյ միայն, կառավարութիւնը զոհերու դիակները յանձնեց իրենց ընտանիքներուն, զանոնք դնելէ յետոյ դագաղներու մէջ: Զոհերու թաղումը կատարուեցաւ երէկ: Աւելի քան 10,000 հոգի կը մասնակցէին յուղարկաւորութեան: Արարողութիւնը կատարուեցաւ հանդարտութեամբ, որմէ յետոյ, ամբոխը ցրուեցաւ, առանց ցոյց կատարելու:

∴ Վերջին լուրի մը համաձայն, նոր խռովութիւններ ծագած են Աղեքսանդրիոյ մէջ: Մանրամասնութիւնները կը պակսին:

∴ Անգլիական կառավարութեան կողմէ Եգիպտոսի վրայ ղրկուած մարտանաւերը կը յածին Եգէականի բացերը, մէկ քանի ժամ հեռու եգիպտական ծովեզրէն: Երկու մեծ զրահաւորներ են 27500 եւ 25700 թոնօ տարողութեամբ. իւրաքանչիւրը կը փոխադրէ 1000ական ծովային զինուոր:

Երէկ, լուր տարածուեցաւ թէ վերջին դէպքերուն հետեւանքով Սըտքը փաշայի դահլիճը հրաժարած է: Լուրը չէ հաստատուած:

Անգլիա եւ Եգիպտոսի դէպքերը

Լոնտոնի աշխատաւորական մամուլը, աւելի Ֆուատ թագաւորն է որ պատասխանատու կը բռնէ վերջին դէպքերուն, քան թէ Նահաս փաշան: «Ֆուատ թագաւորը, կը գրէ «Տէյլի Հէրալտ», Եգիպտոսի ամէնէն աղիտաբեր մարդերէն մէկն եղաւ: Անդադար դաւեց Խորհրդարանին եւ խորհրդարանական կառավարութեան դէմ եւ ամենամեծ չափով պատասխանատու է վերջին բանակցութեանց ձախողման մէջ: Կ'ազդարարենք իրեն թէ պէտք չէ վստահի Անգլիոյ, զինքը փրկելու համար իր սխալներուն հետեւանքներէն»:

Ազատական թերթերը կը հաստատեն թէ Ֆուատ թագաւոր չէ սիրուած Եգիպտոսի մէջ եւ թէ ընդհակառակն, Վաֆտը իր հետ ունի ընտրողներու հարիւրին 90ը:

Իսկ պահպանողական կարեւոր թերթ մը կը գրէ.— Պէտք է կառավարել եւ կամ առնել քալել: Կառավարել կը նշանակէ զարնել եւ զարնել ուժգին, երբ պէտք ըլլայ: Պէտք է ջարդել եւ կամ ետ քաշուիլ: Այս երկու եզրերուն միջեւ, վարչապետը կը փորձէ երթեւեկել: Այսօր, անոր տեղ ուրիշ որեւէ վարչապետ նոյնը պիտի ընէր: Պ. Մաքտոնալտ Աղեքսանդրիա կը ղրկէ երկու մարտանաւեր: Պիտի ղրկէ՞ նաեւ զինուորական արշաւախումբ մը»:

Պահպանողական թերթը համակերպած կը թուի ըլլալ Եգիպտոսէ վերջնական հրաժարման գաղափարին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԽԵՂԱԹԻՒՐԵՆ ԵՒ ԿԸ ԳՐԳՌԵՆ

Թուրք թերթերը լեցուն են քրտական ապստամբութեան մասին զանազան ու զարմանազան լուրերով: Քիւրտերը վարկաբեկելու համար Թուրք ժողովուրդի աչքին, կը հնարեն պատմութիւններ, զորս կարելի է կարդալ իբր զուարճալիք: Ահա նմոյշ մը.—

Թէ՛ ձերբակալուած աւազակներու խոստովանութիւններէն եւ թէ յարձակման պարագային, ժողովուրդին իրենց ըսած ափեղցփեղ խօսքերէն կը հասկցուի որ այդ Քիւրտերը, որոնք վայրենի ըսուելու չափ տգէտ են, յետին բայց կանոնաւոր քարոզութեան մը ենթարկուած են: Այսպէս, անցեալները երբ կը յարձակին «քամիօն»ի մը վրայ եւ կը սպաննեն շարժավարի օգնական Ահմէտը, նոյնութեամբ սա ծիծաղելի խօսքերը ըրած են շարժավարին.

«Դուք ձեր պեխերը կտրած էք, գլխարկ կը կրէք, ձեր կիները փողոցը հանած էք. մօտ ատենէն կը տեսնէք»:

Այս վայրենիները, որոնք զանազան դաւանութիւններու կը պատկանին, իրենց կռնակը կը կրեն ոչխարի մորթ մը, ունին ճերմակ վարտիք եւ ձեռքերնին ալ մէկ մէկ մավզէր:

Ցոյց տալու համար իրենց տգիտութեան աստիճանը, օրինակ մըն ալ յիշեմ. Անցեալները ճամբուն վրայ կը բռնեն բժիշկ մը եւ մահուան սպառնալիքով կ'առնեն անոր դրամները, իրենց մէջ բաժնելու համար: Յիսուն ոսկինոց մը ճիշտ ութը կտոր կ'ընեն եւ մէկ մէկ կտոր կ'առնեն...:

Դարձեալ, օր մը ճամբուն վրայ ուրիշ մը բռնելով կը հարցնեն. «Ո՞վ ես»: — Տղոց դաստուող հօճա *(ուսուցիչ) եմ, կը պատասխանէ:*

— Եթէ հօճա ըլլայիր, փաթթոց կ'ունենայիր.

Եւ իբր պատիժ իր «ստախօսութեան», զինքը մօրէ մերկ կ'ընեն եւ լաւ մը ծեծելէ յետոյ կը ճամբեն:

Այդ կողմերէն եկող շարժավարները կը պատմեն թէ, երբ Քիւրտերը ճամբաներու վրայ անցորդներ բռնեն, առաջին գործերնին կ'ըլլայ կտրել անոնց գլխարկներուն առջեւի մասը եւ եզերքները, ու քիւլահի *վերածել:*

Այդ մարդիկը, որ բուռ մը ձաւար եւ միս իրարու խառնելով կ'ուտեն, ճիշտ կը նմանին Ամերիկայի հին վայրենիներուն, որոնք սինէմայի մէջ ցոյց կը տրուին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դրամատան մը Փարիզի մասնաճիւղին տնօրէնը որ մեծ յարաբերութիւններ ունէր բարձր դասու շրջանակներուն հետ, անհետացած է մէկ քանի օրէ ի վեր:

Հաշիւներու արագ քննութիւն մը երեւան հանեց թէ դրամատան տնօրէնը զանազան զեղծումներով՝ կողոպտած է իր յաճախորդներէն՝ 25 միլիոն ֆրանքի գումար մը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Խորհրդարանի Ելմտական Յանձնախումբը կը քննադատէ նախագահ Հուվըրը թէ շատ կը ծախսէ: 1929-30ի նստաշրջանին, ազգային պէտքերու համար, ան քուարկել տուած է 125 միլիառ ֆրանք, այսինքն, նախորդ տարուան վրայ՝ 12,5 միլիոն աւելի...:

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ

Հանգուցեալ Պօղոս Նուպար փաշայի անունը հայ նորագոյն պատմութեան մէջ, կապուած պիտի մնայ մեր դատի դիւանագիտական վերածնունդին հետ: 1880ին սկսած յեղափոխական շարժումը յանգեցաւ 1913-14ի միջազգային համաձայնութեանց, որոնց հետեւանքով Հօֆ եւ Վէսթէնէնք պաշտօնի կոչուեցան իբր Հայաստանի մարզպաններ:

Ապահովաբար հայութեան վիճակը այսչափ դառն չպիտի ըլլար այսօր, եթէ Թուրքիոյ մասնակցութիւնը մեծ պատերազմին՝ իր սաղմին մէջ իսկ չխեղդէր հայկական նահանգներու համար պատրաստուած այդ բարենորոգմանց գործադրութիւնը:

Պօղոս Նուպար փաշա այդ առթիւ կարեւորագոյն դերը խաղաց եւրոպական դահլիճներու հետ տեղի ունեցած երկարատեւ բանակցութեանց միջոցին՝ իբր պաշտօնական ներկայացուցիչ ամբողջ հայ ազգին՝ լիազօրուած անոր գերագոյն հոգեւոր պետին Էջմիածնայ կաթողիկոսին կողմէ եւ արժանացաւ ազգի անկեղծ երախտագիտութեան: Այնուհետեւ, ամբողջ պատերազմի ընթացքին, 1914էն 1919, ան շարունակեց իր ընդհատուած գործը, ամբողջովին նուիրուելով մեր դատի պաշտպանութեան եւ անոր ի սպաս դնելով իր հարստութիւնն ու իր անուան անվիճելի հմայքը:

Յառաջիկայ անաչառ պատմութեան կը մնայ գնահատել կամ քննադատել փաշայի դիւանագիտական գործունէութիւնը. յամենայն դէպս, 1920էն ի վեր անոր ըրած առատաձեռն եւ գիտակցօրէն կիրարկուած բարեգործութիւնները ազգային կրթական եւ այլ ամէն մարզերու մէջ եւ մանաւանդ Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան հաստատումը իբր անջնջելի կոթող իր ազգասիրական անխառն զգացումներուն, զայն կը դասեն ազգին ընտրելագոյն զաւակներու կարգին, որոնց անունները երախտագիտութեամբ պիտի յիշուին յաջորդ սերունդներուն կողմէ:

Իբր ռումանահայութեան պատուիրակ՝ 1919-1920 թուականներուն Փարիզի մէջ գումարուած արեւմտահայ համագումարին, մօտէն առիթ ունեցայ ճանչնալու Պօղոս Նուպար փաշան եւ գնահատելու իր եւրոպասարդական կորովը՝ հակառակ անոր հիւանդագին կազմութեան, իր բարձր զարգացումը, դատելու եւ խօսելու իր արագ եւ վայելուչ ընդունակութիւնները եւ մանաւանդ մինչեւ իսկ իր գաղափարական հակառակորդներու հանդէպ ունեցած իր ուղղամիտ վերաբերումը: Ան գիտէր իր բնածին արեւելեան բնապետական եւ անզիջող բնութիւնը հիանալի կերպով հաշտեցնել արեւմտեան խոհուն եւ կենցաղագէտ վարուելակերպին հետ: Բառին բովանդակ իմաստով, անգլիացի ճէնթլմէնի մը մարմնացումն էր Պօղոս Նուպար փաշան:

1918ին, հայկական հանրապետութեան հռչակմամբ, իսկապէս պէտք էր վերջ դրուէր յանուն կաթողիկոսի վարուած այդ բանակցութեանց եւ փաշան պէտք էր լիազօրուէր նորահռչակ հանրապետութենէն. այսպէս կը պահանջէր պետականութեան իսկական ըմբռնումը եւ անոր դիմումները կը ստանային այդպիսով աւելի ամուր եւ հաստատուն պատուանդան, բայց...

Պէտք է խոստովանիմ թէ ինչպէս ինծի, նոյնպէս եւ շատերուն համար բաւական ժամանակի եւ փորձառութեան պէտք եղաւ այդ պետական գաղափարին հիմայքը ըմբռնելու համար: Մէկ կողմը կը տեսնէինք փաշան, իր կորովի անհատականութեամբը, իր անուան անվիճելի ազդեցութեամբն ու բարձր շրջանակներու հետ ունեցած սերտ յարաբերութիւններովը: Էֆէնտին իր դիւանագիտական անցեալովն ու փորձառութեան համբաւովը, խաներն ու պէյերը իրենց տիտղոսներով ու անբաւ հարստութիւններով, իսկ միւս կողմը, հինգ տասը հատ աղքատ ու անօթի վարժապետներ, եւ գիւղացի փաստաբաններ, որոնց շատերու անուններն իսկ անծանօթ էին մեզի... Պէտք էր ընդունէինք որ այս փորձառու դիւանագէտներն ու փարթամ պէյերը լիազօրուէին այս վերջիններէն եւ գործէին անոնց հրահանգներով: Պետական փառատոքս մը...

Թրքահայութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնն, որուն համար աւելի խորթ էին Զանգեզուրն ու Դարալագեազը քան Զուլուլանդն ու Մատակասքարը, իր յոյսերն ու յոյզերը կապած էր փաշայի անձին հետ եւ մանաւանդ, Ռամկավար կուսակցութեան ղեկավարները հայ դատին համար աղիտաբեր կը նկատէին Թրքահայ դատի միացումը՝ Կովկասահայաստանի վաղանցուկ իրականութեան հետ:

Դիւանագէտ չըլլալով, լաւ չէի կրնար ըմբռնել այս նրբութիւնները. ինծի համար կար դարերէ հետէ թշնամիներէ բռնագրաւուած պատմական Հայաստանը, որու որ անկիւնէն ալ որ սկսէր ազատագրական շարժումը եւ յաջողէր, պէտք էր իրեն միացնէր ամբողջ հայութիւնը. ձերբազատուած մասի դրօշակը պէտք էր խանդավառէր ամբողջ ազգը եւ ան ցոյց տար թէ կը մերժէր թշնամիներու հաստատած բռնի սահմանագծումները իր պատմական միակ եւ անբաժանելի հայրենիքին մէջ:

Երբ 1919ի սկիզբներուն, Հայկ. Հանրապետութեան պատուիրակութիւնն հասաւ Փարիզ, երեւի ընդունեց այդ երկուութեան անհրաժեշտութիւնը կամ նպատակայարմար տեսաւ երկպառակութիւն չյարուցանել եւ Նուպար փաշայի հետ ստորագրեց Մեծ չորսերուն մատուցուած յիշատակագիրն, ի մասին Հայաստանի պահանջներուն:

Կը սիրեմ հաւատալ թէ փաշան ալ անկեղծօրէն հաւատացած էր երկու դատերու միացման վտանգներուն, որովհետեւ այլապէս, չպիտի բողոքէր Հ. Հ. կառավարութեան մայիսեան յայտարարութեան դէմ, որով ան ինքզինք Միացեալ Հայաստանի կառավարութիւն կը կոչէր: «C'est une annexion...» բացագանչեց փաշան, երբ իմացաւ այդ «ակտ»ի բովանդակութիւնը:

Երբ, կ'ըսէին ռամկավար դիւանագէտները, վերակազմուած Ռուսաստանի բանակները նորէն Կովկաս արշաւեն, կանգ կ'առնեն Թրքական նախկին սահմաններուն վրայ... մինչդեռ եթէ Թրքահայ ժողովուրդը կամովին ինքզինք միացեալ հռչակէ Ռուսահայաստանին, Ռուսիա իրաւունք կ'ունենայ Թրքահայաստանն ալ գրաւելու, իբր իր երկրի անբաժան մասը:

Հանրապետական եւ ազգային պատուիրակութեանց այս անջատ գոյութիւնը շարունակուեցաւ բաւական ժամանակ եւ Հանրապետութեան ներկայացուցիչները առանց քուէի իրաւունքի, յաճախ ներկայ կ'ըլլային մեր համագումարի նիստերուն:

Մինչ այն՝ հետզհետէ մարմին կ'առնէր Հայաստանի Հանրապետութիւնը. պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչները պաշտօնապէս ներկայ կ'ըլլային խորհրդարանի նիստերուն, այցելութիւններ կը փոխանակէին եւ այլն, եւ Ազգային Պատուիրակութիւնը կը զգար թէ կը թուլնայ իր ոտքի տակի պատուանդանը: Ռամկավար խմբակ մը յիշատակագիր մը տուաւ Ազգերու Դաշնակցութեան թէ «սովորաբար (communément) ձեր Հայաստան կոչած երկիրը»... եւ այլն, որով ըսել կ'ուզէր թէ հայ ժողովուրդի պահանջն այդ չէ:

Կամաց կամաց միութիւնն անհրաժեշտութիւն դարձաւ եւ Հայաստան դրկուեցաւ ծանօթ պատուիրակութիւնը, բանակցութեանց համար: Այդ բանակցութիւնները դրական ելքի մը չյանգեցան. յանցանքը որո՞ւնն էր. դժուար է վճռել. յամենայն դէպս, իմ հաստատ համոզումս է թէ մեր ներքին երկպառակութիւնները չէին որ պատճառ եղան մեր անյաջողութեանց: Ինչ ալ ընէին Հայերը, որչափ ալ մեծ ըլլային մեր դիւանագէտները: արդիւնքն այս պիտի ըլլար. հայ ժողովուրդի նիւթական ուժէն բարձր էր Թրքօ-բոլշեւիկեան գրոհին դիմադրել: Եթէ վերակենդանացած Բիսմարկը գտնուէր Հայկ. Հանրապետութեան գլուխը եւ ամբողջ վերապրող հայութիւնն ալ ռազմադաշտ իջած ըլլար, նորէն այս պիտի ըլլար վիճակնիս, քանի որ Ռուսաստան թիկունք էր եւ դաշնակից: Եթէ Թուրքիա Երեւանն ալ պահանջէր, Ռուսիա չպիտի մերժէր: Բարեբախտաբար Անիով եւ Արարատով գոհացաւ...:

Արեւմտահայ համագումարի բ. շրջանին (1920) Հայկ. Հանր. Պատուիրակութիւնն արդէն առանձին կը ստորագրէր պետական պաշտօնական վաւերաթուղթերը եւ օր մը, փաշան յայտնեց ժողովին թէ համաձայնութիւն մը կնքած է Հանր. Պատուիրակութեան հետ, որու համաձայն Ազգ. Պատուիրակութիւնն ալ par contrepartie առանձին պիտի ստորագրէ Պատրիարքարանի ուղղուած պաշտօնական գրութիւնները... Անիմաստ եւ խեղճ փոխարինութիւն մը:

Սէվրի դաշնագրի ստորագրութիւնը կը մօտենար. Ազգ. Պատուիրակութիւնը չպիտի կրնար ստորագրել, որովհետեւ, լիազօրուած չէր Հ. Հ. կառավարութենէն:

Օր մը փաշան ըսաւ համագումարի նախագահին թէ պէտք է միջոց մը գտնել, որ ինքն ալ ստորագրէ դաշնագիրը: Էֆէնտին պատասխանեց թէ Ջուրը պատէն վեր չի կրնար հանել եւ թէ առոր միակ միջոցը Երեւանի դահլիճէն փոխանորդագիր մը բերել տալն էր: Կարծեմ Ա. Չէմօֆ, այդ նպատակաւ դիմումներ ըրաւ Երեւան, բայց ուշ էր արդէն, եւ Սէվրի երջանկայիշատակ դաշնագիրը ստորագրուեցաւ միայն Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ: Եթէ փաշան նախապէս գուշակած ըլլար այդ դաշնագրի անփառունակ վախճանը, թերեւս այդչափ չպիտի փափաքէր որ իր ստորագրութիւնն ալ այնտեղ գտնուէր...:

Փաշան կը մեղադրուի այժմ իբր Ջերմ պաշտպան ամերիկեան մանտային: Բայց այն ժամանակները միայն մէկ հոգիի համար կ'ըսուէր թէ նախապէս համամիտ եղած չէ այդ մանտային եւ այդ մէկ հոգին ալ Պ. Նորատունկեանն է. մնացեալ բոլոր պատուիրակներն ալ կողմնակից էին Ամերիկայի մանտային: Շատ դիւրին է post factum քննադատութիւնը...:

Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ Պուտափէշթէն թէ Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչները, խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենան կիրակի օր, հողագործական խմբակցութիւն կազմելու նպատակով: Քաղաքական շրջանակներ կը կարծեն թէ այս խորհրդակցութիւնը որուն կարեւորութիւնը բացայայտ է տնտեսական տեսակէտով, կրնայ նաեւ քաղաքական մեծ հետեւանք ունենալ:

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՎԱՏ ՀԱՐԵՒԱՆԸ

Անկարելի է գրի առնել բողոքի հեռագիրներն ու յօդուածները կարմրակտուց հարեւանի դէմ, որ ամէն օր խմբագրւում են Ատրպատականում, Գիլանում, Մազանդարանում, Խորասանում եւ կեդրոնում: Դանակը հասել է ոսկորին: Ռուսաստանի հետ առեւտրական գործերով կապուած շրջաններում շաբթէ շաբաթ աւելի են ուժեղանում սնանկութեան վախերը: Ամէն կողմից ստացուած պաշտօնական բողոք-հեռագիրներից երեւում է, որ սովէտները որոշել են հարուածել Իրանին տնտեսապէս, թերեւս նախօրօք գծուած ծրագրի համաձայն: Վաղուց ի վեր կիրառուող այդ քաղաքականութիւնը, այժմ աւելի զօրաւոր կերպով է արտայայտւում. ահա գլխաւոր հարուածները.

1. Ցուզանել, բանտարկել կամ աքսորել խորհրդային սահմաններում ապրող պարսիկ վաճառականներին:

2. Նրանց ձեռքից խլել Պարսկաստանից ստացուած ապրանքները այնքան ցած գներով, որ պարսիկ առեւտրականը ամէն անգամին իր դրամագլխի մէկ զգալի մասը վրայ տայ:

3. Այդ ապրանքների փոխարէն, նոյնիսկ նախօրօք սահմանուած տասը առ հարիւրը կանխիկ չվճարել, ոչ իսկ յանձն առած առաջին կարգի ռուսական ապրանքներ — շաքար, մանուածեղէն եւ այլն տալ, այլ երկրորդ կարգի — ապակեղէն, երկաթ եւ այլն:

4. Խորհրդային սահմաններից դուրս, բուն Պարսկաստանում, քմահաճօրէն կրկնակի, եռակի գներով ծախել իրենց ապրանքները եւ կէս արժէքով ժողովել պարսկական բրինձը, բամբակը, մրգեղէնը եւ այլն:

Այս բոլորը չէ: Ամէն անգամ երբ դեհացինը փորձում է դադարեցնել կորստաբեր առեւտուրը, Կրեմլինի ներկայացուցիչները միշտ նորաստեղծ խաբկանքներով հաւատացնում են Ռուսիոյ շուկայից կախուած ունեցողներին, հրապուրիչ խոստումներով սահմանից ներս են տանում իրենց ուզած մթերքները եւ այնտեղ կրկնում հին խաղերը: Օրինակ՝ մայիսին, Ռուսիոյ ընդհանուր հիւպատոսը եւ առեւտրական ներկայացուցիչը Թաւրիզի վաճառականներին հրաւիրում են Բիւրօ Պէրսի վարչութիւնը, յայտնում են թէ Մոսկվայից թոյլատրւում է 150 վագօն չոր մրգեղէն եւ 10 հազար կապ մորթ ճանապարհել Ռուսաստան. պաշտօնապէս խոստանում են փոխարէնը 40 առ հարիւր առաջին կարգի, 55 առ հարիւր երկրորդ կարգի ապրանք եւ 5 առ հարիւր կանխիկ դրամ տալ: Այս խոստումով խաբում են վաճառականներին եւ երբ ապրանքները հասնում են Ռուսաստան, պաշտօնական խոստումի ոչ մի կէտը չի յարգւում: Խաբւածները ուրիշ միջոց չեն գտնում, բացի այն, որ գանգատւեն կառավարութեան: Բանի որ նոյն եւ նման խաբեբայութիւններ կրկնւում են ամէն տեղ, նոյն ձեւի գանգատներ են ստացւում նաեւ երկրի ուրիշ մասերից, մինչեւ իսկ Ղուչանի առեւտրականները իրենց բողոքին կցում են ծայրայեղ մի առաջարկ — ամէն տեղ բոյկոտի ենթարկել ռուսական ապրանքները, ինչպէս արել են իրենք՝ ռուսական շաքարի փոխարէն չամիչ գործածելով:

Խնդիրը այնքան սուր կերպարանք է ընդունել, որ արտաքին գործոց նախարարը, «բարեկամ» հարեւանին հարկադրւում է յիշեցնել անցեալի դառն փորձերը եւ յոյս է յայտնում, որ խորհրդային վարիչները դէպի ոչ-ցանկալի ընթացք չեն տանի այս կենսական խնդիրը: Մամուլը նոյնպէս, առանց բացառութեան, հարկադրւած է ուշքի հրաւիրել, սպառնալ եւ միջոցներ խորհել: Զանց առնելով ծայրայեղ արտայայտութիւնները, յիշենք, որ նոյնիսկ «Իրան»ը քանիցս խօսեց ստեղծւած կացութեան շուրջ եւ մայիս 26ի առաջնորդող յօդւածով առաջարկում է «պարսիկ վաճառականների սենդիկա հիմնել, որը պարսկական ապրանքների արժէքները նշանակի եւ աւելի պակաս չտայ խորհրդային երկրներին»: Խուսափում եմ ծանրանալ բազմազան յարձակումների, առաջարկների, խորհրդարանում խօսւած ճառերի վրայ, որոնք միաբերան ապացուցանում/են այն իրողութիւնը, թէ վերջերս մանաւանդ ռուս վարիչները իրենց տնտեսական հարւածները խելագար չափերի են հասցրել եւ այնքան են ջրդայնացել, որ թերեւս կանխելու համար հաւանական բոյկոտը, իրենք որոշ տեղերում կամ բոլորովին չեն ծախում առաջին կարգի ռուսական ապրանքներ, կամ օր օրի բարձրացնում են գները: Այսպէս ռուսական շաքարը 20 առ հարիւր համեմատութեամբ թանկացաւ:

Այս կարմիր ջղայնութիւնը առանց պատճառի չէ ի հարկէ: Այն օրից, երբ հակակշռի ենթարկեց օտար դրամների առուծախը, այլեւս բոլշեւիկ հիմնարկները չեն կարողանում Պարսկաստանում ապառած ապրանքների փոխարժէքով օտար դրամներ գնել ու փոխադրել արտասահման պրոպականտայի գործին ծառայեցնելու համար: Հակակշռի օրէնքը եկաւ այս տեսակէտից բաւական ուժեղ ապտակ տալու ամէն տեղ յեղափոխութիւն ցանողներին. մի բան, որ իրենք իսկ չեն քաշւում հրապարակելու: Իրենց վերջին խոստումները ցեխը նետելու արդարացումը բացատրեցին, որպէս փոխ-վրէժ: Ինչպէս վստահեցնում են պարսիկ մամուլի Ռուսիոյ իրազեկ թղթակիցները, Բագւում նոյնիսկ չեն քաշւել պարսիկ վաճառականներին հետեւեալ չնաշխարհիկ պատճառաբանութիւնը հրամցնելու.—

«Երբ ձեր կառավարութիւնը հակակշռի է ենթարկում ձեր երկրում մեր գնելիք օտար դրամների գործողութիւնը, մենք փոխադարձում ենք ձեր ներմուծումների փոխարէն կանխիկ դրամ կամ առաջին կարգի արտածելի նիւթեր տալու կտրական մերժումով»: Ճիշտ որ կարմիր տրամաբանութիւն: Դառան առածը չէ՞ք յիշում արդեօք, որ պղտորում էր ջուրը, այլապէս գայլը ինչո՞ւ պիտի աչք տնկէր համեղ պատառին:

Ջղայնացնող պատճառներից մէկը յիշեցի միայն: Առանց այդ էլ մեր հարեւանը իրաւունք ունի: Մեր փորձառու պապերը ասել են ժամանակին,—

«Շան հետ բարեկամացիր, բայց մահակը ձեռքից մի տար»:

Ահա ջղայնութեան բուն պատճառը, թէ ինչո՞ւ «բարեկամ» Պարսկաստանը միշտ մահակը ձեռքին է պահում:

Տեղին է հարցնել մեր բարի, թոյլերի պաշտպան, ծիրանի հագած բարեկամին.

— Ինչո՞ւ այս աւելորդ յոգնութիւնը, անտեղի զգուշութիւնը:

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՓՐՈՒՍԻՈՅ ներքին նախարարութիւնը բանակցութեան մտաւ «Պողպատէ Սաղաւարտներ»ու ղեկավարներուն հետ, Հաննովրի եւ Վէսթֆալիոյ մէջ անոնց դէմ արգելքի վերացման համար:

Կը կարծուի թէ համաձայնութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ գոյացնել եւ արգելքը վերցնել մէկ քանի օրէն, թոյլ տալու համար «Պողպատէ Սաղաւարտ»ներուն որ մասնակցին Հաննովրի Ազատագրութեան հանդէսներուն:

ԴՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻ[ՒՆ]

«Ֆրանսական գրական վերապարթնումները, ... դասական ու վիպական ... դուած են դուրսէն», կ'ըսէ ... սայի Գրողներու Ընկեր[ութեան] նախագահը Կաստոն Ռուժ[ը] իր Ամերիկա ճամբորդ[ութեան] առթիւ գրեց «Le problème [psy]chologique de l'acclimata[tion]» ... Ռուժօ յոյնեւեւ ... խոստովանի որ արտաքին ... ները ուժեղ կերպով կ'ա[զդեն] ազգի մը նոյնիսկ գրական ծագումներուն: Ու՞ր կը ... մնացելը իմացական, զգա[յական] հոգեբանական եւ ընկ[երային] ապրումները եւ այս ... պատճառ կը գտնէ տնտ[եսական] անհամեմատ բարգաւաճ[ումը] ...

Ճիշդ է որ Քորնէյլ ... է սպանական գերիշխան[ութեան] ճումներէն եւ դասական ... բան կը պարտի Քորնէյլի ... Վիքթօր Հիւկօ՝ ազդուած ... Եւրոպայէն եւ Հրաշ[ալի] պային ձգտումները, այնք[ան] սկանտինաւեան, ռուսական ... լիական կամ իտալական ... րոշ գարաշրջաններու ... է եւ ֆրանսական ալ իր ... ուրիշ ազգերու աւելի ... գաւառ մէկ շրջանին՝ ... Եւրոպային Ռուժօ շատ կը ... ամերիկեան ներկայ ... բացառիկ դիրքէն. ... մտաւոր Ամերիկան ... պով կ'ազդէ ամէն կողմ ... Եւրոպայի վրայ, ... ունենալու իր տնտեսական ... հաւասարող իմացական ... ներ: Եւ արդիւնքը ... կամ Յօրտայեան ազդեց[ութիւնը] աւելի բանակալ եւ տիրակ[ալ] լար, եթէ Ամերիկայի ... մակարդակը ըլլար համ[ա]... խան իր տնտեսականին: ... այժմ, կը գոհանանք ... տէյլներով, ինքնաշ[արժներով] խօսուն շարժանկարներ[ով] բացուած աղջիկներով:

Երեւակայեցէք որ ... յայտնի գրող մը աշխա[րհ] ... հնչեցնէ թէ ֆրանսագիտները ... բիկայի մէջ յաջողած են ... ազգութիւնն ուրացած են ... գեղանկական վերլուծումները ...

Շահեկան է որ պաշ[տօնապէս] հետեւինք, եւ մենք ... կարգին դնենք թէ խո[րհրդ]... մը եղերքը կ'ապրինք:

Ամերիկան՝ ներկայիս ... ւոր օրինակ մըն է մ[իջ]... տարրալուծարանին հա[մար] ամէն ազգէ փիլիսոփայ[ներ], բարբաններ եւ գրագէտներ ... տարբերութիւն տեսնա[կին] յունիւր քաղաքականութեամբ ... ճառաւ եւ այն եղբայր[ացած] եկած են որ, ոչ թէ մտա[ւոր] բարոյական ազդակները ... տող են, այլ տնտեսական ... ները միայն կրնան յարմ[արիլ] ձուլել ազգութիւնները:

Կարօտախտը կը ենի, ... եւ կ'արշաւէ այն էա[կին] մէջ, որոնք չեն յաջողած ... սապէս եւ գրականութեան[ը] բոնը կամ իմացական թէ[ական] ցական որեւէ տարր կ'առ[նեն] կը պաշտպանեն ազգերը ... տեն միայն, երբ անոնք ... միանան:

Գրականութիւնը ... շատ քիչ կ'ազդէ ամ[երիկեան] խառնուածները յաճախ ... կուգան եւ կը ձուլուին ... նոր հայրենիքի մը ... սէր են կամ քիչ կ'ա[պրին] ... հայրենիքին, այլ ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՈՒՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀԱՅ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ

«Խորհ. Հայաստան» խմբագրականի մը մէջ կը յայտնէ հետեւեալ գանգատը (17 յունիս).

— «... Վերանոր, ուղղակի կուսակցական վերաբերմունք մը ցոյց տուաւ Անդրկովկասի Երկրային կոմիտէն՝ Ատրբէջանի եւ Հայաստանի կազմակերպութիւններու ղեկավարութեան փոփոխութեան ընթացքին: Յայտնի է համախումբեան կոմունիստական (բոլշեւիկ) կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն — Համ. Կ. (Բ) Կ. կենդ. — դիտողութիւնը Անդրկովկասի Երկրային կոմիտէին ոչ-գոհացուցիչ ղեկավարութեան մասին, որ տեսնուեցաւ Ատրբէջանի մէջ: Երկրային կոմիտէն ժամանակին եւ վճռական կերպով մը չուղղեց Ատրբէջանի հին ղեկավարութեան սխալները, եւ երբ Հայաստանի բոլշեւիկները գրոհ կը կատարէին հին ղեկավարութեան դէմ, անիկա իր գործնական պաշտպանութեան տակ չառաւ զանոնք:

Վերջապէս Անդրկովկասի Երկրային կոմիտէն (մինչեւ ղեկավարութեան վերջին փոփոխութիւնը) եռ կը ձգէր շարք մը կարեւոր խնդիրներու արագ լուծման մէջ»:

* * * Կը թուի, Հայաստանի կոմունիստ պատգ. սմաւորները, Մուշեղ Չոլեան եւ Բաննահեան, Անդրկովկասեան կոմունիստ կուսակցութեան համագումարին մէջ,

«Թերահաւատութիւն յայտնած են կուսակցութեան ղեկավարութեան մասին»: Ա. Խանջեան քննադատած եւ դատապարտած է զանոնք: Ի վերջոյ երկու ընդիմադիրները ճանչցած են իրենց սխալը եւ խոսք տուած են հաշտ երթալ:

ՆԵՐՔԻՆ ՎԷՃԵՐ

Անդրկովկասեան համագումարին մէջ Էլիավա, ներկայացնելէյետոյ ճաճճատենդին վնասները, — 2 միլիոն հոգի ճաճճատենդէ վարակուած են Անդրկովկասի մէջ,— խօսեցաւ կուսակցական պատասխանատու մարմիններուն մասին.

— Անդրկովկասեան հանրապետութիւններու երկրային կոմիտէները կ'որոշեն հանդէս գալ համերաշխ, մեծ խնամքով ծածկելով ներքին տարակարծութիւնները: Մասնաւորաբար Հայաստանի մէջ, 1928ին Երկրային կոմիտէն կը ծածկէր ներքին տարակարծութիւնները, մինչդեռ իրենք իրենց մէջ կատաղի պայքար են մղեր:

ԳԻՒՂԷՆ ԿԸ ՓԱԽԻՆ

Խանջեան կը գանգատի, որ գիւղերուն մէջ վերջացած չեն «քեալլագէօզութիւնները»: Եւ երբ կուսակցական ընկերներ գիւղ կը ղրկուին, անոնք դասալիքի պէս կը փախին գիւղերէն: կուսակցականութեան զգացումը շատ թուլցած է:

ԼԵԶՈՒԻ ՀԱՐՑԸ

Էլիավա խօսելով Անդրկովկասի ժողովուրդներուն լեզուին մասին, կը ցաւի որ ոչ մէկ ժողովուրդ կը փափաքի սորվիլ դրացի ժողովուրդին լեզուն.

— «Ժամանակ մը նախագիծ մը կար ստեղծելու անդրկովկասեան այբուբէն: Բաղդադեւ կը ժտծէր ստեղծել տեսակ մը անդրկովկասեան էսպէրանդօ: Ի հարկէ, անդրկովկասեան էսպէրանդոյով տարուած չենք, բայց կ'ուզենք որ ստեղծուի միջոց մը, որպէսզի իրար հասկնանք: Վրացիները, Հայերը եւ Թուրքերը ձուլել մէկ ազգութեան մէջ, որ ունենայ մէկ լեզու, ծայր աստիճան դժուար է, թերեւս դեռ մեր դարուն համար անկարելի: Բայց լեզուներու ուսումնասիրութիւնը պէտք է դրուի իբրեւ հիմնական խնդիր: (Մէկը կ'ընդմիջէ.— «Մենք ռուսերէնն ալ լաւ չենք գիտեր»): Ռուսերէնի մասին խայտառակ կարծիքներ կան: Ոմանք կ'ըսեն թէ աւելի լաւ է սորվիլ ֆրանսերէն եւ գերմաներէն, քան ռուսերէն: Ռուսերէնը այս շրջանիս շինարարութեան լեզուն է: Նոր գաղափարները աշխարհին տուողը ռուսերէնն է: Լենին գրած է ռուսերէն, մինչդեռ մեր հանրապետութիւններուն մէջ այդ լեզուն կ'արհամարհեն: Հայերէնի, վրացերէնի կամ թրքերէնի թարգմանելը դժուար բան է: Մենք պէտք է պարտադիր դարձնենք ռուսերէն սորվիլը:

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ

Էլիավա կը խոստովանի թէ որքա՜ն վտանգաւոր համեմատութիւն մը ստացաւ ապստամբութիւնը հողերու համայնացման առթիւ:

— Անդրկովկասի քաղաքական կացութիւնը չափազանց լարուած է, չափազանց սուր,— այնպիսի վիճակ մը, որուն նմանը չէ տեսնուած ուրիշ ոչ մէկ կողմ:

Քաղաքներու կացութիւնը, հակառակ թերութիւններուն լաւ է. իսկ գիւղին մէջ չափազանց պրկուած է կացութիւնը եւ բարդ:

Վրաստանի մէջ գիւղին վիճակը կարելի է բնորոշել իբրեւ սպառողական: Դեռ տարածայնուած չէ եղածը: Թրքական շրջաններուն մէջ, մասնաւորաբար Թիֆլիսի գաւառին եւ սահմանամերձ շրջաններուն մէջ, կացութիւնը ծանր է: Դժգոհութեան զանգուածային արտայայտութիւններ տեղի ունեցան Բորչալուի, Կախեթիայի մէջ: Այս սպառողական վիճակը ի՞նչ ձեւ պիտի ստանայ յետոյ, պիտի կրնանք վերստանալ գիւղացիներուն վստահութիւնը:

Աւելի ծանր է կացութիւնը Հայաստանի մէջ, մասնաւորաբար Զանգեզուրը, Դարալագեազի, Դիլիջանի, Լոռի-Փամբակի շրջաններուն մէջ:

Շատ աւելի ծանր է կացութիւնը Ատրբէջանի մէջ, ուրկէ ապստամբական շարժման ալիք մը անցած է մինչեւ Նախիջեւան, սկսելով Ջաքաթալայէն ու Նուխիէն: Նոյն կացութիւնը Ղարաբաղի եւ Գանձակի գաւառներուն մէջ: Եւ սրտաշարժ համերաշխութիւն մը կը տեսնուի կուլակին, տէրտէրին, մոլլային, դաշնակին, մուսավաթականին, մենշեւիկին ու իթթիհատականին միջեւ, ընդդէմ բոլշեւիկներուն:

Ֆրանսա կամ Ամերիկա տնտեսապէս աւելի տանելի պայմաններ ստեղծած են, հակառակ որ պաշտեն Ցանդէն... կամ Տ'Անունցիօն:

Բնաւ զարմանալի թող չթուի, երբ ըսեմ որ ժողովուրդները աւելի կը տարուին նիւթին տիրապետութենէն, որ կ'իշխէ երկրին իմացական արտադրութիւններու մէջ: «Խիղճը հետզհետէ կը միջազգայնանայ» կ'ըսէ Ռամօ եւ զգացումները կ'ազգայնանան: Եւ ինչո՞ւ չըսենք որ նոյնիսկ Հայ ամբոխին համար, ոչ մէկ գրական հանճարեղ արտադրութիւն եւ դէպքով թերթեր չեն ազդեր այնքան, որքան գործարանի մը ծխնելոյզը Երեւանի կուրծքին վրայ, կամ հսկայ շէնք մը ցցուած հայկական որեւէ փողոցի անկիւն:

Կ'արժէ որ Հայ ընկերաբաններ լուրջ ուսումնասիրութեան նիւթ դարձնեն այս երեւոյթը եւ պրպտեն անոր պատճառները:

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պերլինի դեսպան Քէմալէտտին Սամի փաշա հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— Թուրքեւգերման յարաբերութիւնները ամէն ատենուան պէս բնականոն վիճակի մէջ կը գտնուին: Առեւտրական նոր դաշնագիրը այս յարաբերութիւնները աւելի պիտի ամրապնդէ: Գերմանիա տարեկան 50 միլիոն քիլօ ծխախոտ կը գնէ, որուն 10 միլիոն քիլօն թրքական արտադրութիւն են: Կ'աշխատինք որ այս տարի այս քանակութիւնը 15 միլիոնի բարձրացնենք:

«Մօտերս կ'աւարտին Նաեւ ոճրագործներու յանձնումի մասին տեղի ունեցող բանակցութիւնները եւ երկու երկիրներուն միջեւ ոչ մէկ առկախ խնդիր կը մնայ»:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Ռումանիոյ հարուստ Թուրքերը 2 միլիոն լէյ դրամագլուխով դրամատուն մը հիմնելու ձեռնարկած են: Դրամատան նպատակն է օգնել Ռումանիոյ 160 եւ Եուկօսլաւիոյ 40 հազար Թուրքերուն, Թուրքիա գաղթելու եւ Արեւելեան նահանգներուն մէջ գիւղեր հիմնելու համար:

ԱԾՈՒԽԻ ՍՊԱՌՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զօնկուլտաքէն կը հաղորդեն թէ ածուխի հանքերէն մէկ մասը փակուած է, հրապարակի տագնապին հետեւանքով: Հանքերու շրջանի տնօրէնը այս առթիւ յայտարարած է թէ փակուելուն պատճառները երեք են, բայց գլխաւորը այն է որ ածուխի տեղ առատ քսիլիզ կը գործածուի Նաւերու եւ գործարաններու մէջ:

ԱՆՏԷՐ ՏՂԱՔԸ

Պոլսոյ մէջ անտէր տղոց թիւը վերջերս կարեւոր չափի մը հասած է: Այս տղաքը որոնց միջին տարիքը 2 է, փողոցները ձգուած են անտէր, չքաւոր ծնողքներու կողմէ: Ամէն օր քանի մը տղաք կը տարուին Անկելանոց ուր շատ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն անոնք

ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Նորվեկիական ընկերութիւն մը Պոլսոյ մէջ ուսումնասիրութիւններ կ'ընէ, ձկնորսութեան եւ ձուկի առեւտուրի մասին: Ընկերութիւնը ծրագրած է գիտական միջոցներով կատարել ձուկի փոխադրութիւնը Պոլսէն մօտակայ եւ մինչեւ հեռաւոր գաւառները: Մասնագէտ մը ներկայիս քննութիւն կը կատարէ սոտ գելու համար թէ ո՞ր ձուկերը քանի օր կը դիմանան:

ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ցարտանէլի մէջ մեռած Թուրք զինուորներուն համար մեծ յիշատակարան մը պիտի շինուի: Յիշատակարանին շինութիւնը մրցումի պիտի դրուի Թուրք արուեստագէտներու միջեւ: Յիշատակարանին ծախք պիտի ըլլայ կէս միլիոն ոսկի, որ բոլոր կուսակալութիւններուն վրայ պիտի բաժնուի:

Որոշուած է որ Թրքական յիշատակարանը նոյն տեղին մէջ գտնուած եւրոպականներէն աւելի մեծ, աւելի գեղեցիկ եւ տոկուն ըլլայ: Յիշատակարանին տեղը գին. իշխանութիւնը պիտի որոշէ, բայց հաւանական է որ Չայիր Թէփէի վրայ կառուցուի:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱՏԱՆԱՆ

Հակառակ բոլշեւիկեան 16րդ համագումարին մէջ, հնգամեայ ծրագրին շուրջ յարուցուած խանդավառ աղմուկին, կարմիր սէնդիկաներու պաշտօնաթերթը «Տրուդ» կը գրէ հետեւեալ յօդուածը խմբագրականը, (10 յուլիս):

Հնգամեայ ծրագրի իրականացման պայքարին մասին, Կուլպիշեվի կողմէ պարզուած ծրագիրը, համագումարին առջեւ դրաւ արտադրութեան որակի հարցը: Ճարտարարուեստի որակական նշանակները լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն: Ոչ միայն որակը չի լաւանար, այլ կը վատանայ: Կուլպիշեվ ստիպուած է հաստատելու թէ Ազգային Տնտեսութեան գերագոյն խորհուրդը՝ ճարտարարուեստական աշխատանքի այս կարեւոր մարզին մէջ, որեւէ արդիւնք չէ ստացած:

Արտադրութեան վատ որակը սանձ կը դնէ ընկերվարական շինարարութեան: Կուլպիշեւի յիշած թիւերը ամօթալի դատապարտութիւնն են տնտեսական բազմաթիւ կազմակերպութիւններու: Թերի նկատուած արտադրութիւններու համեմատութիւնը հասած է աներեւակայելի մակարդակի մը:

Կրնա՞նք հանդուրժել ասոր: Կրնա՞նք աւելի երկար ատեն համբերել որ անօգտագործելի նկատուած ապրանքներու կամ բոլորովին պակասաւոր արտադրութեանց համար, հսկայ միասներու ենթարկուինք:

Պէտք է վերջ դնել այս չափազանց ամօթալի երեւոյթին: Առարկայականպատճառներ չկան, որոնք արդարացնեն արտադրութեան վատ որակը»:

Այս խոստովանութենէն յետոյ տանք քանի մը պերճախօս թիւեր: Համագումարին մէջ, Կուլպիշեվի տուած տեղեկութիւններուն համաձայն, ռուսականգործարաններու կողմէ արտադրուած երկաթուղիի գիծերու թերի մասը հարիւրին 26էն բարձրացած է 36ի: Դարձեալ ըստ Կուլպիշեվի, մետաղագործութեան մէջ, ռուս գործաւոր մը կ'արտադրէ 218 թօնօ, իսկ Ամերիկայի մը 1270: Հիւսկէնին մէջ, ռուս բանուորը կ'արտադրէ 4,4 թօնօ, իսկ Ամերիկայէն 15,4:

ՀԱՐԿԸ ԿԸ ԼՈՒԾԷ ՕՐԷՆՔԸ

Ոգելից ըմպելիներու արգելքի օրէնքը, Ամերիկայի Նիւ Ճըրսի վայրին մէջ տեղի տուաւ զուարճալի միջադէպի մը:

Ոստիկանութիւնը գրաւած էր մաքսանենգութեամբ ցամաք հանուած գարեջուրի տակառներ եւ անոնց պաշտպանութիւնը յանձնած քանի մը ոստիկաններու: Հետաքրքիրներու բազմութիւն մը սկսաւ հաւաքուիլ տակառներուն շուրջ, բերնի ջուր թափելով: Օդը տաք էր ու սաստիկ ծարաւ մը կ'այրէր կոկորդները: Լեցուն տակառները, կարծես թելադրեցին բազմութեան որ խումբն, ճեղքեն զիրենք եւ յագուրդ իրենց պապակին: Այդպէս ալ ըրին ներկաները: Հրեցին, հրմշտկեցին ոստիկանները ու խաղալով խնդալով, պահ մը մոռցած օրէնքի վախը, յառաջացան դէպի հանդարտ տակառները, գրաւեցին զանոնք եւ մէկ քանի վայրկեանի մէջ իրենց ծարաւը յագեցնելէ յետոյ, զանոնք պարապ յանձնեցին ոստիկաններուն պաշտպանութեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. ԿՐԸՆՕՊԼԸ

ԿՐԸՆՕՊԼԸ 15 յուլիս.— Ահաւասիկ մեր մարզիկներուն ձեռք բերած վերջին արդիւնքները:

Յուլիս 13ին, Անըսիի Միջազգային մրցահանդէսին Ժ. Խաթիկեան երկրորդ եղաւ գունդ նետելու մէջ (12 մ. 10), եւ Վազգէն վեցերորդ բարձր ցատկելու մէջ (1 մ. 55):

Յուլիս 14ին, Էքս-լէ-պէնի մարզահանդէսին, Վազգէն երրորդ եկաւ բարձր ցատկելու մըրցումին մէջ (1 մ. 50) եւ առաջին՝ գունդ նետելու մէջ (Բ. կարգ) 8 մ. 55ով:

Յառաջիկայ կիրակի 20 յուլիս, մեր մարզիկները կը մասնակցին Վիգիլի մարզահանդէսին:

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ փարիզի եւ արուարձանի ֆրանսական նախակրթարաններու ընդհանուր մրցումին մէջ, առաջնութիւնը շահած է հայուհի մը՝ Օր. Հրանոյշ Գ. Գազազեան:

SITUATION.— Importante Compagnie d'assurances ayant quelques postes élèves Inspecteurs et Inspecteurs vacants, recherche personnes actives et de bonne tenus de nationalité arménienne. Conditions très avantageuses. Ne pas se présenter. Ecrire à Monsieur DESPREAU, 32 rue deMogadorqui convoquera.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 59 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

«Բղդօ, թո՛ղ, թո՛ղ խանչալը Անդրանիկի քով». ըսաւ Սերոբը:

«Պէտք չէ, առէք», եւ տուի իրենց:

Աւոյի կինը բռնեց Սերոբի ձեռքը եւ խնդրեց.

«Պարոն, ես կը խնդրեմ քեզնից, մի՛ առներ Անդրանիկի զէնքերը, տո՛ւր լուսահոգի Աւոյի խաթէր: Չէ՞ որ ես ալ Տամատեանի, Մուրատի ժամանակներէն նայեր եմ զօլոբին՝ ինչպէս իմ կուակներուս, բոլոր յեղափոխականներուն զաւակիս պէս հաց եմ կեցուցեր»:

«Գլուխդ ուտէ քու կերցուցած հացդ», ըսաւ Սերոբը բարկանալով:

Հոդ կանգնած էին 5 6 երիտասարդ սասունցի, կային Նաեւ տանտիրոջ թէ՛ հայր եւ թէ՛ լեզուով տղաները: Եղօն եւ այդքան երիտասարդ եկան եւ ըսին.

«Անդրանիկ, մենք էդպէս չենք ընդունիր, որ գայ՝ մեր տան մարդը թալնէ գնայ: Մենք կամ յետ կ'առնենք թուանքը կամ մեզնից ալ երկու մարդ կը սպաննէ, կ'երթայ: Հօ էստեղ սարի գլուխը չէ՞»:

«Խելօք կեցէք տեղերնիդ, ըսի. նա իրաւունք ունի մեր զէնքերը առնելու. Մենք ընկերներ ենք, էսօր կ'առնէ, վաղը նորէն կուտայ»:

Էդ րոպէին եկաւ Կիարիկայ Չսթօ, դրան առաջքը հասկցաւ խնդիրքը եւ ըսաւ.

«Պարոն Սերոբ, էդենց բան չեղնի կ'ընես. դուն ու քու ստուած, երբ պատահեցաւ սարի մը գլուխ, ի՛նչ կ'ուզես ըրէ՛, մեր տան մէջ ինչո՞ւ ըրիր էդ բանը»:

Չաթօն 70 տարեկան էր: Ես վարտիկ շապիկով դուրս եկայ, Չաթոյին ըսի. «Կտրէ՛ ձէնդ»:

Չաթոյի տղան՝ Հայրօն բարկացաւ իր հօր վրայ եւ ըսաւ. «Քու ի՞նչ պէտքն է կը խառնուիս»:

Սերոբ իր ընկերներով գացին Կէլիկուզան: Ես վեր կեցայ, շորերս հագայ: Հայրօն, Չօլօ Դօնէն, Գէվոյի տղան՝ Գռնէն բռնեցին թեւերս եւ կամաց կամաց կ'երթայինք գիւղ: Մազրասէն անցանք: Առաջի հովիտէն խմեցի ջուր: 4-5 օր բերանս հաց դրած չէի. դեռ մորթի քրտինքը վրաս կը վազէր: Ջուրը խմելուն՝ ուշաթափ եղայ: Հետիս տղերքը գլուխս լուացին, կուրծքս շփեցին: Մի հինգ րոպէ վերջ՝ Նորէն վեր կեցայ: Բարձրացանք վերեւ:

Մազրասայ դիմաց ծառերի տակ նստած էր Սերոբ իր խմբով: Ես բարեւ տուի: «Կեցի՛ր, ըսաւ, մէկտեղ գնանք»: «Տէ՛ս, հիւանդ եմ, ըսի, կամաց կամաց կ'երթամ, դուք ալ եկէք: Եղայ Գէորիքայ կաժը. Սերոբը յետեւիցս ղրկեր էր հրացանս ու պատրոնտաշերս (փամփուշտակալ) Հասոյի եւ Բարսեղի հետ, ըսելով թէ՝ «կապի՛ր վրադ, մէկտեղ երթանք»: Սերոբն ալ հասեր էր մեզ: Ես ըսի. «Այ տղերք, ես ինքզինքս ալ չեմ կրնար տանիլ, զէնքն ո՞ւր տանիմ»: Հետս գըտնուած տղայոց մէկին ըսաւ. «Գացէք գեղը (Կէլիկուզան), ըսէ՛ք, Սերոբ կուգայ, թո՛ղ տեղ պատրաստեն. բայց չըսէք, թէ Սերոբը Անդրանիկի զէնքերը առեր է, էսպէս է ըրեր, էնպէս է ըրեր: Տես՝ ձենէ առաջ մարդ գացած չէ գեղ, եթէ էդ լուրը հոն ելնի՝ դուք ըսած կ'ըլլաք»:

Չօլօ-Դօնէն գնաց գիւղ՝ տեղ պատրաստելու համար: Երբ կը հասնի խաչօ Մարտիրոսի քով, հոն կը գտնուի Կիրակոսը: Կ'ըսէ՝ «պարոնն ու Անդրանիկը կուգան, տեղը դրստեցէք»: Յարութիւնն (Առաքելոց վանքի կռուին սպաննուաւ) ու Թորօն հոն կ'ըլլան, տեղ կը պատրաստեն: Ես 20 քայլ կ'երթայի, կը նստէի, չէի կրնար քալել: Նրանք բարձրացան տունը, ես նստայ երէցփոխան Օհանի դուռը:

Մխիթարցի տղայ մը ըսեր էր Թորոյին ու Յարութիւնին, թէ Սերոբը Անդրանիկի ու Սարգսի զէնքերն առաւ: Գիւղի բոլոր ժողովուրդը կ'իմանայ այդ: Յարութիւնի ու Թորոյի զէնքերն ալ այդ տան. են եղած: Սերոբը հրաման կ'ընէ, որ այդ զէնքերն ալ վերցնեն: Յարութիւնը սարսափելի ուժեղ տղայ էր, մէկ տղայ կը շպրտէ մէկ կողմ, մէկն ալ մէկ կողմ: Սերոբը կ'ըսէ. «Յարութիւն, զէնքերդ բե՛ր տեսնեմ»: Յարութիւնը կը տանի զէնքերը, կը յանձնէ Սերոբին:

Այդ րոպէին ես ներս մտայ: Յարութիւնը սաստիկ բարկացած էր: Վրէն բարկացայ, ձէնը կտրեց: Նա կ'ըսէր. «Չախմախը մըն ալ ձեռքս անցնի, էլի պիտի ընեմ յեղափոխութիւն, թո՛ղ բերդանկա չըլլայ: Եթէ մարդ եմ, չախմախըն շուտ այնալը կ'ընեմ»:

Գիւղի բոլոր գլխաւորները հաւաքուեցան հոդ եւ խնդրեցան Սերոբին, որ տղայոց զէնքը տայ: «Էդ ձեր գիտնալու գործը չէ՛», ըսաւ Սերոբը:

Երեկոյեան մօտ էր: Մենք չորս ընկերս հասանք իրար, որոշեցինք Դաշտ գնալ: Աշուն էր: Բարձրացանք Պետոյի տան գոմի վերեւ, ելանք Մըլէգրան կաժը, որը Մխիթարայ դիմացն էր: Ես մեռած դրութեան մէջ էի: Տղերքը ըսին. «Դուն մնա՛յ՝ մենք կ'երթանք Դաշտ, Հոայրի քով»:

(Շար.)

Անգլեւիրաքեան դաշնակցութիւնը

Պաշտօնապէս հրատարակութեան տրուեցաւ Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ կնքուած դաշնագիրը։

Արդէն ծանօթ են գլխաւոր կէտերը այդ դաշնագրին, որ կնքուած է 25 տարուան համար, սկսեալ Իրաքի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունուելու Թուականէն։ Գալով միջազգային բնոյթ կրող խնդիրներու կարգադրութեան, համաձայնութիւն գոյացած է թէ երկու պետութիւնները պիտի խորհրդակցին խաղաղ լուծում մը գտնելու համար, համաձայնժրնեւի Դաշինքի տրամադրութեանց։

Այն պարագային որ կողմերէն մէկը պատերազմի բռնուի, միւսը պիտի օգնէ անոր իբրեւ զինակից, համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան եւ 1928ի Փարիզի դաշինքներուն տրամադրութեանց։

Հնդիկ շարժումը մեղմելու համար

Սիմլայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Հնդիկ Օրէնսդիր Ժողովի ընդդիմադիր պետը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ կանտիի հետ, զայն համոզելու համար որ դադրեցնէ «քաղաքացիական անհնազանդութեան» պայքարը։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը կարծէ թէ անգլիական կառավարութեան կողմէ ի գործ դրուած ճնշումին հետեւանքով, կանտի դադրեցնել պիտի տայ պայքարը։ Փոխարէն, իրեն պիտի տրուի Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասնակցելու իրաւունք։ Թերթը կը կարծէ նաեւ թէ հակառակ աշխատաւորական դահլիճին մտադրութեան, Սիմոնի տեղեկագիրը քննութեան պիտի ենթարկուի Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ. որովհետեւ, հնդիկ իսլամները, ուրիշ փոքրամասնութիւններ եւ իշխանները ուժ կուտան անոր, քանի որ իրենց իրաւունքները պաշտպանելու կը ձգտի։

Պատասխաններ՝ Պրիանի դաշնագրին

Համեւրոպայի կազմութեան ծրագրի մասին, Ֆրանսայի արտաքին Նախարար Պրիանի դաշնագրին պատասխանը յանձնեց Անգլիա։ Ծրագրին իրականացման համամիտ գտնուելով մէկտեղ, անգլիական կառավարութիւնը վերապահ է եւ կասկածոտ՝ անոր յաջողութեան։

Իրենց պատասխանները յանձնեցին նաեւ Պելճիքա, Փորթուկալ, Եուկօսլաւիայ, Ալպանիա ու նաեւ Հունգարիա, որ կարեւոր վերապահումներ կը բանաձեւէ։ Ըստ Հունգարիոյ տեսակէտին, էական է որ գերիշխանութեան եւ իրաւունքներու հաւասարութեան գաղափարը այնպէս մը մեկնաբանուի, որ Եւրոպայի Դաշնակցային Միութեան հաստատումով, վերնան այն բոլոր անհաւասարութիւնները, որոնք իրականին մէջ, կարգ մը պետութիւններու ազատութիւնը կը կաշկանդեն։ Իր վերջաբանին մէջ, Հունգարիա հարցը կը յարուցանէ նաեւ ազգ. փոքրամասնութեանց։

Ռուս սպաներ կ՚այցելեն Իտալիա

Խորհրդային զինուորական պատուիրակութիւն մը, զօրավարի մը գլխաւորութեամբ, հասաւ Սրէցցիա, ուր ընդունեցաւ զինուորական եւ քաղաքային իշխանութեանց, եւ խորհրդային դեսպանատան զինուորական կցորդին կողմէ։

Զինուորական պատուիրակութիւնը այցելեց ռազմանիւթի եւ ծանր թնդանօթներու գործարանները։

Գերմանիոյ ելմտական տագնապը

Գերման խորհրդարանը մերժած ըլլալով կառավարութեան ելմտական ծրագիրը, դահլիճը որոշեց կիրարկել Սահմանադրութեան 48րդ յօդուածը, որուն համաձայն «Հանրապետութեան Նախագահը, երբ հանրային ապահովութիւնն ու կարգը խանգարուած կամ վտանգի մէջ են, կրնայ անհրաժեշտ միջոցներու դիմել եւ եթէ պէտք ըլլայ, միջամտել բանակի ուժով»։

Ելմտացոյցին 755 միլիոն մարքի բացը գոցելու համար ուրեմն, վարչապետը պիտի հաստատէ նոր տուրքեր՝ մասնաւոր հրովարտակներով։ Սահմանադրութեան 48րդ յօդուածի կիրարկումը հաւանաբար պարտադրէ խորհրդարանի լուծումը։

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Վարձու յարկաբաժին Քլամառի մէջ

Շոգեկառքի եւ ճանրակառքի կայարաններուն մօտ

Արեւոտ ու լուսաւոր դիրք։ երեք սենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, Cabinet de Toilette, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ հեռաձայն։ դիմել ամէն օր՝ 27 Rue Lazare Carnol, Clamart.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ Աղիքի հիւանդութիւններ յատուկ յարկաբաժին Վեներական եւ Մորթի հիւանդութեանց ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ Ռւ-կորի, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։

կ՚ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ.— 22 Յուլիս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը։

ՆՈՒԿՈՒՆԵԱՆ.— 22 Յուլիս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի ճաշարանը։

ԿԱՅԾԱԿ.— 23 Յունիս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը։

ՔԵՌԻ.— 23 Յուլիս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ճանկէօզեանի ճաշարանը։

ՎՐԷԺ.— 25 Յուլիս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Գրադարանի սրահը։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ.— 25 Յուլիս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի սրահը։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր եւ անհրաժեշտ է։

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի ենթակոմիտէի կողմէ, վաղը կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հանրածանօթ Au Bon Coinի շքեղ պարտէզին մէջ։

կը խօսի՝ ԸՆԿ. Բ. ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

20 Յուլիս կիրակի ժամը 2էն 10 Վարժարանիս պարտէզին մէջ

1 Boulevard du Nord, Le Raincy-Pavillons

Մարզական խաղեր, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։

կը մասնակցին պ. վ. Սվաճեան, պարուհի Օր. Գավուքճեան եւ վարժարանի սանուհիները

ճոխ գեղարուեստական բաժին — Մուտք՝ 5 ֆրանք

Հաղորդակց. միջոցներ.—Առնել Օ իբրայէն կամ Ժուէսէն 21A Թրամուէյ, շոգեկառք Կառ տը Լէսթէն կարկանի ուղղութիւն։ ժամը 8.56, 10.15, 11.40, 13 եւ 14ին։

Պարտէզը տրամադրելի է առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ։

ՌՈՍՏՈՄ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 27ԻՆ ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ԱԼ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)

Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 30 Յուլիս

30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին։

Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65։

Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր։

Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն։ Արագ եւ մաքուր աշխատանք։ Գիրքերու ՎԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ։

Կը ստանձնենք տպագրական ամէն տեսակ գործեր։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՅՐ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Օգոստոս 3ին — Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 184 Ave. d'Italie, Métro: Porte d'Italie. Բացակաները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ԳԱՒԱՌ

ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը, վաղը կիրակի ժամը 2ին, Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը։ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1։ Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Քլամառ, Յ. Շ.— 35։
Մարսէյլ, Գործ.— 858.80։
Լա Սիոթա, Ա. Թ.— 160։
Թուլոն, Ա. Ա.— 100։
Տրակինեան, Ա. Հ.— 100։
Շաս, Թոր.— 75։
Լիվրի-Կարկան, Յ. Ա.— 35։
Վէնսէն, Ա. Մ.— 35։
Ցէլընտորֆ, Հ. Ե.— 200։
Տրակինեան, Վ. Զ.— 35։
Շավիլ, Վ. Հ.— 35։
Լիոն, Գործ.— 630։
Լիոն, Ա. Ս.— 35։
Թաւրիզ, Գործ.— 1000։
Փիէրֆէօ, Վարդ.— 35։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Օրտուցի Արաքսի Զաքարեան (ծնեալ Քիւրտեան), ամուսնոյն անունը Յովհաննէս։ երեք ամիս առաջ Պոլսէն մեկնած են Ֆրանսա։ իմացնել Տիկ. Զուարթ Անգեանի, Quartier St. Joseph, Le Bocca, Cannes, A. M.

— Կը փնտռուի էնկիւրի նահանգին Ստանոս գիւղէն Յակոբ Զօպանեան 27—28 տարեկան, հօր անուն՝ Պօղոս, մօր՝ անուն Մարիամ։ 1920ին կը գտնուէր իր մեծ մօրը քով Մերսին։ Այդ Թուականին մեկնած է Դամասկոսէն Պոլիս երթալու համար։ Կիլիկիոյ ճամբուն վրայ տեսնուած է հայրենակիցի մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆրանք նուէր։ Իմացնել իր եղբօրը Գրիգոր Զօպանեանի 31 Rue de Fossé, Issy-les-Moulineaux (Seine) France կամ Թերթիս վարչութեան։

Կը խնդրուի արտասահմանի Թերթերէն արտատպել։

— Խնուսի Խըրթ գիւղացի Շուշան Քէօթիւկեավուրեան (որ այժմ Տէր Զօր կը գտնուի) կը փնտռէ Խնուսի Խըրթ գիւղացի իր ամուսինը Խաչատուր Քէօթիւկեավուրեան, իր տագրերը Առաքել, Աղաճան եւ Գէորգ Քէօթիւկեավուրեանները, որոնք ընդհանուր պատերազմէն առաջ Կարս (Հայաստան) կը բնակէին։ Իմացնել «Յառաջ»ի կամ Missak Sissérianի, B. P. 35, Dair-ez-Zor, (Syrie).

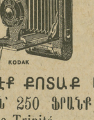

ԳՆԵՑԷՔ ՔՈՏԱՔ ՄԸ

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Place de Trinité

Châteaudun No. 59

Լուսանկարելով հաճոյքը կ՚ունենանք վերատեսնելու ձեր զաւակները, ազգականները, բարեկամները եւ վերյիշելու ձեր զբօսանքի գեղեցիկ վայրերը եւ արձակուրդի օրերը։

En vacances : emportez un

Hawk-Eye Kodak

anastigmat f : 6,3 - 250

On connaît la triple joie de prendre photos, de les faire admirer à to[…] d'y revoir enfants, parents, amis, […] cursions et ses belles heures de liber[…]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիրը համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ պուխտագործ եւ ապուխտավաճառ

HAIG MARACHLIANի

Fabrique des salaisons Orientales

16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE

որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.

կ՚ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ՚ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Զատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ

209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon

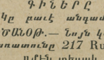

պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ

Կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը 217 Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.

Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ

Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ

Նոր գիրքը

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (իր գրական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ)։

դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St Martin: գին՝ 5 ֆրանք, փոստի ծախք չկայ

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

մէթրօ՝ Beaugrenelle

միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3 9։ կիր. եւ տօն օրեր 10 12։

STUDIO D'ART MAN[…]

Մարսէյլի գեղարուեստա[…] լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արու[…] կատարեալ բաւարարու[…] ինչպէս նաեւ ամառնային […] ցօղեայ ժամանցներու հ[…] ընտիր մեքենաներ ամէն […] տոյքներով։ վճարումներու […] րութիւն։ Չափաւոր գին։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈ[…]

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Ա[…] եւ նոր մեթոտով դարմանում […] եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ […] հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, […] մամիզ.) եւ վարխսի։ Մասն. […] ռաթուառ։ Խորհրդատուութիւն եւ […] Հրդ-ացկուԹ. ամէն օր 9—12, կիրակի 9—12։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ 1930
20 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1318 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ռումանիոյ Առաջնորդ Յուսիկ Եպիսկոպոս Էջմիածնի Գեր. Խորհրդի շրջաբերականներէն զատ՝ ստացած է անձնական նամակ մը, որ լոյս տեսաւ հայ մամուլին մէջ։ Հատուած մը այդ նամակէն.— «Յուսալ եւ ցանկալ պէտք է, որ մեր արտասահմանի հայութեան ամբողջութեան մէջ զգաստութեան հոգին գերիշխող կը հանդիսանայ եւ կուսակցական քաղաքական հաշիւներով մեր եկեղեցական գործերի մէջ շփոթութիւն առաջ չի գար։»

Կուսակցութեան և քաղաքական հաշիւներու մասին երբ կը գրուի, և թերթէ թերթ այդ մտքերը կ'արտատպուին, շատերու մտածումը կարող է երթալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Մտքերու խաղաղութեան և գործի յաջողութեան համար բանինք մեր խօսքը։

Խօսքը կ'ուղղենք հայ քրիստոնեայ համայնքին, այս անգամ եկեղեցական երկու կարեւոր խնդիրներու մասին, կիրակնօրեայ խաղաղութեամբ և պարզութեամբ։

Շեշտենք անմիջապէս մեր վերաբերմունքի պարզութիւնը, որպէս զի մեր թելադրանքները իրենց տեղը գտնեն բոլոր անոնց քով, որոնք կոչուած են դեր մը կատարելու տուեալ խնդիրներու կարգադրութեան մէջ։

Առաջին, մենք կուսակցականօրէն մեր պարտականութիւններուն մէջ չենք նկատեր կրօնական և եկեղեցական խնդիրներու կարգադրութիւնը։ Հետեւաբար, մեր կազմակերպութենէն, դուրս, հայ լուսաւորչական համայնքը պիտի մտահոգուի և քայլեր առնէ ընդառաջելու իր բաղձանքներուն։

Երկրորդ, Էջմիածնի կաթողիկոսի և Երուսաղէմի Պատրիարքի պաշտօնները, իրենց կրօնական եւ եկեղեցական հանգամանքներէն զատ՝ մեծապէս ազգային կարեւորութիւն ունին, և համազգային բնոյթ կը կրեն։ Որպէս այդպիսին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը շահագրգռուած է որ այդ երկու խոշոր հաստատութիւններու պաշտօնականներու ընտրութիւնները տեղի ունենան գոնէ անցեալի ընտրական իրաւունքներու սահմանին մէջ և պահպանուին ազգային աւանդութիւնները, որպէս զի հաստատութիւնները պահեն իրենց համազգային արժէքը։

Երրորդ, հակառակ իրենց համազգային բնոյթին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պաշտօնապէս չպիտի մասնակցի այդ երկու ընտրութիւններուն։ Կուսակցութիւնը ոչ կաթողիկոսական և ոչ ալ պատրիարքական թեկնածուներ ունի ներկայացնելիք, և ոչ ալ պատգամաւոր՝ Հայաստան ղրկելիք։ Այս պարզ կեցուածքին ներ պէտք է լուսաբանութիւն մը, բանինք որ Դաշնակցութիւնը այս քայլով ընդդիմադիր դիրք մը չէ որ կը բռնէ։ Եւ եթէ, առանց մեր մասնակցութեան, ընտրութիւնները կատարուին ազգային աւանդութիւններու սահմանին մէջ, մենք պիտի գոհանանք մեր դիտողի դերով, և մեզի պիտի վերապահենք քննադատելու իրաւունքը ամէն անգամ, երբ այդ հաստատութիւնները հայ ժողովուրդի շահերուն հակառակ ընթացքի մէջ գտնուին։

Այս պարզ ու բացայայտ արտայայտութենէն յետոյ, ինչ որ կը վերաբերի Դաշնակցութեան, կարող են հանգստանալ Էջմիածնի հոգեւոր եւ Երեւանի քաղաքական իշխանաւորները։ Ասպարէզը բաց է հայկական թեմերու, գաղութներու և բոլոր խմբակցութիւններու առջեւ, օգտուելու Երեւանի «բարեացակամ» վերաբերմունքէն։ Փորձութեան կ'ենթարկուի Խ. Հայաստանի եւ արտասահմանի հայութեան կապը։ Մեր չէզոքութիւնն այս խնդրին մէջ, ամէն հնարաւորութիւն կ'ընձեռէ երկու կողմերուն ալ՝ լաւագոյն արդիւնքի մը յանգելու։

Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը չունի այն կնճռոտ հանգամանքները, ինչ որ ներկայ պայմաններու մէջ ունի Էջմիածնի կաթողիկոսութեան խնդիրը։ Այդ պատճառով, Երուսաղէմի Միաբանութիւնն ամէն հնարաւորութիւն ունի լիակատար ընտրութեամբ մը պատրիարքական աթոռին վրան նստեցնելու մէկը, որ ոչ միայն Միաբանութեան, այլ նաեւ գաղթահայ բոլոր թեմերու վստահութիւնը վայելէ։

Վերջապէս, ժամանակն է որ Երուսաղէմի հայկական փառաւոր վերջ գտնէ եւ այդ հարուստ ազգային հաստատութիւնը յաւիտենական շղթայակիրը չմնայ։ Խիստ հին դարերու ընդմէջէն ճկուն հայութիւնը կրցած է իր կարգին մտնել սուրբ տեղիները եւ տիրապետել Սիօնին, սակայն հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր պարտքերու շղթայի պատմութիւնն է որ կը լսենք։ Մինչդեռ Ս. Յակոբի վանքը կրնար բռնել Վենետիկի եւ Վիեննայի ճանապարհը։ Հիմա, մանաւանդ, երբ հայութեան կրթական եւ մշակութային բազմաթիւ կեդրոնները քայքայուած են, մենք կը սպասենք որ Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը կարգի դնէ իր վանական գործերը, եւ մշակութային ասպարէզի մէջ շինարար դեր մը ստանձնէ։

Ահա, կուսակցական և քաղաքական մարզերէն հեռու խնդիրներ, որոնք կը շահագրգռեն ամբողջ հայութիւնը, և մենք պիտի փափաքէինք որ այս ուղղութեամբ հաւաքական կամք մը յայտ բերէին անոնք, որ օրն ի բուն ազգային շահերու մասին կը խօսին, բայց այնպէս ցոյց կուտան թէ իրենց ձեռքերը կապողներ կան։

Անհաշտ պայքարներու առիթներ չկան։ Ու մենք պատրաստ ենք ուրախութեամբ դիմաւորելու ժողովրդական ազատ կամքի արտայայտութիւնները։

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԱՐԱՏԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը Յուլիս 17ին կը հեռագրէ.—

Թրքական զօրաբանակը սաւառնակներու օժանդակութեամբ յարձակման ձեռնարկեց Քիւրտերուն վրայ և հանդիպեցաւ անոնց կորովի դիմադրութեան։ Արալըղի մօտերը Քիւրտերը յարձակեցան Թուրքերու վրայ, բայց ետ մղուեցան։

Հասած տեղեկութիւններէն կ'երեւի որ, անցած չորս շաբաթներուն տեղի ունեցած կռիւները շատ ծանր եղած են երկու կողմերուն համար ալ։ Քիւրտ կիները կը կռուին այրերու կողքին։ Թուրքերը կը մեղադրեն Քիւրտերը, որ անոնք սպաննած և չարչարած են իրենց ձեռքն ինկած գերիները։

Հազար կամաւոր ժողովուրդէն

Թուրքերը կը շարունակեն հաղորդել հակասական լուրեր, որոնք ուշադիր ընթերցողին կը մատնեն իրենց բուն մտահոգութիւնը։ Միւս կողմէ, քօղարկուած խօսքերով կը յայտնեն թէ յաղթանակը տարած են քիւրտ անզէն ժողովուրդին վրայ…, ջարդելով «հրոսակներուն օգնող գիւղերու բնակիչները»։ 3000 սպանեալ քիւրտերու մասին լուրը որ կուտային, ուրիշ կերպ չի բացատրուիր, երբ իրենք իսկ, պաշտօնապէս ըմբոստներու թիւը կը գնահատեն 1500։ Եւ կամ, պէտք պիտի ըլլայ որ խոստովանին թէ շատ աւելի բազմաթիւ ուժի մը առջեւ կը գտնուին, ինչպէս բոլորովին զսպուած ցոյց տալէ յետոյ շարժումը, այսօր ալ պէտք կը տեսնեն յայտնելու թէ կռիւները փոխադրուած են Արարատի վրայ։

Նոյնութեամբ կուտանք Թրքական աղբիւրէ առնուած հետեւեալ լուրերը։

ԷՐԶՐՈՒՄ, 14 (Ա).— Իպրահիմ Թալի պէյ երկրորդ զեկոյց մը հրատարակեց։ Այս յայտարարութեան մէջ, Թալի պէյ կ'ըսէ թէ ըմբոստներուն ոչնչացումը ոչ միայն զինուորներուն, այլ նաեւ ժողովուրդին օժանդակութեամբ տեղի ունեցած է, 1000է աւելի քաղաքապահ զինուորներ արձանագրուած են. եւ հրոսակներուն օգնող գիւղերու բնակիչները ոչնչացուած են։

Յայտարարութեան մէջ կ'ըսուի նաեւ թէ Արարատի շարժումին համար հիմակուընէ ժողովուրդէն հազար անձեր կամաւոր արձանագրուած են։

Թուրք պաշտօնական զեկոյց մը

Քիւրտերու դէմ շարժող Թուրք զօրաբանակի հրամանատար Սալիհ փաշա տուած է հետեւեալ զեկոյցը, զոր կը հրատարակենք նոյնութեամբ.—

ԷՐԶՐՈՒՄ, 14 (Փ).— Զսպումի գործողութեանց վերջանալը մեծ ուրախութիւն պատճառեց հոս։ Զօրաբանակի հրամանատար Սալիհ փաշա, որ յաջողութեամբ աւարտեց գործողութիւնները, հետեւեալ զեկոյցով պարզած է կացութիւնը.

1.— Յունիս 24ին, Արճէշի հիւսիսային կողմը, Զիլան ձորին մէջ ընդհարումները սկսան Քէօր Հիւսէյինի եւ Էմին փաշայի տղոց ու արբանեակներուն միջեւ, որոնք Պարսկաստանէն եկած էին, եւ նպատակ ունէին զօրք չգտնուած վայրերու մէջ յետադիմական շարժում մը յարուցանել եւ այս ձեւով օգնել Արարատի մէջ նեղ դրութեան մատնուած աւազակներուն։ Պարսկաստանէն եկողներուն միացած էր նաեւ Զիլանի շրջանի ժողովուրդը։

2.— Ասոր վրայ, հազարապետ Եաշար Պէյի հրամանատարութեամբ ղրկուեցան հեծեալ զինուորներ, որոնք Ակշորիկ լեռներուն մէջ զսպեցին աւազակները եւ հասան Արճէշի շրջանը։

Յունիս 26ի առաւօտէն սկսեալ, մեր ուժերը, առանց յոգնութեան ինչ ըլլալը գիտնալու, կայծակի արագութեամբ հասան եւ յարձակեցան աւազակներուն վրայ, զանոնք բնաջնջելու եւ անոնց օճախը ամբողջովին մարելու համար։

3.— Զիլանի աւազակները երկու խումբի բաժնուեցան։ Մէկ մասը, հրամանատարութեամբ Սէյիտ Ռէսուլի, Արճէշի շրջանը գնաց, իսկ միւսը՝ Քէօր Հիւսէյինի տղոցմէն Էմին փաշայի հրամանատարութեամբ Տէտէլի և Բաղնոց առաջացաւ։

Մինչեւ մեր զօրքերուն կեդրոնացումը, ըմբոստները շարունակեցին յարձակիլ Մուրատիէի, Արճէշի և Բաղնոցի վրայ, բայց երեք վայրերու մէջ ալ մեծ հարուածներ կրեցին։ Մասնաւորաբար սաւառնակներու ռմբակոծութիւնը շուարման մատնեց աւազակները։ Յուլիս 5էն սկսեալ մեր 9րդ զօրաբանակի ուժերը եւ 7րդ զօրաբանակէն մեր հրամանին ղրկուած գունդերը հաւաքաբար յարձակումի ձեռնարկեցին և հրոսակները նետեցին Զիլան և Խաչիտիրի ձորերը, շատ քայքայուած վիճակի մէջ։ Ի վերջոյ, բոլորը ջնջուեցան, մէկ հոգի իսկ չազատուելու պայմանով։

Յուլիս 10ի հինգշաբթի իրիկուընէ սկսեալ, զսպումի գործողութիւնը վերջացաւ։

Շարժումին կանխորոշութիւնը

Թուրք թերթերը կը շեշտեն թէ Արարատի դէպքը շատ աւելի կարեւոր կը նկատուի քան Շէյխ Սայիտի ըմբոստութիւնը, որովհետեւ կազմակերպուած է արտասահմանի մէջ, աջակցութեամբ կարգ մը պետութիւններու եւ 150նոցներու։ Մասնաւորաբար Սուրիայէն եւ Միջագետքէն օժանդակութիւն ստացած են։ Հալէպի մէջ կարգ մը քիւրտեր ժողով գումարած են եւ որոշած օգնութեան երթալ։ Յունիս 29ին, 2000 աւազակներ կը փորձեն ինքնաշարժով սահմանը անցնիլ, սակայն Րէս իւլ Այնէն լուր առնուեցաւ հեռաձայնով, եւ զօրքերը ետ մղեցին եկողները։ Կ'ենթադրուի թէ ասոնք Միջագետքի քիւրտերն նին։

Ըմբոստները քիւրտերէն եւ Թուրքերէն յայտարարութիւններ տպած էին, եւ յոյս ունէին որ զանոնք ցրուելով պիտի կարենան ժողովուրդը ոտքի հանել, սակայն այս ծրագիրները վիժեցան, զօրքին արագ ու խիստ միջամտութեան վրայ։

Եգիպտոսի խռովութիւնները

Առջի օր, մինչեւ իրիկուն հանդարտութիւն կը տիրէր Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ ամբոխը դարձեալ սկսաւ հաւաքուիլ ու փողոցէ փողոց ցոյցեր կատարել։ Քաղաքին գլխաւոր կէտերուն վրայ դիրք բռնած՝ զինուորական խումբերը ցրուեցին ցուցարարները։ Քանի մը ձեռք հրազէն պարպուեցաւ։ Մէկ հոգի միայն վիրաւորուած է։

Աղեքսանդրիոյ օտար հիւպատոսները յայտնեցին կառավարութեան թէ՝ կը վախնան որ խռովութիւնները սաստկանան եւ ատկից օտարները վնասուին, եթէ զինուորական ուժերը քաշուին քաղքէն։

ԼՈՆՏՈՆ, 18 Յուլիս.— Աղեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ անգլիական երկու զրահաւորները մտան նաւահանգիստ։ Անոնց ներկայութիւնը հանդարտեցուցած է ժողովուրդը։ Նոր միջադէպ չէ պատահած։

Գերման խորհրդարանը լուծուած

Երկար ու բուռն վիճաբանութիւններէ եւ բազմաթիւ ճառախօսներ լսելէ յետոյ Գերմանիոյ խորհրդարանը, 221ի դէմ 236 ձայնով ընդունեց ընկերվարականներու բանաձեւը, որով կը պահանջուէր ետ առնել կառավարութեան ելմտական ծրագրի կիրարկման վերաբերեալ հրովարտակները։

Անմիջապէս որ քուէարկութեան արդիւնքը յայտնուեցաւ, վարչապետը կարդաց հրովարտակը, որով լուծուած կը յայտարարուի գերման խորհրդարանը։

Յաջորդ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան սեպտեմբեր 14ին եւ արդէն, կուսակցութիւնները սկսած են ընտրական բուռն պայքարի։

Կանտի տեղի պիտի տա՞յ

Կը հաստատուի թէ փութացնելու համար յեղափոխական շարժման վերջը, Հնդկաստանի փոխարքան արտօնեց որ կարգ մը հնդիկ ականաւոր անձնաւորութիւններ, տեսակցութիւն ունենան Կանտիի եւ Նէհրուի հետ, անոնց բանտին մէջ եւ առանց վկայի։ Յոյս կայ որ այս տեսակցութիւններէն յետոյ, հնդիկ ազգային խորհուրդը պիտի հրահանգէ վերջ տալ քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարին. ատկից անմիջապէս յետոյ է որ Կանտի եւ Նէհրու ազատ պիտի արձակուին։

«Մօրնինկ Փոսթ» խստիւ կը քննադատէ Հնդկաստանի փոխարքան, իր այս թոյլտուութիւններուն համար, եւ կ'ըսէ թէ որ եւ է կառավարութիւն որ կը դիջի բանակցիլ օրէնքը բռնաբարողներուն հետ, կը վարկաբեկուի։

Կալկաթայէն կ'իմացնեն թէ Պէնկալի շրջանին մէջ պատահած վերջին խռովութեանց ընթացքին, սպաննուած են 19 անձեր, վիրաւորուած են 6 ոստիկաններ։

Ռուսիոյ բողոքը Ֆինլանտայի

Խորհրդային կառավարութիւնը բողոքեց Ֆինլանտայի թէ համայնավար կուսակցութեան անդամները կ'արտաքսուին դէպի Ռուսիա։ Խորհրդային կառավարութիւնը յոյս կը յայտնէ թէ Ֆինլանտա միջոցներ ձեռք պիտի առնէ վերջ դնելու համար սահմանային նման բռնաբարումներու եւ պիտի հետապնդէ Ֆիլանտայի յանցաւոր պաշտօնատարները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԵՒՃԱՓՈՆԱԿԱՆ նոր միջադէպ մը եւս ծագեցաւ։ Բոլշեւիկեան եզերապահ նաւ մը, Քամչաթքայի եզերքէն 4 մղոն հեռու, որսացող ճափոնական նաւերու ուռկանները կտրտեց, անկարելի դարձնելով ձկնորսութիւնը. ճափոնական նաւ մը հալածեց ռուսականը որ փախուստ տուաւ։ Ճափոնցի ձկնորսները կը պահանջեն խստիւ բողոքել Մոսկուայի կառավարութեան։

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ զինուորական օդանաւ մը իջաւ Եսթոնիա, Նարվայէն հինգ քիլոմէթր անդին։ Օդանաւորդը յայտարարեց թէ ճամբան սխալած է։ Քննութիւն մը սակայն երեւան հանեց թէ ուղեցոյց գործիքը չէ վնասուած։ Եսթոնիոյ կառավարութիւնը որոշեց խստօրէն բողոքել Ռուսիոյ։ Առաջին անգամը չէր բոլշեւիկեան օդանաւերը նման արկածներու կը հանդիպին… Եսթոնիոյ հողերուն վրայ։

ԻՏԱԼԱՑԻ ընկերվարականներու համագումարը որուն կը մասնակցին իտալական զանազան ընկերվ. կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, բացուեցաւ երէկ, Փարիզի մէջ։ Ընկերվ. Բ. Միջազգային կողմէ ներկայ էին Վանտերվէլտ եւ Ֆ. Ատլէր։

Համագումարի գլխաւոր նպատակն է իտալական ընկերվարութեան միացումն ու համախմբումը։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷՆ տրուած հեռագրի մը համաձայն, զրոյց կը շրջի թէ Փիլզուտսկի մտադիր է բոլորովին քաշուիլ քաղաքական կեանքէ, անձամբ նշանակելէ յետոյ իր յաջորդը։

Լուրը վերապահութեամբ կը հաղորդուի։

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԻԲՐԵՒ ՆԱԽԱՄՈՒՏ

Մեր օրաթերթերը եւ նոյն իսկ պարբերական մամուլը կրնան յաւակնիլ, որ կը հասնին ամէն նիւթի։

Այս վիճակը արդիւնքն է անշուշտ պահանջի մը, որ կուգայ, իր ընթերցումներուն մէջ զանազանութիւն դնել չգիտցող ընթերցող հասարակութենէ մը։

Այս վերջինը թերթերու մէջ կը փնտռէ ամէն բան, բոլոր այն բաժինները, որոնք կը գոհացնեն իր առօրեայ հետաքրքրութիւնը, ազգային ու միջազգային անցուդարձներուն շուրջ։

Ծիգի մը արդիւնք է անշուշտ սակայն, կարելիութեան սահմաններուն մէջ. գոհացնելու համար ընթերցողներու ստուար մէկ զանգուածը։ Շատ անգամ նիւթական եւ բարոյական աւելորդ զոհողութիւններով է, որ թղթերու դէզեր լոյս կը տեսնեն աշխարհի բոլոր անկիւնները։ (Ինքնին խի՛ստ յատկանշական հարց մըն է անդրադառնալ նորանոր թերթերու հրատարակութեան հիւանդագին երեւոյթին, որ օրուան աննպաստ պայմաններուն մէջ, մեր իրականութեան յատուկ է միայն։)

Մեծ զանգուածին համար են ուրեմն լրագիրները։ Բայց անդին կայ թիւը մտաւորականներուն։ Այս վերջիններըաչք չեն նետեր օրաթերթերուն վրայ, եթէ հոն չկան գրական եւ գեղարուեստական յօդուածներ ու լուրեր։ Որովհետեւ զիրենք հետաքրքրողը այդ կալուածին վերաբերող նիւթերն են։

Եւ իրաւունք ունին։

Առանց ժխտելու անհրաժեշտութիւնը, որ գրագէտն ու արուեստագէտը կեանքին մասը կազմելու են եւ պէտք չէ մեկուսացած ապրին, հաստատելով մէկտեղ, որ մտքի վաստակաւորները իրական կեանքէն պէտք է քաղեն իրենց նիւթերը, անոնցմով ներշնչուելու եւ գործեր տալու համար,— համաձայն եմ, որ մտքի սովորական մակարդակէն վեր գտնուողները, անոնք՝ որոնց համար վայելք եւ անհրաժեշտութիւն են միեւնոյն ատեն, գաղափարական, գեղարուեստական ու գրական աշխարհի նոր հոսանքներուն հետ քալելու, անհանդուրժելի գտնեն իրենց համար անպէտ սնունդը, որ կը հրամցուի եւ որով կը լեցուին մտքի շտեմարանները։

Խմբագիրներն ալ իրե՛նց պատասխանն ունին.

— Նկատի առնելով միջակէն շա՛տ վար գտնուող մտքի մակարդակը մեր ընթերցողներուն առհասարակ, ստիպուած ենք տալ թերթին բովանդակութիւն մը, որ գոհացնէ բոլորը, մանաւանդ մերինին պէս հասարակութիւն մը, որ խիստ աննպաստ եւ անբնական պայմաններու մէջ, թերթը սպառողն է, թերթին գոյութիւնը դէշ աղէկ պահողն է։ Բայց մեր թերթը բա՛ց է նաեւ գրական-գեղարուեստական յօդուածներու համար։ Գրեցէք մեզի այդպիսի նիւթեր շօշափող յօդուածներ, սիրով տեղ պիտի տանք անոնց։ Մեղքը մերը չէ, եթէ աշխատակիցներ կը պակսին, եւ կամ ունինք աշխատակիցներ, որոնք ընթերցողներուն կը հրամցնեն ընթացիկ նիւթեր միայն։

Մեղքը աշխատակիցներունն ալ չէ անտարակոյս, երբ պատահականութեան կը ձգուի, եւ օրը օրին չեն ներկայացուիր եւ ուսումնասիրուիր նիւթեր, որոնք մտաւորական դասակարգին հետ մէկտեղ կը հետաքրքրեն նաեւ ուրիշ աստիճաններու վրայ գտնուող ընթերցողները. անոնց թելադրութիւններ կ'ընեն, կը մղեն հարցասիրութեան կամ ընդդիմախօսութեան։ Մեղքը մոռցուած ընտրանիինը չէ՛, երբ օրուան հոգերէն դուրս, հազիւ ժամանակ ու տրամադրութիւն կը գտնէ հոգիններու խօսող վայելքներով զբաղելու։ Ինչո՞ւ, եւ որո՞ւ համար այդ ընտրանին, հոգի ու սիրտ մաշեցնէր, միտք յոգնեցնէր, երբ կեանքի անողոք վազքը կայ, որուն շառաչուն մտրակներուն հարուածները ամէնէն առաջ կը հասնին իրեն...

Կայ ի հարկէն անհետաքրքրութիւնը, զուգ ընէք անտարբերութիւնը գրող դասակարգին, որուն միտքին ու զատողութեան ո՛չ մէկ թելադրութիւն կը բերեն գրական եւ գեղարուեստական այն բոլոր հարցերը, որոնք ուրիշ հորիզոններու եւ միջավայրերու մարդոց տուն կուտան խորհրդածութիւններ, ու զանոնք կը մղեն գաղափարական պայքարի. չէ՞ որ երբ մուրճը սալին զարնեն, անկէ կայծեր դուրս կը ցայտեն...։

Բոլոր այս պատճառներով է, որ ոչ միայն օրաթերթերը, այլ մանաւանդ հակառակ իրենց կոչումին ու գոյութեան իրաւունքին, մեր պարբերաթերթերը լուռ կ'անցնին բոլոր այն խնդիրներուն վրայէն, որոնք ժամանակակից մտածող մարդուն միտքը կը յուզեն։ Անկէ երեւան կուգայ անտեսումը շատ մը կարեւոր հարցերու, որոնց համար կ'արժէր որ հայ մտաւորականն ալ, հայ գրագէտն ալ մտածէին, իրենց անկախ ու ազատ կարծիքները յայտնէին։

Այս խորհրդածութիւններն ունեցայ, երբ միտքս բերի երիտասարդ գրողի մը այս էջերուն մէջ հրատարակութեան տուած մէկ խոստովանութիւն-գրուածքը, կարդացուած մտաւորական երիտասարդներու սահմանափակ հաւաքոյթի մը մէջ, «Յարդգող»ի հրաւէրով, եւ ի պատիւ Ա. Ահարոնեանի։

Ուրիշներ կարդացին ու անցան թերեւս։ Հոն յայտնուած միտքերը սակայն ինծի համար նորութիւններ էին, որովհետեւ երիտասարդի մը ստորագրութիւնը կը կրէին։

Սպասեցի որ երիտասարդ գրողներն արտայայտուին անոնց մասին։ Զարմանալի կը գտնեմ սակայն լռութիւնը, որ կուգայ անոնց բանակէն, որովհետեւ այդ գրութեան ոգին ու միտքը բաժնող հազիւ մէկ կամ երկու գրող կը ճանչնանք մենք ներկայ սերունդէն։ Կը սպասէի, որ խօսէին նորերը, յայտնելու իրենց մերժումը կամ համամտութիւնը գրութեան մը, որ ճանգանակի մը տարրերը կը պարունակէր։ Կը սպասէի, որովհետեւ նոր գրողները, իրե՛նց խառնուածքին ու նկարագրին համապատասխան թափով, աքաղաղի կռուազանութիւնը կը սիրեն, ըլլայ գրչով, ըլլայ մանաւանդ խօսքով։

Ոմանց մօտ, այս վիճակը կը հասնի հոգիի եւ նկարագրի անկումի, երբ իրենցմով զբաղող չկայ, զիրենք փառաւորող եւ իրենց վրայ հիացող չկայ, եւ ուր ցուցադրել կը փորձեն իրենց մտքին ոչնչութիւնները։ Ահազանգը հնչեցնելու է այլեւս նոր սերունդի այն խումբին համար, որ վատասերող այս միջավայրին շլացնող լոյսերուն առջեւ գտած է ինքզինքը։ Քանի մը տարի առաջուան մեր լաւատեսութիւնները կ'ընդունինք, որ միամտութիւն են եղեր. կ'ընդունինք որ խաբուած ենք եղեր արտաքին շպարէն, որ իր խորքին մէջ կը պահէ եղեր փտութեան ու նեխածութեան ախտավարակ բոյն մը։

Ներեցէք որ ըսելիքիս սահմաններուն չհասայ տակաւին։ Անոր պիտի անդրադառնամ քանի մը յօդուածներով։

Այս քանի մը սովորական տողերը նկատեցէք նախամուտ մը։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս պարբերաթերթեր անդրադարձան յաճախ մատերիալիզմի մասին եւ քաղաքական կծու վէճի առիթ տուաւ այս հարցը, որուն սահմանումն իսկ մեծ պայքարի դուռ բացաւ։

Նիւթապաշտութիւնը Արուեստի կամ Գրականութեան մէջ, նիւթին պանծացումը կամ անոր վարդապետութիւնը չէ եղած, այլ աշխատանքի մը ձեւական երեւութական մեթոտն է, այսինքն դարուն սահմանափակ մտայնութեան կիրառումը, գեղեցիկին, բարիին եւ ճշմարտին դասական խտացումը. միեւնոյն ատեն տեսակ մը դասակարգային գործելակերպի մը գաղափարական կազմաւորումը։

Նիւթապաշտութիւնը երկար ժամանակ ահաւոր պայքար մղեց մտքի եւ երեւակայութեան սահմանափակումին դէմ — Conformisme spiritualiste — բացարձակ հոգիի կամ բացարձակ մտքի դէմ. բացարձակ նիւթը — matière absolueն հարկադրեց սակայն ոչ թէ նիւթին հաւատքովը խանդավառուած, անոր պաշտամունքը սրբագործուած այրեց մտքին Աստուածը, այլ նիւթին միջոցաւ ուզեց խաչել հոգին եւ հարիւր տարիէ ի վեր, աւելի գաղափարին դէմ է որ կը կռուի. որովհետեւ այսօրուան քաղքենիութիւնը այդ մոգական ուժին կռթնած է եւ դարձած անոր ցաւագար եւ պատեհապաշտ խնկարկուն։

Նիւթապաշտութիւնը — ըսած է Էնկէլս — չի նշանակեր սիրել նիւթը. այլ հակադրել ախտաւոր մտայնութեան մը, որուն ծնունդն է այժմու կեղծուպատիր գաղափարապաշտութիւնը։

Նիւթապաշտութիւնը չի ճգներ լուծել բնազանցական խնդիրներ (problèmes métaphysiques), այլ կը ջանայ նոյնիսկ այդ խնդիրները անգիտանալ եւ եթէ կարելի է իմանալ թէ ի՞նչ պատճառներ կը ստեղծեն զանոնք, ուրեմն ոչ թէ նպատակակէտ մըն է, այլ միջոց մը. ոչ թէ վարդապետութիւն (doctrine) այլ դրութիւն մը (méthode) կամ աւելի ճիշդ գործելակերպ մը։

Նիւթապաշտութիւնը իր էութեամբ մարդկային աշխատանքին կապուած գործունէութիւն մըն է. կը ժխտէ բացարձակապէս նիւթին գաղափարականը ինչպէս պայքարած է գաղափարին դէմ։

Բոլշեւիկեան գրականութիւնը երկար ատեն շահագործեց Նիւթապաշտութիւնը իբրեւ վարդապետութիւն, տարաւ ծայրայեղութեան, աղարտեց անոր օգտակար եւ սրբազան պաշտօնը ժամանակակից գրական եւ գեղարուեստական յեղաշրջումին մէջ. այժմ աւելի մեծ միտքեր, յառաջապահ հոսանքներէն՝ կ'ըզգան նիւթին եւ անոր շուրջ հիւսուած աւանդութեան խաբուսիկ շերտաւորումները։

Ամէն ծայրայեղութիւն, ճակատագրօրէն ուրիշ ծայրայեղութեան կ'ապաւինի, եւ որպէսզի հակադրեն հին մտքին ու գաղափարին, թափ տուին նոր երգի մը եւ կանգնեցին «բացարձակ շարժումը նիւթին» եւ նորերը մոռցան որ եթէ շարժումը բացարձակ է, նիւթը չի կրնար ըլլալ, եւ արդէն նիւթին պաշտօնն է չեզոքացնել որքան կարելի է բացարձակին խենթ ու հիւանդոտ մըտայնութիւնը, ամէն բանի մէջ՝ Հիները իտէալի վերածեցին Աստուածը որ եղաւ տիրական ու բացարձակ. Նորերէն շատեր կ'ըսեն, ի՞նչ է Աստուած ինքնին։ Աստուած նիւթն է որուն սեփականութիւնն է տարածութիւն եւ շարժում..

Հիներէն շատեր ալ կ'ընդունէին նիւթապաշտութեան պէտքը իբրեւ գաղափարականութիւն, սակայն որոշ ձեւականութիւն կը դնեն պատճառներուն ընտրութեան մէջ եւ կը շահագործեն ի նպաստ որոշ գաղափարականութեան մը։ Հոգիի անմահութիւն չի ճանչար, ինչպէս որ չի ճանչնար իմացական տիրապետութիւն, գիտութենէ աւելի ազատական, մատերիալիզմը չընդունիր հոգեկան աշխարհ մը առանց մսի եւ ոսկորի, մէկը միւսէն անբաժան, իրար լրացնող, ուրեմն ոչ մէկը կամ միւսը բացարձակ ուժեր են այլ յենակէտներ զիրար օժանդակող։ Մեքենական աշխարհը իր Ամերիկայով դարձաւ պաշտպանը նորագոյն նիւթապաշտութեան, ինչպէս Զոլա եղաւ չափանիշը նոր դպրոցին եւ գրական մատերիալիզմը կազմեց կէս դարու տիրական դեր, բայց ոչ իսկական քանդում իտէալիզմին, որովհետեւ ուզեց զայն վարդապետութիւն դարձնել։

Այսօր այսքան միայն Նիւթապաշտութեան սահմանաւորման համար։ Ուրիշ առթիւ աւելի հետաքրքրական պիտի ըլլայ վերլուծել բուն իսկ Նիւթապաշտութեան դերը գրականութեան մէջ։

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԸ

Հերոսը նախասահմանեալ մըն է։ Անիկա կը հնազանդի առաքելութեան մը։ Հերոսի մը գործունէութեան խարիսխն իսկ է հնարումի, ձեռնարկի մը, զոհողութեան մը ոգին եւ իմաստութիւնը։ Չկայ յոռետես հերոս։ Այն ատեն անիկա պիտի չկրնայ գործի մը ձեռնարկել։

Զինուորական առաքինութիւններուն ամբողջութիւնը դեռ չեն լրացներ հերոսը։ Ինչ որ զայն կը զանազանէ մարդերէն, այդ հեշտանքն է որ կ'ունենայ ամենադժուար գործի մը մէջ։

Պարտականութենէն աւելի սէրն է որ կը մղէ հերոսը գործելու։ Քաջը կրնայ արժանիք ունենալ բայց հերոսը ո՛չ։ Բնազդը մայրերու մէջ աւելի ուժեղ է՝ ինչպէս հերոսներուն։ Ոչ մէկ մայր ինչպէս նաեւ ոչ մէկ հերոս արժանիք չունին։ Ինչ որ կրնան քաջերը ընել սա է — Տալ իրենց կեանքը։ Հերոսները զայն կը նուիրեն։

Հիները միայն մաքուր, անարատ զոհեր կը մատուցանէին աստուածներուն։ Հերոսները անբիծ մարդեր են, որոնք բնութեան կողմէ կը նուիրուին ժողովուրդին ազատութեան համար։

Պիղծ մարդիկ անարժան են մեռնելու։

Հերոսները առաջուընէ խաչուած են։ Անոնք գերագոյն վտանգին կը քալեն մինչեւ մահը։

Հերոսը այն է որ իր եսը կը մոռնայ տալու համար զայն ուրիշին։

Կարգ մը մարդեր կ'երթան վտանգին, ինչպէս կոյսերը սիրոյ. անոնք զայն անհետեւանք կը կարծեն։

Եսի սէրը կը վարէ մարդերը, բայց ուրիշի սէրը կը վարէ հերոսները։

Բնութիւնը ապրելու համար չէ որ կըստեղծէ հերոսները, այլ ծառայելու համար։ Հերոսութիւնը ծառայութեան մէջն է։ Հերոսութիւնը ունի իր աստիճանները։ Քանքը եւ արժանիքը կըսկսին հոն ուր հերոսը կը դադրի հերոս մը ըլլալէ։ Հերոսութիւնը միմիայն սէր է, ան ջանք չէ։ Հոն ուր ուրախութիւն չկայ, հերոսութիւն ալ չկայ։

Մարդիկ իրենց մարմնի զգայարանքներով միայն կ'ուրախանան տիեզերքէն, իսկ հերոսներն ալ իրենց հոգիի կարողութիւններով։ Մարդիկ կը յագենան ստանալով, իսկ հերոսները՝ տալով։ Մարդիկ իրենց մարմնի ծառաներն են, հերոսները մարդոց ծառաներն։ Մարդիկ կը ծառայեն իրենց մարմնին, ստանալու համար գոհացումներ։ Հերոսները կը ծառայեն մարդոց բարիքին համար։

Մարմինը բազմապահանջ է։ Սուրբերը մարմնի բռնակալ բնազդին կը յաղթեն վրէժ լուծելով։

Մարմնի առարկութիւններուն քաջին հոգին խուլ կը մնայ։

Հերոսը իր մարմինը աժան կը ծախէ, որովհետեւ անոր օտար է։ Հոգին եւ մարմինը մէկ է մարդոց համար, իսկ տարբեր են հերոսներուն համար։ Հերոսի մարմինը միայն իր զէնքերու ծառան է։

Բոլոր հզօրները կիրք մը ունին. — Ճանչնալ իրենց չափն ու սահմանը։ Անկարելին այն է որ կը փորձէ միայն հերոսները։

Հերոսները կը մուրան գաղտնի, դժուարին կանոններն ու օրէնքները։

Ողբերգականը հերոսին բնական տարրն է։ Ողբերգական օրերը հարսնիքի օրեր են քաջերուն համար։

Բնութիւնը կը վստահի հերոսներուն գործեր, որոնք ամենածանր են մնացեալ մարդոց համար։

Մեծ հարստութիւն դիզողները երբեք չեն ուրախանար։

Հերոսի ամենամօտիկ ազգականները խոնարհներն են։

Մայրերու նման հերոսներու նպատակն ալ իրենցմէ դուրս է։

Մայրերը, առանց հեշտանքի է որ իրենց զաւակներուն մեծնալը կը տեսնեն։ Հերոսական մայրերը միշտ նոր երախաներ կը փափաքին ունենալ։

Մայրութեան եւ հերոսութեան միայն յատուկ է փնտռել միմիայն հեշտանք հո՛ն, ուր կայ տանջանք, նեղութիւն եւ ջանք։

Փառքի սէրը նախնական չէ հերոսին մէջ։

Վտանգի սէրը, վտանգի հեշտանքը, իր արժէքի զգացումին գիտակցելու պէտքը, ուրախութեան, վտանգի ենթարկուելու, նախաձեռնութեան մը կարողութիւնները, թշնամին խաբելու հաճոյքը, անոր վնասելու երջանկութիւնը, կռուելու գինովութիւնը, վերապրելու վստահութիւնը, սկսուած դժուարին գործ մը լաւ կատարելու հպարտութիւնը, տարօրինակ գործեր ընելու ուրախութիւնը, ծառա… պատիւը, առողջ մարմին հրճուանքը բոլոր կարողութ…ներու՝ գոյց կուտան որ մ… քաջ է։

Սխալ է կարծել որ մարդ ընդունակ է յղանալու… րոսական ընթացք մը, ս… նաեւ կարծել որ միայն բար… կան ուժն է որ անոնց կը մ… իրենց ծրագրի իրագործ… մէջ. հերոսը անմնանելի է,… հետեւ իր գործերուն սկզբ… սէրն է, որ առանց հեշտ… բան մը չի կատարեր։

Հերոսը արու կը ծնի։

Կայ նաեւ հեռաւորութ… քաջին եւ հերոսին միջեւ, ի… պէս դայեակին եւ մօր միջեւ։

Հերոսները իրենց ձայներէն աւելի ուրիշ ձայն… է որ մտիկ կ'ընեն.

Թրգմ. Ա. Նոր…

ԱՍՏՂԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

Գարնան քաղցըր իրիկուն. դաշտերուն մէջ հասկաթոյր,
Կը շարժի ծով մ'հեշտանքի.
Տե՛ս, ինչպէս կը ծոցուորի արեւահոս գիրկն հողին,
Երանգածուփ ու յուռթի։

Ակօսներուն մէջ արդէն, լուսնակն արծաթ կը թափէ.
Ու կուտայ լոյս ճամբայիս.
Լուռ մարգին մէջ հոտեւան, ցայգաթիթեռ մ'ոսկեղէն,
Ու բոյրերու մէջ՝ հոգիս։

Անուշ շունչ մը կը ծածկէ զիս՝ կը սեղմէ, կը բանտէ,
Կ'ըմպեմ հաշիշն արեւին.
Եւ ամէն տեղ, ծաղիկին ու հունձքերուն մէջ խարտեաշ
Կ'եռայ համբոյրն աւիշին։

Ծարաւահեղձ՝ կ'երթամ ես ծոցն անուշհոտ գիշերին,
— Կը ծաւալի մեղրակաթ —
Ո՜ որքան լո՛ւռ է, անո՛ւշ՝ անելութիւնն եթերին,
Որ կը զգամ հեւքն իմ սրտիս։

Աստղերուն տակ, ճակտիս վրայ, շող մը կ'իյնայ լուսն…
Ծաղիկներուն՝ քրքմահոս.
Ես կ'երթամ լուսացնցուղ աստղերու գիրկն հրեղէն,
Գտնել հէքեաթն ոսկեզօծ։

Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԿԸ ՂԵԿԱՎԱՐԵՆ ՋՈՊ…

Թրքական Անատոլու գոր… կալութիւնը կը հաղորդէ.— Հոս զանազան աղբիւր… ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, մեր ուժերը, … լորաբար երկու օրէ ի… լուրջ գործողութեանց … ենք Զօրաբանակի հրամանա… Սալիհ եւ Չէքի փաշան… ինչպէս նաեւ բանակի … սպայակոյտի պետը, Պ… ոստիկանական նախկին … րէն Էքրէմ պէյ մօտէն կը … ւին գործողութեանց եւ անձ… կը հրամայեն։

Փոքր Աղրը Տաղը (Փ… Մասիս) ամբողջովին պա… ուած է։ Մեծ Մասիսն ալ … կողմէն շրջանակուած է։ Լուր կայ որ այս լերան հ… կողմն ալ գոցուած է մեր … րուն կողմէ։

Մեր ուժերը գրեթէ մա… լու վրայ են Փոքր Մա… Շատ մը աւազակներ հիմա… նէ խումբ խումբ կ'ապաստ… հեռուները։

Մասնաւորաբար պէտք … շել մեր սաւառնակներու … նուէր գործունէութիւնը. 10 սաւառնակներէ բաղկացեալ … միղներու բարձրացումը … սափեցուցած է ըմբոստն… Բայց եւ այնպէս գետնէն գ… ցիրներով կրակ կ'ընէին … սաւառնակներուն։ Աւազակն… ունին կանոնաւոր մավզեր… եւ վերջին դրութեամբ գ… ցիրներ։

Կ'ըսուի թէ աւազակներ… հրամանատարներն են կար… դաւաճաններ, որոնք բան… եւ երկրէն վտարուած էին։

ՅԱԽԱԼԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Այս խորագրին տակ, Ֆր… սայի Համայնավար կուսակ… թեան Թերթը l'Humanité կը գր… «Ելմտական դժուարութի… ճնշման տակ, վարչ… խորհուրդը ստիպուած է թեր… հրատարակել շաբաթը երեք … գամ, չորս էջերով։ Այս կարգ… դրութիւնը պիտի տեւէ, եր… ամիս»։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԷ ԼԸՆՈՐՄԱՆ

Լընորման, ֆրանսացի այս թատերագիրը, կը հետեւի Ֆրոյտի դպրոցին։ Իր գլխաւոր ճիգն է, պեղել «հոգի»ին ենթագիտակցական խորութիւնները։

Թէ ի՛նչպէս «կը պեղէ», կամ ի՛նչպէս կը գրէ, այդ մասին ինք է որ կ'արտայայտուի յօդուածով մը Paris Presseի մէջ։

— «Անսպառ հարստութիւն մը ունի մեր անգիտակից յիշատակներուն ամբարը։ Ան կը պարունակէ այն բոլոր տպաւորութիւնները, զորս ստացած ենք մեր մանկութենէն ի վեր։ Գիտակցութիւնը զանոնք կը թաղէ խորն շտեմարանին մէջ, օգտագործելով շատ քիչ մաս մը միայն։ Երբեմն կը վերակենդանացնէ քանի մը պատկերներ, ընդհակառակն մոռացութեան կուտայ բազմաթիւ ուրիշ պատկերներ։ Հոգիին գերեզմանին մէջ, յարութիւն կուտայ նման դիակներու։

Եթէ գրող արուեստագէտը յստակ գիտնար մեքենականութիւնը մեռելներուն մէջ ընտրութիւն ընելու, մասամբ լուծուած կ'ըլլար գրական ստեղծագործութեան հարցը։ Եւ սակայն հոգեբանութիւնը երբեք չպիտի կրնայ կատարելապէս բացատրել այս վերակենդանացումը։ Այսուհանդերձ, կրնայ, ուսումնասիրելով արուեստագէտին մտային կազմախօսութիւնը եւ անոր կեանքին …կարկառուն ձգտումները, ըսել թէ ինչո՞ւ նախասիրութիւն մը ունի զգայութեան զանազան ձեւերու մասին։ Ան կրնայ պատրաստել անհրաժեշտ տարրերուն ամուր …ղթան, որ մարդը կը կապէ իր …ործին։ Ան կրնայ որոշակի բացատրել պարագան այն նմանութիւններուն, որոնք գոյութիւն ունին գրողին ու իր հերոսներուն …արքերուն միջեւ։

Երբ ռամիկը կարծէ թէ ոճային պատկերի մը հեղինակը …ճրային զգացումներ ունի, արուեստագէտը կրնայ պատասխանել թէ ոճիրը ներկայացնելով է, …ր կը մերժէ ոճիրը։

«ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ ԱՆԹԱՌԱՄ»Ը

Candideի խմբագրին հետ …տեսակցութեան մը ընթացքին, …անրի Պորտօ հետեւեալը յայտարարեց իր ազգեան վերջերս հրատարակած վէպին՝ Antaram de Trébizondeի մասին։

— Աղջիկս տարուած է պատմութեամբ։ Պատմութեան հանդէպ իր ճաշակն է որ զինքը մղեց …էպի հայ ժողովուրդը եւ անոր …ղերական արկածը, որովհետեւ «Անթառամ»ը քիւրտերուն կողմէ գերի տարուած հայուհիի մը կեանքն է, ժամանակակից պատմութեան մէկ էջին լուսանցքին վրայ վէպ մը։ Հայաստանի պարագային մէջ, հալածանքէ աւելի ուրիշ բան մը կայ եւ պատմաբանը, ի նպաստ Հայերուն պէտք է հաշուէ հերոսական դիմադրութեան մը էջերը…։

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԵՐԳ ԵՐԳՈՑԷՆ ՅԵՏՈՅ

Ֆրանսական կրօնական ամսաթերթի մը մէջ կը կարդանք հետեւեալ բանաստեղծութիւնը, որ Միրուժան Պարսամեանի գրչին տակ, մեր ուղղափառ քննադատները պիտի կոչէին «պոռնկագրութիւն»։

Այդ օր, երկուքս ալ ճաղորդուած էինք
Եւ տեսեր էի թէ Աստուծոյ մարմինը կ'իջնայ անոր մէջ։
Մեր սրտերուն մէջ տանելով Յիսուսին ներկայութիւնը,
Շատ չանցած իրարու քով եկանք։

Աճա իր սենեակն ենք, ուր առանց պահ մը կորսնցնելու,
Ցարգանքով՝ զայն կ'երկնցնեմ իր անկողնին վրայ,
Որովհետեւ, այդ պահուն, ինծի համար տօն է կարծել
Թէ Յիսուս հոդ ներկայ է, ինչպէս սկիհին մէջ,
Նաեւ այս կուրծքին տակ՝ անոր միսը պաշտել։
Եւ շարժումս, անմիջապէս առնոր մատնեց նպատակս.
Կը քակեմ անոր զգեստը։ Ան կը լռէ.
Անոր ակնարկը խաղաղօրէն կը զարմանայ,
Ես, մինչդեռ սիրտս ուժգին կը զարնէ,
Կը սանձեմ անոր մանկական շապիկը,
Որ արդէն երեւան կը հանէր անոր կուրծքը.
Եւ ահա, աչքերուս առջեւ, անոր մերկ իրանը։
Լուսաշող արեւ մը կը մտնէր պատուհանէն
Եւ կարծես իր փառքը փոխ կուտար փոքրիկին մարմնին,
Որ, ո՛վ Տէր, քու փառքովդ դեռ նոր էր նուիրագործուեր։
Ո՛վ պայծառութիւնն ու քաղցրութիւնը սատափեայ մորթին
Աւելի մաքուր քան մետաղը որով անօթ մը կ'ոսկեզօծուի։
Ու ծակա'ս որ քեզ կը պաշտէ, կը ծռեմ անոր վրայ,
Եւ ոպէսզի ըղձանքս՝ քեզմով ճանդարտի՝
Այս մանուկ միսին մէջ՝ ուր դուն կը ճանճոյանաս,
Իմ փայփայանքիս նուիրուած այս զգեստաւորման տակ,
Ուր աչքերս քեզ կ'որոնեն, ու բերանս քեզ կը ծծէ,
Յիսո՛ւս, քու մարմինդ կը ծածկեմ իմ համբոյներովս։

ՈԳԵՀԱՐՑՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

«Շերլօք Հոլմսի Արկածներ»ուն համբաւաւոր հեղինակին՝ Քոնըն Տօյլի մահէն ի վեր, դարձեալ օրուան նիւթ դարձած է ոգեհարցութիւնը, որ առաջին անգամ Միտքերն սկսաւ զբաղեցնել 1847ին։ Այդ թուականին, գերմանացի ընտանիք մը Ֆօքս կամ Ֆօս, գնաց հաստատուեցաւ Նիւ Եորքի նահանգին մէջ, Հայտսվիլ գիւղը։ Հազիւ քանի մը օր էր որ այդ գիւղին մէջ բնակութիւն էր հաստատեր, երբ իրենց տան մէջ, գիշերները սկսան լսել անօրինակ աղմուկներ։ Պատին ու տախտակամածին՝ անծանօթ ձեռքեր հարուածներ կուտային։ Կարասիները կը շարժէին։ Ընտանիքին երկու աղջիկները Մարկրիթ՝ 15 տարու, Քէթ՝ 12 տարու, կը պատմէին թէ, կը զգային որ պաղ ձեռքեր կ'անցնին իրենց դէմքին վրայէն։ Եւ որքան ալ, հսկողութիւնը կը սաստկացնէին, չէին կրնար այս խորհրդաւոր երեւոյթին հեղինակները երեւան հանել։ Այսուհանդերձ, փոքր աղջիկը՝ Քէթ, տեսնելով որ անտես ու անշօշափելի աճպարարները… որ եւ է վնաս չեն պատճառեր իրեն, ընտելացեր էր անոնց։ Այդ խողերը կը վերագրէր սատանաներու։ Անոնց հեղինակին անուն մը դրեր էր եւ զայն կը կոչէր Երկճղի Ոտք…։ «Պարոն Երկճղի Ոտք, կը կանչէր, տասը հարուած տեսնեմ»։ Ու տասը հարուածներ կը զարնուէին տախտակամածին։ Դրացիներ իրար անցան։ Սկսան փորձեր կատարել։ Ընտանիքին մայրը կ'ըսէր — «Հոգիներ են»…։ Եւ ամէն մարդ սկսաւ կրկնել, — Հոգիներ են…։

Այս է սկիզբը ոգեհարցութեան, որ շատ չանցած՝ գրաւիչ նորոյթի մը պէս նուաճեց Ամերիկան եւ Եւրոպան։ Եւ այսպէս երեւան եկան «մէտիոմ»ները, անոնք որ ընդունակութիւնն ունին ոգիներու հետ հաղորդակցելու եւ որոնց նախամայրը պէտք է նկատել գերմանացի Ֆօքս ընտանիքին աղջիկը՝ Քէթ։

Եւ հետեւաբար, ոգեհարցութիւնը, որ այսօր, շատերուն համար կրօնք մը դարձած է, իրեն հեղինակ ունի 12 տարու աղջիկ մը։

ԹԱԿՈՐ ԵՒ ՀՆԴԻԿ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Հնդիկ մեծ բանաստեղծը Ռապինտրանաթ Թակոր, ցարդ զգուշացած էր դիրք բռնելէ անգլեւհնդիկ պայքարին մէջ, հակառակ որ, վերջին տարիներու ընթացքին, չէր քաշուած իր համակրանքը յայտնելէ Մահաթմա Կանտիի հանդէպ։ Ներկայիս, Թակոր կը գտնուի Պերլին, ուր բանախօսութիւններ կուտայ։ Իրեն ուղղուած հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ — Կանտիի իտէալին իրականացման համար, Հնդիկներու ճիգը, ազատութեան ի խնդիր այս պայքարը կրնան յաջողիլ կամ ձախողիլ։ Բայց հպարտ եմ որ, ժողովուրդը որուն կը պատկանիմ, կը պայքարի այդքան բարձր նպատակի մը համար։ Հնդկաստան պէտք է օրինակ դառնայ ամբողջ աշխարհի։

«Կարելի չէ նախատեսել թէ ինչ տեսակ կառավարութիւն պիտի ունենայ Հնդկաստան։ Դարերու ընթացքին է որ կառավարութիւնները կը կազմուին եւ եթէ Հնդկաստան ստանայ ինքնավարութիւնը, այդ պիտի պատշաճի Հնդիկներու նկարագրին եւ պարագաներուն։

Անկասկած Հնդկաստան պիտի ունենայ իր յատուկ Սահմանադրութիւնը։ Հնդկաստան Հնդկաստան է»։

Հնդիկ բանաստեղծին այս խօսքերը …խորհրդածութեան արժանի պիտի գտնեն։

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ «ԲԱՆՈՒՈՐ»

Ֆրանսական Ակադեմիոյ անդամներէն 18 հոգի հաւաքուեցան իրենց նախորդ օրուան նիստին, շարունակելու համար բառարանի աշխատանքները։ Ներկայ էր նաեւ ֆրանսայի նախորդ վարչապետը Պ. Փուանքարէ, որուն յանձնուած էր սահմանել «բանուոր» բառը։ Առանց փոփոխութեան ընդունուեցաւ Պ. Փուանքարէի սահմանումը հետեւեալ կերպով — Բանուոր — Այն մարդը կամ կինը որ իր ծառա… …իւնները վարձու կուտայ փոխ… …արձքի՝ ճարտարարուեստակա… …եւմ երկրագործական աշխա… …քի մը համար։

ՄԻՋԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Միջխորհրդարանական Միութեան խորհրդաժողովը առջի օր բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ, Նախագահութեամբ ֆրանսայի Երեսփոխանական ժողովի նախագահին։ Բացման ճառերէն յետոյ, սկսաւ օրակարգի նիւթերու վիճաբանութիւնը, որոնց կարգին՝ զինաթափութեան եւ Եւրոպական Դաշնակցային Միութեան հարցերը։

Ռումէն պատուիրակութեան նախագահը յայտնեց թէ Ռումանիա համամիտ է Համեւրոպայի կազմութեան, պայմանաւ որ բոլոր ազգերը կարենան խաղաղութիւն վայելել եւ Միութիւնը միայն քաղաքական չըլլայ, այլ նաեւ տնտեսական։

Պելճիքացի ներսփոխան մը յայտնեց թէ զինաթափութեան հարցը պէտք է քննուի երեքկողմերէ, — զին. տնտեսական եւ բարոյական։ Պելճիքացի երեսփոխանը քննադատեց Մամուլը թէ ազգերու միջեւ կը ստեղծէ փոխադարձ անվստահութեան մթնոլորտ մը եւ ըստ իր կարծիքին, բարոյական զինաթափումը պէտք է վերջ տայ այս անվստահութեան։ Խղճական զինաթափումը չպիտի իրականանայ, մինչեւ որ բարոյական եւ տնտեսական ուժերը չզինաթափուին։

Գերման պատուիրակը վախ յայտնեց թէ համեւրոպական միութիւնը պիտի գայ աւելի ուժ տալու վերջին պատերազմէն բղխող միջազգային դաշնագրութեանց։ Ըստ գերման պատուիրակին, աշխարհի խաղաղութիւնը այնքան կարեւոր է որքան Եւրոպայինը եւ երբ խաղաղութեան դաշնագիր մը կը բովանդակէ որ եւ է անարդարութիւն, պէտք է կռուիլ անոր դէմ։

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՀԱՅԵՐ

Թաւրիզցի Պ. Յակոբ Աւագեան, իր զաւկին մահուան առթիւ 750 տոլար նուիրեց Թաւրիզի չորս դպրոցներուն, իւրաքանչիւրին 100ական տոլար, — Ամերիկեան, Թեմական, Արամեան, Հայկազեան եւ Գիմնազիոն դպրոցներուն, նաեւ Առաջնորդարանին 100 տոլար, Աղքատախնամին 100 տոլար եւ Հանգստարանի վարչութեան 150 տոլար։ Բացի այդ, սգաւոր հայրը որոշեր է իր անբախտ զաւկին փոխարէն, կարօտ տղու մը օգնել, մինչեւ որ տղան աւարտէ բարձրագոյն կրթութեան դասընթացքը։

* * *

Պարսեղ Միրզօեան, ութսունամեայ Ցարօնցի Դաշնակցական մը իր հարստութիւնը, 100 հազար տրախմիմօտ գումար մը կտակած է Տէտէ Աղաճի վարժարանին։ Նոյնպէս 3000 տրախմի նուիրած է հելլէն նաւատորմին։ «Է Վիմա» թերթը խմբագրական նօթերուն մէջ գրեց. — «Գաղթական հայու մը նուէրը հելլէն նաւատորմին, գումարը աննշան, բայց եւ այնպէս յու-

ՕՐ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԵՒ
ՊՆԿ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

13 յուլիս 1930 Փարիզ-Ռըթէլ

գիչ է անոր ժէսթը»։ Այսօր կը յաջորդեն գնահատական ուրիշ տողեր թէ հիւրընկալուած Հայերը կը սիրեն իրենց երկրորդ հայրենիքը։

ԽՐՈՒԱԹՆԵՐ ԵՒ ՍԼՈՎԷՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՏԺՈՒԻՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հռոմի մասնաւոր դատարանը զանազան պատիժներու դատապարտեց Թրիէսթեցի խումբ մը խրուաթ եւ սլովէն ժամուորականներ, որոնք կը մեղադրուէին թէ օտար կառավարութեան մը հաշուոյն լրտեսութիւն կ'ընեն եւ կը պատկանին իտալական կառավարութեան կողմէ լուծուած գաղտնի կազմակերպութիւններու։

Դատարանը չկրցաւ լրտեսութեան փաստեր գտնել անոնց դէմ, բայց դատապարտեց իբրեւ կուսակցական։ Իտալիոյ հանրային կարծիքը չվրդովելու համար, գրաքննութիւնը թոյլ չտուաւ որ դատավարութեան տեղեկագրութիւնը հրատարակուի իտալական թերթերու մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական Գործադիր Խորհուրդը կազմակերպած է արձակուրդի բանակում մը մէկ ամսուան համար, Paris—Plageի եւ Stella Plageի միջեւ Touquetի անտառը, մայրիներու սիրուն ծառաստանի մը մէջ։ Սոյն բանակումին կրնան մասնակցիլ սկաուտ եւ ոչ-սկաուտ 11էն 16 տարեկան պատանիները։

Պայմաններ. — Իւրաքանչիւր սկաուտ կամ ոչ-սկաուտ պարտի վճարել մէկ ամսուան համար 350 ֆրանք. իսկ 15 օրուան համար 175 ֆրանք։

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի գրասենեակը, 1, Rue Saulnier 5րդ յարկ, Metro Cadet, առաւօտները ժամը 10էն 14 եւ իրիկունները ժամը 6էն 7.30, մինչեւ 27 յուլիս իրիկուն։ Անկէ վերջ կատարուած դիմումները ապարդիւն են։

Սկաուտական Խորհուրդ

RADIO - MÉCANIQUE
56 Rue Corvisart, Paris (13e),
Մէթրօ՝ Corvisart
ՄԻՄԻԱՅՆ 500 ՖՐԱՆՔՈՎ
Կը ստանձնէ ձեզ տանը մէջ
հաստատել T. S. F. որով
պիտի կրնաք լսել բոլոր քոնսէրներ։ Օգտուեցէք առիթէն։

"ՅԱՌԱՋ"ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 60 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

«Արթի՛ն, ըսի, զէնք չունեցող մարդը կին մը չարժէ։ Կ'երթանք, երկու քոռ քիւրտ ձեզ …ը բռնէ, կը տանէ Մուշ եւ …ըլլաք էշ նահատակ։ Եկէք, …րթանք Մխիթար, նաւակ մը …րենք Սաքօյին, մէկը Մշոյ …միտէին, մէկը Հրայրին, մէկը …. Վարդանին (Տէրկէվանցի, …եղական կոմիտէի անդամ, …ռած 1905ին բանտի մէջ)։ …թէ նրանց համաձայնութիւնն …լայ՝ զէնքերնիս առնելը, է՛հ …նչ ընենք, դուք ալ կը թո…ւք, մը հեռանաք»։

Նաւակներ գրեցինք վերա…եկեալներուն, նաեւ Դաշտ գա…ող մեր չորս ընկերներուն, …ակացուցինք եղածները։ Ներ…անք կը կանչեն մեր չորս ըն…երները եւ կ'ըսեն. «Մինչեւ …ենքերը չդարձնէ ենոնց՝ դուք …սուն չէք դառնար»։ Կ'որոշեն, որ Հրայրը գայ Սասուն։ Հրայրը կը խոստանայ։ Էդ՝ ատեն քոչերը գացած էին, սարերը դատարկուած էին։ Երկու օր կ'անցնի։ Երրորդ օրը Հրայրը կուգայ Շէնըք։ Մենք կը գտնուէինք Մխիթար։

* *

Մշու կոմիտէն եւ Սաքօն կ'իմանան, որ զօրքը պիտի գնայ սարը Սերոբի վրայ։ Իսկոյն Դաշտի չորս տղայոց կ'իմացնեն թէ՝ «շո՛ւտ, գնացէք սար, զօրքը գնաց Սերոբի վրայ։ Կամ խոյս տուէք, կամ կռուեցէք»։

Չորս ընկերները կը վերցնեն իրենց զէնքերնին եւ ցերեկով կ'ընկնին սարը։ Կուգան Հաւատորիկ, այնտեղից կուգան սար։

Խալիլ վերցուցած էր Բըղըր…ցի եւ Խարզանցի իրեն աշերը, Ալի փաշան 600 զօրք, 100 ձիաւոր։ Զօրքի մի մասը կը թողուն Շէնըք, Սէմալ, մնացածով կուգան Կէլիկուզան։

Հրայրը, ինչպէս ըսինք, Շէնըք կը գտնուէր։ Գիւղացիք կը թաքցնեն նրան։ Ես հիւանդ պառկած էի, երեք ընկերներս քովս կը գտնուէին։ Քովերնիս զէնք չկար։ Եղօն եկաւ, դուռը զարկաւ թէ՝ «տղե՛րք, ելէք, ասկեար եկաւ»։ Ես դուրս եկայ վարտիկ շապիկով։

Զօրքի առաջը հասեր էր Մճլնայ աղբիւրը։ Աւոյի տղայ Մակարը ղրկեցի Կէլիկուզան Սերոբի քով ըսելով, թէ դո՛ւրս ելնի բարձրանայ, զօրքը եկաւ։

Մակարը կը հասնի Հուսէինցիք, կը ղրկէ Չօլօ-Դօնէն Սերոբի քով։ Զօրքը մեզ աւելի մօտ էր, քան Սերոբին։ Մենք ընկերներս սկսեցինք հեռանալ։ Յարութիւնը չախմաղըլը վերցուց մնաց Մխիթար՝ ժողովրդի մէջ։ Գէղաշէնու մատնիչ Ալէն զօրքի չոր հագած՝ ընկած է զօրքի առաջ։ Այդ օրը տղայոց շորերը կը լուան եղեր, այնպէս որ տղաքը տակի շորերնին չեն ունեցեր հագած։

Ալի փաշան կ'ըսէ Խալիլին, փոխս Հիւսնի էֆէնտիին, Մէհէ չաւուշին. «Լաւ մը նայեցէք արեւին. եթէ էդ մարդը գիւղը չգտնուելու ըլլայ, ձեր տեսած արեւը էսօր է»։

Խալիլն կ'ըսէ. «Ես իմացեր եմ հաստատ տեղը. սրանից երեք ժամ առաջ ալ գիւղն է եղած»։

Իշխան ձորի տէրտէրը, որ կ'երթայ եղեր Սէմալ, կը բռնեն, մօրուքը կը փետեն։ Այդ տէրտէրը խնանցի միւղիր Քոռ Ալօյի հայ է. այդ պատճառով զօրքը Քոռ Ալոյի խաթեր համար՝ բաց կը թողուն տէրտէրը։

Ամբողջ մատնիչներու ընկերութիւնը, Խալիլն ու Հիւսնի էֆէնտին, Մէհէ չաւուշն ու քոռ Ալօն երկու ամիս աշխատեցան Սերոբին ձեռք ձգել։ Մշեցի Նազարը (որ վերջերս Մշոյ Դաշտէն դուրս եկած ատեն բոլոր ընկերներու համաձայնութեամբ սպանուեցաւ մշեցի Սմբատի ձեռքով) Մշոյ կոմիտէի կողմէն Սերոբի քով կ'երթար կուգար։ Այդ տղան Հիւսնի էֆէնտիի ամենամօտ բարեկամն էր։ Դեռ մեր մէջ բաժանում չեղած՝ ես լսած էի այդ տղի անոր հետ բարեկամ ըլլալը եւ ըսած էի Պ. Սերոբին թէ՝ «ես կասկած ունիմ այդ տղու վրայ»։ «Չէ, ըսաւ, էդպէս տղայ չէ։ Կոմիտէի կողմէն կ'երթայ կուգայ, նամակ կը տանի կը բերէ, առանց վախի, որովհետեւ Հիւսնի էֆէնտին նրա բարեկամն է»։

Երբ ես գնացի Ճէզայիրը սպաննելու՝ Հրայրի պաճանախը (քենեկալ) Յովհաննէս վարժապետ ըսաւ.

— Անդրանի՛կ, փոխս Հիւսնի էֆէնտին օր մը շատ հարբած ինծի ըսաւ, թէ սասունցի այսինչ մարդը եկած Գըլընթօ Մահմուտին մատնութիւն ըրած է։

— Էդ ո՞վ է, վարժապետ, հարցուցի ես։ Էդ ո՞ր գեղացին մատնութիւն կ'ընէ։

— Է՛հ, վազ եկուր, ի՞նչ կ'ընես։

— Ախպէ՛ր, ես քեզի չըսի՞ թէ Հիւսնի էֆէնտին էսպէս ըսաւ. դուն ըսիր, ես ալ կը հարցնեմ, որ զգոյշ ըլլանք։

Նա կը կասկածէր եւ չէր ըսեր։ Ես թուղթը ձեռքս կը սպասէի, որ մանրամասն պատմէ, գրեմ, տանիմ Սերոբի ձեռքը։ Որ չէր ըսեր, ես խանչալս քաշեցի, վիզը բռնեցի եւ ըսի.

— Կամ կ'ըսես, կամ վիզդ կը կտրեմ. ի՞նչպէս թէ չես ըսեր մատնիչի մը անունը։

— Կեցի՛ր, ըսեմ, կեցի՛ր, կեցիր։

Վիզը թողուցի, սկսաւ պատմել.

— Հիւսնի էֆէնտին կ'ըսէ՝ շէնքըցի Կընէ-Ըռքոյի տղան՝ Կարապետը եկած է Գըլընթօ Մահմուտի տուն եւ մատնութիւն ըրած է Սերոբի վրայ։ Գըլընթօ Մահմուտի տղան ինծի պատմեց, ահա՛ ես ալ քեզի կը պատմեմ։ Բայց բերնէդ չպէտք է ելնէ, ուրիշին չպէտք է ըսես, թէ Հիւսնի էֆէնտին ինծի էսպէս ըսաւ։

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ.— 22 Յուլիս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը:

ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ.— 22 Յուլիս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի ճաշարանը:

ԿԱՅԾԱԿ.— 23 Յունիս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը:

ՔԵՌԻ.— 23 Յուլիս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ճանկէօզեանի ճաշարանը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր եւ անհրաժեշտ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այսօր կիրակի ժամը 2էն 10 Վարժարանին պարտէզին մէջ

1 Boulevard du Nord, Le Raincy-Pavillons

Ձոխ գեղարուեստական բաժին Մուտք՝ 5 ֆրանք

Հաղորդակց. միջոցներ.—Առնել 0 իէրայէն կամ ժուէսէն 21A Թրամուէյ, շոգեկառք հառ տր Լէսթէն կարկանի ուղղութիւն: ժամը 8.56, 10.15, 11.40, 13 եւ 14ին:

Պարտէզը տրամադրելի է առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)

Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 30 Յուլիս

30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին:

Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր:

Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն: Արագ եւ մաքուր աշխատանք: Գիրքերու ՎԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ:

Կը ստանձնենք տպագրական ամէն տեսակ գործեր:

Պ. Վահրամ Մինասեան, այրի Տիկին Մարիամ Խորոզեան եւ զաւակունք, այրի Տիկին Զարուհի Մկրեան եւ զաւակունք (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Մկրեան (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Մկրեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Պիւրքճեան, այրի Տիկին Նեվզուր Պերովպէեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ճամպազեան, Այրի Տիկին Փարիզ եւ զաւակունք, այրի Տիկին Համասփիւռ Սաղթէլեան եւ զաւակոնք, Պ. Կարապետ Կարապետեան եւ ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն

ՏԻԿ. ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին, 56 Rue Michelet, Sevran, (S. et O.).

Շոգեկառք՝ Gare du Nord*էն ժամը 1.25 եւ 3ին:*

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

BRASSERIE HAROLA
3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88
ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ
Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար:
Մասնաւոր գին Հայերու

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջեր մամիզ.) եւ վարխսի: Մասն. լաբօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12:*

Ծախու է *քիչ գործածուած «Տիամամ» վաջառանիշով մէկ մեծր երկարութեամբ Թրիքօթաժի մեքենայ մը: Կը ստանձնենք սովրեցնել պարզ եւ ֆանթէզի հիւսուածեղէններու շինութիւնը: Դիմել՝ Պ. Յակոբ Պէճիտեանի ամէն օր (բացի կիրակիէ) 43* Rue Tourtille, *4րդ յարկ, Փարիզ: Մէթրօ՝ Պէլվիլ:*

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:
Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ:

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ-ԺԱՄԱԳՈՐԾ
ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Նախկին վարիչ հռչակաւոր ՕՄԷԿԱ ժամացոյցներուն ժընեւի գործարանին
261 Fbg. St. Martin, Paris (10): Մէթրօ՝ Louis Blanc եւ Jaurès. Հեռ. Nord 85—63 եւ 95—50: Հանրակառք՝ 5, 50, 51, 52, 21, 26, 29: Օթօպիւս՝ W. M.
Պատի եւ գրպանի ամէն տեսակ ժամացոյցներ, քարիյոններ, նշանտուքի, հարսնիքի մատանիներ եւ ամէն տեսակ ոսկի եւ արծաթ զարդեղէններ եւ Թանկարժէք գոհարեղէններ: Ոսկերչութեան եւ ժամացոյցի վերաբերեալ խնամով նորոգութիւններ:
Նախքան ձեր գնումները այցելեցէք մեր խանութը:

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՒ ԴՐԱՄԸ
Հարիւրին 45 զեղչ ամերիկեան առաջնակարգ գրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու:
Remington Թիւ 10, 11 գին՝ 1400 ֆրանք,
Underwood Թիւ 5, 12, 14 գին՝ 1800 ֆրանք,
վճարման դիւրութիւններ:
Դիմել կամ գրել Ս. Նաւասարդեանի, 366 Rue Vaugirard.
Հեռաձայն՝ Vaugirard 28—89 եւ 05—93:

ALLO, ALLO
Tél. TRUDAINE 81 07
Այս է Թիւր մեր Թէլէֆոնին
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՃԷՆԱՋԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ
8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)
Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)
Հեռաձայն, PROVENCE: 20—37
Կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւններ
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7եւ ժամադրութեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՔԼԱՄԱՐԻ ՄԷՋ
Շոգեկառքի եւ ճանրակառքի կայարաններուն մօտ
Արեւոտ եւ լուսաւոր դիրք: երեք սենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, Cabinet de Toilette, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ հեռաձայն: դիմել ամէն օր՝ 27 Rue Lazare Carnol, Clamart.

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներուն
Պատուոյ մէտայլ ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէն
Կ'ընդունի ամէն օր բացի Կիրակիէ ժ. 10էն 12եւ ժամադրութեամբ, 134 Rue Blomet, *Րէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ: Կը կատարէ Բ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում* (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ րէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *ՏԻԱԹԵՐՄԻ բոլոր կիրառումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են:*
Թոքախտաւորներու pneumothorax*ի գործողութիւն, մասնաւոր շիջուկ եւ պատուաստ:*
Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ Թելադրական, քնէածական եւ փոխօտեան մեթոտներ:
Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ'այցելէ նաեւ հիւանդներու:
Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Métro Convention, Autob. X. եւ AG.
Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
*Թապ*ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
Նիկէլ 61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
Զատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ
209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon
պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ:
ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ
Կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար
ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը 217 Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.
Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ
Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ
SIROUNAK ARABIAN & Cie
155 Rue Montmartre (1er étage)
Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար: Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար:
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ձեռք մը կարուած հաքուստը ձեզի պիտի արժէ՝
Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի: Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի:
Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ՏԻՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Եշաբ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԾՆԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐ ԱՄՍԱՎՃԱՐՆԵՐՈՎ: Շոգեկառքով կամ հանրակառքով 15 — 30 վայրկեան, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Ամսավճար՝ սկսեալ 200 ֆրանք, Տուներու կառուցում, վճարման մեծ դիւրութիւններ. 15 տարուան մէջ: 15 տարի տուները ազատ են տուրքէ, պարտէզի villaներ, նոր բնակարաններ գնելու կամ վարձելու համար, ամէն տեսակ գործողութիւններ, կալուածներու առ ու ծախ, գրաւ դնելու, ապահովագրութեան եւայլն:
ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ: Սկսուած է նոր հողաբաժիններու վաճառումը, Versaillesի մօտ Bois d'Arsyի մէջ, պատուած գեղեցիկ անտառով: Հաղորդակցութիւնը փոխադրութեան Gare Mont Parnasseէն ուղղակի, իսկ Gard Invalides եւ St. Lazareէն Versaillesի գիծով: Տեսնել կարելի է ամէն ինքնաշարժով՝ ձրի: Մանրամասնութիւններու համար դիմել
ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտները, 4—7 կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը 10—1: Հեռ. Provence 87—32 եւ 82—48:
Տուներու շինութեան համար ձրի խորհրդակցութիւն մասնաւոր ճարտարապետի մը կողմէ Գշ. եւ Շբ. օրերը ժամը

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏ
39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov.
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէն փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:
Անարատ եւ Թարմ ՍՈՒՐՃ
Ապրանքներուն ամէնէն լաւը՝ անմրցելի գիներով

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J.
Tél. TRUDAINE 56 - 58
Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւն ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութ.* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *կորի*, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ:
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէս

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ (Հաստատուած 1923ին)
CABINET **V. YARJANIAN**
Հասցէ՝ 5 rue du Cardinal Mercier, PARIS (9e)
Tél, CENTRAL, 97-39 եւ 96.70
Կը ստանձնէ պատժական, քաղաքային եւ առեւտր. դատ. *պաշտպանելով ֆրանսացի հանրածանօթ պաշտօնակիցներու հետ, չական եւ հիւպատոսարանական գործերու արագ հետապնդում: Արդ. դատերու մասնաւոր ճիւղ, առանց կանխավճարի: ՖՐԱՆՍԱ մտնելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացում: (ԱՅՑ ՎԻԹ): Քաղաքային ամուսնութեան արագ գործողութիւն: ամէն երկրի համար:*
Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եղած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս: Խորհրդակցութիւնները ձրի են:
Դիմել ամէն օր, 9էն 12 եւ 2էն 7, բացի Կիրակիէ

Նրբաճաշակ տիկիններ
Մի մտահոգուիք Թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ: դիմեցէք B. Jaret ֆիրմային, հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքածամէն տեսակ հագուստները՝ ռեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Յասմիկ Դաւիթօֆի: Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստուած հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով: Հասցէն շատ դիւրին, 4Rue de la Collegiale Ա.Ջ. (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ:

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ
փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),
150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով
ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affaires*ի*, Bénéfices Commerciaux*ի* և Impôts sur le revenu *գործողութիւնները:*
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ
Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffred'Affaires*ի եւ* BénéficesCommerciaux *տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ* Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, *շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր տանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ* apprenti *ունենաք:*

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Պէյմալեցի)
92 Rue d'Angoulême Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56-
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները:
Ջոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ պատրաստած սուրճին: Կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն: Փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը: Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒԼԻՍ 1930
22 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1319 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պրիան, յանուն ֆրանսական կառավարութեան յիշատակագիր մը ներկայացուցած էր Ազգերու Դաշնակցութեան մասնակցող պետութիւններուն, եւրոպական պետութիւններու Դաշնակցային Միութիւն մը ստեղծելու համար: Եւրոպայի Դաշնակցութեան ստեղծումի անհրաժեշտութիւնը պատճառաբանուած էր թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական տեսակէտով: Մասնակցող պետութիւնները պիտի պահպանէին իրենց ազգային վեհապետական անկախութիւնը եւ պիտի ստեղծէին միջկառավարական կոմիտէ մը կամ գործադիր մարմին մը.որ Համեւրոպական Դաշնակցութեան իշխանութիւնը պիտի ըլլար, ի հարկէ խորհրդակցական բնոյթով:

Համեւրոպական Դաշնակցութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը պիտի ըլլար խաղաղութիւնը պահպանել եւ ամէն կերպ արգելք հանդիսանալ նոր պատերազմի մը: Ֆրանսական կառավարութիւնը ամէնէն շատ շահագրգռուած է որ եւրոպական ազգերու միջեւ գոյութիւն ունեցող թշնամութիւնները մոռցուին, եւ բոլորի ուշադրութիւնը կեդրոնանայ հաւաքական շահերուն եւ փոխադարձ համաձայնութիւններուն վրայ:

Տնտեսական գետնի վրայ, եւրոպական Դաշնակցութիւնը միացեալ ուժերով պիտի դիմագրաւէր տնտեսական ճգնաժամը, որ հետզհետէ ճնշիչ կը դառնայ ընդհանուր Եւրոպայի համար, ու իւրաքանչիւր առանձին պետութիւն, իր ներքին միջոցներով, անըդունակ է լուծում տալու միջազգային տնտեսութեան հետ կապուած ծանր խնդիրներուն:

Պրիանի յիշատակագրին ընդհանրապէս նպաստաւորվերաբերմունք ցոյց տուին Եւրոպայի փոքր պետութիւնները, սակայն որոշ վերապահումներով: Հետզհետէ հասան Իտալիոյ, Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ պատասխանները, որոնք խնդրական կը դարձնեն ֆրանսական կառավարութեան առաջարկութեան իրացումը:

Գերմանիոյ դիրքը նպաստաւոր է առաջարկին, վերապահումով մը, որով կը փափաքի տեսնել Եւրոպայի խաղաղութիւնը, «հիմնուած արդարութեան եւ հաւասարութեան» վրայ:

Մասնաւոր կարեւորութիւն ունին Անգլիոյ եւ Իտալիոյ պատասխանները (եթէ չյիշատակենք Սպանիոյ եւ Հոլանտայի պատասխանները): Իտալիա խաղաղութեան նախապայման կը նկատէ զինաթափութիւնը ինչ որանկարելի է, երբ Ռուսաստանն ու Թուրքիան բացակային Եւրոպական Դաշնակցութենէն: Որով, Իտալիա կը պահանջէ որ յիշեալ պետութիւններն ալ ներկայ գտնուին աշնան այն ժողովին, ուր Պրիանի առաջարկութիւնները քննութեան առարկայ պիտի դառնան:

Անգլիա երկու հիմնական առարկութիւններ հրապարակ կը նէ: Նախ եւրոպական Դաշնակցութեան համապատասխան մարմնի եւ Ազգերու Դաշնակցութեան փոխ. յարաբերութիւնն է: Անգլիա կը կարծէ թէ Եւրոպայի Դաշնակցութեան գործադիր մարմինը պիտի դառնայ Եւրոպայի Ազգերու Դաշնակցութեան մը գործադիր մարմինը, եւ կարող է իր գործունէութեամբ նսեմացնել Ազգերու Դաշնակցութեան դիրքը: Կամ, կարող է պատահիլ որ այդ երկու մարմիններու մէջ ստեղծուի մրցում մը, որ կարող է վատ հետեւանքներ ունենալ:

Միւս կողմէ, Անգլիա ինքզինք զուտ եւրոպական պետութիւն մը չի կրնար նկատել իր ընդարձակ՝ գաղթային պետութիւններու պատճառով, ու միեւնոյն ժամանակ չի կրնար անոնց տրիպել որ մշտապէս զբաղին եւրոպական խնդիրներով: Որով պարզ է թէ Անգլիա համեւրոպական Դաշնակցութեան գաղափարը, խաղաղութեան տեւականութիւնը եւ տնտեսական համագործակցութիւնը ըստ ամէնայնի գնահատելի գտնելով հանդերձ, չպիտի ուզէ մասնակցիլ Եւրոպայի Դաշնակցութեան:

Վերապահումներու այս շարքը նկատի առնելով, կարելի է հիմակուընէ եզրակացնել որ յառաջիկայ սեպտեմբերին՝ երբ Պրիանի առաջարկութիւններն ու պետութիւններու պատասխաններն քննութեան առնուին, Եւրոպայի Դաշնակցութեան ծրագիրը գործնական փուլի մը մէջ չպիտի մտնէ, այլ, թերեւս յանձնուի յանձնախումբի մը ի քննութիւն:

* * *

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Եգիպտոսը արիւնալի ցնցումներու մատնուեցաւ, այնպիսի ժամանակաշրջանի մը, երբ իր ներքին ուժերը արելով, պիտի կրնար աւելի ամրացնել իր անկախութիւնը: Անգլիական ազդեցութեան խնդիրը անշուշտ արտաքին քաղաքական գլխաւոր պատճառներէն մէկն է այն կուտակուած ներքին, որ պայթեցաւ Եգիպտոսի մէջ: Բայց հիմնական պատճառը պէտք է փնտռել Եգիպտոսի ժողովուրդի քաղաքական զարգացման եւ ղեկավար ուժերու փոխ յարաբերութեան մէջ: Ներքին այդ շարժումները տակաւին իրենց հաստատուն տեղը առած չեն, ու արիւնն է որ կը հոսի տիրող շրջանակներու ազդեցութեան եւ իրաւունքներու սահմանը ճշդելու համար: Անգլիա տակաւին դիտողի դերին մէջն է, այնպէս ինչպէս արուեցաւ Իռլանտական ներքին քաղաքական կռիւներու ընթացքին: Եգիպտոսի դէպքերը եթէ վերջ չգտնեն Աղեքսանդրիա հասած անգլիական երկու մարտանաւերու ներկայութենէն անշուելով, կիրքերը կարող են աւելի հեռու երթալ, ու Եգիպտոսը ներքին քաղաքական կռուի մը կարող է բռնուիլ եւ ուրախացնել ի նպաստ Անգլիոյ:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ

ԷՐԶՐՈՒՄ, 15.— Գարաքէօսէ եկան չորս զինուորներ, որոնք Արարատի մէջ գերի բռնուած բայց յետոյ յաջողած էին փախչիլ: Անոնցմէ մէկը, տասնապետ, այսպէս կը պատմէ իր տեսածները.—

Արարատի փէշերուն տակ, պահականոցի մը մէջ կը գտնուէինք, 50 զինուորներ եւ սպայ մը: Գիշեր մը յանկարծ հրացանի ձայներ առինք: Անմիջապէս զէնք առինք եւ սկսանք կրակել, երբ տեսանք որ Քիւրտերը շրջապատած են մեզ: Հինգ ժամ կռուեցանք: Մեր սպան, Ա. յիսնապետ Ալի պէյ, թեւէն վիրաւորուեցաւ: Սակայն մենք շարունակեցինք կռուիլ մինչեւ մեր վերջին փամփուշտը եւ ռումբը:

Անկէ յետոյ Քիւրտերը առանց վախի ինկան մեր վրայ, եւ իբրեւ առաջին գործ՝ սուինով սպաննեցին մեր վիրաւոր սպան: Յետոյ մեզ գերի տարին իրենց տեղը, որ 4000 մեթր բարձրութեամբ վայր մըն էր:

Աւազակները վրաններու տակ կ'ապրին, իրենց կիներուն եւ զաւակներուն հետ: Ուտելիք չունին: Երբ հաց չգտնեն, թան կը խմեն: Գիշերները պառկեցանք վրաններու տակ, աւազակներուն հետ աւազակներուն և անոնց կիներուն քով.

Սաւառնակի ձայնը առնելու պէս, կիներն ու տղաքը կը սկսին լալ ու պոռալ: Նոյնիսկ շուները սաւառնակի ձայնէն վախնալով կը փախչին:

Կիները միշտ կը կռուին իրենց էրիկներուն հետ, ըսելով թէ «դուք այս փորձանքը բերիք մեր գլխուն, կառավարութեան հաւատարիմ մնացէք եւ մեզ ազատեցէք մահէն»:

Աւազակները շատ ձի եւ զէնք ունին: Տեսայ Իհսան Նուրին, փաշայի համազգեստ կը կրէ եւ «փաշա» կը կոչուի Քիւրտերուն կողմէ: Քիւրտերու գլխարկներուն վրայ աստղեր եւ նշաններ կան, որոնք Արարատը կը խորհրդանշեն:

Իհսան Նուրի մեզի ըսաւ. «Ձեզի դրամ, ոչխար եւ կին տանք, հոս մնացէք, դուք ալ խլած էք»: Պատասխանեցինք թէ մենք կ'ուզենք հայրենիք վերադառնալ, կամ սպաննուիլ:

Այդ միջոցին, Իհսան Նուրիին կինը ըսաւ. «Իհսան, դուն ալ թուրք ես, այս խեղճերն ալ, մի նեղեր զիրենք»:

Մէկ խօսքով, շատ խեղճ վիճակ ունին:

ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆ

ՂԱՐԱՔԷՕՍԷ, 15 (Ա).— Զօրքերը շարժում մը պիտի ընեն այն վայրեր ուր վերջացած են զինուորական գործողութիւնները եւ պիտի փճացնեն փախստական ըմբոստները:

Ըմբոստները մանաւորաբար մեր սաւառնորդներուն ակռայ կը կճրտեն: Գերի բռնուած մեր մէկ սաւառնորդին աչքերը կը փորեն, քիթը կը կտրեն եւ եղունգները կը քաշեն ու այնպէս կը մեռցնեն:

Բարեբախտաբար, մեր օդանաւային հերոսները պարտականութիւն կը սեպեն կարճ ատենի մէջ փճացնել այս ստորին արարածները:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՀԱՅԵ՞Ր ԱԼ ԿԱՆ

Թրքական աղբիւրէ.—

ԷՐԶՐՈՒՄ, 15 (Ա).— Աղրի Տաղի (Արարատ) փէշերուն վրայ գտնուող աշիրէթներուն մէկ մասը, կարծես ցոյց մը ընելու համար Զիլանի զսպումի վաղորդայնին, երէկ առտու յարձակեցան, Արալըքի (Իգտիրի նահանգ) գիւղախումբին վրայ եւ քանդեցին հեռագրական թելերը:

Շրջակայքի մեր զինուորները անմիջապէս յարձակումի անցան եւ դժնդակ ընդհարումի մը մտան, աւազակները փախուստի ստիպելով:

Այս առաւօտ, Աղրը Տաղ գացող մեր սաւառնակները այդ աշիրէթը իր տեղը չեն տեսած:

Ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, ուժեղ տարակարծութիւններ ծայր տուած են Աղրը Տաղի աշիրէթներուն մէջ:

Բացի Հօսուլթեցի Թէրկէնտիէն եւ Պիթլիսցի Իհսանէն, ըմբոստներուն մէջ կը գտնուի նաեւ Շէյխ Ապտիւլգատէրը: Զրոյցի մը համաձայն, քանի մը Հայեր ալ կան, ինչպէս նաեւ բժիշկ մը եւ կազմակերպիչ սպայ մը:

Շահագրգռուողներուն հաղորդուած է թէ Արարատի աւազակներէն ոմանք փորձած են Ռուսիա փախչիլ, բայց ռուս պահակազօրքը կրակած եւ արգիլած է անոնց անցքը:

Թուրքերը մտան պարսկական հող

ՊՈԼԻՍ, 19 յուլիս, (Լոնտոնի ճամբով).— Սալիհ փաշայի ընդհ. հրամանատարութեան տակ՝ Քիւրտերու դէմ գործող Թուրք բանակի զօրքերը կտրեցին Պարսկական սահմանը եւ 75 քիլոմեթր մտան պարսկական հողէն ներս: Թուրք բանակի այս յանկարծական ..., շաւը անակնկալի բերաւ պարսիկ սահմանապահ ուժերը, ... ո՛չ մէկ ընդդիմութիւն ցոյց տուին: Թուրքերը յայտարարեցին թէ միայն ըմբոստ Քիւրտերը հետապնդելու համար է եւ անմիջապէս որ իրենց գործը լրանայ, պիտի քաշուին:

Լոնտոնէն ռատիոյով հաղորդուած լուր մը նոյնը կը հաստատէ նաեւ հետեւեալ կերպով.— Պոլսէն Լոնտոն հասած տեղեկութիւնները կը հաստատեն պարսկական հողերու վրայ՝ Թուրք ձիաւորներու արշաւը՝ ըմբոստ Քիւրտերու ետեւէն:

Թուրք-Ալպանական յարաբերութիւնները

Թուրքիա մերժած ըլլալով ճանչնալ Ալպանիոյ թագաւորութիւնը, ետ էր կանչած Թիրանայի իր դիւանագէտին ներկայացուցիչը: Նոյնպէս Ալպանիա, անցեալ տարի, ջնջած էր Էնկիւրիի իր պատուիրակութիւնը:

Հակառակ սակայն, դիւանագիտական յարաբերութեանց այս խզումին, երկու պետութիւնները կը պահէին իրենց առեւտրական ներկայացուցիչները: Ալպանիա, Պոլսոյ իր հիւպատոսութիւնն ալ ջնջած ըլլալով, երկու երկիրներու միջեւ, յարաբերութեանց խզումը կատարեալ կ'ըլլայ, հակառակ Իտալիոյ որ կը ջանար Թուրքիան համոզել որ ճանչնայ Ալպանիոյ թագաւորութիւնը:

Եգիպտոս կը բողոքէ Անգլիոյ

Եգիպտոսի անգլիական մարզպանին միջոցով՝ վարչապետ Սըտքը փաշա՝ անգլիական կառավարութեան ներկայացուց բերանացի բողոք մը, որ վատ ազդեցութիւն գործեց Լոնտոնի մէջ: Սըտքը փաշա, խստօրէն կը յիշեցնէ Անգլիոյ թէ՝ փետր. 25ի իր յայտարարութեամբ, խոստացեր էր չմիջամտել Եգիպտոսի ներքին գործերուն: Իսկ Աղեքսանդրիոյ վերջին դէպքերուն հետեւանքով, Անգլիոյ ազդարարութիւնը Եգիպտոսի՝ թէ պէտք է պաշտպանուին օտարականներու կեանքն ու ինչքը, դրժումն է Անգլիոյ խոստումին:

Եգիպտական կառավարութիւնը իր զարմանքը կը յայտնէ թէ Անգլիա պէտք տեսած է նաեւ պատասխանատու նկատելու նահաս փաշան և Վաֆտը, օտարականներու կեանքի և ինչքի պաշտպանութեան մէջ: Այս կերպով, Անգլիա հարուածած կ'ըլլայ եգիպտական կառավարութեան հեղինակութիւնը, և Վաֆտի տուած կ'ըլլայ կառավարութեան հաւասար իրաւասութիւն և դիրք:

Սըտքը փաշա կը բողոքէ նաեւ թէ կարծիքը չէ առնուած եգիպտական կառավարութեան որ ինքզինքը կարող կը նկատէ երկրին կարգն ու խաղաղութիւնը պահպանելու, առանց պէտքն զգալու անգլիական մարտանաւերուն:

«Իվնինկ Սթանտարտ» թերթը կը յայտնէ թէ եգիպտական կառավարութեան բողոքը՝ իր բովանդակութեամբ և ոճով՝ անարգանք մըն է որ իր արձագանգը պիտի գտնէ Աղեքսանդրիայէն մինչեւ Հոնկքոնկ:

Անգլիական մամուլը մեծ մասամբ, կը շարունակէ քննադատել Ֆուատ թագաւորը, զայն ցոյց տալով գլխաւոր պատասխանատուն Եգիպտոսի խառնակութեանց: Մանաւանդ Մանչեսթըրի ճարտարարուեստական շրջանակները պէտքը կը շեշտեն Եգիպտոսի հետ համաձայնութեան մը և Վաֆտը կը նկատեն երկրին իրական տէրը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՄԵՋՄԷ ԴՈՒՐՍ

ԳԵՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Գերման դահլիճը ժամանակ իսկ չունեցաւ հպարտանալու գրաւուած շրջաններու ազատագրումովը եւ արդէն,կը տապլտակի ճգնաժամային մտահոգութեամբ մը: Սահմանադրական երկրի մը մէջ, խորհրդարանի լուծումը յաղթանակ մը չէ որեւէ դահլիճի համար. այլ, եթէ ո՛չ պարտութիւն, գոնէ անկեց խուսափում: Պրիւնինկի դահլիճին համար, պարագան աւելի կը ծանրանայ՝ խորհրդարանի լուծման գեղծ պատրուակովը, որ գերման սահմանադրական օրէնքըս գլտումնաւոր մեկնաբանութեան մը կը կոթնի:

Պարզ է թէ, «զոհողութեաստուրք»ը մերժումը գերման խորհրդարանին կողմէ, Հինտէնպուրկի կամ Պրիւնինկի համար պատրուակ ծառայեց ցրուելու խորհրդարան մը, որ իր ձախ ու ժողովրդական մեծամասնութեամբ, արգելք կը հանդիսանար խիզախ եւ իսկապէս գերմանական ազմկոտ քայլերու:

Ծեղն է ենթադրել թէ եկմըտական տագնապին տակ կը մրափէ սահմանադրական ըմբռնումի եւ մտայնութեան տագնապ մը: Հրամանով եւ ո՛չ թէ որոշումով շարժելու վարժ Գերմանիան, կարծես կը փնտռէ ձեռք մը որ գործէ իր անունով, առանց սակայն իր կարծիքը փնտռելու երկար բարակ: Հանրապետութեան հռչակումէն ի վեր, 4րդ խորհրդարանն է որ կ'արժանանայ նոյն բախտին եւ ներքին ու արտաքին դժուարութիւններու մատնուած Գերմանիան դեռ չգտաւ հանդարտ աշխատանքի ու խաղաղ կազդուրման ճամբան:

Այս պայմաններու մէջ, ի՞նչ պատկեր պիտի գծեն նոր ընտրութիւնները, որոնք նշանակուած են սեպտ. 14ին:

Հանրապետութեան հռչակումէն ի վեր, առաջին անգամն է որ ընկերվարական-ժողովրդական եւ պահպանողական ազգայնական հոսանքները դէմ դէմի պիտի գան բուռն պայքարի մը մէջ, իրենց հարազատ դիմագծերով, իրենց խոստումներով եւ գործունէութեան յստակ ծրագրերով: Գերմանիոյ քաղաքական ամէնէն ամուր կազմակերպութիւնը կը մնայ ընկերվարութիւնը, որ ընտրութիւններու մէջ՝ իր կողմ պիտի ունենայ 2,5 միլիոն անգործներու եւ տնտեսական կարգուսարքէն դժգոհներու հսկայ բանակ մը: Եւ սակայն, իր դէմ պիտի գտնէ աջերու միացեալ ճակատը: Հիւկէնպէրկ-Հիւկէնպէրկի՝ ցեղապաշտներու եւ ազգայնամոլներու դաշնակցութիւնը միջոց չպիտի խնայէ իր ձեռքը կեդրոնացնելու ամուր մեծամասնութիւն մը, մանաւանդ որ Հռենոսեան երկրամասերու պարպումէն ի վեր, Գերմանիա վերագտած ըլլալ կը թուի ազգայնական հպարտութեան իր պոռոտ շեշտը:

Եւ եթէ Սաքսի վերջին ընտրութիւնները նկատենք ազդանշան մը, պէտք պիտի ըլլայ ենթադրել ձախերու զօրեղ ընդդիմութեան մը առջեւ, աջերու խախուտ տիրակալութիւն մը, ինչ որ կը նշանակէ՝ թէ Գերմանիա դարձեալ պիտի տուայտի տկարութեան մէջ, որ ներկայ տագնապը ստեղծեց:

Ամէն պարագայի մէջ նոր ընտրութիւններու գրաւականը կը մնայ սահմանադրական վարչաձեւը: Իսկ առայժմ, երբ անոնց առաջին եւ նախընթաց հետեւանք..., կարելի է իրականութիւն նկատել ֆրանսական մամուլին վախը,— թէ ընտրութիւնները որ կը զուգադիպին, Ազգ. Դաշնակցութեան նստաշրջանին, ինչ որ ալ ըլլայ անոնց արդիւնքը, քայլ մը ետ կը նետեն Եւրոպայի Դաշնակցային Միութեան ծրագիրը:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ազգութեան գաղափարի հանդէպ ժողովուրդներուն մէջ ստիճանաբար արմատացող առողջ արամադրութիւնները, որոնք այլեւս յաճախակի կ'արտայայտուին Խորհրդային զանազան երկիրներու մէջ, աւելի քան երբեք կը ջղայնացնեն համայնավար կուսակցութեան վարիչները։

Աշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ, իրենց անսպառ ոսկիներու և սադրանքներու գնով, ազգային հարցի պաշտպանութեան նշանախօսքին տակ, արեան գետեր հոսեցնող այս կուսակցութիւնը, անպատկառօրէն կը շարունակէ իր հակասական վերաբերմունքը այս իրապէս կարեւոր եւ մեծ հարցի մասին։

Իր տիրապետութեան սահմաններէն դուրս անկազմակերպ ցեղերու մէջ կոյր եւ վտանգաւոր ազգայնամոլութեան սերմեր ցանող եւ զանոնք իր իսկ քաղաքական թշնամիներու դէմ ծառայեցնող համաշխարհային յեղափոխութեան այս կարմիր բռնակալութիւնը.չի հանդուրժեր նոյնը նաեւ իր ճնշած ազգութիւններու մէջ։

Չինացին, Հնդիկը, Արաբը եւ նոյնիսկ բազմաթիւ ծանօթ եւ անծանօթ ցեղերը պէտք է կռուին եւ պայքարին իրենց ազգային դատին համար. նոյն իսկ համայնավար բացարձակ օժանդակութեամբ — բայց նոյնը ընելու իրաւունք չունին եւ պէտք չէ ունենան երբեք Հայը. Վրացին, Ուկրայնացին, Թաթարը. եւ ռուսական միւս հատուածները։

Գ. Միջազգայնականի որդեգրած այս անպատիւ ուղղութիւնը, որ հետեւանք է գլխաւորաբար քաղաքական ամենավատ եւ գռեհիկ հաշիւներուն, չի կրնար անշուշտ ընդունելի նկատուիլ իբրեւ տրամաբանական լուծում ազգային հարցին։

Եւ մինչդեռ ազգութիւնները շահագործող, ազգային գիտակցութիւնը աղճատող քաղքենի պետութիւնները, կեանքի բնական հարկադրանքի տակ.իրենց իսկ շահերու պաշտպանութեան համար հարկ կը տեսնեն աստիճանաբար զիջումներ ընել իրենց հպատակ ազգերուն, համայնավարութիւնը կը շարունակէ իր կատաղի եւ վտանգաւոր պայքարը, իր սահմաններէն ներս գտնուող ազգային ամենափոքր արտայայտութեան հանդէպ։

Վերջին ամիսներու երկրային եւ ընդհանուր համագումարներու ընթացքին իրենց որդեգրած այս ուղղութիւնը նորէն կը շարունակէ միալ իբրեւ հիմնական գիծ համայնավար կուսակցութեան համար։

Ոգեւորուելով ազգայնական շարժումներու ներկայ ընթացքէն, գլխաւորաբար Արեւելքի մէջ, կուսակցութիւնը կը խորհի նոր եւ աւելի հիմնական միջոցներով օգնել Հնդկաստանի եւ Չինաստանի շարժումներուն ապահովելու անոնց յաղթանակը «գիշատիչ իմպերիալիստներու» լուծէն։

Իսկ բուն երկրի ներսը գոյութիւն ունեցող շարժումները, որ «թեքում» կը նկատուին միայն իրենց ընդհանուր ուղղութեան մէջ, Ստալինը կը յայտարարէ.

«կուսակցութիւնը պէտք է անշեղօրէն պայքար մղէ նաեւ այդ թեքումների դէմ, առաջ տանելով մասսաների ինտերնացիոնալ դաստիարակութիւնը»

Թէ ի՞նչ կը նշանակէ «թեքումը» ազգային հարցին մէջ, եւ որո՞նք են այդ թեքման արտայայտութիւնները բնականաբար չեն հրապարակուած եւ չպիտի ալ հրապարակուին երբեք։ Ասով մէկտեղ դժուար չէ նկատել, որ վերջին շրջաններու մասնաւորաբար առանձին ազգութիւններու սահմաններու մէջ համայնավար տիրապետութեան դէմ եղած բոլոր արտայայտութիւնները, կը նկատուին «թեքում» յառաջացած «տեղական նացիոնալիզմ»էն։

Բայց ինչպէս միշտ եւ ամէն առիթով աւելի կրակոտ են, խիստ եւ կտրուկ մեր կարմիր հերոսները։

Ազգութեան դէմ Հայաստանի վարիչներու հալածանքը կրնայ առաջնութեան մրցանիշը շահեցնել տալ անոնց։ Չէ՞ որ Հայաստանի մէջ այսօր, ճիշդ Համիտի օրերու նման ոճիր է խօսիլ ոչ միայն ազգութեան մասին, այլեւ արտասանել այն բոլոր բառերը, որոնք այս կամ այն չափով ազգային նշանակութիւն ունին։

Ամենասարսափելի հաւատաքննութիւն մը գոյութիւն ունի այս ուղղութեամբ խեղդելու ամէն մէկ նոր արտայայտութեան հետ, նաեւ հին յիշատակներն ու պատմութիւնները։

Բռնութիւնը ինչ աստիճանի ալ ցուցադրելու ըլլայ իր ուժը, չի կրնար սակայն խեղդել մարդկային բնական ձայնը։ Համայնավար կուսակցութեան այս տարուան խելագար շարժումները մասնաւորաբար հաստատեցին այս տեսութիւնը, Հայաստանի զանազան մասերուն մէջ։

Ապստամբական մասնակի շարժումները, յառաջացած հաւաքական տնտեսութիւններու քաղաքականութենէն, պարզ է այսօր, որ իր խորքին մէջ արդիւնք է նոյնպէս զուտ ազգային քաղաքական հարցին հանդէպ մեր երկրին բռնադատուած քաղաքականութեան։ Մեր ժողովուրդը արեան եւ ծանր զոհողութիւններու գնով, այս անգամ ալ ցոյց տուած է իր կամքը, յանուն իր ազգային շահերու պաշտպանութեան։

Իրողութիւն մը որ սակայն ջղայնացուցած է մեր երկրի անհարազատ վարիչները։

Այս ջղայնութիւնը ըստ երեւոյթին փոխանձուած է եղեր կուսակցութեան 7րդ համագումարին մէջ, գաւառական պատգամաւորներու ներկայութեան հետեւանքով։

Խեղդելու համար սակայն «անախորժ» արտայայտութիւններն եւ գիւղական արձագանգները, Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան սիւներէն, անջիղ եւ «տիրացու» Պ. Կասեանը համագումարի բացման խօսքին մէջ պարտք կըզգայ յայտարարել.

«Համագումարը պէտք է նըկատի ունենայ, որ Հայաստանի կոմկուսակցութիւնն ինքնամփոփ ազգային նեղ շրջանակներով սահմանափակուած կազմակերպութիւն չէ։ Նա համկոմկուսի մի մասն է, նա միջազգայնական կազմակերպութիւն է։ Այդ պատճառով, մենք այստեղ քննուելիք խնդիրներին պէտք է մօտենանք ո՛չ թէ Հայաստանեան, այլ միութենական տեսակէտից»։ («Խ. Հ.» մայիս 25)։

Հարկ կա՞յ մեկնելու այսքան պարզ եւ պայծառ արտայայտութիւնները, որոնք իրենց բազմաթիւ նշանակութիւններով կը շեշտեն եւ այն, որ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութիւնը իրաւունք չունի եւ պէտք չէ որ երկրի իրականութենէն ծնած հարցերը լուծէ համապատասխան Հայաստանի շահերուն, ան պարտաւոր է նըկատի ունենալ համայնավար կուսակցութեան շահերը։

Այս սպառնալիք է միաժամանակ այն բոլոր համայնավարներուն, որոնք անբնական նկատած են կուսակցութեան ընդհանուր գծին զոհելու, բուն իսկ երկրի իրական շահերն ու պահանջները։ Ասով այսպիսիներու կը յայտարարուի իրենց գլխին գալիքը — եթէ միայն իրենց տեսակէտներուն վրայ։

Եղած այս կարգի արտայայտութիւնները կը մատնեն չի խոստովանելիք այն գաղտնիքը թէ, այնուամենայնիւ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան վարի շերտերուն մէջ ազգայնական ըմբռնումները խոր արմատներ կը ձգեն։

Նոր սերունդը,որմէ կը ձգտին զարիւն միջազգայնականներ պատրաստել միայն, ան եւս հակառակ իր վրայ ունեցած ծանր հակակշռին եւ ազդեցութեան կը խլրտի ինքն իր մէջ, բնազդօրէն հակելով ազգայնայնութեան առողջ գաղափարին։Մինչդեռ այս նոյն սերունդն է որու վրայ կոթնած պէտք է վերջնական հարուածը հասցնել ազգայնականութեան։ Որպէսզի այս ուժը իր նպատակին ծառայէ, կը մտադրուի անոր դաստիարակութեան վրայ լուրջ ջանքեր թափելու անհրաժեշտութիւնը։

Այս հարցին նուիրուած խմբագրականի մը մէջ «Խ. Հ.» կը յայտնէ նաեւ.

«Պէտք է ուժեղացնել ինտերնացիոնալ դաստիարակութիւնը, էլ աւելի ծաւալելով պայքարը նացիոնալիզմի եւ նրա զանազան գունաւորումների դէմ, այրելով Նացիոնալ - օպորդունիստական թէկուզ ամենաչնչին արտայայտութիւնները սեփական շարքերում։» («Խ. Հ.» մայիս 23)։

Խնդիրը պարզ է. կռիւ ամէն գնով եւ ամէն միջոցներով ազգայնականութեան դէմ, հոգ չէ թէ այդ կռիւը ըլլայ անբնական եւ ապարդիւն։

Նոր չէ այդ կռիւը, սակայն այսօր. մասնաւորաբար Հայաստանի մէջ շատ աւելի անբարտաւանօրէն կը կրկնուի այդ կռուի անհրաժեշտութիւնը։

Ազգութեան գաղափարի յաղթանակ[illegible] մերժանդումը չէ՞ ասիկա,[illegible] բռնաբարուած հայրենիքին մէջ։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

"ՀԱՅՐԵՆԻ ԿՐԱԿԱՐԱՆ,,

Ինչ որ հայրենի է, նուիրական է, կրակարան կամ տաղարան, մեզ կը տաքցնեն, մեզ կը սքանչացնեն։ Երիտասարդ վարդապետ մը, հայր Վահան Յովհաննէսեան իր քերթուածները կը մկրտէ «Հայրենի կրակարան» անունով։ Ես յօժարութեամբ այդ կրակարանին մօտիկը կանգ առած, կ'ունկնդրեմ անոր քնարին նուագները,որոնք նման չեն ձեր լսածներուն, իմ լսածներուն։ Դուք մի ըսէք, իտալացի քերթողին պէսթէ «վարդապետ ու կին քերթող չեն ըլլար»։ Եթէ վարդապետ Ճանելլան քերթող չհամարուեցաւ իր ոտոխներէն, այդ ըսել չէ որ հայ վարդապետներն ալ քերթող չեն կրնար ըլլալ։ Ո՞վ աւելի քերթող, քան մեր Նարեկացին Ս. Գրիգոր, որ սուրբերն ալ երկինքէն վար կ'իջեցնէր, եւ սուրբերը անոր քնարին ձայնէն յուզուած Առ Տէր կղզեակին մէջ տաղաւար մը կ'ուզէին ունենալ։

Ինչ որ հայրենիքէն է, ծխանի ծուխն ալ, նաւասարդի առաւօտն ալ, համահաւասար սիրելի են։ Հայր Վահանի քնարի հոգին տիղ ծուխին պէս, այն նաւասարդեան առաւօտին պէս սիրելի է։

Վենետիկի Մխիթարեան քնարը 1900էն սկսեալ յեղաշրջուած է։ Հ. Ալիշան դասական քնարերգութեան վերջակէտը կը դնէր եւ նոր քնարերգութեան տէր կ'ըլլային նորերը, միշտ Հ. Ալիշանի շնչով տաքցած։ Երեսուն տարիներ կ'անցնին, ահա ուրիշ նոր մը, դարձեալ Հ. Ալիշանի շնչով տաքցած, անոր հայրունի ոգիով ոգեւորուած, բայց քիչ մը աւելի միամիտ քան Նարպէյը, քիչ մը աւելի ազատամիտ քան Լազորդերը, եւ աւելի անկեղծ քան սիրերգու հայ աշուղները։

Հայր Վահան՝ համակրելի մտքեր ունի իր երգերուն մէջ։ Դեռ լեզուն չբացուած, կ'ըսէ «Ոսկի Բալլիքն ես սրտիս մէջ եմ պահած», այդ բալլիքով կը բանայ ան իր յուշերուն կղպանքը։ Կը կարծէ թէ կեանքը ո՛չ թէ հին, այլ «նոր հէքեաթ է սիրային-վարդին ցօղովը գրուած։» Զարմանալի չէ, նորերուն համար ամէն հնութիւն նորութիւն համարուած է։ Նոր չէ անշուշտ երբ կ'ըսէ.

«Այնպէս Աստուած ճողըդ սիրեց Հայաստան,
Որ քեզ իրեն դրախտն ընտրեց
Մէջքիդ կապեց երեք գոյնով ծիածան,
Բախտըդ տեսաւ արտասուեց։»

Բայց աղուոր, ու նոր մտքեր ունի, «երբ պատուհանս բանամ» քերթուածին մէջ, ուր աւելի նկարիչ է, քան երգիչ, եւ այդ նկարին մէջ աչքիդ կը զարնէ կաթնաղբիւրին մօտ սափորը լեցնող նոր հարսը, որուն «դեղձան ծամերն ոսկեհիւսակ կողով մ'են —մէջը վարդի թերթերէ։» Մանրիկ սիրուն մանրանկար մը կը տեսնես այս տողերուն մէջ։

«Սարէն կուգայ մանկիկ քամին հեւալով,
Ջերմ կարօտով է մաշեր.
Ու սանտրելով ծաղիկներուն գանգուրներ
կ'անցնի՝ սարսուռ մը թողլով։»

Բանաստեղծներ անբնական պատկերներ եւ գաղափարներ ստեղծելով կ'ուզեն գիտաւոր ըլլալ։ Այդ բանաստեղծներէն է նաեւ Հ. Վահան, շնորհալի են իր գիտերը։

Մինաս Զերազ իր շատեր երիտասարդ աւենը Ազրիականի լճակին Ս. Ղազար մեր կղզեակը ջահ մըն էր համարած եւ երգած։ Հ. Վահան Յովհաննէսեան երգեր հիւսելով, այդ երազանքի կղզիի մասին կ'ըսէ.

«Լուրթ տիեզերքն է ճայլի
Ուր անդրադարձ կը փայլի,
Ջահ մ'է կախուած կապոյտէն,
Շիթ մ'Աստուծոյ բիբերէն։»

Բնական է բանաստեղծին զգացումները, ո՞վ չի սիրեր իր տունը, ո՞ր թռչունը չի սիրեր իր բոյնը։ Որով նախանձորդները նախանձելու չեն քերթողին այս տողերուն.

«վաշ երջանիկ կղզիկին՝
Ուր մահ չըկայ տխրածին,
Նոճին փառքի արձան է,
Ամէն տապան խորան է։»

Զգացմունքի երգիչն է Հ. Վահան, եւ արդէն առանց զգալու ինչպէ՞ս կարելի է բանաստեղծ ըլլալ։ Իր «Արեւագալի» քերթուածին մէջ, ուր կարծես ապաշխարհող հոգիներուն վրայ ինքն ալ կ'ապաշխարհէ։ Շարականին բուրումնաւէտ երգերուն մէջ կը նշմարէ.

«Խորանին մօտ, կոյս ճիգիներ նուրբ քօղով
Մոմի նըման կը ճայլին
Ուր քընաթափ ճըեշտակներու աչքերէն
Լոյսը կու գայ ճըճուանքով։»

Յուշերը, յիշատակները Հ. Վահանին համար մէկ մէկ պաշտումի խորաններ են. գիտաւոր է ան, երբ կ'ըսէ. «Յիշատակներս իմ կ'այրին հրեշտակներու ափին մէջ։» Միայն համամիտ չեմ երբ ան կ'ըսէ թէ հըրկիզուած է իր հոգին. այդ աւելորդ է եւ անբնական. այն որ աննիւթական է ի՞նչպէս կ'այրի։

Կը կարդամ իր «Արեւելքի ճամբուն վրայ» քերթուածը, ուր կան արուեստի նշոյլներ, որոնք վարպետ արուեստագէտի կերտումին կարօտ կը մնան։ Ուր կարօտ բառը երազի փոխելը աւելի ճիշդ պիտի ըլլար. բանաստեղծ վարդապետը կ'ըսէ թէ Հայաստանի մէջ «ուր Ալիշան կը շրջի իր հոգեմաշ կարօտով։» Եթէ կը շրջի, ուրեմն կարօտը առած է, մինչդեռ Հ. Ալիշան կարօտը քաշած է հայրենիքին, ուր բնաւ շրջած չէ, այլ միշտ անոր երազած է։ Հ. Ալիշան տղայ հասակին Պոլսէն եկած է, եւ բնաւ Արեւելք վերադարձած չէ։

«Վան Տոսպ»ի քերթուածին մէջ Հ. Վահան նախանձը պիտի շարժէ ամէն անոնց, որոնք երբեք պիտի չկարենան այնքան սիրուն, այնքան վառվռուն շունչով երգի քանդակ մը կերտելու նման աննման յաջողութեամբ։ Վարուժան միայն ինքը պիտի ուզէր ստորագրել այդ քերթուածը։

Նոր գրող մըն է Հ. Վահան. սակայն ոճը այնքան անուշ է որ մեզի՝ հիններուս համար շատ ընտանի կը թուի։ Մայրական տենչանքի անգին գորովը կը զգաս անոր «Անոյշ Իրիկուն» քերթուածէն, ու մտքիդ մէջ կը պահես այս տողերը.

«Ի՞նչ անոյշ էր օճախին քով ճարճատուն
Մօրս գրկին մէջ լուռ քընած,
Մինչ ծիրանի ցոլքն՝ ածուխին ոսկեգոյն
Մերկ անդամներս էր ծածկած։»

Տղու մը միամիտ անմեղութիւնը միայն կրնայ այսքան բնական պարզութեամբ ժպտուն հոգի մը դնել այդ տողերուն մէջ։

Բանաստեղծը վշտերու եւ իղձերու շտեմարան մըն է, որուն խորունկը միայն ինքը միայն կրնայ չափել։ Յովհաննէսեան Հ. Վահան «Նարեկ» քերթուածին մէջ անկեղծ կը գտնուի, իր վշտերուն շտեմարանին դռները մէկ քիչ բանալու, ամէն գիշեր անքուն ու լուռ, ան կը հսկէ իր վշտերուն վրայ։ Ի՞նչ վշտեր են անոնք, ան չըսեր, միայն խոցուած սրտով հոգւոյն անկիւնէն կը մեղեդէ.

«Ո՜րքան վըշտի, ո՜րքան սիրոյ վէրքեր հին
կանթեղիս մէջն են թաղուած,
Ուր կը լսեմ լուռ յուզումին մըտերիմ
Անոյշ խօսքեր մեղմ ու ցած։»

Ուշադրութեամբ կարդալու է «Դէպի տնակն իմ ճայրենի»քերթուածը. բանաստեղծ վարդապետը հոն չէ կրցած ծածկել իր յուզումները, եւ այնքան յուզուած է որ չէ կրցած բացատրել այս տողերուն իմաստը.

«Մինչ քո խորունկ ճովիտներէն կը բարձրանայ արեւը կոյս
Արուսեակն իւր կախած կուրծքէն
Բերելով քեզ շնորհք ու լոյս.
Ու միւռոնով շաղուած ճացին
կը կարմըրի գոյնը ճերմակ,
Լոյսը խառնած նուրբ ալիքին
կ'ըլլայ նըշխար, կ'ըլլայ մարմին»։

Այդ երկայն քերթուածը շատ նիւթապաշտ շեշտ մ'ունի. հոն կայ սակայն որդիական գորով ու պաշտում, հոն բանաստեղծը երկրպագու մայրութեան, այլեւ չի լսեր Քրիստոսի պատուէրը. «Եթէ կամիս կատարեալ լինել»ըլ Գայթակղելու չէ։ Արդարներուն եւ քերթողներուն համար օրէնք չկայ։

Գեղեցիկ է «Լուսաւորչի կանթեղը»։ Ամբողջ քերթուածը մաղէ անցնելով, պիտի տեսնենք հոն ոսկի մաքեր, սիրուն խօսքեր։

Նոր գաղափարներով «Հայաստանի բանուոր»ին երգը կ'երգէ, ուր սակայն բնական չէ անկեղծութիւնը. աղուոր քանդակ մըն է այն, կիսատ մնացած։

Կրկին ու կրկին կը կարդամ «Քոյր իմ» քերթուածը։ Ինծի այնպէս կը թուի որ բարեմիտ բանաստեղծը կարծես կ'ուզէ ըսել բաներ մը որ չէր ուզեր ըսել։ Այդ քերթուածէն աւելի հետաքրքրական է «Բերէք ինծ զայն» նուագող սրտի տողերն, որ հայ որբերուն նուիրուած է, որոնց առջեւ կը բանայ Խորենացիին խռովայոյզ էջերը, տըղոց հոգւոյն մէջ վրէժի մրրիկներ կը դնէ. կը սիրէ հայ որբերուն «Խենթ արիւնը հայկական, բոցն աչքերուն որ մինչ երկինք կ'երկննայ»։ Հայրենաշունչ այդ երգին մէջ ո՛հ, որքա՛ն միամիտ է Հ. Վահան։ Նման միամտութիւն է աւետարանական երանութիւնը։

(Շար.) ԱՏՐՈՒՇԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ

ԽՕՍՔԷՆ ԳՈՐԾ[illegible]

ՊԱՆԻԷՕ ԳԱՇԱՆ, 18 [illegible]լիս.— Փարիզի հարաւային [illegible]ի Ցառաջդիմասիրաց Միութ[illegible] որուն կազմութեան շրջանը մը չէ բոլորած տակաւին, տեղւոյս հայութեան հ[illegible] դարձած է մշակոյթի մը։ Հանդարտ քայլերով, ինքնավստահ կը քալէ իր գրին գծած ուղիէն, հետ[illegible] իրականացնելով այն բոլոր [illegible]տումները, որոնք շրջանիս բնակչութեան ազգային [illegible]թեան պահպանման եւ զարգացման մեծապէս նպաստեն։ Գրեթէ բոլորը, սեռի, դասակարգի եւ քաղ[illegible] կան համոզումներու խտրո[illegible] անդամագրուած են Միութ[illegible] վարչութիւնը առիթը չի կոր[illegible] կիրակի եւ տօն օրերը պ[illegible] տունէ տուն մոռցուածնե[illegible] արձանագրելու։ Ցարուան [illegible] քին սարքուած էին հանդ[illegible] ու հաւաքոյթներ՝ որոնք [illegible] շուրջ համախմբած էին մե[illegible] պզտիկը —ուր տեղի ունեցա[illegible] րեր, արտասանութիւններ, բանախօսութիւններ եւ նե[illegible] րու խանդավառութիւնը [illegible] վարչութեան քաջալերանք[illegible] ղած էր, իր դժուարին բայ[illegible] ճօյալի գործին լծուելու [illegible] Երկար փնտռտուքներէ վեր[illegible] ութիւնը ունեցաւ իր Ակ[illegible]

...երու վրայ փակցուած են Հայկի, ...րամի պատկերները եւ Ա. Բ. ...ը խոշոր տառերով։ Կայ գրադարան մը ուր գրքերը սկսուած ...դրուիլ, սեւ տախտակ մը՝ ուր կը ...շմարեմ հայերէն դասեր գըրուած, ամէն բանով կատարեալ ...հայ դպրոցի դասարան մը։ Վար...ժուհիին շուրջ համախմբուած են ...պճլտուն եւ սեւորակ աչքերով երկսեռ մանուկներ, անոնց դէմքին վրայ հարազատ գոհունակութիւն մը կ'արտացոլայ, ամէն անգամ որ ճիշդ պատասխան մը կու տան։ Կը սովրին գիրերը, կը կազմեն բառեր եւ կը գրեն նախադասութիւններ։ Կայ շունչ մը՝ որ մեռած չէ տակաւին անոնց մէջ, կայ կորով մը անոնց ամէն մէկուն հոգեկան աշխարհին մէջ, կորիզ մը հայ մտածումին, հայ աւանդութեան ու երազներուն, կը զգաս որ ամէն մէկ հայ բառ՝ որ կը շինուի անոնց մտքին մէջ, կ'ընդլայնէ այդ սաղմը, կ'ընդարձակէ այդ սահմանը. այդ հայ բառին ուժն է որ պիտի կապէ մանուկը մեզի հետ, հեքեաթունակ հայ մամիկին հետ։ Հայ պատմութենէն դրուագներ կը պատմուին, անոնց աչքերը ի՜նչ ազուոր բացուած են, ցեղին արիւնի ուժը անոնց տուած է այդ պահուն զարմանալի հետաքրքրութիւն մը։ Արարատ լերան շուրջը հաւաքուած են կարծես եւ ներկային բոլոր իրադարձութիւններուն այդ լեռան շուրջ կատարուած, շունչերնին բռնած, ամբողջ ականջ կտրած են, անհուն մարմաջ մը ունին լսելու բոլոր պատմութիւնը, իրենց անցեալին, իրենց պապերուն։ Ծնողք մը կը պատմէ թէ 7 տարեկան տղայ մը, դասէ վերադարձին փծած է Արարատ լեռը, ամպեր թառած անոր գագաթին վրայ, անձեր կան անոր ստորոտին վրայ՝ որոնք կը մշակեն։ Պիտի թողո՞ւնք որ այս սերունդը հայ ըլլալէ դադրի, պիտի լքե՞նք զանոնք իրենց ճակատագրին, որ այդ ազուոր կորիզը գալարուի, սեղմուի եւ փճանայ օտար ազդեցութիւններու ներքեւ, ազգային գոյութեան պահպանման տեսակէտէն ոճիր մը չէ՞ այսպէս որ մէկ քանի տնուոր հայ կայ, թող խորհի այս մասին, իրենց սեփական ուժերու եւ անձնուիրութեան վրայ յուսադրուած, արտասահմանի ամէն մէկ անհատի նուիրական պարտականութիւնը կազմէ այս, առանց նկատի առնելու իր քաղաքական եւ կամ այլ համոզումները, որ գոնէ այս Ա. եւ Բ.ի ուսուցման հարցին մէջ պէտք է չքանան։

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

ՔԻՒՐՏ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԹՈՒՐՔ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ԶԵԿՈՅՑՆԵՐ

Էնկիւրիէն՝ պաշտօնապէս հետեւեալ զեկոյցը հաղորդուած է, յուլիս 12 թուականով,—

Ամբողջովին վերջ գտած է քաղաքական եւ յետադիմական բնոյթ ունեցող ըմբոստութիւնը, որ Զիլանի գաւառակին մէջ տեղի ունեցած էր, երբ հետեւանք հրոսախումբերու գործունէութեան եւ գրգռութեան, որոնք Յունիս 20ին Պարսկաստանէն մեր սահմանը անցած էին։

Այդ ժամանակամիջոցին ըմբոստները յարձակումներ գործած են Մուրատիյէի, Պայազիտ Աղայի, Բադնոցի եւ մասնաւորապէս Արճէշի կեդրոններուն վրայ։ Այն վայրերուն մէջ ուր զինուորական ուժ չկար, ժողովուրդը անձամբ պաշտպանած է հանրապետութիւնը։ Յիշատակութեան արժանի է Արճէշի հերոսութիւնը։

Այնպէս կը հասկցուի թէ, ըմբոստները կարծած են որ ոստիկան զինուոր եւ զինուորական ուժեր գոյութիւն չունին այդ շրջանին մէջ։ Միւս կողմէ, նկատելով որ այդ շրջանի աշիրէթներու պետերը Պարսկաստան կը գտնուին, այդ շրջանակը ընտրած են եւ Արճէշը գրաւել փորձելով յուսացած են ըմբոստութիւնը ընդարձակել։

Ժողովուրդը հանրապետութեան հանդէպ հաւատարմութեամբ պատասխանած է Պարսկաստանի եւ Աղրը Տաղի աւազակներուն, ինչպէս նաեւ երկրին ներսիդը եկած խռովարարներուն։ Այս պատճառով, գրգռութիւնները սահմանափակուեցան Զիլանի գաւառակին մէջ միայն։

Անհրաժեշտ եղաւ օրէնքը մտիկ չընող ըմբոստները օրէնքին հնազանդեցնելու գործը յանձնել զինուորական իշխանութիւններուն։ Զինուորական ուժերը յուլիս 5ին զսպողական գործողութեանց ձեռնարկեցին եւ յուլիս 10ի իրիկունը աւարտեցին ըմբոստներուն զսպումը։ Արտաքին եւ ներքին ըմբոստներու թիւը 1500էն աւելի էր։ Կը հաղորդուի թէ Պարսկաստանի Հալիքանլը աշիրէթէն 20 հոգի Արճէշի, իսկ 60 հոգի Զիլանի մէջ սպաննեալներուն մէջ կը գտնուին։ Մեծ թիւով աւազակներ ու անոնց պարագլուխները բնաջնջուած են։ Այնպէս կ'ենթադրուի թէ շատ քիչեր միայն կրցած են Պարսկաստան փախչիլ։

*
**

Արեւելեան նահանգներու ընդհ. քննիչ Իպրահիմ Թալի պէյ ալ, Ջիլանի միջադէպին առթիւ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղած է ժողովուրդին։

1. Աղրը Տաղի վրայ գտնուող աւազակները, որոնք յաճախ կը նեղէին եւ վնասներ կը հասցնէին հաւատարիմ ժողովուրդին, բուռն ռմբակոծման մը ենթարկուեցան մեր զօրաւոր օդային տորմիղին կողմէ։ Հրոսակներուն մէկ մասը Աղրը լերան ձիւնոտ կողերէն մագլցելով կրցաւ իր կեանքը ազատել։

2. Անցեալ տարի իր կողմնակիցներուն կողմէ Իրաքի մէջ սպաննուած Քէօր Հիւսէյին փաշայի տղաքներն ու անհրաժեշտ Ըսուֆ Աղան, Պարսկաստանի մէջ իրենց զինած հարիւրէ աւելի ձիաւորներուն հետ սահմանը անցնելով մինչեւ Ջիլէի կեդրոնը յառաջացան եւ մեր ոստիկան զօրքերու պահականոցին ու շրջուն զօրքերու վրայ անակնկալ յարձակում մը գործելով՝ սպաննեցին մեր 2 սպաներն ու 9 զինուորները։ Հասկցուեցաւ թէ հինգ գիւղերու բնակիչները այս դէպքին մէջ օժանդակած էին յելուզակներուն։ Մինչեւ հիմա զգուշացանք հայրենակիցներու հանդէպ պետական զէնք գործածելէ։ Կասկած չկայ թէ ամենախիստ կերպով պիտի պատժուին բոլոր անոնք, որ այս ցաւալի դէպքին առթիւ օժանդակեցին յելուզակներուն։

3. Ընդհ. քննչութեան շրջանակին մէջ, ամէն կողմ զզուանք առթած է այս միջադէպը, ինչպէս կը վկայեն ստացուած բազմաթիւ հեռագիրները։

4. Հայրենակիցներուն կը յանձնարարեմ իրենց գործերով զբաղիլ ու աշխատիլ եւ չխաբուիլ միջադէպի մասին արտասահմանի մէջ յերիւրուելիք սուտ եւ սխալ զրոյցներէն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— 12 Յուլիս, Պոլսի եւ Շրջ. Երիտ. Միութիւնը իր բացման հանդէսը տուաւ շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, նախագահութեամբ Պ. Գ. Տիրատուրեանի։ Որոշուած ժամէն առաջ արդէն կոկիկ բազմութիւն մը խռնուած էր սրահ։ Պ. Հայկազուն Տիրատուրեան պարզեց Միութեան նպատակն ու գործունէութիւնը, որմէ յետոյ, Միութեան երկսեռ երգչախումբի կողմէ երգուեցաւ «Բամ փորոտան»ը ղեկավարութեամբ Պ. Գըրըգճեանի, Պ. Արմէն Տիրատուրեան յաջող կերպով արտասանեց։ 2. Ե. Ո. Միութեան կողմէ արտասանեց Պ. Յովհ. Եղիշէեան «Շղթայուածը» Պ. Յակոբ Յարութիւնեանի փան. Թէզինները լսուեցան մեծ հաճոյքով։ Օրդ. Արտ. Պասմաճեանի ղեկավարութեամբ եղան հայկական պարեր, որ գնահատանքի արժանի էին։ Պ. Գրութլեան եւ Տիրատուրեան շատ բնականօրէն ներկայացուցին «Երեք Սալորները» զաւեշտը։

Հինգ վայրկեանի դադարէ յետոյ Պ. Արսէն Գարակէօզեան խօսեցաւ Միութեան մասին եւ քաջալերեց զայն յարատեւելու։ Աճուրդի դրուած կողովէ մը կոկիկ գումար մը ապահովեց Միութիւնը։ Հ. Ց. Դ. Պատ. Միութիւնը նոյնպէս նուիրեց 20 ֆր., իբր քաջալերանք։ Ցաւալի է սակայն, որ յաճախ կը պատահին անվայել պոռչտուքներ, եւ կը ստեղծեն վատ մթնոլորտ։ Հանդէսը փակուեցաւ 4 տարեկան փոքրիկն Փիէրօի «Ժաղ» նուագով, ընկերակցութեամբ իր հօրը Պ. Գըրըգճեանի։ Ժողովուրդը ցրուեցաւ շատ գոհ տրամադրութեամբ։

Շահունի

ԿՈՉ

Կոմիտաս վարդապետի խնամատար յանձնաժողովս ներկայացնելով իր տարեկան հաշիւները կը պարզէ նաեւ իր աննախանձելի վիճակը եւ սրտագին կոչ կ'ուղղէ բոլոր հայութեան, որպէսզի վերյիշելով անցեալին մէջ վարդապետին պարգեւած հոգեկան գեղագանց վայելքներու անմոռանալի ժամերը, ամէն ոք առատօրէն իր լուման ղրկէ յանձնաժողովին (կամ պատ. թերթիդ միջոցաւ եւ կամ ուղղակի մեր գանձապահ Օր. Մ. Բաբայեանի (Mlle Mary Babaian, 17 Rue Denfert Rochereau Paris (5), որպէսզի բազմերախտ վարպետին հանդէպ կարենանք մինչեւ վերջ կատարել մեր պարտականութիւնը խղճմտօրէն։

կոմիտասեան խնամատար յանձնաժողով

Կոմիտաս վարդապետի խնամատար յանձնաժողովի հաշիւը. 15 յուլիս 1929էն մինչեւ 30 յունիս 1930,

ՄՈՒՏՔ.— 1929 Յուլիս 15ին պատրաստ դրամ 12,802.49 ֆրանք, Կոմիտաս վրդ.ի գործերէն հրատարակելի 5րդ տետրակին ծախուց համար նախապէս Նիւ Եորքէն Պ. Նաճարեանի ղրկածը 250 տոլար 6369 ֆր.։ Գումար 19,172.49։

Հոկտ 21ին Պոլսէն Gramophone la Voix de son Maitre ընկ.է մէկ չէք 5 անգլ. 3 շիլին, 632,65, Բ. չէք 7 տոլար 50 սէնթ 184,90 ֆրք. Դեկտ. 9ին Գրավաճառ Պ. Պալենցէ առ հաշիւ 500, 1930 Յունուար 14ին 500 ֆր., Տիկին Սեւունիէ 150, Մայիս 10ին Ամերիկա Օր. Ռոզա Այճեանէ 50, Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի մօտ ծախուած տետրեր 222-50, դրամատունէ ստացուած տոկոս 35,58 ֆրանք, գումար 227,563, ընդհ. գումար 21448,12 ֆրանք։

ԾԱԽՔ.— 1920 Հոկտ. 1 1929 Յուլիս 1էն եռամսեայ հիւանդանոցին վճարուած 2461,10 ֆրանք, Դեկտ. 27 հոկտ. 1էն եռամսեայ հիւանդանոցին վճարուած 2461,10, 1930 Մարտ 25 1930 յունվ. 1էն 265330, յունիս 27 1930 ապրիլ 1էն 2682,75, 1929 Դեկտ. լուսանկարներու պատրաստութեան համար Պ. Սէմէրճեանի 244, 5րդ տետրակի հրատարակութեան համար Editions de la Scholaի վճարեալ ա. մաս 3000 1930 յունվ. վարդապետին համար ճերմակեղէնի եւ գուլպայի արժէք 140,90, բացէն մրգեղէնի 200, յունիս 30ին հրատարակութեանց առաքման բօսթի ծախք 245,08, 2 վերարկուի կերպաս 250, գումար 14338,23 ֆրանք։ Գանձապահի մօտ պատրաստ 10180, դրամատան մէջ պատրաստ 700.809, ընդհ. գումար 21448,12 ֆրանք։

ՀԱԿԱՖԱՇԻՍՏ ԹՌՈՒՑԻԿՆԵՐԸ

Գրեր էինք թէ իտալացի օդանաւորդ մը հակաֆաշիստական թռուցիկներ նետեր էր Միլանի վրայ։ Ցուրիխի մէջ հրատարակուող թերթ մը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու տայ։

«Երբ օդանաւը երեւցաւ Միլանի վրայ, ո՛չ ոք ուշադրութիւն դարձուց։ Բայց սկսան անով զբաղիլ, երբ օդանաւը դարձաւ ինքն իր վրայ եւ քաղաքին կեդրոնին վրայ, 200 մեդր բարձրութենէ, սկսաւ թուղթի տարափ մը տեղացնել։ Թռուցիկներու վայրէջքը դանդաղ է, այնպէս որ անոնք գետին չհասած, արդէն օդանաւը հեռացեր էր։ Քիչ յետոյ արդէն, ամէն մարդ կը հաւաքէր ու կը կարդար թռուցիկները։

«Եւ սկսաւ թռուցիկներու հետապնդումը...։ Ամբողջ ոստիկանութիւնը, ֆաշիստ կազմակերպութեան բոլոր անդամները ոտքի վրայ էին։ Եւ անոնք որ ոչինչ նշմարած կամ լսած էին, այս իրարանցումէն արթնցան եւ սկսան հետաքրքրուիլ։ Լուրը շուտով տարածուեցաւ։ Ամէն մարդ ծանօթացաւ թռուցիկներու բովանդակութեան։

«Առաջին անգամը չէ որ նման թռուցիկներ կը բաժնուին Միլանի մէջ։ Քանի մը ամիսներ առաջ, արագընթաց ինքնաշարժեր քաղաքը կտրեցին անցան, իրենց ճամբուն վրայ նետելով քաղաքական թռուցիկներ»։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի կեդր. ընտրողական յանձնաժողովի

Թեմիս Ազգ. երեսփոխանական ժողովի նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին յառաջիկայ օգոստ. 24 կիրակի օր, առաւօտուն, քաղաքիս Ս. Յարութիւն մատրան մէջ։

Բայց նախ քան քուէարկութիւն՝ ամէն անոնք որ ընտրութեան պիտի մասնակցին, պարտաւոր են մինչեւ 17 օգոստ. կիրակի երեկոյեան ժամը 6, արձանագրել տալ իրենց անունները, ի ձեռին ունենալով անպայման իրենց քառթ տ'իտանթիթէները։

Արձանագրութեան համար դիմել Ազգ. Առաջնորդարան (90 Stanislas Torrents) ուր մասնաւոր քարտուղարի մը հսկողութեան տակ կը կատարուին գործողութիւնները, ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ 7։

Քուէարկութեան մասնակցելու իրաւունք ունին ամէն անոնք որ.

Ա. 21 տարին լրացուցած, 1909ի ծնունդ են։

Բ. Մէկ տարիէ ի վեր բնակութիւն հաստատած են քաղաքիս մէջ։

Գ. պետական եւ ազգային մարմիններէ ո եւ է դատապարտութիւն չունին։

Իսկ ընտրելի են ամէն անոնք որ բացի վերոյիշեալ Բ. եւ Գ. յօդուածներու տրամադրութիւններէն՝ 25 տարին լրացուցած են։

Ամէն կողմէ ցոյց տրուած ընդհանուր բաղձանքին գոհացում տալու համար այս անգամ ընտրութիւնները որոշուած է բացառաբար կատարել առանց ազգային տուրքի պարտադիր վճարման։

Ամէն քուէարկող անձ, որ նախապէս արձանագրել տուած է իր անունը, անձամբ պէտք է գայ իր քուէն տալու համար։ Իսկ չարձանագրուողները կորսնցուցած պիտի ըլլան իրենց ընտրողական իրաւունքը։

Քաղաքիս ընտրութեան շրջանին շրջակայ արուարձաններու եւ քաղաքներու երեսփոխաններու ընտրութիւններն յաջորդաբար պիտի կատարուին վերոյիշեալ միեւնոյն օրինական պայմաններու տակ, տեղւոյն վրայ յանձնախումբիս կողմէ կազմուած ընտրողական մարմիններու միջոցաւ։

Արդ, կը հրաւիրուին անխտիր մեր բոլոր յարգոյ ազգայինները կատարելու իրենց ազգային պարտականութիւնը համերաշխութեան եւ համագործակցութեան լաւագոյն զգացումներով եւ առողջ մտածումներով, որոնցմով տոգորուած է ընտրողական մարմինս։

Դիւան Մարսէյլի կեդր. ընտրողական յանձնաժողովի Ատենապետ Յովհաննէս Սահաթճեան Ատենադպիր Տ. Փիրանեան

Մարսէյլ 17 յուլիս 1930

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 61 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

— Շա՞տ խմած էր Հիւսնին։

— Շատ էր խմած։

Ըսածները թղթի վրայ գրի առի։ Մենք մտածեցինք թէ՝ եթէ Հիւսնին էդպէս բան մը ըսած ըլլայ, անպատճառ թշնամաբար է, որ մենք էդ տղան սպաննենք։ Շատ մարդու վրայ խնլքերնիս կը կտրէր, որ մատնեն, բայց էդ տղու վրայ երբե՛ք կասկած չունէինք։ Հիւսնին (*) դրա տունը կ'երթար կուգար։ Կարապետի կինը գեղեցիկ էր։ Գիւղացոցմէ լսեր էինք, թէ Հիւսնի էֆէնտին այդ կնոջը ձեռք էր զարկեր։ Վերջապէս, մենք ոչ մի եզրակացութեան չեկանք։ Ցամենայն դէպս, սկսեցինք էդ տղայէն զգուշանալ։

Տասը օր չէր անցեր Սերոբէն բաժնուելնիս, երբ թուղթ մը բերին ինծի, խմորով փակցուած, որու վրայ գրուած էր հասցէ ընկերներու ձեռքը։ Կարդացի եւ տեսայ, որ շէնըքցի Լաքոյի տղային՝ Կարապետի վերաբերմամբ է։ Ինչ որ պատմեց մեզի Յովհաննէս վարժապետը, նոյնն էր գըրուած եւ բան մըն ալ աւելի։ Ես նամակ մը գրեցի Պ. Սերոբին, խնդիրը բացատրեցի եւ զգուշացրի Կրպոյէն։ «Ահա կը ղրկեմ Մուշէն գրուած նամակը եւ Յովհաննէս վարժապետի պատմածները, կը կարդաս եւ կ'իմանաս»։

Սերոբը կը պատմէ քանի մը սասունցիներու, թէ Կրպոն մատնութիւն կ'ընէ։ Բոլոր սասունցիք կ'իմանան։ Օր մը սասունցիք կը վերցնեն Կրպոն եւ կը բերեն Սերոբի քով։ Կրպոն բոլորովին կ'ուրանայ։

— Ինչո՞ւ չեն ըսեր ուրիշ մարդու մը համար, քեզ համար կ'ըսեն մատնիչ,— կը հարցնէ Սերոբը։

— Պարոն, Աստուած վկայ, կը զրպարտեն. չէ՞ որ մարդ բարեկամ ալ կ'ունենայ, թշնամի ալ։

— Ըրած ես թէ չես ըրած, այս անգամ կը ներեմ,— կ'ըսէ Սերոբը եւ այդպիսով կը փակէ հարցը։

Գիւղաշէնի յայտնի մատնիչ Ալօն ամուսնացած էր կէլիէկուզանցի աղջկան մը հետ։ Կնոջ երեք եղբայրները միշտ լրտես էին եղած կէլիէկուզան Սերոբի վրայ եւ լուր կը տանին եղեր Ալէին, ան ալ Հիւսնի էֆէնտիին, Խալիլին, Մըհէ չաւուշին։ Մշեցի Նազարը կռուէն օր մը առաջ Պ. Սերոբի քով է եղած։ Առաջուց Հիւսնիի ձեռքով թունաւորուած ծխախոտ ու պանիր Նազարի հետ ղրկուած է Գեղաշէնի Ալէի քով։ Գեղաշէնի Ալէն ծխախոտ եւ կվալ (պանրի տեսակը) կնոջ եղբայրներից մէկի ձեռքով Սերոբին իբրեն ընծայ կը ղրկէ։ «Եթէ հարցնեն ո՞վ է ղրկեր, կ'ըսես Ալ.գիարմու տէրտէրն է ղրկեր»։ Ծխախոտը կը քաշեն Սերոբը, Զըքօն եւ Բուլանըխցի Գէորգը։ Սերթ ծխախոտ որ ըլլար՝ Սերոբը ինքը կը քաշէր։ Ամբողջ ամառը, մինչեւ կռուի ժամանակները օր մը առողջ, օր մը հիւանդ անցուցեր էր։ Վերջին օրերը հիւանդութիւնը սաստկացած է եղեր։ Բուլանըխցի Գէորգը աւելի շատ է հիւանդ եղեր, Զըքօն եւս հիւանդ է եղեր։

Երբ Մաքարը ղրկեցի դէպի գիւղը լուր տալու թէ զօրքը կուգայ՝ Զօլօ-Դօնէն աւելի շուտ փոխ կուտայ, լուր կուտայ Սերոբին եւ կը վերադառնայ։ Տղերքը դուրս կուգան տնէն, կը սկսին բարձրանալ ինքը Սերոբը եկեղեցու յետեւը կ'ելլէ։ Խալիլ, Հիւսնի եւ Մըհէ չաւուշ ամենից առաջ կ'ըլլան։

Սերոբը կը դառնայ կ'ըսէ. «Տղե՛րք, նայեցէ՛ք երեք գնդակ պիտի զարնեմ»։ Երեք գնդակ կը զարնէ՝ մէկուն չի կպիր։ Կը պոռան Սերոբի յետեւից. «Մարաւի, մարաւի, խում բըլալդա, շառ դը քըմ» (մի՛ փախնիր, մի՛ փախնիր, տեղդ նստիր՝ կռուինք)։ Տղայոց մի մասը արդէն բարձրացած էր եւ զանազան կողմ գնացած։

Բղդօն եւ երեք փամփուշտ վառած՝ ոտքերուն կը զարնուի կ'ընկնի. ձեռքի հրացանը եղած է իմ հրացանս եւ իմ փամփուշտներս։ Գիւղի մէջ եղած գիւղացիք կը սկսին փախնիլ։ Կը տեսնեն Բղդօն ընկած եւ հրացանը ձեռքին, բայց չ'ին համարձակիր հրացանը վերցնելու։ Ապա զօրք, քիւրտ կուգան, կը սպաննեն Բղդօն եւ կը վերցնեն հրացանը։

Մինչեւ էդ օրը Սերոբը մեր հրացանները իրեն գլխու վերեւ է կախած ունեցեր. երբեմն զինուորները կ'երթան, հրացանները կը խառնեն եղեր։ Սերոբը ադոնց վրայ կը բարկանայ եղեր. «Ուրբեմն, ես հրացաններու տէրերը ողջ ողջ թաղեցի եւ դուք կ'ուրանա՞ք հրացաններու վրայ։ Մինչեւ վերջը էդ հրացանները ոչ ոքի չեմ տար, կախուած պիտի մնան»։

Կռուի օրը իւրաքանչիւրը իրեն հրացանը կը վերցնէ։ Սերոբ կ'ելլէ 4-5 ընկերով Ռաշիկ Սըրքոյի տուն։ Սըրքօ կ'ըսէ. «Լցուցէք քէօշքը, ծակերուց զարկէ՛ք»։ Քէօշքը ռազմական ձեւի շինուած էր։ Սերոբը կ'ըսէ. «Ներսը լաւ չէ»։

Զօրքերը եւ քիւրտերը 3-4 տեղի բաժանուելով՝ գիւղը կ'ուկեն պաշարեն։ Զինուորները 2-2, 3-3 զանազան տեղեր կը հեռանան։

(Շար.)

(*) Հիւսնին շատ լաւ հայերէն գիտէր։ ԱՆԴ.

.*. Յուլիս 21ին կը լրանար եգիպտական խորհրդարանի յետաձգման պայմանաժամը։ Այս առթիւ, ազգայնական երեսփոխանները, հակառակ կառավարութեան փակման հրովարտակին, մտադիր էին խորհրդարանի սրահին մէջ նիստ գումարել։ Տակաւին որ և է մանրամասնութիւն չէ հասած։ Սակայն կառավարութիւնը որոշած է ամէն գինով ընդդիմանալ ազգայնականներու որ եւ է ձեռնարկին, այս ուղղութեամբ։

Օդանաւեր Եգիպտոսի վրայ

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Յուլիս.— Երուսաղէմէն քաշուած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ, ներկայիս Պաղեստինի մէջ գործող օդանաւային տորմիղ մը հրաման ստացաւ պատրաստ կենալու, մեկնելու համար դէպի Եգիպտոս։ Անգլիական պաշտօնական շրջանակները դեռ չեն հաստատած այս լուրը։

Լացի պատին շուրջ

Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ կարգուած յատուկ յանձնախումբը որ կը քննէր Պաղեստինի Հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ ծագած վէճը, վերջացուց իր աշխատանքները և մեկնեցաւ Երուսաղէմէն։

Արաբները պահանջեցին որ Լացի Պատին շուրջ ծագած վէճը՝ յանձնախումբը քննէ միմիայն օրինական տեսակէտով, այն առարկութեամբ թէ Պաղեստինի մահմետական իշխանութիւնները փաստած են թէ պատը իրենց կը պատկանի երկար դարերէ ի վեր։

Արաբներու այս պահանջին, Հրեաները պատասխանեցին թէ, յանձնախումբի անդամներուն վրայ ազդելու համար, Արաբները լոկ անհիմն աւանդութիւն մըն է որ կը շահագործեն։

Անգլեւռուս պարտքերու հարցը

Կը յիշուի թէ Ռուսիոյ Նախապատերազմեան պարտքերու հարցը կարգադրելու համար, կազմուած էր անգլեւռուս խառն յանձնախումբ մը։ Նոյն մարմինը բաժնուած է չորս ժասնախումբերու որոնց իւրաքանչիւրը պիտի քննէ ա) Անգլիոյ պահանջները Ռուսիոյ վրայ, բ) Ցարական կառավարութեան պարտաթուղթեր ունեցողներու պահանջները, գ) Բոլշեւիկեան կառավարութեան կողմէ ազգայնացուած կալուածներու տէրերու պահանջը, դ) Զանազան խնդրանքներ ու բողոքներ։

Հաւանական է որ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ պետական պարտ ու պահանջները համակշռուին։ Գալով անհատներու պահանջներուն, Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը արդէն յարաբերութեան մտած է պահանջատէրերու խմբակի մը հետ։ Փոքր պահանջատէրերը տրամադրութիւն ցոյց կուտան գոհանալու բանաւոր կարգադրութեամբ մը։

Հնդկաստան միշտ խռով է

Քարաչիի եւրոպական թաղին սրճարաններուն առջեւ, խռովութիւններ ծագեցան, կամաւորները ուզեցին արգիլել ոգելից ըմպելիի տականներու փոխադրութիւնը. ոստիկանութիւնը միջամտեց. բախումին հետեւանքով երկու կամաւորներ վիրաւորուեցան ծանրօրէն։

Հնդկաստանի հիւսիս-արեւմտեան սահմանային շրջանի ըմբոստները մեծ կորուստներով պարտուեցան՝ անգլիական օդանաւային տորմիղի յարձակումներէն։ Օդանաւերու ռմբակոծումները մեծ վնասներ տուին ըմբոստներուն, որոնց պետը, կ'ըսուի թէ մեկնած է Մալական, հպատակութիւն յայտնելու անգլիական իշխանութեանց։

Ծուպպուլփորի մէջ եւս, ծանր կռիւներ տեղի ունեցան։ Ազգայնականները յարձակում գործեցին ոստիկանատան վրայ։ Ամբոխը ցրուելու համար, պէտք եղաւ օգնութեան կանչել զօրախումբը։ Երկու կողմէ կրակ պարպեցին իրարու վրայ։ Քսան կամաւորներ եւ 14 ոստիկան-զինուորներ վիրաւորուեցան ծանրօրէն։

Կոոււի պահուն, անգլիական կարգ մը վաճառատուններ յարձակման ենթարկուեցան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԹԷՆՔԻ յունական թերթերը կը հաղորդեն թէ Յունաստանն ու Թուրքիան հաւասարապէս շահագրգռող կարգ մը խնդիրներու շուրջ խորհրդակցելու համար, Թուրքիոյ արտաքին գործավարը Աթէնքպիտի գայ քանիմը շաբաթէն, տեսակցելու Վէնիզէլոսի հետ։

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային առեւտրական ներկայացուցչութեան պետը Սամոյլոֆ ձերբակալուած է։ Յիշեալը որ պաշտօն ունէր Վիեննայի խորհրդ. առեւտր. պատուիրակութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկելու, կ'ամբաստանուի խորհրդ. դեսպանին կողմէ թէ 40,000 տոլարի զեղծում գործած է։

ՌՈՒՍԻՈՅ մէջ Համագործակցական Միութեանց վաթսուն պաշտօնեաներ ձերբակալուեցան «ոճրային անփութութեան» մեղադրանքով։ Յիշեալները կ'ամբաստանուին թէ իսկայ քանակութեամբ բանջարեղէն եւ պտուղ փտեցուցած են կառախումբերու մէջ։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ձերբակալումներ կատարեց, կառավարութեան դէմ դաւադրութեան մեղադրանքով։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ երկաթուղային պաշտօնեաները արդէն դադրեցուցած են իրենց աշխատանքները, յաւելում պահանջելով։ Սէնդիկան որոշեց իրլանտայի ամբողջ երկաթուղային ցանցին վրայ ընդհանուր գործադուլ յայտարարել, եթէ 24 ժամուան մէջ, ընկերութիւնը գոհացում չտայ։

ԱՆԳԼԻՈՅ հանքային ընկերութիւններէն 94ը որոնք անգլիական գաղութներու եւ Սիամի մէջ կը զբաղէին անագի գործով, երկու ամսուան համար դադրեցուցին իրենց արտադրութիւնը։ Անագի թոնօն որ երեք տարի առաջ կ'արժէր 40.000 ֆրանք, ներկայիս ինկած է 16,750 ֆրանքի։

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
Ջոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մասնաւոր սպասարկութիւն ընակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ.— Այսօր Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը։

ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ.— Այսօր Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի ճաշարանը։

ԿԱՅԾԱԿ.— Վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը։

ՔԵՌԻ.— Վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ճանկէօզեանի ճաշարանը։

ՎՐԷԺ.— 25 Յուլիս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Գրադարանի սրահը։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ.— 25 Յուլիս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի սրահը։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր եւ անհրաժեշտ է։

Պ. Տիգրան Գօնջէկիւլեան (Պոլիս), այրի Տիկին Հռիփսիմէ Մեծատուրեան եւ զաւակները Մաննիկ եւ Վահան, Տէր եւ Տիկին Ագապի Ասլանեան եւ զաւակները Փառանձեմ, Գարեգին, Վահագն, Սանդուխտ (Պոլիս), այրի Տիկին Մարիամ Գօնջէկիւլեան եւ զաւակը Ազգանոյշ, այրի Տիկին Իսկուհի Մեծատուրեան եւ Թոռները (Պաղտատ), Տէր եւ Տիկին Կ. Սասունի, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Դանիէլեան եւ զաւակներ (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Աւագեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Խոսրով Աւագեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի Տիկին Մաննիկ Ս. Մեծատուրեան եւ զաւակները (Պաղտատ), այրի Տիկին Սրբուհի Մեծատուրեան եւ զաւակը (Արժանթին), այրի Տիկին Հռիփսիմէ Ոսկերիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինաս Մինասեան եւ զաւակներ (Երեւան), Պ. Զարեհ եւ Օր. Զարմուհի Մեծատուրեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Գօնջէկիւլեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ.Պ. Յ.Գ. Ա. Յ. Գօնջէկիւլեան եղբայրներ, Պ. Օշին Գօնջէկիւլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զարմայր Մեծատուրեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Մեծատուրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սրբուհի Տէր Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին

Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՕՆՋԷԿԻՒԼԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին, երիտասարդ հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը Չորեքշաբթի Յուլիս 23ին ժամը 3.30ին Hôpital Cochinէն, 47 Rue du Faubourg St. Jacques.

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30էն, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԼԻՈՆԻ Վրէժ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1։ Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Խնուսի Խըրթ գիւղացի Շուշան Բէօթիւկեաւուրեան (որ այժմ Տէր Զօր կը գտնուի) կը փնտռէ Խնուսի Խըրթ գիւղացի իր ամուսինը Խաչատուր Բէօթիւկեավուրեան, իր տագրերը Առաքել, Աղաճան եւ Գէորգ Բէօթիւկեավուրեանները, որոնք ընդհանուր պատերազմէն առաջ Կարս (Հայաստան) կը բնակէին։ Իմացնել «Յառաջ»ի կամ Missak Sissérianի, B. P. 35, Dair-ez-Zor, (Syrie).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ
Նոր գիրքը
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (իր գրական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ)։
Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St Martin: Գին՝ 5 ֆրանք, փոստի ծախք չկայ

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ ՄԸ
2 սենեակ, entrée եւ խոհանոց, օդաւէտ, կեդրոն տեղ, մաոշէի մօտ, Port de St. Cloudէն 8 վայրկեան։ Դիմել ամէն օր Billancourt, 1 Rue Liot 4րդ յարկ (աջ) Լ. Սուրէնեանի, առանց հանդիպելու քոնսիէրժին։

EMPIRE միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

WAGRAM AUTO
73 Ave. de Wagram
63 Ave. Gde. Armée
149ter Bd. Villette
Ամբողջ դասընթացքը՝ սկսեա 100 ֆրանքէն։

ՍԻՄԻԹ
Անուան արժանի է միմիայն այս սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud: N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95-21

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակիք.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12։

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Բէմախցի)
92 Rue d'Angoulême Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէնէն նրբաճաշակները։
Ջոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն։ Փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը։ Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

ALLO, ALLO
Tél. TRUDAINE 81-07
Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՃԷՆԱՉԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ
8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)
Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏ
39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ
փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։
Անարատ եւ Թարմ ՍՈՒՐՃ
Ապրանքներուն ամէնէն լաւը՝ անմրցելի գիներով,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ։
Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—4
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆ
SIROUNAK ARABIAN & Cie
155 Rue Montmartre (1er étage)
Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար։ Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի
Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՔԼԱՄԱՐԻ ՄԷՋ
Շոգեկառքի եւ հանրակառքի կայարաններուն մօտ Արեւոտ ու լուսաւոր դիրք։ Երեք սենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, Cabinet de Toilette, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ հեռաձայն։ Դիմել ամէն օր՝ 27 Rue Carnol, Clamart.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիրը, համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ ապուխտագործ եւ ապուխտավաճառ
HAIG MARACHLIANի
Fabrique des salaisons Orientales
16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE
որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.
Կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ 1930
23 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1320 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՐԻԱՆԹԱՍԻՈՆԸ

Ժամանակէ մը ի վեր ռամկավար մամուլը Ամերիկա, Փարիզ և Եգիպտոս կը զբաղուի Դաշնակցութեան «Թրքական օրիանթասիոն»ի խնդրով, ու պաղած հին պատրանները հարիւրերրորդ անգամ տաքցնելով՝ կը ներկայացնէ իր ընթերցողներուն։

Դաշնակցութեան և Իթթիհատի 20 տարի առաջուան համաձայնութեան պատմութեան կը միանայ Թուրք-բոլշեւիկեան յարձակման օրերու քէմալական կառավարութեան հետ փոխանակուած քանի մը հեռագիրներու պարագան։ Ու ահա, մեր հակառակորդները պատմութեան փոշիներէն կեանքի կը կոչեն զանազան իրողութիւններ և իրենց ուզած ձեւերով մեկնութիւններ կուտան, որպէս զի աւելի պղտորեն հանրային կարծիքը, անշուշտ, այն մտահոգութեամբ թէ՝ մինչեւ այսօր եղած պղտորումները անբաւական էին։

Սուտի եւ դիտաւորեալ խեղաթիւրումի այս քաղաքականութիւնը մէկ նպատակ ունի միայն, թունաւորել հայ հաւաքական կազմը, անդամալոյծ վիճակի մը հասցնելու սահման։ Ով որ կ'ուզէ գիտնալ թէ ո՞րքան աղետալի են այս թունաւորումները, թող փորձէ իր շրջապատի մտային եւ հոգեկան կառուցուածքը ուսումնասիրել, ու պիտի տեսնէ թէ ո՛րքան մարդիկ, ոչ միայն անպէտք դարձած են հայ հաւաքական կազմին համար, այլ վնասակար են իրենց գոյութեամբ։

Մենք անճոռնի վերագրումներուն եւ ստոր թելադրութիւններուն չպիտի անդրադառնանք։ Մեր հակառակորդներու որդեգրած մեթոտները խոտելի են, թէկուզ արդար դատ մը պաշտպանելու համար։ Բայց երբ խնդիրը կը մերկացնենք այդ աւելորդ ու անարժան մանրամասնութիւններէն, էական հարց մը կը մնայ հրապարակի վրայ։ Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդեն մեր հակառակորդները իրենց սկսած վայնասունով։ Արդեօք կ'ուզեն պատմական ճշմարտութիւննե՞րը վեր հանել, թէ, այդ լուսաբանութիւններով՝ իրենց քաղաքական ուղին ընդգծել։

Պատմական ճշմարտութիւննե՞ր... որքան ուզէք։ Նոյն իսկ մեր հակառակորդները իրենց գրականութեան մէջ կարող են գտնել։ Քանի մը խօսք պատմութեան համար. թէեւ բոլորին ծանօթ։

Ռամկավարները երբ այսքան շատ կը խօսին «Թրքական օրիանթասիոն»ի մասին, ըսել կ'ուզեն, որ Դաշնակցութիւնը Թրքական բարեկամութիւնը նախընտրած է, Թուրքիոյ դէմ չէ կռուած, եւ թէ, իրենք՝ ռամկավարները Թրքական օրիանթասիոն չեն ունեցած, հետեւաբար՝ հակառակ օրիանթասիոն մը հետապնդած են։

Արդ, քառասուն տարուան պատմութիւնը ամենօրեայ հերքումներ ունի այս պնդումին դէմ։ Դաշնակցութեան ամբողջ պատմութիւնը հայ յեղափոխութեան և Թուրք բռնակալութեան միջեւ տեղի ունեցած անողոք կռուի պատմութիւնն է։ Եթէ բացայայտ իրողութիւնները եւ մեր պնդումներն արժէք չունին, մեր հակառակորդները կարող են դիմել իրենց երկար տարիներու գրականութեան, ուր նոյնքան թունաւոր լեզուով յարձակած են Դաշնակցութեան վրայ, միայն անոր համար, որ ան կը կռուէր Թուրքերուն դէմ եւ յեղափոխութեան դրօշակը կը բարձրացնէր յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան։ Մեր հակառակորդները այդպէս վարուեցան 90ական թուականներէն մինչեւ Թրքական Սահմանադրութիւնը, անվերջ անէծք կարդալով յեղափոխութեան գլխին։ Նոյն ընթացքը բռնեցին Սահմանադրութեան օրերուն եւ անկէ վերջն ալ, երբ դէպքերն եկան պահանջելու որ իւրաքանչիւր ուժը իր տուրքը տայ հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան համար, առանց «Թրքական օրիանթասիոն»ի։ Այս ամբողջ ժամանակաշրջանին, ոչ մէկ օր, եւ ոչ մէկ դէպքի մէջ, մենք չենք տեսած ռամկավարները հակաթուրք ճակատի վրայ, ոչ պրոպագանդով եւ ոչ ալ մանաւանդ գործով։ Հայ ժողովուրդը իր ճգնաժամի օրերուն միւնակ մնացած Դաշնակցութեան հետ։

Ճիշդ է որ մեր հակառակորդները Դաշնակցութեան և Իթթիհատի համաձայնութեան առթիւ շատ արիւն պղտորեցին։ Սակայն երբ լուրջ ուշադրութեան առնենք այդ արտայայտութիւնները, պիտի տեսնենք որ թշնամութիւնը ուղղուած էր ոչ Թուրք պետութեան և ոչ ալ Իթթիհատի դէմ, այլ միայն Դաշնակցութեան դէմ։ Ցետագայ տարիներուն, երբ Դաշնակցութեան և Իթթիհատի յարաբերութիւնները խզուած էին և երբ հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան հրատապ հարցը բոլորի ուղեղները կը չարչրկէր, մենք «հակաթուրք» ռամկավարութեան կազմակերպութիւնը և ուժը չտեսանք։ Մինչդեռ «Թրքական օրիանթասիոն»ի մէջ մեղադրուող Դաշնակցութիւնը, տեղ մը յաղթական, տեղ մը պարտեալ, միշտ մնաց ժողովուրդին հետ, կռուեցաւ Թուրքիոյ դէմ, պաշտպանեց իր գոյութիւնն և հիմնեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը։ Մեր բազմաթիւ պարտութիւններու և շարք մը կենարար յաղթանակներու մէջ, մենք մեր կողքին չտեսանք ռամկավար կուսակցութիւնը, որ գար ապացուցանելու թէ «հակաթրքական օրիանթասիոն» մը կամ առ հասարակ որ եւ է օրիանթասիոն ունի։ Հակադաշնակցութիւնը քաղաքական ուղղութիւն չէ։

Անվիճելի պատմական իրողութիւնն այս է։

Այսքանը միայն պատմութեան բաժին։ Բայց այդ խնդիրը մեծ կարեւորութիւն ունի մեր ներկայ ընթացիկ քաղաքականութեան համար, որուն կ'անդրադառնանք տակաւին։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՉԱՐԻՔ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

«Նոր Արաքս» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ (յուլիս 11) քոչուորներու այն չարիքին մասին, որուն ենթակայ է Կովկասեան Հայաստանը հին ժամանակներէն ի վեր, ի միջի այլոց կը գրէ.

— «Յայտնի, եւ ամենէն աւելի բոլշեւիկեան Հայաստանի այսօրուայ վարիչներու եւ անոնց արտասահմանեան թմբկահարներու կողմէ հազար անգամ աղաղակուած ճշմարտութիւն է, թէ Հայաստանը գերազանցապէս աղքատ, սակաւահող եւ ինք իր իւղին մէջ տապկուող երկիր է։ Եւ սակայն այդ իսկական աղքատ ու սակաւահող երկրի նոյն իսկ արօտատեղինե՛րը «եղբայրօրէն» կը տրուին թաթար քոչուորներուն...

«Որոշուած է Երեւանի գաւառում 38,000 հեկտար արօտատեղի յատկացնել Ադրբէջանի քոչուորներին։ Լենինականի (Ալեքսանդրապոլ) գաւառում 32,000 արօտատեղի՝ Վրաստանի քոչուորներին։ Սեւանի գաւառում՝ 32,000 հեկտար՝ Ադրբէջանի, 10,000 հեկտար՝ Եանըխի քոչուորներին՝ եւ վերջապէս Զանգեզուրի գաւառում՝ 30,000 հեկտար Ադրբէջանի քոչուորներին»...

«Ուրեմն, Հայաստանի աղքատ հողերէն, 173,000 հեկտար տարածութեամբ արօտատեղիներ «համայնավարօրէն» կը յատկացուին «հարեւան» դաշտաբնակ թաթարներուն եւ անոնց հաւրիւրհազարաւոր եղջիւրաւոր անասուններուն։ Ամբողջ ամիսներով, եւ տարիներէ ի վեր, «հարեւան» թաթարները իրենց հօտերով կուգան պարարտանալու եւ հարստանալու հայ գիւղացիութեան հաշուին։

Սակայն, միայն տնտեսապէս չէ որ կը վնասուի հայ գիւղացիութիւնը այս քոչուորներու երեսէն՝ Անոնք շատ յաճախ իրենց հետ կը բերեն անասուններու անխուսափելի վարակիչ հիւանդութիւններ, որոնք գրեթէ միշտ ճշմարիտ աղէտի կը մատնեն հայ գիւղացիութիւնը՝ կը բերեն իրենց կիսավայրենի բարքերը, որոնք նոյնքան անխուսափելիօրէն կ'ազդեն հայ գիւղի ու գիւղացիութեան վրայ՝ կուգան զինուած եւ իրենց հետ կը բերեն ցեղային ատելութիւններ ու գրեթէ միշտ անխուսափելի կը դառնան արիւնոտ ընդհարումները։ Ոչ միայն իրեն պատկանող բայց թաթար քոչուորին տրուող արօտատեղիներէն չի կրնար օգտուիլ Հայաստանի «իսկական տէր հայ գիւղացին», այլեւ յաճախ չի կրնար օգտուիլ նոյնիսկ իրեն «շնորհուած» արօտատեղիներէն, տրուած ըլլալով որ թաթար քոչուորը, մութ ամպի պէս սպառնական, ամբողջ ամառը ահ ու սարսափ կը տարածէ շրջակայ հայ գիւղերու մէջ՝ օգտուելով ոչ միայն իրեն «օրինաւորապէս» տրուած 173,000 հեկտար տարածութեամբ արօտատեղիներէն, այլեւ մնացեալէն...։

Ամբողջ աշխարհը համայնավար դրախտի վերածելու ձգտող եւ 13 տարիներէ ի վեր «սոցիալիզմ կառուցանող» բոլշեւիկները ամբողջ այդ տարիներու ընթացքին չկրցան հաշուեյարդարի ենթարկել նոյնիսկ *քոչուորներու* հարցը եւ բարբարոս ու վաչկատուն այդ ցեղերը եթէ ոչ բարձր, ընկերվարական արդիւնաբերութեան լծել, այլ գոնէ *նստակեաց* դարձնել եւ կապել հողին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Պոլսոյ Թուրք թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն քիւրտեւթուրք բախումներու մասին, յուլիս 16 թուականով.—

ԷՐԶՐՈՒՄ, 16 յուլիս.— Մեր սաւառնակները կը շարունակեն ռմբակոծել Աղրը Տաղի աւազակները։ Ասոր վրայ, ըմբոստները աւելի բարձր տեղեր քաշուեցան։

Այժմ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, զսպումի գործողութեանց ձեռնարկելու համար։ Զսպումը չպիտի սկսի, մինչեւ որ չվերջանան պատրաստութիւնները եւ ամբողջովին չփակուին փախուստի բոլոր միջոցները։ Զօրաբանակի հրամանատար Սալիհ փաշա անձամբ կը զբաղի պատրաստութիւններով։

Պարսկաստանէն կարգ մը ցեղեր թէեւ նորէն ձեռնարկեցին սահմանը անցնելու եւ յարձակում գործելու, բայց ետ մղուեցան։ Յարձակող Քիւրտերուն մէկ մասը ամբողջովին բնաջնջուեցաւ։

Վանի եւ Զալտըրանի մէջտեղերը սկսած են մաքրագործման գործողութիւնները։ Այս գործողութեանց ընթացքին ամբողջովին պիտի զսպուին հոս հոն փախած հրոսակները։

Գըզըլպաշները ալ կը ռմբակոծուին

Հաստատուած ըլլալով որ Գըզըլպաշները կ'օգնեն ըմբոստներուն, անոնց վրայ ալ կրակ բացուեցաւ։

Արճէշի դէպքերու ընթացքին այրած գիւղերուն թիւը 200էն աւելի է։

Սաւառնորդները մտադիր են յիշատակարան մը կանգնել իրենց այն ընկերներուն համար, որոնք վերջերս վար առնուեցան սաւառնակէ մը։

Օդային տորմիղի մը հրամանատարը, Արարատի ըմբոստները լաւ մը ռմբակոծելէ յետոյ վար իջաւ եւ հետեւեալը յայտարարեց.

«Նախ 6000 մէթր բարձրանալով աչքէ անցուցինք ամբողջ լեռը։ Յետոյ քալեցինք ըմբոստներուն վրայ, որոնք կը գտնուին լերան հարաւային արեւմուտքը եւ մինչեւ 2000 մէթր վար իջնելով՝ նետեցինք առաջին ռումբը։ Անմիջապէս ողբեր բարձրացան, եւ աւազակները սկսան փախչիլ ու ժայռերու ետին ապաստանիլ։ Երկու ժամ շարունակելէ յետոյ փճացման գործողութիւնը, վերադարձանք»։

Արիւնոտ օր մը Եգիպտոսի մէջ

Ըմբոստութիւններ ծագեցան Գահիրէի եւ Փորթ-Սայիտի մէջ։ Մայրաքաղաքին մէջ 89 անձեր վիրաւորուեցան եւ 323 հոգի ձերբակալուեցան։ Յայտնի չէ դեռ ոստիկաններու եւ զինուորներու կորուստի քանակը։ Իսկ Փորթ-Սայիտի մէջ՝ մէկ մեռեալ, 21 ազգայնականներ եւ 59 ոստիկաններ վիրաւորուեցան։

Գահիրէի խռովութիւններն սկսան ցուցարարներու կողմէ գործուած յարձակումով մը։ Ամբոխը քար եւ աղիւս կը տեղացնէր ոստիկաններուն, որոնք նախ, փորձեցին զայն ցրուել օդին պարպուած համազարկով մը։ Բայց ամբոխին սպառնական դիրքին առջեւ, ստիպուեցան կրակ բանալ ցուցարարներուն վրայ։ Նոյն պահուն, յիսունի չափ ազգայնականներ յարձակում գործեցին Ներքին Նախարարութեան շէնքին վրայ, մինչ երրորդ խումբ մը կը փորձէր գրաւել Խորհրդարանը։ Բոլոր այս խումբերը հանդիպեցան ոստիկաններու կրակին։

Ի վերջոյ, երեք խումբերը միացան եւ պատնէշ կանգնեցին Ապիտին պալատին մօտերը։ Ծառերը արմատախիլ ըրին, եւ զետեղեցին փողոցին մէջտեղը։ Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ օգնութեան կանչել զինուորական բնիկ ուժերը, որոնց մէկ մասը կը գործէր անգլիացի սպաներու հրամանին տակ։ Անգլիական զօրքերը դուրս չելան զօրանոցներէն։ Դժուարութեամբ կարելի եղաւ կարգը վերահաստատել։

Իսկ Փորթ-Սայիտի մէջ, պահ մը կարծուեցաւ թէ ցուցարարները պիտի յաղթեն։ Ոստիկանութիւնն ու զինուորական ուժերը շղթայ կազմած էին եւրոպական թաղին շուրջ։ Բայց ազգայնականները յաջողեցան ճեղքել գիծը եւ մտան թաղը։ Միայն նոր ուժերու ժամանումով եւ ճշմարիտ ճակատամարտէ մը վերջ, կարելի եղաւ ցրուել ամբոխը։

Գահիրէէն տրուած լուրի մը համաձայն, ազգայնականները գրաւած են Սուէզ քաղաքը։ Ոստիկանութիւնը օգնական ուժ կ'ուզէ։ Եգիպտական զօրամաս մը ճամբայ ելած է զսպելու համար շարժումը։

∴ Անգլիոյ արտաքին Նախարարը ընդունեց կարգ մը օտար պետութեանց ներկայացուցիչները, որոնք իրենց մտահոգութիւնը յայտնեցին Եգիպտոսի օտարականներու մասին, բայց որեւէ բողոք կամ պահանջ չներկայացուցին։

∴ Պահ առ պահ կը սպասուի Սըտքը փաշայի հրաժարման։ Արդէն իբրեւ անոր յաջորդ ցոյց կուտան Ծերակոյտի նախագահը Ատլի փաշա, որ քանիցս արդէն, վարչապետութիւնը վարած է։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՉԻՉԵՐԻՆԻ ՏԵՂ՝ ԼԻՏՎԻՆՈՖ

Բոլշեւիկ հեռագրական «Թասս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—

Խ. Մ.ի Գործադիր կեդր. կոմիտէի նախագահութիւնը, Չիչերինի խնդրանքով իսկ, զինքը հանեց Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավարի պաշտօնէն։

Արտաքին գործավար նշանակուեցաւ Լիտվինոֆ, առաջին օգնական՝ Պերլինի խորհրդային դեսպան Կրէստինսկի. երկրորդ օգնական՝ Գարախան։ Արտաքին գործավարութեան խորհուրդը կազմուած է Գարախանէ, Կրէստինսկիէ եւ Ստոմոնիակովէ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Վաֆտ կուսակցութիւնը որ մտադրած էր մեծ հաւաքոյթ մը կազմակերպել բողոքելու համար խորհրդարանի փակման դէմ, հրաժարեցաւ իր ծրագրէն եւ որոշեց դիմում կատարել Ֆուատ թագաւորին, որպէսզի քաղաքական կացութիւնը պարզելու համար, բացառիկ նիստի հրաւիրէ խորհրդարանը։

Անգլիական կարեւոր թերթ մը կը գրէ.— Սահմանադրութեան 40րդ յօդուածին տրամադրութեամբ, թագաւորը ստիպուած է գոհացում տալ, երբ երեսփոխաններու կամ ծերակուտականներու մեծամասնութեամբ ստորագրուած խնդրագիր մը կ'ընդունի՝ խորհրդարանի առաջին գործը պիտի ըլլայ՝ հաւանաբար հրաժարում պարտադրել դահլիճին, որ համաձայն 65րդ յօդուածին, պէտք է քաշուի։ Կը թուի ուրեմն որ, եթէ թագաւորը եւ Սըտքը փաշա օրէնքը չբռնաբարեն եւ բռնի ուժի չդիմեն, ներկայ դահլիճին օրերը համրուած են։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ.— Պատճառներ կան կարծելու որ խռովութիւններու պարագային, օտար պետութիւնները, մանաւանդ Ֆրանսա, Իտալիա եւ Միացեալ-Նահանգները պիտի միջամտեն Գահիրէի՝ եթէ ոչ Լոնտոնի կառավարութեան քով, որպէսզի պաշտպան կառավարութիւնը ապահովէ իրենց հպատակներուն անդորրութիւնը։

∴ Գահիրէի մէջ զինուորական ջոկատները գրաւած են կազի գործարանները եւ ելեկտրական ուժի կայանները, ինչպէս նաեւ թերթերու, նախարարութիւններու գրասենեակներն ու ռազմական կէտերը։

Կ'ըսուի թէ վաֆտի անդամները զինուած են, մեծ քանակութեամբ արջասպ հաւաքած են եւ միտք ունին կտրելու հաղորդակցութեան միջոցները՝ Զրոյց կը շրջի թէ, իտալական յածանաւ մը ճամբայ ելած է դէպի եգիպտական ջուրերը։

ՔՈՍԹ ԵՒ ՊԻԼԼՈՆԹ, ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ՄԵԿՆԵԼՈՒ

Քոսթ եւ Պիլլոնթ օդանաւորդները կազմ ու պատրաստ են մեկնելու, կտրելու համար Ատլանտեանը։ Անմիջապէս որ մթնոլորտային պայմանները նպաստաւոր ըլլան թռիչքի, օդանաւը ճամբայ պիտի ելլէ անվտանգ փորձելու «մեծ ոստումը»։ Եթէ յաջողին հասնիլ Նիւ-Եորք, վերադարձը դէպի Փարիզ պիտի փորձէ ամերիկացի օդանաւորդ մը նոյն օդանաւով։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՁԱՅՆԵՐ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻՑ

Կովկասի զանազան մասերում շարունակւում են իշխանութեան դէմ ծայր առած ըմբոստումները: Բազմազան ճնշումներից զզւած խորհրդային քաղաքացիները որտեղ հնարաւոր է, զէնք են վերցնում ու լեռները ապաստանում. ինչպէս երեւում է համայնական տնտեսութեան վերաբերող ծանօթ հրամանները չեղեալ յայտարարելուց յետոյ իսկ, ըմբոստները չեն ուզում զէնքերը վար դնել: Մի կողմ թողնելով նախորդ ամիսների լուրերը, որ հրապարակեց պարսից մամուլը, միշտ հիմք ունենալով արժանահաւատ աղբիւրները կամ Ռուսիա ու Կովկաս գտնուող իր իսկ թղթակիցների փափկանկատ հաղորդագրութիւնները, թարմ՝ օրը օրին հասնող նորութիւնները ոչ պակաս մտահոգիչ են: Առանձնապէս Թրքական շրջաններում, աւելի ճիշտ է ասել Կովկասի Թրքութեան մէջ, ապստամբութիւնները չեն դադարում սպառնալ ներքին անդորրութեան: Անբացատրելի նեղութիւններով Կովկասից ու Թուրքմէնիստանից սահմանն անցնող պարսիկ փախստականներ, հեռու քաղաք.-կուսակցական դրդումներից, որոնք աւելի տնտեսական հարկադրանքի տակ երես են դարձնում տարիների իրենց բնակավայրերից, թողնում են տուն ու տեղ, շատ անգամ ընտանիք ու հարազատներ, սոսկալի գոյներով են պատկերացնում ստեղծւած կացութիւնը: Տարբեր վայրերից եկող ու տարբեր սահմաններ կտրող միանգամայն անշահախնդիր անձնաւորութիւններ գրեթէ նոյնութեամբ հաստատում են մէկի կամ միւսի պատմածները:

Ամենէն թարմ եւ վստահելի աղբիւրից քաղւած տեղեկութեան համաձայն, ի միջի այլոց Բարգուշատում՝ Զանգեզուրի Թրքաբնակ շրջանում, կառավարական ուժերի եւ զինւած ապստամբների մէջ երկու օր անընդհատ կռիւներ են տեղի ունեցել, որոնց ընթացքում սպանւել են 30ի չափ կոմունիստներ: Նոյնանման ընդհարումներ աւելի պակաս զոհերով տեղի են ունենում Ադրբէջանի մի քանի վայրերում: Ապստամբները ճնշող տոկոսով Թուրքեր են: Ուրիշ վստահելի լուրերի համաձայն ռուսական մի զօրախումբ անցել է Արաքս գետը, մտել Ղարադաղ, մինչեւ հայաբնակ Ողան գիւղը: Հաւանաբար Ադրբէջանի եւ Թրքաբնակ Զանգեզուրի ապստամբութիւնների ծայրը Ղարադաղում գտնելու ենթադրութեամբ, կարմիր արշաւախումբը հարկադրւել է այս անվայել ու անպատեհ քայլը առնելու, կամ թերեւս ձեռք անցնելու այն Թուրք փախստականները, որոնք մեղադրւում են Բագուի շրջանի կոմունիստ զսպիչների սպանութեան գործով: Ինչ էլ լինի նպատակը, արշաւախումբը վերադառնում է ձեռնունայն, նախ քան մեկնումը սակայն չտեսնւած բարբարոսութեան դիմելով: Երբեմնի յայտնի Թումանեան առեւտրական տունը, որ Ղարադաղում կալւածներ ունի, դեռ պատերազմից առաջ հայաբնակ Վինա եւ Ողան գիւղերում երկու գեղեցիկ շէնքեր էր շինել: Յայտնի չէ ինչ պատճառներից դրդւած վերոյիշեալ արշաւախումբը այրում է այդ երկու շէնքերը. դժբախտաբար մանրամասնութիւնները պակասում են. նաեւ ոչինչ կարելի է ասել շահագրգռւած պետութեան կողմից ձեռք առնուելիք վերաբերմունքի մասին այս ինքնատեսակ բարբարոսութեան նկատմամբ:

Անհանգիստ են նաեւ Թրքական սահմանները. Թուրք կառավարութիւնը հակառակ ձեռք առած բոլոր քաղաքական, պատժական ու զինուորական միջոցների չի կարողանում կարգ ու կանոնը վարականգնել իր Արեւելեան նահանգներում: Ապստամբ քրտութիւնը աւելի քան առաջ միակամ ու հաստատուն շարունակում է իր ազատագրական պայքարը: Այս րոպէիս կռիւներ կան Հեքեարիի տարբեր կենտրոնում, ինչպէս եւ Կղզ-Կաղզւան ուղղութեամբ, այնպէս որ Թուրք կառավարութիւնը ստիպւած է նորանոր ուժեր կենդրոնացնել ըմբոստացած վայրերի մօտ, քրտական շարժումները զսպելու կամ գոնէ աւելի լայն տարածութիւններ բռնկելու առաջը առնելու մտահոգութեամբ: Արարատի շրջանը շարունակում է լուրջ ուշադրութեան առարկայ դառնալ. վերջերս Թուրքիան ուղարկում է զսպիչ զօրամասեր, որոնք չարաչար պարտութիւն են կրում եւ գլխիկոր նահանջում Արարատից ընդհարման վայրերում սպանւածներ ու գերիներ թողնելով:

Առանց դէպքերը խոշորացոյցով տեսնելու ցանկութեան — մանաւանդ որ մեր Հայրենիքի հետ սերտօրէն կապւած անցուդարձեր են, որ անկախ այս կամ այն ելքից, պակաս մտահոգիչ չեն — չէ կարելի այս բոլորը սովորական դէպքերի շարքը դասել: Կովկասաբնակ Թուրքերի մէջ ծնունդ առած հակառուս տրամադրութիւնները, որոնք զինւած «ելոյթ»ների են յանգում մէկ կողմից, իսկ միւս կողմից, Թուրքիոյ քիւրտերի շարժումները յօգուտ ազգային անկախութեան, եթէ դատապարտւած չեն շուտափոյթ ու վերջնական զսպումի, ապա կարող են այս երկրին կից սահմաններում այսօր չէ վաղը լսելի դարձնել Թնդանօթի ձայնը աւելի մօտիկ, աւելի ուժեղ: Նկատի ունենալով այն իրողութիւնը, որ կարմիր, թէ դեղին հարեւան սահմաններում աղմուկը նոր չէ որ լսւում է սահմանից այս կողմ, առնուազն մի տասնեակ տարւայ հնութեան հետ գործ ունինք: Աւելորդ է խօսել այս երկրում բնակւող հայութեան հայրենասէր, շրջահայեաց ու շիտակ վերաբերմունքի մասին մէկի կամ միւսի նկատմամբ: Բարեբախտաբար պարսիկ լաւատեղեակ շրջանակները փոխադարձաբար գիտեն տեսնել իրողութիւնները եղածին պէս. մի բարեբախտ անհրաժեշտութիւն, որի հովանու տակ հայ տարրը աւելի քան հաւատքով պիտի կարողանայ Հայրենիքի առաջդիմութեան, զարգացման ու ուժեղացման մեծ գործին իր բաժինը բերել, միշտ բարձր գնահատելով իր ազգային արժանապատւութիւնը, միշտ յանուն Հայրենիքի բարօրութեան.

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՌՈՒՍԵՒՊԱՐՍԻԿ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ

Պոլսէն տրուած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ միջադէպ մը պատահած է ռուսեւպարսիկ սահմանագլուխին վրայ: Խորհրդային իշխանութիւնները կը մեղադրեն քիւրտ ըմբոստական խումբերը թէ ռուսական սահմանէն ներս մտած են:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

"ՀԱՅՐԵՆԻ ԿՐԱԿԱՐԱՆ,,

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Այդ ես եմ»... Մահն է այն հզօր գրիչ Փափինեն պիտի ուզէր այդպէս երգել, ինչպէս երգած է Վարուժան իր «Պէգաս»ը հետեւելով Ատամ Միցքէվիչի:

Իր «Թիթեռնիկ»ը ամբողջութեան մէջ շատ աններդաշնակ է, սակայն ինչ ինչ կտորները նման են դաշնանոյշ նուազներու զանգիւններուն:

Բանաստեղծի իմաստասիրութիւն կայ իր «Վիպական գարուն»ին մէջ, ուր ինծի համար ուշագրաւ են այս տողերը.

«Լըռիկ կանգնած կեանքին հանդէպ
կը յօրինեմ նոր երգ ու վէպ,
Մինչդեռ Թերթերն իմ մատեանին
կը հոլովէ բախտի քամին:»

«Մի Թափթփեր»ը, իմաստով զսպուած է, գաղափարներով կաշկանդուած, նկարն ամբողջովին շղարշուած: «Կապոյտ ուլունքէն չեմ ուզեր մոռնալ իր այս երկու տողերը:

«կաթիլ մ'աշխարհ ուր ամփոփուած է հոգիս
Ապրումներով իւր փարթամ»:

Ընթերցողը պիտի սիրէ, կրկին կրկին պիտի կարդայ «Մի մոռնար զիս»ը: ուր Հ. Վահան յայտնապէս կը յայտնէ իր միտքը այսպէս.

«Ի՛նչ տըխուր է մինակութիւնն
կարօտին մէջ սիրել ըզգալ.
Վիշտ ունենալ խոր ու Թաքուն
Ու չըկարել պատմել ու լալ»:

Եւ առանց չար մեկնութիւն տալու, կարդալու է աբեղայ բանաստեղծին այդ քերթուածին վերջին այս քառեակը:

«Ոչինչ Թէ զիս աշխարհ մոռնայ
խոր մենութեան մէջն հոգիս.
Մենարանս ալ դըրախտ կ'ըլլայ
երբ դուն քով իմ, չըմոռնաս զիս:»

Հ. Վահան ծաղիկներուն քունը երգած ատեն, շատ արթուն չէ մնացած. դուք կարդացէք, դուք դատեցէք, տեսէք ի՛նչ կը գրէ.

«Շաղակրատ ծաղիկներուն
վըրան ըստուեր ու լըռութիւն.
երազն անոյշ ու քունն անոյշ.
Դուրսը ճերմակ արքայութիւն:»

Կարելի է՞ անոյշ քնացող, անոյշ երազող, լուռ ստուերին մէջ մնացող ծաղիկները շատախօսիկ շաղակրատել: Ակադեմական հակաճառութեան մը ներկայ էի. Հ. Ալիշանին հետ մտիկ կ'ընէի Մոլմէնտիի վրայ քննադատութիւն մը. հակաճառողը կը հարցնէր Մոլմէնտիի՝ թէ ի՞նչպէս կրնար ապացուցանել թէ թիթեռնիկները կրնան երգել: Այո՛, հոմերներն ալ երբեմն կրնան քնանալ: Որով Հ. Վահան այդպիսի մէկ պահուն լաւ պիտի ըլլայ լռակեաց, քնացող ծաղիկներուն շատախօսութիւնը,

Բարեմիտ եւ պարզամիտ է բանաստեղծ Հ. Վահանը. որով չկրնար անդրադառնալ որ «Աչքերուն հմայքը» երգած ատեն, Աստուծոյ հոգիէն մաս մը չկրնար ապրիլ հաշիշով գնդուն (?) բաժակին մէջ: Հաշիշին հետ Աստուած հաշտուած չէ երբեք:

«Աչքերու հմայք»ի երկրորդ տպագրութիւնը պիտի ուզէի որ բծախնդիրներու աչքէն վրիպէր: Ես պիտի չմեղադրեմ մեր բանաստեղծը, որ մեր հին աշուղներուն պէս անուշ երազներով զինովցած, կը խղէ սրտին լռութիւնը եւ նոյն աշուղներունպէս, կ'ապաշխարհէ եւ միւռոնաբոյր աստուածութեան մէջ մտքով ու սրտով կը լուծուի:

Աշխատուած ու սիրուած բնանկար մը կարելի է համարուի «Կանաչ օրեր» երկար քերթուածը. ուր կարելի է գտնել մերթ շքեղ, մերթ անշուք քառեակներ, երբեմն յաջող, երբեմն անյաջող մանրանկար պատկերներ: Ուր գիւտեր ունի, որոնք գեղեցիկ են, սակայն անոնք կազմին եւ հիւսուածքին մէջ կը կորսնցնեն իրենց գեղեցկութիւնը, իրենց շնորհքը, իրենց արժանիքը: Ըսածիս ապացոյց ահա մէկ քառեակը.

«Ջըրի շոյանք վէտ վէտ ալիք
փոսոր կ'իյնան ափիս մէջէն,
Դէմքս շուշան ճերմակ ծաղիկ
Հայելացած գեղեցկօրէն:»

Ընդհակառակն փոքրիկ եւ շատ յաջող քերթուածներ են «Խորանիկ»ը, «Ես ու դուն», «Նիրուանան»: Հ. Վահան իր «Յուսահատը» երգովը աւելի յուսահատ է քան Պետրոս Դուրեան:

Ծայրէ ծայր կարդալով «Հայրենի կրակարան»ը, ուզենք չուզենք կը զգացուինք. օտար երկիրներու մէջ, թափառական ու գաղթական հալածուած (?) այս վիճակին մէջ կը բռնկինք մեր կրակարանին կարօտովը:

Բանաստեղծը թէեւ յուսահատ, սակայն յոյսերով եւ վառ երազներով մեր սիրտը կը կապէ մեր տաճարներուն հետ, մեր միտքը կը դարձնէ մեր ցեղին առաքինութեանց հետ:

Նկատի առնելու ենք որ «Հայրենի կրակարանը» Հ. Վահան Յովհաննէսեանի երիտասարդ տարիներու անդրանիկ քնարերգութիւնն է: Երիտասարդ կեանքի երազներու եւ գաղափարական ապրումներու անկեղծ պատմութիւնն է: Ան կը խոստովանի ճակատագրի առեղծուածներուն լռութեան դառնութիւնը: Ան գեղեցիկ եւ միամիտ զգացումներու յորձանքէն կը տարուի, մերթ յոռետես, մերթ լաւատես, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար կը յայտնէ որ իր մէջ տառապող հոգի մը կայ եւ այդ տառապանքը մաքուր երգի եւ համբոյրի հաւասար բարդ ի բարդ անուշութիւն մը ունի:

Հ. Վահան՝ բնաշխարհի կրակարանին շուրջը կաշկանդուած չի կենար, իտալ. երկինքի տակ, գեղանկար լճակներու, գիւղակներու եւ տաճարներու գեղեցկութիւնը կ'երգէ: Առ հասարակ անուշ մելամաղձոտութիւն մը կը քնարերգէ. կը խորանայ իր ներքին լուռ ու տխուր վշտերուն մէջ: Ան կը մխայ, ան կը տենչայ. բայց կա՞յ ուժ մը որ սանձահարէ քերթողներու անսանձ փոթորկումը:

Մեր կրօնաւոր բանաստեղծը երազներու նեկտարներով դիւթական, Ֆաուստի մը չափ միամիտ է, անփորձ Մարկրիտներու հաշիշով գեղուն ընծայաբեր բաժակներուն: Սակայն ո՞ր բանաստեղծը կրցած է փորձառութեամբ քալել անցնիլ երազներու խոտոր ճանապարհէն:

Հ. Վահան ուղիղ մտքով, մաքուր սրտով կը քալէ դէպի հայրենի կրակարանը: Աչքը արուեստի լոյսին, Աչքը հայրենի յոյսերուն սեւեռած: Ան սիրահար է մէկ բանի, հայրենի կրակարանին: Արուեստի պահանջները կարեւորութիւն չունին իրեն համար. ուխտաւորի սիրտն է որ կը մխայ իր մէջ, և մուխն անոր հայրենի կրակարանին մէկ ծխանէն, միեւնոյն ծխանէն աստղերէն վեր, հրեշտակներէն վեր մինչեւ երկինք կը բարձրանայ:

Ու ես կը հաւատամ որ Հ. Վահանին տրուած է շնորհք, սիրտ ու նուագող լեզու երգելու հայրենի կրակարանին զծուխն ծխանի եւ զառաւօտն նաւասարդի:

ԱՏՐՈՒՇԱՆ

ՋԱՐՕ ԱՂԱ Ի ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Պոլսոյ համբաւաւոր քիւրտը Զարօ աղա, 156 տարու, որ վերջերս Պոլսէն մեկներ էր, ուրբաթ օր հասաւ Նիւ Եորք: Իր անցագիրը որ կանոնաւոր է, Զարօյի ծննդեան թուական կ'արձանագրէ 1774: Նաւահանգստի առողջապահական պաշտօնեաները, հակառակ անոր տարիքին, առողջ գտան կազմը, եւ թոյլ տուին մուտքը Ամերիկա:

Զարօ յայտարարեց ամերիկացի լրագրողներու թէ իր մնացեալ կեանքին մեծագոյն մասը պիտի յատկացնէ մուսուլմանական դատի՝ ընդդէմ իր 11րդ կնոջ:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

(Յառաջի սեփական Թղթակցէն)

...5 ՅՈՒԼԻՍ 1930

Թրքական բանակը մեծ պատրաստութիւններէ յետոյ, Մայիսի սկիզբէն սկսաւ արշաւանքի ընդդէմ Արարատի քրտական ուժերուն: Մինչեւ Յուլիս 5, ստացուած ստոյգ տեղեկութիւններէն կ'երեւի որ Թրքական զօրքերու բոլոր փորձերը ձախողած են Արարատի դէմ: Քիւրտերը տեսնելով որ Թրքական կառավարութեան պատրաստութիւնները լուրջ բնոյթ ունին եւ կը ձգտին վերջնականօրէն խեղդելու Արարատի ազատութեան բոյնը, դուրս եկան իրենց նեղ շրջանակէն եւ ձեռնարկեցին ամէն ուղղութեամբ կռիւներու: Կռիւները տարածուած են Արարատէն մինչեւ Սիփան, Ջիլանի ձորը, Աբաղա, Արճէշ, Բերկրի, Ախլաթ, Ճուլամերիկ, Վան:

Յունիս 23ին Իգդիր Բայազիտի տաճկական ուժերը Բայազիտի երկաթուղիի կայարանէն շարժեցան Թանտուրեկ լերան (Ալա տաղ) ուղղութեամբ, Վանի շրջանն անցնելու համար: Այս շարժումը ծածկելու համար, Թուրքերը լուրեր տարածեցին թէ պիտի յարձակին Արարատի վրայ, ու յունիս 23ին երեք սաւառնակները սկսան ռմբակոծել Արարատի հիւսիսային կողմը: Սաւառնակներէն մէկ քիւրտերու հարուածներուն տակ վար ինկած է, մեքենավարը ծանր վիրաւորուած, ինկած է քիւրտերուն ձեռքը եւ քանի մը օր յետոյ մեռած է: Ասկէ զատ քիւրտերու հարուածներուն տակ ուրիշ երկու սաւառնակներ ալ փճացան:

Քիւրտ ապստամբները գրաւեցին Ջիլանի ձորը: Տաճիկներէն սպաննուած են 50 հոգի, որոնց մէջ կար հարիւրապետ Քեամիլ եւ քանի մը յիսնապետներ: Ապստամբներու ձեռքն ինկած է մէկ թնդանօթ, երկու խոշոր գնդացիր եւ մեծաքանակ ռազմամթերք:

Ջիլանի ձորի տաճկական զօրքերը նահանջած են, որոնց ետեւէն ապստամբները շարժած են դէպի Արճէշ: Ապստամբները Արճէշի մէջ ոչնչացուցած են չորս հարիւր տաճկական զօրքեր: Սպաննուած են նաեւ հրամանատար Քէմալ պէյը եւ Արճէշի գայմագամը:

Ճուլամէրիկի կռուին մէջ քիւրտերը Թուրքերէն գերի բռնած են մէկ սպայ եւ 31 զինուոր: Ապստամբութիւնները օրէ օր կը ծաւալին եւ կը սպասուի նոր եւ կատաղի կռիւներու, որոնց մանրամասնութիւնը պիտի աշխատիմ օրը օրին տեղեկացնել, ստոյգ լուրեր առնելէ յետոյ:

Թղթակից

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հանկհայի մէջ, 24 համայնավարներ ձերբակալուեցան, երեք ցոյցերու հետեւանքով. Ցուցարարները քարկոծեցին հանրակառքերը, ինքնաշարժները: Ցոյցերը կազմակերպուած էին Հանկ Քայ-Շէքի դէմ: Ոստիկանութիւնը շուտով վերահաստատեց կարգը: Սակայն ժողովուրդը վախի մէջ է:

*** Չինացի համայնավարները որոնք անգլիացի երկու միսիոնարուհիներ առեւանգեր էին, կը պահանջեն 930 հազար ֆրանք փրկագին: Եթէ պահանջուած գումարը չյանձնուի մինչեւ 15 օր, կիները հրացանազարկ պիտի ըլլան:

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

Հ. Մ. Ը. Մ.ի

ԲԱՆԱԿՈՒՄ - ՑՈՒՑԱՀԱՆ…

Կառախումբը կը հանի… տոնի կայարանը: Շուրջս կը… առաջնորդող սկաուտ մը… լու համար, յանկարծ քով… կոնէն թիթեռնիկներու եր… մը դուրս կուգայ ուրախու… աղաղակներով: «Շարք եղէ… Ձախ աջ, ձախ աջ»: Խումբ… յառաջանայ դէպի անտառ… խութեան արտասուքներ… մեր կարօտակէզ աչքերէն.

«Նորափետուր»ները կը… դեղեն «Յառաջ Նահա… Հասած ենք անտառին եզ… ճիգ մը եւս եւ ահա կը պա… գեղեցիկ տեսարանը ընդհ… բանակումին: Շարք շարք… րաններու շուրջը մրջիւններու… վխտացող մեր փոքրիկ սկա… ները՝ զինուորական մեծ… կումի մը պատրանքը կու… հեռուէն դիտողին:

Բանակատեղին սահմանուած է ցանկապատով մը, մէջտեղի մուտքի կամարին կը ծածանի ֆրանսիական դրօշ… հայկականը՝ դաշտին կե… կայմին գագաթը:

Վեց թաղամասեր, ուր տեղուած խումբերը կը գտն… ուին իրարմէ, իւրաքանչիւր… րեն յատուկ մուտքի կամ… եւ գեղեցիկ վերտառութիւ…

Ամէն խումբ իր ձեռ… աշխատանքները ցուցադրած… ղանի մը վրայ կամ կ… մուտքի կամարէն: Այսպէս… նշմարուին գանձ թափուած… Բարձրացիր, բարձրացուր… փոքրիկ արձանիկներ, ջր… իւղանկարներ բաւական յաջող… խատութիւններ, մանրանկ… ամէնքն ալ գեղեցիկ վերտա… թեամբ:

Կ'արժէ յիշատակել… վրայ փորուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի… նակը: Իսկ բանակումի մ… նկարը աւազի վրայ յարդա… եւ վեր բռնուած փայտէ… րով՝ կը յիշեցնէր Շա… կախեալ պարտէզները:

Կանաչ դեղակը իր թե… նով այցելութիւնը կ'ընդուն… լոր ներկաներուն, որոնք գ… ուրախ իրենց փոքրիկներու… ջողութիւններէն, կը շնորհա… խմբապետները՝ թափուած… քերուն համար:

Քսան եւ հինգ վրաններ… դիրքի վրայ անխտրելի կ… լարուած, տղայոց կոկիկու… կը յատկանշեն:

Դաշտին շուրջը ծնողքներ… հետաքրքիրներու խումբ… հետեւին տղայոց խաղերու… մարզանքներուն:

Խոհարարները երեք կ… ներու կրակը կ'արծարծեն… կուրը հասցնելու համար ճ… նակին:

Գեղեցիկ էր տեսարանը… ծաշի փողը հնչեց. տղաք… ցին դէպի վրանները որոնք… թակի երեւոյթ առած էին… մեր փոքրիկները ժրաջան… ներու պէս կը մտնէին ու կ'… խառնչտկելով իրենց պայ… ները:

Ժամը երեքին սկսա… ղանդքը: Առջեւէն Հ. Մ. Ը.… սկաուտական դրօշը կը… երեց սկաուտները, որուն կը… տեւէին աղջիկ սկաուտներու… բերը ղեկավարութեամբ… պետուհի օր. Ընքապապեանի… տոյ սկաուտներու հինգ խու… րը, իսկ ամէնէն վերջ կուգ… գայլուկներու երեք խումբ…

Շարժանկարի եւ լուսա… գործիքները կը հետեւէին… շարժումներուն:

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՐ ԵՌԱԳՈՅՆԸ

Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժարանի հայրերը, ու անոնց մէջէն Հ. Սահակ, վերջապէս նուիրագործեցին այն դրօշակը, որ տասներկու տարիէ ի վեր հայ ժողովուրդին ստուար մէկ մասին առաջնորդող աստղն է:

Սէվրի իրենց վարժարանին ճակատը անցեալ կիրակի օր կը զարդարէր մեր եռագոյնը, ֆրանսականին կողքին։

Քաղաքացիական քաջութենէ աւելի, պարտականութիւն մըն էր, որ բարձրաղաղակ յայտարարուեցաւ. «Ննմահ Ալիշանն է հեղինակը եւ՛ հայկական դրօշակին եւ՛ ազգային քայլերգ՝ «փամ փորոտան»ին: Առանց կուսակցութեան խտրութեան, բոլոր Հայերուն համար նուիրական պարտականութիւն մըն է ճանչնալ, սիրել ու նուիրականացնել զանոնք։ Մօտաւորապէս այս բառերով կը խտացնէր Հայր Սահակ իր միտքերը։

Մեզի պէս մտածողներուն համար նոր բան մը չէր եղածը։ մենք մեր բոլոր հանդէսներուն մէջ, անվարան եւ աներկիւղ կը ծածանեցնէինք եռագոյնը, *Մեր Հայրենիք*ին հետ կ'երգէինք նաեւ *Փամ Փորոտանը*: Նորութիւն մըն ալ եթէ կար, այդ այն էր, որ այդ հանդէսին պահուն, իրենց ստուերը կը ցուցադրէին քանի մը ռամկավար «շէֆեր»: Ու մանաւանդ հոն էր անխուսափելի պսակաւորը։ ինչպէ՞ս եղաւ որ չառին չքալեցին, ու կեցան մինչեւ վերջը, լսեցին Հայր Սահակին խօսքերը, զորս տասնեակ մը տարիներէ ի վեր չէ դադրած կրկնելէ մեր մամուլը, եւ որուն համար, անտեղի կերպով, այնքան արիւն պղտորած է։

Սակայն ռամկավար օրկանը ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ իր Թթու Թանը Թափեր էր Մխիթարեան հայրերու հասցէին, որպէս թէ անոնք այդ քայլով թշնամական դիրք մը բռնած կ'ըլլան ներկայ Հայաստանի հանդէպ։ Այս մարդիկը բացայայտ է որ շիտակ ճամբու չպիտի գան։ Հետեւաբար ժողովուրդն իր ճամբան պիտի շարունակէ։

Կիրակի օր, աւելորդ անգամ մըն ալ հայկական եռագոյնը ժողովրդականացաւ. Ներկայ եղողները իրենց անվերապահ ու բուռն ծափերով այդ բանին ապացոյցը տուին։

ՀԱՐԹՈՒԿ

Ցողանքքէն յետոյ սկաուտներու եւ գայլուկներու խաղեր, բուրգերու կազմութիւն, զանազան մարզանքներ եւայլն, ամէնքն ալ գոհացուցիչ էին բացի մի քանի աննշան թերութիւններէ։

Երեկոյ է։ Ներկաներէն մեծ մասը եւ աղջիկ սկաուտներու խումբերը մեկնած են, կը մնան խումբ մը ծնողներ դիտելու համար բանակումի կրակը, որուն շուրջը հաւաքուած սկաուտները կ'երգեն, կը պարեն, կ'արտասանեն եւ փոքրիկ ու զուարճալի ներկայացումներով մոռցնել կուտան ժամանակը։ Այս առթիւ փոխ խմբապետի աստիճան տրուեցաւ Պէլվիլի խումբէն Սեդրակ Սահակեանի եւ Ալֆորվիլի գայլուկներու վարիչ Հայկին։

Կէս գիշերը մօտեցած է արդէն։ Դժուարաւ կը բաժնուինք մեր հոգեհատորներէն եւ «Մեր Հայրենիք»ի ու «Արիք Հայկազունք»ի արձագանգները մեր ականջներուն մէջ, կը հասնինք փարիզ։

ՀԱՅ ՀԱՅՐ ՄԸ

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ

Շարժանկարի ընկերութիւն մը՝ աւելի քան մէկ միլիոն ֆր. ի գնած է փիրանտէլոյի չորս թատերգութեանց ներկայացման իրաւունքը։

ՕՃՐԱԳՈՐԾ ԿԻՆ ՄԸ

Միսիսիփիի տեղական ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել կին մը, զոր ամերիկեան մամուլը հպարտութեամբ կը ներկայացնէր իբրեւ «գարուս ամէնէն մեծ ոճրագործուհին»։ 22 տարի պէտք եղաւ երեւան հանելու համար այս զարհուրելի կնոջ հետքը։

Այս կինը, սեփական ագարակ մը ունէր, որով կը յաջողէր գրաւել կարգ մը այրերու սիրտը։ Այս կերպով ամուսնացաւ 20 այրերու հետ, զորս յաջորդաբար սպաննեց՝ կողոպտելով անոնց դրամը։ 1908ին, ոստիկանութիւնը այդ ագարակինն մէջ երեւան հանեց ճշմարիտ գերեզմանատուն մը, ուր թաղուած կը մնային 15 այրերու դիակները։ Ոստիկանութեան այս գիւտէն յետոյ, ագարակը հրոյ ճարակ եղաւ շատ խորհրդաւոր կերպով։ Ագարակին հրակէզ բեկորներու տակէն երեւան ելան չորս ուրիշ դիակներ, որոնցմէ մէկը կարծուեցաւ թէ ագարակի տիրուհիին էր։ Սակայն ոստիկանութիւնը միշտ կասկածի մէջ էր եւ կարգ մը գաղտնի ոստիկաններ կը շարունակէին մանաւոր հետաքրքրութեամբ, պըրպտումներ կատարել, երկար տարիներու ընթացքին։ Ու վերջապէս, յաջողեցան ձերբակալել ոճրագործ կինը, որ այսօր 70 տարու է։

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ

Հ. Բ. Ը. Մ.ը կը հաղորդէ.— Կեդր. Վարչ. Ժողովը երախտագիտութեամբ արձանագրեց Նուպար փաշայի զաւակներուն, կոմսուհի տ'Արսքոթի, Առաքել, Զարեհ եւ Վահրամ պէյերու նուիրատուութիւնը, իրենց հօր յիշատակին, իւրաքանչիւրը 1000ական անգլ. ոսկիէն 4000 անգլ. ոսկի։

Միեւնոյն ատեն, Զարեհ եւ Վահրամ պէյ Նուպար Նուպարաշէնի հանգանակութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին 125.000ական ֆրանքի գումարով մը (վերջինը իր անունէն 25,000 ֆրանքի յանձնառութիւնը բարձրացնելով այդ գումարին։

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք նաեւ յօգուտ Միութեանս ձեռնարկներուն 10000 ֆրանք Տիկին Նոյեմի Գափամաճեանէ եւ 3000 ֆրանք Վահրամ պէյ Նուպարէ, ինչպէս նաեւ Նուպարեան ընտանիքէն 5000 ֆրանք, յօգուտ Հայաստանի անապաստան երախաներուն։

Ըստ կտակի, Փարիզի Հայ Եկեղեցիին յանձնուած է 50000 ֆրանք, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Հայ աղքատներուն եւս 50,000ական ֆրանք։ Նաեւ, Նուպարեան ընտանիքը 3000ական ֆրանք նուիրած է Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Հայ Կամաւորներու Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Սկաուտներուն եւ Ռուսահայ Տիկնանց Միութեան։

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ

Թղթակցութենէ մը քաղուած.—

Քաղաքական ժողովի երկու անդամները բաւական ատենէ ի վեր հրաժարած ըլլալով, ժողովներն ալ կաղն ի կաղ կը գումարուին, եւ չենք տեսներ որեւէ հաղորդագրութիւն իր գործունէութեան մասին։ Հարցերէն ամէնէն այժմէականը կրթարանն է. դպրոցը տարի մը առանց տնօրէնի անփառունակ կեանք բոլորելէ ետք, նոյն տխուր վիճակին կը մնայ դատապարտուած նաեւ այժմ։ Իրենց իսկ խոստովանութեամբ՝ դպրոցի պաշտօնէութեան ապիկարութիւնը հաստատուած է այլեւս։ Մարդիկը կը խոստովանին իրողութիւնը, սակայն բարոյական ուժ չունին իրենց խոստովանութենէն անհրաժեշտ եզրակացութիւնները հանելու։

Մեր համայնքին ծանօթ է նոյնպէս այն ապօրէն որոշումը, որ տրուած էր Թեմ. Ժողովի նիստերուն մէջ, ի բացակայութեան Դաշնակցական երեսփոխաններուն (ասոնք բողոք՛ով հեռացած էին ժողովէն). փողոցին մէջ ծեծուած Խ. Յովհաննիսեանը (Թեմականի...ատենադպի՞ր) պաշտպանելու համար։ Թեմականի մնացեալ 9 անդամները լիազօրութիւն տուած էին Քաղաքական Ժողովին՝ կառավարական միջոցներով այս գործը հետապնդելու եւ ծեծողները պատժել տալու։

Արդ, ստոյգ աղբիւրէ կը լսենք, որ Քաղաք. Ժողովը, չփոթելով ազգային սնտուկը իր անհատական գրպանին հետ, ինքնիրեն կը թոյլատրէ ազգային առաջնորդարանի սնտուկէն 25 եգիպտական ոսկի տրամադրել փաստաբանի մը՝ դատավարութեամբ պատժել տալու համար իր կողմէ կասկածելի նկատուած անհատները, իբր «Հնչակեան» Խաչիկ Յովհաննիսեանը ծեծողներ։

ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐՈՒԻՆ ԻԲՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ

Պէյրութի մէջ համայնավարական թռուցիկներ փակցուած են պատերուն վրայ։ Ոստիկանութիւնը շուտով տեղեկացած եւ ժողված է զանոնք, որոնց վրայ հովանաւոր պետութեան հասցէին ուղղուած անարգական տողեր գրուած էին։ Թռուցիկը ուղղուած էր գործաւոր եւ արհեստաւոր հասարակութեան եւ ստորագրուած «Երրորդ Միջազգայինի ենթակայ Սուրիոյ բոլշեւիկ կուսակցութեան կեդր. վարչութիւն»։

Բայց Յովհաննէս Աղասեան անուն Հայ մը, որ շատ ուշ մնացած էր փակցնելու համար թռուցիկները, ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած է եւ գրաւուած են իր մօտ գտնուող թռուցիկները։

Յովհաննէս յայտարարած է որ ինք չէր գիտեր թէ՝ անոնք վնասակար թուղթեր են եւ ինք կարծած է թէ՝ վաճառականական ազդեր են անոնք նմանապէս ըսած է որ ինք 100 Ս. Դ. վարձք առած է զանոնք փակցնելու համար։

Ահա այս դէպքը նորէն բաւական ըսի ըսաւներ ստեղծեց եւ Հայոց վրայ յարձակելու առիթներ տուաւ։ Տեղական թերթերէն ոմանք ուղղակի Հայերուն կը վերագրեն հեղինակութիւնը այս թռուցիկներուն։

«Էլ Պայրագ» սակայն դիտել կուտայ թէ այդ թռուցիկներուն արաբերէն գեղեցիկ եւ անխառն շարադրութիւնն ու ուղղագրութիւնը ցոյց կուտան որ անոր հեղինակները չեն Հայերը, այլ անոնք միայն գործիք եղած են։

ՌՈՒՍԻԱ

ԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ...

Այս բառով միայն կարելի է ներկայացնել այն վիճակը, ուր կը գտնուին կարմիր դրախտին աշխատաւորները, որոնք կոչուած են լրացնելու «հնգամեայ ծրագիրը»։ «Սոցիալիստիչէսքի Վէստնիկ» թերթին թղթակիցը կը գրէ (12 յուլիս) թէ Ռուսիոյ ամենամեծ գործարանին մէջ (Սարատով) գումարուած բանուորական ժողովի մը ընթացքին, տեսնուեցաւ որ ճարտարարուեստական բոլոր «հնգամեայ ծրագիրները», ներկայ ընթացքով յոյս չեն ներշնչեր, որ իրագործուին։ Այս պատճառով, որոշուեցաւ ձեռք առնել հերոսական միջոցներ, «ծուլացող» գործարաններուն ի քննութիւն՝ ղրկել երեք հոգինոց մարմիններ (տրոյքա)։

Այսպիսի տրոյքայի մը գլուխը անցած, կոմունիստ կեդրոնական դէմք մը, Պոլովսկի, քննութիւն կը կատարէ նաեւ Սարատովի մէջ, եւ անմիջապէս կը ձերբակալէ գործարանին տնօրէնը, ճարտարագէտը եւ վարչական քանի մը պաշտօնեաներ։ Յետոյ հրաման կուտայ, որ գործարանը բանի տասը ժամ անընդհատ։ Բայց որպէսզի «հնգամեայ ծրագիրը» իրագործուի անպայման, այս կարգադրութիւններէն յետոյ կարդաց ճառ մըն ալ, որ ահաւասիկ.

— «Այս թերութեան պատճառը այն է, որ բանուորները կը պաշտպանին եւ իրարու կռնակի ետեւ ծածկուելով չեն աշխատիր, առանց տեսնուելու հսկիչխումբէն։

Ոչ խիղճ, ոչ գթութիւն, եւ ոչ ոքի համար։ Անոնք, որ չեն ուզեր քալել մեզի հետ, պիտի ստիպենք որ քալեն մեզի հետ առանց իրենց կամքին։ Այլապէս շատ գէշ պիտի ըլլայ անոնց վիճակը։ Ամէն քաղաքի համար նշանակուած են «Տրոյքա»ներ, որոնք պիտի հըսկեն թէ հնգամեայ ծրագիրը յաջողութեան ճամբուն մէ՞ջ է։ «Տրոյքա»յին մէջ կը գտնուի նաեւ չեկայի անդամ մը։ Կը յայտարարեմ ձեզի՝ թէ մենք կ'աշխատինք գործակցութեամբ ըը չեկային, որ մեզի կը խոստանայ լուրջ օժանդակութիւն մը։ Ամէն բանուոր, որ չի լրացներ իրեն բաժին ինկած աշխատանքը, պիտի վտարուի կուսակցութենէն եւ գործարանէն։ Ոչ մէկ զգացում կրնայ արգիլել մեզ, մենք այլեւս հասած ենք շրջանի մը, որ տարբերութիւն չունի պատերազմի շրջանէն։ Պիտի կրճատենք օրավարձը, բայց պիտի աւելցնենք աշխատանքը։

Ես ձերբակալեցի Լէնինի գործարանին մէջ խումբ մը բանուորներ, որոնք չէին գիտեր աշխատիլ։ Երկաթուղիի բանուորներէն ալ մաս մը ձերբակալուած են արդէն։ Անոնց հաշիւը թող չեկան տեսնէ. Եթէ տեսնեմ, որ տակաւին չաւելնար արտադրութիւնը, պիտի ձերբակալել տամ նորեր։ Անցա՛ւ ժամանակը, երբ մարդիկ կ'աշխատէին երգելով ու խաղալով։ Պէտք է աշխատիք այնպէս ինչպէս կը հրամայենք»։

Կատարեա՛լ թիապարտութիւն։

ՃԱՓՈՆԻ ՄԷՋ ՓՈԹՈՐԻԿ

Բուռն փոթորիկ մը հսկայ աւերներ գործեց Ճափոնի մէջ։ Նակազաքի քաղաքը որ կը գտնուի Կուիշիու կղզիին մէջ, ամէնէն աւելի վնասուած է. Հարիւրաւոր անհետացածներէ զատ, կան 70 մեռեալներ, 700 անձեր վիրաւորուեցան, 4000 տուներ քանդուեցան ամբողջ, իսկ 13,000 տուներ՝ մասամբ։ Հարիւրաւոր նաւեր ընկղմեցան։

Որովհետեւ հաղորդակցութեան միջոցները խզուած են, դեռ յայտնի չէ թէ ի՛նչ վնասներու ենթարկուած է Քորէան, ուր փոթորիկը գործեց ամենամեծ սաստկութեամբ։

Վերջերս, Քորէայի մէջ պատահած ողողումներու ընթացքին պաշտօնական վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ 258 մեռեալ, 155 անհետացած, 5400 վիրաւոր եւ 20.000 բնակարաններ քանդուած։

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան խորհրդարանի յատուկ յանձնախումբին առջեւ, Նիւ Եորքի խորհրդ. առեւտրական ներկայացուցչութիւնը ամբաստանուեցաւ իբրեւ Միացեալ Նահանգներու մէջ, բոլշեւիկեան պրոպագանդով զբաղող մարմին։

Նիւ-Եորքի քաղաքական ոստիկանութեան պետը, որ ժամանակէ մը ի վեր պրպտումներ կը կատարէր, ցոյց տուաւ փաստաթուղթեր որոնցմով կը հաստատուի թէ համայնավարները դաւեր սարքած են, տապալելու համար Ամերիկայի ներկայ կառավարութիւնը։

Խորհրդ. Առեւտրական Ներկայացուցչութիւնը կը բողոքէ այս մեղադրանքներուն դէմ։

Ամերիկայի համայնավար շարժումին տրուած նպաստը բարձրացած է 80.000 տոլարի։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 62 —

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ես հասեր էի Տաղըրնի։ Հրացաններու ձայնը դադարեց եւ զօրքի մի մասը սկսաւ վերադառնալ։ Ես ըսի թէ՛ ժողովրդին թէ՛ քովիս ընկերներուս. «Տղե՛րք, զօրքը կոտորուեցաւ կը դառնայ լեռ»։ Կռիւը տեւեց երեք քառորդ ժամ։ Բուլանըխցի Գէորգին կը սպաննեն Բէսրէ Յովիտի քով։ Սեղրակի հրացանը կ'աւրուի, կը մտնէ բուլի մը տակ, զօրքերը չեն տեսներ զրան։ Մէջ Փոթիկեան Արամը հրացանը տեղ մը կը պահէ ու կը փախչի. կը հանդիպի քիւրտի մը, քիւրտի թուրը ձեռքէն կ'առնէ եւ առանց նրան սպաննելու, թուրն ալ կը նետէ ու կը փախչի ինքը։ Քիւրտը բերում, կը վերցնէ թուրը ու կ'երթայ։

Օր մը այդ հրացանը հովիւները գտեր էին եւ բերեր տուեր Պ. Վահանին։ Փոթիկեան Արամը մոռցեր էր պահած տեղը։

Ջըքօն եւ Մխօն Խոզոքայ տակը սպաննուած են։ Սերոբի տղան՝ Յակոբը Ռաշընկու վերեւը սպաննուած է։ Սողոն ալ մի ուրիշ տեղ էր զարնուեր։ Սերոբը առաջ վիրաւորուեր էր ոտքէն։ Սօսէն վրան կ'երթայ ու կուզայ։ Հեռուէն զօրքերն ու Քիւրտերը կը նկատեն, որ էգ է Սերոբը, գալպերը կը խփեն եւ Սերոբը կը սպաննուի։ Հասօն ալ հէնց էդ բոպէին կը զարնուի։

Այդ բոլորը տեւեց, ինչպէս ըսի, երեք քառորդ ժամ։ Սերոբի գլուխը կը կտրեն, Սօսէն կը նստեցնեն ձիու մը վրայ, Սերոբի գլուխը կը վերցնեն հետերնին ու կը դառնան Մուշ։ Սօսէն կը տանին Գեղաշէն։ Մատնիչ Աւոյի կինը կ'ըսէ. «Դո՞ւն էիր լուրը բերողը մեզի, Հայաստա՞նը պիտի ազատէիր»։ Սօսէն ստացած էր խանչալի երկու փոքրիկ վէրք։ Ջիու իւլարը կուտան մէջցի Նազարին, որ քաշէ, կը տանին Խասգիւղ, Խասգիւղէն Բաղէշ։

***

Ես այդ կռուի ժամանակ առանց զէնքի առաւօտուանից քալելով երկու ընկերոջ հետ, երեկոյեան մօտ հասայ Եղզարդ եւ Սպաղանք։ Ըսի թէ՝ «կռիւ կայ Սերոբի վրայ, շուտ հասէք»։ Հոն կար կանոնաւոր զէնք եւ փամփուշտ։ Լուրը յետեւից եկաւ, թէ ամէն բան վերջացաւ։ Հէնց էն ատենը, երբ հրացաններու ձայնը դադարեց՝ ամէն բան վերջացեր էր։

Սերոբի եղբայր Մխոյի կինը այդ ատենները Ախլաթէն եկած էր Սասուն։ Նա հագած էր սասունցի կանանց շոր եւ ազատած էր Սերոբի փոքրիկ երեխան։ Յարութիւնն ու Սեղրակը երեխան շալակեցին բերին Սպաղանք։

Սերոբի մնացած ընկերները զանազան տեղեր կը փախնին և կ'ազատուին։ Փախնողները արդէն կռուող մարդիկ չէին, նոր 23 ամսուան եկած էին Սերոբի քով։

Այդ կռուին սպաննուեցան ութը ընկեր եւ վիրաւորուեցաւ թշնամու կողմէն միայն մի զօրք, այն ալ առողջացաւ։ Այդ օրը սպաննուան նաեւ Կէլիէկուզանի Տէր-Բաջ քահանան։ Բուռօ պապ Գէվօն։ Զօլօ-Դօնէն վիրաւորուած էր թեւէն, վերջը առողջացաւ։

Կէլիէկուզանի տաւարն ու ոչխարը տարեր էին թալան։

Այդ օրը ոչ մի սասունցի կռուին չէր մասնակցած։ Չէին հասեր նաեւ Դաշտի մեր չորս ընկերները։

Եթէ մեր ձեռքը զէնք ըլլար, երբ զօրքերը Մճերնին եկան՝ մենք կը զարնէինք եւ կ'արգիլէինք զօրքը Սերոբի վրայ գընալուն։ Զօրքը պիտի կարծէր թէ Սերոբը հոդ էր, կռիւը հոդ պիտի ըլլար. Սերոբը պիտի հեռանար ազատուէր. շատ կարելի է ընկերներս ալ փախնէին ազատուէին, իսկ ես հիւանդ ըլլալուս պատճառաւ՝ կը սպաննուէի։

Երբ հրացաններու ձայնը եկաւ, Յարութիւնը վերցրեց չախմախըն եւ մնաց ժողովրդի մէջ, իսկ մենք արտասուք թափելով հեռացանք։

Մենք այն հաւատքն ունէինք Սերոբի եւ այդ քանի մը կռուող ընկերներու վրայ, որ այդ դիրքերն ունենալով պիտի կռուէին եւ ազատուէին։ Բայց բան մը դուրս չեկաւ, որովհետեւ հիւանդ էին։ Սերոբը կնոջ պատճառաւ չէր ուզեր ման գալ. ուր որ երթար, անպատճառ ամիս-երկու ամիս պիտի հոն մնար։ Կռուից առաջ երկուքուկէս ամիս մնացեր էր Կէլիէկուզան։ Ամէն մարդ գիտէր նրա հոն ըլլալը։

Վերջին ժամանակները Սերոբը Սպաղանք եկած էր։ Կէլիէկուզանի քահաթիր Կիրակոսը նամակ մը գրած էր, թէ «պարոն, զօրքի, աշիրի ժամանակ պահեցինք, հիմա երբ էգոնք գնացին, գնացիր, հեռացար, խաղողը մինա՞կ կ'ուտես»։ Նամակին տակը գրեր էր իր ստորագրութիւնը, նաեւ գիւղի իշխաններու անունները։

Գիւղացիք տեղեկութիւն չունէին այդ նամակէն։ Ընոնք վերջին ատեն կ'ըսէին. «Ա՛յ տղայ, մենք քեզ ինչ ատեն նամակ գրել տուինք, որ առանց մենէ հարցնելու մեր անունները գրեր ես նամակիդ տակ»։

Այդ նամակի պատճառով՝ Սերոբը՝ 4 օր Սպաղանք մնալով կը վերադառնայ Կէլիէկուզան։

Զանցած չորս օր, Սպաղանքէն վերադառնալուց՝ պատահեցաւ այդ ճակատագրական կռիւը (1899ի աշնան)։

Այդ նամակի նպատակն էր Սերոբին Կէլիէկուզան պահել, որովհետեւ Սպաղանք հեռու ըլլալով, մինչեւ զօրքը հոն հասնէր՝ հարիւր մարդ լուր տարած կ'ըլլար Սերոբին։ Այդ Կիրակոսը այդ ժամանակ եւ մինչեւ օրս ալ բարեկամ էր փոլիս Հիւսնի էֆէնտիին։

(Շար.)

Հնդկաչինական Քաղաքական դատ մը

Սայկոնի ոճրադատ ատեանը այս շաբթու դատեց «գաղտնի ընկերակցութեանց» գործը, որուն մէջ կը մեղադրուէին 40 անձեր, պետութեան դէմ դաւադրութեան ամբաստանութեամբ:

Բոլոր ամբաստանեալները կը պատկանէին դաւադրական գաղտնի կազմակերպութեանց, որոնք զանազան անուններով եւ բոնի միջոցներով, կը ձգտէին յեղափոխական շարժում մը գրգռել, ընդդէմ ֆրանսական կառավարութեան: Անոնցմէ շատերը կապ ունէին Քանթոնի համայնավարներուն հետ:

Դատարանը՝ ամբաստանեալներէն երեքը դատապարտեց մահուան, չորսը տաժանակիր աշխատութեան, եւ մնացեալները բանտարկութեան՝ զանազան տեւողութեամբ:

Կուեպովի դէպքը կը կրկնուի

Գերման թերթերը կը յայտնեն թէ, Համպուրկի մէջ յանձնակատարութեամբ եւ փոխադրութեամբ զբաղող ռուսական կարեւոր տան մը մէկ պաշտօնեային զաւակը Շէնհոլտ, 18 տարու, առեւանգուած է Չեկայի գործակալներուն կողմէ եւ բռնի փոխադրուած նաւ մը, որ անմիջապէս խարիսխ վերցուցած եւ մեկնած է դէպի Ռուսիա:

Զոհին հայրը, որ ռուսական դատարաններուն կողմէ, ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած է, ոչ մէկ լուր ունի իր զաւկէն:

Գերման ոստիկանութիւնը քննութիւն բացաւ եւ ձերբակալում մըն ալ կատարեց:

Սակայն, Պերլինի Խ. դեսպանատան մամուլի դիւանը կը յայտնէ թէ Շէնհոլտի հայրը մահուան չէ դատապարտուած, այլ անոր զաւակը կամովին հեռացած է հօրը տունէն:

Ռումէն նախարար մը վիրաւորուած

ՊՈՒՔՐԷՇ, 21 Յուլիս.— Չորս ուսանողներ ծագումով Մակեդոնացի, ներկայացան Ներքին փոխ-Նախարարին Անկէլէսքոյի, յիշատակագիր մը ներկայացնելու պատրուակով:

Այն պահուն որ Նախարարը կը սկսէր կարդալ յիշատակագիրը, ուսանողներէն մէկը հինգ ձեռք ատրճանակ պարպեց անոր վրայ, զայն վիրաւորելով դէմքէն, կուրծքէն, ուսէն եւ բազուկէն: Ծանրօրէն վիրաւոր, Նախարարը կրցաւ ոճրագործը հալածել եւ զգետնել, արգիլելով զայն նորէն կրակելէ: Ուսանողները ձերբակալուած են: Քննութիւնը երեւան հանեց թէ ոճրին պատճառը վրէժխնդրական է: Անկէլէսքօ որ Տոպրուճայի Քալեաքրա նահանգին գիւղացիական կուսակցութեան նախագահն է, ուսանողներուն կողմէ կը նկատուի գըլխաւոր պատասխանատուն սեփականութեան վերաբերեալ օրէնքի մը: Այդ օրէնքը առանց վնաս պատճառելու Տոպրուճայի մէջ հաստատուած մակեդոնական գաղութի շահերուն, գոհացում կուտայ նոյն տեղի պուլկար և թուրք բնակչութեանց:

Ի՞նչպէս կարգի կը բերեն

Պերլինի Ս.-Դ.ներու թերթը կը գրէ թէ անցեալ ամիս, քիչ մնաց որ այլանդակ գործադուլ մը պայթէր Խորհրդ. Միութեան մէջ: Հարիւրաւոր աշխատաւորներ, նեղսրտած ամէն տեսակ զրկանքներէ, ուտելիքի անկանոն հայթայթումէն, սովէն եւայլն, վերջնագիր մը ուղղեցին կառավարութեան. ու պահանջեցին որ բաւարար քանակութեամբ օտար արտադրութիւններ հայթայթեն իրենց: Գործադուլը տեղի չունեցաւ, որովհետեւ կառավարութիւնը տեղի տուաւ, այն պատճառով որ բողոքողները ամերիկացի ճարտարագէտներ եւ մասնագէտ-գործաւորներ են, որոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն Խորհրդ. Միութեան մէջ:

Գայթակղութեան առաջքն առնելու համար էոր կառավարութիւնը տեղի տուաւ եւ հիմա. օտար աշխատաւորներու պարէնաւորումը կը կատարուի Աշխատանքի գործավարութեան մասնաւոր շտեմարաններուն կողմէ, որոնք ուզուած ապրանքները կը գնեն արտասահմանէն եւ կը ծախեն Ամերիկացիներուն:

Ռուսիա եւ Համեւրոպա

Չի կարծուիր թէ Խորհրդ. Միութիւնը պատասխանէ Համեւրոպայի մասինՊրիանի յիշատակագրին, որ իրեն հաղորդուած է առ ի գիտութիւն, առանց աշխատանքներուն մասնակցելու հրաւէրի: Այսուհանդերձ, Խորհրդ. Միութեան հակառակութիւնը հանդէպ ծրագրին, արդէն կը յայտնուի յստակ կերպով: Խորհրդ. Միութիւնը անոր մէջ կը տեսնէ իր դէմ ուղղուած դաշնակցութիւն մը եւ արդէն կը յայտնէ թէ համեւրոպական որ եւ է միութիւն կարելի չէ, քանի պետութիւնները բաժնուած են հարստահարող եւ հարստահարեալ դասակարգերու:

Սակայն, ստոյգ աղբիւրէ առնուած լուրերու համաձայն, կ'ըսուի թէ Ժընեւի նստաշրջանին բացումէն առաջ, Մոսկուա յայտարարութիւն մը պիտի ուղղէ փոքր պետութեանց, անոնց յայտնելու համար թէ միայն Խորհրդ. Միութիւնը կրնայ զիրենք պաշտպանել մեծ պետութեանց ոտնձգութիւններուն դէմ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը Ֆէյսալ, Լոնտոն հասաւ երկուշաբթի իրիկուն եւ ընդունուեցաւ Անգլիոյ Թագաւորին ներկայացուցիչին կողմէ:

ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻ, Հնդկաստանի փոխ-արքային արտօնութեամբ, բանտին մէջ տեսակցութիւններ ունեցաւ հնդիկ պետերու հետ: Երկարօրէն խորհրդակցեցաւ Հնդկաստանի ներկայ կացութեան եւ ձեռք առնուելիք միջոցներուն մասին. տեսակցութեան արդիւնքը դեռ անծանօթ կը մնայ:

ԱՄԵՐԻԿԱ կը խեղդուի տիրող տաքէն: Շաբաթ օր 54 տարիէ ի վեր չտեսնուած տաք կը տիրէր Նիւ Եորքի մէջ՝ ջերմաչափը բարձրացաւ 35 սանդիկրատի: Հարիւրաւոր անձեր գիշերեցին բացօթեայ, ծովեզրը կամ լոգարանին մէջ, չխեղդուելու համար: Զանազան վայրերու մէջ տաքէն մեռած են 24 անձեր:

ՀԱՑԻՆ ՔԻԼՕՆ Փարիզի մէջ բարձրացաւ 2 ֆր. 25ի, ցորենի եւ ալիւրի գիներուն յաւելման պատճառով:

ՆԱԽԱԳԱՀ Հինտէնպուրկ արդէն երկու օր է որ սկսած է այցելել Հռենոսեան ազատագրուած երկիրները, ուր մեծ խանդավառութեամբ կ'ընդունուի ժողովուրդին կողմէ:

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ կարգ մը վայրերու մէջ, անջատողականներու դէմ ցոյցերը կը շարունակուին:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ
ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

ԿԱՅԾԱԿ.— Այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Գրադարանի սրահը:

ՔԵՌԻ.— Այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ճանկէօզեանի ճաշարանը:

ՎՐԷԺ.— 25 Յուլիս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Գրադարանի սրահը:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ.— 25 Յուլիս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի սրահը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր եւ անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ
Ռոստոմ, Քրիստափոր եւ Իշխան ենթակոմիտէները վաղը Հինգշաբթի. իրիկուն ծանօթ հաւաքատեղին:
Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՍԵՐԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Այս Կիրակի Շավիլի անտառին մէջ
կը նախագահէ Ընկ. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

ՌՈՍՏՈՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄԸ
Այս Կիրակի Սէն Քլուի անտառը առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ
կը խօսի՝ Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Պարեր եւ անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ մատչելի գինով
Բաժակի մրցման կը մասնակցին Մարսէլի, Իթալիի, Սէվրանի եւ Շավիլի խումբերը:
ժամադրավայր Pavillon Bleuի (Սէն Քլու) առջեւ ժամը 9ին:
Առաջնորդներ պիտի սպասեն ժամը 9—3

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ
"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)
Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ
ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 30 Յուլիս
30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին:
Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur le Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65:
Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր:
Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն: Արագ եւ մաքուր աշխատանք: Գիրքերու ՎԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ:
Կը ստանձնենք տպագրական ամէն տեսակ գործեր:

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30էն, Գրադարանի սրահը: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԼԻՈՆԻ Վրէժ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1: Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն եւ իր խումբերու բոլոր ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկ. Յովհ. Ուզունեանի իր տիկնոջ ՎԵՐԳԻՆԷ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ «Հայ Սկաուտներ» միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հաւաքոյթի կը հրաւիրէ իր գայլուկներն ու արձանագրուիլ փափաքողները վաղը առաւօտ ժամը 9ին, 90 Rue Stanislas Torrents.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ
Նոր գիրքը
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (իր գրական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ):
դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St Martin: գին՝ 5 ֆրանք:
փոստի ծախք չկայ

Կ'ուզուի վարպետ գործաւոր մը, որ գիտնայ կօշիկի նորոգութեան վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները: Ֆրանսերէն խօսիլը պարտաւորիչ է: Լաւ պայմաններ: դիմել՝ Crepocuire, 71 Rue Rébéval, Belleville.

Կ'ուզուի հաւաքածոյի համար ընդհանուր պատերազմի միջոցին հրապարակ հանուած թրքական թղթադրամներ: Դիմել՝ 4 Rue Pinel. Paris (13).

Ծախու է մեկնումի պատճառաւ դերձակի վերաբերեալ իրեղէններ (մեքենայ, սեղան եւայլն): Դիմել Պ. Յ. Ֆէրմանեանի, 41 Rue Boucherie, Paris (5): Մէթրօ Սէն Միշէլ:

Վարձու է 100 քառ. մէթր տարածութեամբ լուսաւոր եւ օդասուն արհեստանոց մը որ ունի նաեւ երկու սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Յարմար ամէն գործի: Պայմաններու մասին դիմել Պ. Մ. Աղաբէկեանի, 35 Rue Emile Desveaux, Մէթրօ՝ Place des Fêtes.

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ ՄԸ
2 սենեակ, entrée եւ խոհանոց, օդաւէտ, կեդրոն տեղ, մառշէի մօտ, Port de St. Cloudէն 8 վայրկեան: Դիմել ամէն օր Billancourt, 1 Rue Liot 4րդ յարկ (աջ) Լ. Սուրէնեանի, առանց հանդիպելու քոնսիէրժին:

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ Լէգէոնի եւ Ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէն
Կ'ընդունի ամէն օր բացի Կիրակիէ ժ. ը 10էն 12եւ ժամադրութեամբ
134 Rue Blomet, Ռէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ: Կը կատարէ ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), ՏԻԱԹԵՐՄԻ բոլոր կիրառումները, ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են:
Թոքախտաւորներու pneumothoraxի գործողութիւն, մասնաւոր շիջուկ եւ պատուաստ:
Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադրական, քնէածական եւ ֆրէօտեան մեթոտներ:
Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ'այցելէ նաեւ հիւանդներու:
Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Métro Convention, Autob. X. եւ AG.
Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO
VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN
24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert
Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:
Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

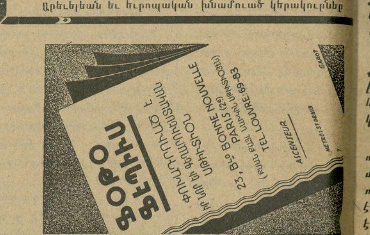

Նորաձեւ գլխարկներ
Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ: դիմեցէք B. Jaret ֆիրմային հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքած ամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Ցասմիկ Դաւիթօֆի: Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով: Հասցէն շատ դիւրին, 4 Rue de la Collegiale Ա. յարկ (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ:

Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ
31 Ave. des Gobelins. Paris (13) Մէթրօ՝ Gobelins
Արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ՝ լաւ եւ աժան
Ապսպրանքները կը յանձնուին տուները

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ
փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),
150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով
ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le revenu գործողութիւնները:
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ
Կրնամ ձեզ դիրծ պահել Chiffred'Affairesի եւ BénéficesCommerciauxի տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, առաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ apprenti ունենաք:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

STUDIO D'ART MANOUK
Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝
116 La Canebière
ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով: վճարումներու դիւրութիւն: Չափաւոր գին:
ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Ա
եւ նոր մեթոտով դարմանում
եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ
հիւանդութեանց (ֆրանկախտ,
մամիզ.) եւ վարխսի: Մասն.
ատթուառ: Խղճամիտ եւ արագ
հրդացկութ. ամէն օր 9—12,
Երեկոյ 9—12.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant H. STEPHA

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ 1930
24 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1321 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՐԻԱՆԹԱՍԻՈՆԸ

Թրքական օրիանթասիոնի մասին ընդհանուր ճակատով մը հրապարակ եկող ռամկավար «կուսակցութիւն»ը կարող է շատ եռանդ վատնել, յատկապէս վարկաբեկումներու համար: Թողունք որ այդ զարտուղի ճանապարհով ընթանայ, որքան հաճելի է իրեն: Բայց ամբոխավարութիւնը շլացուցիչ առաջնորդ մըն է: Ռամկավարականները ամբոխավարութեան ետեւէն վազելով, թերեւս անկախ իրենց կամքէն, ոտքով-գլխով ինկած են ընթացիկ քաղաքականութեան սահմաններուն մէջ:

Դաշնակցութեան վերագրուած «թրքական օրիանթասիոն»ի խնդիրը անիրաւ ու անհիմն քննադատութեանց և հայհոյանքի նիւթ դարձնելով, ռամկավար մամուլը, առանց անդրադառնալու իր պատկանած կուսակցութեան անցեալին և առանց նոյն իսկ չափելու անոր ներկան, տոնքիշոտական ձեւեր կ'առնէ ըսելու թէ՝ Դաշնակցականները այս ինչ ու այն ինչ տեղերը չկռուեցան, դարաւոր թշնամիին հետ համաձայնութեան եկան, Ալեքսանդրոպոլի Դաշնագիրը ստորագրեցին...Մնացած շարանը ռամկավարներէն հարցուցէք:

Ուրեմն, էական եզրակացութիւնը որ կարող ենք հանել այդ քննադատութիւններէն, այն է թէ ռամկավար «կուսակցութիւն»ը անցեալի մէջ դէմ եղած է թրքական օրիանթասիոնին, և հիմա ալ դէմ է: Աւելին. կարծես թէ Թուրքին դէմ միակ կռուող ուժը կը հանդիսանայ:

Աւելորդ փոխասացութեան տեղի չտալու համար վէճի առարկայ չդարձնենք մեր հակառակորդներու անկեղծութիւնը, և մեր ուշադրութիւնը կեդրոնացնենք այն էական կէտին վրայ, որ կը շօշափէ հայ-թրքական յարաբերութեան խնդիրը: Պարզ է բոլորին որ Հայերու և Թուրքերու միջեւ գոյութիւն ունեցած է ծանր ու արիւնոտ դատ մը և տակաւին այդ դատը կը շարունակուի: Պարզէն աւելի նոր հայ ժողովուրդը այդ դատին լուծման համար կռուած է և պիտի շարունակէ կռուիլ, մինչեւ իր լիակատար ազատութիւնը: Կը նշանակէ. հայ-թրքական յարաբերութիւնները թշնամական են: Ամէնէն յետին մարդու համար իսկ այս իրողութիւնը խնդրոյ առարկայ չէ:

Հայ ժողովուրդը կամ անոր բաղկացուցիչ հատուածները ի՞նչ դիրք կրնան բռնել հայ-թրքական հակամարտութեան մէջ: Երեք հաւանականութիւններ նկատի առնենք: Առաջին, անողոք կռիւ, մինչեւ արդար դատի լուծումը: Երկրորդ, թրքական օրիանթասիոնով և սիրաշահութեամբ Թուրքերուն հետ հաշտ ապրիլ և ստանալ անոնցմէ ինչ որ կարելի է, հակառակ պարագային՝ ենթարկուիլ: Երրորդ, խոշոր հայ զանգուած մը ունինք, որ ոչ թրքական օրիանթասիոնի և ոչ ալ հակաթուրք քաղաքականութեան կը հետամտի, պարզօրէն քաղաքականութիւն չունի և հաշտուած է իր ճակատագրին:

Չենք ուզեր այս երրորդ հատուածի մէջ զետեղել մեր հակառակորդը: Չենք կարող նաեւ «թրքական օրիանթասիոն»ը ընդգրկող հոսանք մը նկատել ռամկավար խմբակը, որովհետեւ այդ ուղղութեան դէմ ծառացած կը տեսնենք զայն: Հետեւաբար կը մնայ առաջին ուղղութիւնը, որ կը պարտադրէ անընդհատ և անողոք պայքար Թուրք պետութեան և Թուրք ազգին դէմ՝ յանուն հայ ժողովուրդի ազատագրութեան:

Արդ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 10րդ Ընդհ. Ժողովը (1915) և 11րդ Ընդհ. Ժողովը (1829) յայտարարեց որ պիտի շարունակէ պայքարիլ Թուրքիոյ դէմ դիւանագիտական, ֆիզիքական և տնտեսական ճանապարհներով, մինչեւ որ մեր դարաւոր թշնամին զիջի նկատի առնելու Հայերու արդար իրաւունքները: Այսպիսով, Դաշնակցութիւնը առաջին գծին վրայ է, և կը կարծէ թէ հայ ժողովուրդը չի կրնար և իրաւունք չունի անտարբեր դիրք բռնելու և ոչ ալ թրքական օրիանթասիոնի մը հաւատալու: Եւ քանի որ ռամկավարականները թրքական օրիանթասիոնին դէմ են և հակաթուրք տրամադրութիւններ ցոյց կուտան, գոնէ Դաշնակցութիւնը քննադատած ժամանակ, իրաւունք ունինք յուսալու որ անոնք խօսքէն գործի պիտի անցնին, մեզ հետ միասին պայքարի մէկ ճակատի վրայ կանգնելու համար:

Հրաւէրը պարզ է: Ռամկավարները փոխանակ շատախօսութեամբ զբաղելու, փոխանակ սոր-անոր սեւցնելու «թրքական օրիանթասիոն»ի յերիւրանքներով, ճանապարհը բաց է հակաթրքական քաղաքականութեան առջեւ: Այդ ուղղութեամբ գործեր շատ կան, որոնք կը պահանջեն կազմակերպութիւն, բարոյական և նիւթական զոհողութիւն և հայրենասիրական անխախտ կամք: Եթէ անկեղծ են մեր հակառակորդները, Դաշնակցութեան դէմ ամէն օր սպառած իրենց ուժը թո՛ղ յատկացնեն գործին, որ ամէնէն մեծ վկայականը պիտի ըլլայ իրենց քաղաքական ուղղութեան:

Եւ եթէ այսպիսի կարեւոր խնդիրներու մասին հրապարակով անյարմար կը նկատեն բան մը ըսելու, գնահատելի կը գտնենք իրենց «դիւանագիտական» յատկութիւնը և կը հրաւիրենք որ մեր ականջին փսփսան: Մեր հասցէն ծանօթ է:

Այլապէս լռել և հրապարակէն քաշուիլը նուազագոյն առաքինութիւնն է, որ կրնանք պահանջել անոնցմէ:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ՄԱՍԻՆ

«Նոր Օր» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յուլիս 18).

— «Արտագաղթը կանգ առաւ: Արժանթինի ճամբան ալ գոցուեցաւ: Նոր շարժում մը կայ Ֆրանսա գաղթելու: Եթէ չըլլային անցագրային խստութիւններն ու դժուարութիւնները, մինչեւ հիմակ պարպուած կ'ըլլար Յունաստանը հայերէ. ինչպէս միշտ, այս անգամ տը միակ ապրուստի մտահոգութիւնը չէ որ բազմութիւնները շարժման մէջ կը դնէ:

Շատեր ձանձրացած իրենց միջավայրէն եւ միօրինակ ապրելակերպէն, նաւ կը նստին նոր քաղաքներ տեսնելու բաղձանքով: Մասնաւորապէս Փարիզը անդիմադրելի գրաւչութիւն ունի: Մագնիսի պէս կը քաշէ հայ գաղթականը, ինչ վիճակի ու դիրքի տէր ալ ըլլայ:

Կան որ գոհ չեն իրենց վիճակէն ու ճամբայ կ'ելլեն աւելի հանգիստ ու աւելի տանելի կենցաղ ունենալու համար Ֆրանսայի մէջ. իսկ բանուորները գիտնալով հանդերձ որ Ֆրանսայի մէջ գերիներու պէս պիտի գործածուին հանքերու ու սեւ աշխատանքներու մէջ, աչք կը գոցեն ու նաւ կը նստին, պարզապէս շաբթուան վեց օրը աշխատելու մտահոգութեամբ:

Ձեն խորհիր ու խորհիլ անգամ չեն ուզեր որ ինչ որ կը փնտռեն, կը յուսան գտնել Ֆրանսայի մէջ, չպիտի գտնեն ու հիասթափ պիտի ըլլան.

Մօտ ամիսէ մը ի վեր, մեր մէջ կը գտնուի «Յառաջ»ի խմբագիր ընկ. Շ. Միսաքեանը, որ լաւատեղեակ է Ֆրանսահայութեան ազգային, ընկերային, ընտանեկան ու տնտեսական կեանքին, նիստ ու կացին եւ ապրումներուն:

Մեր ունեցած յաճախակի տեսակցութեանց ընթացքին, շատ անգամ երբ խօսք կ'ըլլայ Ֆրանսա գաղթելու մասին, ընկ. Միսաքեան Թախանձագին կը յանձնարարէ չշարժիլ Յունաստանէն.

— Այս կեանքը, ընտանեկան եւ ընկերային այս շնչելի մթնոլորտը Ֆրանսայի մէջ չէք գտներ. Ֆրանսահայութեան տարիները հաշուուած են. բանուորներուն կեանքը տաժանելի է, կը մաշին ու կը հատնին: Այստեղ, դուք աւելի երջանիկ էք. աւելի զուարթութիւն կայ այստեղի խրճիթներուն, քան թէ Ֆրանսայի պանդոկներուն մէջ բնակող հայ ընտանիքներու մէջ.

Յունաստանէն Արժանթին գաղթողները եթէ 1000 մարդ հաշուենք, այս թիւէն հազիւ 10 մարդ կրցած են սեփական գործ ունենալ: Հարիւր մարդ իբրեւ բանուոր կ'աշխատի գործատուններու մէջ եւ հարիւր մարդ եւս կը զբաղի մանրավաճառութեամբ: Լաւագոյն պարագային քաղաքին 250ը միայն գործի տէր դարձած է եւ կերպ մը կ'ապրի: Մնացեալ 750ը մնացած են բաղդին, եթէ գործ գտնեն՝ կ'աշխատին շաբաթը մէկ կամ երկու օր: Իրական պատկերը այս է դժբախտաբար.

Կը բաւէ որքան շլացուցիչ ծանուցումներէ ու խոստումներէ խաբուեցանք. քիչ մը ուժ տանք մեր դատողութեան եւ ամէն բանի մօտենանք իրատեսի ակնոցով:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ստոյգ լուրեր կը պակսին քիւրտ ապստամբական շարժման մասին: Սակայն, Թրքական խոստովանութեամբ իսկ, կը հաստատուի թէ բոլշեւիկեան յեղափոխական ? կառավարութիւնը կը գործէ ընդդէմ քիւրտերուն եւ հարստահարուած ժողովուրդի մը ազատագրական շարժումը խեղդելու համար, կ'օգնէ Թուրքերուն, նոյնիսկ հակառակ այս վերջիններու կամքին: Միւս կողմէ Թուրքերը կը շարունակեն խոստովանիլ թէ կը պատժեն !!! այն գիւղերը, որոնք կ'օգնեն կամ օգնած են ըմբոստներուն. իսկ Թուրք բառարանին մէջ, գիտենք թէ պատժել կը նշանակէ ջարդել.

Ստորեւ կուտանք Թրքական աղբիւրէ առնուած հետեւեալ լուրերը.

Ռուսները կ'օգնեն Թուրքերուն

ԳԱՐԱՔԷՕՍԷ, 17 յուլիս.— Այն միջոցին երբ ընդհարումները կը շարունակուէին մեր զինուորներուն եւ այն աշիրէթներուն միջեւ որոնք Արարատի փէշերուն մօտ, Իգդիրի ենթակայ Քոնաքլար գաւառակին վրայ յարձակած էին, ռուս սահմանապահներու հրամանատարը լուր կը ղրկէ մեր հարիւրապետին եւ կ'ըսէ թէ իր կառավարութենէն հրահանգ ունի ի հարկին օգնելու մեզի: Այս պարագան հաղորդելով, ռուս հրամանատարը պատասխան կ'ուզէ:

Մեր հարիւրապետը շնորհակալութիւն կը յայտնէ, բայց կ'աւելցնէ թէ իր ուժերը բաւական են ամէն առեն դիմադրելու ըմբոստներուն:

Պաշարուած են

«Փոլիթիքա»յի թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ Գարաքէօսէէն 17 թուականով.—

Մեր սաւառնակները այսօր ալ ռմբակոծեցին Աղրը Տաղի (Արարատ) ըմբոստները:

Լերան 4000 մէթր բարձրութեան վրայ գտնուող մասերը ռմբակոծուած առեն, պարսիկ հողէն գնդացիրով կրակ բացուած է մեր սաւառնակներուն վրայ:

Մասնաւորապէս այս միջադէպը ուշադրութիւն գրաւած է: Բացորոշ է թէ այս գործողութիւնը կատարուած է, ըմբոստները պաշտպանելու համար:

Ամէն կապ կտրուած է ըմբոստներուն և շրջակայ մեր գաւառակներուն ու գիւղերուն միջեւ, և իրական շղթայ մը կազմուած:

Թուրքիոյն բարեկամական դաշինք

Յունաստանի արտաքին նախարարը աւարտեց Թուրքեւհելլէն բարեկամական եւ նաւային հաւասարութեան ծրագրին ուսումնասիրութիւնը: Այսծրագիրըոր թեթեւ բարեփոխութիւններ կը պարունակէ Թուրքիոյ ներկայացուցած ծրագրին վրայ, ընդունուած է հելլէն կառավարութեան կողմէ:

Արտաքին նախարարը այս օրինագիծը պիտի յանձնէ Թուրքիոյ դեսպանին: Քիչ առենէն բանակցութիւններ պիտի սկսին այս դաշնագրին համար, եւ աւարտելէն վերջ պիտի սկսին առեւտրական դաշնագրին բանակցութիւնները:

Իրաւասու շրջանակներու համաձայն, դաշնագիրներուն ստորագրութիւնը միաժամանակ տեղի պիտի ունենայ:

Նոր միջադէպեր Եգիպտոսի մէջ

Եգիպտոսէն տրուած լուրերու համաձայն, նոր խռովութիւններ ծագած են Փորթ-Սայիտի մէջ: Ամբոխը փորձեց կրակի տալ թաղապետական ախոռները, բազմաթիւ պաշտօնեաներ վիրաւորուեցան: Հրշէջ խումբը որ փութացեր էր կրակը մարելու, յարձակման ենթարկուեցաւ: Ասոր վրայ, ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ, վիրաւորելով 15 անձեր:

⁂ Գահիրէի մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 1021 անձեր, վերջին դէպքերուն հետեւանքով: Անդորրութիւնը վերահաստատուած ըլլալ կը թուի:Թէեւ, զինուորական ջոկատները միշտ պատրաստ կը սպասեն, գործելու ի հարկին:

Սըտքը փաշա յանձնարարեց Ֆուատ թագաւորին որ Վաֆտ կուսակցութեան պատկանող երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու կողմէ տրուած խնդրագիրը՝ Խորհրդարանի վերաբացման համար, նկատի չառնէ: Սըտքը փաշա կը նկատէ թէ այդ խնդրագիրը հակասահմանադրական է:

Եօթանասուն հոգինոց ուղտահեծ զօրքերու ջոկատ մը ղրկուեցաւ Սուէզի վրայ, ուր յեղափոխականները կը տիրեն քաղաքին:

Վերջին դէպքերուն հետեւանքով, Գահիրէի մէջ սպաննուած են ընդամէնը 6 հոգի եւ վիրաւորուած՝ 68: Իսկ Փորթ-Սայիտի մէջ՝ 2 սպաննեալ, 75 վիրաւոր, որոնց 47ը ոստիկաններ:

Ռիկով՝ Պերլինի դեսպան

Պերլինի բոլշեւիկեան դեսպան Կրեստինսկիի տեղ որ կ'անցնի խորհրդային արտաքին գործավարութեան մէջ՝ եւրոպական դիւանին գլուխը, կը կարծուի թէ Պերլինի դեսպան պիտի նշանակուի Ռիկով՝ Գործավարներու Խորհուրդին Նախագահը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՏԸ

ՎՃՌԱԲԵԿԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Սանասարեան խանի դատի մասին վճռաբեկ ատեանին տուած որոշումը հաղորդուած ըլլալով Պոլիս, Քաղաքային Բ. ատեանը կոչնագիր ղրկեց Պատրիարքի փոխանորդներուն եւ կուսակալութեան, ամրան արձակուրդէն յետոյ ներկայանալու իրեն եւ շարունակելու դատը:

Վճռաբեկին որոշմնագիրը, որ կազմուած է յունիս 18ին, պարզելէ յետոյ դատին փուլերը, կ'եզրակացնէ.

«Կրօնական առանձնաշնորհներու ջնջուած ըլլալը ազդեցութիւն չունի այս դատին վրայ: Կտակագրին (վագֆնամէ) միւթեվելլիութեան վերաբերեալ տրամադրութիւնը կը պատկանի Պոլսոյ Հայոց կրօնական գործերու վարիչին, ամէնէն բարձր հոգեւոր աթոռին. եւ թերթածրարին մէջ գտնուող վաւերագրերը բաւական են հաստատելու այս ձեւով հոգեւոր աթոռի մը գոյութիւնը:

«Ի զօրու եղող սկզբունքները կը տրամադրեն որ եթէ վագֆի մը միւթեվելլիութիւնը առանց վէճի որոշուի, միւթեվելլին պէտք չունի դատաւորին վճիռին եւ ինքնին միւթեվելլի կ'ըլլայ վագֆին»,

«Դատախազ կողմը, հոգեւոր հանգամանքով այդ աթոռը գրաւած ըլլալով, դատ վարելու իրաւունք ունի»:

⁂ Ինչպէս կը տեսնուի, ներկայ վճռագիրը շատ աւելի նպաստաւոր ու վճռական է, քան ասկէ առաջուանը: Որովհետեւ, այժմ արդէն վճռաբեկը իր ընդհ. ժողովով կ'ըսէ թէ Պատրիարքութիւնը գոյութիւն ունի իբր հոգեւոր կեդրոն եւ Պատրիարքը իրաւունք ունի դատ բանալու իբր միւթեվէլլի:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ

Ընկերային ապահովագրութեանց օրէնքին դէմ, համայնավար գրգռութիւնները կը շարունակուին յամառութեամբ եւ կը յաջողին ճարտարարուեստի կեդրոններու մէջ, բողոքի եւ ցոյցի մղել բազմաթիւ դժգոհներ:

Առջի օր Ժավէլ (Փարիզ), Սիդրոյէնի գործատան մէջ 600 բանուորներ դադրեցան աշխատելէ, բողոքելու համար օրէնքին դէմ: 3000ի մօտ գործաւորներ հետեւեցան անոնց: Գործադուլը կարճ տեւեց:

Լիլի մէջ, մետաղագործական 60 գործարաններ ստիպուեցան փակել իրենց դուները: Բանթողներու թիւը կը հասնի 12000ի: Համայնավարներու կողմէ կազմակերպուած մեծ հաւաքոյթէ մը վերջ, հակառակ ոստիկանական արգելքին, ցուցարարներն ուզեցին թափօր կազմել: Բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց զանոնք: 4 համայնավարներ ձերբակալուեցան:

Ռուէնի մէջ, բողոքի շարժումը որ ծայր տուեր էր անցեալ շաբթու, յանգեցաւ գործադուլի: Հիւսկեղէնի 6000 գործաւորներ բանթող յայտարարած են, եւ շարժումը երթալով կը ծաւալի:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ, ոստիկանները երեւան հանեցին 2500 սնտուկ ոգելից ըմպելի: Սնտուկները զետեղուած էին բեռնատար նաւու մը մէջ: Բոլորը գրաւուեցան, 500,000 տոլար արժէքով եւ նաւուն մէջ գտնուած 10 անձեր ձերբակալուեցան:

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Որքան հետաքրքրական ու զարմանալի են քաղաքական աշխարհի ճանապարհները: Դեռ մինչեւ երէկ ոխերիմ թշնամիներ՝ իսկ այսօր, արդէն իրարու հետ բարեկամացած:

Յոյն ժողովուրդն ու իր կառավարիչները երբ 1919ի զինադադարէն վերջ՝ իրենց մէկ քանի տասնեակ դարերու քաղաքակըրթութիւնը վահան բռնած, ձեռնարկեցին փոքր Ասիոյ արշաւանքին, պահ մը հանրութեան թուեցաւ թէ անոնց ձեռք բերած յաջողութիւններու շնորհիւ, Մերձաւոր Արեւելքի կերպարանքը պիտի փոխուէր: Սակայն որքան կարճատեւ, փխրուն եւ խաբուսիկ եղաւ այդ հրճուանքը, շնորհիւ յունական պարտութեան:

Հարուածը որքան ծանր այնքան վճռական էր, հետեւաբար այս տխուր իրականութեան առջեւ, Յոյներուն ուրիշ բան չէր մնար բայց եթէ համակերպիլ: Այս աղէտին երբ ուղղակի հետեւանք, անոնք ստիպուեցան մի անգամ ընդմիշտ հրաժարիլ Փոքր Ասիայէն եւ մեծ պատերազմի ընթացքին, իրենց բերած մասնակցութեան փոխարէն բաւականացան ընդունելով Մակեդոնիան, Թրակիոյ մէկ մասը եւ քանի մը կղզիներ:

Պէտք է ըսել՝ որ եւրոպական մասին մէջ հողային այս ընդարձակումը Յունաստանին շատ սուղի կը նստէր, որովհետեւ Իզմիրի անսպասելի դէպքէն վերջ, Թուրքեւհելլէն յարաբերութիւններու վատթարացումէն աւելի, ստեղծուեցան նաեւ ընկերային ու տնտեսական այնպիսի կնճռոտ հարցեր, որոնց լուծումն անկասկած, եթէ ոչ անկարելի գոնէ դեռ շատ կրնար երկարիլ, եթէ երրորդ տէրութիւն մը Իտալիան՝ իր արեւելեան Միջերկրականի աւազանին մէջ բռնած քաղաքականութեամբ չուզէր միջամտել:

Ուրիշ առթիւ՝ վերոյիշեալ գօտիին տակ, Իտալիոյ բռնած քաղաքականութեան ակնարկելով, յիշած էինք նաեւ 1920ի գարնան, Հռոմի ու Միլանոյի մէջ տեղի ունեցած տեսակցութիւնները՝ օտար մէկ քանի պատասխանատու անձնաւորութիւններու որոնց մէջ էին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարները: Իսկ նոյն տարուան վերջերը, Իտալիոյ արտաքին նախարար Կրանտի, այցելութիւնները փոխարինելու նպատակաւ կը մեկնէր դէպի Աթէնք եւ Էնգիւրի: Արդ, շատ հաւանելի է՝որ սակէ մէկ քանի շաբաթ առաջ ստորագրուած Թուրքեւհելլէն համաձայնութիւնը, իր ծնունդը առած է այս տեսակցութիւններէն:

Երկու տէրութեանց միջեւ գոյացած այս համաձայնութիւնը՝ զմեզ բնաւ պէտք չէ ապշեցնէ, քանի որ դէպքերու բնական բերումն ալ այդ կը պահանջէր: Հելլէն խորհրդարանին առջեւ, Վենիզելոսի ըրած յայտարարութենէն վերջ՝ թէ Յունաստան այլեւս չորսուկէս դարէ ի վեր երազած Բիւզանդական կայսրութեան ու Արշիպեղագոսի մէջ ձեռք ձգելիք գերակշռութեան մեծղի ծրագրէն կը հրաժարէր, իսկ Թուրքիան եւս իր կողմէն՝ Թրակիան գրաւելու ոչ մէկ դիտաւորութիւն ունենալը հաւաստալէ վերջ, այլեւս ոչինչ կ'արգիլէր որպէսզի ստեղծուած այս նոր միայնութեան վրայ, երկու կառավարութիւնները համաձայնութեամբ մը, փոխադարձաբար երաշխաւորէին արդէն գոյութիւն ունեցող «statu quo»ն: Մէկ խօսքով, իրարու հետ հասկացողութեան մը գալու պէտքը արդէն հասունցած էր, կը մնար միայն այդ ուղղութեամբ մղում մը տալ, եւ ահա այդ ալ ճիշդ Իտալիոյ միջնորդութիւնը կատարեց:

Այս համառօտ նկարագրութենէն վերջ՝ տեսնենք թէ ի՞նչ կը պարունակէ Թուրքեւհելլէն համաձայնագիրը որ Էնգիւրիի մէջ ստորագրուեցաւ, Թուրքիոյ կողմէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյէն, իսկ Աթէնքի կառավարութեան կողմէ, դեսպան Փոլիգրոնիատէսէն: Շնորհիւ այս համաձայնութեան՝ ցարդ 1922ի Իզմիրի աղէտէն առկախ մնացած բազմազան հարցերը վերջնական կարգադրութեան մը կը յանգին: Յունաստան յանձն կ'առնէ վճարել 425,000 անգլիական ոսկի, որ է ըսել շուրջ 42 միլիոն իտալ. ֆրանք, որոնցմէ 12 միլիոնը պիտի տրուի այն Թրքահպատակներուն, որոնք իրենց ինչքերը արեւմտեան Թրակիոյ մէջ կորսնցուցին. 15 միլիոն պիտի յանձնուի Թուրքեւհելլէն խառն յանձնախումբի մը, որպէսզի այժմ Պոլիս հաստատուող յոյն Թրքահպատակներուն փոքր Ասիոյ մէջ կրած վնասները հատուցանէ. իսկ մնացած 15 միլիոնն ալ պիտի երթայ ի նպաստ այն յոյն փախստականներուն, որոնք ներկայիս Թուրքիա վերադառնալ չկարողանալով ստիպուած են փոքր Ասիա թողուլ իրենց ինչքերն ու կալուածները:

Ասոնց փոխարէն, Թուրքերն ալ իրենց կողմէ յանձն կ'առնեն՝ Պոլիս հաստատուող հելլէնահպատակներուն վերադարձնել իրենցմէ գրաւուած կալուածները, միեւնոյն ժամանակ արտօնութիւն տալով որ այս վերջիններս կարողանան Թուրքիա մնալ:

Այժմ ամէն բան ենթադրել կու տայ թէ վերոյիշեալ համաձայնութիւնը երկու տէրութեանց խորհրդարաններու կողմէ վաւերացուելէ վերջ՝ ծայր տրուելիք այս նոր շրջանի սկզբնաւորութեամբ, երկողմանի անկեղծ դիտումով յետապնդուի աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակելու գաղափարը, եւ անշուշտ ի մօտոյ վարչապետ Վենիզելոսի դէպի Էնգիւրի կատարելիք ճամբորդութեան առթիւ, աւելի արդիւնաւոր, վաճառականական ու քաղաքական (ինչպէս է երկու նաւատորմիղներու հարցը) դաշնագրութեան մը հիմունքն ալ կը դրուին. որովհետեւ յարաբերութեանց բարւոքումը այս երկու ժողովուրդներու միջեւ, որոնք դարերու ընթացքին կողք կողքի ապրելով, աւելի զիրար ատած են քան սիրած, թերեւս պիտի նպաստէ Մերձաւոր Արեւելքի անդորրութեան պահպանման:

ՆԱՀԻՐ

ՑՈՒՐՏ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ
ԴԺՈԽՔ՝ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրէ ի վեր, առատ անձրեւներու հետեւանքով ձմեռնային ցուրտ կը տիրէ Լոնտոնի մէջ:

Կարգ մը թերթեր մինչեւ իսկ Լոնտոնի ամառնային... այս եղանակը բաղդատութեան կը դնեն դեկտեմբերի եւ յունուարի ցուրտերուն հետ:

Իսկ Նիւ-Եորքի մէջ, տաքին հետեւանքով, քաղաքէն փախողներու թիւը կը հասնի մէկ միլիոնի: 80,000ի կը հասնի թիւն անոնց, որոնք գիշերը բացօթեայ անցուցին, ոստիկանական հսկողութեամբ:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Ես արդեօ՞ք շատ խստապահանջ եմ, կը խորհիմ երբեմն, իմ քննադատութեանցս մէջ, երբ կարգը կուգայ կարծիք յայտնել մեր ազգային շրջանակի իրադարձութեանց վրայ. կը պատահի նոյնիսկ որ ըսեն ինծի թէ անտեղի բաղդատութիւններ կ'ընեմ եւ կը վշտացնեմ, ազգային արժանապատուութեամբ կամ աւելի ճիշդ հպարտութեամբ լեցուն փափուկ որտեր... Ամէն անգամ որ ֆրանսական թատրոն մը երթալու առիթը կ'ունենամ, խաղարկութիւնները այնքան կը տպաւորեն զիս, որ մեկնումի պահուն կը խորհիմ թէ ինչո՞ւ մենք ալ չունենանք լաւ թատրոն մը ուր կարող ըլլայինք լսել տաղանդաւոր դերասաններ, ճշմարիտ արուեստագէտներ, կարող՝ գոհացնելու ընտրեալ հասարակութեան մը կրթուած ճաշակը:

— Ինչո՞ւ կը բաղդատես կ'ըսեն ինծի. միթէ բաղդատութեան եզր կարելի է գտնել հայ եւ ֆրանսական թատրոնին միջեւ, եւ քննադատել մերինները որ ամէն ճիգ ի գործ կը դնեն, հակառակ բազմաթիւ արգելքներու, հայ թատրոնը կանգուն պահելու համար: Ինծի կը թուի թէ այս պատճառաբանութիւնը անհեթեթ է եւ անընդունակ մէջտեղ բերելու ու քաջալերելու իրական տաղանդներ, որ դժբախտաբար ներկայիս չունին համեմատութիւն մը կը կազմեն: Եթէ գոյութիւն ունի, ինչ որ յուսալի է, ընտրեալ հայ դասակարգ մը, որ իր գնահատութիւնը կը բերէ օտար արուեստագէտներու, նոյնինքն այդ դասակարգը հաճոյքով եւ նախանձախնդրութեամբ իր գնահատութիւնը կը բերէ հայ արուեստագէտներուն, որոնք, անկասկած կ'ընդունին որ օտար արուեստագէտներու մէջ հարազատ տաղանդներ չեն պակսիր: Արդ, ինչո՞ւ չօգտուիլ այս միջավայրին մեծ դպրոցէն, երբ բացառիկ առիթ մը կը ներկայանայ տեսնելու եւ ուսումնասիրելու արուեստի բոլոր ճիւղերը եւ անոնց նուրբ ելեւէջները: Եթէ հայ դերասանները կը փափաքին իսկապէս հասնիլ արուեստի բարձրութեան, պէտք է աշխատին գրաւել դժուարահաճները, այսինքն անոնք որ վարժուած են ըմբոշխնել ֆրանս. թատրոնին հարազատութիւնը եւ բնականութիւնը:

— Պիտի պատասխանուի որ քաջալերութեան պակասը եւ հայ արուեստին, մասնաւորաբար հայ դերասանին նիւթական անորոշ կացութիւնն է որ ձգած են հայ թատրոնը իր այսօրուան վիճակին մէջ, եւ ատոր պատասխանատուն դերասաններէն առաջ, ինքը հայ հասարակութիւնն է — անկասկած, բայց տարօրինակ է որ նոյն այդ պայմաններուն մէջ, ատոնցմէ ուրիշ ճիւղերուն մէջ, հայ տաղանդաւոր ուժեր գոյութիւն ունին, եւ ես կը համարձակիմ ըսել թէ, իրական տաղանդներու պակասն է աւելի որ անտարբեր կը թողու հանրութիւնը, որ շատ մը անօգուտ փորձերէ ձգայնացած՝ կը խորհի թէ հայ թատրոն երթալը իրեն համար ժամանակի կորուստ է: Ասոր անոնց համար չէ ընականաբար, որ ամէն տեղ կը վազեն, եւ չեմ մեղադրեր զիրենք, ոչ թէ իրենց արուեստասէրի ճաշակին գոհացում տալու, այլ պարզապէս անոր համար որ հայ միջավայրին կարօտը ունին եւ ատիկա զիրենք կը բաւականացնէ: Իմ փնտռածս դերասանական արուեստի տաղանդներ են. կա՞ն արդեօք այդպիսիներ եւ կամ անոնց պատրաստութիւնը մեր շրջանակին մէջ, անկարելիութի՞ւն մըն է արդեօք: Չեմ կարծեր: Հայ միտքը որ արուեստի եւ այլ ճիւղերու մէջ իր պատկառելի ներկայացուցիչները ունի, ինչո՞ւ անընդունակ պիտի ըլլար թատերական արուեստին մէջ:

Կը խորհիմ թէ եթէ հայ բեմը ներկայիս չի գտնուիր իր բարձրութեան վրայ, ատոր պատճառները հետեւեալներն են: Ա.) Մեր դերասանական կազմին ընտրութիւնը բոլորովին պատահական է եւ երբեմն առեղծուածային:

Բ.) Դերասանութիւնը մեր մէջ ասպարէզ մը չէ, բանուորը, առեւտրականը, միջնորդը, ուսանողը, սափրիչը, ամէն ոք իր սովորական զբաղումներէն քանի մը ժամ գողնալով, կրնայ կարգին դերասան ըլլալ:

Գ.) Մեր դերասաններուն նախապատրաստութիւնը եւ զարգացումը ընդհանրապէս բաւական չեն, ըմբռնելու եւ իրականացնելու թատերական գործ մը:

Որովհետեւ ճշմարիտ դերասանը այն է որ կը թափանցէ հեղինակին հոգեբանութեան, թատերական գործի մը դրդիչ պատճառներուն, եւ զայն ցուցադրող տիպարներուն ընկերային դիրքին եւ յատկանիշներուն: Եթէ դերասան մը պատմական դեր մը կ'իրականացնէ, պէտք է որ լաւ մը ուսումնասիրէ այդ պատմական շրջանը, պէտք է անխոնջ հետազօտէ époque ներկայացնող ամէն բան, նիստ, կաց, հագուստ, décor, սովորութիւններ: Ապա թէ ոչ ծիծաղելի պիտի ըլլայ իր արտաքին արդուզարդին մէջ: Չի բաւեր իր դերը գոց սորվիլ եւ արտասանել. բեմը ճարտասանութեան ամպիոն մը չէ, այլ ապրում մը եւ ապրեցում մը իր հարազատութեան մէջ, բեմադրուած խաղին: Չափազանցութիւնը մեր դերասաններուն առաջին թերութիւններէն մին է. ծիծաղելի տիպար մը եթէ իր դերին մէջ արդէն ծիծաղելի է, չափազանցութեան պէտք չունի: Դեր եւ դերասան պէտք չէ բաժնուին իրարմէ. բեմին վրայ դերասանին անձը չէ որ կը հետաքրքրէ մեզ, այլ իր ներկայացուցած տիպարը, ուրիշ բան, որ յետոյ կ'անդրադառնանք ըսելու համար որ Բ. դերասանը այսինչ դերը լաւ խաղաց կամ գէշ:

Ծիծաղելով կը յիշեմ որ մեր դերասաններէն մին, չորքոտանի սովորական աթոռի մը վրայ ծալապատիկ նստելու համար, վտանգաւոր վայրկեաններ կ'ապրէր: Եթէ ծալապատիկ նստիլը ներկայացուած բարքերուն մէջ էր, ատիկա պէտք էր ըլլար ինչպէս սովորական է, բազմոցի մը վրայ եւ ոչ թէ աթոռի: Décor-ներու եւ զգեստներու թերութիւնները երկրորդական են եւ անոնց պակասը չէ որ կը նսեմացնէ խաղ մը. կը կրկնեմ. մեր դերասաններուն պակասը, դերի մը ըմբռնումը եւ անոր հետեւանքը ըլլալով՝ հարազատութիւնն ու բնականութիւնն է. հարկ կա՞յ արդեօք ճշդապահութեան վրայ խօսելու:

Ինչպէ՞ս կարելի է արդեօք ստեղծել հայ տիպար թատրոն մը: Եթէ իրապէս գաղութի հայութիւնը նախանձախնդիր է պահպանելու իր ինքնութիւնը, եկեղեցիին եւ դպրոցին քով, անհրաժեշտօրէն պէտք է կառուցանէ իր ազգային թատրոնը: Ինչքա՜ն անհարկի եւ անօգուտ ծախսեր կ'ըլլան եւ ցաւալի է որ գաղութահայ մտաւորականութիւն մը, կամ անոնք որ հպարտ են ազգային գործերու մատակարարութիւնը իրենց ձեռք ունենալուն, չեն մտածեր, կամ եթէ կը մտածեն, կը յետաձգեն «Հայ Տան» իրականացումը: Այդ տունը իր դրադարանին, աշխատանքի սենեակին, ճաշարանին, ընթերցման եւ հաւաքոյթի սրահներուն մօտ պէտք է յանձնուի մասնաւոր [illegible] մը. պէտք է զայն օժտել հաստատուն եկամուտով մը: Այս ամէնը Ֆրանսայի հայ գաղութին համար անկարելի բաներ չեն, կը բաւէ ունենալ առողջ ծրագիր, ուսումնասիրուած իր մանրամասնութեանց մէջ:

Անգամ մը որ հայ բեմը իրականութիւն դառնայ եւ երիտասարդ ուժերուն տայ փայլուն ասպարէզի մը հեռանկարը, այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ յոյս դնել ապագայ խոստումնալից սերունդի մը վրայ որ պէտք է դառնի ոչ թէ ի հաճոյս, այլ ընտրովի: Այդ նորեկները թատերական արուեստին մէջ կրթելու խնամքը պէտք է յանձնել ֆրանսացի վարպետի մը որ զանոնք մարզէ եւ կրթէ արտասանութեան (diction), արտայայտութեան (expresion) եւ դիմաշարժութեան մէջ (mimique) վերլուծել տալով իւրաքանչիւր գործի ոգին: Իսկ ինչ կը վերաբերի հայ երկերու, կը խորհիմ թէ կարելի է գտնել տաղանդաւոր հայ դերասաններ որ ի վիճակի ըլլան բաժնելու աշխատութիւնը, օտար արուեստագէտներու հետ:

Եթէ այս ծրագիրը իրականանայ, ծրագիր մը որ երբեք երազ մը չէ, այն ատեն մենք կ'ունենանք այս ոստանին մէջ, մեր ուրոյն ազգային թատրոնը, հիմնուած նոր եւ հաստատուն սկզբունքներու վրայ, ուր ոչ միայն մենք կ'երթանք հաճոյքով ծափահարելու մեր դերասանները, այլեւ կը համարձակինք հրաւիրել մեր օտար բարեկամները որ գան մեզի հետ ծափահարեն:

ՏՕՔԹ. ԱՐՇԱԿ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

(Մարսէյլի ընտրութեանց շուրջ)

Շատ գէշ բան է մղձաւանջը, որ փուշի վրայ կը նստեցնէ մարդը եւ գիշեր ցերեկ կը փախցնէ քունը աչքերէն: Կասկածանքի սրածայր ուղտափուշ մըն է ան, որ երթալով կը խրի հիւանդ ուղեղներու մէջ, արիւնն ու թարախը իր մէջ հոսեցնելով: Անոր ծնունդը ենթակայական է բոլորովին, խանձարուրը՝ անդոհանք, օրօրոցը՝ բանդագուշանք ու հոգոցը, ափ մը մոխիր, իր ներքին հատնումներէն փոշիացած: Անկէ բռնուածները կը տառապին իրենց ներքին, խարխլած չորս պատերուն մէջ միայն, որոնցմէ դուրս ոչինչ կայ առարկայական:

Աւելի գէշ ու մեղքնալիք երեւոյթ մըն է ան, հանրային գետնի վրայ, ուր որ եւ է հաւաքական ձեռնարկ կը փախցնէ քունը շատերուն, որոնք կը սկսին նախ կասկածանքով վերաբերուիլ ամէնէն բարեդէպ դէպքերուն ու դէմքերուն մասին, յետոյ յօրանջել գէշ երազներու գիրկն ինկած, դնել, վերցնել, որոճալ ու վերջապէս մութին մէջ յարձակիլ աջ ու ձախ, զառանցել ու դնել վերջակէտը իրենց մղձաւանջին... հայհոյանքով:

Դժբախտաբար նման մղձաւանջ մը ծայր տալ սկսած է Մարսէյլի կարգ մը շրջանակներու մէջ, բոլորովին ենթակայական պայմաններու տակ: Ու մղձաւանջէ բռնուած են ընդհանրապէս անոնք, որ չորս տարիէ ի վեր ազգային գիծէն դուրս՝ սահմանին վրայ կը դեգերէին, օր մը սահմանէն ներս ոտք կոխելու եւ բերաննին բանալու ակընդէտ սպասումներով: Եւ ահա այդ օրը եկած, հասած կը կարծեն անոնք, թեմիս ազգային երեսփոխանական ժողովի լուծումովն ու նոր ընտրութիւններու համար ընտրողական յանձնախումբի մը կազմութիւնովը: Հազիւ թէ այս վերջը ծընունդ առաւ առաջինէն, իր մէջն համրելով երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներն ու չորս չէզոք ազգայիններ, մղձաւանջը չոքեցաւ անոնց կուրծքին ու սկսան խլրտիլ: Մարդ կ'ամչնայ հրապարակել զանոնք մինչեւ անգամ, բայց մեղքը իրենց վզին... Ուրեմն՝ մտիկ ընենք քիչ մը:

— Յանձնախումբին չէզոք անդամները դաշնակցականներ են կամ համակիրներ:

Ինչո՞ւ նոր դէմքեր գտնուին նոնց մէջ, որքան ալ կարող արժանաւոր եղած ըլլան: Ա... տեսակ մարմին մը ինչպէ՞ս կա... րող է նոր Երես. Ժողովի անդամ... ներուն 2 3ը անկախներէն գտնել... Ու դեռ ինչե՞ր ու ինչեր...:

Պատասխան:

Կեանքիս մէջ չեմ ճանչցած դաշ... նակցական մը, որ իր կուսակցակ... հանգամանքը ծածկած՝ որպէս... զոք բազմի աթոռի մը վրա... իսկ չէզոքներուն այս կամ ... կուսակցութեան համակիր ըլ... լը կամ ո՛չ, շա՛տ ջուր վերցը... խնդիր մըն է: Անոնք շատ անգ... — գրեթէ միշտ, այս կամ ... կուսակցութենէն աւելի բաւ... մաց, խոհեմ կուսակցականներ... համակիր եղած են: Ու չէզոք... րու համակրութիւններէն առաւ... պող մեր կուսակցութիւնն... այս կէտին մէջ պէտք է փնտռ... չարիքին դարմանը:

Ճիշդ է որ 7 հոգինոց ընտրողական մարմին մը ինչպէ՞ս կարող է իր ուզածն ընտրել... անդին կայ ամբողջ գաղութի... քուէները: Ո՞վ ըսաւ թէ ընտրո... կան մարմինը Թուրքիոյ «Խա... կուսակցութիւնն է որ ուզածը ընտրել տայ բռնութեան տակ: ... ընտրութեան ընթացքին, օրէն... գործադրութեանը վրայ աչալ... հսկող մըն է միայն, որ ... չի տար ապօրինութիւններու ... օրէնքին բռնաբարման: Այս ... ժողովուրդը ինքն է որ իր ... քուէով ծնունդ պիտի տայ իր ... գած ժողովին: Ուրեմն... բա... հրապարակը ամէնուն առ... իսկ բռնապետական դռները ... ընտրողական մասնախումբի... մար, ով եւ ինչ ալ ըլլան ... անդամները:

Ինչպէս կը տեսնուի մղձաւանջին աղբիւրը մէկ է ու բան... մտավախութիւնները ծագումն... նեն մռայլ ու անհաշտ գ... փարէ մը միայն: Ինչո՞ւ ... ընտրողական մարմին մը ծն... առնէ հին Թեմականէն ..., ճանչցուած է լուռ Դաշն... կաններու ժողով մը: Ուրե՞մն ... ուզածն է ընտրած, հետեւա... պէտք չէ վստահիլ ընտրողին... ընտրուածներու ա՛լ: Այս մ... ւանջը կրնայ տեղ ունե... սմսեղուկ ուղեղներու մէջ մի... քանի որ հին Երես. Ժողովը ... էր որ կամովին լուծուեցաւ, ... էր որ նախ քան լուծուիլը ... հրդ. սկզբական ժողովի մը հ... րեց բոլոր կուսակցութեանց ... կայացուցիչներն ու ստուար... չէզոք ազգայինները, նոր ... րութեանց շուրջ անոնց կար... առնելու եւ նոյնութեամբ ... ցուցած անոնց տեսակէտ... ինքն է որ կը փափաքի նոր ... մականի կազմութիւնը ... բոլորովին համերաշխական համագործական գետնի ... գաղութիս ամէն հոսանքներ... պատուաւոր անկախ ազգայ... րէն ընտրուած: Ու ի՞նչ խօսք իրմէ ելած ընտրողական ... մինն ալ, առաւել քան ե... նոյն լայնախոհ, անաչառ է, ... կեղծ զգացումներով է տոգո...

Փա՞ստը սակայն ... գտնել առ այժմ: Երբ դեռ ... սկսի գործի ու չունի վերջացա... բան մը...: Այսքան վճիտ ու ... իրողութիւն մը, անժամանա... սեւցնել ճգնիլ, ջուրը պղտո... ելլել, եւ անգոյ վտանգի մ... սին այժմէն մղձաւանջներ ... նալ, մինչ կը դնէր երկու ... րու առջեւ:

Առաջին կամ այն է որ ... տավախութիւն ունեցող ... կան, նստին մէկ սեղանի ...

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Եւ այս անգամ, Լիոն՝ հօկճիներուն կողմէ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մը՝ Ոտանաւորներ: Բոլորն ալ նուիրուած... Ձինաստանի եւ խափշիկներուն:

Դեռ աւելին: Բրիտանական կայսրութեան դէմ կրակ ու բոց ոտանաւոր մը եթէ անգլիացիները լսելու ըլլան մուխերնին կը մարի՛

Նախագահը Հօկի կազմուած շրջանը կ'երազէ... չէ յուսահատած 1926էն վերջ եղած քայքայումէն. նորէն վրանին եռանդ է եկեր վերակազմելու համար Հօկը՛ Յաջողութիւն կը մաղթենք՛

Քաղաքացի Քարեան կը հրաւիրուի խօսելու՛ Հռետորը քաջալերուած իր դասախօսութիւնը լսելու եկող մօտաւորապէս հարիւր հոգիէն, խօսելու եռանդը կը կրկնապատկէ. ալ ընդհուպ պատառ կըլլայ որ Հօկը չէզոք է, Հօկը եռանդուն է, Հօկը գործունեայ է, Հօկը Հայաստան եթէ մարդ չէ ղրկեր, երկրագործական գործիքներ է ղրկեր, Հայաստանի վերաշինութեան գործին մեծ մասը ոչ թէ հայ ժողովուրդի, այլ Հօկի ջանքերով եղած է: Ալ ի՛նչ բառեր՛ ի՛նչ բառեր, ինչ խօսքեր, վար Հօկ, վեր Հօկ, Հօկ, Հօկ, Հօկ:

Բանախօսը մեր վրայ պարտք կը դնէ առանձին եղած ատեննին խորապէս խորհիլ ու համոզուիլ որ ուրիշ գաղափարներու ետեւէ վազելը «պարապութիւն» է: Ու միակ ելքը, ճամբան, Հօկի օժանդակել ու համակրիլն է՛

Բայց մենք համոզուած ենք թէ ինքն իսկ առանձնութեան մէջ արդէն խորհած, եւ հասկցած է որ հօկճիութիւնը պարապ է բայց քանի որ հացի խնդի՛ր կայ, ստիպուած է անոնց թմբուկը զարնել..., շատ չենք ուեսներ:

Խօսքը մեր մէջ, պատերն ալ սկսան խնդալ, երբ Հայաստանի վերաշինութիւնները սկսան բաղդատութեան դնել 1919-20 շրջանին հետ՝ երկրի մը երկու, եւ տասը տարուան աշխատանքներու միեւնոյն ակնոցով նայիլ՛ եթէ Հայաստանի անկախութիւնը չխորտակէի (խօսքս բանախօսին չէ... այն ատեն դեռ ինչակեան էր...) չէ՞ք համոզուած որ Հայաստան ներկայիս աւելի զարգացած եւ յառաջդիմած էր՛ բանախօսը՝ կովերէն սկսեալ մինչեւ կոլխոզները թուաբանական հաշիւով մը բաղդատութեան դրաւ նախկին եւ ներկայ Հայաստանները, բայց հայ ժողովուրդի մասին ալ երկու խօսք ընէր, թէ 20ի շրջանին Հայաստանի հայ ժողովուրդի թիւը մէկ միլիոնը կ'անցնէր, մինչեւ այսօր ինչո՞ւ աւելի պակսած է: կ'երեւի մոռցաւ...՛ ներելի է՛ Համոզուելով իր խօսքերէն թէ «Հօկը միշտ չէզոք է եղած, եւ նպատակը միայն Հայաստանի օգնել է», նպատակս փոխեցի որ հօկ ըլլամ, բայց դուրս ելած ատենս, նոյն այդ Հօկի անդամները ձեռքս թռուցիկ մը տուին՛ Ալ ինչ բառեր, ինչ մտքեր՛ Մէջը Հօկի անունը իսկ չկայ՛ կեցցէ Հնդկաչինի Հարաւ. Ամերիկայի, Ափրիկէի, Ձինաստանի, Հնդկաստանի եւ... (չէ, Քիւրտիստանի մասին բան մը չկար) յեղափոխականները:

ՄԱՆԻՇԱԿ

[illegible]աշնակցութեան հետ ու համերաշխութեան անկեղծ ոգիով մը համաձայնին ընտրական մէկ [illegible]անկի մը մասին, աւելին ու [illegible]ձատակասին առանց նայելու ու ա[illegible]բանց պայքարի ու յաւակնոտութեան, ապահովեն իրենց իրաւունքը համաձայնութեամբ — ինչ [illegible] ընտրողական մասնախումբին [illegible] փափաքն ու տեսակէտն է: Եւ [illegible]ամ, առանց այս փափաքելի [illegible]երձեցումներուն՝ ամէն կուսակցութեանց գիտցածն ու ընելիքը [illegible] իրենց ձեռքը, առանձինն [illegible]ունկեր յառաջ քշելով:

Անշուշտ, վերջին միջոցը չէ [illegible]ւագոյնն ու ազգօգուտը՛ ընտրութիւն՝ առանց պայքարի, [illegible]յս պէտք է ըլլայ ճշմարիտ ազ[illegible]սէրի մը նշանաբանը, ներկայ [illegible]տրութիւններու ընթացքին:

ՆԱՐՓԻ

Մարսէյլ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊԱՍՐԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՍՐԱ, 7 յունիս.— Պասրայի հայ գաղութի պահանջքին վրայ, տեղւոյս առաջնորդի տեղապահը, Ա. Ահարոնեանի յոբելեանը տօնելու համար, գումարեց խորհրդակցական ժողով մը՛

Այս ժողովին ներկայ էր նաեւ Միջագետքի հայ գաղթականական կոմիտէի ատենապետ Տիար Լեւոն Շաղոեան որ՝ նոր էր վերադարձած Պաղտատէն, Նահր-էլ-Օմարի եւ շրջաններու մնացեալ գաղթականութեան փոխադրութիւնը կատարելու գործով: Ընտրուեցաւ 9 անձերէ բաղկացած յանձնախումբ մը.— Տէր Ղուկաս քահանայ Տէր Ղազարեան (նախագահ), Պ. Պ. Սարգիս Հէքիմեան (ատենադպիր), Վազգէն Վարդանեան (քարտուղար), Յովհաննէս Յովհաննեան (գանձապահ), Գարեգին Տէր Ղուկասեան, Գարեգին Յակոբեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Խոսրով Ամիրխանեան եւ Գեղամ Գաբրիէլեան (խորհրդականներ): Ընտրուած յանձնախումբը գնահատանքի արժանի գործ կատարեց եւ 3 շաբաթուան մէջ հանդէսը կատարելապէս գլուխ հանեց:

Այս գաղութը շատ քիչ անգամ պատեհութիւն ունեցած է տօնելու որ եւ է հանդէս այսքան փառաւոր կերպով:

Յանձնախումբի յայտարարութեան համաձայն, եկեղեցիի շրջաբակը լեցուած էր աննախընթաց հայ երկսեռ բազմութեամբ: Սրահի վերի կողմը շինուած էր բեմը, որ զարդարուած էր արմաւենիի գալար ճիւղերով: Բեմին ճակատը կախուած էր Յոբելեարի մեծադիր նկարը՝ պատրաստուած եւ նուիրուած Պ. Մուշեղ Խուտավէրտեանի կողմէ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Փամփորտան»ով, որմէ վերջ, բացման խօսքը կատարեց յանձնախումբի նախագահ Տէր Ղուկաս քահանան. ու պատշաճօրէն պարզեց օրուան տօնին նշանակութիւնը: Յոբելեարին ընդարձակ կենսագրականն ըրաւ: Պ. Յակոբ Մանուկեան պատմեց յոբելեարի անցուցած կեանք, մանկութեան եւ պատանեկութեան օրերուն մէջ, պարզեց թէ ինչպիսի միջադէպեր եւ ազդակներ երիտասարդութեան ժամանակ եւ անկէ յետոյ, անոր մէջ ստեղծեցին հանճարեղ մարդն եւ անզուգական գրագէտը: Նաեւ անդրադարձաւ հայ ժողովուրդի քաշած վիշտն ու տառապանքին որոնք գծեցին Ահարոնեանի ուղին: Պ. Վարդան Վարդանեան երգեց «Հայաստան»ը, Պ. Նաթան Սիմոնեան արտասանեց Քրիստափորին ձօնուած «Օտար հորիզոնների տակը», Պ. Սարգիս Հէքիմեան կարճ բայց ազդու խօսքերով ներկայացուց յոբելեարը որպէս տիպար հայ մը: Պ. Արամ Եղիազարեան արտասանեց «Ահազանգ»ը: Ազգային դպրոցէն սան մը եւ սանուհի մը արտասանեցին ուսուցիչ Պ. Ոսկեանի կողմէ գրըուած երկու ուղերձներ: Օրիորդ Լուսիկ Հէքիմեան արտասանեց «Հոգիս խորան է ձեզ համար»էն հատուածներ: Պ. Գարեգին տէր Ղուկասեան խօսեցաւ Ահարոնեանի գրականութեան մասին:

Տիկ. Անահիտ Եսիդեան ներկայացաւ բեմին վրայ Իգդիրմաւոցի հայ գեղջկուհիի տարազով, օրօրոցին առջեւ նստած, ընկերակցութեամբ նուագախումբին երգեց «Քնիր իմ բալիկ»ը: Պ. Վարդան Վարդանեան արտասանեց Ահարոնեանին ձօնուած կտոր մը: Պ. Պ. Ցաճատ Օհաննէսեան եւ Պետրոս Միհրանեան արտասանեցին «Ուխտաւոր»ը: Պ. Աբրահամ Տէր Ղուկասեան արտասանեց «Կոյր Աշուղ»ը եւ մեներգեց նաեւ Գարահիսարը: Բոլորն արժանացան հանդիսականներու խանդավառ եւ ջերմ ծափերուն:

Նախագահին փակման խօսքէն վերջ, հանդէսը վերջացաւ «Մեր Հայրենիք»ով:

Յակոբ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐԵՐԷՆ ՅԱՐԳԱՆՔ ԱՌ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Լայնածաւալ ովկիանոսների մի կողմից՝ հեռաւոր Հնդկաստանի հորիզոններից գալիս եմ իմ յարգանքի ու համակրանքի արտայայտութիւնը խառնելու, աշխարհի չորս կողմերում սփռուած հայութեան սրտաբուխ զգացումների ու խանդավառ թիւների հետ, որ նուիրաբերուեց ձեզ՝ քառասուն երկար տարիներ անընդհատ հայ գրականութեանը մատուցած ձեր անխոնջ ծառայութեան առթիւ:

Քառասուն տարինե՜ր...

Եւ եթէ այդ անհետացած օրերն ու տարիները լեզու ունենան խօսելու, ինչե՞ր պէտք է պատմեն այս քաղաքակիրթ ու արդարադատ աշխարհին ազատագրութեան վառ իդէալով միշտ ոգեւորուած այս փոքրիկ ազգի մասին, որի բիւրաւոր նահատակների արեան հեղեղները մինչեւ երկինք բարձրացած այսօր եւս դեռ արդարութիւն կը պահանջեն...

Ու այդ անխօս տարիների ընթացքում, հայ ազգի կրած անլուր տառապանքների ու մարտիրոսացումների ջահակիրն ու մարմնացումը հանդիսացաք դուք եւ Հայաստան աշխարհի մինչեւ գողգոթայի կատարը տարած խաչակրութեան վշտերի ու յուզումների երգիչն ու թարգմանը եղաք հանուր մարդկութեան առաջ:

Խօսքերը պակասում են մեզ գնահատանքի ու երախտագիտութեան ոսկեպսակը դրոշմելու Ձեր խոհուն ու ակնապիշ ճակատին ու վսեմ իտէալներին, բայց այսքանը պէտք է ասել — քանի որ հայ ազգը ծնել է Ձեզ պէս տաղանդալից ու բեղմնաւոր մտքի ու գրչի մշակներ, նա դեռ երկա՜ր կ'ապրի եւ կուլտուրական ազգերի շարժում դասուելու ամենամեծ արժանիքն ունի...

Յարգա՛նք Ձեզ եւ կրկին յարգանք ա՛յն հնադարեան ու պատմական ազգին, որ Ձե՛զ պէս Ահարոնեաններ, Քրիստափորներ, Գամառ-Քաթիպաներ, Աբովեաններ, Արծրունիներ, Րաֆֆիներ, Խրիմեաններ, Սիամանթօներ, Վարուժաններ, Վարդգէսներ, Ակնունիներ, Խաժակներ, Մ. Պէշիկթաշլեաններ, Փորթուգալեաններ եւ այլ բազմաթիւ մտաւորական ու գաղափարական գործիչներ հասցուցին ազգութեան:

Միք. Գասպարեան

Բանգուն

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Քաղուած ընդհ. ժողովի տեղեկագրէն)

11 յուլիսին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ընդհ. ժողովը որ 27 յունիս 1930ին կանոնագրին 27րդ յօդուածին (հատ. Ը.) պայմանագրած մեծամասնութիւնը գոյացած չըլլալուն համար, յետաձգուած էր, իր 21րդ նիստը օրինաւորապէս գումարեց երկրորդ հրաւէրի վրայ:

Ներկայութեան տոմարէն յայտնի եղաւ որ ներկայ եւ փոխանորդաբար ներկայացուած անդամներու թիւն է ընդամէնը 78,—189 ձայնի իրաւունքով:

Ատենապետը յայտարարեց որ. կանոնագրին 27րդ յօդուածին համաձայն, ներկայ ժողովը կանոնաւորապէս հրաւիրուած եւ գումարուած է, անկախաբար ներկաներու թիւէն, քանի որ առաջին նիստին օրինական թիւ գոյացած չէր, եւ ըստ այնմ ժողովը բացուած հռչակեց:

Կարդացուեցաւ 1929 տարեշրջանի համարատուութեան ընդհանուր և հաշուեքննիչի քննութեանց տեղեկագրերը: Ատոնց ընթերցումէն վերջ, անդամ մը կարդաց դիտողագիր մը, որուն մէջ օրինական եւ հաշուական ինչ ինչ թելադրութիւններ կը ներկայացնէր սոյն համարատուութեան առթիւ: Այդ մասին պէտք եղած լուսաբանութիւնները տրուելէ յետոյ, որոշուեցաւ Կեդր. Վարչութեան ժողովին յղել այդ գրութիւնը:

Ժողովը ընդունեց հաշուական տեղեկագրին եզրակացութիւնները եւ վաւերացուց 24րդ տարեշրջանի հաշիւները, այնպէս ինչպէս որ ներկայացուած են իրեն, եւ ըստ այնմ պարտազերծ կ'ընէ Կեդր. Վարչութեան ժողովը այդ շրջանի վարչութեան համար:

1930 եւ 1931 տարեշրջաններուն համար հաշուեքննիչ նշանակուեցաւ Պ. Ռ. Թաղէոսեան եւ վաւերացուեցաւ Պ. Պ. Հալաճեանի ընտրութիւնը իբրեւ անդամ Կեդր. Վարչութեան ժողովի:

Կեդր. Վարչ. ժողովին առաջարկութեամբ, ժողովը հիմնական կանոնագրին 16րդ յօդուածին վերջին երկու տողերը կը բարեփոխէ հետեւեալ կերպով.—

«Կեդր. Վարչ. ժողովը կրնայ փոփոխութեան ենթարկել ոեւէ շրջանակային բաժանումներու սահմանները, ինչպէս կրնայ ուրիշ շրջանակներ ստեղծել նաեւ այն ամէն տեղերը ուր անդամներուն եւ մասնաճիւղերուն թիւը օգտակար կ'ընծայէ այդ բանը, աշխարհագրական պայմաններն ալ նկատի առնելով:»

Նոյնպէս, 10րդ յօդուածին Ե. հատուածին համաձայն, կը ճշդորոշէ 26րդ յօդուածին Բ. հատուածին երկրորդ տունը.—

(Մասնաժողովները) «իրաւունք չունին գործածելու ոչ մէկ գումար բացի մանր պէտքերու համար հարկաւոր եղած ծախքերէն, որոնց ամբողջութիւնը անդամավճարներու 5 6ին 15 առ 100ը պէտք չէ անցնի»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀՐԱՒԷՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Այն բոլոր մարզիկները, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մեր այս տարուան ոլիմպիականին, կը հրաւիրուին «Restaurant Carlo» ճաշարանին մէջ սարքուած թէյասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ 26 յուլիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 34 Rue St. Lazare՛ Սոյն հաւաքոյթը խիստ կարեւոր է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւն

ՌՈՒՍԻԱ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊ

«Կոոպերացիա Ժիլիշչնայա» բոլշեւիկ պարբերականը (Թիւ 5) այսպէս կը նկարագրէ բնակարանի տագնապը.

— «Բազմաթիւ բանուորներ կան, որոնք կը բնակին նոր տուներու մէջ բայց, ինչպէս: Տուները չունին այնքան բնակելի տարածութիւն, որքան պէտք է բնակիչին: Եւ մինչեւ բերանը լեցուն են սենեակները: Բանուոր մը, որուն ընտանիքը կը բաղկանայ 4 անդամէ, իր սենեակին մէջ կ'ընդունի երկու վարձակալ. երկու կամ երեք հոգի: Խորհեցէք, որ սենեակը միայն 22 քառակուսի մեթր տարածութիւն ունի: Բանուորական բնակարաններու մէջ անհաւատալի իրականութիւններ կան: Տեսնուած է, որ բանուոր մը բնակի իր սենեակին կեդրոնը «հանդերձ ընտանեօք», եւ վարձու տայ սենեակին... չորս անկիւնները ուրիշ բանուորներու՝ դարձեալ «հանդերձ ընտանեօք»: Երեւակայեցէք սենեակին վիճակը, — աղտոտ, աղմուկով լեցուն, ապառողջ: Վարձակալը ուրիշ վարձակալ մը կը գտնէ միշտ, եւ այս սովորութիւնը (sous-location) շա՛տ տարածուած է»:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Սերոբի սպաննուելուց 2-3 [illegible] վերջ Քիւրտերը կանչեցին և [illegible] խօտ տուին Տալւորցի Խաչօ-[illegible]սպարը, Փըխուայ տէրտէրը, [illegible]լէ Ստեփանը եւ Գեամը-Համ[illegible]: Դրանք Տալւորցի իշխան[illegible]ն են, չորսն ալ փախստա[illegible] եւ պիտի երթային Կոռմըլլային եւ Քոռ Սլոյի [illegible]:

[illegible] իմացայ այդ լուրը եւ [illegible]միջապէս մարդ ղրկեցի թէ՝ [illegible]ալ երթաք, ձեզ պիտի [illegible]անեն, տանին»:

[illegible]րեքը գացին Քիւրտերու [illegible], իսկ Գեամը-Համզէն չգնաց. [illegible]ողներին ձերբակալեցին եւ [illegible]ան Փասուր, Փասուրէն [illegible]: Խաչօ Գասպարը, որ Խա[illegible]հայ է՝ տարան Բաղէշ, Դըվէ-Ստեփանը եւ տէրտէ[illegible] որ Քոռ Սլոյի հայ են մնա[illegible]կինձ: Խաչօ-Գասպարը եւ իր տղայ Աւօն բռնուած են Մուրատ էֆէնտիի հետ: Աւօն փախած է 95ին Գէորգ Չաուշի հետ, իսկ Գասպարը փախած է 96ին:

* *

Շէնըքցի Հէպօ-Վարդանի տանը կը գտնուի ծրար մը ճերմակ թոզ, որ պատի ճեղքի մէջ է եղեր: Տան կիներից մէնը կը տանէ Շէնըքցի մեր ընկեր Մանուկին եւ կը հարցնէ՝ «էս ի՞նչ է»: «Չգիտեմ ի՛նչ է»: Նա կը տանի Հէպօյին: Քիչ մը լեզուին կը զարնեն. երկուքի ալ լեզունին կ'ուռի, ատամնին կը շարժուի, անմիջապէս թթու ջուր եւ թթու թան կ'ուտեն, կը դարձնեն:

Բոլոր գիւղերը լուր եղաւ, թէ այսինչ տունէն սուլէյմա ելաւ: Այնպիսի թոյն մըն է եղած, որ մարդը մի ժամուան մէջ կը սպաննէ:

Մանուկը այս ինձի մանրամասնութեամբ պատմեց: Երբ մենք յետոյ Կէլիկուզան ընդհանուր ժողով ունեցանք, ես Հէպոյին գաղտնի հարցուցի. «Ո՞րն է էն թոյնը, տո՛ւր ինձի», Նա ըսաւ. «Գետն եմ ձգեր»: Գիւղացիք հարցրին Վարդանին. «Էդ ի՞նչ բան էր, քու տան մէջն ելաւ»: «Վալլա՛հ, ես ալ չգիտեմ»:

Գլնթոյի Մահմուտի տղան որ եկաւ, լուր բերաւ թէ՝ «ձախ Անդրանիկ փաշային ալ Խտանայ Աստուրի տունը վառեցինք. Թշնամութեամբ ձգեր է մեր տունը, որ բոլորս ալ մեռնինք»:

Բոլորն ալ կը վկային որ այս Վարդանը Գլնթոյի Մահմուտի լաւ բարեկամն է եղած եւ ամէն անգամ Մուշ գնացած ատեն՝ առանց տեսնուելու չէին բաժնուեր: Նոյնիսկ առեւտրական յարաբերութիւններ ունէին իրար մէջ:

Այս հէնց նոյն Վարդանն է, որ երբ Հրայրը Շէնըք մեր զէնքերը կ'առնէր, խանչալը քաշեց վրան եւ պահանջեց Խալիլ ճէքէն հանած կնիքները եւ Կէլիկուզանի պայմանագիրը: Այս մասին կը պատմեմ յետոյ:

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԽՄԲԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

Սերոբի մահէն 15 օր վերջ խարզանցիք կուգան Սպաղանաց վրայ: Սպաղանցիք (հոն մեզ կը գտնուէր 7 բերդանկա) դուրս կուգան, կը կռուին: Կռիւը կը տեւէ 3 ժամ, որը կը վերջանայ երեք քիւրտի սպաննուելով եւ քրտերու վերադարձով:

Երբ Կէլիկուզանցիք հրացաններու ձայնը առեր էին՝ ինծի լուր տուին. ես ալ Յարութիւնին երեք ընկերով օգնութեան ղրկեցի, բայց կռիւն չէին հասեր: Այդ ժամանակ Քիւրտերու մէջ լուր դուրս բերին, թէ մի Անդրանիկ փաշա է եկեր, եւ նրա ընկերները եկեր են կռիւն, բայց չեն հասեր:

Սպաղանցիք, ձորերցիք, եղգարցիք Քիւրտերուց վախնալով փախան, եկան ցրուան գիւղերը: Այդպէս ցրուած մնացին մինչեւ գարունը, յետոյ ուզեցին վերադառնալ իրենց տեղերնին, բայց ես առաջարկեցի, որ չերթան՝ անպատճառ Քիւրտերը կուգան եւ քանի մը մարդիկ կը սպաննեն.

Բաբկէն վարդապետը, որ այդ ատեն Մշոյ Առաջնորդն էր, լուր էր ղրկեր թէ՝ «ես միւթէսարիֆին հարցուցեր եմ այդ մասին եւ ոչինչ չկայ, թո՛ղ երթան իրենց գիւղերը»:

Սպաղանաց ռէս Մակարը եւ իրենց գիւղացիք հաւաքուեր էին Հարթք: Կանչեցին ինծի, հարցուցին.

— Դու ի՞նչ կ'ըսես, խելքդ ի՞նչ կը կտրէ՝ գնանք գիւղերնիս, չէ նէ չգնանք:

— Եթէ ինձ կը լսէք չպիտի գնաք,— պատասխանեցի ես,— աչքի զարնուածներդ պտտեցէք ինձ հետ, մնացածներդ գիւղերը ցրուեցէք, մի կերպ կ'ապրեցնենք: Եթէ գնալու ըլլաք, գիտցէ՛ք՝ ձեզնից մարդ պիտի սպաննուի: Եթէ կռիւ մը պատահի ձեզ վրայ՝ զանազան պատճառներով ձեր երկրացիք թշնամի են ձեզ, օգնութեան չպիտի գան:

Մի կէս ժամ առանձնացան խորհուրդ ընելու: Վերջը եկան, ըսին ինծի.

— Մենք որոշեցինք գիւղերնիս վերադառնալ եւ հոն հաստատուիլ:

— Ձեր մեղքը՝ ձեր վիզ,— ըսի:

Նրանք վերադարձան իրենց տեղերնին:

Այս սպաղանցիք, ձորերցիք, եւ եղգարցիք 1894էն մինչեւ 1904 բան մը չունէին՝ ո՛չ ոչխար, ո՛չ տաւար. միշտ յեղափոխութեան աջակցութեամբ եւ երկրացիներու օգնութեամբ արտերն ու այգիները կը ցանէին, կը ջրէին: Աշխատանքից շատ ծոյլ էին: Տրուած նպաստներուն փարա մը չէին աւելցներ, առանձին կ'ուտէին: Երբեմն ալ գողութիւն կ'ընէին՝ թէ՛ հայուց թէ՛ Քրդուց: Մէջերնին կային կարիճ տղաներ,

(Շար.)

Յայտնի է թէ Ռիկով՝ աջ ընդդիմադրութեան պետերէն է։ Անոր նշանակումը իբր դեսպան Պերլինի, քաղաքական շրջանակները կը նկատեն համապատասխան խորհրդային սովորութիւններուն։ Բոլշեւիկները առհասարակ արտասահմանի պաշտօնները կը յանձնեն այն ընդդիմադիրներուն, որոնք բաւական կը վնասեն իրենց՝ երկրին մէջ։

Ռումէն նախարարին դէմ ոճիրը

ՊՈՒՔՐԷՇ, 22 Յուլիս.— Ներքին փոխ-նախարար Անկէլէսքուի դէմ, մակեդոնացի ուսանողներու կողմէ գործուած ոճրին հետեւանքով, բացուած քննութիւնը երեւան հանեց թէ ոճրագործը 22 տարու երիտասարդ մը, ուսանող չէ։ «Էփոքա» թերթին մէջ խմբագիր էր. բայց խմբագրութենէն վտարուած էր իր յեղափոխական ծայրայեղ ձգտումներուն հետեւանքով։ Ոճրագործը յայտնեց թէ որոշած էր սպաննել Անկէլէսքօն, որովհետեւ կը նկատէր թէ՝ անոր վարած քաղաքականութիւնը Տոպրուճայի մէջ, նպաստաւոր էր պուլկար եւ թուրք փոքրամասնութեանց։ Ոճրին ներկայ ուսանողներուն մեղսակցութիւնը չէ հաստատուած։ Այս վերջինները կ'ուրանան թէ ո՛չ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունին եւ փոխ-նախարարին ներկայացեր էին, միմիայն նպաստ ուզելու՝ համալսարանական ընկերակցութեան մը համար։

Պարսկական գահին ժառանգութիւնը

Պարսիկ արքայական Ղաճար գերդաստանէն «իշխան Հասան», որ Փարիզ կը բնակի, մէկ քանի օր առաջ, ֆրանսական թերթերու ղրկուած յայտարարութեամբ, ինքզինքը կը ներկայացնէր միակ իրաւասու ժառանգորդը պարսկական գահին։

Այս առթիւ, պարսիկ իրաւասու շրջանակներէ, «Հավաս»ի հաղորդուած է հետեւեալ յայտարարութիւնը։

«Պարսիկ խորհրդարանը 1925 հոկտ. 31ին յայտարարեց Ղաճարներու հարստութեան անկումը։

«Սահմանադիր ժողովը, որ այդ թուականէն քիչ յետոյ գումարուեցաւ, Պարսկաստանի գահը յանձնեց Րիզա Շահ Փահլէվիի եւ անոր ժառանգորդներուն։ Ասկից զատ, փոփոխութեան ենթարկեց սահմանադրութեան 36, 37, 38 եւ 40րդ յօդուածները՝ հաստատելով Ղաճարներու գահընկէցութիւնը եւ Փահլէվի Տան գահակալութիւնը։

«Պարսիկ ժողովուրդը, վերջնապէս լուծած ըլլալով այս հարցը, Ղաճարներու գերդաստանէն որեւէ մէկը չի կրնար այսօր պահանջել 1925ին գահազուրկ հռչակուած՝ հանգուցեալ Ահմէտ Միրզայի իրաւունքները։

«Հանգուցեալին եղբօր՝ Մուհամմէտ Հասան Միրզայի յաւակնութիւնները որեւէ հիմ չունին ուրեմն եւ ժողովուրդը, որուն կոչ կ'ընէ, 1925ին արդէն, իր վճիռը տուած է այս մասին»։

Պուլկարիա եւ Ռումանիա

Պրիանի յիշատակագրին պատասխանեց նաեւ պուլկար կառավարութիւնը։ Պուլկարիա կը թելադրէ որ նոր կազմակերպութեան հիմը դրուի փոքր ազգերու հանդէպ՝ տնտեսական ու քաղաքական օժանդակութեան եւ պաշտպանութեան բարոյական գաղափարին վրայ։

Իսկ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ մասնակցութեան գալով, պուլկար կառավարութիւնը կը նկատէ.— Եթէ Ռուսիոյ մասնակցութեան դէմ կան ժամանակաւոր արգելքներ, պարագան նոյնը չէ Թուրքիոյ համար, որ ո՛չ միայն տէր է եւրոպական հողամասի մը, այլ նաեւ, Ռուսիայէն կը տարբերի անով, որ միջազգային և սահմանադրական օրէնքներու տեսակէտով ճանչցուած վարչաձեւ մըն ալ ունի»։

Երկրագործական դաշնակցութիւն մը

ՊՈՒՔՐԷՇ, 22 յուլիս.— Ռումանիոյ, Եուկօսլաւիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ, երկրագործական խորհրդաժողովի մը բացումը կատարուեցաւ Ռումանիոյ առեւտրական նախարարին կողմէ։

Նախարարը բացատրեց թէ, ամբողջ աշխարհը նեղող տնտեսական դժուարին կացութեան հետեւանքով, անհրաժեշտ է գործակցութեան հիմերը դնել երկրագործական պետութիւններու միջեւ։ Խորհրդաժողովին կ'իյնայ փնտռել եւ գտնել ելք մը այս կացութեան եւ մշակել ուղեգիծ մը, որ կանոնաւորէ երկրագործական արտադրութիւնն ու անոր սպառումը։

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր

CAFÉ SULTANի

Ս. ԹՈՐՈՍ (Բէյտախցի)

92 Rue d'Angoulême Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06

Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամենէն նրբաճաշակները։

Ջոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտասահմանէն եւ գաւառներէն։ Փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը։ Փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆԱՑ

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre (1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար։ Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000ի։

Փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՎՐԷԺ.— վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դրադարանի սրահը։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ.— Վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի սրահը։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր եւ անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ռոստոմ, Քրիստափոր եւ Իշխան ենթակոմիտէները այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ծանօթ հաւաքատեղին։

Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՍԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի Շավիլի անտառին մէջ

կը նախագահէ Ընկ. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

ՌՈՍՏՈՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

Այս կիրակի Սէն Քլուի անտառը առաւօտէն մինչեւ իրիկուն

կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

կը խօսի՝ Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Պարեր եւ անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ մատչելի գինով

Բաժակի մրցման կը մասնակցին Սարսէլի, Իթալիի, Սէվրանի եւ Շավիլի խումբերը։

Ժամադրավայր Pavillon Bleuի (Սէն Քլու) առջեւ ժամը 9ին։ Առաջնորդներ պիտի սպասեն ժամը 9—3

ՄՏԱ-ՀԱՇՈՒԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Société Savantesի D սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ յայտնի մտահաշուագէտ Մուշեղ Մելիք Յակոբեանի փորձերը։

Մելիք Յակոբեան կարճ ժամանակամիջոցի մէջ մտքով կը կատարէ միլիոնաւոր թիւերու գումարումը, հանումը, բաժանումը եւ բազմապատկութիւնը։ Քանի մը երկվայրկեանի մէջ կը գտնէ մինչեւ հարիւր միլիոն թիւերու քառակուսի արմատը եւ մէկ միլիարդի հասնող թիւերու խորանարդ արմատը։

Միտքով կը կատարէ թուաբանական բարդ կապակցական գործողութիւններ միաժամանակ խօսելով հանդիսականներու հետ։

Հանդիսականներուն պիտի բացատրէ թէ ինչպէս կարելի է գտնալ որեւէ թուականի մը համապատասխան շաբթուան օրը։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՍԿԻԶԲԸ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԱՐՁԱԿ ԷՋԵՐ ԵՒ ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

(Առաջին հրատարակութիւն «Նահատակ գրողներու բարեկամներ»ու)

Հեղինակին պատկերով, գեղատիպ կողքով՝ Մ. Քէպապճեանէ, կենսագրական անփոփ յառաջաբանով մը եւ գեղեցիկ տպագրութեամբ։

Գինն է Ֆրանսայի, Ֆրանս. գաղութներու եւ Պալքաններու համար 20 ֆր., միւս երկիրները 25 ֆր. կամ 1 տոլար։

Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մեր բարեկամներէն եւ գործակալներէն կը խնդրուի իրենց ծախած նուիրատոմսերուն արժատները լեցնելէ ետք մեզի վերադարձնել շուտով, անոնց փոխարժէքին հետ միասին։

Կանխիկ վճարողները պիտի ստանան ազնիւ թուղթով հրատարակութիւնը, որուն կողքը ծածկուած պիտի ըլլայ նաեւ թափանցիկ շապիկով մը։ Այս հրատարակութեան գինը՝ լոյս տեսնելէն ետք, պիտի բարձրանայ 25 ֆր.ի եւ 1.25 տոլարի։

Նամակ եւ դրամ ուղղել հետեւեալ հասցէին —

Dr. Krikorian, 126 Fbg. St. Denis, PARIS)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻՒԻ-Պուա Քոլոմպի Զէյթուն ենթակոմիտէն ստիպողական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները, այս Կիրակի իրիկուն ժամը ճիշտ 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ և ընկոյց ներկայացուցչական ժողովի։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. անդամականժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30էն, Դրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԼԻՈՆԻ Վրէժ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դրադարանի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք սրճարանին վերնայարկը։

ՌՈՍՏՈՄ Դրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1։ Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական ժողովը այսօր Հինգշաբթի ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Նիւթ՝ պատերազմի թեր ու դէմ։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Անիէռի ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 35 Rue Emile Zola, Պուա Քոլոմպ.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ «Հայ Սկաուտներ» միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հաւաքոյթի կը հրաւիրէ իր գայլուկներն ու արձանագրուիլ փափաքողները վաղը առաւօտ ժամը 9ին, 90 Rue Stanislas Torrents.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Լէգէոնական միութեան ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Rue Colbert, Bar de la Postի սրահին մէջ։

ՏԱՐՕՆ-Տուրուբերանի Հայր.

միութեան Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հ. Լ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը փնտռէ ընկերներ Սարգիս Մուրատեան, Վահան Տէր Վարդանեան եւ Վահրամ Պապիկեան։ Իմացնել իրենց հասցէները Uuion des Volontaires Arméniens dans l'Armée Française, Section de Marseille, B. P. Colbert 381, Marseille.

— Խնուսի Խըրթ գիւղացի Շուշան Բէօթիւկեավուրեան (որ այժմ Տէր Զօր կը գտնուի) կը փնտռէ Խնուսի Խըրթ գիւղացի իր ամուսինը Խաչատուր Բէօթիւկեավուրեան, իր տագրերը Առաքել, Աղաճան եւ Գէորգ Բէօթիւկեավուրեանները, որոնք ընդհանուր պատերազմէն առաջ Կարս (Հայաստան) կը բնակէին։ Իմացնել «Յառաջ»ի կամ Missak Sissérianի, B. P. 35, Dair-ez-Zor, (Syrie).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12,

ԵՌԱԳՈՅՆ ժապաւէննե[illegible] ծախուին «Յառաջ»ի գործ[illegible] Պ. Խնկիկ Կէնճեանի մօտ, [illegible] Rue Boileau, Lyon.

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱ[Ն] ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris

Մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթա[illegible] մորթի, արիւնի, կանանց [illegible] ւանդութիւններ եւ ֆր[illegible] կախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 [illegible] 3 9։ կիր. եւ տօն օրեր 10[illegible]

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. [illegible]

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ ԲՆԱԿԱՐԱ[Ն]

2 սենեակ, entrée եւ [illegible] հանոց, օղաւէտ, կեդրոն[illegible] մառչէի մօտ, Port de St. Cl[oud] 8 վայրկեան։ Դիմել ամէ[illegible] Billancourt, 1 Rue Liot [illegible] յարկ (աջ) Լ. Սուրէնեան[illegible] ռանց հանդիպելու քոնսիէ[illegible]

Վարձու է 100 քառ. [illegible] տարած[illegible] թեամբ լուսաւոր եւ օդ[illegible] արհեստանոց մը որ ունի [illegible] երկու սենեակ, խոհանոց, [illegible] կազ, ելեկտրականութիւն [illegible] մար ամէն գործի։ Պայման[illegible] մասին դիմել Պ. Մ. Աղ[illegible] եանի, 35 Rue Emile Des[illegible] Մէթրօ՝ Place des Fêtes.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉD[illegible]

208bis, Rue Lafayette Par[is]

Le Gérant H. STEPH[illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական [illegible] տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ։ Մասնաւոր կերպով պա[illegible] րաստուած տէօնէր-քէպապ։

Այցելեցէք, համոզուելու համար։ Հարսնիքի, ժողով[illegible] րու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ[illegible]

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏ[ՈՒԻԼ]

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոն[illegible] Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գն[illegible] ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2,3 եւ 4 [illegible] եակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ[illegible] տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոն[illegible] ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur)։ 50 հազարէն 100 [illegible] ֆրանք — միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէ[illegible] երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն [illegible] բելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7։ [illegible] Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, [illegible] Լազարի մօտ։ Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգ[illegible] պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38-[illegible]

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV[ILLE]

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-[illegible]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա[illegible] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի [illegible] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի [illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտ[իր] համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ պուխտագործ եւ ապուխտավաճառ

HAIG MARACHLIANի

Fabrique des salaisons Orientales

16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE

որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու հա[մար] բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue Petites Maries MARSEILLE.

կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաք[անակ] եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութ[եամբ]

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
25
ՅՈՒԼԻՍ
1930

25 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1322 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիա արտաքին և ներքին ճակատներու վրայ իր զէնքի յաղթանակները ապահովելէն յետոյ, նոյն զինու զօրութեամբ «եւրոպականացուց» ընկերային կեանքի արտաքին կեղեւը։ Նոր Թուրքիան այդ խոշոր փուլերէն անցաւ մեծ դժուարութիւններով, ու եղաւ անխնայ հանդէպ բոլոր խոչընդոտներուն։ Քեմալականները զգետնուեցան այդ ճանապարհին վրայ, ու երկիրը նորէն մտաւ տիրական բռնակալութեան մը լուծին տակ, քիչ մը նման բոլշեւիկեան դիկտատուրային, առանց ընկերային տնտեսական յեղափոխութեան։

Այս յաղթանակները մեծապէս նպաստեցին Թուրքիոյ քաղաքական վարկի բարձրացման։ Ան դարձաւ Մերձաւոր Արեւելքի նկատի առնուելիք գլխաւոր ուժերէն մէկը, որուն ազդեցութեանց իրական արժէքէն շատ աւելի գնահատուած կը նայ տակաւին։

Բայց Թուրքիոյ ամէնէն խոցելի կողմը կը մնար իր տնտեսական յետամնացութիւնը։ Տնտեսական յետամնացութեան վրայ կ'աւելնար տնտեսական կողոպուտը, որ բնական շարունակութիւնն էր պատերազմի ընթացքին և լքեալ գոյքերու մէջ տեղի ունեցած անօրէն թալաններուն։ Սովորութիւնը շարունակուեցաւ սեփական ազգի վերաբերմամբ տուրքերով, զինուորական գրաւումներով, տնտեսական խարդախ ձեռնարկումներով, որոնց յաջորդեցին սնանկութիւնները, առեւտրական գործերու անկումը, և ընդհանուր աղքատութիւնը։

Լօզանի Դաշնագրէն և Հանրապետութիւն հռչակելէն ասդին, Թուրքիոյ գլխաւոր մտահոգութիւնն եղաւ խոշոր փոխառութիւններ կնքել և երկիրը ամրացնել տնտեսապէս։ Թուրքիոյ ղեկավարիչները խօսքերով կը կոթնէին իրենց զէնքի յաղթանակներուն, բայց գիտակցօրէն կ'ըմբռնէին տնտեսական ազդակի առաջնակարգ նշանակութիւնը։ Թուրքիոյ գիտակցական մղումները, սակայն մինչեւ հիմա յաջողութիւն չգտան։ Երկրի ներքին ուժերը իրենց պատրաստութեամբ և դրամագլուխով անբաւական էին Թուրքիան դնելու տնտեսական բարգաւաճումի ճամբուն վրայ։ Եօթը տարուան փորձերէն յետոյ, Թուրք մամուլն ու պաշտօնական շրջանակները տնտեսական ճգնաժամի մասին կ'աղաղակեն, միակ ելքը խոշոր փոխառութեան մը մէջ տեսնելով։

Ներքին ջանքերու ձախողանքէն զատ, եօթը տարիներէ ի վեր ձախողած են Թուրքիոյ փոխառութեան փորձերն ալ։ Թուրքիա արտաքին խոշոր փոխառութիւն մը յաջողցնելու համար դրուած է հարկադրանքի մը առջեւ, փոխելու իր օրիենթասիոնը ու վերջնականապէս նետուելու Եւրոպայի գիրկը։ Թուրքիոյ քաղաքական ապահովութիւնը զինք կը մղէ դաշնակից մնալ բոլշեւիկեան Ռուսաստանին, կամ այնքան հեռու մնալ անկէ, որ չիյնայ եւրոպական ազդեցութեան շրջանակին մէջ, մնալով միջանկեալ կէտի մը վրայ։ Իսկ եւրոպական դրամագլուխը (խօսքը խոշոր դրամագլուխի մասին է) կը փնտռէ ապահովութիւն և տեւական շահու հաւանականութիւն։ Թուրքիոյ արտաքին և ներքին քաղաքականութիւնն այդ ապահովութիւնը չի ներշնչեր։

Նոր Թուրքիոյ համար ճակատագրական նշանակութիւն ունեցաւ քրտական ազատագրական շարժումը։ Լօզանի մէջ յաղթական և ներքին բոլոր ընդդիմադիրները ճզմող Թուրքիան 1924ի վերջերը սկսած էր շունչ քաշել, և օգտուելով իր ձեռք բերած քաղաքական վարկէն, տնտեսական վարկեր կը փնտռէր Եւրոպայի մէջ։ Այդ օրերուն (1925ի գարնան) պայթեցաւ Շէյխ Սայիտի քրտական մեծ ապստամբութիւնը, որ ոչ միայն տնտեսական և ֆիզիքական խոշոր վնասներ պատճառեց Թուրքիոյ, այլ անոր տիրական վարկը նսեմացուց Եւրոպայի աչքին։ Երկիրը երկար ժամանակ պատերազմական դրութեան մէջ մնաց։ Հարիւր հազարնոց բանակ մը պիւտճէի մեծ մասը հալեցուց։ Եւ եւրոպական դրամագլուխը երբեք տրամադրութիւն ցոյց չտուաւ երթալու Թուրքիա՝ զինուորական ծախքերուն մասնակցելու, կամ քրտական ապստամբութիւններու հետեւանքով փոշիանալու համար։

Հինգ տարիներ յաջորդեցին այդ պէտքերուն։ Թուրքիա տարբերէն ալ փոփոխուեցաւ։ Շարք մը խնդիրներ կարգադրեց իր դրացիներու հետ։ Բայց այդ բոլոր յաջողութիւնները կը մթագնէին տնտեսական ճգնաժամի պատճառով։ Արտաքին փոխառութեան խնդիրը նորէն կը դառնար հրամայական անհրաժեշտութիւն մը։

Այս տարուան սկիզբէն սկսած, Թուրքիա շատ մը դուռեր բախեց այդ ուղղութեամբ։ Ատեն մը եղաւ, երբ շատերը յուսադրական գտան թէ Թուրքիա պիտի յաջողի մեծ փոխառութիւն մը կնքել։ Բայց քաղաքական անորոշութեան չափ, անորոշ կը մնայ նաեւ փոխառութեան խնդիրը, ու Թուրքիա կը շարունակէ տապլտկիլ աղքատութեան մէջ։ Միւս կողմէ, ամիսներէ ի վեր բռնկած քրտական ապստամբութիւնը պատճառ դարձաւ, որ Թուրքիա փոխառութեան աշխատանքները ընդհատէ եւ զբաղի ներքին պատերազմով։ Թուրքիա դարձեալ ստիպուած է տնտեսական եւ ֆիզիքական կորուստներու հետ, կորսնցնել մաս մը իր արտաքին քաղաքական վարկէն։ Որովհետեւ քէմալական Թուրքիան, առ այժմ ստիպուած է շարունակել ներքին պատերազմը եւ բաւականանալ ներկայ տնտեսական կացութեամբ։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻԻՆ ԱՌՋԵՒ

«Հայրենիք» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ. (յուլիս 9).

— «Պատերազմը կը շարունակուի կազմակերպուած Թուրք կանոնաւոր բանակներուն եւ քիւրտ ապստամբներուն միջեւ։

Առաջինը իր ձեռքին մէջ ունի, արդիական պատերազմի կատարելագործուած բոլոր զէնքերը, իսկ վերջինը անկատար զէնքեր, սահմանափակ ռազմամթերք եւ ազգային գիտակցութեան ու ինքնապաշտպանութեան բնազդի գերագոյն ճիգերը։

Այս պայմաններուն տակ, աւելորդ է ըսել, կռիւը անհաւասար է եւ երբեք զարմանալի պիտի չըլլայ որ Արարատի հիւրընկալ կողերուն վրայ թառած ապստամբները հարկադրուած ըլլան ժամանակաւորապէս խոյս տալու կռուի ճակատէն։

Ասիկա, սակայն, Թուրքիոյ զէնքի յաջողութեան նիշ մը պիտի չհամարուի, որովհետեւ, որքան աւելի խորանայ կռիւը, այնքան աւելի պիտի դժուարանայ Թուրք բանակին գործը, ու աւելի պիտի ուժեղնայ քրտական դիմադրութեան եւ ինքնապաշտպանութեան բնազդը։

Ահա՛ կը մօտենայ ամիս մը որ կատաղի պատերազմը կը շարունակուի, բայց ցարդ ստացուած տեղեկութիւնները միակողմանի են։ Հեռագրական գործակալութիւնները կը հաղորդեն միայն Թրքական պաշտօնական շրջանակներէն ստացուած հաղորդակցութիւնները։ Ապստամբներու կողմէ ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ։ Բայց Թրքական պաշտօնական տեղեկութիւններէն ալ կարելի է եզրակացնել թէ դիմադրութիւնները կը շարունակուին աննախընթաց թափով մը։

Միայն Արարատի ճակատին դէմ կատարուող գործողութիւններուն համար, Թրքական զինուորական իշխանութիւնը, Բայազիտի մէջ կեդրոնացուցած է մօտաւորապէս 30 հազարնոց բանակ մը եւ կը պատրաստուի ղրկելու նոյնքան թիւով օգնական նոր ուժեր։ Ասկէ զատ գործողութիւններուն կ'օժանդակէ նաեւ օդային տորմիղ մը, որ կ'աշխատի ճշդել ապստամբներու դիրքերը եւ կտրելու անոնց նահանջի ճանապարհը։

Զինուորական այս խոշոր շարժումին ու գործողութիւններուն ձեռնարկեցին Թուրքերը, մրանգամ ընդմիշտ ոչնչացնելու համար այդ շրջանի քրտութիւնը, որ տարիներէ ի վեր քրտական յեղափոխական լուսատու փարոսի մը դերը կը կատարէր ամբողջ ժողովուրդին համար, եւ քաջալերութիւն մը՝ նոր շարժումներու։

Տեղի ունեցող ապստամբութիւններն ու աննախընթաց դիմադրութիւնը ցոյց կուտան թէ, քանի մը արկածախնդիրներու կողմէ կատարուող բախտախնդրութիւն մը չէ եղածը, ինչպէս կը ճգնէին հաւատացնել մեր հակառակորդ մամուլին բանգէտ եւ իմաստուն քաղաքագէտները, այլ արդիւնքն է ամբողջ ժողովուրդի մը ինքնապաշտպանութեան վճռական կամքին։

Դանակը ոսկորին հասած քիւրտ ժողովուրդը պիտի շարունակէ իր պայքարը, անկախ այն անմիտ ենթադրութենէն թէ «Դաշնակ»ներն են որ «քրտական ապստամբութիւն կը խաղան»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԳԸԶԸԼՊԱՇՆԵՐԸ ԿԸ ՄԻԱՆԱՆ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 յուլիս.— «Թայմզ»ի հասած տեղեկութեանց համաձայն, Գըզըլպաշներու ցեղախումբ մը եւ ուրիշ շրջակայ ցեղախումբեր միացան քիւրտ ապստամբական շարժման։

Գըզըլպաշներու գլխաւոր կեդրոնն է Տէրսիմ, որուն մասին լուր չկայ։ Հաւանաբար, հեռագիրը կ'ակնարկէ Խնուսի եւ Վարդոյի Գըզըլպաշներուն։

ԹՐՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԷՐԶՐՈՒՄ, 18 (Ա.).— Ամբողջովին վերջացած է մաքրագործումը այն աւազակներուն, որոնք կրցած էին փախչիլ Զիլանի կողմէն։ Ձերբակալուած են նաեւ աւազակներուն օգնողները։

Վճռական միջոցներ ձեռք առնուած են, Պարսկաստանէն հրոսախումբերու ներխուժումը արգիլելու համար։ Անոնք որ պիտի փորձեն սահմանը անցնիլ, անմիջապէս պիտի բնաջնջուին։

Պատրաստութիւններ տեսնուած են, Այրը Տաղի վրայ կատարուելիք գործողութեանց համար։ Պատրաստութիւնները այնպէս մը կը տեսնուին որ աւազակները որ եւ է ձեւով չկարենան փախչիլ։ Պատրաստութեանց շրջանը ատեն մըն ալ պիտի շարունակուի։ Զօրաբանակի հրամանատար Սալիհ փաշա իր բանակատեղին Պայազիտ փոխադրեց, պատրաստութեանց վրայ հսկելու համար։

Զսպուած աւազակները հօտերով ոչխար եւ շատ մը զէնք լքած են։ Ոչխարները այնքան շատ են որ, հաւանաբար անոնց մէկ մասը ծախուի։

Մեր սաւառնակները կը շարունակեն ռումբ տեղացնել Աղրը Տաղի վրայ։ Հասկցուած է որ այստեղի աւազակները մեծ մըտահոգութեան մէջ են։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ, 19 (Ա.).— Այս անգամ իրենց նպատակին չհասան անոնք, որոնք կ'ուզէին սահմանը անցնելով ազատել իրենց կեանքը։ Մեր բանակը այս առաւօտ քանդեց սահմանէն անդին գտնուող աւազակներուն բնակավայրերը եւ զանոնք դրաւ այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ հրոսակները այլեւս չկարենան մեր սահմանին վրայ յարձակիլ։ Այնպէս որ, պարսիկ սահմանէն 80 քիլոմէթր ներս գտնուող շրջանակին մէջ, մէկ հատիկ իսկ աւազակ չէ մնացած։

Մեր զինուորները իրենց զօրանոցները վերադարձան, առանց որ եւ է միջադէպի։

Սահմանի այս բոլոր գործողութիւններու ընթացքին, որ եւ է միջադէպ չէ ծագած պարսիկ եւ մեր զինուորներուն միջեւ։ Գործողութիւնները մեծ պաղարիւնութեամբ եւ այնպիսի ձեւով կատարուեցան, որ դիւանագէտներուն գործ չմնաց...։

Եգիպտական խորհրդարանը չպիտի բացուի

Եգիպտական դահլիճը յայտնեց Ֆուատ Թագաւորին թէ կը մերժեն ընդունիլ Վաֆտ կուսակցութեան առաջարկը՝ բացառիկ ժողովի հրաւիրելու համար Խորհրդարանը։

Նախարարները կը պատճառաբանեն թէ այս կերպով, Վաֆտ կուսակցութիւնը կը ջանայ կրկին իշխանութեան գլուխ գալ, ինչ որ պիտի վնասէ երկրին։

Ֆուատ Թագաւոր մերժեց նկատի առնել Վաֆտի առաջարկը, յուլիս 26ին բանալու Խորհրդարանը։

⁂ Փարիզի եգիպտական պատուիրակութիւնը հետեւեալ զեկոյցը կը հաղորդէ թերթերուն.— Եգիպտոսի վարչաձեւին եւ Նախարարութեան դիրքին մասին, օտար աղբիւրէ դիտումնաւոր լուրեր արձագանգ կը գտնեն մամուլին մէջ։

«Եգիպտական պատուիրակութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ այդ լուրերը, որոնք անհիմն են, եւ ի վիճակի է հաւաստելու թէ մէկ քանի քաղաքներու մէջ տեղի ունեցած բախումներէն եւ ցոյցերէն զատ, կացութիւնը սովորական է ամբողջ երկրին մէջ, ուր կը տիրեն կարգ եւ անդորրութիւն»։

Գերման ընտրութիւնները

Յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութիւններուն առթիւ, ջանքեր կը թափուին միջկուսակցական ընտրական խմբակցութիւններ ստեղծելու։ Աջակողմեան կուսակցութիւններու միջեւ, այս նպատակով բանակցութիւններ կը կատարուին։ Երկրագործականները երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ, հրաժարեցան ազգայնականներու հետ համաձայնութեան գալու իրենց ծրագրէն։ Բայց, ժողովրդական կուսակցութիւնը նամակ մը ուղղեց ռամկավարական, տնտեսական եւ քրիստոնեայ-ազգայնական կուսակցութեանց, հրաւիրելով զանոնք միանալու՝ ընդդէմ ընկերվարութեան։

Պահպանողական երկու կուսակցութիւններ արդէն միացած եւ ձուլուած են։

Թուրք-Յունական համաձայնութիւնը

ԱԹԷՆՔ, 23 Յուլիս.— Այսօր, արտաքին Նախարարութեան շէնքին մէջ, փոխանակութիւնը կատարուեցաւ Էնկիւրի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի կեդր. կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 31

Օհան կարօ	200
Նիհար	150
Ընկերուհի Պերճուհի	
Բարսեղեան	100
Հ. Այծեմնիկ	100
Արամ Եոբեան	50
Յակոբ Յակոբեան	50
Վիէննէն.—	
Ն. Խաչիկեան	100
Մ. Մուրատեան	100
Ս. Արամեան	100
Ե. Եայլեան	100
Ս. Գալուստեան	100
Պ. Այանեան	100
Խ. Չոպոյեան	100
Գ. Ալոյեան	100
Գումար	1450
Նախորդ գումար	37,780
Ընդհ. գումար	39,230

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ ՄԸ ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արարատ լերան վրայ, կռուի վայրին վրայ իսկ քիւրտ յեղափոխական կազմակերպութեան կողմէ խմորատիպ հրատարակուած «Արարատ» թերթէն կը քաղենք հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը, քիւրտեւթուրք բախումներուն մասին։ «Արարատ»ի 5րդ թիւը կը կրէ յունիս 25 թուականը։

ԱՐԱՐԱՏ.— 9 յունիսի ընդհարման մէջ մէկ վիրաւոր ունինք. թշնամի սպանեալներու թիւը չենք գիտեր. 6 վիրաւոր փոխադրեցին։

11 յունիս.— Թուրքերը վեց սաւառնակներով եւ գնդացիրներով յարձակման անցան ու հանդիպեցան մեր ուժեղ դիմադրութեան։ Մեզմէ մէկ նահատակ և վեց վիրաւորներ կան թշնամիին կողմէ սպաննուածներու թիւը շատ է, հաւանաբար 50 հոգի։ Վիրաւորներն ու սպաննուածները ոմանք իրենց հետ տարին։

19 յունիս.— Մեր դիրքերուն առաջաւոր մասը ռմբակոծման ենթարկուեցաւ, բայց անվնաս։

21 յունիս.— Թուրքերը գիշերանց եկած եւ Շէյխլուն բռնած էին եւ իրենց վրանները հաստատած։ Մեր յարձակման չդիմանալով, յաջորդ գիշեր փախան դէպի Պայազիտ, լքելով վրանները։

23 յունիս.— Թշնամի երկու սաւառնակներ Սարտար Բուլաղէն, մեր դիրքերու վրայէն թռան եւ քանի մը ռումբեր ձգեցին պարսիկ հողին վրայ։ Ու յետոյ վերադարձան դէպի Ալաշկերտ Ղարաքիլիսէ։

Շէյխ Դահարի խումբերը Կողբի և Կաղզուանի կողմերը կը գործեն։

Յունիս 9էն մինչեւ յունիս 25 թշնամի սաւառնակներէն ոչ մէկ վնաս կրած ենք։ Մինչեւ հիմա 3 սաւառնակ վար առած ենք։ Օդանաւորդներէն ոմանք սպաննուած են։

Ֆաթօի եւ Քէրիմի խումբերը Իգտիրի ճամբուն վրայ, Բալքէնդ գացած են։ Թուրք հարիւր ձիաւորներու հետ չորս ժամ կռուած են եւ Թուրքերը մինչեւ Իգտիր փախցուցած են։ Թուրքերու սպաննուածները վեց հոգի են։ Կռիւները սկսած են Զիլինա ցորի, Վանի, Ճուլամէրգի եւ Սասնոյ շրջաններու մէջ։

Արարատի Հրամանատարութիւն

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՓԱԿՈՒԱԾ ՉԷ,,

Յուլիս 3ին, Բիէլի Համալսարանին Միջազգային Իրաւաբանութեան բաժնին մէջ տրուեցաւ բանախօսութիւն մը, գերմաներէն լեզուով.—«Հայկական հարցը միջազգային եւ մարդկային իրաւաբանութեան լոյսին տակ:» Բանախօսն էր փրոֆ. Անտրէ Մանտէլշթամ, որ մասնագէտ է հայկական հարցին ու պատմութեան: Գերման փրոֆէսէօր մըն էր, տոքթ. Վալթէր Շուքինկ, որ նախաձեռնելով այս բանախօսութիւնը, ուզեց Գերմանիոյ մէջ արթնցնել համակրութիւն եւ հետաքրքրութիւն հանդէպ հայ ժողովուրդին, հայկական դատին: Տոքթ. Շուքինկ, որ տեսուչն ու դասախօսներէն մէկն է Բիէլի Միջազգային Իրաւաբանութեան վարժարանին գիտուն խաղաղասէր մըն է, որ համակրանքով կապուած է հայ ժողովուրդին:

Փրոֆ. Մանտէլշթամ երկու ժամ խօսեցաւ ներկայացնելով ոչ միայն մեր դատին պատմութեան զանազան շրջափոխութիւնները, զորս աւելի մանրամասն կուտայ իր գիրքով («Ազգերու դաշնակցութիւնը եւ պետութիւնները հանդէպ հայկական հարցին»), այլ նաեւ, իբրեւ հեղինակը տեղեկագիրի մը, որ քննութեան առնուեցաւ 12 հոկտեմբեր 1929ին («Մարդուն միջազգային իրաւունքներու յայտարարութիւնը»), բացատրեց թէ համաշխարհային կարեւորութիւն ունի հայկական հարցը թէ՛ մարդկային եւ թէ թէ՛ միջազգային իրաւաբանութեան տեսակէտէն: Մանտէլշթամ յայտարարեց որ, եթէ հայ ժողովուրդը չստանայ իր արդար պահանջները, փոքր եւ տկար ժողովուրդները պիտի յուսահատին մարդկութենէն, եւ արդար վախեր պիտի ունենան իրենց ազգային կեանքին մասին: Վերջապէս Մանտէլշթամ մերժեց ամէն տեսակէտ, որ ցեղային հարցերը կը լուծէ բանի ուժով: Եւ թրթռուն հրաւէր մը ուղղեց բոլոր պետութիւններուն, որպէսզի, խաղաղութեան սիրոյն, արդար ձեւով լուծուի նաեւ հայկական հարցը:

Մանտէլշթամի այս կարեւոր դասախօսութիւնը հրատարակութեան տրուած է Բիէլի Միջազգային Իրաւաբանութեան Համալսարանին կողմէ: Կարեւորութեանը պատճառաւ, կուտանք գլխաւոր մասերը:

*
* *

— «Հայկական հարցը փակուած չէ: Հայկական հարցը իր լուծման կը սպասէ ժողովուրդներու համերաշխութեան եւ խաղաղութեան ոգիին մէջ:

Հայ ժողովուրդը այժմ տակաւին ունի իր ազգային մէկ հողամասը, ուր հաստատուած է Երեւանի հանրապետութիւնը: Այս հանրապետութիւնը մէկ անդամն է Անդրկովկասեան Դաշնակցութեան, որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Միութեան: Սակայն այս հողամասը (28000 քառակուսի քիլոմեդր, որուն 9,000ը մշակելի) շատ նեղ կուգայ իր բնակիչներուն համար, որոնք կը հաշուուին 1,200,000(*):

Եւ անկարելի է Հայաստան փոխադրել 7.800,000 գաղթականները, որոնք ցան ու ցրիւ ինկած են Խորհրդային Միութեան զանազան երկիրներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Յունաստանի Սուրիոյ, Պուլկարիոյ, Ֆրանսայի, Պարսկաստանի մէջ եւ այլուր: Ահա թէ ինչո՛ւ Հայերը, որոնք ցրուած են աշխարհի ամէն կողմերը, նոյն եւ մէկ ցանկութիւն ունին, — ընդարձակել Երեւանի հանրապետութեան սահմանները: Արդ, Հայոց թիւը (բոլորն ալ միասին, հին ու նոր գաղթականներ) կը հաշուուի 3,000,000:

Յայտնի է թէ Թուրքերը, մինչեւ այժմ բացարձակ կը մերժեն ամէն գաղափար հայկական հանրապետութեան սահմաններու ընդարձակման մասին: Հին Թրքահայաստանի մէջ, կ'ըսեն անոնք, հիմա ոչ մէկ հայ կայ: Եւ սակայն, 1922ին, Ազգերու Դաշնակցութեան Գ. Ընդհ. Ժողովին մէջ, լորտ Ռ. Սէսիլ, ցոյց տալով հայ գաղթականներու բազմութիւնը, բացատրեց թէ թրքական նման քաղաքականութիւն մը հիմ չունի: Վասնզի հայ գաղթականներու այդ ստուար բազմութիւնը երբեք չպիտի դադրի պահանջելէ իր ազգային ապահովութիւնը եւ բնակութիւնը: կը կարծեմ թէ լաւ կը ճանչնամ Հայերը. եւ այսպէս ամբողջովին կը բաժնեմ Լորտ Սէսիլի կարծիքը: Ընդհանուր խաղաղութեան սիրոյն, օր մը չէ օր մը պէտք պիտի ըլլայ, եւ անխուսափելի կերպով, միացնել մէկ մասը այն հողերէն, ուր կը բնակէին պատերազմէն առաջ Թրքահայերը, միացնել Երեւանի հանրապետութեան, կազմելով այսպէս անկախ հանրապետութիւն մը: Այսպիսի լուծում մը օգտակար է նաեւ Թուրքիոյ: Արդարեւ Թուրքիա եւս, ուրիշ ամէն երկրի պէս, իրաւունք ունի ամուր կանգնել շէնքը, որ սահմանուած է իր ազգային կեանքին զարգացման: Բայց պէտք է, որ այդ շէնքը չհիմնուի ուրիշ ժողովուրդի մը ոսկերոտիքին վրայ, ոչ ալ իբրեւ շաղախ գործածուի ուրիշ ժողովուրդի մը արիւնը: Անձնապէս կը պատկանիմ այն խումբին, որ, հակառակ թրքական բարենորոգումներու մասին Հայոց յոյսերուն կրած բազմաթիւ նաւաբեկութեան, դեռ չի յուսահատիր վերջին փորձի մը յաջողութենէն ալ,— Քէմալական փորձը: Արդ Թուրքիան ազատագրեց կինը, ձերբազատուեցաւ իսլամ օրէնսդրութեան յետադիմական ազդեցութենէն, եւ յարեցաւ եւրոպական իրաւաբանութեան, որդեգրեց լատինական այբուբենը: Պէտք է գնահատել այս անուրանալի յառաջդիմութիւնը: Դժբախտաբար Թուրքիոյ հորիզոնին վրայ կը յամառի կը մնայ սեւ կէտ մը,— ցեղային մոլեռանդութիւնը միայն, որովհետեւ Թուրքերը երբեք կրօնական մոլեռանդութիւն չունին: Ոչ միայն Հայերը, այլ նաեւ Յոյները, Քիւրտերը, Չէրքէզները՝ քանիցս կրեցին այդ մոլեռանդութեան արտայայտութիւնը իրենց մարմնին ու հոգիին մէջ, միշտ համոզուած թէ ոչինչ փոխուած է Թուրքիոյ մէջ: Բայց այժմ, եթէ Թուրք մտայնութեան մէջ բան մը փոխուի, նախ պէտք է որ այդ ըլլայ Հայերուն համար: Առանց չկամութեան, Թուրքիա պէտք է Հայերուն տայ մաս մը հող, որ ողողուած է հայ արիւնով եւ քրտինքով: Արդի Թուրքիան պէտք է հրաժարի այլեւս հին գէշ առարկութենէն, թէ այժմ հողը հայկական չէ Թուրքիոյ մէջ:

Իսկ այն պարագային, երբ Թուրքիա այս ձեւով չշարժիր, պէտք է հայկական հարցը նորէն լուծել միջազգային ճամբով, կամ պէտք է ընդունիլ միջազգային և մարդկային իրաւունքներու սնանկութիւնը: Համաշխարհային խղճմտանքը, թաղուած ըլլալով մեծ պատերազմին աւերակներուն տակ, շատ դանդաղ կ'արթննայ: Եւ սակայն կ'արթննայ: Եւ այժմէն այդ գիտակցութիւնը անկարելի կը գտնէ ընդունիլ որ հայկական հարցին լուծումը հիմնուի մէկ միլիոն բնակչութեան մը կազմակերպուած բնաջնջումի դէպքին վրայ: Կը կարծեմ թէ, տիկիններ եւ պարոններ, հայկական հարցը այժմ ազգային կարեւորութենէ աւելի մարդկային կարեւորութիւն է ստացած: Վասնզի հայկական հարցը համաշխարհային հարց մըն է: Եւ կարելի չէ մերժել իր լուծումով զբաղիլ: Աշխարհ պարտաւոր է բողոքել, յստակ եւ որոշ, այս քսաներորդ դարուն, թէ կարելի չէ ցեղային վէճերը լուծել ջարդով, հարստահարութեամբ եւ կողոպուտով: Եթէ արդարութիւնը չիրագործուի Հայոց հաշուոյն, բոլոր տկար ժողովուրդները պիտի դողան իրենց գոյութեան համար: «Տկար ժողովուրդ»ըսի, բայց ո՞ր ժողովուրդը տկար չէ, որեւէ ժամանակ:

Ուրեմն, յուսանք որ պետութիւնները, Ազգերու Դաշնակցութիւնը, նոյնիսկ Թուրքիա նկատի ունենան թէ հարցը կը վերաբերի ոչ միայն Հայաստանի, այլ ամբողջ մարդկութեան: Առանց բացառութեան ամէն պետութիւն մեղք մը գործած է Հայաստանի հանդէպ: Ուրեմն թող միանան, թող ձեռք ձեռքի տան՝ օգնելու համար դժբախտ ժողովուրդի մը, որ գտնէ իր անկախութիւնը իր ազգային հողին վրայ, բան մը որ խոստացուած է քանիցս: Բոլոր ազգերու կողմէ —Թուրքիան ալ միասին— այսպիսի հաւասարակաց գործ մը թերեւս դառնայ աւետիսը ժողովուրդներու նոր իրաւագիտութեան, մարդոց նոր իրաւագիտութեան շողափառ արշալոյսին:»

(*) Այս թիւը չափազանցուած է: Ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները, Հայաստանի բնակչութիւնը հազիւ կ'անցնի 900,000ը: ԽՄԲ.

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԷՆ

ԱՂԻՏԱԻՈՐ ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

— Գիտե՞ս, երէկ թաղեցինք Ա.ը:

— Բժիշկները արգիլեցին Բ.ին աշխատիլ եւ յանձնարարեցին օդափոխութիւն եւ լաւ սնունդ:

— Գ.ը շաբաթներէ ի վեր հիւանդանոցն է եւ ծանր ու անյոյս:

— «Ռատիօ»ի քննութենէն պարզուեցաւ որ Դ.ը թոքախտի նախնական շրջանի մէջ է, իսկ Ե.ը անյոյս օրերը կ'ապրի...:

Եւ բազմաթիւ ասոր նման յայտնութիւններ, ծանր եւ սրտաճմլիկ, պատահական հանդիպումներու, հաւաքոյթներու ընթացքին:

Նոր չէ այս պատկերը եւ ոչ ալ նորութիւններ՝ պատմուած մանրամասնութիւնները:

Մեր նոր միջավայրի պատկերն է ասիկա, շնորհուած մեզի մեր անփորձութեան, անտարբերութեան հետեւանքով:

Տարուան ընթացքին, քանի մը անգամ մեր մամուլը ահազանգը կը հնչեցնէ այս առթիւ, իրեն հասած պաշտօնական տեղեկութիւններու եւ թիւերու վրայ: Քիչ մը իրարանցում, քիչ մը վվվուկ եւ սակայն առանց գործնական ո եւ է քայլի հարցը դարձեալ կը թաղուի, կը մոռցուի գլխաւորաբար մեր ժողովուրդի անտարբերութեան հետեւանքով:

Մահուան վտանգը՝ կախուած մեր նոր սերունդի, երիտասարդութեան գլխին, խոստովանինք որ հակառակ իր սոսկումներուն, չէ ազդած մեր ջիղերուն վրայ: Եւ ինչո՞ւ չըսել, որ գիտակցօրէն բոլորս ալ կ'ուզենք խափել մեզ, չտեսնել ձեւացնել բուն վտանգը:

Իսկ ասոր հետեւա՞նքը. ծանր դժբաղդաբար, յուսահատական եւ մտահոգիչ:

Թէ ի՞նչ լայն չափերու հասած են մահացութեան դէպքերը, գլխաւորաբար երիտասարդներու մէջ: Դժուար է ճշդել շնորհիւ մեր անկազմակերպ վիճակին: Մէկ քանի եկեղեցական արձանագրութիւնները չեն կրնար պատկերը ամբողջացնել, մանաւանդ, որ ամէն տեղ այս պատեհութիւնն ալ չունինք: Առավ մէկտեղ իրազեկ եւ պաշտօնական անձեր չեն ծածկեր վտանգի լրջութիւնը: — Թոքախտաւորներ շատ են, եւ ամէն օր կ'աւելնան, կ'ըսէ մեր բժիշկներէն մէկը, շաբաթը անգամ մը իրեն այցելող գաղթական հիւանդները նկատի ունենալով:

Իսկ գիտե՞նք թէ որքան մեծ է թիւը անոնց, որոնք կը խուսափին բժշկական քննութենէ, եւ կամ, իրենց հիւանդութիւնը կ'արձանագրեն մասնաւոր բժիշկներու եւ հիւանդանոցներու տետրակներու մէջ:

Վերջապէս, առանց ընդհանուր լրիւ պատկեր ունենալու, ամէն մէկ անհատ իր իսկ ծանօթներու շատ նեղ շրջանակին մէջ գիտէ թէ որքա՞ն բազմաթիւ է թիւը մահուան զոհերուն:

Բայց հարցը այս սահմանին մէջ չէ որ կը մղէ զիս գրելու այս տողերը, որովհետեւ գիտեմ եւ կը տեսնեմ թէ հաւաքական կազմակերպուած ուժ մը միայն կրնայ ստուգել մահացութեան իրական թիւերը, եւ միեւնոյն ժամանակ պայքարիլ այդ չարիքին դէմ:

Դժբախտաբար ինչպէս շատ կենսական, նոյնպէս եւ այս հարցի համար, բոլոր ձեռնարկները կ'անցնին ապարդիւն: Անկէ տարի մը առաջ մեր բժիշկներէն Պ. Պ. Քոլոլեանի եւ Գրիգորեանի կողմէ առաջարկուած ծրագիրը ո՛չ մէկ խրախուսանքի եւ օժանդակութեան արժանացաւ: Նոյն վիճակին ենթարկուած են եւ պիտի ենթարկուին հաւանաբար ժամանակի ամէն տեսակի առաջադրութիւններ, այնքան ժամանակ որքան որ չունինք կեդրոնական ազգային իշխանութիւն մը: Ուրիշ խնդիր է թէ նման ձեռնարկներու մէջ ամէնէն խոշոր եւ վճռական դերը վերապահուած է միշտ բուն ժողովրդին, եւ մասնաւորաբար ծնողներուն եւ երիտասարդներուն, կռուելու իրենց անմիջական վտանգին դէմ: Ճշմարտութիւն մը, որ անախորժ է, անընդունելի վտանգուածին համար:

Եւ արդէն այս է ամէն ծանր վտանգը: Այլապէս դժուար թէ կարելի չըլլար մեղմել չարիքը, իջեցնելով իր նուազագոյն սահմանին:

Առանց մասնագիտական կընճռոտութիւններու մէջ մտնելու, փորձենք թեթեւ ակնարկ մը նետել մեր միջավայրին վրայ:

Հեւքոտ եւ շնչասպառ աշխատանքի երկիր է հոս, առաւել կամ նուազ չափով նման բոլոր ճարտարարուեստական երկիրներուն: Աշխատանքի միջավայրն ու պայմանները զուրկ չեն վտանգներէ, ուղղուած մարդ-մեքենայի դէմ:

Պայքարը մարդու եւ իր աշխատանքի միջեւ դրուած է այնպիսի նուրբ շրջանակներու մէջ, որու հանդէպ աշխատաւորը ստիպուած է իր ուժերու գերարտադրութեամբ միայն շահիլ իր յաղթանակը:

Ընդհանուր է այս վիճակը միլիոնաւորներու համար, որոնց մէջ մենք ալ կը մտնենք անտարակոյս:

Հայ աշխատաւորը մղուած իր օրուան կարիքներէն, անվարժ այս միջավայրի պայմաններուն, յաճախ կ'անտեսէ շատ ու շատ կենսական իրողութիւններ եւ փորձեր: Աշխատաւորական կեանքի մէջ իր յառաջդիմութենէ աւելի, ան մտահոգուած է ընդհանրապէս շահելու, շատ շահելու եւ շուտ շահելու մտքերով, անկախ վիճակի մը տիրանալու հեռապատկերով:

Հոս արդէն կըսկսի պայքարը իր իսկ անձին դէմ, իր շահուն եւ ծրագիրներուն դէմ: Ան աշխատանքի սովորական ընդունուած ժամերէն դժգոհ կ'աշխատի 10—12 ժամ. եւ նոյնիսկ 15 ժամ մէկ օրուան մէջ: Զիջելով այս բոլոր անպատեհութիւններն ու անախորժութիւնները որոնք կը յառաջանան այս իրողութիւններէն տեղացի աշխատաւորութեան հետ, ըսենք այնքան միայն, որ այս չափով սպառումը անհանդուրժելի է մարդ արարածին համար:

Ժամանակաւոր յաջողութիւնը, և շահը մոռցնել կուտան այս կարեւոր եւ հիմնական պարագան: Եւ ի վերջը, հայ մարդը ոգեւորուած, կը մոռնայ նոյնիսկ իր տարրական հանգստի հետ, նոյնիսկ բաւարար սնունդը:

Մէկ, երկու, երեք տարի, եւ ահա կըսկսի բուն ողբերգութիւնը: Մարդ մեքենան կ'սկսի տեղի տալ, կը կոտրէ աշխատանքի անընական թափը, սպառում. նուազում, եւ աստիճանաբար տկարացումը, կը դըրկեն զայն վերջնականապէս աշխատանքի կարողութենէ:

Հոս միայն, ան պէտք կը տեսնայ դիմել բժիշկին, խնդրել անկէ ճար մը, դարմանում մը, յաճախ անկարելի: Աւելորդ է ըսել, որ անգամ այս պայմաններու մէջ ինկողները, այլեւս անդառնալիօրէն կը զրկուին իրենց միակ հարստութենէն՝ — առողջութենէն — եթէ անգամ մահը յետաձգելու ըլլայ իր պաշտօնը:

Ո՞վ կրնայ համարձակօրէն պատմել թէ մեր թոքախտաւորներէն եւ առհասարակ մահացու հիւանդներէն ամենախոշոր տոկոսը զոհ չէ այս մեր մատնանշած պարագաներուն: Առանց չափազանցութիւններու մէջ իյնալու, իմ անմիջական շրջապատիս մէջ այս կարգի զոհերու տոկոսը տարաբախտաբար մեծ է եւ մտահոգիչ:

Եւ դեռ հարկ կա՞յ ըսելու, որ այս ընդհանուր աննպաստ կացութենէն դուրս, ինչ աղետաւոր դեր կը կատարեն Փարիզի զանազան անկիւնները, իրենց մարդասպան հրապոյրներով:

Ասոնք իրողութիւններ են որոնք կրնան յաղթահարուիլ, չէզոքանալ համեմատաբար եթէ միայն ցանկութիւն եւ կամք ունենանք: Այս պայքարին համար պէտք չկայ անիծել մեր ճակատագիրը, մեր անկազմակերպ վիճակը, եւ այս կամ այն բարեսիրական կազմակերպութիւնը:

Հայ երիտասարդութիւնը, աշխատաւորութիւնը կրնայ եւ պէտք է որ ինքն իր միջոցներով կռուի այս չարիքին դէմ:

Ասոր համար անհրաժեշտ է ամէնէն առաջ՝ խնայել իր ուժերը. օգտագործելու համար զայն երկար ժամանակուան տոկունութեամբ: Ուժ տալ առողջութեան, ընդունելով զայն աղբիւրը նիւթական եւ բարոյական հարստութեան: Եւ երկրորդ՝ աշխատանքի տարապայման յոգնութիւններէն եւ սպառումներէն յետոյ, խուսափիլ բոլոր կախարդիչ վայրերէն, որոնք ամէն բանէ առաջ հրապոյրներով է որ կը սպաննեն մարդը անգթօրէն:

Այս բոլորին համար «ամէն մէկ անհատ իր կատարելիք դերն ունի. եւ պարտադիր աշխատանքի բաժինը: Մանաւանդ, որ եղածը իր իսկ անձի համար է ամէնէն առաջ:

Անհատներու չափ եւ անոնցմէ աւելի կուսակցութիւններն և զանազան կազմակերպութիւնները, մանաւանդ մարմնակրթական, կրնան մեղմել չարիքը:

Ամէնօրեայ մահուան արձանագրութիւնները միթէ՞ բաւական չեն որպէսզի մեր ուշադրութիւնը կեդրոնացնենք այսքան կենսական հարցի մը շուրջ:

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պիրմանիոյ մէջ (Հնդկաստան) վերջին խռովութեանց եւ տնտեսական տագնապին հետեւանքով, անգործներու թիւը հասած է 70,000ի:

Սիմլայիօրէնսդիրժողովինմէջ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ մինչեւ յունիս 30, մէկ եռամսեայի ընթացքին, մաքսային հասոյթները նուազած են 10 միլիոն 600,000 ռուփի, խռովութեանց հետեւանքով:

"ԱՐԱՐԱՏԸ ՆՈՐԷՆ ԿՐԱԿ ԿԸ ՏԵՂ[Ա]

ՔԻՒՐՏ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԽՄ[ԲԱԿԻ] ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԽՄԲԱԳՐԱԿ[ԱՆԸ]

Արարատի բարձունքներ[ու]... րայ տպուող «Արարատ» ... թերթը, որ լոյս տեսած է ... 25ին, կը պարունակէ զին[ուորա]կան գործողութիւններու ... կութիւնները, մինչեւ յու[նիս] ... վերի վերնագրով խմբագր[ական] մը կը գրէ Թուրք - քր[դա]կան կռիւներու առիթով:

Արարատ, որ քրտակ[ան] ... ղափոխութեան հնոցն ... քիւրտերու ինքնավար[ութեան] ... թագն ու պսակը, Թուրք ... աչքին անհաւատներու հ... է: Երբ Թուրք բանակն ... վրայ եկած է, մէկ զինուոր ... ողջ ետ չէ դարձած: Թուրքի[ա] ... ղաքական հնարքները վերջ ...

Ան կեղծ օրէնքներ հր[ատա]րակեց, մեծ ժողովներէն վ... ցուց եւ ներում շնորհեց եւ ... տերուն նուէրներ տուաւ ... ծութեան եւ բարեկամ[ութեան] ... ուխտ ըրաւ: Մէկ երկու ... խաբեբայութեան եւ բռնու[թեան] ... շղթան մեր շուրջը սեղմե[ց] ... միջոցներով, չկրցաւ մեր ... զոհերը իր ձեռքը ձգել: ... ուրկեց բանի ուժի դիմել ... եւ Բայազիտի կողմէն իր զօ[րքը] ... մեր դէմ բերաւ եւ քան[ի] ... զօրամասեր մեր դէմ հան[եց] ... յարձակումի սկսաւ, բայց ... հանդիպեցաւ:

Թուրքը, երբ իր թեն... եւ սաւառնակներու ձայնով ... րատի ձորերը լեցուց, անոնց ... տասխանը սկսան տալ ... Դիատինը, Զիլանի ձորը եւ ... Թուրքը քունէն արթնցա[ծ] ... եղաւ, բայց ալ անօգուտ է ... ղացող կրակը մեր Արար[ատի] ... բռնկած կրակն է. Քիւրտ հ... նիքի քաջերը օգնութեան ... սրտոտ, կորովոտ ու համբեր ...

Թուրքը, որքան բա[նակ] ... կառավարութիւն մը, նո[յն] ... ալ տգէտ է իր գործերու[ն] ... Իրօք, երբ լսեց թէ Քիւ[րտ] ... միաբանութիւնը կազմ[ուած] ... Հոյիբուն կազմակերպութեան ... չհաւատաց, մինչեւ որ այ[ժմ] ... աչքերով կը տեսնէ: Ան ... առաջին քայլը առաջ նետ[ուած] ... ալ ետ քաշելը կարելի է ... մնացած է երկու կրակի ... Ճուլամէրիկէն մինչեւ Բո[...] ... մինչեւ Սասուն քիւրտ կռ[իւ]... րու հրացաններու ձայներ[ը կու]գան:

Մենք հետեւեալ կէրպ ... դատենք: Պատմութիւնը ... կուտայ, որ թուրք հանրա[պետու]թեան բաժանման խնդիրն ... ուած: Վկայ անցեալ պ... թիւնը. Ալպանիա, Արաբիա ... րիշներ կռուի ջանքերով Թ... րու ձեռքէն ազատած են: ... ալ այդ սուրբ իրաւունքի ... մար կը կռուինք, մենք ալ ... ջութեամբ եւ անձնազոհու[թեամբ] ... մեր կառավարութիւնը կ'... կազմել եւ մեր ազգային ... թիւնը պահպանել.

Այսպէս, առողջամտու[թեամբ] ... քիւրտ ազգային շարժու[մը] ... դիմէ դէպի իր յաղթանակ ... տուծոյ կամքով Արարատ[ի] ... կրակէն Էնկիւրիի իշխանու[թիւնը] ... չպիտի կրնայ ազատիլ:

ՋՈՒՄՀ[ՈՒՐ]

ԾԱՆՕԹ.— Ջումհուրը ... Նուրի փաշան է, որ այ[ժմ] ... վարէ Արարատի կռիւները.

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵ[ՐԸ]

Անգլիացի նախարարներ[ու] ... շակներու հարցը քննող յ[անձնա]խումբը իր աշխատանքներ[ը] ... վերջացնէ այս շաբթու վե[րջ] ... կարծուի թէ Խորհրդարանին ... առաջարկէ նախարարներու ... կը 5000էն բարձրացնել ... ոսկիի:

ԱՆՍՈՎՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸ

«Յառաջ»ի 13 փետր. 1930ի թիւին մէջ, յօդուածագիր մը ընթերցողներուն կը ներկայացնէր Գ. Մուշեղ Մելիք-Յակոբեանը՝ րաֆֆիի հօրեղբօր թոռը, իբր հաշուական արտակարգ ընդունակութեան տէր։ Մեր հայրենակիցը որ ներկայիս Փարիզ կը գտնուի, արդէն սկսած է մեծ հետաքրքրութիւն արթնցնել ֆրանսական գիտական շրջանակներուն մէջ, եւ կը պատրաստուի վաղը իրիկուն, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, Փարիզի հայութեան ցոյց տալու իր մտային անսովոր ընդունակութեան փաստերը։ Իր մասին գրուած յօդուածներէն արտագրենք մէկ քանի յատկանշական կէտեր։

«Մուշեղ Մելիք-Յակոբեանը ո՛չ միայն մտքով կը կատարէ թուաբանական բարդ եւ կապակցուած խնդիրներ, այլեւ մշակած է քառակուսի եւ խորանարդ արմատներ գտնելու նոր մեթոտ մը, որ իր կարծիքով, նոր յեղաշրջում պիտի մտցնէ մաթեմաթիքի այդ մասին մէջ։

Աւելի զարմանալին այն է որ, հայ մաթեմաթիկոսը ո՛չ միայն մտքով կը լուծէ բարդ եւ կապակցուած խնդիրներ, երբ հանդիսականներուն հետ լուրջ կերպով կը խօսի, այլ գրատախտակի մէկ եւ կէս երկայնքը բռնող պատասխան թիւերը երկար ժամանակ չի մոռնար։ Համաձայն իր հաւաստումին, կրնայ տարիներ վերջ նոյնութեամբ արտագրել, եթէ միայն որոշէ յիշել։

Վաղուան երեկոյթին, Գ. Մելիք-Յակոբեան, ներկաներուն պիտի բացատրէ նաեւ իր մէկ հեղինակութիւնը՝ մշտնջենական նոր օրացոյցի մը գաղտնիքը։

ԱԼՊԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԱԼՊԱՆԻՈՅ ԴԷՄ

Ալպանացիներու Ազգային Միութիւնը յիշատակագիր մը ներկայացուց Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պրիանի, ալպանական հարցին մասին։ Ալպանացիները կը բողոքեն Զօկու թագաւորին դէմ եւ անոր վարչութեան տակ, ալպան ժողովուրդին վատ վիճակը կը պարզեն, Ալպանացիներու Ազգ. Միութիւնը կը հաստատէ թէ, Ալպանիոյ մէջ ֆաշիսմը կը գործէ նպատակ ունենալով՝ երկիրը վերածել գաղութի մը, Պալքաններուն սպառնալու համար, ստեղծել քաղաքական եւ զինուորական խարիսխ մը, գրաւել Օթրանթոյի ջրանցքին միւս եզրերը եւ Ադրիականը վերածել ֆաշիստական փակ ծովու մը։

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

«Յառաջ»ի չորեքշաբթիի թիւով կարգ մը տեղեկութիւններ տուեր էինք Սուրիոյ մէջ, հայ հիմայնավարներու գործունէութեան մասին։ Այս առթիւ, Պէյրութի «Ազդակ»ը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.—

«Պոլշեւիկները ամէն տեղ կը շարունակեն իրենց բրոբականտը եւ մեծ քանակութեամբ թռուցիկներ կը բաժնեն։ Գաղտնի ոստիկան մը հետապնդման ժամանակ Սէյֆի թաղին մէջ տեսած է երիտասարդ մը, թեւին տակ թռուցիկներու ծանր տրցակով մը։ Հետապնդած է այդ երիտասարդը, որ Սէյֆիէն դէպի վար կ'իջնէր։ Ան եկած է Պուրճ, ուր իրեն կը սպասէր իր ընկերներէն մէկը։ Սպասող երիտասարդը իսկոյն նշան մը կ'ընէ եւ երկուքը միատեղ կը քալեն եւ սակարան կը մեկնին։ Հոն պզտիկ տղայ մը կը սպասէ իրենց։ Գաղտնի ոստիկանը հոն այլեւս կը ձերբակալէ կասկածելին, մինչ այս վերջինը իր թեւին տակ գտնուող ծրարը կ'ուզէ տղուն յանձնել։ Այս միջոցին, օգտուելով եղած իրարանցումէն կը փախչի ան. ոստիկանը զայն կը հետապնդէ եւ վերջապէս Սուք Այասի մէջ կը յաջողի ձերբակալել. Պոլշեւիկ տղուն ընկերները կը փորձեն դիմադրել եւ չյանձնել իրենց ընկերը, բայց ոստիկանը ձերբակալեալը ոստիկանատուն կը տանի։ Ինքնութիւնը ճշդուելով յայտնի եղած է որ այս տղուն անունը Պետրոս Աղասեան է եւ ունի ընկերներ։ Եղած խոստովանութիւններու վրայ, ոստիկանութիւնը ձերբակալած է ուրիշ չորս հայ համայնավարներ եւս, Միհրան Ճամպազեան Երուանդ Պարսամեան, Մանուկ Մանուկեան եւ Արիստակէս Գառնիկեան։ Առաջին երկուքը զինուոր են։

«Ցեղական թերթերու մէջ գրուած եւ հայերու վերագրուած այս կարգի համայնավարական յանցանքները, տեղացիները դարձեալ գրգռած են մեր դէմ։ Պէտք է հասկցնենք իշխանութեանց որ մեր ժողովուրդը ոեւէ մասնակցութիւն չունի այդ խռովարարական արարքներու մէջ եւ երբեք պատասխանատուութիւն չստանձներ քանի մը երախաներու յիմար քայլերուն համար»։

ՎԵՑ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

«Ազդակ»ի յուլիս 12ի թիւին մէջ կը կարդանք.—

Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւնները կը շարունակէ։ Երէկ 10 կասկածելի բնակարաններ խուզարկուած եւ ձեռք անցուած են կարգ մը կարեւոր թուղթեր եւ անուններ։ Յայտնի եղած է որ դաւադրութեանց աղբիւրը Մոսկուան է, ամէն հրահանգ եւ կարգադրութիւններ անկէ կը ղրկուին։ Ձերբակալուած վեց Հայեր յանձնուած են դատարան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՋԱՐՕ ԱՂԱ Ի ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԵՒ ԻՐ 12 ԿԻՆԵՐԸ

Համբաւաւոր քիւրտը Զարօ Աղան, որ իբր Թուրք մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ Քէմալիստանի շուրջ.. շնորհիւ իր 156 գարուններուն, մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցաւ Նիւ-Եորքի մէջ, ուր օրուան մարդն է դարձած։

Զարօ աղա մեծ հաճոյակատարութեամբ կը պատասխանէ թերթերու թղթակիցներու կողմէ իրեն ուղղուած հարցումներուն։ Ամերիկացիները ամենէն աւելի կը հետաքրքրուին անոր 12 կիներով։

— Բոլորն ալ կը յայտնէ Զարօ, շատ լաւ կը վարուէին հետս. բայց իմ սիրականս էր երրորդ կինս, խոստովանեցաւ ծերուկը, խոր հառաչ մը քաշելով։ Իսկ ամենէն սիրունն էր եօթներորդը. միայն չափազանց շատախօս էր։ Հիմակուան կինս, ճշդեց Աղան, շատ երիտասարդ է։ Հազիւ 64 տարու...

Առտուն կանուխ, իր աղօթքէն վերջ, լոգանք մը կ'առնէ եւ յետոյ, երիտասարդի ախորժակով կը լափէ փառաւոր նախաճաշ մը։ Անկից վերջ է որ կը սկսի իր այցելութեան, քաղաքին զանազան վայրերը դիտելու։

Զարօ, կռփամարտի փորձեր եւս կ'ընէ իր թոռան զաւկին Ահմէտ Մուսայի հետ, որ Թուրքիոյ թեթեւ ծանրութեան ախոյեանն է եւ ներկայիս կը գտնուի Նիւ-Եորք։

Զարօ կը յուսայ որ Ամերիկայի իր այցելութիւնը նիւթապէս պիտի նպաստէ իրեն եւ անոր շնորհիւ, պիտի կրնայ գոհացում տալ իր կիներուն, որոնք կը դժգոհին նիւթական նեղ կացութենէն..

ԿԱՄՈՒՐՋ ՄԸ ԿԸ ՓԼԻ

Գոպլէնցի մէջ, ազատագրութեան հանդէսները վերջացան եղերական կերպով։ Սարքուած էր լուսավառութեան հանդէս մը, զոր դիտելու համար, հազարաւոր բազմութիւն մը կ'անցնէր Մոզել գետին վրայ նետուած աժամխայ կամուրջէ մը։ Կամուրջը փլաւ, գետը ձգելով բազմաթիւ անձեր։ Ցարդ, կարելի եղաւ միայն գտնել 45 անձերու դիակները։

ՔԻՒՐՏ ՍՄԿՕ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԹԵՀՐԱՆ, 21 յուլիս.— Յայտնի քիւրտ ցեղապետ Սմկօն սպաննուած է պարսկական զօրքերու կողմէ։

Սմկօ քանիցս արշաւանքներ կատարած է պարսկական հողի վրայ, դէպի Ուրմիա եւ երբեմն նոյնիսկ սպառնացած Թաւրիզի։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ

Լուքնովի մէջ (Հնդկաստան) հնդիկ իսլամները գումարեցին համայ միթինկ մը եւ քուէարկեցին բանաձեւ մը, որով կը հերքեն կառավարութեան այն յայտարարութիւնը թէ իսլամ համայնքը չէ մասնակցած ազատագրական շարժման եւ կը հրաւիրեն բոլոր իսլամները միանալու կանոնի։

ԳԵՐՄԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Գերմանիոյ մէջ, ընտրական պայքարները արդէն սկսած են արիւնահեղ տեսարաններ պարզել։ Առջի գիշեր, Պերլինի մէջ, համայնավարներու խումբ մը երբ յայտարարութիւններ կը փակցնէր պատերուն վրայ, յարձակում կրեց ազգայնական-ընկերվարականներու կողմէ։ Համայնավար մը գլխէն, երկու անցորդներ բազուկներէն վիրաւորուեցան։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ

Անգլիոյ գործազուրկներուն գումարը 14 յուլիսին կը հասնէր 1 միլիոն 939,000ի, մօտ 803,236 աւելի, քան անցեալ տարուան նոյն շրջանը։

Լոյտ Ճորճ որոշած է արձակուրդի չերթալ այս տարի, նշանակուած մասնագէտներու յանձնաժողովին հետ կարենալ զբաղելու համար անգործութեան հարցով։

ՔՈՐԷԱՅԻ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Քորէայի վրայ պայթող փոթորիկին հետեւանքով, մեռեալներու թիւը կը հասնի 393ի, վիրաւորուածներունը 205ի։ Կան նաեւ 1493 անձեր որոնք անյայտ կը մնան եւ կը կարծուի թէ մեռած են, փոթորիկի բանուելով։ 8475 տուներ քանդուած են։

Հարաւային Ճափոնի մէջ, փոթորիկի զոհերուն թիւն է 82 մեռեալ, 495 վիրաւոր, 75 անյայտ։ Քանդուած են 17,000 տուներ, եւ վնասուած՝ 20,786։ 1803 փոքր կամ մեծ նաւեր ընկղմած են։

ՀԱՑԸ ՊԻՏԻ ՍՂԷ

Եթէ մինչեւ ութ օր միջոցներ ձեռք չառնուին, հացը պիտի սղէ անսովոր չափով մը։ Կը նախատեսուի քիլօն 2 Ֆր.50։ Յիշենք թէ մէկ քանի օրուան մէջ 1.90էն բարձրացաւ 2.25ի եւ վախ կայ որ մինչեւ 3ֆրանքի բարձրանայ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հակառակ օդին աննպաստ պայմանին եւ անձրեւի սպառնալիքին, նախորդ տարիէն շատ աւելի ստուար բազմութիւն մը խռնուած էր ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Եթէ մէկ երկու յայտարարուած արուեստագէտներ կը բացակայէին գեղարուեստական բաժնին մէջ, Դպրոցասէրի սանուհիները սակայն իրենց պատրաստած պարերով եւ սիրուն մէկ féerieով աննկատելի դարձուցին այդ պակասը։

Երեկոյեան դէմ հասարակութեան տրամադրութիւնը շատ զուարթ էր, եւ ճոխ պիւֆէն կատարեալ յարձակում մը կը կրէր։

Հասարակութեան մէջ կը նկատուէին Փարիզահայ ծանօթ դէմքեր, ինչպէս Պ. Ա. Համբարձումեան, որ այդ հաստատութեան հաւատարիմ բարեկամը կը մնայ առաջին օրէն ի վեր։

ՀՐ. ԱԼ.

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական Կործադիր Մարմինը կազմակերպած է արձակուրդի բանակում մը մէկ ամսուան համար, Paris—Plageի եւ Stella Plageի միջեւ Tourquet անտառը, մայրենիներու սիրուն ծառաստանի մը մէջ։ Սոյն բանակումին կրնան մասնակցիլ սկաուտ եւ ոչ-սկաուտ 11էն 16 տարեկան պատանիները։

Պայմաններ.— Իւրաքանչիւր սկաուտ կամ ոչ-սկաուտ պարտի վճարել մէկ ամսուան համար 350 ֆրանք. իսկ 15 օրուան համար 175 ֆրանք։

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի գրասենեակը, 1, Rue Saulnier 5րդ յարկ, Metro Cadet, առաւօտները ժամը 10էն 14 եւ իրիկունները ժամը 6էն 7.30, մինչեւ 27 յուլիս իրիկուն։ Անկէ վերջ կատարուած դիմումները ապարդիւն են։

Իւրաքանչիւր մասնակցող պատանի հետը պիտի առնէ՝ 2 թեթեւ ծածկոց 1 պզտիկ բարձ, 2 անձեռոց, 2 ձեռք ճերմակեղէն, 4 թաշկինակ, 1 զոյգ չուանէ կօշիկ, 2 պնակ կոթով, 1 գաւաթ թէյի, 1 դգալ ապուրի, 1 դգալ թէյի, 1 պատառաքաղ, 1 դանակ, 2 դպրոցական տետրակ, 1 մատիտ, 1 կոմ (գիր աւրելու համար)։

Սկաուտական խորհուրդ.

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Սաստիկ երկրաշարժ մը ահուդողի մատնեց Նափոլիի բնակչութիւնը։ Բազմաթիւ տուներ քանդուեցան, ինչպէս նաեւ հին դղեակ մը եւ մէկ քանի եկեղեցիներ։ 29 մեռեալներ եւ հարիւրաւոր վիրաւորներ կան։

ԲԱՆՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺ

Կոմունիստները շարունակ կը գանգատին թէ բանուորները տիտիկ ըրած չունին իրենց գործին գլուխը։ Միշտ կը գաղթեն մէկ գործարանէն միւսը, մէկ քաղաքէն միւսը։

«Տրուդ» պոլշեւիկ թերթը կը գրէ (28 յունիս) թէ կարգ մը շրջաններու մէջ բանուորական այս շարժը կը հասնի անհաւատալի չափերու։ Դոնեցի հովիտին մէջ այս տարուան առաջին վեցամսեակին ընթացքին, գործի մտած են 195,000 եւ մեկնած են 179,000 բանուորներ։ Ուրալի շրջանին մէջ երկաթուղիի կայարանները խռնուած են բանուորներով, որոնք գործարան փոխելու կ'երթան։ Բլագոդարի հանքերուն մէջ, ուր կը բանին 1,300 բանուորներ, վեց ամսուան ընթացքին գործէ հեռացան 2,174, եւ նոր գործի մտան 1,583 հոգի։ Կուզնեցի շրջանին մէջ մեկնեցան 19 հազար բանուոր, եւ եկան 17,000 նորեր։ Պատճառը, կ'ըսէ նոյն թերթը, բնակարանի տագնապն է։ Ցեխոյ սնունդը եւս կը պակսի։ Եւ վերջապէս աշխատանքի գէշ կազմակերպութիւնն է։

ՆՈՐ ԲԺԻՇԿԸ

Հայաստանի գիւղատնտեսական վերջին ծրագրային յեղափոխութեան համընթաց, մեր կոմունիստները ահա կը բանաձեւեն «նոր բժիշկ»ի մը տիպարը։

Հայաստանի բժիշկը պէտք է որ մասնակցի գիւղատնտեսական շարժման, հետեւաբար գիտնայ ոչ միայն բժշկութիւն, անասնաբուժութիւն, այլ նաեւ գիւղատնտեսութիւն։ Բժիշկ Յակոբեան կը պատմէ թէ ի՞նչպէս Հայաստանի գիւղացիները մեծ յարգանք ունին բժիշկներուն հանդէպ, եւ անոնց կը դիմեն ամէն առթիւ։

— Բժի՛շկ, կոլխոզ մտնե՞մ, թէ չմտնեմ, կը հարցնեն։

— Բժի՛շկ, երկու օրէ, կովը կեր չի ուտում եւ շարունակ մռնչում է, ի՞նչ անենք, կովը կոլխոզի ազնւացեղ կովերից մէկն է, կը հարցնէ ուրիշ մը։

Վերջապէս Հայաստանի բժշկական վարժարանին տեսուչը կը պահանջէ.

— Կարճատեւ դասընթացք մը, բժիշկներուն սորվեցնելու համար գիւղացիութեան. Ցոյց տալ գիւղատնտեսութեան քաղաքական, ընկերային էութիւնը, գիւղատնտեսութեան զանազան ձեւերը, — կոլխոզ, սովխոզ, կոմունա, եւ այլն։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ — 1 —

ՍՈՎԻԷԹ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

— Ինձմէ հեռու նստէ, Նատիա, ըսաւ ինծի Քօսթիա Կավրիքով, երբ կ'ուզէի իր քով սովորականին տեղս գրաւել։

— Ի՞նչ է պատճառը Քօսթիա, այսօր ինչո՞ւ այդպէս կը վարուիս ինծի հետ.

— Ինծի նայէ, վրաս նայէ.

Քօսթիային նայեցայ։ Ամբողջովին թրջուած էր, կարծես Նեվայէն նոր դուրս հանուած ըլլար։ Շապիկին դպայ. արմուկները ծակ էին, մերկ արմուկ մը կը տեսնուէր, յայտնի էր որ Քօսթիա ներքին շապիկ չէր հագած, ջուրը վրայէն կը հոսէր։

— Ո՞ւր թրջուեցար այդ աստիճան, Քօսթիա՛։

— Տանս մէջ, հանդարտօրէն պատասխանեց Քօսթիա, ձեղունէն անձրեւ կը կաթէ.

— Արուարձանը կ'ապրի՞ս։

Այս հարցումը ուղղեցի, որովհետեւ չէի կարծեր որ քաղաքին հինգ յարկանի տուներուն մէջ, ձեղուններէն այդքան ջուր կրնայ կաթիլ. կ'ենթադրէի թէ այդպիսի երեւոյթ մը քաղաքէն դուրս գտնուող փայտեայ պզտիկ տուներուն մէջ միայն կարելի էր։ Բայց Կավրիքով նոյնքան հանդարտութեամբ — միշտ ալ հանդարտ եւ չափելով կը խօսէր — պատասխանեց։

— Ես քաղաքին մէջ կ'ապրիմ, Սենադ Սքուէրի վրայ։

— Սենա՞դ Սքուէ՞ր.

— Այո՛, պատմական Սենադ Սքուէրը կ'ապրիմ, պղնձեայ ձիաւորին տակ (Մեծն Պետրոս Ասպետը) ճիշդ հինգ գիշեր անցուցեր եմ հոն, ֆալքոնէթի նշանաւոր ձիուն տակ։

Համալսարանէն վերադարձիս, Քօսթիա Կավրիքով իր բնակարանը ցոյց տուաւ ինծի, Սենադ Սքուէր (հիմա Դեկտեմբերեան Սքուէր) իմ ճամբուս վրայ էր։ Քօսթիա բացատրեց։

— Մութը իյնալէն յետոյ միայն իմ բնակարանս կը մտնեմ, անկէ առաջ անյարմար է, լամբերը չեն վառուած ինչպէս կը տեսնես։ Իրիկուան ժամը վեցէն մինչեւ առտուան եօթը կատարեալ մթութիւն կը տիրէ, հոս ոստիկան չի սպասեր։

— Եւ ո՞ւր կը քնանաս։

— Եթէ չանձրեւէ պատուանդանին ձախ կողմը տեսակ մը անկիւն կայ, կը տեսնե՞ս, հոն է որ կը քնանամ։ Բայց անցեալ գիշեր անձրեւեց, ուստի պատուանդանին վրայի ձիուն տակը գացի դժուար չէ, պատուանդանը զառիվար է։

— Կրնայիր վար գլորիլ...

— Ա՛խ, ո՛չ, մեծն Ֆալքոնէթը նախատեսած է այս բաները եւ դիտմամբ ձիուն տակը վիշապ մը դրած է։ Շատ հանգիստ է... բայց անձրեւը զիս թրջեց։ Ֆալքոնէթ չէ մտածած թեւաւոր ձի մը շինել. ի՜նչ հրաշալի պատսպարան մը պիտի ըլլար անձրեւին դէմ։

Քօսթիա Կավրիքով բաւականին լրջութեամբ եւ հանդարտօրէն կը խօսէր, առանց ժպիտի։ Ան ամուսնացած է։ Քիէվի մէջ կին մը եւ երախայ մը ունի։ Կինը խորհրդային պաշտօնատան մը մէջ մաքրութիւն ընող է եւ ամսունոյն ամսական 6 ռուբլի կը ղրկէ։ Ինծի խոստովանեցաւ որ առաջին տասնհինգ օրը հրաշալի եւ շռայլօրէն կ'ապրի։ Հիմա ութը կոպեկ միայն ունի։

— Կերպով մը մէջէն պիտի ելլեմ մինչեւ ամսու վերջը, վստահեցուց։

* * *

Կալիա Վլասօվա խնդրեց ինձմէ որ իրեն եօթը կոպէկ տամ։

— Հանրակառքի՞ համար է, հարցուցի։ Որոշեր էի չտալ եթէ հանրակառքի համար եղած ըլլար։ Ես ինքս ալ խիստ կարիք ունէի։ Ես Ալեքսանդրը Նեվսքի վանքին մօտ կը բնակիմ, որ համալսարանէն վեց քիլոմեդր հեռու է. կը նշանակէ հանրակառքի երկու կայան երթալ գալը 8 կոպեկ կ'արժէ։ Ցուենէն ինծի հառաչանքով է որ 14 կոպեկ կուտան։

Ես այսպէս կ'ընեմ, առաջին կայանը կը քալեմ, մինչեւ հանրային գրադարանը, մօտ երեք քիլոմեդր, եւ երկրորդին կը նստիմ. վերադարձիս հակառակը կ'ընեմ. համալսարանէն ժողովրդական գրադարանը ոտքով. եւ անկէ տուն հանրակառքով։

Եօթը կոպէկ ունէի, անոր տալ. կը նշանակէր վեց քիլոմեդր տեղ թաթխուիլ աշնանային ցեխին մէջ։ Որոշեցի դրամը անոր չտալ։

— Հանրակառքի՞ համար է, Կալիա, հարցումս կրկնեցի տեսնելով որ շփոթած կ'երեւար եւ չէր պատասխաներ։

— Ո՛չ... ոչ բոլորովին, ինքզինք բռնադատեց պատասխանելու. հաց կ'ուզեմ, հա՛ց, այս առտուընէ ի վեր բան մը կերած չեմ...

Յանկարծ կարմրեցաւ, ջղային եւ արուեստական կերպով խնդաց եւ աւելցուց.

«Երէկ առտուընէ ի վեր...»

Անկիւնի հացագործէն հաց գնեցինք։ Կալիա կ'ուտէր հացը երկու ձեռքով բռնած, կարծես կը վախնար որ հովը իրմէ կը խլէր։

— Պատառ մը կ'ուզե՞ք, հարցուց ինծի, կամուրջին կէսը անցնելէն յետոյ, երբ հացին կէսը կերած էր արդէն, Կալիայի աչքերուն մէջ կը կարդայի վախը։ Կը վախնար որ այո՛ կ'ըսէի, պատառ մը տուր։

Թարգմ. Մ. Մ.

կնքուած եւ փոխանակուած բնակչութեանց կալուածական հարցերը լուծող համաձայնագրին:

Այս առթիւ, արտաքին Նախարար Միխալաքօփուլոս, ուղերձ մը արտասանեց, որուն պատասխանեց Թուրք դեսպանը:

Փոքր-Համաձայնականներ

ՊԵԼԿՐԱՏ, 23 Յուլիս.— Եուկօսլաւիոյ արտաքին Նախարարը Պուքրէշի դեսպանին միջոցաւ, յիշատակագիր մը յանձնեց ռումանական կառավարութեան, շեշտելով Փոքր-Համաձայնական պետութեանց տնտեսապէս կազմակերպուելու անհրաժեշտութիւնը: Յիշատակագիրը կը հաստատէ թէ ամբողջ Եւրոպայի մէջ տիրող տնտեսական տագնապը մասնաւորաբար կը հարուածէ այն երկիրները, որոնց արտադրութիւնը մեծ մասամբ երկրագործութեան կապուած է: Այս տագնապը կը սաստկանայ մանաւանդ կարգ մը երկիրներու մրցակցութեամբ: Միակ միջոցն է տնտեսական համաձայնութեամբ մը կապել երկրագործ պետութիւնները: Այս համաձայնութիւնը պէտք չէ նկատուի իբր երկրագործական խմբակցութիւն մը, ընդդէմ ճարտարարուեստական երկիրներու:

«Ռումանիա եւ Եուկօսլաւիա իրենց տնտեսական պայմաններու նմանութեամբ, պարտաւոր են ձեռնարկել այս խմբակցութեան, որուն մէջ, Չեխօսլովաքիոյ Ներկայութիւնը իբր ճարտարարուեստի երկիր, մեծապէս պիտի նպաստէ գտնելու համաձայնութեան եզրեր»:

Չիչերին՝ դեսպան Փարիզի

Իր խնդրանքին վրայ, Չիչերինի հրաժարումը խորհրդային արտաքին գործավարութենէ եւ անոր տեղ Լիտվինոֆի նշանակումը, կարեւոր փոփոխութեան մը պիտի ենթարկեն Ռուսիոյ արտաքին Ներկայացուցչական կազմը:

Մոսկուայէն Պերլին տրուած տեղեկութեանց համաձայն, 6 ամսուան արձակուրդէ մը յետոյ, Չիչերին պիտի ստանձնէ դիւանագիտական պաշտօն մը եւ հաւանական է որ նշանակուի Փարիզի դեսպան:

Արտաքին նոր գործավարը Լիտվինոֆ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մոսկուայի գերման դեսպանին հետ, Պերլինի խորհրդային դեսպանի նշանակման մասին, քանի որ այդ պաշտօնը բաց կը մնայ նախորդ դեսպանին Կրեստինսկիի Մոսկուա մեկնումով: Հաւանական թեկնածու կը նկատուի Ռիկով:

Բոլշեւիկները եւ Ամերիկա

Ամերիկայի Խորհրդարանական յանձնախումբին քննութիւնը՝ երկրին մէջ համայնավարներու գործունէութեան մասին, երեւան հանեց թէ Միացեալ Նահանգներու վարկային զանազան հաստատութիւնները, խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան տուած են 26 միլիոն անգլիական ոսկի, 1924էն ասդին:

Ներում խաղաղական յանցաւորներու

Պէյրութի «Լա Սիրի» թերթը կը գրէ թէ 1925—26ի Ճէպէլ-Տրիւզի դէպքերուն հետեւանքով, ֆրանսական արեւելեան բանակի պատերազմական ատեանին կողմէ դատապարտուած 50 բանտարկեալներ՝ ներման արժանացան: Ի բացակայութեան դատապարտուած 9 անձեր զերծ պիտի մնան հետապնդումէ:

Իտալիոյ մեծ երկրաշարժը

ՀՌՈՄ, 23 յուլիս.— Ուժգին երկրաշարժ մը մեծ աւեր գործեց հարաւային Իտալիոյ մէջ: Տակաւին կարելի չէ եղած վնասներու եւ կորուստներու քանակը ճշդել: Կարելի է միայն մօտաւոր թիւեր տալ: Աւելի քան 350 մեռեալներ եւ 400 վիրաւորներ կան: Կ'ըսուի թէ Վիլլանովա գիւղաքը ամբողջ քանդուած եւ բնակչութեան մեծագոյն մասն ալ կորսուած է:

Ամէնէն առաջ, ցնցումները վարէն վեր, շատ զօրաւոր կերպով զգալի եղան Նափոլիի մէջ: 20 տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ այսքան մեծ աղէտ մը կը կրկնուի: Նման ցնցումներ պատահեր էին 1908 դեկտ. 28ին, Մեսինայի մէջ, ուր 77,000 անձեր զոհուեցան, իսկ 1915ին Ավէցցանօ քաղաքը բոլորովին քանդուեցաւ, իր փլատակներուն տակ թաղելով 100,000 անձեր:

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներուն

պատուոյ մէտայլ ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէն

Կ'ընդունի ամէն օր բացի Կիրակիէ ժ. ը 10էն 12եւ ժամադրութեամբ, 134 Rue Blomet, Ռէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ: Կը կատարէ Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրառումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու pneumothoraxի գործողութիւն, մասնաւոր շիջուկ եւ պատուաստ:

Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադրական, քնէածական եւ փօէտեան մէթոտներ:

Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ'այցելէ նաեւ հիւանդներու:

Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Métro Convention, Autob. X. եւ AG.

Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:

Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ:

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՒ ԴՐԱՄԸ

Հարիւրին 45 զեղչ ամերիկեան առաջնակարգ գրի մեքենաներու եւ ճշուեմեքենաներու:

Remington թիւ 10, 11 գին՝ 1400 ֆրանք,

Underwood թիւ 5, 12, 14 գին՝ 1800 ֆրանք,

վճարման դիւրութիւններ:

դիմել կամ գրել Ս. Նաւասարդեանի, 366 Rue Vaugirard.

Հեռաձայն՝ Vaugirard 28—89 եւ 05—93:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ

ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՎԻԷՆ.— Այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Գրադարանի սրահը:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ.— Այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի սրահը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր եւ անհրաժեշտ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՍԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի Շավիլի անտառին մէջ

Fontaine St. Marie վայրը

կը նախագահէ Ընկ. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

ժամը 4ին այցելութիւն ընկ. Իշխան Արղութեանի գերեզմանին

Իջնել 1 թիւ հանրակառքի Chavilleի Doisu կայարանը ուր կը սպասեն առաջնորդներ:

"ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ,, ՌՕԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ակնունի խումբին կողմէ այս Կիրակի

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՄՏԱ - ՀԱՇՈՒԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի Դսրահին մէջ 8 Rue Danton, մէթրօ՝ Սէն Միշէլ տեղի կ'ունենայ յայտնի մտահաշուագէտ Մուշեղ Մելիք Յակոբեանի փորձերը:

Մելիք Յակոբեան կարճ ժամանակամիջոցի մէջ միտքով կը կատարէ միլիոնաւոր թիւերու գումարումը, հանումը, բաժանումը եւ բազմապատկութիւնը: Քանի մը երկվայրկեանի մէջ կը գտնէ մինչեւ հարիւր միլիոն թիւերու քառակուսի արմատը եւ մէկ միլիառի հասնող թիւերու խորանարդ արմատը:

Միտքով կը կատարէ թուաբանական բարդ կապակցական գործողութիւններ միաժամանակ խօսելով հանդիսականներու հետ:

Հանդիսականներուն պիտի բացատրէ թէ ինչպէս կարելի է գտնալ որեւէ թուականի մը համապատասխան շաբթուան օրը:

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՌՈՍՏՈՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Գրեց՝ Օն. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ 220է աւելի մեծադիր էջերով այս գիրքը կը բովանդակէ ամբողջական եւ վաւերական պատմութիւնը

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻն, որուն 15ամեակն է այս տարի,

որ մեր պատմութեան փառաւոր մէկ էջը կը կազմէ:

Հեղինակը, Զինուորական Խորհուրդի քարտուղար, այս գիրքը կազմած է օրը օրին. 1915ի Վանի ապրիլեան կռիւներու ընթացքին:

Ֆրանսայի համար կ'արժէ միայն 20 ֆրանք

Բացարձակապէս կանխիկ — Դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻԷՌ-Պուա Քոլոմպի Զէյթուն ենթակոմիտէն ստիպողական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները, այս Կիրակի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ և զեկոյց ներկայացուցչական ժողովի:

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Վարուժան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ եւ պարտաւորիչ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք սրճարանին վերնայարկը:

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1: Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովրդային գրադարանը բաց է՝ Բշ. երեկոյները ժամը 7—8, իսկ Դշ. Եշ. եւ Ուր. երեկոները ժամը 7էն 8:30: Նոր բաժանորդագրուիլ փափաքողները դիմեն B. Sahatjianի, 262 Rue Duguesclin, Lyon.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Անիէրի ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 35 Rue Emile Zola, Պուա Քոլոմպ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Լէգէոնական միութեան ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Rue Colbert, Bar de la Postի սրահին մէջ:

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. միութեան Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ժամը 11ին պիտի ներկայացուի սինէմա մը Միութեան կեանքէն առնուած:

** Մասնաճիւղը 15 Օգոստոսին պիտի տայ դաշտահանդէս մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ծիսակատարութեան համագումար մը տեղի կ'ունենայ Անվէրսի ցուցահանդէսին վայրը կառուցուած «Բրիստոս Թագաւոր» եկեղեցւոյ եւ հանդիսասրահներուն մէջ: Գ. Նալպանտեան Յ. Վրդ. ժողովներու մասնակցելէ յետոյ, վերջին օրը կիրակի 27 յուլիս ժամը 12ին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, Անվէրսի ամենահին Ս. Պօղոս եկեղեցւոյ մէջ (Րիւսէն Բօլ): Հայկական պատարագը եռաձայն պիտի երգէ պելժ երաժիշտ վարպետներու խումբը: Նոյն օրը Կարտինալ Վանրուլ պիտի փակէ կոնկրէն աթոռանիստ եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան Արքայական Ամոլին:

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ըր փուլի Զ. Ե. Ո. միութեան հանգանակութիւնը.—

Անտոնեան եղբարք 75, Ա. Մելքոնեան, Յ. Սարգիսեան, Կ. Տէրտէրեան 50ական, Պ. Պալեան 25, Մ. Պալեան 25, Խ. Աբրահամեան 30, Յ. Քէշիշեան 20, Ս. Մարկոսեան 20, Տ. Խամիսեան 10, Տ. Կարապետեան 20, գումար 375 ֆրանք: Փոստի ծախք 2.90, գումար 372.10:(Տես Յառաջ 11 փետր.):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Հարան Աբարեան կը փնտռէ իր եղբօր Գարեգին Աբարեանի կինը Ագնիւ (Բաբերդի Խփոց գիւղացի Թայեպենց Մխսակիրաղջիկը):Լուրատուուած է որ Ագնիւ 1921էն կրկին ամուսնացած է Ատաբազարի մէջ: Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ամերիկա: Իմացնել՝ Haran Aparianի, 31 Rue de l'Infermerie (Drôme), France. Լուր տուողին 50 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Մարիամ Օսիկեան (ծնեալ Տէրտէրեան) կը փնտռէ իր քրոջ աղջիկը Աղնցեցի (Խարբերդ) Արաքսի Մինասեանը՝ հօրանուն Խաչատուր, մօր անուն՝ Կիւլխատան: 1924ին, Պէյրութ կը գտնուէր: Իմացնել՝ Mariam Osikian, Campagne Ripert No 33 St Marguerite, Marseille (B. D. R.). Սուրիահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Հ. Լ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը փնտռէ ընկերներ Սարգիս Մուրատեան, Վահան Տէր Վարդանեան եւ Վահրամ Պապիկեան: Իմացնել իրենց հասցէները Uuion des Volontaires Arméniens dans l'Armée Française, Section de Marseille, B. P. Colbert 381, Marseille.

— Խնուսի Խըրթ գիւղացի Շուշան Քէօթիւկեավուրեան (որ այժմ Տէր Զօր կը գտնուի) կը փնտռէ Խնուսի Խըրթ գիւղացի իր ամուսինը Խաչատուր Քէօթիւկեավուրեան, իր տագրերը Առաքել, Աղաճան եւ Գէորգ Քէօթիւկեավուրեանները, որոնք ընդհանուր պատերազմէն առաջ Կարս (Հայաստան) կը բնակէին: Իմացնել «Յառաջ»ի կամ Missak Sissérianի, B. P. 35, Dair-ez-Zor, (Syrie).

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուին լիւքս եւ կեղէնի գործ... աշխատելու համար: ... Mary, 82 Rue Ranelagh: Մ. Ranelagh.

Կ'ուզուին ստիպողաբար բուրդ ձե... ռօպ, քաղաք, քոմպինէզոն, քրոսած կարող վարժ կար... ներ: Լաւ վճարում եւ տեւ... գործ:

Մաքուր չկարողները տեղը չներկայանան:

Դիմել՝ Օր. Զապէլի, 40 R. la Mare, Ա. յարկ թիւ 5 ... եակ

Կ'ուզուի վարպետ ... լոր մը, որ ... նայ կօշիկի նորոգութեան բաբերեայ բոլոր մանրամա... թիւնները: Ֆրանսերէն ... պարտաւորիչ է, Լաւ պայ... ներ, դիմել՝ Crepocuire, 7... Rébéval, Belleville.

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

2 սենեակ, entrée եւ ... հանոց, օղաւէտ, կեդրոն ... մաոշէի մօտ, Port de St. Cl... 8 վայրկեան: Դիմել ամէ... Billancourt, 1 Rue Liot ... յարկ (աջ) Լ. Սուրէնեան... ռանց հանդիպելու քոնսիէ...

Վարձու է 100 քառ. տարած... թեամբ լուսաւոր եւ օդ... արհեստանոց մը որ ունի ... երկու սենեակ, խոհանոց, ... կազ, ելեկտրականութիւն ... մար ամէն գործի: Պայման... մասին դիմել Պ. Մ. Աղա... եանի, 35 Rue Emile Desv... Մէթրօ՝ Place des Fêtes.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿԸ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ ... հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, մամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. ... ռաթուառ: Խորհրդատու եւ արտ. ... հրդացկութ. ամէն օր 9—12, ... Կիրակի 9—12,

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է մի... այն սիմիթը որ պատրաստ... է A. LA GARDE, 1 Rue Lazare, PARIS (9e) Nord N. D. de Lorette. Téléph. Trudaine 95.21

IMPRIMERIE - MASSIS - É... 208bis, Rue Lafayette P...

Le Gérant H. STEPH...

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-...

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

Անարատ եւ Թարմ ՍՈՒՐՃ

Ապրանքներուն ամէնէն լաւը՝ անմրցելի գիներով

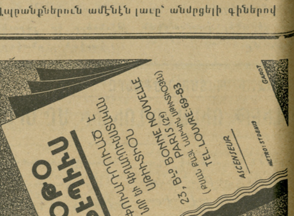

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—4...

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբական հիւանդութիւններ: Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Բշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6, Քթի, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 26 ՅՈՒԼԻՍ 1930
26 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1323 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՓԱԿՈՒԱԾ ՉԷ»

Անտրէ Մանտէլշթամ քաղաքային և միջազգային իրաւագիտութեան տուեալներու վրայ հիմնուած՝ կը յայտարարէ թէ Հայկական հարցը փակուած չէ։

Պայքարը որ կը մղուի հայութեան և թրքութեան միջեւ, ինքնին յայտարար նշանն է թէ հայկական հարցը փակուած չէ։ Հայ քաղաքական մտքին առջեւ ոչ միայն փակուած չէ հայոց ազատագրութեան խնդիրը, այլ աւելի յստակօրէն հրապարակ դրուած է և կը հետապնդուի աննկուն կերպով։ Հայ քաղաքական միտքը հայ հայրենիքի տեղը այլեւս չորոներ, գիտէ։ Հայ ժողովուրդի պետական ըմբռնումներու մասին անորոշութեան մէջ չի խարխափեր, գիտէ։ Ազատութիւնը ձեռք բերելու միջոցներու մասին վարանում չունի, գիտէ։ Սակայն այս գիտակցութիւնը կուռ կազմակերպութեան և կամքերու կեդրոնացման կը կարօտի՝ անշեղօրէն ազատագրութեան գործը հետապնդելու համար։

Հայոց քաղաքական բովանդակ կեանքն այս առանցքին շուրջ կը դառնայ։ Հայ ժողովուրդի կազմակերպուած և կորովի տարրը այս գերագոյն նպատակը կը հետապնդէ։ Բոլոր ճիգերն ու ջանքերը այդ նպատակակէտին ուղղուած են։ Եւ որքանատեն որ քաղաքական կեանքով փոթորկուող հայ հաւաքականութիւնը գոյութիւն ունի, Հայկական հարցը չի կրնար փակուիլ։

Այս ամուր հաւատքին և կամքին դիմաց, նոյնքան ամուր և աւելի կոպիտ՝ կայնած է Թուրքիան, կոթնելով իր սուրի քաղաքականութեան։ Ու պէտք է խոստովանիլ, որ այդ դաժան հակամարտութիւնը մտած է ցեղային ատելութեան սահմանին մէջ։

Երէկուան «Յառաջ»ին մէջ տպուեցաւ Փրոֆ. Մանտէլշթամի բանախօսութիւնը հայկական հարցի մասին։ Յայտնի գիտնականի խիստ ուշագրաւ միտքերէն, երկու կէտեր մասնաւոր ուշադրութեան արժանի են։ Ան կ՚ըսէ,— «Արդի Թուրքիան ազատագրեց կինը, ձերբազատուեցաւ իսլամ օրէնսդրութեան յետադիմական ազդեցութենէն, եւ յարեցաւ եւրոպական իրաւունքին եւ որդեգրեց լատինական այբուբէնը՝ դժբախտաբար Թուրքիոյ հորիզոնին վրայ կը յամառի մնալ սեւ կէտ մը, — ցեղային մոլեռանդութիւնը միայն, որովհետեւ Թուրքերը երբեք կրօնական մոլեռանդութիւն չունին»։

Հայերու և Թուրքերու յարաբերութեան մէջ հիմնական նշանակութիւն ունեցած է Թուրքին ցեղային մոլեռանդութիւնը։ Թուրքի ցեղային դաժան ծրագիրներն ու հաշիւները պատճառ դարձան այն արիւնալի անդունդին, որ բացուած է հայուն և Թուրքին միջեւ։ Սակայն Հայերը շատ ուշ իմացան թրքական ցեղային դաժանութիւնը։ Հայութիւնը յեղափոխական ճանապարհներով կռուեցաւ Թուրք պետութեան, անոր վարչաձեւին, ու ապօրինի բռնութիւններուն դէմ, իսկ Թուրքը թէ ազգովին և թէ պետական բոլոր միջոցներով կռուեցաւ հայ ցեղին դէմ։ Մենք կ՚ուզէինք բռնակալութիւնը խորտակել և վարչաձեւը բարեփոխել, Թուրքը կ՚ուզէր հայ ցեղը արմատախիլ ընել։ Այս երկու ուղղութիւններու հիմնական տարբերութենէն առաջացաւ երկու ցեղերու տարբեր գործելակերպերը։ Թուրքը եղաւ դաժան և անխնայ, մինչդեռ հայը իր սուրը բարձրացուց միայն չարագործին վրայ։ Ու բնական է որ հայը պիտի վնասուէր։ Այսօր, հայութիւնը, գոնէ մասամբ մը, ըմբռնած է ցեղային այդ դաժանութիւնը եւ ինքնապաշտպանութեան համար միայն մէկ ճամբայ ունի, — ցեղային դաժանութիւնը՝ Թուրք չարագործ ազգի հարկադրանքով։ Թուրքը իր կամքով ամէն նորութեան կարող է երթալ, ամէն տեսակ բարեփոխութիւններ կրնայ մտցնել իր երկրին մէջ։ Բայց ցեղային դաժանութիւնը այնպիսի արատ մըն է, որմէ Թուրքը միայն բռնի ուժով կրնայ դարմանուիլ։

Երկրորդ կէտը նոյնքան կարեւոր է։ Ա. Մանտէլշթամ կը գրէ.— «Այժմ. եթէ Թուրքիոյ մտայնութեան մէջ բան մը փոխուի, նախ պէտք է որ այդ ըլլայ Հայերուն համար՝ Առանց չկամութեան, Թուրքիա պէտք է Հայերուն տայ մաս մը հող, որ ոռոգուած է հայ արիւնով եւ քրտինքով»։

Թուրքը իր կամքով հողամա՞ս մը տայ Հայերուն... Քաղաքական հասունութիւն մը, պետական խելք մը, որ կարող է ամէն տեղ ճարուիլ, բացի Թուրքիայէն։ Շատ քիչ պետութիւններ կարող են գտնուիլ այդպիսի հասունութեան ապացոյցներ տալու համար, իսկ Թուրքը, բոլոր ազգերն միասին առած, ամէնէն յետինը պիտի ըլլար նման քայլի մը մէջ։

Այս խնդիրն ալ սերտօրէն կապուած է Թուրքիոյ ցեղային դաժան ծրագիրներուն հետ։ Ու մենք վերջնականօրէն համոզուած ենք թէ, Թուրքիա այս խնդրին մէջ ալ պիտի մնայ անզիջող։

Տակաւին շատ ժողովներու եւ կառավարական դահլիճներու մէջ պիտի պտտի հայկական հարցը։ Դիւանագիտութիւնն իր ճամբայով։ Բայց հայութիւնը պէտք է գիտնայ իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել այն դաժան պայքարին վրայ, որ երագանցապէս գոյութեան կռիւ մըն է։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՉԱՓԸ ՊԱՀԵՆՔ

«Նոր Օր» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ. (յուլիս 16).

— «Համեմատութիւններու գաղափարը կը պակսի մեր մօտ։ Միշտ կը հակինք կշիռին մէկ կամ միւս կողմը։ Միջինը գոյութիւն չէ ունեցած մեզի համար՝ խօսքով արմատական ենք, բայց գործով միշտ երկու ծայրայեղութիւններու հետ՝

Հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած նաւակի մը կը նմանինք, որ կը սուրայ միշտ մէկ կողմ հակած՝ ներելի էր այս թերութիւնը ծայրայեղ խանդավառութեան ու լաւատեսութեան օրերուն, բայց այսօր ոչ՝

Պարտութեան ու լքումի գիտակցութիւնը մեծագոյն խթանն է ուղղելու մեր սխալները, շըտկելու թերութիւնները ու հաւասակշռելու մեր քալուածքը՝

Բռնի տարագրութեան այս տարիները, որ ակամայ անգործութեան մատնած ու քիչ մը պահպանողական դարձուցած են մեր ժողովուրդը, պէտք է օգտագործել հայ բարոյականին, հայ գիտակցութեան բարձրացման ու զարգացման՝

Ցաւմարագոյն առիթն է վերգնահատելու անցեալը, արժանագրելու մեր պատմութեան շեղումները եւ ընդգծելու վաղուան գործունէութեան ուղեգիծը, փոխանակ սպասելու որ դէպքերը ստիպեն մեզ ուղեգիծ պատրաստելու, ինչպէս եղած է անցեալին մէջ՝

Այս պաղարիւն ու վերլուծական աշխատանքը կատարելու համար, համեմատութիւնները եւ չափերը պահելու առաքինութիւնը կը պակսի մեզի։

Հակադաշնակցականները, նոյնպէս բռնուած եւ յատկապէս անցեալին պատկանող ամէն պատուաբեր դէպք ու անցք սեւցնելու համար, երբեմն այնքան ծայրայեղ ու գարշելի կարծիքներ կը յայտնեն որ, կը պղտորուի ընթերցողին միտքը՝ Մասնաւորապէս ռամկավար մամուլը ամէն օր ապացոյցներ կու տայ այս ուղղութեամբ՝

1918-20 Հայաստանի անկախութեան երկու տարուան կեանքին ու պատմութեան մէջ, յուսադրող, ոգեւորող, միտքն ու զգացումները շարժման մէջ դնող ոչ մէկ երեւոյթ, ոչ մէկ դէպք, ու ոչ մէկ ձեռնարկ կը տեսնեն ռամկավարները։

Նոյն մամուլը՝ խորհրդային վարչաձեւի բռնի հաստատման Թուականէն ի վեր՝ բառարանները կը պրպտէ գնահատութեան եւ քաջալերութեան բառերու ճոխ մթերքով պատուելու համար խորհրդահայ գործիչներու անձը, գործը եւ ամէն մէկ շարժումը՝

Վերջապէս համոզուինք թէ գիրար վարկաբեկելու եւ պատուազրկելու համար, իրաւունք չունինք ժողովուրդին միտքը նախապաշարելու եւ անոր հոգին ատելութեամբ ու թոյնով լեցնելու այս կամ այն հոսանքին դէմ։»

ԳՈՍԹ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՄԵԿՆԵԼՈՒ

Փարիզ-Նիւ Եորք անդրատլանտեան թռիչքին համար, ֆրանսացի օդանաւորդը՝ Գոսթ եւ իր ընկերը Պելլոնթ, ամէն պատրաստութիւն տեսած են մեկնելու առաջին առիթիւ որ օդերը նպաստաւոր երթան՝ իրենց օդանաւին պատրաստութիւններ լրացնելու համար, անոնք կատարեցին 88 ժամուան թռիչքի փորձեր։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ 60,000 ԶՈՐՔ ԵՒ 100 ՕԴԱՆԱՒ ԿԸ ՂՐԿԷ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ԼՈՆՏՈՆ, 25 յուլիս.— «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ։

«Կ՚իմանամ թէ Քիւրտերու դէմ ձեռնարկուած նուաճման առաջին մասը վերջացած կարելի է նկատել։ Ըմբոստները կը կարծէին թէ պիտի կարենան յաղթել Թուրքերուն եւ հաստատել քրտական անկախ պետութիւն։ Իրենց այս նպատակը ձախողած է։ Բայց անոնք դեռ պարտուած չեն։ Ճակատամարտի երկրորդ մասը պիտի մղուի Արարատ լերան շուրջ, ուր բազմահազար Քիւրտեր հաստատուած են գրեթէ անառիկ դիրքերու մէջ եւ ասկից զատ, անոնք օժանդակութիւն կը գտնեն Պարսկաստանի Քիւրտերուն կողմէ։

Թուրք ընդհ. սպայակոյտը պատրաստութիւններ տեսած է երկարատեւ կռուի մը նախատեսութեամբ եւ Վանի ու Պայազիտի շուրջ հաւաքած է 60,000 զինուորներ և 100 օդանաւեր։

Իտալիոյ երկրաշարժը

Վեզուվի մօտիկ՝ Ֆոգգուօլա հրաբուխը սկսաւ բորբոքիլ։ Նափոլիի բնակչութիւնը կը վախնայ որ Վեզուվ դարձեալ հրահրի, մոխիր եւ լաւա ժայթքելով։

Պաշտօնական տեղեկութիւններու համաձայն, երկրաշարժի հետեւանքով մեռեալներու թիւն է 1778, վիրաւորներունը 4624։ Ամբողջովին քանդուած են 3188 տուներ, կիսաքանդ 2757։

Ավելլինայի մէջ, որ ամէնէն աւելի վնասուեցաւ, բոլոր ժամացոյցները կանգ առին 1,12ի վրայ։

Նափոլիի բնակչութիւնը նոր սարսափի մը եւս ենթարկուեցաւ հովի ուժգին հոսանքի մը հետեւանքով, որ մէկ քանի վայրկեան տեւեց։

Անապաստան մնացած անձերու թիւը կը գնահատուի մօտ մէկ միլիոն։

Եգիպտոսի կացութիւնը

Եգիպտական ջուրերը ղրկուած անգլիական մարտանաւերու թնդանօթները ուղղուած են Աղեքսանդրիոյ վրայ, ուր անընդհատ, փողոցէ փողոց կ՚երթեւեկեն զօրամասեր եւ անգլիական ու եգիպտական ոստիկանական ջոկատներ։ Ժողովուրդը գերագրգռուած է։ Առեւտուրը կեցած է բոլորովին։

Կ՚ըսուի թէ Վաֆտ կուսակցութիւնը կը փորձէ ստիպել Ֆուատ Թագաւորը որ հրաժարի գահէն, որմէ յետոյ, պիտի հաստատէ հանրապետական վարչաձեւ։ Հակառակ Նահաս փաշայի կրկին յայտարարութիւններուն, կը հաստատուի թէ Վաֆտի քաղաքականութիւնը յստակօրէն հանրապետական է։

Արդի վարչապետը Սըտքը փաշա, Վաֆտի կողմէ պետական հարուած մը նախատեսելով, բացառիկ միջոցներ ձեռք կ՚առնէ։ Բոլոր կարեւոր քաղաքները գրաւուած են զօրախումբերու կողմէ։ Զօրքը, ցարդ, կառավարութեան կողմն է, բայց ազգայնականները մեծ ջանք կը թափեն. բանակը իրենց կողմը քաշելու։

Կանտի տեղը պիտի տա՞յ

Հնդիկ երկու պետեր, որոնք հնդկական կառավարութեան կողմէ արտօնութիւն ստացեր էին, բանտին մէջ, առանց վկայի, տեսակցութիւն ունենալու Կանտիի հետ, առաջին խօսակցութենէ մը յետոյ, որ տեւեց հինգ ժամ, երէկ դարձեալ բանակցեցան անոր հետ, ամբողջ չորս ժամ։ Արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ։ Սակայն. կէս-պաշտօնական շրջանակներ, լաւատեսութեամբ կը նային բանակցութեանց ելքին եւ կը յուսան թէ Կանտի հնահանգ պիտի տայ դադրեցնելու քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարը։ Կանտի երկու բանագնացներու յանձնեց նամակ մը, ուղղուած հնդիկ շարժման միւս ղեկավարներուն Մոթիլալ և Ճավահարլալ Նեհրուներուն, որոնք Ալլահապատի բանտը կը գտնուին։

∴ Շարժումը զսպելու համար կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն դէմ իբր բողոքի ցոյց, Պոմպէյի հիւսուածեղէնի առեւտրականներու ընկերակցութիւնը սուգի անժամանակ շրջան յայտարարեց։

Կուտէպովի առեւանգումը

Ռուս հակաբոլշեւիկ յայտնի դէմքերէն Վլատիմիր Պուրցեֆ, որ անձնական միջոցներով կը ջանայ լուծել Կուտէպովի առեւանգման գաղտնիքը, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու տայ.

— Առեւանգումէն առաջ, Կուտէպովը տեսնելու համար, Ռուսիայէն բազմաթիւ անձեր եկած էին։ Անոնց մէջ էին Չէկայի գործակալները։ Կուտէպով կը կարծեր թէ անոնք կարմիր բանակի ներկայացուցիչներն են եւ անոնց հետ իր ժամադրութեան մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեր։ Այս մարդոց մէկ մասին վրայ մեծ վստահութիւն ունէր։ Մնացեալներուն՝ կասկածով կը նայէր։

Առեւանգման նախորդ օրը, յունուար 25ին, Կուտէպով գիտէր թէ Ռուսիայէն հասած շատ կարեւոր անձնաւորու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

Համաձայն «Եարըն»ի Պիթլիսի թղթակցին տեղեկատուութեանց, ապստամբութիւնը ճիւղաւորուած է Պիթլիսի եւ Միջագետքի շրջանն ալ, ուր եւս կռիւներ տեղի ունեցած են։ Այս շրջանին մէջ կը գործէ Ճէլալիներու քաջարի եւ ռազմունակ ցեղը, որուն դէմ կռուելու համար թրքական ուժեր բերուած են Տիարպէքիրէն։

Ըստ «Եարըն»ի թղթակցին, Պիթլիսի քրտական ուժերուն օգնութեան փութալու համար յունիս 21ին Միջագետքէն 2 հազար հոգի Թուրքիա արշաւած եւ ծանր բախումներ ունեցած են Թուրք զօրքերուն հետ։

Միջագետքէն օգնութեան հասնող քրտական ուժերուն ղեկավարները Թուրքիայէն խոյս տուած ցեղապետներ են։ Ասոնցմէ մէկը Ռաշիտօ, «Միլլի» կոչուած քիւրտ ցեղախումբի պետին զաւակն է որ իր ուսումը ստացած է Եւրոպայի մէջ։ Յիշեալը Պարսկաստանի Փահլէվի շահին օժանդակած է քիւրտ Սմկոյի ապստամբութիւնը զսպելու համար։ Ռաշիտօ իր երկու եղբայրներուն հետ կը վարէ Միջագետքի քիւրտ ուժերը։

Թղթակիցը կը խոստովանի որ, «ապստամբները առատ ռազմանիւթ եւ արմտիք ունին»։

Նհատրականներն ալ միացած են Քիւրտերուն, որով Թուրքերը բացայայտ կը գտնեն Անգլիոյ օժանդակութիւնը Քիւրտերու մղած ազատագրական պայքարին մէջ։

«Միլլիյէթ» եւս կը խոստովանի թէ՝ Արեւելքի մէջ ծագած ապստամբութիւնը եւ յարձակողական շարժումը յեղուգակային պարզ դէպք մը չէ։ Այս յարձակումը գործողներուն նպատակը միայն Արարատի եւ շրջականերու մէջ ապստամբութիւն յարուցանել չէր։ Անոնք որոշած էին Արճէշը գրաւել, յետոյ Մուրատ գետին ճամբով հարաւարեւելեան նահանգները մտնել եւ ապստամբութիւնը երկարել մինչեւ Տիարպէքիր»։

Դարձեալ ըստ «Միլլիյէթ»ի տեղեկատուութեանց, արտասահմանէն ապստամբներուն օգնութեան հասնող քիւրտ ուժերը ունին զօրաւոր ձիերով և զէնքերով ու խորտընկէցներով զինուած են»։

ՌԻԿՈՎ ԴԵՍՊԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ

Քէօլնոյէն Պերլին հասած լուրերու համաձայն, կը հաստատուի թէ խորհրդային կառավարութիւնը Գերմանիոյ հաւանութիւնը ուզած է Ռիկովը նշանակելու Պերլինի դեսպան, Կրէստինսկիի տեղ, որ քիչ ատենէն Մոսկուա պիտի մեկնի անցնելու իր նոր պաշտօնին գլուխը՝

Եթէ Գերմանիա հաւանի, Ռիկով Պերլին պիտի մեկնի Օգոստոսի վերջերը՝ միւս կողմէ, Մոսկուա կը հերքէ գործավարներու խորհուրդին նախագահութենէն Ռիկովի հրաժարման մասին լուրերը։

«ԹՌՉՈՒՆ ՆԱՒԵՐ»

Բազմաթիւ շարժիչ մեքենաներով օժտուած ջրային սաւառնակներ կը շինուին Անգլիոյ մէջ, մեծ գաղտապահութեամբ։

Այս «թռչուն նաւ»երը շատ աւելի մեծ եւ արագաշարժ պիտի ըլլան քան ցարդ գոյութիւն ունեցող ջրային սաւառնակները։

Այս սաւառնակները կը շինուին օդանաւային նախարարութեան մէկ յատակագծին վրայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԱՄԵՒՐՈՊԱ
ՄԻՏՔԵՐ ՈՒ ՓՈՐՁԵՐ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ՄԷՋ

Քաղաքական աշտարակ մը եւս։

Երէկուան արիւնոտ Եւրոպան, պատերազմի կարմիր մղձաւանջէն յոգնած, խաղաղութեան ձիթենիներ կը փնտռէ անդադար։

Անկասկած, քաղաքական նոր հորիզոններ պիտի բանայ Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներու գաղափարը, որ վերջերս, այնքան մեծ թափով մէջտեղ դրաւ հին ու փորձուած դիւանագէտ մը՝ Պրիան, խաղաղութեան առաքելական բրդանին հագած։

Եւրոպական բոլոր պետութիւնները արդէն ճշդեցին իրենց դիրքը Պրիանի յուշագրին հանդէպ, դիւանագիտական ընդունուած «վերապահումներով», «նորանոր թելադրութիւններով» եւ կարեւորութեան մասին «մթին խորհրդածութիւններով»։

Արդեօ՞ք հասունցած, իրականութեան տուեալներով օժտուած պահա՞նջ մըն է դարձած Համեւրոպան, թէ գաղափարական ամրոց մը, ուր կը ծածանի վեհափառօրէն խաղաղութեան դրօշը, ցաւագին ծփանքներով։

Լարուած են ջիղերն ու միտքերը, մանաւանդ չափազանց գոյնզգոյն են պատասխանները։ Տակաւին բոլորն ալ խարխափումներու եւ որոնումներու մէջ են։ Մամուլը լուռ է։ Չի գովեր, չի փառաբաներ եւ չի մերժաբաներ։ Նոյնիսկ անգլ. ընկերվարականներու օրգան «Տէյլի Հերալտ» կը ժխտէ անոր կարեւորութիւնը եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը համարէ բաւարար, մեղադրելով Պրիանը, որ հինգերորդ գլան մըն ալ կ'ուզէ աւելցնել նոյն կառքին։

Գրական հրապարակի վրայ ալ, քանի մը սակաւաթիւ աշխատութիւններ կան միայն Ռիշի, Պերթրան տը Ժուվընէլի, Հէէսֆոտի կողմէն։ Վերջերս Revue des Vivants»ն ալ լրջօրէն կը զբաղի եւ նոյնիսկ կազմած է միջազգային ժիւրի մը Եւրոպայի գրական, քաղաքական եւ հանրային նշանաւոր դէմքերէն՝ Փօլ-Պոնքուր, Պէնէշ, Գանպօն, Ժօրժ Տիւհամէլ, Հայնրիխ Ման, Փոլիթիս, Նինչիչ, Թիթուլէսքօ, Վանտէրվէլտ, Կոմս Սֆորցա, Զալէսքի, Լորտ Սէսիլ եւն. եւ սահմանած է տասը հազար ֆրանքի մրցանակ մը, Համեւրոպայի մասին ներկայացուած լաւագոյն աշխատութեան մը համար։

Ամփոփ ու խտացուած, ներկայացնենք «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, Համեւրոպայի պատմական, քաղաքական, տնտեսական եւ փաստական երեսները, ի վերջոյ կանգ առնելով Պրիանի յուշագրի եւ կարգ մը պետութիւններու բնորոշ պատասխաններուն վրայ։

Պէտք չէ ենթադրել, որ պարզ պետական համախմբում մըն է, որ կը կատարուի եւ ազգային կեանքէն կը ձգտի դէպի միջազգայինը։ Հին Եւրոպան յոգնած ու ջլատուած, իր խաղաղութիւնը կը փնտռէ միջազգայնականութեան (էնտերնասիոնալիզմի) մէջ։ Իրականութեան պարագային շատ բան կարող է փոխուիլ. եւ ո՞վ գիտէ վերջին հաշուով, գուցէ մեզ համար եւս նշանակութիւն ունենայ, իր զարգացման զանազան փուլերուն մէջ...

Համեւրոպայի գաղափարը մեծ պատերազմի անմիջական հետեւանքը չէ։ Անոր արմատները թաղուած են անցեալի փոշիներուն մէջ։ Հռոմէական ընդարձակ կայսրութիւնը, Շառլըմայնը, Հապսպուրկներու եւ Նաբոլէոնի աշխարհակալութիւնը միացեալ պետութեան գաղափարական սաղմերն ունէին իրենց մէջ, խիստ նախնական վիճակով։

Խաչակրաց արշաւանքները, Ժագ Մօլէի հսկայ ծրագիրը Համեւրոպայի կազմակերպութեան առթիւ, միջին դարու քրիստոնեայ Եւրոպայի քաղաքական եւ կրօնական անբաժան գործակցութիւնը, պապի տիեզերական դիրքը, արքաներու ենթարկուած վիճակը, ստեղծած էր եւրոպական իրերամերժ միութիւն մը, հաւաքական կամք մը, սոսկ կրօնական մտահոգութեամբ։

Եւրոպայի միութեան գաղափարը քաղաքական հեռանկարներով լուրջ ուսումնասիրութեան է ենթարկուած Հանրի Դ.էն եւ Սիւլլիէն։ Հանրի Դ.ի եւ Սիւլլիի Եւրոպան, հողային որոշ բարեփոխումներէ վերջ, 15 պետութիւններէ պիտի բաղկանար։ Անոր մէջ պիտի մտնէին Ֆրանսան, Անգլիան, Սպանիան, Լօմպարտիան, Դանիան, Շուէտիան, Հունգարիան, Լեհաստանը, Պոհէմիան, Զուիցերիան, Պելճիքան, Վենետիկը եւ Իտալիան, իսկ Ռուսաստանը եւ կէս ասիականները զինակցութեան ձեւին տակ պիտի մտնէին համեւրոպայի միութեան մէջ։ Համեւրոպայի ընդհանուր պետը՝ ինքը կայսրը պիտի ըլլար։ Ծերակոյտը բաղկացած պիտի ըլլար 66 հոգիէ, Զուիցերականին պէս, եւ երեք տարին անգամ մը փոփոխութեան պիտի ենթարկուէր։ Ծերակոյտը պիտի ըլլար շրջուն եւ կամ մնայուն, որ եւ իցէ տեղ մը, ըստ ցանկութեան։ Պիտի ունենար յարակից շրջանային խորհուրդներ, դատարաններ, տնտեսական իւրայատուկ կազմակերպութիւններ։ Պիտի ունենար 75,000 հոգիէ բաղկացած բանակ մը եւ պիտի կռուէր Թուրքերուն դէմ, զանոնք Եւրոպայէն հեռացնելու համար։

Այս ծրագիրը ձախողեցաւ, Հանրի Դ.ի մահուան պատճառով եւ քաղաքական հողային բաժանման սխալ ըմբռնումով։

Ամբողջ դար մը, ԺԷ—ԺԸ, Եւրոպայի միութեան գաղափարը մեռաւ։

Մոնթէսքիէօն իր ճանապարհորդական տպաւորութիւններուն մէջ, կ'երեւակայէ Եւրոպան «բազմաթիւ գաւառներէ բաղկացած պետութիւն մը»։ Սակայն այս յայտնութիւնը գիտական մարդու նախատեսութիւն մըն էր սոսկ։ Աբբայ Սէն-Փիէռին էր վերապահուած Հանրի Դ.ի աւանդութիւններուն յարութիւն տալ, իր «Մշտնջենական խաղաղութեան ծրագիր»ը անունով աշխատութեամբ։

Ռուսօն աւելի խորացնելով անոր միտքերը, կ'ըսէր. «Պէտք է կազմել համադաշնակցութիւն մը, որ ըլլայ ընդհանուր եւ որուն մէջ մտնեն բոլորը առանց բացառութեան։ Համադաշնակցական դատարան մըն ալ պէտք է գործէ անոր քով, մշտատեւ ու անխախտ, որպէսզի անոր անդամակցող պետութիւնները, իրենց ցանկութեան համաձայն չբաժնուին»։ Ռուսօի այս միտքերը, տակաւին այժմէականութեան դրոշմ կը կրեն, որովհետեւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ գրեթէ կը կիրարկուին այդ սկզբունքները։

ԺԹ. դարուն մէջ, Սէնթ-Ալիանսն եւս փորձ մըն էր Եւրոպայի միութիւնն ու հաւասարակշռութիւնը վերականգնելու եւ խաղաղութեան սերմեր ցանելու։ Սակայն 1848ի յեղափոխական շարժումը, Եւրոպայի միութեան գաղափարը կ'ուզէր կերտել իր տաճարին շուրջը։ Մաձձինի յեղափոխութեան բոցավառ աւանդութիւններէն ներշնչուած, կ'ուզէր ստեղծել «Երիտասարդ Եւրոպա» մը ժողովրդավար հիմունքներով։

Սէն-Սիմոն ներշնչուած Ռուսօի եւ Սէն Փիէռի միտքերէն, կը պատկերացնէ «Եւրոպայի ժողովուրդները մէկ քաղաքական մարմնի մէջ, ապահովելով իւրաքանչիւրի ազգային անկախութիւնը»։

Վիքթոր Հիւկօն, որ նախակարապետներէն մէկն է եղած Եւրոպայի միացեալ պետութեան գաղափարին, բանաստեղծօրէն կը տեսնէր ոսկեդար մը եւ կը գրէր. «Վե՛րջ սահմաններուն, վե՛րջ մաքսերուն։ Ո՛չ բանակ, ո՛չ պրոլետարիատ, ո՛չ տգիտութիւն եւ ո՛չ թշուառութիւն»։ Ուժեղ երեւակայութեան եւ գեղեցիկ պատկերներու յորձանքին մէջ, անոր միտքերը քաղաքական յստակ ձեւակերպութիւն ստացած չէին և չկար հիմք մը, խարիսխ մը կառուցանելու համար գեր-պետութեան վերնաշէնքը։

Սակայն այժմ, պատերազմի արհաւիրքներէն յետոյ, քաղաքական մտքի այս բոլոր պատմական խարխափումները պայծառ ձեւ են ստացած, եւ դարձած են լուրջ ուսումնասիրութեան նիւթ։ Ստեղծուած է գրականութիւն մը թէ Ֆրանսայի և թէ Գերմանիոյ մէջ, որուն լծուած են Դելէզի, Պէրթրան տը Ժուվընէլ, Վուաթինաքի, Պրիան, Հէրիօ, Մաքտոնալտ եւ շատ ուրիշներ։

Հիմք է դրուած զանազան երկիրներու մէջ այս շարժումը խորացնող մարմիններու, ինչպէս Վիէննայի մէջ, 1923ին կոմս Կուտէնով-Քալերկիի կողմէ Համեւրոպա շարժումը, Դանիայի մէջ Հէէսֆոտի միջոցաւ Նոր-Եւրոպան, 1929ին Իտալիոյ մէջ, Պարթոլուչչիի կողմէն՝ Անդիեւրոպան։

Այս պատմական ակնարկէն յետոյ, տեսնենք անոր արդի ձեւակերպումը եւ արժէքը։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐՕՇԻՆ ՄԱՍԻՆ

Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի վերջին հանդէսին, որ տեղի ունեցաւ յուլիս 13ին, Մխիթարեան Միաբանութիւնը պարզած էր եռագոյնը, ինչպէս պարտաւոր է ընել ազգային որեւէ հաստատութիւն։ Այս առթիւ, փարիզի ռամկավար թերթը դարձեալ փորձեց ցափռտուքներով եւ խծբծանքներով ցեխ նետել Մխիթարեաններուն, որոնց մտայնութեան շատ մօտէն ծանօթ եւ իսկապէս «իրազեկ» անձնաւորութիւն մը, հետեւեալ ճշդումները կը կատարէ՝ կը հրատարակենք նոյնութեամբ, բոլոր անոնց համար, որ հայութեան շահէն ու վնասէն ճառելէ առաջ, իսկապէս պէտք ունին զտելու իրենց ազգային զգացումը։ (Խ.)

Ալիշանեան եռագոյնին պարզումը Սեւրի Մուրատեան վարժարանին վրայ՝ վրդովեր է «Ապագայ» թերթի խմբագիրներու միտքը։ Վերոյիշեալ թերթը ուզելով լուսաբանութիւններ տալ, ինկեր է ծանր սխալներու մէջ։ Առաջին սխալը.— «Հ. Ալիշանի երգած դրօշակը, կ'ըսէ «Ապագայ»ի խմբագրութիւնը, որ կը պարզուի եղեր Վենետիկի Ս. Ղազարու վանքին մէջ, չէ այն դրօշակը որ պարզուած էր անցեալ կիրակի Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ։» Ճիշդ ասոր հակառակն է ճշմարտութիւնը։ Ինչ դրօշ որ պարզուեցաւ անցեալ կիրակի Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, նոյնը պարզուած է Վենետիկի Ս. Ղազարու վանքին մէջ։ Եւ այս կէտին աւելի տեղեակ են Վենետիկի Ս. Ղազարու վանքէն եկող Մխիթարեանները, քան թէ Փարիզի մէջ նստած դուրսէ դուրս մարդիկը։ Եւ ա՛յս ալ ըսեմ որ Ս. Ղազարու վրայ պարզուած եռագոյն դրօշն ալ Պոլսոյ ազգայիններէն նուէր ղրկուած է Ս. Ղազարու վանքին։

Երկրորդ լուսաբանութիւնը ա՛լ աւելի ծանր սխալի մը առաջնորդած է «Ապագայ»ի խմբագրութիւնը։ — «Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսին մէջ, անցեալ կիրակի օր կատարուած դրօշակին պարզումը դժբախտաբար տեղի ունեցած է ո՛չ թէ ինքնաբերաբար, այլ հրապարակային պահանջմամբը կարգ մը անձերու, որոնք նախկին հայկական կառավարութեան օրով, Հայաստանի ունեցած պաշտօնական դրօշին եւ ո՛չ թէ Ալիշանի պարզ խորհրդանիշին պարզումը պահանջեցին Մխիթարեան Հայրերէն։» Մենք «Ապագայ» թերթէն կ'իմանանք միայն հրապարակային պահանջք մը գոհացում տալու առասպելը, քանի որ իրականութիւնն այն է որ Սեւրի Մխիթարեանները, երբեւ հարազատ անդամներ ազատ եւ անկախ Միաբանութեան մը, երբեք պէտք զգացած չեն հայրենասիրութեան, պատշաճութեան եւ դիւանագիտութեան դասերը հրապարակային թերթերէ կամ անհատներէ սորվելու։ Օրինակի համար, Մխիթարեան Հայրերը շատ լաւ գիտէին թէ Ալիշանեան կամ հայկական եռագոյնին պարզումը Սեւրի Մուրատեան վարժարանին վրայ, «Ապագայ»ի մէջ պիտի քննադատուէր։ Եւ հետեւաբար, եթէ ազատ եւ ինքնաբերաբար գործելու սկզբունքին կառչած չըլլային, կարելի էր հայկական եռագոյնը չպարզել, եւ «Ապագայ» թերթին պատճառաբանութիւնները մէջտեղ քշելով, գործը անուշի կապել։ Այսպէս ալ, վարժարանին բացման մէջ, գիտնալով հանդերձ որ եթէ հայկական եռագոյնը չծածանի վարժարանիս վրայ, կարգ մը մարդիկ պիտի գրեն և պիտի քննադատեն, անոնք եռագոյնը չպարզեցին, որովհետեւ, ինչպէս ըսաւ Հ. Սահակ, ա՛յդպէս կը պահանջէին պատշաճութիւնը եւ դիւանագիտութիւնը։ Եթէ «Ապագայ» թերթի խմբագրութիւնը որոշ գաղափար մը կազմած ըլլար Մխիթարեանց ազատ եւ ինքնաբերաբար գործելու մասին, չեմ կարծեր որ գրելու ելլէր, թէ «Այս վերջինները (Մխիթարեան հայրերը), այդ պահանջին գոհացում տալու տկարութիւնը գործած եղան, ինչ որ այսօրուան Հայաստանի հանդէպ թշնամական արարք մըն է»։ Մեկնութիւնը բոլորովին ծուռ է, եւ իսկապէս վիրաւորիչ Հայաստանի արդի կառավարութեան։ Տանիլ կապել դրօշի մը հետ կառավարութեան մը գոյութիւնը կամ անկումը՝ իսկապէս ծաղրական է։ Հ. Սահակ բանախօսութեանը մէջ ըսեր էր, (եւ արդէն մեր հաւաքոյթներու ներկայ գտնուող խմբագիրներու մէկ մասը սովորութիւն ըրեր է բանախօսներու կարեւոր նախադասութիւնները ականջի տակ նետելու, եւ աննշան խօսքերը արձանագրելու,) «թէ պետութիւններ, կուսակցութիւններ կրնան կանգնիլ կամ մեռնիլ, բայց եթէ կայ մէկը որ միշտ կանգուն պիտի մնայ եւ երբեք պիտի չմեռնի, այդ ալ հայ ազգն է, եւ Ալիշանեան եռագոյնը անոր անմեռ խորհրդանիշն է զոր ան ամենուրեք իր հետ պիտի շրջեցնէ»։ Արդ, այս տողերուն մէջ ի՞նչ կայ որ «Ապագայ»ի մասնանշած «բռնազբօսիկ բացատրութիւնը» ապացուցանէ։ Բան մը գրել, առանց նիւթին մէջ որոշ չափով մը խորանալու, աններելի կը համարեմ։ Յետոյ «Ապագայ»ի խմբագրութիւնը այն տեսարանը կը պարզէ մեր առջեւ, որով իբր թէ ինքը Հայաստանի արդի կառավարութեան արթուն՝ բայց անկոչ պահակը ըլլար, որ հրացանը ուսին զարկած, ստուերին մէջ անգամ «թշնամական արարք» կը տեսնէ Հայաստանի հանդէպ։ Միթէ այս անհարկի նախանձախնդրութիւնը կառավարութեան մը տկարութեան նշանը չէ՞։ Մի՛թէ այդ կառավարութիւնը «Ապագայ»ի խմբագրութենէն աւելի չի՞ գիտեր միջազգային յեղափոխութեան դրօշ մը երբեք եղած չէ, չէ եւ երբեք չկրնար ըլլալ հայ ժողովրդեան դրօշը, որ ծիածանի գոյներուն կապուած է բնազդային ուժով մը՝ զոր ոչ մէկ բազուկ կարող է խզել։ Եւ ո՞վ կրնայ արգիլել երկրի վրայ հայրենասիրական ներշնչումներ, եթէ անոնք որ եւ է կերպով չեն վնասեր մեր ազգային դատին եւ գոյութեան։

Գրիչը տեղը չդրած, «Ապագայ»ի խմբագրութիւնը ուրիշ ծանր սխալ մըն ալ կը գործէ, հետեւեալ տողերով. «Յարգելի բանախօսը իրականութեան հակառակ բացատրութիւն մը տուած է, ըսելով թէ հանդէսին մէջ պարզուած դրօշակը (կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն) նոյնն է Ալիշանի երգած դրօշակին հետ. (կարմիր, կանաչ, կապոյտ) արդարացնելու համար կատարուած զեղծումը»։ Ի հարկէ, այս տողերը գրողը, որ անշուշտ բացակայ էր հանդէսէն, չէր կրնար հաւատարիմ թարգմանն ըլլալ Մխիթարեան բանախօսին դիտաւորութեան։ Ան մասնանշած է թէ պարզուած հայկական դրօշը իր գոյները առած է Ալիշանի մասնանշած գոյներէն, ա՛յն Ալիշանէն՝ որ 1849էն ի վեր գաղափարն ունեցած է հայկական եռագոյնին։ Հայոց նահապետը իր «Նուագներ»ուն մէջ զանազան տեղեր, զանազան կերպով նկարագրած է իր մտքին յղացումը եղող ազգային եռագոյնը։ Ան իր գոյները առած է ծիրանի գօտիէն, կարմիր, կանաչ, կապոյտ եւ ծիրանի՝ որ է նարնջագոյն. եւ ինչպէս ըսաւ Հ. Սահակ, Ալիշան միշտ տարբեր կերպով, սակայն մի միայն վերոյիշեալ գոյներով կազմած է իր զանազան եռագոյնները։ Արդ, կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն մեր ազգային եռագոյնը, որ անցեալ կիրակի պարզուած էր Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսին, կազմուած ըլլալով Ալիշանեան գոյներով, է՛ ուրեմն Ալիշանեան մեր ազգային եռագոյնը։ «Ապագայ»ի խմբագրութիւնը, անշուշտ, եթէ տեղեակ ըլլար մանրամասնութիւններու, ինքնին պիտի տեսնէր թէ «զեղծում» բացատրութիւնը արտաքոյ յղացուած մըն է։

Եւ որովհետեւ խօսքը հայկական եռագոյնին վրայ է, ճշդում մըն ալ կատարել աւելորդ չեմ նկատեր։ Սովորութիւն եղած է դրօշակ գործածել փոխանակ դրօշի։ Արդ, սխալ է դրօշակ բառը գործածել, որ կը նշանակէ զգեստի ծայր կամ քղանցք։ Մեր դասական մատենագրութեան մէջ միշտ դրօշ բառը գործածուած է, եւ միայն վերջին դարերուն մէջ, Գրիգոր Մագիստրոս եղած է որ դրօշակը գործածեր է դրօշի փոխարէն. եւ մենք գիտենք որ Մագիստրոսի լեզուն ո՛րչափ հեռացած է հայ լեզուի մաքուր ակունքէն։

ԻՐԱԶԵԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ

Հայաստանի արդիւնաբերական գործակցութեան մէջ արձանագրուած աշխատաւորներուն թիւն է 7,070, որոնք կը բաժնուին ըստ սեռի եւ ըստ արհեստի հետեւեալ կերպով.

Արհեստ	Աշխատաւոր	կին
գորգագործութիւն	1463	1463
ջուլհակ	828	472
Հիւսուածեղէն	122	115
կար ու ձեւ	449	175
ընկերութեանց մէջ	1693	332
Սնունդի մատակար.	60	17
Արդիւնաբերութիւն	203	57
փայտագործներ	234	—
մետաղագործներ	284	1
կօշկակարներ	919	6
Արհեստանոցի մէջ	550	—
Շինութեանց մէջ	265	—

Այս ցուցակին համաձայն, կիները մեծ թիւ կը կազմեն։ Այսպէս՝

1928ին 720 հոգի, 215ը կին
1929ին 3327 » » 1580ը »

1930 (յունուար) 5701 հոգի, 2229ը կին, 1930 (ապրիլ) 7070 հոգի, 2619ը կին։

ՕՏԱՐ ՄԻՏՔ

«ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԶԱՆՈՆՔ ԿԸ ՏԵՍՆԵՄ»

Comme je les vois, Հեղ. Piot (Ժան փիօ), Հրատ. Kra, փարիզ։

Ժան փիօ, աշխատակից «Էօվրը» օրաթերթին խմբ... պետ կիւստաւ Թէրիին, որու... հէն ի վեր ստանձնած է նոյն... թին խմբագրութիւնը։

Ծանօթ է որպէս ձա... մեան, եւանդուն կռուազ... քննադատ։ Սուր եւ թա... միտք մը ունի, եւ իր հեգ... կծող է, բառերն հատու են... բուացիօրէն, մանաւանդ եր... թական իր հակառակորդ... կը պատկանի։

Ներկայ հատորը, ինչպ... զանոնք կը տեսնեմը, ակ... օրէն կը յիշեցնէ մեր մե... գիծաբան՝ Ե. Ե. Պարոնեան... գային Ջոջերը»։ Պարոնեան... տիտղոսին տակ ներկայացու... իր շրջանին ազգային մեծ... քերը, որոնց թէեւ երբ մօ... իսկական ոչինչ ունին մեծ... ղոսն արժանացնող, շատ... բացառութեամբ։ Այսու հա... անոնք օրուան մեծաւորներ... եւ աղմուկը կը բարձրանա... անունին շուրջ։

Ժան փիօյի փորձն եւս... պէս է։ Ան նիւթ առած է՝ օ... համար՝ Արիստիտ Պրիանը, ... լըռանը, փուանքարէն, փէ... լէօն պլումը, Լուշէօրը, ... Անտրէ Մաժինօ եւյլն.։

Այդպէս, Ժան փիօ մ... առջ կը բերէ բազմաթիւ ֆրանսական դէմքեր, կը ... կացնէ զանոնք մեր առ... բացատրէ կարգ մը հակ... կողմերն անոնց, կը ... անոնց երեսի դիմակը, ու դ... բերէ անոնց գեղն ու շնորհը... անճոռնութիւնն ու փոք... թիւնը։

Վէպ մը չպիտի պա... ա՛յդքան հաճոյք, ա՛յդ... գեկան գերագոյն ըմբ... որքան Ժան փիօյի այդ ... յակապ գիւտեր ունի, ան... տեսլի նմանութիւններ, խո... մերթ կծու եւ մերթ ան... բելի, ակնարկութիւններ, ... ցումներ՝ առանց աղմուկի։

Այդ պատճառով իր ... ներկայացնէ ուրիշ շահ... թիւն մը մեզ, Հայերուս ... մար, եւ մասնաւորապէս մ... ւանդէտներուն համար։ Ը... բայէս, մենք, Հայերս չեն... բռնած եւրոպական հոգին, ... մօտեցած ենք հայկական ... նութեամբ, — չըմբռնելով ... կան արժէքը — դատողու... անոնց յայտարարութիւն... խաբուած ենք բացարձակ... սրտի ամենայն հանդարտու... ալ՝ խաբած ենք մեր ժողով... Այդ անփորձութենէն կո... այն երկա՜ր զանկը հայ... րուն, որոնք ա՛յնքան հա... են եղած ո՛րքան թրքասէ... սասէր, չինասէր։

Պատահական չէր, երբ ... էր ներկայ գրութեան սկիզբ... Ժան փիօն կը յիշեցնէր Պարոնեանը։ Գիտենք Պարոնեան, իր Ազգային Ջո... մէջ կարապետ պէյ Եր... ներկայացուցած էր խիստ ... նական եւ կծու տողով մը... փիօ եւս, ամենայն լրջու... իր զանկին մէջ կը յիշ... Անտրէ Մաժինօ, եւ գիտէ... ի՛նչ գրած է անոր մասին.

ANDRE MAGINOT
Sergent, Deux métres...

Այո՛, երբեք բառ, երբ... ներու հեգնանք սակայ... բառ՝ բովանդակ նկարագիր... տալու համար, եւ երբ ար...

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

գաղագային ճամաձայն, ֆրանսական սրճարանները գէշ կամ լաւ կողմեր ունին, եւ անպատճառ անկիւն մը յատկացուցած կ'ըլլան երկսեռ, գաղտնի տեսակցութիւններու, ճոգ չէ թէ փոխանակուած ճամբոյրները երգը բռնէ ամբողջ սրճարանը, եւ տախտորմին անթափանց ապակինները թոյլ տան նշմարելու, ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ ներսը՝ սիրաճար ճոգիներէն դուրս։

Այս սրճարանները՝ գէշ կողմըն ալ ունին, Առճասարակ, ճոն յաճախող Հայերուն ներշնչած են այն գաղափարը թէ իրենցմէ ուրիշ ճայ չի մտներ ճոն։ Ա՞յս է պատճառը որ անոնք կ'արձակեն իրենց լեզուները եւ յաճախ կը պոռան, ինչ որ պիտի փսփսային իրենց տուներուն մէջ, նոյնիսկ կատակի ճամար։

Այս կերպով է որ սրճարանի մը մէջ, լսեցի խօսակցութիւն մը զոր նոյնութեամբ կը փոխանցեմ, առ ի տնօրինութիւն եւ ի պատշաճ կարգադրութիւն։

***

Ա. Գործ չկայ. ճացը նորէն վրայ դրաւ։

Բ. երկու շաբաթ է տասնոց չեմ դներ գրպանս։

Գ. դո՞ւն ինչ ջուրի վրայ ես։

Դ. Պղտոր։ բարեբախտաբար առջի օր աղջիկ մը նշանեցի...

Բ.— կը բռնէ՞..

Դ.— ցիսուն ճատ կլոր...

Բ.— Ջարկիր, չըսե՛ս։

Դ.— Պա՛ճ. պարտքս անգամ չգոցեց. ճազարնոց մը տղէն։

Գ.— Դեռ ի՞նչ կ'ուզես։ Շաբաթը զոյգ մը կապես, մէկ տարիէն աշտարակը կը տնկես։

Պահ մը լռութիւն. կը խորհրդակցին լուրջ դէմքով։

Ա.— Լաւ գործ է, գիտէ՞ք, տղա՛ք։

Բ.— ի՞նչը։

Ա.— Մարդ կարգելը։

Բ.— ի ճարկէ. մարդասիրական է։ Ամուրիները տանջանքէ կը փրկես։

Ա.— Բարոյական ալ է։ Մութ անկիւններու վտանգաւոր յաճախումները կ'արգիլես։

Գ.— Ազգասիրական է նաեւ։ Հայը կուտաս ճայուճիին եւ ձուլման դէմ պայքարին օժանդակած կ'ըլլաս։

Դ.— Ու մանաւանդ շաճաբեր, տղա՛ք։

Ա.— եկէ՛ք սա գործը կազմակերպենք։

Բ.— Մեր մէջ կը քալէ՞ ատանկ բան։ Ծօ՛, ֆրանսա եկանք, նորէն նոյն լուսաւորչականն ենք։

Գ.— ինչո՞ւ չքալէ, եղբա՛յր։ Ֆրանսացիները մեզմէ վա՞ր են որ 40 տեսակ ամուսնական գործակալութիւն ունին՝ եւ 400 թերթի մէջ յայտարարութիւն կուտան։ Ամօ՞թ է մարդ կարգելը։

Դ.— կը բաւէ որ գործը դրուի առեւտրական ամուր ճիմերու վրայ եւ վստաճութիւն ներշնչուի ժողովուրդին։

Ա.— եկէք ընենք սա գործը, տղա՛ք։

Բ. Գ. Դ. (մէկ բերան) ընե՛նք։

Բ.— Քու գիրդ աղուոր է, Բ., առ սա գրիչդ եւ գրէ.—

Ազնի՛ւ ճայրենակիցնե՛ր,

Պատիւ ունինք ծանուցանելու ձեզ թէ կազմած ենք ամուսնական գործակալութիւն մը։ կատարեալ գաղտնապաճութիւն։ Կ'երաշխաւորենք թեկնածուներու բարոյական եւ մարմնական...

Ծանօթ.— Մեր ճայրենակիցները ճոս կանգ առին պաճ մը խորճրդակցելու ճամար մնացեալ մասին վրայ։ իսկ ես պարտք սեպեցի մեկնիլ չգայթակղելու ճամար...

ԽԱՐՏՈՑ

Միայն գտնելով Մաժինոյի երկարապատում Հասակին երկու մեծը ըլլալը։

Բաղձալի էր որ Յառաջ իր ընթերցողներուն հրամցնէր ամբողջական թարգմանութիւնը ժան փիոյի այս երկին, որ, վստահ եմ, մեծ յաջողութիւն պիտի գտնէ։

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԱՆԳԼԵւԻՐԱՔԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ, 23 Յուլիս.— Երուսաղէմէն տրուած ճեռագիր մը կը ճաղորդէ թէ Իրաքի ազգայնական կուսակցութիւնը որոշեց բողոքել անգլեւիրաքեան նոր դաշինքին դէմ, եւ պոյքոթի ենթարկել յառաջիկայ ընտրութիւնները։ իսկ եթէ կառավարութիւնը յաջողի վաւերացնել տալ դաշնագիրը, պիտի յայտարարէ մասնակցութեանդ դէմ պայքար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանէն վերջերս ստացուած թերթերը ոչ մէկ լուր կամ տեղեկութիւն կուտան մեր հայրենիքին ներքին կացութեան մասին։ Թերթերը ամբողջ լեցուած են զանազան ճառերով, որոնք կ'արտասանուին Մոսկուայի կամ Լենինգրադի մէջ։ Այդ ճառերը հիւսուած են մանուածապատ եւ պարապ նախադասութիւններով, աւելցուցէք նաեւ գէշ թարգմանութիւնը, զոր կը կատարեն երեւանի խմբագիրները։ Եւ այսպէս թխածոյ օրաթերթեր, որոնք կը հրամցուին հայ գիւղացիին ու բանուորին։ Երկրին կեանքին մասին ոչ մէկ լուր, գիւղացիին ցաւերուն մասին ոչ մէկ արձագանգ։ Ահա թէ ինչո՛ւ վերջերս չկրցանք տալ պատկերը մեր հայրենիքին։ Հայաստանի օրաթերթերուն ընթերցողը երբեք չի հասկնար թէ ո՞ր երկրին թերթն է իր կարդացածը։

Երբեմն, սակայն, «Խորհ. Հայաստան» պարբերաբար ամբողջ էջեր կը նուիրէ այս կամ այն հարցին, սնունդին, հունձքին կամ առողջութեան։ 9 Յուլիսի թիւով կուտայ քանի մը յօդուածներ, որոնք կը ներկայացնեն Հայաստանի առողջական վիճակը։

Ցօդուածագիր մը կը գանգատի թէ հիւանդանոցներուն մէջ կը պակսի մաքրութիւնը, սնունդը.

— «կլինիկայի հիւանդանոցում պահարաններ չլինելու պատճառով, հիւանդների տներից բերուած հացն ու մթերքները դրւում են աթոռների վրայ եւ փոշոտւում, կամ զանգ չլինելու պատճառով՝ հիւանդները մայրապետներին կանչելիս բաժակով ու ձեռքով խփում են սեղանին, աղմկում եւ ծանր հիւանդներին անտանելի վիճակի մէջ դնում։

Մաքրութիւն չկայ։ Հիւանդների սպիտակեղէնը փոխւում է բաւական ուշ-ուշ։ իսկ շատ քրտնող հիւանդների սպիտակեղէնը չորացւում է սրահներում։ Իհարկէ այս պայմաններում ոչ թէ բուժել, այլեւ հիւանդացնել կարելի է, բայց այդ դեռ բոլորը չէ։ Դեղերը յաճախ չեն տրւում, որովհետեւ հերթապահութիւնը փոխելի՛ս մոռանում են։

Վիրաբուժական բաժնում ստորագաս պաշտօնեաների կոպիտ վերաբերմունքը դէպի հիւանդները աչքի է ընկնում։ Երբ հիւանդները որեւէ պահանջով նրանց կանչում են, նրանք գալիս են ուշ, դժկամակութեամբ, փրփրած ու ջղայնացած։

Ռենտգենեան ճառագայթների բաժինը համատարած թերութիւններից անմասն չի մնում։ Այստեղ միաժամանակ զբաղւել են խնամութեամբ՝ ինքնագլուխ աշխատակիցներ ընդունելով։ Աշխատցւում են մարդիկ, որոնք բժշկութեան մասին բացարձակապէս գաղափար չունեն։ կնախտաբանական բաժնում յաճախ պատահում է, որ այս կամ այն հիւանդի համար բժշկի կողմից նշանակւած դեղը տալիս են ուրիշ հիւանդի։»։

ԱՌՈՂՋ. ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բանուորական վարժարանին առողջապահական վարչութիւնը հրատարակութեան տուած է վիճակագրութիւն մը, ուր կը տեսնուի, որ՝

Քննուած են 436 ուսանողներ, որոնց մէջ հիւանդ 167 հոգի։ Բաղդատմամբ 1927 տարուան, հիւանդներու թիւը քիչցած է, սակայն հիւանդութեանց ծանրութեան տեսակէտէն՝ պատկերը աւելի վտանգաւոր է։

1927ին կը տիրապետէին 16 տեսակ հիւանդութիւններ, որոնց մէջ յաճախադէպ էին ցնցղատապը (8,6 առ հարիւր) եւ ճահճատենդը (6,7 առ հարիւր)։ Այս տարի կը տիրապետէին 31 տեսակ հիւանդութիւններ, որոնց մէջ գերակշիռ են սակաւարիւնութիւնը (63 հոգի), Թոքերու տկարութիւնը (21), ջղայնութիւնը (19), սրտի հիւանդութիւնը (39), յօդացաւը (5), ճահճատենդը (6), հիւծախտ, ցնցղատապ, ստամոքսի հիւանդութիւններ (13)։

Ընդհանրապէս հիւանդները բարձրագոյն դասարանի ուսանողներն են, որոնք մէկ կամ երկու հիւանդութիւն ունին։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Պուլվար Օտտոյի դպրոցական ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ յուլիս 20ին, կիրակի օր։

«Լա Պիւթինէօզ» մեծ սրահը լեցուած էր ծնողներով, դպրոցասէր հանդիսականներով ու նաեւ ֆրանսացի եւ այլ հիւրերով։

Հանդէսը սկսաւ ժամը 3ին, վարժարանի տնօրէն Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի զեկոյցով։

Դպրոցը ունեցած է մշակուած եւ տեղական պայմաններուն յարմարցուած կրթական ծրագիր մը։

Ջուտ աշխատաւորներէ բաղկացած այս արուարձանի հայութեան օժանդակութեամբ եւ հոգաբարձութեան կորովի ջանքերուն շնորհիւ, դպրոցը կարելի է եղած դարձնել ժողովրդական վարժարան մը, ուր յաճախող աշակերտները վճարած են միմիայն 13 ֆրանք կրթական տուրք մը։ Վարժարանի աշակերտներէն 50 հոգի եղած են որբեր եւ վկայեալ չքաւորներ, որոնք ուսած են ձրիաբար։ Այսուհանդերձ դպրոցական տարեշրջանը կը փակուի առանց նիւթական բացի։ Դասախօսած են 3 ուսուցիչ ուսուցչուհիներ, շաբաթական 30 պահ դասաւանդելով եւ հերթապահի ու նման աշխատանքներն ալ միասին տանելով։

Դասաւանդուած են՝ հայերէն, ֆրանսերէն, Հայոց պատմութիւն, Հայաստանի ընդհ. աշխարհագրութիւն, թուաբանութիւն, իրագիտութիւն, կրօն, երգ, մարզանք, ձեռական աշխատանք, եւ այլն։

Վարժարանին 200 աշակերտներէն միայն 9 չեն փոխեր դասարան, իսկ 11 հոգի վերաքննելի կը մնան։

Վարժարանին նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւն ցուցնող ազգայիններու կարգին, աչքի կը զարնէր Ազգ. Վարչութեան ատենապետ Պ. Գ. Ճահլամեանի գնահատելի աջակցութիւնը։

Տնօրէնին զեկոյցէն վերջ սկսաւ հանդէսին Ա. բաժինը։ Մանկապարտէզի «կոկոն» եւ «Ծաղիկ» դասարաններով։ Համարձակօրէն մանկապարտէզի մանուկներն արտասանեցին, երգեցին եռանդուն եւ լաւ պատրաստուած։ Ցաջող էին նաեւ փոքրիկներուն տրամախօսութիւններն ու մարզանքները, մարզական պարը եւ փոքր աղջիկներու հայկական պարերը։

Բ. Բաժնին բեմ եկան Նախակրթարանի Ա. դասարանի աշակերտները, նոյնպէս, խնամուած աշխատանք երեւան բերելով։ Այս բաժնի ամէնէն յաջող մասը կը կազմէին տրամախօսութիւններ, կենդանի պատկերներ (չերամ, որսորդ եւ այլն.) եւ մարզանքները։

Բ. բաժնէն վերջ աճուրդի դրուեցաւ Պ. Ազգինի նկարած ջրանկարչ մեծադիր «Մասիս»ը եւ ապահովուեցաւ կոկիկ գումար մը։

Գ. բաժինը կը պատկանէր Նախակրթարանի Բ. եւ Գ. դասարաններու եւ սկաուտներու։

Ազգային, ժողովրդական եւ ֆրանսերէն երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, մեծերու հայկական պարեր եւ մանկական ներկայացում մը անօրինակ խանդավառութիւն յառաջ բերին։

Ամէնէն վերջ, բեմ եկան վարժարանի սաներէն, այս տարեշրջանին կազմուած երկու խմբակ նորընծայ սկաուտներ, որոնք երգումի արարողութիւն կատարեցին։

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 8ին, որմէ ետք հանդիսականները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ, շնորհաւորելով ուսուցչական կազմը։

Հանդիսատես

ԵՐԲ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԱՆՕԹԻ Է...

Լենինգրադէն վերադարձած անգլիացի մը կը պատմէ թէ նաւահանգիստը միշտ լեցուն է օտար նաւերով, որոնք կը բեռնան զունաւոր մետաղներ. կաշի, փայտ, եւ նոյն ատեն՝ կարագ, ճարպ, հաւկիթ, ցորեն, աղի ձուկ, չոր սունկ եւ պտուղ։ Պէտք է գիտնալ, թէ այս միջոցիս Լենինգրադ գրեթէ սով մըն է, որ կ'ապրի։ Եւ սակայն սովետներուն ի՞նչ հոգն է, պետութիւնը կ'ուզէ մեծ վաճառականութեամբ զբաղիլ։

Le "CAFÉ MARTIN"

Ինչպէս պատեհութիւնը ունեցայ վերջին տարիներս քանի մը անգամ կրկնելու, միշտ դըժուար է կանխապէս որոշել սուրճին գիներուն ելեւէջը, որովհետեւ սուրճին արտադրութեան և հետզհետէ աւելցող մթերումին նկատմամբ կը գործէ պաշտպան մարմին մը, որ կը ճգնի չափաւորել կամ գէթ անփոփոխ պահել գիները։

Այսպէս վերջին տարիներուն, հանդիսատես եղանք կարեւոր շարժումներու այս կամ այն ուղղութեամբ, երբ յաղթէր տպրանքին ծանրութիւնը կամ գիներու չափաւորման գործողութիւնը։

Սուրճը ներկայիս կայուն գին մը ունի, բայց քիչ մը ձգտում ցոյց կուտայ գիները աւելի իջեցնելու, այնպէս որ ես եւս կը յօժարիմ զգալի չափով իջեցնել իմ գիներս. այսպէս՝

Կէս քիլօն պիտի ծախուի 9 ֆր. 60 (250 կրամը՝ 4 ֆր. 80), թէ կեդրոնական վաճառատանս մէջ, թէ մասնաճիւղերուս մէջ, ինչպէս նաեւ Փարիզի եւ արուարձաններու մթերանոցներուս մէջ՝ կէս քիլօն 10 ֆր. (250 կրամը՝ 5 ֆր.) Միլհաուզի մէջ մաքսի գինը աւելի։ Սարըպրուքի մէջ՝ կէս քիլօն 10 ֆր. 60 (250 կրամը՝ 5 ֆր. 30).

EUG. MARTIN

34 Rue Joubert, Paris

Հեռաձայն: Gutenberg 20—43, Gutenberg 16—32, Central 10—08

Ա. Մասնաճիւղ՝ 18, Rue Turbigot, Paris, *հեռաձայն՝* Louvre 06-77։

Բ. Մասնաճիւղ՝ 64, Rue Voltaire, Levallois-Perret, *հեռաձայն՝* Péreire 17-59։

Մթերանոցներ՝ Փարիզ, արուարձաններու եւ գաւառներու մէջ։

Գործարան եւ արհեստանոցներ՝ 77, Rue Anatole France *եւ* Rue Ernest Cognacq, *հեռաձայն՝* 293 Levallois-Perret.

ՋԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Օգոստոսի մէջ պիտի գումարուի ժողով մը, որուն պիտի մասնակցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Հոլանտայի, Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ մասնագէտները, ուսումնասիրելու համար ազգերու ժողովրդական զրոյցները և աւանդութիւնները։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ — 2 —

ՍՈՎԻԷԹ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

Մերժեցի։

— Եկուր մեզի հետ ճաշել. ... ինծի համար ալ անսպասելի կերպով։ Գիտէի որ ... տունը ամէ բան առատ չէր եւ ... ճաշի համար աւելորդ մէկը ... խնդիր չէր... մեր ընտանիքին անդամներէն ոմանք պէտք է ուտէին...

— Ճաշի՛.

Կալիայի աչքերը փայլեցան։ ... խոշոր կապոյտ աչքեր ունի, ... մանալի աչքեր։

— Ճաշի՛, եւ ի՞նչ պիտի ունենանք ուտելո՞ւ։ Ապո՞ւր։

— Ապուր պիտի ըլլայ։

— Տա՞ք։ Այնպէս որ դգալը ... թները այրէ։ Եւ քիչ մըն ալ ... ի՞ս պիտի գտնուի անոր մէջ։

— Տաք։ Եւ դգալը պիտի այ... շրթները։ Եւ քիչ մըն ալ միս պիտի ըլլայ։

— Եւ ապուրէն յետո՞յ։

— Կարմրցուած միս, կ'ենթադրեմ։

— Ճզմուած գետնախնձորո՞վ։ Կալիան բռնեց թեւս։

— Գիտես Նատիա, աւելի լաւ է վաղը ձեզի ճաշի գամ, չըլլա՞ր։

— Կ'ըլլայ, Կալիա։ Վաղը եկուր։

Հասկցայ Կալիային մտածումը։ Ճաշ եւ 7 կոպէկի հաց շատ էր նոյն օրուան համար։ Ան կ'ուզէր երջանկութիւնը երկու օրուան միջեւ բաժնել։

***

Մարուսիա Չինարօվա երէկ գիշեր իմ քովս պառկեցաւ, շատ երկար նստանք գիշերը «Արեւմտեան Եւրոպայի արդի պատմութիւնը» կարդալու։ Ան ատոր մասին գրութիւն մը կը պատրաստէր եւ ես ալ անոր մասին տեղի ունենալիք վիճաբանութեան պիտի մասնակցէի։ Ուստի միասին կ'աշխատէինք։

Ժամը մօտ երկուքն էր, հանրակառք չկար, բայց Մարուսիան յամառ էր եւ պնդեց որ ոտքով տուն պիտի երթայ։ Շատ դժուարութիւն կրեցի համոզելու որ մնայ։ Վճռապէս մերժեց իմ անկողնիս մէջ ինծի հետ պառկիլ, աթոռներով անոր համար անկողին մը շինեցինք։ Մարուսիան սկսաւ վերմակին տակէն հանուիլ։ Աթոռները բաժնուեցան, վերմակը սահեցաւ եւ ես հասկցայ թէ ինչու Մարուսիան այնքան շատ կը փափաքէր տուն երթալ, թէ ինչո՞ւ չէր ուզեր քնանալ իմ անկողնիս մէջ եւ կը հանուէր վերմակին տակէն։ Շապիկի տեղ, բաներ մը հագած էր որ կիսովին նեխած փտած էին եւ որ ատենօք չերմակ կտոր պէտք է եղած ըլլար։ Հիմա այդ «բանը» աւելի, փոշիի լաթի կը նմանէր։

Աթոռները նորէն քով քովի դրինք։ Մարուսիան այս անգամ առանց արկածի հանուեցաւ եւ յայտնեց թէ հոն շատ հանգիստ էր— նոյնիսկ աւելի քան իր տանը մէջ։ Իրեն հարցուցի թէ ուր կ'ապրէր եւ ահա թէ ինչ պատմեց։

Բժիշկ Չերնովիթովի հետ կ'ապրի։ Ցարկաբաժինը մեծ է— նախապատերազմեան տեսակի։ Վեց սենեակ ունի, տասներկու պատուհան փողոցին վրայ կը բացուին։ Ընտանիքը փոքր է, բժիշկը, կինը, աղջիկը Նիուրան, որ 13 տարեկան է եւ իրենց բաժին ինկածէն աւելի սենեակ ունին։ Ճիշդ է որ բժիշկին տղան, երկրաչափ մը որ Տօնի հանքային շրջանին մէջ է, հաշուած է որ հոն պէտք է ապրի, ինչպէս նաեւ բժիշկին քոյրը որ Թաշքենթ կ'ապրի։ Ասով հանդերձ բժիշկին յարկաբաժինը շատ վեր է պայմանադրական մասէն։ Ուստի Չերնովիթով որոշեց Մարուսիան իր տունը առնել, իր մանկութենէն կը ճանչնար։ Մարուսիային հայրն ալ բժիշկ եղած է եւ համալսարանը բժիշկ Չերնովիթովի դասընկերը։ Մարուսիան հիմա որբուհի մըն է։

Խոհանոցին մէջ կ'ապրի, չարժական անկողնի մը մէջ կը քնանայ։ Բժիշկին սենեակները հետեւեալներն են.— կարդալու սենեակ, ընդունարան, ճաշարան, հիւրասենեակ, ննջասենեակ մը, եւ սենեակ մը Նիուրային համար, խոհանոցը կը մնայ ուր Մարուսիան կ'ապրի։

Նախ թոյլ տուին որ հիւրասենեակին միջ դասերը պատրաստեր։ Սակայն բժիշկին կինը խորհելով որ խոհանոցին հոտը հետը կը բերէր, ուզեց որ իր դասերն ալ խոհանոցին մէջ պատրաստէր։ Առտուն խոհարարուհին բժիշկին կնոջմէն գաղտնի թէյ կուտար եւ գրպանն ալ սանդուիչ մը կամ նախորդ օրուընէ մնացած կտոր մը միս կը դնէր։

— Այսպէս է որ կ'ապրիմ, պատմեց Մարուսիան։ Ուրիշ ուսանողուհիներ աւելի գէշ կ'ապրին ինչպէս գիտես։ Միայն...։

— Միայն ի՞նչ...

— Պէտք է հեռանամ անոնց քովէն, գիտե՞ս։

— Շա՞տ անտանելի է։

— Ո՛չ, ինչ որ ալ ըլլայ, առանց ապաստանի չեմ։ Գոնէ տաք է։ Ուրիշ բան կայ. նա գիս կը նեղէ, գիտե՞ս։

— Ո՞վ։

— Այդ ծեր հրէշ Չերնովիթովը։ Դիտմամբ կինը եւ աղջիկը թատրոն կամ բարեկամներու այցելութեան կը ղրկէ, յետոյ կանգը կը զարնէ խոհարարուհին կը կանչէ եւ կ'ըսէ «Ըսէ որ օրիորդը ներս գայ»։

Թարգմ. Մ. Մ.

թիւններու հետ, ժամադրութիւն ունէր: Այս պատճառաւ էր որ յաջորդ օրուան համար (կիրակի) ճամբեր էր իր ինքնաշարժի հաւատարիմ վարիչը: Նոյն օրը ժամը 10ին տունէն ելաւ: Վերջին անգամ, իր մարդիկը, զինքը տեսած են Մոնբարնաս, շատ գրգռուած վիճակի մէջ: Մէկուն կը սպասէր:

Պուրցէֆ կ'աւելցնէ թէ, Կուտէպով Չեկայի մարդոց հետ ինքնաշարժ մտնելուն պէս, թմրեցուցիչի մը ազդեցութեամբ, կորսնցուց գիտակցութիւնը եւ մեռաւ սրտի կաթուածէ: Անոր դիակը, բոլշեւիկներուն կողմէ դրուեցաւ պայուսակի մը մէջ, եւ օգտուելով իրենց դիւանագիտական միջոցներէն, յաջողեցան պայուսակը ղրկել Գերմանիա, Շթէթթէնի ճամբով: Անկից Տանցիկ եւ Մոսկուա:

Մոսկուայի մէջ, Կուտէպովի մարմինը այրուեցաւ Քաղաք. Դիւանի եւ Չեկայի մարդոց ներկայութեան:

Պուրցէֆ կը յայտնէ թէ այս մանրամասնութիւնները քաղած է մէկէ մը, որ շատ լաւ կը ճանչնար Կուտէպովը եւ տեսած է անոր մեռնիլը, եւ թէ առեւանգման բոլոր փաստերը պիտի տայ անհերքելի կերպով:

Իտալիոյ մէջ ըմբոստութիւն?

Նիսի մէջ հրատարակուող ֆրանսական թերթի մը տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը ծանր է Իտալիոյ մէջ, ուր անգործութեան հետեւանքով, ըմբոստացման դէպքեր կը պատահին: Կարգ մը գործարաններու մէջ, ամբողջ մէկ ամիս, բանուորները աշխատած են շաբաթը երկու օր, իսկ յաջորդ ամիսը բնաւ չեն աշխատած:

Թուրէնի մէջ, ինքնաշարժի մեծ գործարան մը՝ Ֆիադ մէկ անգամէն ճամբած է 600 գործաւորներ: Մնացեալ բանուորները թոյլ չեն տուած որ իրենց ընկերները զրկուին գործէ եւ անոնց հետ համերաշխ, դադրեցուցած են աշխատանքը, առանց դուրս ելլելու գործարանէն: Ոստիկանութիւնը չէ կրցած զսպել զանոնք եւ ստիպուած է զինուորական ուժերու օգնութեան դիմել: Գործաւորներու եւ կառավարական ուժերու բախումի մը ընթացքին, շատեր վիրաւորուած եւ շատեր ալ ձերբակալուած են:

Իտալական թերթերը ո՛չ մէկ լուր կ'արձանագրեն այս մասին:

Դատ մը բոլշեւիկներու դէմ

Խորհրդային իշխանութեան կողմէ գրաւման եւ ազգայնացման ենթարկուած «Տոպրոֆլոթ» նաւային ընկերութեան վրայ՝ 1,250,000 ֆրանք առնելիքի դատ մը տեղի ունեցեր էր Փարիզի առեւտրական դատարանին առջեւ: Դատարանը «Տոպրոֆլոթ»ի պարտքին պատասխանատու նկատեր էր Փարիզի Խորհրդ. առեւտրական ներկայացուցչութիւնը, եւ արտօներ էր վճռին ժամանակաւոր գործադրութիւնը:

Իսկ դատը շահող պարտապահանջը, վճռին գործադրութիւնը եւ իր պահանջին գանձումը ապահովելու համար, ձեռնարկեր էր օրինական գրաւման ենթարկել Խորհր. Առեւտրական ներկայացուցչութեան շէնքը, զոր կ'ուզէր ծախել տալ: Խորհր. Առեւտր. ներկայացուցիչը դիմեց վերաքննութեան եւ միեւնոյն ատեն պահանջեց որ իր շէնքին դէմ օրինական գրաւման ձեւակերպութիւնները դադրին, մինչեւ վերաքննիչ ատեանի վճիռը:

Դատարանը մերժեց դիմումը եւ վճռեց թէ պարտապահանջը իրաւունք ունի շարունակելու շէնքին վրայ օրինական գրաւման ձեւակերպութիւնները:

Պուքրէշի խորհրդաժողովը

Ռումանիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ, Պուքրէշի մէջ տեղի ունեցող երկրագործական խորհրդաժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները:

Երեք պետութեանց ներկայացուցիչները միաձայնութեամբ մշակեցին երկրագործական արտադրութիւններու սպառման վերաբերեալ ծրագիր մը, հիմնուած երկրագործներու շահերուն վրայ: Այս ծրագիրը մանրամասնօրէն պիտի ներկայացուի Ազգերու Դաշնակցութեան, իբր պատասխան մաքսային տուրքերու վերաբերեալ անոր հարցարանին:

Գլխաւորաբար, խորհրդակցութիւններ կատարուած են երեք երկիրներու մէջ երկրագործական արտադրութեանց գիները իջեցնելու մասին: Որոշուած է նոր խորհրդաժողով մը եւս գումարել աշնան, քննելու համար նախորդ խորհրդաժողովի որոշումներուն արդիւնքը:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՔԼԱՄԱՐԻ ՄԷՋ

Շոգեկառքի եւ ճանրակառքի կայարաններուն մօտ

Արեւոտ ու լուսաւոր դիրք: երեք սենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, Cabinet de Toilette, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ հեռաձայն: դիմել ամէն օր՝ 27 Rue Lazare Carnot, Clamart.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԳԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Զատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան մէջ

209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon

պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ:

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ

կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը 217 Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.

Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ

Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՍԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Վաղը կիրակի Շավիլի անտառին մէջ

Fontaine St. Marie վայրը

կը նախագահէ Ընկ. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

ժամը 4ին այցելութիւն ընկ. Իշխան Արղութեանի գերեզմանին

Իջնել 1 թիւ հանրակառքի Chavilleի Doisu կայարանը ուր կը սպասեն առաջնորդներ:

"ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ,, ՌՕԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ակնունի խումբին կողմէ վաղը կիրակի

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՄԵԼԻՔ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՄՏԱ-ՀԱՇՈՒԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի Սրահին մէջ 8 Rue Danton, Մէթրօ՝ Սէն Միշէլ տեղի կ'ունենայ հանրածանօթ ՄԵԼԻՔ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մաթեմաթիքական խիստ հետաքրքրական գիտական փորձերը:

Այդ փորձերը կատարուած են Հայաստան, Ռուսաստան, Պարսկաստան, Սուրիա եւ մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերած:

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻԼԻՌ-Պուա Քոլոմպի Չէյթուն ենթակոմիտէն ստիպողական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Վիշապեան եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները, վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ և զեկոյց ներկայացուցչական ժողովի:

ԳԱՒԱՌ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Վարուժան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ եւ պարտաւորիչ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք սրճարանին վերնայարկը:

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1: Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Լէգէոնական միութեան ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Rue Colbert, Bar de la Postի սրահին մէջ:

ՏԱՐՕՆ-Տուրուբերանի Հայր. միութեան Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ժամը 11ին պիտի ներկայացուի սինէմա մը Միութեան կեանքէն առնուած:

*** Մասնաճիւղը 15 Օգոստոսին պիտի տայ դաշտահանդէս մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր ֆութպոլիստները կը հրաւիրուին ժողովի, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Gare de l'Estի մօտ «Au Tramway de l'Est» սրճարանին վերնայարկը, խումբերու կազմութեան, միջմասնաճիւղային մրցումներու, եւ խաղացողներու ապահովագրութեան պէս կարեւոր խնդիրներու շուրջ խորհրդակցելու համար: Այս առթիւ անոնք որ դեռ իրենց licenceները չեն ստորագրած, պէտք է իրենց հետ բերեն 3 լուսանկար: Յուլիս 31ը վերջին պայմանաժամն է:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովրդային Գրադարանը բաց է՝ Բշ. երեկոյները ժամը 7—8, իսկ Դշ. Եշ. եւ Ուր. երեկոները ժամը 7էն 8.30: Նոր բաժանորդագրուիլ փափաքողները դիմեն B. Sahatjianի, 262 Rue Duguesclin, Lyon.

Տէր եւ Տիկին Ասլանեան, Այրի Տիկին Այկիւլ Քէշիշեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աբրահամեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գըրմըզեան եւ զաւակունք (Նիւ-Եորք), Տէր եւ Տիկին Աւետիս Թապագեան (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գըլըճեան եւ զաւակունք (Նիւ-Եորք), Տէր եւ Տիկին Տիրան Թապիպեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Զաքարեան եւ զաւակունք, այրի Տիկին լուսափայլ Զագմագըլեան եւ զաւակունք, Պ. Վահան Թունտաեան եւ Պ. Միքայէլ Կէմիճեան սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ որդւոյն, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին

Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆի

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան 17 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Շաբաթ առաւօտ ժամը 11.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon: Հանգուցեալին մարմինը պիտի ամփոփուի Pantinի գերեզմանատունը:

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Հարան Աբարեան կը փընտռէ իր եղբօր Գարեգին Աբարեանի կինը Ագնիւ (Բաբերդի Խփոց գիւղացի Թայեպենց Միսակխաջիկը): Լուրանուած է որ Ագնիւ 1921էն կրկին ամուսնացած է Ատաբազարի մէջ: Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ամերիկա: Իմացնել՝ Haran Aparianի, 31 Rue de l'Infermerie (Drôme), France. Լուր տուողին 50 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Մարաշցի Մարգարիտ Տէյիրմէնճեան կը փնտռէ իր եղբօր զաւակները՝ Քէօֆթէեան Միսաքի որդի Սարգիս (20 տարեկան) եւ Յովհաննէս (18), ինչպէս նաեւ Քէօֆթէեան Վանէսի որդի Նազար (20 տարեկան): Առաջին երկուքին մասին լուր չկայ 1915ի մեծ տարագրութենէն իվեր, իսկ Նազար 1923ին կը գտնուէր Պէյրութ Անթիլիասի որբանոցին մէջ, յետոյ Սուրիացիի մը մօտ կը ծառայէր, անկէ իվեր լուր չկայ: Տեղեկացնել Պ. Ղազարոս Տէյիրմէնճեանի, 61 Bld. Beaumont, St. Julien, Marseille.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ANTARAM DE TRÉBIZONDE

(ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ԱՆԹԱՌԱՄ)

(Պսակուած ցիկին Զօրավար Պրէմոնի գրական առաջին մրցանակով:)

Հեղինակ՝ Paule Henry-Bordeaux ծանօթ ակադեմականին աղջիկը:

Այս նոր գրքին մէջ պատկերացուած են հայ ժողովուրդի հերոսական մարտնչումներն ու դիւցազնական պայքարը:

ԳԻՆ 15 ՖՐԱՆՔ

Դիմել գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 Rue Monsieur le Prince, Paris. Մէթրօ Օտէօն. Հեռաձայն Danton 88—65.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակիղ.) եւ վարախի: Մասն. լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդացկութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12.

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud, N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95.21

Վարձու է 100 քառ. մէթր տարածութեամբ լուսաւոր եւ օդասուն արհեստանոց մը որ ունի նաեւ երկու սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Յարմար ամէն գործի: Պայմաններու մասին դիմել Պ. Մ. Աղաբէկեանի, 35 Rue Emile Desveaux, Մէթրօ՝ Place des Fêtes.

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով: վճարումներու դիւրութիւն: Չափաւոր գին:

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris

Մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթ, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 3 9: կիր. եւ տօն օրեր 10

Կ'ուզուի ստիպողաբար ... տուփ, քաղաք, քոնպինէզոն ... քոռսաժ կարող վարժ կարողներ: Լաւ վճարում եւ տեւական գործ:

Մաքուր չկարողները տեղը չներկայանան:

Դիմել՝ Օր. Զապէլի, 40 Rue la Mare, Ա. յարկ թիւ 5 եակ

Կ'ուզուի վարպետ գործաւոր մը, որ ... նայ կօշիկի նորոգութեան վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները: Ֆրանսերէն ... պարտաւորիչ է, Լաւ պայմաններ, դիմել՝ Crepocuire, 71 Rébéval, Belleville.

EMPIRE միւզիք-հոլ՝ 37 Av. W...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDI...

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant H. STEPHA...

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ Աղիքի հիւանդութիւններ, Յատուկ յարկաբաժին Վեներական եւ Մորթի հիւանդութեանց ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ ... կորի, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ: Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ PRINKIPO

VERTANÈS MAHDJOUBIAN et A. VITCHEN

24 Rue des Carmes, Paris (5) Մէթրօ՝ Place Maubert

Խնամքով պատրաստուած արեւելեան և եւրոպական ամէն տեսակ կերակուրներ ամէն ժամ: Մասնաւոր կերպով պատրաստուած տէօնէր-քէպապ:

Այցելեցէք, համոզուելու համար: Հարսնիքի, ժողովներու, հաւաքոյթներու եւայլնի համար տրամադրելի սրահ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտիր համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ ապուխտագործ եւ ապուխտավաճառ

HAIG MARACHLIANի

Fabrique des salaisons Orientales

16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE

որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համար բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue des Petites Maries MARSEILLE.

Կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեամբ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն 235, Faub. St.-Martin PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone: NORD 67-23

R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ 1930

27 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1325

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽԱՆԱՍՈՐ

1897ին, ասկէ 33 տարի առաջ, տեղի ունեցաւ Խանասորի արշաւանքը։ 90ական թուականներու յեղափոխական սերունդը, որ անձնական ճիգով մը, հայ ազատամարտի շեփորը հնչեցուցած էր դարաւոր ստրկութեան տակ հեծող ժողովուրդին մէջ, երազոյն ջանքեր կը փորձէր, անձնական հերոսութեան եւ յեղափոխութեան օրինակով, ժողովրդական զինեալ բազուկը արձրացնելու յանուն մարդկային տարրական իրաւունքներուն։

95ի եւ 96ի թրքական ջարդերէն յետոյ, 97ի Խանասորի արշաւանքը յեղափոխական հակահարուած մըն էր, այն սանձարձակ բռնակալութեան դէմ, որ ստորուկ ու ենթարկուող ազգութիւններու հանդէպ հետզհետէ կը դառնար աւելի անգութ ու աւելի բարբարոս։

Հայ ազատագրական յեղափոխութեան տասնեամեակը բոլորուած էր արդէն, իրեն դէմ ունենալով թուրք դաժան բռնակալութիւնը՝ Համիտի գլխաւորութեամբ, եւ քիւրտ ամբողջ ազգաբնակչութիւնը՝ քիւրտ աւատապետներու ղեկավարութեամբ։

Ամբողջ չորս հարիւր տարուան պատմութեան մէջ, թուրք-քրտական յարաբերութեան պատմութիւնը չէ արձանագրած այնքան անպատիւ ու զազրելի դեր մը, որ ստանձնեց քրտութիւնը Համիտեան վարչաձեւի ընթացքին։ Տգէտ աւատապետ քիւրտը նետուեցաւ թրքական ռեաքսիոնի մէջ, իր ետեւէն քաշեց ամբողջ ցեղը, ու դարձաւ ամէնէն խոշոր խոչընդոտը հայ ազատագրական շարժման։ Հայ ազատագրական շարժման դժբախտութիւններէն ամէնէն գլխաւորն այն եղաւ, որ ան ստիպուեցաւ հէնց առաջին օրերէն սկսած, կռուիլ երկու տիրապետութեան դէմ, ու նետուիլ երկու կրակի մէջ։ Հակառակ հայ յեղափոխութեան գիտակից փորձերուն, հնար չեղաւ քրդութիւնը բաժնել թուրքերէն։ Ու երբ հայկական կոտորածները տեղի ունեցան, արիւնարբու ամբոխներուն հետ խօսելու ու մասամբ մը զգաստութեան բերելու միակ միջոցը կը մնար զէնքը։

Քիւրտ ցեղապետները վարժուած էին տեսնել հայը հլու պատակի դերին մէջ։ Ու երբ հայ ճորտը սկսաւ իր տարրական իրաւունքները պաշտպանել, թուրք եւ քիւրտ միացեալ ուժը հարուածեց զայն կրկնակի ատելութեամբ։ Քիւրտի եւ թուրքի ըմբռնումներուն մէջ հայը «մարդ» չէր, որովհետեւ ան զէնք եւ ձի չունէր եւ այդ իրաւունքէն ալ զուրկ էր։ Հայ յեղափոխութիւնը հնչեց արտասովոր կերպով, հնչեց ռումբով ու զէնքով, միակ միջոցը յարգանք ներշնչելու քրտական բազմութիւններուն։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձեռնարկը, 1897ին, 300ի չափ զինեալ ֆէտայիներ կը հանէր Խանասորի դաշտին և լեռնանցքներուն վրայ, խիզախ ու շշմեցնող հարուածով մը՝ քիւրտ աւերէթներուն եւ թրքական պահակազօրքին ցոյց տալու հետզհետէ ուռճացող հայ զինական կորովը։ Ու այդ տեսակէտէն առած, Խանասորի արշաւանքը հայ յեղափոխութեան զինուորական կարեւոր ցոյցերէն մէկը պիտի մնայ, որու արձագանգը որ աւելի ներշնչեց զգետնուած ժողովուրդին, և որոշ չափով զգաստութեան մղեց սահմանի քիւրտ ցեղապետները։

Շատ յաճախ խօսուած է Խանասորի նշանակութեան մասին։ Շատերը կարող են անտարբեր անցնիլ պատմական երեւոյթներու կողքէն եւ յուսահատի անհաւատութեամբ անտեսել արժէքն այն ցնցումներուն, որոնք 90ական թուականներու պայմաններու անխուսափելի արդիւնքներն էին։ Աւելի հեռու ապագային, առարկայական վերագնահատութիւնը պիտի կրնայ աւելի լաւ արժէքաւորել մեր անցեալը, քան այս հիասթափուած, անջիղ սերունդը։

Ինչ որ հետաքրքրական է և պատմական նշանակութիւն ունի, այն մեծ փոփոխութիւններն են, որոնք տեղի ունեցած են անցած 33 տարիներէն ի վեր։ Խօսքը չտարածենք ամբողջ պատմութեան վրայ, այլ սահմանափակուինք հայ, քիւրտ և թուրք ժողովուրդներու յարաբերութիւններու բաղդատութեան ընելով։ 1897ին, հայ նորակազմ յեղափոխութիւնը ազատութեան կռիւը ստիպուած էր տանիլ իրմէ շատ գերազանց երկու ուժերուն դէմ Արարատէն մինչեւ Խանասոր, Սիփանէն մինչեւ Կոթուր։ Այսօր, 33 տարի յետոյ, նորէն ազատագրական արիւնալի կռիւներու թատերաբեմ դարձած է Խանասորը, Արարատէն մինչեւ Կոթուր։ Սակայն այսօր, Հ. Յեղափոխութեան դէմ կռուող քրտութիւնը իր զէնքը դարձուցած է թուրք ցեղին և բռնակալութեան դէմ, որ դարերով հայ և քիւրտ ժողովուրդի հասարակաց թշնամին էր։

Երկու ճնշուած ժողովուրդներու ազատագրութեան ուղիղ ճանապարհը այս էր, որ սակայն 40 տարի ուշացաւ, մինչեւ անք ուժասպառ եղանք։ Բայց աւելի լաւ է ուշ, քան երբէք։ Դերերն ու դիրքերը փոխուած են։ Պատմութեան հսկայ վերիվայրումներէն յետոյ, ճակատները որոշուած են։ Եւ որքան որ այսօր, տկար ըլլան հայ և քիւրտ ժողովուրդները, սակայն պատմութեան թելադրած ներկայ ուղիղ ճանապարհով պիտի տանին իրենց լիակատար ազատութեան։

Խանասորի արշաւանքը երէկ կը ձգտէր հայ ժողովուրդի ազատութեան, իսկ այսօրուան Խանասորի արշաւանքը գրաւական մըն է հայ և քիւրտ ժողովուրդներու ազատութեան։

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՌՈՒՍ, ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՊԱՐՍԻԿ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Լուրեր Թրքական աղբիւրէ)

Էնկիւրիէն Պոլիս հասած կարգ մը լուրերու համաձայն Թուրքիոյ Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի, խորհրդային դեսպան Պ. Սուրից եւ պարսիկ խորհրդականը նոյն շոգեկառքով մեկնած են Էնկիւրիէն, Պոլսոյ մէջ, հանդիպում մը ունենալու համար։ Կը կարծուի թէ անոնք պիտի խորհրդակցութիւն մը ունենան քրտական ըմբոստութեան մասին։

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՆԵՂ ԴԻՐՔԻ ՄԷՋ

Էրզրումէն հեռագրի մը համաձայն, Արարատի շուրջ օդակը հետզհետէ կը նեղնայ։ Թուրք սաւառնակները անդադար կը թռչին լերան շուրջը և ռումբ կը տեղեկացնեն Քիւրտերուն վրայ որոնք շատ նեղ դիրքի մը մատնուած են։

Թուրք զինուորները պարաններով ու կեռերով կը մագլցին սեպ բարձունքները, շալկած իրենց զէնքերն ու գնդացիրները։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրք թերթ մը կը գրէ.—

Մեծ Աղըր լեռը (մեծ Մասիսը) 5156 մէթր բարձրութիւն ունի եւ գագաթը ամբողջովին ձիւնապատ է։ Ըմբոստները 3-4000 մէթր բարձր եւ ոչ-ձիւնոտ վայրերու մէջ լարած են իրենց վրանները՝ Օգոստոսին պիտի աւելնայ ձիւնը, եւ ցուրտը պիտի սկսի։ Հետեւաբար, Քիւրտերը ստիպուած են կամաց կամաց վար իջնել եւ իյնալ մեր ուժերուն ձեռքը, որոնք ամէն կողմէ շրջապատած են լեռը՝ ի հարկին մինչեւ ձմեռ պիտի շարունակուի գործողութիւնը։

Փոքր Մասիսը որ 3862 մէթր բարձր է, չի կրնար օգտագործուիլ աւազակներուն կողմէ, Պարսկաստան փախչելու համար։ Բայց եւ այնպէս իրազեկները կը պնդեն թէ սահմանի սրբագրութիւնը անհրաժեշտ է, եթէ ոչ դիւրացնելու համար սահմանի ապագայ ապահովութիւնը.

**Այպէյ լեռը, կ՚ըսէ «փօլիթիքա», անպայման պէտք է գտնուի մեր սահմանին մէջ, որպէսզի թէ ներկայ շործումները կարճ ատենէն վերջանան եւ թէ վաղը ամրանայ մեր սահմանը՝ Այպէյին տիրացած թրքական սուինը մէկ կողմէ պիտի արգիլէ Արարատի ըմբոստներուն Պարսկաստան փախչիլը, եւ միւս կողմէ թոյլ չպիտի տայ որ այսուհետեւ աւազակները Պարսկաստանէն գան եւ Արարատը խռովութեան բոյն դարձնեն։

Լիտվինով սկսաւ աղեկ

Խորհրդային արտաքին նոր գործավարը Լիտվինով հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Կեդր. գործադիր մարմնին կողմէ իմ անուանումս, երբեք փոփոխութիւն մը չի մտցներ Խորհրդ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

«Արտաքին գործավարութեան մէջ, արդէն տասը տարի աշխատած եմ՝ նախորդիս Չիչէրինի հետ սերտ կապակցութեամբ։ Անոր հետ աշխատեցայ արտաքին քաղաքական հարցերու լուծման եւ իրականացման, եւ այս վերջին երկու տարիներու ընթացքին, իրականութեան մէջ, ես վարեցի գործավարութիւնը։

«Խորհրդային միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած է հոկտեմբերեան յեղափոխութեան սկզբունքներուն վրայ, եւ մեզ համար յեղափոխութեան կատարած նուաճումներուն պաշտպանութիւնը էական գործ մը կը նկատուի։

«Նոյնքան կարեւոր գործ մըն է նաեւ խաղաղ պայմաններ ապահովել մեր ընկերվարական շէնքին բարձրացման, եւ զերծ մնալ արտաքին ցնցումներէ։

«Մեր գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ յաջողցնել մեր այս մտադրութիւնները։ Ամէն ջանք պիտի թափենք պայքարելու համար կարգ մը դրամատիրական խմբակցութիւններու յարձակողական գործունէութեան դէմ, որով կը ջանան տեւական անհամաձայնութիւններ եւ վէճեր ստեղծել մեր շուրջ։

«Դրամատիրական աշխարհի մէջ գործող ազգային ու տնտեսական նշանակելի հակադրութիւններն իսկ, արգելք կ՚ըլլան Խորհրդային Միութեան հանդէպ բռնելու ու որոշ դիրք մը, ինչպէս նաեւ մշակելու անոր դէմ պայքարի միօրինակ միջոցներ։ Հաշտութեան դաշնագրերը որոնք եկան պսակելու կայսերապաշտ պատերազմը, աւելի շեշտեցին այս հակադրութիւնները, յաղթական եւ պարտուած երկիրներուն միջեւ խորացնելով փոսը»։

Եգիպտոսի կացութիւնը

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Աղեքսանդրիոյ թղթակիցը կը հաւաստէ թէ վարչապետ Սըտքը փաշա մշակելու վրայ է սահմանադրական օրինագիծ մը, որուն բովանդակութիւնը պիտի յայտարարէ երեք շաբաթէն։

Իբր թէ եգիպտական դահլիճը մտադիր է Խորհրդարանը հրաւիրել նոյեմբերի երրորդ շաբթուն, այն տեսակ եղանակով մը, որ ան «ընտրուած» ըլլայ։ Այս նպատակով, փոփոխութեան պիտի ենթարկէ ընտրական օրէնքը, ջնջելով սահմանադրութեան տրամադրած ընդհանուր քուէարկութիւնը, որ վերջին ընտրութիւններուն մէջ, բացարձակ մեծամասնութիւն մը ապահովեց Վաֆտի։

Միւս կողմէ, կ՚ըսուի նաեւ թէ Վաֆտ կուսակցութիւնը որոշած էր, երէկ, շաբաթ, հակառակ կառավարութեան խիստ արգելքին, նիստի հրաւիրել խորհրդարանը։

Իտալիոյ աղէտը

Քաղաքներու, գիւղերու եւ գործարաններու փլատակներուն տակ, կը շարունակուին մեռեալներ եւ մահամերձ վիրաւորներ փնտռելու ողբերգական աշխատանքները։

Երկրաշարժէն ամէնէն աւելի վնասուած են Ավելլինօ նահանգը։ Պաշտօնական ցեկոյց մը հետեւեալ կերպով ցոյց կուտայ զոհերու թիւը.—Ավելլինոյի մէջ՝ 2176 մեռեալ, 1265 վիրաւոր։ Ֆոճճիա նահանգին մէջ՝ 93 մեռեալ։ Փոթէնցայի մէջ՝ 233 մեռեալ։ Նափոլիի մէջ՝ 9, Սալերնայի մէջ՝ 2, իսկ Պէնէվէնթի մէջ 24 մեռեալ, 93 վիրաւոր։

Երկրաշարժը վնասած է 8 նահանգներու։ Նիւթական վնասները շատ մեծ են։ 24 համայնքներ ամբողջովին, իսկ 76 համայնքներ ալ կիսովին քանդուած են։ Մեռեալներու ընդհանուր թիւը, ցարդ կը հաշուուի 2534, վիրաւորներունը մօտ 1500։ Բաղդատմամբ վիրաւորներու թիւին, մեռեալներու մեծ համեմատութիւնը կը բացատրուի անով որ, երկրաշարժը պատահեցաւ գիշերը, այն ատեն, երբ ամէն մարդ քունի մէջ էր թաղուած։

Տակաւին, երկրաշարժի զարհուրանքը չմեղմացած, Փիավէյի հովիտը եւս ենթարկուեցաւ բնութեան սարսափներուն։ Օդը լաւ էր, փոթորիկի որեւէ նշան չկար, երբ յանկարծ ուժգին կիկլոպ մը սկսաւ աւրել, իր ճամբուն վրայ ինչ որ գտաւ։ Կէս ժամուան մէջ, հսկայ վնասներ հասցուց Փիավէյի հովտին մէջ՝ 11 քաղաքներու։ 24 մեռեալներ եւ 100 վիրաւորներ կան։ 100ի չափ տուներ քանդուած են։

Պուլկարիա եւ Մեքսիքա եւս

Սօֆիայէն տրուած հեռագիր մը կը յայտնէ թէ ուրբաթ իրիկուն երկրաշարժի մէկ քանի ցնցումներ տեղի ունեցան Արեւելեան Պուլկարիոյ մէջ։ Երկրաշարժը ամէնէն աւելի, բուռն կերպով զգալի եղաւ, Պօրիսովկրատի, Հարմանլըի, Սթարա Զակորայի շրջաններուն մէջ։ Սքոպէլովոյի մէջ վեց ցնցումներ բաւական ծանր վնասներ հասցուցին։

Իսկ Մեքսիկայի Փենոթենա շրջանին մէջ մէկ քանի թեթեւ ցնցումներ զգալի եղան։ Որեւէ վնաս կամ անձի կորուստ չկայ։ Բայց ժողովուրդը սարսափած է եւ գիշերները դուրսը կ՚անցընէ՝ բաց օդին։

Նոր Զելանտայի մէջ եւս, մէկ վայրկեան տեւող ցնցում մը իրար անցուց Ուէլթ-Փորթի բնակչութիւնը։

Ֆրանս. դահլիճը եւ ապրուստի գինը

Երէկ, ֆրանսական դահլիճը, նիստ մը ունեցաւ Ռանպույեի մէջ, հանրապետութեան նախագահին ներկայութեամբ։

Ընթացիկ հարցերը արագօրէն լուծելէ վերջ, դահլիճը զբաղեցաւ հացի գնիբարձրացումով, ապրուստի սղութեամբ նաեւ Օգոստ. 1իառթիւ, համայնավարներու կազմակերպելիք ցոյցին դէմ առնուելիք միջոցներով եւ ընկ. ապահովագրութեանց օրէնքին դէմ, կարգ մը շրջաններու մէջ կազմակերպուած ցոյցերով։

Վոլտեմարաս ախտռուած

Լիթուանիոյ նախկին բռնաւորը Վոլտէմարաս, կառավարութեան հրամանով ձերբակալուեցաւ Քօվնոյի մէջ եւ ինքնաշարժով փոխադրուեցաւ Քրոթթինկէնի շրջանը, գերմանեւռուս հին սահմանին վրայ, ուր աքսորական պիտի մնայ առնուազն տարի մը։

Աքսորին պատճառ ցոյց կը տրուի, Վոլտեմարասի ներկայութեան շնորհիւ, կարգ մը խռովութիւններու հաւանականութիւնը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՕԶԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ.— Թուրքիոյ մէջ, խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Լօզանի դաշնագրին 7րդ տարեդարձը՝ Թուրք թերթերը կը շեշտեն Թուրքիոյ պատմութեան մէջ, Լօզանի դաշնագրին կարեւորութիւնը եւ կը փառաբանեն Քէմալն ու Ըսմէթը։

ԵՈՒԿՕՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ.— Իտալիոյ Պարի քաղաքին մէջ, վերջերս ֆաշիստ ուսանողներ յարձակում գործեր էին Եուկօսլաւ հիւպատոսարանին վրայ եւ պատռեր էին դրօշակը։ Այս դէպքը մտահոգած է կառավարութիւնը, որ Տալմացիոյ եւ Խրուաթիոյ գիւղացիներուն հարիւրաւոր քիլոմեդր երկարութեան վրայ խրամներ փորել կուտայ։

ԼԷՆԻՆԳՐԱԴԻ ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԸ.— Լէնինգրադի մէջ, ժանտատենդի համաճարակ մը երեւան ելած է՝ Համաճարակին առաջին դէպքերը նշմարուած էին յունիսի սկիզբները։

ՖԷՐՏԻՆԱՆՏԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ.— Դաշընկէց Ֆէրտինանտի Պուլկարիա վերադարձի լուրերը, յաճախ կը յեղյեղուին վերջերս, պուլկար մամուլին մէջ՝ Այս առթիւ պուլկար հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—Ցար Ֆէրտինանտի Պուլկարիա վերադարձի լուրերուն մասին, հակառակ պաշտօնական հերքումներուն, պուլկար մամուլը պարբերաբար կը շարունակէ զբաղիլ այդ խնդրով։ Լիափչէֆի համբորդութիւնը դարձեալ առիթ տուաւ անդրադառնալու։ Վճռապէս կը հերքուի նորէն թէ Ֆէրտինանտ եւ Լիափչէֆ որ եւ է հանդիպում չեն ունեցած եւ թէ նախկին ցարին վերադարձի լուրերը դիտումնաւոր են։

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՀՈԳԻԻ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԲԵՐ ԱՇԽԱՐՀՆԵՐ

Ո՛չ մէկ հայ գրագէտի ստեղծագործութեանը շուրջ կարծիքները կը տարբերին այնքան, որքան Աւետիս Ահարոնեանի արուեստին ու գրականութեան շուրջ:

Կարծիքներու եւ գաղափարներու տարբերութիւնը անհրաժեշտ, նոյնիսկ բարերար է, երբ մտածումներն ու դատողութիւնները կը ըլլին առարկայական քննութիւններէ: Մեր մէջ հակառակն է, որ տեղի կ'ունենայ:

Աւետիս Ահարոնեանի գրականութեան վերագնահատումը, իր քառասնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ մասնաւորաբար, երեւան հանեց հոգիներու թշուառութիւնը, եւ ազգային հպարտութեան ու գիտակցութեան բացակայութիւնը:

Տեղը չէ անշուշտ այդ տխուր երեւոյթին պատճառներու վերլուծումով զբաղիլ: Անգամ մըն ալ յայտնեցինք մեր փոքրոգիութիւնը, սահմանափակ մտայնութիւնը, մանաւանդ այն ատեն երբ հայ քաղաքական միտքը իր հաշիւները մաքրել փորձեց, հրապարակագրական վայնասուններով: Ճակատագրուած է, որ գրականութեան եւ արուեստի պէս բարձրօրէն անկախ եւ ինքնարժէք հարցերու քննութեան մէջ իսկ, ցոյց տանք մեր մտքին յետադիմականութիւնը:

Գրականութեան եւ արուեստի անունով յայտնուած եւ սակայն քաղաքական տարակարծութիւններով սնած դատողութիւնները բարեբախտաբար չեն արձանագրուիր ի հաշիւ հայ գրականութեան: Անոնց ձգած սեւ հետքը շատ ժամանակաւոր է: Ինչ որ սակայն պիտի մնայ եւ սերունդներուն պիտի կտակուի, անիկա արուեստագէտին անկորուստ գործին հետ, ճշմարիտ ու արդար քննադատութեան խօսքն է եւ հասկցող մտաւորականութեան վերաբերումը:

Զարմանալի է սակայն, որ տարակարծութիւններ երեւան կուգան մեր մէջ, գրականութեան եւ արուեստի ազգային ըմբռնումներուն ու տեսակէտներու շուրջ մասնաւորաբար, վաստակաւոր արուեստագէտի մը տարիներու բովանդակ գործը ուրանալու ատեն, այն պահուն, երբ հայ դարաւոր արժէքները չքանալու կը դատապարտուին, նոր սերունդը արհամարհել կը սկսի ինչ որ անցեալէն կը հասնի իրեն, եւրոպական ծայրայեղ լոյսերու առջեւ արեւելքցիի իր աչքերը շլացած զգալով... Այն պահուն, երբ քաղաքակիրթ մարդկութիւնը եւ անոր մտաւորականութիւնը արուեստի նախնական ակերուն կը դիմեն, ինքզինքնին գտնելու եւ իրենց ցեղային ինքնատպութիւնները կոթողելու, եւ գեղեցկութեան նոր խորհրդանշաններ արժէքաւորելու համար: Ճիշդ այն պահուն, երբ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ հետ մտածող ընտրանին, կը տօնեն Վիրգիլիոսի երկհազարամեակը եւ Միսթրալի ծննդեան հարիւրամեակը, երկուքն ալ արուեստի եւ գեղեցկութեան պատգամաբերներ, կապուած ու ապրած ազգային մշակոյթի անթառամ ծաղիկներու դրացնութեանը մէջ, երգելով բնութիւնը. հայրենի երկիրը, եւ անոր տիպարները՝ գաւառական հոգեբանութեամբ անմահացնելով:

Ամիսներ առաջ այս էջերուն մէջ վերագնահատման ենթարկեցի մեր վերջին յիսնամեայ գրականութիւնը, եւ փորձեցի ապացուցանել, որ մեր գրականութեան մայր երակը ազգային եղած է: Տուի անուններ, շրջաններ, գործերու թուականներ համառօտ կերպով, եւ եկայ այն եզրակացութեան, թէ մեզի համար, տոհմային արուեստն ու գրականութիւնը գոյութեան իրաւունք ունին, մեզի դրոշմ, կերպարանք, մէկ խօսքով անհատականութիւն կրնան տալ, միջազգային քառուղիներուն վրայ:

Առիթէն օգտուելով հարցուցեր էի. թէ ի՞նչ կը մտածեն մեր նոր գրողները, ի՞նչ դաւանանք եւ յատակագիծ ունէին իրենց գրական գործունէութեան համար. որովհետեւ չէր բաւեր ազգային ու միջազգային մարզերու մէջ գրական ու գեղարուեստական հարցեր յուզել, վերացականօրէն. ճառել արուեստէ ու գեղեցկութենէ, առանց կարենալ սահմանելու անոնց իմաստն ու բովանդակութիւնը:

Առանց գրաւոր ու բանաձեւուած կերպով լսելու որ եւ է հանգանակ, նկատի առնելով սակայն գրողներուն գործերը, անոնց մտայնութիւնն ու խօսակցութիւնը, եկած էի այն համոզման, որ արդի հայ գրագէտները, ամէն ժամանակէ աւելի, անգիտակաբար խմբուած են երկու հիմնական դրութեան շուրջ: Ամէն ատենէ աւելի, որովհետեւ երկար տասնամեակներէ ի վեր, առաջին անգամն էր, որ հայ միտքը հարցականի մը առջեւ կը գտնէր ինքզինքը, ազգային հիմնական ու կենսական հարցերու վերագնահատումին համար: Որովհետեւ քաղաքական պարտութիւններն ու յուսախաբութիւնները, անհայրենիք բազմութիւններու թափառական ու անդիմագիծ կացութիւնը, արդար էր, որ մեզ ալ որոնումներու մղէր մշակոյթի արժէքները նոր կշիռներով կշռելու համար:

Այս էր պատճառը թերեւս որ գրական անիմաստ ու անտեղի վիճաբանութիւններ միտքերը յուզել սկսան. միջազգային ու ազգային գրական տեսութիւնները ընթացիկ հարցեր դարձան: Մոռնալով ամէն բանէ առաջ որ տաղանդ պէտք էր գրողին, մոգական բանալին բոլոր կարելիութիւններու:

Առաջինը այդ դրութիւններէն գրականութեան տոհմիկ դրոշմ եւ շունչ տալն էր, բառին ամէնէն ընդարձակ իմաստով:

Երկրորդը՝ արհամարհել հայ իրականութիւնը եւ անոր բոլոր գործօնները, անտեսել հոն ապրող տիպարներուն բաբախող հոգին, եւ դուռը զարնել միջազգային կոչուած արուեստի օտար, անհարազատ տաճարին, ուր հայ մարդը կորսուելու ճակատագրուած է, տրուած ըլլալով հայ գրագէտ-արուեստագէտին զարգացման պայմանները, որոնք՝ մինչեւ այսօր դժբախտաբար, մեր արժէքները չեն կրցեր մըրցումի հրաւիրել օտարներուն կողքին: Պայմաններ, որոնք նիւթական, քաղաքական, տնտեսական, աշխարհագրական ու բարոյական ազդակներու կապուած են եղեր ու անոնցմով սահմանուած:

Հայ մտաւորականութիւնը երկուքի բաժնող հիմնական հայեցակէտը, մեր գրականութեան մէջ ուրեմն, յառաջ կուգար մասնաւորաբար այսօրուան մեր քաղաքական աննպաստ ու անբնական վիճակէն, դառնալով երկու աշխարհահայեացք, անոնց շուրջ համախմբելով անկազմակերպ հայ մտաւորականութիւնը: Հարցը հետեւաբար Ահարոնեանի գրականութիւնն ու արուեստը բնորոշելէ աւելի, օրուան գրական մտահոգութիւնները եւ որոնումները տարազներու վերածել էր:

Վերապրող երէց կամ միջին սերունդի վերաբերումը գրական այդ զոյգ ուղղութիւններուն հանդէպ, խօսքի առարկայ չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ անոր ներկայացուցիչները մեծ մասով կը մշակեն տոհմային գրականութիւն, միջավայրով, խորքով, տիպարներով ու արուեստով: Իրենց գնահատումը ճշդած են անոնք զանազան առիթներով, պահելով ի հարկէ իրենց ինքնատպութիւնը, որ անհատական է, մանրամասնութիւններուն մէջ:

(Ըսեմ անմիջապէս, որ մտադրած ըլլալով քննելիք հարցերուն մօտենալ առարկայօրէն, պիտի ջանամ ո՛չ մէկ անուն տալ, մօտենալով անոնց իբրեւ երեւոյթներու:)

Աչքի առջեւ ունիմ երկու տարբեր մտայնութիւն արտայայտող դրութիւններ, որոնցմէ հասկաքաղ մը անհրաժեշտ է, տեսնելու համար թէ նորերը ինչպէս կը մօտենան խնդիրներուն, բացասական եւ դրական կերպով ներկայացնելով իրենց համոզումները, մէկը միւսին տրամագծօրէն հակոտնեայ, մէկը միւսը ժխտող հաւասարապէս: Հոգիի երկու տարբեր աշխարհներ՝ յատուկ թէեւ մարդկային էակին, եւ սակայն շեշտուած՝ երիտասարդ հոգիներու մէջ:

Հանդիսաւոր առթիւ մըն է, որ ըսուած ու գրի առնուած են հետեւեալ տողերը.

Ահարոնեանն է մէկը այն հազուագիւտ ջիներէն, որ անմար ջահի նման կը յայտնուի աչքիս առջեւ, ամէն անգամ, երբ երկար մտորումներէ եւ ապրումներէ յետոյ, անբացատրելի ինչունները կու գան ցցուիլ ուղեղիս մէջ, իսկ խաւարը կը շարունակէ ճնշել:

Ահարոնեանը մեր ճշմարիտ մեծն է, մեր հարազատ հայրը եւ հիներու ու նորերու միջեւ բացուած մեծ վիհը լեցնող, գուցէ միակ հինը:

Հայրենի բնութիւնը, իր հոգին եւ մինչեւ հիւանդ հոգու գոյութեան մեզ կը կապեն Ահարոնեանի հետ, ոչ միայն մեր էութեան, հայ էութեան եւ խառնուածքի տեսակէտով, այլ եւ կամուրջ կը նետեն դէպի արդիականներու ձգտած ապագայ արուեստը:

Այս է Ահարոնեանի հոգին, անոր ողջ էութիւնը, անոր խառնուածքը: Այս է որուն կը ձգտին արդիականները:

Հեքեաթներու, ներքնաշխարհի ապրումները մարմնացնելու, ծածկուած խորհրդաւոր երեւոյթներու գոյութեան կայան է Ահարոնեան եւ դէպի իր էութիւնն է, որ ձգուած են մեր հոգու թելերը:

Գեղարուեստի պատմութիւնը իր իւրայատուկ օրէնքներն ունի: Հայ արուեստը, ինչպէս եւ հայ կրօնը, հայ ազգային գաղափարը, հայ հոգեբանութիւնը, իրեն բնորոշ դրոշմն ունի կրնքած ամէն մէկ գեղարուեստագէտի հոգիին մէջ: (*Չէ՞ք կարծեր, որ միամիտներուն համար այս բոլորը դաշնակցական գրականութիւն է...*)

Ահարոնեան մէկն է այն հըսկայ սիւներէն, որոնք յաւիտեան կանգուն կը պահեն սրբազան այս շէնքը: Ուր որ ալ երթայ հայ նոր գրողը, իր մտքերն ու զգացմունքները ինչ հողմի ալ որ յանձնէ, դարձեալ այս միեւնոյն տաճարի սպասարկուն է որ պէտք է լինի:

Ահարոնեանի լեզուն, տակաւին մեր մանուկ օրերէն նըբացուցեր է մեր ճաշակը, շոյեր մեր լսողութիւնը եւ կուռ ու յստակ ոճի կառուցուածք է մեզ սորվեցուցեր:

Նոր սերունդին յոյս եւ ոգեւորութիւն ներշնչող այն վառ, այն երիտասարդ հիւաքի զգացմունքն է, որ Ահարոնեանն ունի իր մէջ եւ որ անխուսափելի կերպով կը կապէ մեզ մեր մեծ վարպետին եւ թոյլ կու տայ իրեն հետ կողք կողքի քալել դէպի վառ ապագան:

Այս տողերէն յետոյ, յաջորդ յօդուածով մենք պիտի տեսնենք միւս կողմին մտածումները:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՓՕԼ ՎԱԼԵՐԻ, Ազգերու Դաշնակցութեան Գեղարուեստից Յանձնաժողովին մէջ վերջերս կը պաշտպանէր երաժշտութեան եւ բանաստեղծութեան ուսման մէջ կապ մը հաստատելու տեսակէտը:

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ԶԳԱՑԱՐԱՆՔՈՎ

Ա

ԴԷՊԻ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

Կը խայտա՛մ՝ պայուսակը ձեռքս: Անսովոր ուրախութիւն մը, իշխանի պէս, կը պտըտի մարմնեղէն բնակարանիս մէջ: Ուրախութեան կրակը կ'այրէ մտածումիս թելերը, եւ անկապկից կը դառնան խօսքերը, զորս կ'արտասանեմ միտքէս: Կ'երգեմ հին երգ մը, առանց բան մը հասկնալու:

Արեւուդ մեռնի ջուռոյի Նազար,
ճապալէզի կազար,
Նարեկալ մուխսի կալօն,
Արարուց ծուռ պետօն,
կազար, Նազար, շէկօն, Ակօն,
փիլօն, Գէվօն, Ջաշաւ-խաչօն,
Իլլահ կճօն, իլլահ կճօն:

Այս որքա՜ն բազմութիւն կայարանին մէջ. Ելեմ ճառ մը արտասանե՞մ: Կամարները ջրամբարի պէս կ'արձագանգեն՝ երբ շոգեկառքը կը ճչայ, ճիշդ ինչպէս կատուները՝ մարտ ամսուն:

Եւ ահա կը քալէ ճեպընթացը:

Աչքե՜ր որ կը ժպտին, աչքե՜ր որ կուլան, աչքե՜ր որ անուշ են, մեզի կը նային: Դեռ բերաններ կան, որ վերջին բառ մը, հրաժեշտի խօսք մը կը դարձնեն: Ու բառերը կը պտըտին միջոցին մէջ, սխալմամբ ներս կը մտնեն օտար պատուհանէ մը:

Կատղեցա՜ւ ճեպընթացը: Կը զրնգան անիւներն ու երկաթէ ուղին: Դե՜հ, դաշտին մէջ: Քոստ ու երկար ծառ մը, որ մեն-մինակ կեցեր էր բաց դաշտին մէջ, վախցաւ ու յանկարծ փախաւ կորսուեցաւ բլուրի մը ետին: Հողը գունաւոր է այս եղանակին: Հողի շերտեր, որ կանանչ են, հողի շերտեր, որ դեղին են: Հարսնուկը արիւն է նետեր արտերուն մէջ:

Բա՜հ, ճեպընթացը շուրջպար է կամեր: Եւ մենաւոր տնակ մը «մէվլէվի»ի պէս կը դառնայ ինքն իր վրայ:

Կը մթնէ:

Հեռուն մանտրիկ լոյսեր կը բուսնին, խաղողի պէս անուշիկ:

Գիշեր: Ո՞վ է որ լոյս կը նետէ պատուհանին ապակիներուն:

Կէս գիշեր: Քնացէ՛ք, քնացէ՛ք:

Ականջս կանուխ արթնցաւ. Լսեցի որ կ'ըսէին. «Կը լուսնա՞յ»: Այս որքա՜ն պայծառութիւն, ինչո՞վ են լուացեր կանանչ դաշտերն ու բլուրները: Խաղողի այգիներ, մշուշի մէջ լեռներ, ապառաժէ բարձունքներ, ձորեր ու հովիտներ, —օ՜ մանկութիւնս, որ կ'արթննաս. Լիճ մը իր կապոյտ հայելին կը բանայ երկու բլուրի միջեւ:

Ու դժխեմ փապուղիի մը մէջէն պահ մը ճամբորդելէ ետքը, աչքերս կ'իյնան Միջերկրականի վրայ: Յուզումով կը դիտեմ ու կը մտածեմ: Ես շա՜տ կը սիրեմ Միջերկրականը:

Բայց ահա Մարսէյլի մէջ ենք:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հին ու պատմական քաղաք, այնքան հին, որ աւանդութիւն մը զայն կը կապէ Մագդաղենացիին: Արդարեւ կը պատմուի թէ այդ նախկին պերճագինը, Մագդաղենացի, Ղազարոսի եւ Մարթայի հետ՝ Մարսիլիա անցան, առաքեալներուն ցրուելէն ետքը: Մինչեւ այսօր ցոյց կը տրուի Մարսիլիոյ արեւելեան կողմը Սէնթ-Պօմի մէջ Մագդաղենացիին քարայրը, ուր պերճագինը ապաշխարեց երկար ատեն: Այդ խորոշին մէջ, մշտահոս աղբերակի մը կողքին, կայ սպիտակ մարմարէ արձան մը, որ կը ներկայացնէ Մագդաղինացին՝ գետնին վրայ երկնցած պառկած:

Ինչպէս հին է քաղաքը, զոր հիմնած են փիւնիկեցիները, յոյն նաւարկող առեւտրականներ, ի վերջոյ հռովմայեցիները իրենց պաշտպանութեան տակ կ'առնեն այս գաղութը, որ կ'աճի ու կը բարգաւաճի, մրցելով Տիւրոսի, Հռոդոսի եւ Կորթագինէսի նաւահանգիստներուն հետ:

Այսօր Մարսիլոյ մէջ ունինք ստուար գաղութ մը, եւ հայկական գիւղեր՝ իր շուրջը:

Սկսինք ուրեմն մեր այցելութիւնները:

ՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ

Երբ հեռուէն կը դիտէք Մարսիլիան, ձեր աչքերը կ'երթան բարձունքի մը, որուն վրայ ոսկեպատ արձան մը կարծես կը կանչէ ձեզի:

Ես կ'երթամ ուղղակի այդ արձանին:

Զառիվեր փողոցներ, որոնք հարաւ կ'երթան: Ու յանկարծ վերելակ մը: Գրեթէ ուղղահայեաց գիծով մը, վերելակը կը բարձրանայ 72 մեթր: (մեքենան կը գործէ յատկապէս ամբարուած ջուրի ծանրութեամբ): Անմիջապէս կամուրջ մը, որ պատշգամի մը պէս կախուած է քաղաքին փողոցներուն վրայ, մեզ կ'առաջնորդէ եկեղեցիին ոտքը: Բարկ արեւը կ'եփէ հողը, եւ տաշուած սպիտակ քարերը կը պսպղան, մթագնելով աչքերս: Տաճարին մուտքին վրայ քարաշէն դարատափ մը: Պահ մը կեցէ՛ք, կը պոռամ ընկերներուս, որոնք մողէսի պէս վեր կը վազեն քարէ սանդուխներէն: Յոգնութիւնը կ'ամչցնէ զիս, որովհետեւ յաճախ պարծեցեր եմ գիւղացի ծնած ըլլալովս: Չեմ սիրեր քաղքցիի պէս հեւալ սանդուխներուն վրայ: Ո՞ւր ես, իմ հի՜ն վարժութիւնս, որ զիս լեռներու եւ ապառաժներու վրայ կը բարձրացնէիր՝ երբ դեռ փոքր էի: Բայց պէտք է կենալ, ինչու որ գեղեցի՜կ է համայնապատկերը:

Գլուխիս վրայ կապո՜յտ երկինքին, հորիզոնին վրայ՝ կապոյտը լեռներուն, ոտքերուս տակ եւ ձախիս վրայ՝ կապոյտը ծովին, եւ աջիս վրայ՝ կարմիրը քաղաքին կղմինտրներուն: Հովն անուշ է անանուխի պէս: Արեւը կը հալի քարերուն վրայ, ազնիւ իւղի նման:

Տաճարին գետնայարկը մթնշաղ սրահ մըն է, ապակիները գինիի գոյն ունին եւ պատերուն մէջ ոսկին կրակ կը ցանէ: Խորանին վրայ Աստուածածին մը, — անուշիկ տիկին մը, որ սպիտակ մարմարէ պատմուճան մը ունի եւ աղուոր մարմին մը:

Տաճարին վերնայարկը եւս նման սրահ մըն է, ուր լոյսն առատ է: Կանանչ ու կարմիր մարմարէ սիւներ: Նորէն Աստուածածին մը խորանին վրայ, ձեռքերուն մէջ բարձրացնելով իր մանուկը, առողջ ու կայտառ:

Եւ սակայն նոյն այդ մանուկը, որ ետքէն Յիսուս դարձաւ, տգեղ ու հիւանդ մարդ մը եղած է խաչափայտին վրայ, հունա՛, տաճարին դրան ետին: Մեռած միսի տպաւորութիւն կու տայ փայտէ Յիսուսը, զոր համբուրեց կին մը մեր աչքերուն առջեւ: Սարսուռ մը զգացի տեսնելով այդ համբոյրը:

Զանգակատա՜նը: Կարծես մխրճուած ենք երկինքի մէջ: Ի՜նչ անուշ է երկինքին խորունկ-քը, գառնուկի փորի պէս՝ բրդոտ ու տաք: Զանգակատան տափին չորս անկիւնէն չորս տակներ — գիրուկ կիներ, փող կը հնչեցնեն: Ու մոտիկ կ'ընէ կարծես, երկ[illegible] Աստուածածին մը եւս մեր [illegible] խուռն վերեւ, ոսկի հագած, [illegible] բոցեր կը քալեցնէ [illegible] վրայ:

Սպիտակ կղզիները կը [illegible] Միջերկրականի մէջ, որ կապոյտ մը ունի միշտ [illegible] ղեցիկ է Քորնիշը. եղեւ[illegible] կանանչին մէջէն կը նշմար[illegible] մեր կոնակը հարուստ ապա[illegible] ներուն: Երբեմն գիծերու [illegible] խաղեր կը ներկայացնեն բնակարանները: Եւ փոքրիկ [illegible] մը, որ մէկ աչքով քեզի կը [illegible] միւսով՝ ծովին, մէջդ կ'ա[illegible] ծուլութեան եւ հաճոյ[illegible] բոյտը:

Մեր առջեւն է երկաթէ կերտիքով շինուած մուրջ մը, որ կը ցատկէ բազուկի մը վրայէն: [illegible] վար, երթանք դէպի մուրջը:

Վերելակը դարձեալ կը[illegible] բացնէ մեզ քաղաքին վրայ [illegible] նաւահանգիստի ծոցին երկու [illegible] ներուն վրայ 83 մեթր [illegible] սիւներ, որոնք շինուած են [illegible] լի աշտարակին ձեւով, գա[illegible] փով մը կը միանան իրարու [illegible] ւակի նման տախտակամա[illegible] կախուած է 52 մեթր [illegible] ճամբորդները, կանգնելով [illegible] տախտակամածին վրայ, եզերք[illegible] զերք կ'անցնին, երբ ձախ[illegible] կը քաշէ առկախ նաւակը:

Մէկ եզերքը, բարձ[illegible] ծովուն վրայ, Բժշկական [illegible] մալսարանը ինծի կը [illegible] Պոլսոյ Բժշկական համ[illegible] րանը:

Կը ճեղքենք քաղաքը, [illegible] ցելելու համար Թանգարան[illegible] կը ներկայացնէ հին Մարս[illegible] թուլուտ պարտէզի մը [illegible] դղեակ մը, որուն սրահներ[illegible] դարուած են ճիշդ այն[illegible] պէս Մարսիլիոյ պատմական[illegible] րերուն: Պատկերներ, որ [illegible] կուտանք աղաքացիական կռ[illegible] փողոցներուն մէջ: Օրաթե[illegible] որոնք կը պատմեն քա[illegible] կեանքը: Ցեղ մը կ'ողջունեն Նափոլէոնի վերադարձը, անկիւն մը կը ցուցադրեն [illegible] քին նաւային ճարտարար[illegible] Սենեակ մը, ուր մամիկը [illegible] է, իր հին լաթերով, բու[illegible] անկիւնը, քովը երախա[illegible] քնանայ օրօրոցին մէջ, ճա[illegible] ղանը, որ պատրաստ է...: [illegible] տի տար մեր հին պատմ[illegible] այնքան կենդանի: Հեռ[illegible] մեր հողերէն, եւ կոր[illegible] նաեւ մեր ազգային հարստութիւնները...:

Այստեղ մօտ է Հայոց [illegible] ղեցին: Երթանք:

Շ. ՆԱՐԴՈՒ[illegible]

ՀԱՅ ՆՈՐ ԲԺԻՇԿ ՄԸ

Լուվէնի (Պելճիքա) բժշկ[illegible] համալսարանէն շրջանա[illegible] ելաւ Տոքթ. Սերժ Մաթ[illegible] «առաջնութեան յիշատ[illegible] թեամբ» (grande disti[illegible]) ընկերներուն մէջ, բոլորը ստացած էր ամէնէն բար[illegible] շերը: Քննիչ մարմինը [illegible] նալէս շնորհաւորեց հայ [illegible] տասարդ բժիշկը, որ ան[illegible] զոհողութիւններով կրցա[illegible] տել իր ուսանողական շ[illegible]

Նորաւարտ բժիշկները ժեշտի սեղան մը տուին [illegible] փրոֆեսէօրներուն: Տոքթ. Թոսեան կը ներկայանա[illegible] Հայը, որուն ճառը ողջունու[illegible] «կեցցէ՜ Հայաստան» բացա[illegible] չութեամբ:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ճիշդ ինչպէս անցեալ ձմեռ արտասահմանի մէջ, այժմ Երեւան եւս գրական անվերջ վիճաբանութեան մը բռնուած է, եւ հարցը գրեթէ նոյնն է. «Պրոլետարական գրականութիւնը անկման մէջ է» կ'ըսեն ոմանք, իսկ ուրիշներ կը թելադրեն օգտուիլ արեւմտեան հայ գրականութենէն: Արդարեւ վերջերս Երեւանի երիտասարդ գրողները կը մատնեն եթէ ոչ խորքի նմանութիւն մը, գոնէ լեզուական տարտամ մերձեցում մը արեւմտեան հայ գրականութեան հետ: Այս պարագան անշուշտ բաւական բան կ'ըսէ արտասահմանի մէկ երկու քննադատներուն, որոնք հայրենիքն ու արտասահմանը չափելու ելան վերջերս: Բայց կուտանք վիճաբանութիւնը ամբողջ, որովհետեւ շատ բան կը խօսի ան, եւ կը ներկայացնէ նաեւ կիրքերը, զորս հրահրեց Երեւանի մէջ ալ:

ԽՄԲ.

Գ. Վանանդեցի.— Ընկերնե՛ր, ներածութեամբ մը կ'ուզեմ ներկայացնել մեր բանաստեղծութեան ներկայ վիճակը: Կարելի ...

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԷՅԵՐԽՈԼԴ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ալեքսանդր Թայիրոֆէն ետք ահա Մէյերխոլդ Փարիզի մէջ:

Աշխարհահռչակ բեմադրիչ մը, որ կուգայ Մոնփարնասի մէջ ցոյց տալ ռուս թատրոնին յառաջդիմութիւնը:

Մոսկուայի մէջ մեծ աղմուկ հանեց իր նորութիւններով, շատերու յարձակման ենթարկուեցաւ, բայց կառավարութիւնը կը պաշտպանէր այս «թատերական յեղափոխութիւնը»:

Մէյերխոլդ նախ երեւցաւ Ստանիսլավսկիի խումբին մէջ ...

...

չէ ներշնչած քերթողները, այս պատճառով մրցանակը չտրուեցաւ: Այդ մրցանակը պիտի տրուի գալ տարի:

Եւ սակայն նոր մրցում մը սարքուած է, նիւթին ընտրութիւնը ձգելով քերթողին, որ պէտք է գրէ 100—300 տող ոտանաւոր մը:

ՕՐ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԱՂԱՊԱԼԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍՊԱՐ ԹՈՐԻԿԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

19 Յուլիս 1930 Լիոն

ԷՍՓԷՐԱՆԹՕ

Էսփէրանթօ միջազգային այս լեզուին համագումարը տեղի պիտի ունենայ 2-9 օգոստոսին Անգլիոյ մէջ, արտաքին նախարարին հովանաւորութեան տակ: Այս առթիւ դասախօսութիւններ պիտի կատարուին միջազգային լեզուին մասին:

L'Information Espérantiste կ'իմանայ թէ անգլիացի անդամ մը, Յովք. Պուշանան, մեռած ըլլալով, Լիվրփուլի համալսարանին կտակած է 4000 ոսկի, էսփէրանթօ լեզուին ուսուցման համար:

Կը խնդրուի թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ:

RADIO - MÉCANIQUE

56 Rue Corvisart, Paris (13e),

Մեթրօ՝ Corvisart

ՄԻՄԻԱՅՆ 500 ՖՐԱՆՔՈՎ

Կը ստանձնէ ձեզ տանը մէջ հաստատել T. S. F. որով պիտի կրնաք լսել բոլոր քոնսէրները: Օգտուեցէք առիթէն:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ — 3 —

ՍՈՎԻԷԹ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

...ինծի համար է: Ամէն կարգի ...ներ կը խոստանայ. կը խոստանայ ինծի համար սենեակ մը ...ունել. գիս պուպրիկի պէս հագ...ցնել: Ասոնք իր խօսքերն են, «...պուպրիկի պէս»: Կը խոստանայ ...ս ամէն ամիս խրիմ կամ կով...ազ տանիլ: Կ'երդնու թէ երախայ պիտի ունենամ ...

...կօշիկները աթոռին տակէն հանեց եւ ինծի ցոյց տուաւ: Տապանը եւ կրունկները բոլորովին մաշեր էին:

Առանց տաքուկ խոհանոցի մը՝ ձմեռը այս տեսակ կօշիկներով պտտիլը դժուար է:

*
* *

...

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Այսօր կիրակի Շավիլի անտառին մէջ
Fontaine St. Marie *վայրը*
կը նախագահէ Ընկ. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ
Ժամը 4ին այցելութիւն ընկ. իշխան Արղութեանի *գերեզմանին* *Իջնել 1 թիւ հանրակառքի* Chavilleի Doisu *կայարանը ուր կը սպասեն առաջնորդներ։*

ՏՕՔԹՕՐ Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

8 RUE BUFFAULT, PARIS (9e)

Հեռաձայն, PROVENCE: *20—37*

կը խնամէ ներքին եւ կիներու հիւանդութիւններ

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2—7 եւ ժամադրու-թեամբ: կիրակի եւ տօն օրեր, առաւօտեան ժամը 10—12:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԳԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր

CAFÉ SULTANի

Ս. ԹՈՐՈՍ (Քէմախցի)

92 Rue d'Angoulême Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56—06

Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած մեր վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ամէ-նէն նրբաճաշակները։

ջոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ մեր պատրաստած սուրճին։ կ'ընդունինք ապսպրանքներ արտա-սահմանէն եւ գաւառներէն։ փափաքողներու կը ղրկենք գիներու ցանկը։ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ-ԺԱՄԱԳՈՐԾ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Նախկին վարիչ հռչակաւոր ՕՄԷԿԱ ժամացոյցներուն ժընեւի գործարանին

261 Fbg. St. Martin, Paris (10): Մէթրօ՝ Louis Blanc եւ Jaurès. հեռ. Nord 85—63 եւ 95—50: Հանրակառք՝ 5, 50, 51, 52, 21, 26, 29, Օթօպիւս՝ W. M.

Պատի եւ գրպանի ամէն տեսակ ժամացոյցներ, քարիյոն-ներ, նշանտուքի, հարսնիքի մատանիներ եւ ամէն տեսակ ոսկի եւ արծաթ զարդեղէններ եւ թանկարժէք գոհարեղէն-ներ: Ոսկերչութեան եւ ժամացոյցի վերաբերեալ խնամով նորոգութիւններ:

Նախքան ձեր գնումները այցելեցէք մեր խանութը:

Հ. Յ. Դ.

ԴԱՒԱՌ

ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ստի-պողաբար ժողովիկըհրաւիրէ բո-լոր ընկերները այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին, ներկայանալ անդամատետրով։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Օրակարգ՝ զե-կոյց վալանսի շրջ. ներկայա-ցուցչական ժողովի:

Տէր եւ Տիկին Պետրոս կարա-պետեան (Արջ Պետրոս) սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցա-նեն իրենց աղջկան

ԳՈՀԱՐԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի

դառնաղէտ մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր կիրակի ա-ռաւօտ ժամը 9ին Սէն Լուիի (փարիզ) հիւանդանոցին մէջ։ Հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Պուաժէի գերեզ-մանատունը։

Կ'ուզուի վարպետ գործա-ւոր մը, որ գիտ-նայ կօշիկի նորոգութեան վե-րաբերեալ բոլոր մանրամասնու-թիւնները: Ֆրանսերէն խօսիլը պարտաւորիչ է, Լաւ պայման-ներ։ Դիմել' Crepocuire, 71 Rue Rébéval, Belleville.

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ ՄԸ

2 սենեակ, entrée *եւ խոհա-հանոց, օդաւէտ, կեդրոն տեղ, մառշէի մօտ,* Port de St. Cloud*էն* *8 վայրկեան: Դիմել ամէն օր* Billancourt, 1 Rue Liot *4րդ յարկ (աջ) Լ. Սուրէնեանի, ա-ռանց հանդիպելու քոնսիէրժին:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջեր-մամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօ-ռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խոր-հրդացկութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Երեքշ. 9—12,*

Ծախու է *մեկնումի պատ-ճառաւ դերձակ-վերաբերեալ իրեղէններ (մեքե-նայ, սեղան եւայլն): Դիմել Պ. Յ. Ֆէրմանեանի, 41* Rue Boucherie, Paris *(5): Մէթրօ Սէն Միշէլ։*

Վարձու է *100 քառ. մեթր տարածու-թեամբ լուսաւոր եւ օդասուն արհեստանոց մը որ ունի նաեւ երկու սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Յար-մար ամէն գործի: Պայմաններու մասին դիմել Պ. Մ. Աղաբէկ-եանի,* 35 Rue Emile Desveaux, *Մէթրօ՝* Place des Fêtes.

Կ'ուզուին *ստիպողաբար բուրդ ժէռսէ, ոօպ, քազաք, քոմպինէզոն եւ քոստում կարող վարժ կարուհի-ներ: Լաւ վճարում եւ տեւական գործ։*

Մաքուր չկարողները զուր տեղը չներկայանան:

Դիմել՝ Օր. Զապէլի, 40 Rue de la Mare, *Ա. յարկ թիւ 5 սեն-եակ*

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՉԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ մօտ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet *և* Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ յատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոս-կորի,* ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօղացաւ:

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris *(9)*, մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ։ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

Անարատ եւ թարմ ՍՈՒՐՃ

Ապրանքներուն ամէնէն լաւը՝ անմրցելի գիներով

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնա-գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կո-կորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ՕՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

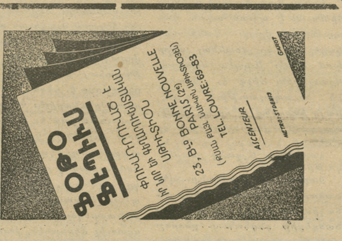

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներուն պատուոյ մէտայլ Ֆրանսայի Առողջ. նախարարութենէն

Կ'ընդունի ամէն օր բացի Կիրակիէն.ը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ, 134 Rue Blomet, *Ռէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ: Կը կատարէ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում* (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *ՏԻԱԹԵՐՄԻԻ բոլոր կիրառումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դարմանման լաւագոյն ազդակներն են:*

Թոքախտաւորներու pneumothoraxի *գործողութիւն, մասնաւոր շիջուկ եւ պատուաստ:*

Ջղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թելադրա-կան, քնէածական եւ փսիխոտեան մէթոտներ:

Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ'այցելէ նաեւ հի-ւանդներու :

Հասցէ' 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. Métro Convention, Autob. X. եւ AG.

Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

PLOMBERIE-COUVERTURE

ՋՈՒՐ ԿԱԶ

ԼՈԳԱՐԱՆԻ, ԵՒՆ.Ի ՋԵՏԵՂՈՒՄ

Կը ստանձնեմ կապարի եւ զինկի ամէն տեսակ գործեր, մասնաւորաբար ջուրի խողո-վակներու զետեղում եւ նորո-գութիւն։ Դիմել նամակով՝

A. TATOULIANի

12 Rue Elie, Gentilly, *(*Seine)

ՓԱՅՏԷ ԿՐՈՒՆԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԿՐՈՒՆԿՆԵՐ՝ ՄԱՐՍԻԼԻԱԿԱՆ

LOUIS XV *ՍԱՆՏԱԼՆԵՐ*

կաշիով եւ առանց կաշիի

Խիստ չոր փայտ

JUSTINESY

Place des Baumes, St. Antoine, MARSEILLE

քոմիսիոն եւ արտածում

ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐ

ԱՄՍԱՎՃԱՐՆԵՐՈՎ: Շոգեկառքով կամ հանրակառքով 15 — 30 վայրկեան, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Ամսավճար' սկսեալ *200* ֆրանքէն, տուներու կառուցում, վճարման մեծ դիւրութիւններ. *15*—... տարուան մէջ: 15 տարի տուները ազատ են տուրքէ։ Պա... րաստի villaներ, նոր բնակարաններ գնելու կամ վարձելու համար, ամէն տեսակ գործողութիւններ, կալուածներու առ ու ծախ, գրաւ դնելու, ապահովագրութեան եւայլն։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ։ Սկսուած է նոր հողաբաժիններու վաճառումը, Versaillesի մօտ Bois d'Arsyի մէջ շրջապատուած գեղեցիկ անտառով։ Հաղորդակցութիւնը փարիզէն Gare Mont Parnasseէն ուղղակի, իսկ Gard Invalideէն St. Lazareէն Versaillesի գիծով։ Տեսնել կարելի է ամէն ինքնաշարժով' ձրի։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48։*

Տուներու շինութեան համար ձրի խորհրդակցութիւն մա... նաւոր ճարտարագէտի մը կողմէ Գշ. եւ Շբ. օրերը ժամը 4.

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՔԼԱՄԱՌԻ ՄԷՋ

Շոգեկառքի եւ հանրակառքի կայարաններուն մօտ Արեւոտ եւ լուսաւոր դիրք: երեք սենեակ, ճաշասրահ, նոց, Cabinet de Toilette, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, նական ջեռուցիչ եւ հեռաձայն։ դիմել ամէն օր' 27 Rue Carnot, Clamart.

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ջատկի տօնի առիթով KYSA կօշիկի վաճառատան

209 Rue Duguesclin (angle rue Dunoir), Lyon

պիտի գտնէք սեփական արհեստանոցի մասնաւոր խնամքով պատրաստուած այրերու եւ կիներու ֆանթէզի եւ ամէն տեսակ տոկուն կօշիկներ:

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻՕՐԷՆ ԱԺԱՆ

Կը բաւէ անգամ մը այցելել համոզուելու համար

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն կօշիկները կը գտնուին մեր երկրորդ վաճառատունը *217* Rue Garibaldi, angle rue Paul-Bert.

Ամէն տեսակ կօշիկներ խնամքով կը նորոգուին մեր արհեստանոցին մէջ

Տէր եւ Տնօրէն ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

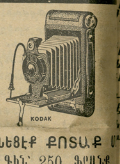

En vacances :
emportez un

Hawk-Eye Kodak

anastigmat f : 6,3 - 250 frs

On connaît la triple joie de prendre les photos, de les faire admirer à tous, d'y revoir enfants, parents, amis, excursions et ses belles heures de liberté.

ԳՆԵՑԷՔ ՔՈՏԱՔ

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Place de Trinité

Châteaudun No.

Լուսանկարելով հաճ... կ'ունենանք վերատես... ձեր զաւակները, ... կանները, բարեկամները վերյիշելու ձեր զբօսա... գեղեցիկ վայրերը եւ ... ձակուրդի օրերը:

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱ...

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre *(*1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակաւոր nouveautéներ այրերու համար: Մետաքսեայ եւ բրդեղէն ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձեռք մը կարուած հաքուստը ձեզի պիտի արժէ՝ *Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆրանք փոխանակ 700ի: Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 1000* փափաքողներու *(*այր եւ կանանց) կը տրամադրենք անթերի coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձակ

Նրբաճաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ: Դիմեցէք B. Jaret ֆիրմայի հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքածամէն տեսակ հաքուստները՝ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Յասմիկ Դաւիթօֆի: Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբպատրաստաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով: Հասցէն շատ դիւրին, 4Rue de la Collegiale Ա.յարկ (86 Bld. St. Marcel*)*. Métro Gobelinsէն 40 քայլ։

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ

փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ, անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.), 150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 76-...

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճարով

ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chiffre d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի *և* Impôts sur le revenu *գործողութիւնները։*

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾԵՄ

Կրնամ ձեզ ղերծ պահել Chiffre d'Affaires*ի եւ* Bénéfices Commerciaux *տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ* Lapidaire, Sertisseur, monteur de bijoux, lingère, *շապկագործ, ժամագործ, դերձակ, կօշկակար, տաղձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր ընտանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ* apprenti *ունենաք:*

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville

Place des Abbesses

Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար։ Մասնաւոր գին Հայերու.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

EMPIRE Սիւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒԼԻՍ 1930
29 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1325 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԲԱՐՔԵՐՈՒ ԱՆԿՈՒՄ

Դարձեալ Փարիզի հայ յետադիմական պաշտօնաթերթն է որ յուզման մատնուած է մեր այն դիտողութեան առթիւ, որ ուղղած էինք պոլսահայ լրագրողի մը և Նմաններուն հասցէին։ Այս յուզման պատճառները դարձեալ Նմանութեան կապակցութեան մէջ պէտք է փնտռել։

Դաւաճանութեան և մատնութեան արարքները, գիտակցօրէն և անգիտակցօրէն գործուած, դատապարտելի են, ու ամէն մէկ պատուաւոր մարդու պարտականութեան մէջ կ'իյնայ զուշացնելու սայթաքողները։

Այս վերջին ամիսներու ընթացքին Դաշնակցական մամուլը անիցս ստիպուեցաւ հրապարակով յայտարարել մեր հակառակորդներուն, որ իրենց արտայայտութիւնները քննադատութեան սահմաններն անցած են եւ կը կրեն մատնութեան բնոյթը։ Այս բոլոր խնդիրներու վրայէն անցնելով, ռամկավար բեանը Պոլսոյ լրագրողի պարագային եռեւը թաքնուած, արդարացումի անճարակ ու միեւնոյն ժամանակ խեղաթիւրող միջոցներու կը դիմէ։

Հասկնալի ըլլալու համար, անգամ մը եւս բսենք ու ընդծենք մեր խօսքը, որպէս զի ի մտի պահեն անոնք, որոնք տաւելին քիչ մը ողջմտութիւն ունին։

Ո՞վ է դաւաճանը կամ մատնիչը։

Մեր ենթակայական կարծիքները մէկ կողմ թողունք, առենք միայն այն սահմանումը որ վէճի առարկայ չէ։ Մատնիչ ամ դաւաճան է այն անհատը կամ խմբակը, որ իր պատկաած ազգին, ժողովուրդին եւ կազմակերպութեան կենսական աղտնիքները եւ գործնական ծրագիրները կը յայտնէ թշնամիներուն։ Այս ձեւակերպումի ընդլայնումն ու մանրամասնութիւնը ընթերցողին կը մնայ։

Արդ, մեզի համար ըմբռնելի են ծայրայեղ հակառակութիւնները, տարամերժ քննադատութիւնները, նոյն իսկ անհրելի անձնական վարկաբեկումները։ Բայց երբ հակառակութեան մոլուցքէն տարուած՝ հակադաշնակցական անհատներն և խմբակցութիւններն այս անսահման ու աններելի շրջագծին մէջ իսկ չեն պարտկեր ու կ'անցնին վնասակար ցուցմունքներու. [illegible] սայթաքումը։

Բայց Ռամկավար ուղեղը չի բաւականանար իր դիտաւորեալ բթամտութեամբ, այլ յետադիմականի խարդախութեամբ կը գրէ.— «Թէ՛ հայ եւ թէ՛ միւս ժողովուրդներու մէջ, դաւաճանները, լրտեսները, մատնիչները երեւան ելած են մասնաւորապէս յեղափոխական կուսակցութեանց շարքերէն, ինչպէս կը հաստատէ նաեւ Արամեանցի պարագան»։ Միայն հակայեղափոխական մատնիչը կրնայ ա՛յսքան լրբենի դատողութիւն մը հրապարակել հայ յեղափոխութեան հասցէին։

Բացի այդ.ըստ յետադիմական հնարամտութեան, այն դաւաճանները որ յեղափոխութեան շարքերէն դուրս եկած են, դաւաճան են եւ արժանի պատիժի, իսկ մնացած բազմութեան արարքները դաւաճանութեան տակ չեն մտներ։ Արամեանցնեու պատասխանատուութիւնը իր շրջապատին կը պատկանի։ Բայց Դաշնակցութեան պատմութեան ծանօթ եղողները գիտեն թէ 40 տարուան ընթացքին, մեր կուսակցութիւնը երկու դաւաճանական պարագաներէն աւելին չէ արձանագրած իր տարեգրութեանց մէջ։ Մինչդեռ հայ վաշխառուներու ծոցէն դուրս եկած են հարիւրաւոր դաւաճաններ ու մատնիչներ, որոնք իրենց զազիր արարքներու պատիժը կրած են ժամանակին։

Այսօր անցեալ ժամանակներու դաժանութիւնը գոյութիւն ունի։ Բայց հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերն ալ պէտք է իմանան, որ ամէնէն ստորին արարքը մատնութիւնն ու դաւաճանութիւնն է։ Եթէ մեր հակառակորդները համոզուած են թէ մատնութիւնը ստորին արարք է, պէտք է զգուշանան այդ քայլերէն, եւ ոչ թէ ողորմելի պատճառաբանութիւններով, նոյնպիսի արարքներու մէջ թաւալին։

Հին օրինակներն աւելորդ են։ Օրինակը իրենց աչքերուն առջեւն է, եթէ ռամկավարները կամաւոր կոյրեր չեն։ Այս խնդրին իսկ նուիրուած խմբագրականի մէջ ռամկավար պաշտօնաթերթը կը գրէ.— «Յառաջի այդ խմբագրականը կը յայտարարէ թէ՝ պ. Ա. Գալփաքճեան իր այդ յօդուածով դաւաճանութիւն կ'ընէ, որուն համար արժանի է մահուան պատիժի»։ Այս տողերը գրող պաշտօնաթերթը շատ լաւ գիտէ թէ «Յառաջ»ի մէջ նման տող մը եւ բառ մը գոյութիւն չունի, սակայն հնարամտութիւնը մղած է զինք թարգմանելու եւ իր ընթերցողներուն հրամցնելու այս բոլորը, առանց անդրադառնալու թէ այս հատուածն ինքնին զգուելի մատնութիւն մըն է, անգոյթանի մը առթիւ։ Բարեբախտաբար Փարիզի մէջ թուրք ոստիկաններ չկան, որ ներկայանան խմբագրատուն։

Ռամկավար պաշտօնաթերթը կը յիշէ անշուշտ, որ ասկէ երկու ամիս առաջ էր, երբ գրեց թէ՝ «Նահր-էլ-Օմարի քոմիթէի մարդկանց մէջ կը ծագի միտքր Մուսուլ, վանպուրականի սահմանակից վիլայէթը փոխադրել վասպուրականցիները։»

Հայ ժողովուրդը, որ շրջապատուած է Թուրքերէ, Արաբներէ, Պարսիկներէ և Քիւրտերէ, եթէ օր մը դատաստանի նստի այս պարոններուն հետ եւ հարցաքննէ նախ ճշտութիւնը այս խնդրին, ու ապա գալիք վնասներու հաշիւը ուզէ, մենք չենք գիտեր թէ ի՞նչ անուն պիտի տայ այս «քաղաքագէտ»ներուն։

Ըստ երեւոյթին մեր հակառակորդը պիտի ուզէ արդարանալ, ըսելով որ անշուշտ դաւաճանութիւնը վատ բան է, բայց ինքը յեղափոխական կազմակերպութեան չի պատկանիր, ու հետեւաբար անպարտ է։

Այո՛, «անպարտ» է . . . ։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ,,Ը

«Յուսաբեր» այս վերնագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յուլիս 14).

— «Քանի մը օրէն պիտի բացուի «Համազգային»ի ընդհանուր ժողովը։ Կասկած չկայ, որ տակաւ առ տակաւ այս նորաստեղծ կազմակերպութիւնը ոչ միայն հասակ, այլ եւ ձեւ պիտի առնէ։ Կը հաւատանք, որ մօտ ատենէն ան կ'ունենայ իր սեփական «Հանդէս»ը, ուրկէ հայ ժողովուրդը պարբերաբար անհրաժեշտ տեղեկութիւնները կը քաղէ «Համազգային»ի կեանքի եւ գործի մասին։

Այս կենսալից կազմակերպութիւնը ստեղծուեցաւ ասկէ ընդամէնը երկու տարի առաջ։ Առաջին տարին լուռ անցաւ, եւ այդ պատճառով ընթերցողին համար անցաւ «զուր»։ Սակայն այդ «զուր» տարին անհրաժեշտ էր գործի ճամբաները վերջնապէս գծելու եւ սկզբնական աշխատութեանց սահմանները ճշտորոշելու համար։ «Համազգային»ի հանրային կեանքը կը սկսի այս տարուընէ, երբ վարչութիւնը որոշեց գործի ձեռնարկել եւ իր կրթական անդրանիկ հաստատութիւնը բանալ Լիբանանի մէջ, հիմը դնելով Պէյրութի Հայ Ճեմարանին։

Աւելորդ չենք նկատեր հոս քանի մը թիւեր յիշատակել «Համազգային»ի [illegible] եւ Հալէպ։

Գահիրէն այժմ 9 խումբ ունի 120 անդամներով, Աղեքսանդրիան՝ 20 խումբ 150 անդամներով, Զակազիկի մասնախումբը 40 անդամ ունի, իսկ Հալէպինը՝ 300։

Տարուան մը շրջանին Գահիրէն ունեցած է 160 ոսկի մուտք (60 ոսկի՝ անդամատուրքերէ, 70 ոսկի՝ հանդէսէ, իսկ 24 ոսկի՝ նուէրներէ)։

Աղեքսանդրիան ունեցած է 185 ոսկի մուտք (130 ոսկի անդամատուրքերէ, 46, ոսկի՝ հանդէսէ եւ 10 ոսկի՝ նուէրներէ)։

Զակազիկը ունեցած է 105 ոսկի մուտք, իսկ Հալէպը՝ 50 ոսկի։

Այսպէս, տարուան մը շրջանին, միայն Եգիպտոսի եւ Հալէպի մէջ, «Համազգային»ը կրցած է իր շուրջը խմբել 536 անդամուհիներ, որոնք իրենց զոհողութեամբ եւ աշխատանքով այս նորաստեղծ կազմակերպութեան ապահոված են 540 ոսկիի համեստ գումար մը։

Անշուշտ, ոչինչ է այս գումարը բաղդատմամբ այն հարուստ ու բեղուն ծրագրին, որ առաջադրած է իրեն «Համազգային»ը։ Սակայն աւելի քան խրախուսիչ, երբ նկատի առնենք «Համազգային»ի գործունէութեան շրջանն ու դաշտը։

Այն թափով, ինչ թափով որ այս գործը սկսած է Եգիպտոսի եւ Հալէպի մէջ, եթէ նոյն թափով սկսի ու ծաւալի նաեւ այլ գաղութներու մէջ, տարակոյս չկայ, որ շատ կարճ ատենէն «Համազգային»ը իրապէս կը դառնայ համազգային ու համագաղութային պատկառելի հաստատութիւն մը, անխոցելի՝ իր նպատակներով, հզօր՝ իր միջոցներով եւ փրկարար՝ իր կատարած դերով»։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ իշխանութիւնները, այս աշնան, պիտի բանան հակակրօնական համալսարան մը, որուն գործը պիտի ըլլայ պատրաստել գիւղերու մէջ հակակրօնական պայքարի տարրերը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԱՒԱՐՏԱԾ ԵՆ

Թրքական աղբիւրէ առնուած լուրերու համաձայն Արարատի ամբակոծութիւնը կը շարունակուի։ Թուրք սաւառնակները ամէն օր կը թռչին լերան վրայ եւ կը ռմբակոծեն։ Քիւրտերը աւելի վերերը բարձրացած են ու ցրուած վիճակի մէջ կ'ապրին։

Մեծ Մասիսը ամբողջովին պաշարուած է։ Փոքր Մասիսի ալ միայն դէպի Պարսկաստան երկարող մասը բաց է։ Սակայն պարսիկ կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ այս մասին մէջ հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է, «ինչ որ բնականաբար բաւական չէ» կը նկատեն թուրք թերթերը.

Արարատի դէմ զինուորական պատրաստութիւնները գրեթէ լրացած են։ Այժմ կը սպասուի Գործավարներու Խորհուրդին որոշման, ընդհանուր յարձակումի մը ձեռնարկելու համար։

Սուրիոյ համայնավարները եւ Հայերը

Վերջերս Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր մասերուն մէջ համայնավարական թռուցիկներ ցրուած էին, դժբախտաբար մեծ մասամբ Հայերու ձեռքով եւ ձերբակալուած մօտ 30 հոգի, որոնց 25ը Հայեր։

Այժմ Դամասկոսի թերթերը կը գրեն թէ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր մասերուն մէջ կատարուած այս համայնավար բրօբականտին կեդրոնը կը գտնուի Պաղեստինի մէջ եւ թէ անոր անդամները Սիօնիստներ են, որոնք կ'ուզեն խառնակել երկիրը ։

Ոստիկանութիւնն ու ընդհ. ապահովութիւնը լուրջ աշխատանքներ կը թափեն, կը գրէ «Ազդակ», երեւան հանելու համար անոնց բուն հեղինակները։ Իշխանութիւնները հասկցած եւ համոզուած են որ քանի մը թափթփուքներ են այդ աղտոտ բրօբականտի գործիք դարձող Հայերը [illegible] արարքները։

Ձերբակալուած Հայերը խիստ քննութեան տակ առնուած են։ Յովհաննէս Արսէնեան անուն կասկածելին, բոլորովին մեկուսացուած է իբր ամէնէն աւելի պատասխանատու և իբր մէկը որ գիտէ ամենախորին ծալքերը այդ շարժումներուն։ Ցարդ ան անունները չէ տուած գլխաւոր հեղինակներուն։

Եգիպտոսի կացութիւնը

Հակառակ կառավարութեան խիստ արգելքին, Վաֆտի հրաւէրին վրայ, երեսփոխաններու գաղտնի հաւաքոյթը, որ տեղի ունեցաւ ակումբի մը սրահին մէջ, անվստահութեան բանաձեւ մը քուէարկեց ընդդէմ կառավարութեան։ Հաւաքոյթը տեւեց երկու ժամ, որմէ յետոյ, Նահաս փաշա յայտնեց թէ պիտի հրաւիրեն ժողովուրդը որ մերժէ տուրքերը վճարել։

Իսկ վարչապետ Սըտքը փաշա եգիպտական թերթերուն արգիլեց հրատարակել Վաֆտի յայտարարութիւնը։

Բոլոր գլխաւոր քաղաքները ենթարկուած են զինուորական խիստ հսկողութեան՝ և հակառակ նախատեսութիւններու, որ եւ է միջադէպ չպատահեցաւ Գահիրէի մէջ։

Կառավարութիւնը կտրուկ կերպով արգիլեց Նահաս փաշայի՝ Տամանհուր երթալ, հրապարակային բանախօսութեան մը համար, ինչպէս մտադրեր էր։

Եթէ Նահաս փաշա դէմ շարժի կառավարութեան արգելքին, հաւանական է որ բուռն միջադէպեր ծագին, և Նահաս փաշա ձերբակալուի։

Գահիրէի անգլիական եւ օտար համայնքները ուժ կուտան Սըտքը փաշայի քաղաքականութեան և Նահաս փաշայի դէմ մղած իր պայքարին մէջ, զայն կը նկատեն յաղթական։

Նախորդ խտիվը կը խլրտի

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը յայտնէ թէ Եգիպտոսի նախորդ խտիվը Ապպաս Հիլմի, որ 1914ին, Անգլիոյ դէմ իր ընթացքին պատճառով, գահազուրկ էր եղեր, կը փորձէ ձեռք ձգել կորուսած գահը, օգտուելով Նահաս փաշայի եւ Վաֆտի թըշնամական դիրքէն, ընդդէմ Ֆուատ թագաւորին։

Լոնտոնի մէջ, Ապպաս Հիլմիի մարդերը կը գործեն իրեն ի նպաստ և կը կարծուի նոյն իսկ թէ կարգ մը ընկերվարական հեղինակաւոր դէմքեր, դէմ չեն անոր կրկին գահակալութեան։

Իտալիոյ աղէտը

Իտալիոյ հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան կողմէ տրուած տեղեկագիր մը ոչ մէկ կարեւոր փոփոխութիւն ցոյց կուտայ մեռելներու եւ վիրաւորներու ընդհանուր գումարին մէջ, վերջին 24 ժամուան որոնումներու ընթացքին։ Աղէտեալներու օգնութեան գործը կը հետապնդուի բուռն եռանդով և կարելի է նկատել թէ զանազան կազմակերպութիւններու նախապատրաստական աշխատանքները արդէն լրացած են։ Յամառօրէն կը շարունակուին աւերակներու մաքրագործման եւ փլասուած տուներու քանդումի աշխատանքները.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀ ԸՆԿԵՐ ԱՐՏԱՇԷՍ ՎԱՆԱՐԵԱՆԻ

Մեծ ցաւով կը լսենք Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի շրջանի եռանդուն ու գործունեայ ընկերներէն Արտաշէս Վանարեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Նիակարա Ֆոլսի Սէնթ Մէրի հիւանդանոցին մէջ։ Թաղումը կատարուած է Տիթրոյիթի մէջ։

Երկար ատեն եղած է խմբագիր դաշնակցական թերթերու եւ միայն մէկ քանի տարի առաջ, ձգեր էր, Ամերիկայի Հ. Յ. Դ. գործիչի պաշտօնը, զոր կը կատարէր այնքան ձեռնհասութեամբ եւ խանդավառութեամբ։

ՀԱԼԷՊԻ ՔՐՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Վագըթ կը գրէ.— Հալէպի քրտական միութիւնը Հոյպուն կը կոչուի եւ ոչ թէ Հուպիան։ Ասկէ առաջ, 17 քրտական միութիւններ կային, բայց միայն Հոյպունը կրցաւ յարատեւել։ Անոր նպատակն է քիւրտեւհայ խառն պետութիւն մը կազմել։ Ունի երեք դասէ անդամներ։ Ա. տգէտ աշիրէթապետներ, ինչպէս Հասօն եւ Փօզան։ Բ. արկածախնդիր քիւրտեր, ինչպէս Մէմտուհ Սէլիմ եւ Ճէլատէթ Ալի։ Գ. Հայերը, ու՛ կ'ուզեն իբր գործիք գործածել Քիւրտերը։ Հայերը, կրան տիւքէն առնուած դրամներով եւ [illegible] ցուցրս Հոյպունս միութիւնը, որ մօտէն կը շահագրգռուի Արարատի դէպքերով։ Հոյպունի ազդեցիկ անդամներէն Պէտրխանի Ճէլատէթ Ալի արտօնութիւն առած է Քիւրտիստան անուն թերթ մը հրատարակելու։

Միջոց մը վէճ ծագած էր Հայերուն եւ Քիւրտերուն միջեւ, բայց այս վերջինները չեն ուզած վշտացնել Հայերը, որովհետեւ իրենց դրամը սպառած էր և պէտք ունէին անոնց օժանդակութեան։

ԱՍՈՐԻՆԵՐՆ ԱԼ ՄԻԱՑԱԾ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ?

Կարգ մը Թուրք թերթեր կը յայտնեն թէ Ասորիներն ալ ուժ կուտան Քիւրտերուն։

Ամերիկայէն է որ կը վարեն սահմանի եւ Միջագետքի մէջ կեդրոնացած Ասորիները։ Մասնաճիւղեր ունին նաեւ Փարիզի եւ կարգ մը ուրիշ վայրերու մէջ։

Ասոնց նպատակն է, կ'ըսէ Փօլիթիքա, աշխարհի բոլոր Ասորիները մեր սահմանին վրայ հաւաքել։ Այսպէս, տուն տեղ եղած Ասորիները Եւրոպայէն, Ամերիկայէն եւ Միջագետքէն կը տարուին սահմանամերձ շրջանները եւ ամէնէն բարեբեր հողերուն վրայ կը զետեղուին։ Ամերիկայի անոնց Միութիւնը ունի նաեւ ասորերէն թերթ մը, եւ առատ դրամ կը հայթայթէ։ Պարսկաստանն ալ առաւելագոյն օժանդակութիւն ցոյց կու տայ։

ՌՈՒՍԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ռուսեւամերիկեան յարաբերութիւնները սկսան լրջօրէն ձգտուիլ Նիւ-Եորքի Խորհրդային Առեւտրական պատուիրակութեան կողմէ կատարուած մաքսանենգութիւններուն հետեւանքով։ Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց բոլշեւիկ 25 գործիչներ, ինչպէս նաեւ բոլշեւիկներու Ամերիկա մուտքը դիւրացնող կեղծ անցագրեր։

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՌՈՒՄԷՆ ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն) 23 յուլիս, Պուքրէշ

«Կ'արժէ հայ արուեստի ցուցահանդէսը դիտել ու մտածել պատմութեան աչքով, որոշելու համար անոր տեղը. մարդկային քաղաքակրթութեան մէջ»։

Այսպէս կը վերջացնէր իր յօդուածը ռումանացի երիտասարդ՝ բայց արդէն իսկ գրականութեան մէջ դիրք գրաւած գէմք մը՝ Ատրիան Մանիու, հայ արուեստի ցուցահանդէսին մասին, որ տեղի ունեցաւ Պուքրէշի մէջ։

Եւ արդարեւ եկան բոլորը։ Եկան հազարներով։ Եկան սկսեալ արքայական ընտանիքէն մինչեւ ամենահամեստ թերթի խմբագիրը եւ արուեստի ու գրչի մշակը։ Գրագէտներ, նկարիչներ, արձանագործներ, բժիշկներ, ճարտարապետներ, երկրաչափներ, պալատականներ. մէկ խօսքով՝ ժողովուրդի մը ընտրանին։ Եկան, տեսան ու հիացան։

Եւ յաջորդ օրն իսկ, թերթերը արդէն սկսան ջատագովել հայ արուեստն ու իր մշակները։

Իրենց շահեկանութեան համար, ստորեւ կուտանք քաղուածքներ կարեւորագոյն յօդուածներէն։

Ազգանշանը տուողը եղաւ այս երկրի ոգին մարմնաւորող, մեծ հայասէր փրոֆ. Եորկան որ իր «Neamul Romanese» թերթին մէջ կը գրէր իբր խմբագրական.—

«... Պիտի տեսնէք հոն, օտար հորիզոններու տակ ապրող Հայերու կողմէ ղրկուած առարկաներ, որոնցմէ շատերը բացառիկ գեղեցկութիւն եւ ինքնատպութիւն ունին։ Երկրէ երկիր ու դարէ դար, ազգային նոյն ներշնչումն է, որուն մէջ կը միաձուլուին հայ ազգի իրապաշտ ոգին. արեւելքի վիպապաշտ տարրերը ու միջնադարեան Փրանսայի բանաստեղծութիւնը։

Հնամեայ վեհութեամբ նկարածածկ վարագոյրներ, որոնց մէջ արեւելեան բոցավառ գոյները՝ Բիւզանդիոնի անծանօթ օրէնքներուն համաձայն կը տարածուին։

Արծաթապատ կողքեր, եկեղեցական անօթներ ու շարք մը նկարներ, որոնց մէջ հայկական է միայն արուեստագէտին ձեռքը։ Ցուցահանդէսի այս բաժնին մէջ, բազմիցս կը զգանք մեր հողի եւ երկինքի, մեր հարեւանութեան եւ կենակցութեան ազդեցութիւնը։

Այս կերպով, տարբեր մշակոյթի մը լուսապատկերին կից, կը տեսնենք միաժամանակ անոր իրագործած համադրութիւնը մեր իսկ հին արուեստի կեանքով»։

«Օմոզ Լիպէր» օրաթերթը, Թ. Զ. Սթան ստորագրութեամբ կը գրէ.—

«Խիստ տաժանելի է ազգային ցեղագրական ցուցահանդէսի մը կազմակերպիչի դերը։ Հազիւ երէկ ըմբռնեցի այս իրողութիւնը, երբ հայ արուեստի ցուցահանդէսը այցելեցի։

Նիւթեր հաւաքել, յաճախ զանոնք հեռաւոր վայրերէ բերելով, դասաւորել ու երեք սրահներու մէջ, այս բոլորը ոչ միայն գեղարուեստական ու պատմական պատկառելի պաշար մը կը պահանջէ, այլ նաեւ հաւասարակշիռ ոգի ու տարածութիւնը օգտագործելու ընդունակութիւն։

Մեր սեղմ սիւնակները մեզ չեն թոյլատրեր մանրամասնօրէն ծանրանալու ցուցադրուած բոլոր առարկաներուն վրայ, ընելու համար անոնց մասին բոլոր գովասանքները, որոնց արժանի են։

Նկարները, եկեղեցական գիրքերը, անօթները, կողքերը, արծաթեղէնները, յախճապակիները, դրամները, վարագոյրները,— մէկ խօսքով ամէն ինչ որ հայ ազգին յատկանիշն է, օրերու կարօտ են, համբերատար արուեստասէրի մը կողմէ, ըստ արժանւոյն ուսումնասիրուելու համար։ Ու կան, իսկապէս, առարկաներ, որոնք սքանչելի են։

Աչքի կը զարնեն Ախալցխայի, Շապին-Գարահիսարի տարազները իրենց մանրակրկիտ եւ ընտրանի նկարազարդերով։ Նոյնպէս ԺԶ. դարէն վարագոյր մը, հրաշալի իր յղացումով, բնականաբար պարզ, ինչպէս պարզ էր կայն յօրինող հոգին։

Ճարտարապետութեան բաժնին մէջ, ուշագրաւ է Ագրակի աւերուած ու վերաշինուած եկեղեցւոյն նկարը։ Վերապրող քարերու փորանկարները բացառիկ են իրենց շքեղութեամբ եւ նրբութեամբ։

Գրքերու բաժնին մէջ, հետաքրքրութենէ մղուած նայուածքդ երկար սեւեռած կը մնայ տարօրինակ տառերով ծածկուած ձեռագիրներուն վրայ, կատարեալ արուեստով եւ բազմերանգ մանրանկարներով զարդարուն։

Ժամանակակից Հայերու արտայայտութիւններն ալ արհամարհելի չեն։ Յիշենք տաղանդաւոր փորանկարիչ Էտկար Շահինը, քանի մը պաշտելի դիմանկարներով, Տիկին Արմենիա Բաբայեանը,— որուն նկարները երազային, մառախլապատ անորոշ մթնոլորտի մը մէջ կը լողան, Գ. Շահնազարը ու,— անարդարութիւն մը գործած չըլլալու համար,— յիշենք նաեւ Արամ Ալպանի հետաքրքիր ուսումնասիրութիւնները։

Կ'արժէ հայ արուեստի ցուցահանդէսը տեսնել։»

Կառավարութեան պաշտօնաթերթ «Տրէփթաթեա»ին մէջ, տիկին Ջէչիլիա Թուցեսքու-Սթօրք, յայտնի նկարչուհին կը գրէ.

«... Հայ արուեստը՝ իր սեփական, ուրոյն արտայայտութիւնը գտաւ մասնաւորաբար Է. դարուն մէջ։ Այս ժողովուրդը որ պատմութեան դժուարութիւններուն պատճառով, այսօր փոքրիկ հողամասի մը միայն տէր է, ու մինչ իր բոլոր ձգտումներն ու ստեղծագործող ոյժը հարկադրուած է սպասել օտար հորիզոններու տակ, արուեստ մը ունի,— մանաւանդ զարդանկարը,— որ զինքը յառաջացած մշակոյթի տէր ժողովուրդներու կարգին կը զետեղէ։

Հայաստանը այնպիսի դիրք մը կը վայելէր որ թէ արեւելքի եւ թէ արեւմուտքի մշակոյթը կրնար շահագործել։

Հայ ժողովուրդի ազգագրական ինքնատպութիւնը, կը մատնանշէր անոր ցեղային ուժեղ եւ ստեղծիչ խառնուածքը, ու իր կոչումն էր, օգտուելով այդ երկու քաղաքակրթութիւններէն, արեւելքի եւ արեւմուտքի բախտաւոր համադրութիւնը ընել։ Հայ արուեստագէտները մասնաւոր հասկացողութիւն մը ունին ու հակամէտ են գծերի զարդանկարչութիւնը եւ իբրեւ արեւելեան ժողովուրդ, կը սիրեն բազմապիսի փլորան եւ ֆաունան, զորս յաջողութեամբ կը գործածեն։

«Հոս կարելի է դիտել կրօնական կոթողներու արտաքին սիլուէթներուն ներդաշնակ համեմատութիւնը, ինչպէս նաեւ ներքին մանրամասնութեանց բաժանման ձեւը։ Անոնց հնամեայ եկեղեցիները, կարծես թէ յաւիտենականութեան համար շինուած ըլլան։ Կարծես վերջնականապէս գետնէն բուսած են ու ամուր կերպով կապուած միջավայրին հետ, ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմելով այսպէս։

Քնքուշ խաղաղութեան զգացում մը կը թափանցէ հոգիիդ մէջ, դիտելով զանոնք, մինչ ոճի ներդաշնակութիւնէն համայնուած նայուածքդ սիւներու, կամարներու և այլ մանրամասնութիւններուն վրան կը յածի։

Հոս գեղագիտական խնդիրները, կարծես, ներցեղային բնազդէ մը լուծուած են, որ միմիայն ինքզինքը կը լսէ, հեռու որ եւ է դպրոցի կանոններէ։

Նոյնպէս, հայերը կ'ըմբռնեն ներկերու կարեւորութիւնը, վասնզի, չմոռնանք ըսելու որ հայերը նախնական ժողովուրդ մըն են։

Անոնց գորգերով, յախճապակիներով, արծաթեղէններով եւ զէնքերով զարդարուած տուները, գեղագիտական բացառիկ ճաշակ մը կը յատկանշեն։

Անոնց յարդարումը կը համապատասխանէ ինքնամփոփման պահանջին ու ապաստանարան մըն են արեւի տօթին դէմ։ Հոն խօսակցութեամբ ժամեր կ'անցընեն։

Ցուցահանդէսին, դարձեալ, մէկ հետաքրքիր մասը կը կազմէ մանրանկարչութիւնը։ Կազմակերպիչները Վենետիկի Մխիթարեաններու հետ յարաբերութեան մտած են, որոնք բազմաթիւ եւ բազմերանգ ձեռագիր հատորներ ղրկած են, որոնց զարդանկարները նախնական արուեստի մը գրաւչութիւնն ունին։ Արուեստագէտը ազատօրէն կը ներշնչուի, որ եւ է օրէնքէ դուրս։ Նկարներու գծագրութիւնը՝ մերթ կարգապահ եւ մտալից ոգի մը կը յատկանշէ, եւ մերթ ազատամիտ է, կարծես թէ բնութեան ծոցէն փրցուած ըլլար. ինչպէս պուրակի մէջ թռչնիկին դայլայլը, կամ նախամարդու թոթովագին քնքուշ երգը։

Կան նոյնպէս, գրքի արժաթապատ շքեղ կողքեր, յախճապակիներ, կղերական հանդերձանքներ, եւ այլն։

Հայերը նորագոյն արուեստ ալ ունին։ Էտկար Շահին, Այվազովսքի, Շահնազար պէս յայտնի նկարիչներ, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ տաղանդաւոր, խոստմնալից երիտասարդներ։

Պուքրէշի բնակիչներուն համար այս ցուցահանդէսը բացառիկ երեւոյթ մըն է, իսկ Գեղարուեստից վարժարանին աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն համար, չկայ զարգանալու աւելի յարմար առիթ, քան հիացմունքով դիտել այդ բոլոր իրերը, որոնք նոյնքան արժէք ունին, որքան օտար երկիրներու թանգարաններու մէջ ցուցադրուածները, զորս տեսնելը միայն փոքրաթիւ բախտաւորներուն վիճակուած է։»

«Քուրէնթուլ» քաղաքական կարեւոր օրաթերթը, ՓԱՈՒԼ ՍԹԻՐԲԵԱՆԻ ստորագրութեամբ, «Pro Armenia» խորագրին տակ կը գրէ.

«... Կազմակերպողները, որոնց համար ամէն գովասանք քիչ է, իրենց տրամադրութեան տակ ունենալով հանդերձ սահմանափակ նիւթական միջոցներ, կրցան այս բազմաչարչար ժողովուրդի հոգին ներկայացնել, որ աշխարհի խաղաղութեան համար զոհուեցաւ։ Ծանօթ են այն պայմանները, որոնց մէջ հիմը դրուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան ու բոլորը լաւ գիտեն թէ ինչպէս այս վերջինս, այս կամ այն կողմը գոհացնելու եւ միջազգային դրութիւնը ամրացնելու համար, անպաշտպան թողուց այս քաջարի եւ հին ժողովուրդը։ Այսպիսով հայ ազգը յանձնուեցաւ իր մահացու թշնամիին ձեռքը, որպէսզի կոտորէ զայն ու բնաջնջէ անոր մշակութային ստացուածքը։

«Անհա թէ ինչու կը կարծենք որ,— այն չափով զանէ ինչ չափով պէտք է շահագրգռէ մեզ եւ օտար ազգերու կեանքը, եւ այնքան ինչքան մենք մեզի եւրոպացիներ կը սեպենք,— այս ցուցահանդէսը ոչ միայն գեղապաշտ, այլ նաեւ խղճի խայթ ձեռնարկ մըն է։ Եւ որուն մենք ռումանացիներս պէտք է միանանք, հետեւելով Մեր մեծ գիտնական՝ Ն. Եորկայի օրինակին։

Եթէ Ռումանացի ըլլալը եւրոպացի ըլլալ կը նշանակէ, ապա ուրեմն մեր նուիրական պարտականութիւնն է յարգանքով ու խոնարհութեամբ ծռիլ հոն ցուցադրուած առարկաներուն վրան, զորս նուրբ եւ խորհրդաւոր ճաշակով օժտուած ազգ մը ստեղծած է։

«Իսկ մեզի համար դաս մը թող ըլլայ այս ցուցահանդէսը։ Թուցէ կազմակերպողները չմտածեցին ատոր, բայց ոչինչ աւելի լաւ ու ակնբախ չի խօսիր ի նպաստ Հայաստանին, քան այս ցուցահանդէսը, ուր առարկաները համոզելու դիտումով ցուցադրուած չեն, այլ միայն գեղապաշտ նպատակներով։

«Հզեկեան հարստութիւնը խոնարհութեամբ ցուցադրել, ահա ամենալաւ պաշտպանողականը։

«Այս կը սորվեցնէ մեզ հայ արուեստի ցուցահանդէսը։»

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԱՄԵՒՐՈՊԱ

Բ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՄԹԱՎԻՃԱԿԸ

Թէպէտ, վաղուց դադրած է պատերազմը, ըստ ձեւի, սակայն տակաւին հոգեբանական պատերազմական վիճակը դադարած չէ։ Իբրեւ մշտատեւ վտանգ, պատերազմի բոցերը կը սաւառնին Եւրոպայի գլխուն։

1919ի դաշնագիրները, յաղթող ու յաղթուած ժողովուրդներու միջեւ ցանած են պատերազմի սերմեր, կուտակած են ոխ ու ատելութիւն, զրկանք ու թշուառութիւն, տնտեսական տագնապ ու լեռնակուտակ պարտքեր։ Մէկ խօսքով համատարած քայքայում։

Պարտուած երկիրներու մէջ, վրէժխնդրութեան բնական զգացումը օրըստօրէ կը խորանայ իր թշուառութեան հետ, հանդէպ կուզանծայրայեղազգայինտարրեր, կը գրգռեն ժողովուրդը կը պահանջեն դաշնագրերու վերաքննութիւն, կը նստին ժողովուրդի դիւրավառ զգացումներուն վրայ եւ երկրի ճակատագիրը կը վարեն գլխապտոյտ գալարումներով։ Անոնք դրօշակակիրները կը ներկայանան կորսուած իրաւունքներու վերստացման ու ամբողջացման։ Որոշ գաղափարներու ժամանակաւոր յաղթանակը, թէպէտ մեղմած է այս տասնամեակի ընթացքին, վրէժխնդրութեան զգացումը, բայց հնոցը միշտ վառ է եւ մոխիր տաք՝ Գերմանիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ։

Խռովութեան աղբիւր է եւ պատերազմական որոմ, ազգային տոհմահարուած փոքրամասնութիւններու հարցը։ Երկուծայրայեղ քաղաքականութիւն է որ, կը գործադրուի անոնց նկատմամբ բիրտ ձուլում եւ բացարձակ ինքնավարութիւն։ Առաջինը իտալական մեթոտն է գործադրուածԹիրոլի մէջ, երկրորդը Եսթոնական՝ հանդէպ սլաւ և գերման փոքրամասնութիւններու։ Կան ուրիշ փոքրամասնութիւններ աւելի կամ պակաս որոշ կեցուածքով, ինչպէս Չեխոսլովաքիոյ Գերմանները, որոնք փարած են իրենց նոր հայրենիքին, բայց միշտ կը գուրգուրան եռապետութեան մը գաղափարին վրայ, պետ. մէկ ձեւի մէջ ներկայացնելով չեխոսլովաք եւ գերման տարրերը բոլորն ալ հաւասար իրաւունքներով։

Պալքաններու մէջ գործադրուեցաւ բոլորովին ուրիշ աննախընթաց ձեւ մը, ազգային փոքրամասնութիւններու վերաբերմամբ Լօզանի դաշնագրով նախատեսնուած։ Այդ փոխանակութեան ձեւն է։ Տաճկահայէն՝ Պուլկարները, Թրակիայէն Թուրքերը, իսկ Պոլսէն ալ՝ Յոյները փոխանակեցին իրարու ապրանք։ Սակայն չկարողացան լուծել Մակեդոնական ողբերգութիւնը։ Եւ սերպօպուլկար սահմանին վրայ, վտանգը դարձեալ կախուած մնաց։

Այստեղ, տեղն է կանգ առնել բոլորովին մէկ ուրիշ ծանրակշիռ խնդրի վրայ, որ պատերազմի անմիջական եւ արտառոց հետեւանքներէն մէկն է։ Դա հայ եւ ռուս գաղթականութեան խնդիրն է։

Հսկայ թիւ մը, անջատուած իր մայր հայրենիքէն անզօր ու անորոշ իրաւական հիմունքով մը, չգիտեր թէ ի՞նչ է ինքը։ Եւ փոքրամասնութիւն է տուեալ երկրի մէջ, ն'ւ չէ, ն'ւ հայրենիք ունի, ն'ւ չունի, ն'ւ ազգ է, ազգային մասնիկ, եւ չէ։ Փոշ կեանք մը ծովէ ծով երկնցած, որ հասցէ չունի։ Կատարեալ ցայմաթլոզ։

Վերջերս Ժորժ Կրոսման, Գերման մարդկային իրաւունքի ընկերակցութեան տնօրէնը անդրադառնալով այս խնդրին, հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւններն է ըրած La Volonté թերթի թղթակցին 1698 թիւին մէջ.

«Մարդկային հսկայ զանգուածը պոկուած իր երկրէն, մասնաւորապէս Ռուսաստանէն եւ Հայաստանէն, նետուած է Եւրոպա, Պալքանները եւ Ամերիկա։ Անոնք բացի իրենց կեանքի իրաւունքէն, ուրիշ ոչ մէկ իրաւունք ունին։ Նոյն ճակատագիրն ունին նաեւ այն փոքրամասնութիւնները, որոնք նորակազմ եւ ընդարձակուած պետութիւններուն չեն կրցած յարմարիլ։ Այս զանգուածի միակ տէրը, ըլլայ իրաւական թէ բարոյական, կը հանդիսանայ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Պետութիւններ կան, որ հող ալ դժուարութիւններ կը հանեն եւ յաճախ անոնց ճակատագիրը կախուած կ'ըլլայ ոգին մէջ»։ Անշուշտ, ասիկա ոչ նորութիւն է եւ ոչ ալ հարցի լուծում, որովհետեւ այս զանգուածը իր իրաւազուրկ վիճակին մէջ անգամ, տակաւին կարգ մը հաշիւներ կարող է խանգարել։

Այլ են պայմաններն ու պահանջներն Իտալիոյ, որ իր երկրի սահմանները նեղ կը տեսնէ իրեն համար եւ ռազմական Մուսոլինին, առանց դիւանագիտական թագնմտութեան, կը հնչեցնէ. «կա՛մ պիտի տարածուիմ, եւ կամ պիտի պայթիմ։»

Ամէն տարի, ահագին թիւով իտալական գաղթականութիւն կ'երթայ Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Գանատա։ Ամերիկայի դռները փակուած են, Գանատայի կլիման չի գար անոնց, կը մնայ Հարաւային Ամերիկան եւ Ֆրանսան։ Վերածնունդ Իտալիան թոյլ չտար, որ իր զաւակները երթան հեռաւոր երկիրներու մէջ լուծուելու։ Իր քթին տակն է Թունուզը։ Եւ Ֆրանսա չպիտի զիջի անոր։ Դարձեալ հաշուեյարդարը պիտի ըլլայ զէնքը։

Հունգարիան, որ պատուհաս մըն է Չեխոսլովաքիոյ գլխին, բնաւ լքած չէ մեծ Հունգարիոյ գաղափարը։ Կ'ուզէ վերստանալ իր կորսնցուցած գաւառները եւ միապետական բռունցքին տակ դնել Ռումէնները, Խրուաթներն ու Սլովաքները։

Աւստրիան՝ իր Anschluss-ով, Ռուսաստանը՝ իր Պեսարապիայով, Լիթուանիան՝ իր Վիլնայով, Լեհաստան՝ իր Կորիտորով եւ ուրիշ բազմաթիւ հարցեր, որ ճեղքած են Եւրոպան եւ դրած՝ պայթուցիկ դրութեան մը առջեւ։

Ի՞նչ միջոցներ են նախատեսուած այս տասնամեակին մէջ։

Առայժմ, հրապարակի վրայ երեք միջոց կայ միայն.

Ա.— Ազգերու Դաշնակցութիւն։

Բ.— Լոքառնոյի դաշնագիր։

Գ.— Պրիան Քէլլոկ դաշինք։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը թէպէտ չընդգրկեր բոլոր ազգերը, բայց եւրոպական ժողովուրդները գրեթէ բոլորն ալ ընդունած է իր ծոցին մէջ։ Շատեր թերահաւատ էին թէ չպիտի ապրի։ Եւ սակայն ապրեցաւ։ Շատեր կը կարծէին, որ հսկայ դեր պիտի խաղայ ազգերու փոխ-յարաբերութեան մէջ,

Եւ սակայն չկրցաւ ընել[…] նայն դէպս, Ազգերու Դ[…] ցութիւնը է՛, ինչ որ է, իրաւարար եւ բարոյակ[…] ունեցող միջազգային […] Այսպէս թէ այնպէս, […] կարգ մը կնճռոտ խնդ[…] ինչպէս Սիլէզիոյ, Սառ[…] միրի, Վիլնայի եւ յու[…] կար կնճիռները։ Ծան[…] հարցերուն չի կարողաց[…] տենալ, որովհետեւ ըստ […] յութեան օրէնքներուն, […] ժեշտ է ապահովել մաս[…] պետութիւններու միաձ[…] թիւնը։ Ինչ որ անկարելի […]

Լոքարնոյի դաշնագի[…] ձեւալ կիսամիջոց մըն է, հետեւ բաւական չէ […] Արեւմտեան Լոքարնո […] պէտք է ստեղծել նաեւ […] եան Լոքարնօ մը, իբր[…] մապարփակ իրաւարար […] մը։

Պրիան Քէլլոկ դաշինք[…] ու շռնդալից է իր ար[…] ձեւին մէջ, որովհետեւ […] բազմը օրէնքէ դուրս կը[…] կէ, սակայն ասիկա հա[…] priori լուծում է, յենու[…] րոյական ուժերու վրայ։ […] հոն է, թէ ինչպէ՛ս կա[…] անհետացնել պատերազմի […] ճառնները, որոնց տողանց[…] տարեցինք քիչ առաջ։

Ահա թէ ինչո՞ւ այս […] նախերգանքն են միջ[…] այն մեծ հաստատութեան […] պիտի կոչուի Եւրոպայի […] եալ Նահանգներ։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ[…]

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ[…] ՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ԹՈՒՐ[…] ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ[…]

Փարիզի մէջ հրատա[…] Թուրք ընդդիմադիրնե[…] կանին՝ La République née-ի մէջ, Թուրքիոյ ներքին նախարար եւ […] տնօրէն Մէհմէտ Ալի, […] Թուրք բախումներուն […] Թուրքիոյ կացութիւնը […] կայացնէ հետեւեալ կեր[…]

Լոնտոնի «Թայմզ»ը[…] լի Թէլէկրաֆ»ը ինչպէս[…] եւրոպական մամուլին մ[…] մը, Քիւրտերու արշաւը[…] նուցանէին Արարատի […] դէպի Թրքական Հողա[…] Արարատեան շրջանին մ[…] մէկ քանի շաբաթներ ա[…] այդ տեղեկատուութիւն[…] եւ վերջին շաբթուան Թ[…] մամուլին լեզուին, յա[…] կը հասկցուի թէ յունիս[…] 19ի բախումները՝ Քիւրտ[…] քէմալական զօրախումբ[…] չեւ, նպաստաւոր չեն եղ[…] վերջիններուն։ Նոյնիսկ, […] ձայն կարգ մը թերթեր[…] ղեկատուութեանց, Թուրք[…] րած են օդանաւեր, զին[…] ռազմական նիւթեղէն[…] փեսներ։ Մինչեւ անգամ, […] յական մաս մը զօրքեր […] եղած եւ միացած են […] ուժերուն։

Քէմալականկառավար[…] կողմէ պարսիկ կառավար[…] կատարուած դիմումը՝ […] ցնելու համար քրտական […] զսպումին, ու պարսկաս[…] ժումը, կը մատնեն […] վախերը։

Ցաւակնութիւնը չու[…] շակութիւններ ընելու կա[…] մասին, որուն հ[…]ւքը, շատ[…] պիտի գան հաստատելու […] քական եւ զինուորական […] րը պիտի գոհանանք հա[…] թիւնները գծելով այնպէ[…] պէս որ կը ներկայանան[…] քին եւ ներքին քաղաք[…] սակէտներով եւ ընթերց[…] տի ձգենք եզրակացութ[…] լու հոգը։

Արտաքին քաղաք[…] թեան տեսակէտով, այս […] րուն մէջ դիտելի է […]

...ղաքականութեան գործունէու...
...ւնը եւ անգլիական քաղաքա...
...նութեան կրաւորականութիւնը,
...ուքը դէմ առ դէմ մերձաւոր
...եւելքի շրջաններուն մէջ։ Քէ...
...ալական Թուրքիան եւ Րիզա
...նի Պարսկաստանը մօտորակ...
...ն ու խաղալիքներն են այս
...քու պետութեանց։

Ռուսիա կ'ուզէ խորհրդայնա...
...ել պարսկական Ատրպատականը
կ'ուզէ չարչրկել, յոգնեցնել
...գլիական իշխանութիւնը Մու...
...լի եւ Միջագետի սահման...
...րուն մէջ։ Մուսթաֆա Քէմալ
...ւզէ Ռուսիոյ հաշւոյն հօգալ
...յդ ձեռնարկին ծախքերը՝ այն
...քովրքիւրտ յեղափոխութեան
...մէ պարսկական Ատրպատա...
...նը նուաճուելէ յետոյ, քրտա...
...թեան անկախութեան մը վտանգը
...ն Թրքական սահմաններէն կը փո...
...դրուի պարսկական Ատրպատա...
...նիս՝ ի վնաս Պարսկաստանի եւ
...իղլիոյ։

Որոշապէս, այս մտադրու...
...եամբ էր որ Արարատեան շրջա...
...քիւրտ ցեղախումբերն ու հրո...
...խումբերը զինուեցան եւ եր...
...որէն պատրաստուեցան Մուս...
...աֆա Քէմալի կողմէն իսկ։ Բայց
...ուրքիոյ հարաւ-արեւելեաննա...
...անգներու քիւրտերուն դէմ
...րծուած՝ հարստահարական եւ
...րայի քաղաքականութիւնն էր
...տճառը, որ հիւսիսի քիւրտերը
...ւղղորդեցին իրենց զէնքերը
...րձնել անոր դէմ իսկ, որմէ
...տացեր էին զանոնք՝ ընդդէմ
...արսկական Ատրպատականի։

Եւ հիմա, առանց Ռուսերուն
...մ Անգլիացիներուն կողմը բռ...
...նելու, այլ պարզապէս նկատի ու...
...նենալով մեր երկրին (Թուրքիոյ)
...երագոյն շահերը, դիտենք ներ...
...ին իրադարձութիւնները եւ Էն...
...կէրիի բռնաւորին քաղաքակա...
...ութիւնը՝ հանդէպ քիւրտերուն։

Համաձայն քէմալականնե...
...ու պատրաստած վիճակագրու...
...եան, եթէ արդի Թուրքիոյ բնակ...
...ութիւնը 14 միլիոն է, պէտք է
...նդունիլ թէ այդ բնակչութեան
...5 առ 100ը քիւրտերը կը կազ...
...են։ Շնորհիւ արդի ղեկավարնե...
...ու մոլեռանդութեան եւ տգի...
...ութեան, եւ հակառակ իրենց
...յտարարած ժողովրդավար եւ
...նրապետական սկզբունքներուն,
...ազերը, Չերքեզները, քիւրտերը,
...րաբներն են որ կը հալածուին,
...նչպէս Իթթիհատականներու օ...
...ով, կը հալածուէին ոչ-իսլամ ցե...
...րը։ Իսր թէ ազգ. պաշտպանու...
...եան նկատումներով, ոստիկա...
...կան մասնաւոր պաշտօնա...
...ուններ եւ կազմակերպութիւն...
...ր հաստատուած են հսկողու...
...թեան եւ հալածանքի ենթարկե...
...լու համար բոլոր ցեղերը, զանոնք
զրկելու իրենց իրաւունքներէն,
որպէսզի այդ շրջաններու մէջ
շարունակէ պաշարման վիճակ մը
որ կը տեւէ 5 տարիէ ի վեր։ Հա...
րիւրաւոր ընտանիքներ կ'աքսոր...
ուին. շատ տեղերու մէջ սեփակա...
նութեան իրաւունքը ջնջուած է
եւ այս կարեւոր փոքրամասնու...
թիւնը, հազիւ 1-2 ներկայացու...
ցիչ կուտայ Ազգային մեծ ժողո...
վին որ կը բաղկանայ 400 ան...
դամներէ։ Քէմալական զօրքերու
ձեռքն ինկած բազմաթիւ գիւղեր
քարուքանդ եղան եւ միայն ա...
նոնք կրցան փրկել իրենց կեանքը,
որոնք լեռ ապաստանեցան։

Աչքի տակ ունինք կառավա...
րիչներու եւ քէմալական բանակ...
ներու կողմէ կատարուած վայրա...
գութեանց հաշուեկշիռը։ Եթէ
զանոնք հրատարակութեան տայի,
հարազատ հոյրենասէրներն ու
քաղաքակիրթ աշխարհը պիտի
պժգային։

Հինգ տարիէ ի վեր արձանա...
գրուած բոլոր յեղափոխական
շարժումները կը ծագին այն հա...
լածանքներէն, զորս քէմալական...
ները կը գործեն՝ էապէս աւանդա...
պաշտ, ազնիւ եւ կորովի խառ...
նուածքի տէր, այս երիտասարդ
ցեղին վրայ։

Այսօր, վէճ բացուած է այս
ցեղին եւ քէմալական Թուրքիոյ
միջեւ, այնքան որ, ամէն օր,
հարիւրաւոր անձեր կը կոտորուին
երկու կողմերէն։

Եթէ գործը հասած է այս
աստիճանին, ի՞նչպէս կ'ուզեն որ
Արարատի քիւրտերը իրենց զէն...
քերը չդարձնեն անոնց դէմ իսկ,
որոնք նախապէս զիրենք զիներ
էին։

Այս պատճառով է որ, համա...
ձայն մեր առած տեղեկութիւն...
ներուն, Յունիս 1էն սկսած շար...
ժումը մեծ համեմատութիւններ
կ'առնէ եւ հարաւէն կը տարածուի
Արեւելք։ Ճէլալի ցեղախումբե...
րուն կողմէ վառուած կրակը տա...
րածուած է Պիթլիսի Հասանան,
Ջիլանի եւ Մալազկերտի Հայտա...
րանլը ցեղախումբերուն մէջ՝
Թուրք ուժեղ ցեղախումբի մը
պետը Օսման աղա միացած է
անոնց։ Նախատեսելի է ուրեմն որ
շատ չանցած, Տէրսիմի լեռնական...
ներն ալ ոտքի ելլեն եւ շարժումը
հասնի Խարբերդի դաշտը։

Վերջին պահուն, թերթերը կը
խօսին շարժումին վերջնական զսպ...
պումին մասին։ Բայց, պիտի
ըսենք թէ քանի բռնապետութիւ...
նը կը գործէ Թուրքիոյ մէջ, այդ
զսպումները պիտի ըլլան վաղան...
ցուկ։

ՄԻՀՄԷՏ ԱԼԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կ'ԱՐԹՆՆԱ՞Ն

«Խորհրդ. Հայաստան» (8 յուլիս) խմբագրականի մը մէջ կը քննէ «Լէնինեան ազգային քաղաքականութեան» հարցը եւ կ'ըսէ թէ Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն ցոյց տուաւ ազգային ձգտումներ, այդ պատճառով հեռացուեցաւ իր դիրքէն անմիջապէս։

Մեր կոմունիստները ժամանակ մը այնքան բարկ քացախ էին, որ, վախ կար, քացախին կուժն իսկ ճաթեցնէին։ Ի վերջոյ շատեր յուսախաբ եղան, եւ կուսակցութեան մէջ երեւցան զանազան գունաւորումներ։ Այսօր կը խեղդուին յուսախաբներուն բոլոր արտայայտութիւնները։ Եւ սակայն կարմիր ցարիսմը դեռ շատե՜ր պիտի միացնէ դժգոհներու բանակին։

ԳՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Պրոլետ Գրողներու Միութիւնը հրատարակութեան տուաւ «բանաձեւ» մը, որ ընդունուած է իր վերջին մէկ ընդհ. ժողովին մէջ։ Այդ «բանաձեւը» կ'ըսէ.

1.— Պրոլետարական գրականութիւնը հոս կը մնայ երկրին յառաջդիմութեան գիծէն։ Ուստի անհրաժեշտ կը համարի աշխատիլ որ բարձրանայ ստեղծագործութեանց որակը, պայքարելով ազգայնական գանկութիւններու դէմ։

2.— Գրականդիրքերուսլբչունի կարող քննադատ մը, այդ պատճառով կատարուած են շարք մը սխալներ (միեւնոյն հեղինակին մասին երկու կարծիք, պերեվերզեւիսմին ծաւալումը, եւայլն)։

3.— Նոր քննադատներ պատրաստելու մասին ոչ մէկ ճիգ ցոյց տրուած է։

4.— Պրոլետ գրողներու շարժումը թիրի տեսնելու ձգտում մը կայ շատերու մէջ։

5 — Ստեղծուած են զանազան խմբակցութիւններ («թայֆաբազութիւն»)։

6.— Կապ չէ պահուած բանուորական զանգուածներու հետ։

ԳՐԱՆԻՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ապրիլ ամսուն վերջացաւ Հայաստանի գրանիտի հարուստ հանքերը շահագործելու նպատակով անհրաժեշտ նկատուած շինարարութիւնը։ Կառուցուած մեծ գործարանը, ուր տեղաւորած են 14 մեքենաներ, որոնք քար կը ջարդեն, ինչպէս նաեւ զանազան մասնագիտական մեքենաներ։ Այս ամենուն համար ծախսուեցաւ 95,000 րուբլի։ Վերջացած է նաեւ երկաթուղիին փապուղին, որ մէկ եւ քառորդ քիլոմեդր երկարութիւն ունի։ Վերջացած են նոյնպէս 2 բնակարաններու շինութիւնները։

Եւ սակայն այս աւարտած շէնքերը ունին թերութիւններ։ Գործարանը կառուցուած է անյարմար տեղ մը, ամէն վայրկեան ենթակայ է վտանգի՝ երբ քարհանքը փլի։ Բնակարանները շինուած են գործարանէն կէս քիլոմեթր հեռու. անյարմար վայր մը։ Երկաթուղիին փապուղիին գիծին վրայ անընդհատ ջուր կը վազէ։

Շատ են թերութիւնները նաեւ աշխատանքի մէջ։

Ծրագրուած էր արտադրել 450,000 գրանիդ, մինչդեռ իրականին մէջ արտադրուած է 75,000 գրանիդ։ Բանուորներուն մէջ կը պակսին արհեստաւորները։ 273 բանուորներէն միայն 22ը կը հասկնայ արհեստէն։ Գործարանին կառավարիչները յաճախակի կը փոխուին և գործը եւս կը տուժէ։ Ութը ամսուան մէջ փոխուած են հինգ կառավարիչ։ Բանուորները եւս բանթող կը կատարեն շարունակաբար։

ՉԵԿԻՍՏ ԽՄԲԱԿ ՄԸ ԴԷՊԻ ՖՐԱՆՍԱ

Ռուսական թերթ մը կ'իմանայ թէ անցեալ շաբթու Պերլին հասած է բոլշեւիկ երկրաչափներու, մասնագէտներու եւ ուսանողներու խմբակ մը, որ դէպի Ֆրանսա մեկնելու համար, արտօնութեան կը սպասէ։

Ռուս թերթը կը հաւաստէ թէ անոնք, իրականին մէջ, Չեկայի մարդիկն են, որոնք հրահանգ ստացած են մեկնելու Փարիզ, մասնաւոր եւ գաղտնի պաշտօնով մը։ Խումբին գլուխը կը գտնուի յայտնի չեկիստ մը, Պոզոլովսկի, որ շատ կարեւոր դեր մը ունի Մոսկուայի կեդրոնական կէփէուին մէջ։ Ռուսական թերթը կ'ենթադրէ որ անոնք Փարիզ կուգան հաշուեյարդարի ենթարկելու կարգ մը հակաբոլշեւիկներ, մասնաւորաբար Պեսետովսկին եւ Հայազգի Աղաբեկովը։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԿԻՆԵՐԸ ԽՄԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Ամերիկեան շրջանակներու շատ ծանօթ կին մը, որ գլուխն անցած է ըմպելիներն արգիլող օրէնքին դէմ պայքարին, կը յայտնէ թէ Ամերիկուհիները չափազանց դժգոհ են այդ օրէնքէն եւ թէ 12 ամսուան մէջ, 175,000 կիներ արձանագրուած են այն խմբակցութեան, որ ինքն իսկ կազմակերպած է, մաքառելու համար այդ օրէնքին դէմ։

Եթէ, կը յայտնէ դարձեալ տիկինը, սկիզբները, Ամերիկուհիները ի նպաստ շուրժեցան ոգելից ըմպելին արգիլող օրէնքին, պատճառն այն էր որ կը յուսային թէ այդ կերպով պիտի բարւոքի ընտանեկան եւ ամուսնական կեանքը։ Բայց փորձը ցոյց տուաւ թէ սխալած են։ Հոն ուր նախապէս արտօնուած մէկ սրճարան կար, անոր փակումէն յետոյ չորս գաղտնի սրճարաններ բացուեցան։ Արգելքը իրականին մէջ գոյութիւն չունի ուրեմն, փաստը այն է որ պետական բանտերը լեցնող անձերու հարիւրին 30ը մեղադրուած են ոգելից ըմպելիի արգելքին դէմ գործելու յանցանքով։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Իտալիոյ վերջին աղէտը նորէն օրակարգի վրայ կը դնէ երկրաշարժի հարցը։

Յիշենք այս առթիւ թէ, աշխարհի զանազան կէտերուն վրայ հաստատուած 325 երկրաշարժային կայաններ, ամէն տարի միջին թիւով կ'արձանագրեն 30,000 ցնցումներ։ Ասոնց 30ը միայն սաստիկ են՝ քանդելու աստիճան։

Հինգերորդ դարէն սկսեալ մինչեւ 1898, արձանագրուած են 222 մեծ երկրաշարժներ։

Ամէնէն մեծ երկրաշարժներէն յիշատակելի կը մնան 526ին պատահածը, որ Միջերկրականի ծովեզրը հարուածեց եւ 2 հարիւր հազար մարդերու կեանքը խլեց։ 1820ին, Չինաստանի մէջ կորսուեցան 200,000 անձեր եւս, իսկ 1893ին, Հնդկաստանի մէջ, երկրաշարժի զոհ գացին 150,000 անձեր։ 1868ին եւ 1906ին Սան Ֆրանչիսկօ երկու անգամ մասամբ կործանեցաւ, իսկ Լեմա քաղաքը (Փերու) տասն անգամ կործանած է 400 տարուան մէջ։ 1908ի դեկտեմբերին, Սիկիլիոյ մէջ զոհ գացին 100,000. Մեսինայի մէջ 80,000, իսկ Ռէճճիոյի մէջ 20,000 անձեր։

1902ին եւ 1907ին, Ճափոնի մէջ տեղի ունեցած են տարեկան մօտ 1600 ցնցումներ։ 1703ին, Ճափոն երկրաշարժի զոհ տուաւ 200,000, իսկ 1854ին 100,000 անձեր։ Մեծ երկրաշարժ մը կրեց նաեւ 1904ին Մարթինիք, ուր մեռան 40,000 բնակիչները։

ՀԱՐԻՒՐ ՄԻԼԻՈՆ

Անգլիոյ գործազուրկներուն համար, կառավարութիւնը նպաստ կուտայ տարեկան հարիւր միլիոն ոսկի, ինչպէս ցոյց կուտայ անգլիանան վիճակագրութիւն մը։ Այժմ արդէն օրական նպաստ կը տրուի երկու հարիւր քսան հազար հինգ հարիւր ոսկի։

ՕՐ. ՖՐԱՆՍ ՕՍԷՅԱ
ԵՒ
ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
Փարիզ 20 Յուլիս 1930

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ԴՊՐՈՑԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտօ Սէն Լուիի Հոգաբարձութիւնս 11 ամիս պաշտօնավարելէ յետոյ պարտք կը զգայ հրապարակաւ երկու խօսք ուղղելու իր շրջանի ծնողներուն։

Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայքի հայ աշխատաւորութեան զոհաբերութեամբը, Հոգաբարձութիւնս, կրցաւ հայ դպրոցին կապել 220 երկսեռ աշակերտներ, հակառակ մէկ երկու անհատներու թունաւոր գրգռութիւններուն։

Մեր տարեշրջանը սկսաւ, գրեթէ վհատեցուցիչ կացութեան մէջ, սկզբնական տարեշրջանին։ Որովհետեւ շէնքը ոչ դպրոցի յարմարութիւնը ունէր, ոչ նստարան, ոչ գրասեղան եւ ոչ ալ մէկ սանթիմ։ Բայց չվհատեցանք վստահ ըլլալով Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայքի հայ աշխատաւոր զանգուածին զոհաբեր ոգիին, դէպի «կրթական գործը» եւ հայ դպրոցը անոր հոգածութեան ու գուրգուրանքին։

Նախ պէտք է ըսել որ Հոգաբարձութիւնս ալ նկատի ունենալով ծնողներու նիւթական ծանրաբեռ վիճակը, ամսաթոշակ, որոշեցինք միմիայն 13 ֆրանք, ունենալով մէկտեղ 50 աշակերտ բոլորովին ձրի եւ մաս մըն ալ կիսաթոշակով։ Այս պայմաններով ունեցանք 29,833 ֆրանք 45 սանթիմ մուտք եւ 29436 ֆր. 25 ս. ելք։

Այս առթիւ, կուգանք հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայի բոլոր հայ հասարակութեան, ինչպէս նաեւ ուսուցչական կազմին։ Վստահ ենք որ գալիք շրջանի համար եւս քաղաքական թէ այլ հոսանքներ ջերմ սիրով եւ համերաշխաբար կ'աշխատին, յանուն նոր սերունդի դաստիարակութեան։

Պուլվար Օտտոյի եւ Սէն Լուի
Հոգաբարձութիւն

Ծանօթ.— Պուլվար Օտտոյի քան Միրապոյի եւ Լավիստի հայաբնակիչներուն կը հաղորդենք թէ Թաղիս քահանան Տէր Գալուստ Մովսէսեան պաշտօնանկ ըլլալով, անոր յաջորդած է Տէր Շահէ Աբէլեան, որուն պէտք է դիմել եկեղեցական որեւէ խնդրոյ համար։

ՍՈՎԻԷԹ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

Պէտք էր ամէն բանէ աւելի ...նայել ականջին որ ամենասիրե...բանն է։ Վերան անոր տեղ քի...մ'իաբանութեան համալսարանին ...եւ Սաքընթացքներուն հետեւեցաւ։ Զենա Լէֆշիցը եւ Վարդան ...Աբրամեանցը միասին պիտի ...ասնակցէին երաժշտական երե...ութին, բայց Զենան չեկաւ։ Շատ ...ուշ ատեն գիտցուեցաւ որ կրկնա...կօշիկ չունէր, ոչ ալ հանրակառքի ...համար դրամ։ Սանտուիչի իր բաժինը ...տրուեցաւ յաջորդ օրը համալսարա...ն մէջ։ Վարդանը վերջինն էր ...խօսողներուն։

—Ինչպէս որ վայել է արուեստագէտի մը, ըսաւ Ռօզանքրանց ...կարգութեամբ, ի՞նչ տեսակ երգեր պիտի ըլլար եթէ ուշ չի մնար երգահանդէսին։»

Երբ ան եկաւ, բոլորս (10 հոգի էինք) դուրս վազեցինք սրահին մէջ զինքը դիմաւորելու։ Այս բանը անհանգիստ ըրաւ Աբրահամեանցը։ Անոր շփոթութիւնը պէտք չէր վերագրել այն մեծ ընդունելութեան որ եղաւ իրեն, այլ բոլորովին ուրիշ պատճառի մը։ Ոչ միայն վիզը, այլ երեսը եւ ամբողջ գլուխը ծածկուած էր իւղոտ հին շալի պէս ծուէնի մը մէջ։

— Զայնիդ հոգ կը տանիս, սիրելի Վարդան, խնդաց Մարուչիա Չինարովան՝ իսկապէս գովելի է։

— Ոչ շատ, գոռաց Վարդանը, գլխուս է որ հոգ կը տանիմ. գըլխարկ չունիմ, եւ դուրսը կը ձիւնէ տեսակ մը վրէժխնդրութեամբ։

Վերարկու ալ չունէր, բայց այս իրողութիւնը զարմանք չպատճառեց։ Այս օրերուն ո՞վ վերարկու ունի։

Ժամ մը յետոյ Վարդան Աբրահամեանց երգեց։ Եւ ինչպէ՜ս երգեց։ Շալիաբինի ցանկէն երգեց։ Երգեց «Ֆաուստ»էն Մէֆիսթօի երգը։ Ա՜խ, ինչպէ՜ս երգեց։ Երգիչ մը, որ գդակ մը ունի, ինչպէ՞ս կրնայ երգել «Ոսկեայ Հորթ»ը այնպէս ինչպէս Վարդանը ըրաւ... Երբէ՜ք։ Ոչ իսկ եթէ հազար անգամ ալ «Ժողովուրդին արուեստագէտը» ըլլայ։

Պուշկինի «Մարգարէն» երգելէ յետոյ, Մարուչիա Չինարովան յանկարծ աթոռէն վեր ցատկեց, դէպի Վարդանը վազեց, ձեռքերը բռնեց եւ համբոյրներով ծածկեց, յետոյ փղձկեցաւ։ Մարուչիան նոր կօշիկներ ունի հիմա, եւ մետաքս գուլպայ, նոր եւ սուղ, (զոյգը մօտ երկու ռուպլի արժողութեամբ)։

Զղային նոպայէ բռնուեցաւ, դժուարութեամբ հանդարտեցաւ. բայց երեկոյթին մնացեալ մասին թշուառութեան պատկերն էր։ Խե՜ղճ Մարուչիա։ Կարծեմ հիմա ինքզինք աւելի գէշ կը զգայ քան ամիս մը առաջ երբ գիշեր մը իմ մօտս մնաց։

Նուագահանդէսը ուշ ատեն վերջացաւ։ Երբ հիւրերը տուն երթալ սկսան, ծերուկ Ռօզանքրանցը, կարմիր խեչափառի մը նման, եւ ջղայնացած իր ամառնային սուր գագաթով գդակէն, դուրս եկաւ, գդակը Աբրահամեանցին նուիրեց, անկապ կերպով ըսելով.

— Մէկ արուեստագէտին կողմէ միւսին... Աստուծոյ սիրոյն... Պատիւն ըրէք ինծի... Ես ատոր երբեք պէտք չունիմ... Արուեստագէտի պէս, կը հասկնա՞ք... Նախկին արուեստագէտ մը...։

Աբրահամեանց ընդունեց գըդակը։

— Հիմա գրեթէ Շալիաբինի նման եմ, ըսաւ շփոթութենէն կարմրելով. Շալիաբինի նման, երբ յեղափոխութեան առաջին տարիներուն, ալիւրի փոխարէն կ'երգէր՝ ես գլխարկով. միեւնոյն հաշիւն է — տեսակի վճարում։

*
* *

Քօսթիա կավրիքովէն նամակ մը ստացայ։ Երեք շաբաթէ ի վեր հիւանդանոցը պառկած է, գէշ թոքատապէ կը տառապի։ Այսպէս կը գրէ ինծի.

«Նատիա, արեւս,

«Քանի որ դուն միակ բարեկամուհիս ես, այս քաղաքին մէջ ոչ ոք ունիմ. ոչ ուրիշ լաւ բարեկամներ, ոչ իսկ շուն մը որ լզէր շրթունքս եւ քիթս, կամ շարժէր պոչը ինծի հանդէպ լաւ տրամադրուած ըլլալը ցոյց տալու, քեզի կը գրեմ, իմ խնդրանքներովս քեզի նեղութիւն տալու։

Առաջին խնդիրքս սա է, սիրելի բարեկամ, Նատիա, ինծի խնձոր մը գնէ։ Անթօնովքայի, մեծ կարմրաթուշ խնձոր մը որ թեթեւօրէն սառած ըլլայ։ Ատոնք ամենահամեղներն են, երբ կակուղցուին, կը կակուղնան եւ դիւրութեամբ կը փշրուին։ Երկուքը 3 փարթհինկ կ'արժէ, ինծի երկու հատ գնէ։ Մէկը կեր եւ պիտի հասկնաս թէ ինչպէս պտուղը կը ծանչնամ։ Որկրամոլ մըն եմ ի վերջոյ եւ կեանքի հանգստաւէտութիւնը եւ գեղեցկութիւնը կը սիրեմ։

Ուրիշ բան մըն ալ կ'ուզէի հարցնել, Նատիա։ Ըսէ ինծի թէ վերջին անգամ ո՞վ կը դասախօսէր եւ ի՞նչ նիւթի մասին։ Եթէ կրնաս դասախօսութիւններդ նամակիդ մէջ դիր։ Կը նօթագրես, չէ՞։ Եթէ մեռնիմ բան չկայ, բայց եթէ լաւանամ, ատոնք ինծի օգտակար պիտի ըլլան։ Խնձորը եւ դասախօսութիւնները վարի յարկը ձգէ, ինծի կուտան անոնք։

Թարգմ. Մ. Մ.

կանոնաւոր կերպով, առատ ուտեստ կը բաշխուի աղէտեալներուն: Շատ վայրերու մէջ, հացի փուռերը կը գործեն կանոնաւոր, շնորհիւ Թափուած ջանքերուն, եւ դեղագործական բազմաթիւ կայաններ հաստատած են, եւ մինչեւ այս իրիկուն, կարելի պիտի ըլլայ, վիրաւորներու վերջին խումբն ալ պատսպարել հիւանդանոցներու մէջ:

Կանտի պայման կը դնէ

Փունայի բանտին մէջ, իրեն հետ բանակցութեան մտնող հնդիկ երկու պետերուն Կանտի յայտնեց Թէ, Լոնտոնի մէջ հոկտեմբերին գումարելի խորհրդաժողովին որպէս զի ինքն ալ մասնակցի, Հնդկաստանի փոխարքան պէտք է ապահովէ Թէ հնդիկ ազգային կուսակցութեան պահանջները վիճաբանութեան պիտի դրուին հոն:

Կանտի պայման դրած է որ իր ձերբակալումէն առաջ, իր կողմէ Հնդկաստանի փոխարքային առաջարկուած չորս նախապայմանները գոհացում ստանան, այսինքն՝ 1.— Լոնտոնի խորհրդաժողովին նպատակը պէտք է ըլլայ մշակել սահմանադրութիւն մը, որ Հնդկաստանի անկախութիւնը ճանչնայ: 2.— Աղի տուրքը պէտք է ջնջուի, ոգելից ըմպելիներն ու օտար հիւսկեղէններու և կտաւներու մուտքը պէտք է արգիլուի: 3.— Անմիջապէս որ քաղացիական անհնազանդութեան պայքարի դադրի, քաղաքական յանցաւորները պէտք է ներման արժանանան: 4.— Մայիսին կատարուած բողոքի ցոյցէն առաջ, Կանտի փոխարքային ուղղուած նամակով մը, կարգ մը պայմաններ էր դրեր, որոնք պէտք է վճճի նիւԹ դառնան հետագային:

Դեռ յայտնի չէ Թէ հնդիկ յեղափոխականները պիտի դադրեցնե՞ն քաղաքացիական անհնազանդութեան շարժումը: Պաբագան պիտի ճշդուի հնդիկ երկու պետերուն Նեհրուի հետ տեսակցութենէն յետոյ:

Հնդկուհիներու նոր ցոյցը

Վերջերս, կառավարութիւնը որոշեր էր ձերբակալել եւ դատի յանձնել այն Հնդկուհիները, որոնք ցոյցերու մասնակցեր էին: Այս որոշման դէմ բողոքելու համար, Պոմպէյի մէջ, Հնդկուհիները կազմակերպեցին մեծ ցոյց մը: Իգական Թափորը երեկոյեան ժամը 5էն մինչեւ կէս գիշերուան 2ը փողոցներն աղմկեց յեղափոխական կանչերով եւ ի վերջոյ, քարերով յարձակեցաւ ոստիկանութեան վրայ: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

Ընկ. ապահովագրութեանց դէմ

Ընկ. ապահովագրութեանց օրէնքին դէմ, դժգոհութիւնները հետզհետէ կը սաստկանան ֆրանսայի ճարտարարուեստական գլխաւոր կեդրոններուն մէջ եւ արդէն, Լիլի մէջ, լուրջ ու վտանգաւոր բնոյԹ ստացած են: Հիւսկեղէնի սէնդիկաներու պատգամաւորները 450 հոգի, Լիլի մէջ ժողով գումարեցին եւ ընդհանուր գործադուլի որոշում տուին, այնպէս որ միայն այդ շրջանին մէջ, բանԹողներու Թիւը այսօր կը հասնի 60,000ի:

Իսկ Ռուէնի մէջ, վախ կայ որ ծանր խռովութիւններ պատահին: Կիրակի օր, ոստիկանութեան եւ հանրապետական պահակներու ուժեղ ջոկատներ գրաւեր էին քաղքին գլխաւոր կէտերը: Հակառակ խիստ արգելքին գործաւորները մեծ ցոյց մը կատարեցին. Թափորը գրաւեց Քաղաքապետութեան հրապարակը, հրմշտկելով ու ետ մղելով ոստիկանական ուժերը: Քաղքին ուրիշ մէկ կէտին վրայ, ցուցարարները պատնէշներ կանգնեցին եւ քար տեղացուցին ոստիկաններուն վրայ, որոնք ստիպուեցան յարձակում գործել: Ոստիկան մը վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն: Ցուցարարներէն 3 հոգի վիրաւորուած են: 30 անձեր ձերբակալուեցան:

65 անիշխանականներ ձերբակալուած

Ոստիկանութիւնը լուր էր առեր Թէ Փարիզի շրջանին մէջ, անիշխանականները յաճախակի հանդիպումներ կ'ունենան, եւ որոշումներ կուտան Սպանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ անիշխանական գործունէութեան մասին:

Նման հաւաքոյԹ մը կազմակերպեր էին կիրակի օր, Վէնսէնի մէջ. Սէնի եզերքը, գլխաւոր նպատակ ունենալով Սպանիա ղրկել անձեր, որոնք պիտի գործէին կառավարութեան դէմ: Հարիւր անիշխանականներ հաւաքած էին, երբ ինքնաշարժերով հոն փոխադրուած բազմաԹիւ ոստիկաններ պաշարեցին անիշխանականները, որոնցմէ կրցան ձերբակալել ու բանտ փոխադրել 65 հոգի:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Թերթ մը կը գրէ Թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը դէմ չպիտի ըլլայ Հունգարիոյ մէջ Հապսպուրկներու գահակալութեան, պայմանաւ որ, ա) ատով, Հունգարիոյ խաղաղութիւնը չվրդովի, բ) Հունգարիա եւ Աւստրիա չմիանան արքայական նոյն մականին տակ, գ) Հապսպուրկներու գահակալութիւնը արժանանայ շահագրգռուած ժողովուրդներու հաւանութեան.

ՊՈՂՊԱՏԵԱՑ Սաղաւարտները որոնց դէմ դրուած արգելքը վերցաւ շնորհիւ Հինտէնպուրկի միջամտութեան, կիրակի օր վէսթֆալիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ կատարեցին ցոյցեր, որոնք կրնան ծանր հետեւանքներ ունենալ. Բոխումի մէջ, ընկերակցութեան փոխ-նախագահը ճառ մը կարդաց, որով կը յայտնէ Թէ յառաջիկայ ընտրութիւններուն միայն պէտք է շահին անոնք, որ դէմ են Եընգի ծրագրին գործադրութեան:

ԿԱՐԿՈՒՏԻ բուռն մրրիկ մը քանդեց Էնտիրնիի մէջ, Սէլիմիէյի եւ ուրիշ մզկիԹներու մինարէները: ԲազմաԹիւ տուներ քանդուեցան: Հեռագրական ու հեռաձայնական հաղորդակցութիւնները դադրած են: Մարդու կորուստ չկայ:

ՍԵՐՊԵՐԸ կը տօնեն Գարա Գէորգի յիշատակը, իբր հիմնադիր արքայական տան եւ իբր փրկիչ սերպ ժողովուրդին.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կ'իմացնեն Թէ Կասպից ծովու եզերքները եւ հարաւային Ռուսիոյ մէջ, երկրաշարժի բուռն ցնցումներ տեղի ունեցած են: Կասպից ծովու եզերքը երկու քաղաքներ քանդուած են: Մանրամասնութիւնները կը պակսին:

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)

Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 30 Յուլիս 30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին:

Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur le Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65.

Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր:

Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն: Արագ եւ մաքուր աշխատանք: Գիրքերու ՎԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ:

Կը ստանձնենք տպագրական ամէն տեսակ գործեր:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 131 Fbg. du Temple. Պարտաւորիչ ներկայութիւն.

ԳԱՐԱՌ

ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովիկըհրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօրերեքշաբթի իրիկունժամը 8.30ինսովորական հաւաքատեղին. ներկայանալ անդամատետրով. Պարտաւորիչ ներկայութիւն. Օրակարգ՝ զեկոյց Վալանսի շրջ. ներկայացուցչական ժողովի:

Այրի տիկին Եղիսաղեթ Ուզունեան, Պ. Պ. Հմայեակ եւ Յովհաննէս Ուզունեան (Վիէն) Յովսէփ Ուզունեան (Մարսէյլ) եւ իրընդպարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն հայրենակիցներու, բարեկամներու, ընկերներու, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէին եւ փասկալի հայրենակիցներուն որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ հարսին

ՏԻԿ. ՎԵՐԳԻՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ 26 տարեկան երիտասարդ հասակին.

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 15ին Վիէի (Իզէր) մէջ.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Հարան Աբարեան կը փնտռէ իր եղբօր Գարեգին Աբարեանի կինը Ազնիւ (Բաբերդի Խփոց գիւղացի Թայեպենց Միսակ Աղէին կը): Լուրառնուած է որ Ազնիւ 1921էն կրկին ամուսնացած է Ատաբազարի մէջ: Կը կարծուի Թէ այժմ կը գտնուի Ամերիկա: Իմացնել՝ Haran Aparian, 31 Rue de l'Infermerie (Drôme), France. Լուր տուողին 50 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի ամերիկահայ Թերթերէն արտատպել:

— Մարաշցի Մարգարիտ Տէյիրմէնճեան կը փնտռէ իր եղբօր զաւակները՝ Բէօֆթէեան Միսաքի որդի Սարգիս (20 տարեկան) եւ Յովհաննէս (18), ինչպէս նաեւ Բէօֆթէեան Վանէսի որդի Նազար (20 տարեկան): Առաջին երկուքին մասին լուր չկայ 1915ի մեծ տարագրութենէն իվեր, իսկ Նազար 1923ին կը գտնուէր Պէյրութ Անթիլիասի որբանոցին մէջ, յետոյ Սուրիացիի մը մօտ կը ծառայէր, անկէ իվեր լուր չկայ: Տեղեկացնել Պ. Ղազարոս Տէյիրմէնճեանի, 61 Bld. Beaumont, St. Julien, Marseille.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ANTARAM DE TRÉBIZONDE
(ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ ԱՆԹԱՌԱՄ)

(Պսակուած տիկին Զօրավար Պրէմոնի գրական առաջին մրցանակով:)

Հեղինակ՝ Paule Henry-Bordeaux ծանօթ ակադեմականին աղջիկը:

Այս նոր գրքին մէջ պատկերացուած են հայ ժողովուրդի հերոսական մարտնչումներն ու դիւցազնական պայքարը:

ԳԻՆ 15 ՖՐԱՆՔ

Դիմել գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 Rue Monsieur le Prince, Paris. Մէթրօ Օտէօն. Հեռաձայն Danton 88—65.

Կ'ուզուի վարպետ խոհարար մը: Լաւ պայմաններ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8 Կիրակի 9—12.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Վաճառ ու է 100 քառ. մէթր տարածութեամբ լուսաւոր եւ օդասուն արհեստանոց մը որ ունի նաեւ երկու սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Յարմար ամէն գործի: Պայմաններու մասին դիմել Պ. Մ. Աղաբէկեանի, 35 Rue Emile Desveaux, Մէթրօ՝ Place des Fêtes.

ՍԻՄԻԹ

Անուան արժանի է միմիայն այն սիմիթը որ պատրաստուած է A. LA GARDE, 1 Rue St. Lazare, PARIS (9e) Nord Sud: N. D. de Lorette. Téléphone Trudaine 95-21

STUDIO D'ART MANOUK

Մարսէյլի գեղարուեստական լուսանկարչատունը՝

116 La Canebière

ուր պիտի գտնէք արուեստի կատարեալ բաւարարութիւն, ինչպէս նաեւ ամառնային բացօդեայ ժամանցներու համար ընտիր մեքենաներ ամէն պիտոյքներով: Վճարումներու դիւրութիւն: Չափաւոր գին:

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

WAGRAM AUTO
73 Ave. de Wagram
63 Ave. Gde. Armée
149ter Bd. Villette
Ամբողջ դասընթացքը՝ սկսեա 100 ֆրանքէն:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

Չոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն.

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ALLO, ALLO

Tél. TRUDAINE 81 07

Այս է Թիւը մեր Թելէֆոնին

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԳԱՍԱՆՃԵԱՆ

8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)

Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ ...

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ — ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆԻ

SIROUNAK ARABIAN & Cie

155 Rue Montmartre (1er étage)

Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակ... nouveautéներ այրերու համար: Մետաքսեայ եւ բրդ... ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար.

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆր... փոխանակ 700ի: Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 100...

փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք ան... coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձ...

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

Եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սու... խմել, դիմեցէք հռչակաւոր

CAFÉ SULTANի

Ս. ԹՈՐՈՍ (Քէմախցի)

92 Rue d'Angoulème Métro: Couronne, Tél. Ménil. 56-...

Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած ... վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ ա... նէն նրբաճաշակները.

Ճոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ ... եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ ... պատրաստած սուրճին. կ'ընդունինք ապսպրանքներ ար... սահմանէն եւ գաւառներէն. փափաքողներու կը ղրկէ... գիներու ցանկը. փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտի... համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ պուխտագործ եւ ապուխտավաճառ

HAIG MARACHLIANի

Fabrique des salaisons Orientales

16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE

որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու համ... բացած է նաեւ մԹերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue ... Petites Maries MARSEILLE.

Կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաքան... եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահութեա...

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05-...

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ

փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

Անարատ եւ Թարմ ՍՈՒՐՃ

Ապրանքներուն ամէնէն լաւը՝ անմրցելի գիներով

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի ... Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքը ժամը 10 Թրէն, երԹեւեկ 0.90 սանԹիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարԹըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ ... տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոն... ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur). 50 հազարէն 100 ... ֆրանք — միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկ ... երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն ... ըսել, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7. Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, ... Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբԹի ժամը 4էն 6 հայ Թարգման ... պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ցէր եւ Ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ ՇաբաԹ օրերը ժամը 4—6: ՔիԹի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ ՇաբաԹ օրերը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19.

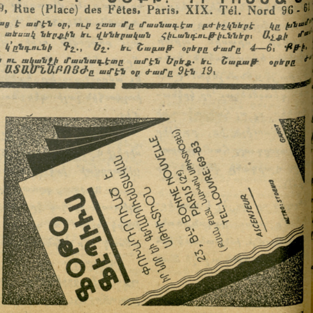

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒԼԻՍ 1930
30 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1326

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ

Վրդովիչ լուրերը դարձեալ Սուրիայէն կուգան։ Արաբա-...ան թերթերը նորէն սկսած են հայութեան անունը հոլովել, ...յս անգամ վրդովուած համայնավարական վտանգէն։ Ձեր-...ակալուած են 30 անձեր, որոնք համայնավարական թռու-...իկներ կը ցրուէին։ Դժբախտաբար ձերբակալուածներէն 25 ...ոգին Հայերն են։

Արաբական թերթերը իրենց յուզումը յայտնելով Հայե-...ու նման խառնակչական ընթացքի առթիւ, երկու կարեւոր ...նդգծումներ կ՚ընեն։ Նախ, կը հաստատեն թէ թռուցիկները ...րուած են յստակ եւ նուրբ արաբերէնով մը, եւ հետեւաբար, ...նոնց հեղինակները իսկական Արաբներն եղած են։ Երկրորդ, ...ր համայնավարական շարժման կեդրոնը կը գտնուի Պաղես-...ին, եւ թէ այդ կեդրոնի անդամները Սիօնիստներն են, ...րոնք կ՚ուզեն խառնակել Սուրիոյ խաղաղութիւնը։

Որքան ալ թռուցիկներու բուն հեղինակները Արաբներն ...ղած ըլլան, կամ համայնավարական պրոպագանտի կեդրոնը ...ւրիշ տեղ եւ այլ ձեռքերու մէջ գտնուի, Սուրիոյ հայու-...թեան համար կարեւոր խնդիր մը կը մնայ այն պարագան, որ ...արք մը հայանուն անհատներ. դրդուած իրենց անհատական ...ահերէն, «յեղափոխական» շանթաժներու գործիք կը դառնան՝ ...ւելի ստորին դեր մը ստանձնելով, քան բուն շանթաժիստ-...ները։

Համայնավարական շարժման եւ պրոպագանտի ձեւերուն ...ենք սկզբունքով հակառակ ենք. իսկ հայ թափթփուքներու ...առնակցութեան՝ այդ շարժումներուն, աւելի քան հակառակ ...նք, գտնելով որ, այդ տարրերը, նոյնիսկ համայնավարական ...մաստով առած, յեղափոխականներ չեն, ճնշուածներու կազ-...ակերպութիւններ չեն եւ զուրկ են համամարդկային որ և է ...ռէալէ։ Ընդհակառակն, այդ տարրերը ամէն տեսակ բարոյա-...ան է զուրկ, կասկածելի եւ հակայեղափոխական արարած-...երն են, որոնք ընդունակ են ամէն սրբութիւն ոտնատակ ընե-...ու եւ ծառայելու բոլոր անոնց, որոնցմէ անմիջական շահ մը ...արող են ապահովել։ Այս պարագային, մեր սկզբունքային ...ակառակութիւնը զզուանքի կը փոխուի, որովհետեւ այդ ան-...ատները մեր աչքին ստորին լրտեսներ են։

Իսկ երբ գաղթահայութեան խաղաղութեան տեսակէտնե-...էն կը մօտենանք խնդրին, երեւոյթը կը դառնայ վտանգաւոր ...ւ մտահոգիչ. որովհետեւ զանազան պետութիւններու մէջ ցր-...ւած հայութիւնը թէեւ իր բացարձակ մեծամասնութեամբ, ...ոյնիսկ կրնանք ըսել իր հաւաքական կազմով, անմասն է հա-...մայնավարական սադրանքներէն, սակայն անպատասխանատու ...ւ շահադէտ անհատներու արարքները զայն կասկածելի կը ...արձնեն եւ բոլորովին կը դժուարացնեն անոր գոյութեան ...պայմանները։ Առանց համայնավարական կասկածին իսկ շատ ...դժուարութիւններ կը կրեն մեր շարք մը գաղութներն իրենց ...տեղաւորման եւ ազգային մշակութային աշխատանքներու, ...նչպէս նաեւ տնտեսական փոխյարաբերութիւններու մէջ։ Իսկ ...րբ այդ դժուարութեանց վրայ բարդուի նաեւ այն կասկածը ...է թափառական հայութիւնը գործիք մըն է բոլշեւիկեան ...աղտնի պրոպագանտին, ամբողջովին անել կացութիւն մը ...ը ստեղծուի հայ աշխատաւորութեան համար. մանաւանդ որ ...արագիր հայութիւնը պետական եւ քաղաքական միջոցներէ ...ուրկ է սեփական ուժերով զսպելու այդ անպատասխանատու ...նհատները, որոնք բարոյական թելադրանքներուն մտիկ ...նելու բնաւ տրամադրութիւն չունին։

Հայոց ազգային կեանքին, անոր քաղաքական ապագային ...ւ գաղթահայութեան բարօրութեան հետ ոչ մէկ առընչու-...թիւն ունեցող այս խառնակիչները բացի մնասէն, որ եւ է բա-...իք չեն խոստանար հայութեան եւ հետեւաբար՝ հայ հաւաքա-...անութեան հալածանքին եւ արհամարանքին արժանի են։

Երբ հայ բոլշեւիկները ուզեցին իրենց ազդեցութեան տակ ...ռնել գաղթահայութիւնը, Դաշնակցութիւնը իր ամբողջ ...ւժով մաքառեցաւ անոնց դէմ։ Եւ այդ պայքարը, որքան ալ ...րկու հակառակ կուսակցութիւններու սկզբունքներու եւ ազ-...դեցութեան պայքարն էր, այսուհանդերձ, Դաշնակցութեան ...տահոգութիւններէն մէկն ալ գաղթահայութեան պայման-...ներէն կուգար։ Անոնք որ ամէն օր ազգի անունով կը խօսին, ...աշնակցութիւնը հարուածելու համար, ընդհանուր ճակատ ...ը կազմեցին Դաշնակցութեան դէմ։ Հիմա, երբ զանազան ...ութ անհատները, այդ քաջալերութիւններէն խրախուսուած, և ...արմիր վարձկաններու կրկնակի վարձկանները կը հանդիսա-...ան. մենք կը սպասենք որ, «ազգի խաղաղութեան» անունէն ...առողները հրապարակ գան եւ ամբողջ հայութեան հետ միա-...երան դատապարտեն այսթշուառականները, որոնք ազգամիջեան ...իրքերուն հետ կը խաղան, հալածանքի մատնելով իր աշխա-...անքներէն տարուած հայութիւնը։

Հայ ժողովուրդի տականքները գործի վրայ են։ «Միջազգա-...ին յեղափոխութեան» շանթաժիստներու կողքին, այս օրե-...ուն, Սուրիոյ մէջ երեւցած են նաեւ քէմալական լրտեսներ, ...ի զարմանք, եթէ ըսենք հայ անուն կրող ստոր մարդիկ, ...րոնք քէմալական յեղափոխութիւնը կը փառաբանեն։

Բարքերու այս անկումին դէմ, բարոյական պատերազմ մը ...արկաւոր է։

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՄՕԹ

Բացի կարգ մը անմիտ ու անողնայար անձերէ, որոնք համայնավար անունին տակ կը վրդովեն Սուրիոյ հայութիւնը, կ՚երեւի, կան հայ անունը կրող անձեր ալ, որոնք չեն ամչնար Թուրքին Թմբուկը զարնելու պատառ մը աղտոտ հացի համար։ «Ազդակ» կը գրէ այս առթիւ (17 յուլիս).

— «Ատենէ մը ի վեր մենք լուրջ կասկածներ ունէինք կարգ մը հայանուն մարդոց շարժումներուն եւ արտայայտութեանց եւ կ՚աշխատէինք երեւան հանելու անոնց գործունէութեանց ներքին ծալքերը։ Շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցներու, մեր լրատուն կրցած է ձեռք անցնել հիմնական փաստեր, հաստատելու համար հայանուն գործակալներուն սխրագործութիւնները որոնք կը ծառայեն մեր թշնամիներու շահերուն։

Ո՞ր մէկը յիշենք. մենք բազմաթիւ փաստեր ունինք եւ համոզուած ենք որ այս երկրի մէջ Թուրքերու հաշւոյն աշխատող օտարներ կան։ Սակայն այժմ տխուր իրականութիւնը այն է որ Թուրքերը վարձած են հայանուն գործակալներ, որոնք ի նպաստ Թուրքիոյ բրօբականտ կը մղեն եւ կ՚աշխատին դրախտ ներկայացնել Թրքական դժոխքը։

Հայանուն Թուրքերու յաջողութեան ոչ մէկ կասկած ունինք մենք եւ չէինք հաւատար որ անոնք կարենան ո եւ է վնաս հասցնել մեզի։ Ոչ մէկ հայ կրնայ իր համոզումը փոխել եւ կամ կարեւորութիւն տալ Թուրքերու կողմէ վարձուած եւ ի նպաստ անոնց բրօբականտ մղող հայու խօսքերուն։ Ամօթ անոնց, որոնք իրենց պատկանած ազգը պատառ մը հացի կը ծախեն։

Այս տողերը կը գրենք դառն կսկիծով եւ դժբախտաբար փաստուած ճշմարտութիւն մը հանրութեան սեփականութիւնը դարձնելու համար։ Երբեք չէինք կրնար երեւակայել որ կը գտնուին հայ անունը կրող մարդիկ, որոնք Թուրքիոյ մատցածին յաղթութիւններով եւ յաջողութիւններով կ՚ոգեւորուին եւ կ՚ուզեն ոգեւորել նաեւ ուրիշները։ Չէինք մտածեր որ կրնան գտնուիլ Հայեր, որոնք արդարութեան դափնիներ կը դնեն Թուրք ղեկավարներու ճակատներուն վրայ եւ կը սրբացնէին զանոնք։ Նմանապէս մեր մտքէն անգամ չէինք կրնար անցնել որ այս օրերուն, Թուրքի ընկերակցութենէն հաճոյք առնող Հայեր պիտի տեսնէինք։

Ցնսանք սակայն այդ բոլորը եւ համոզուեցանք։

Ամօթ իրենց»։

"ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ԵՒ ՔՐՏԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Քրտական կռիւներուն արձագանգը կը տեսնուի նաեւ Հայաստանի թերթերուն մէջ։ Եւ իրենց կարծիքը կ՚արտացոլայ հեռագրական լուրերու այն խորագրերուն մէջ, զորս խմբագիրները կը դնեն խոշոր տառերով.— «Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի բարեկամական բանակցութիւնները սահմանամերձ աւազակային շարժմանը վերջ դնելու համար.— Անգլիական իմպերիալիզմի դաւերն իրենց նպատակին չեն հասնի նաեւ այս անգամ»։

Ուրեմն երեւանի հայ կոմունիստներուն համար, աւազակային շարժում մըն է քիւրտ ժողովուրդին կենաց-մահու պայքարը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՏԻՐԷ

Թուրք թերթերը կը գրեն.— Եկած տեղեկութեանց համաձայն, հանդարտութիւն կը տիրէ Արեւելեան սահմանին վրայ, որովհետեւ Վանի եւ Զալտըրանի ամբողջ շրջանը մաքրուած է, իսկ Արարատ պաշարուած է եւ բանակին յարձակումը դեռ չէ սկսած։

Ճամբորդի եւ ինքնաշարժի երթեւեկը որ պահ մը ընդհատուած էր, նորէն սկսած է։

Ջիլանի մօտ սպաննուած հրոսակներուն մէջ գտնուած են այնպիսիներ, որոնք Համիտեան շրջանի ցինուորական համազգեստ եւ պատուանշան կը կրէին։ Հասկցուած է որ ըմբոստները տեսակ մը ծածկագրով կը թղթակցէին իրարու հետ։ Իհսան Նուրի «հայ ընկերոջ»(?) մը հետ աշխատած է կազմակերպութիւն առաջ բերել, բայց չէ յաջողած։

Թուրք-պարսիկ յարաբերութիւնները

Թէհրանի Թուրք դեսպան Մէմտուհ Շէվքէթի տեղ պաշտօնի կոչուած է Սոֆիայի նախորդ դեսպան Խուսրէվ։

Մ. Քէմալ, պաշտօնական ընթրիքի մը ընթացքին, ուր ներկայ էր նաեւ Թէհրանի Թրք. նոր դեսպանը, խօսելով Թուրք-պարսկական յարաբերութիւններու մասին ըսաւ թէ Թուրք պետական մարդիկ կը փափաքին Պարսկաստանը տեսնել լաւ կազմակերպուած եւ հզօր պետութիւն մը եւ թէ ինք մեծ հաւատք ունի Փէհլէվի Րիզա շահի անձնաւորութեան վրայ, որ իր համաձայնութիւնը տուած է գործակցելու Թուրքերուն՝ քըրտական խռովութիւններու դէմ գործելու համար։ Մ. Քէմալ փափաք յայտնեց, որ նոր դեսպանը Թէհրանի մէջ մեղմացնէ այն տպաւորութիւնները, որ կրած են պարսիկ շրջանակները Թուրք մամուլի քննադատութիւններէն։ Թուրք շրջանակները կը կարծեն որ Մ. Քէմալի այս ճառը լաւ տպաւորութիւն պիտի թողու Պարսկաստանի ղեկավար շրջանակին վրայ։

Գերմանիա 40 միլիոն մարք կուտայ Թուրքիոյ

Լոնտոն 28 յուլիս.— Պոլսէն կը հեռագրեն՝ թէ Թուրք կառավարութիւնը համաձայնութիւն մը կնքեց գերման դրամատէրերու խմբակի մը հետ, 40 միլիոն մարքի փոխառութեան մը համար։ Գումարը պիտի յատկացուի երկաթուղիի վերաբերեալ նիւթեղէնի գնման։

Աֆղանիստան վերակա՞լ

Փէշավէրէն Լոնտոն տրուած լուրի մը համաձայն, Քապուլէն հասած ճամբորդներ կը յայտնեն թէ Նատիր Շահի դէմ մեծ ըմբոստութիւն մը ծագած է եւ թէ Պաշայի Սաքոյի ցեղախումբը որուն կը հրամայէ Նախկին թագաւորին մէկ բարեկամը՝ Խան Մուհամմէտ, կը քալէ մայրաքաղաքին վրայ։

Ուրիշ գրոյցներու համաձայն, Նատիրի բանակը կը մերժէ կռուիլ ըմբոստներուն դէմ, որովհետեւ ելմտական տագնապին պատճառով, ռոճիկ չէ ստացած։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ ըմբոստները պարտուած են եւ երկրին մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ։

ԳԱՊՈՒԼ, 28 յուլիս.— Խոյիստանի մէջ, նոր ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ, գլխաւորութեամբ Պաշայի Սաքոյի Նախկին պետին՝ Մուհամմէտ Իպրահիմ խանի։

Ըմբոստները փորձեցին իր ամարանոցին մէջ գերի բռնել թագաւորը, յետոյ քալելու համար Գապուլի վրայ։ Իրենց փորձը ձախողեցաւ եւ ներկայիս, ըմբոստները 20 քիլոմէդր հեռու կը գտնուին մայրաքաղաքէն։ Մեծ յուզում կը տիրէ այդ շրջանին մէջ, ուր քոլերան աւեր կը գործէ։

ԼՈՆՏՈՆ, 28 յուլիս.— Գապուլէն Լոնտոն հասած պաշտօնական լուրերու համաձայն, Կոհդամարի մօտ, 50 աֆղան հետեւակ զօրքեր ծուղակն ինկան։ Յարձակողները ետ մղուեցան եւ լեռներն ապաստանեցան, ծանր կորուստներ կրելէ վերջ։ Անոնցմէ շատերը գերի բռնուեցան։

Ձերբակալուած անիշխանականները

Երէկ գրեր էինք թէ 65 անիշխանականներ ձերբակալուած են, կիրակի օր, բոլորն ալ սպանիացի։ Ատոնց հարցաքննութենէն յայտնի եղաւ թէ Թուլուզի. Փէրփինեանի եւ շրջակայքի անիշխանականները մեծ ջանքեր կը թափեն ներկայիս, խըմբելու համար Հարաւի սպանիացի անիշխանականները։ Անկից յետոյ էր որ անոնք պիտի աշխատէին մաս մը իրենցմէ անցընել Սպանիա։ Ոմանք պիտի երթային Պարչելոնա. Սէվիլ, Քատիքս, ուրիշներ՝ Մալակա, Սանթա-Քրուզ եւ Սարակուսա, և ժողովուրդը պիտի գրգռէին ըմբոստանալու կառավարութեան դէմ։ Կը կարծուի նաեւ թէ, Սպանիոյ մէջ կատարելու համար, Օգոստոս 1ի համայնավար ցոյցի պատրաստութիւններով կը զբաղէին անոնք։ Ձերբակալուածներէն 15ը աքսորուեցան Ֆըրանսայէն, 8ը ղրկուեցան բանտ։

Գերման նոր կուսակցութիւն մը

Պերլինի մէջ, կազմուեցաւ նոր կուսակցութիւն մը ռազ-կավարներէ, «Երիտասարդ Գերմաններ»է եւ ժողովրդապաշտ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակութիւն Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի)

ՑԱՆԿ 32

Յակոբ Պօյաճեան	200
Ս. եւ Յ. Ասատուրեան եղբարք	200
Ս. Թէրզեան	100
Գ. Փափազեան	100
Մ. Ա.	100
Գէորգ Մելիտոնեան	200
Արտաշէս Պիպէռեան	150
Նեւտոն Մաշիկեան	100
ՊՈԼԷՆԷՆ	
Յարութիւն Մանուկեան	100
Ներսէս Ներսէսեան	100
Խաչիկ Աւետիսեան	100
Թադէոս Մալէզեան	100
Գումար	1550
Նախորդ գումար	39,230
Ընդհ. գումար	40,780

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՈՃԻՐԸ

Մարսէյլի Սէն Լու արուարձանի մէկ սրճարանին մէջ, 28 տարու հայ մը, Մասիլեան Գրիգոր, խնջոյքի մը ընթացքին, ատրճանակով կրակեց խումբ մը հայրենակիցներու վրայ։ Հինգ հոգի ծասրօրէն վիրաւորուեցան։ Ոճրագործը ձերբակալուած ու բանտարկուած է։

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՍՈՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿԱՄԱՐՆԵՐԸ

«Փոլիթիքա» յօդուածաշարքով մը կը պարզէ թէ Պարսկաստան սկիզբէն ի վեր դէմ ելած է Թուրքիոյ եւ օգնած Քիւրտերուն եւ Ասորիներուն։ Այս առթիւ կը յիշէ այն այցելութիւնը զոր Րիզա Շահ տարիներ առաջ տուաւ, Թաւրիզ, երբ տակաւին վարչապետ էր, «Փոլիթիքա» կ՚ըսէ թէ Րիզա խան արագօրէն անցաւ Թրքական կամարին տակէն, իսկ երկար կանգ առաւ Հայերուն եւ Ասորիներուն կամարներուն առջեւ։ Կարծես հազարաւոր Թուրքեր բերած էին հոն որ տեսնեն անոր գրկախառնումները Հայերուն եւ Սուրիացիներուն հետ»։

ՔԻՒՐՏ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԲՆՈՅԹԸ

Թուրք երեսփոխան Եագուպ Գատրի պէյ խօսելով քրտական շարժումի բնոյթի մասին, կ՚ըսէ թէ այդ խլրտումը միայն յետադիմական վերջին փորձի մը քայքայումը չէ, այլ եւ «առաջին մէկ երեւոյթը ցեղային պայքարի մը, որ սկսած է ծլիլ Արարատի փէշերուն տակ»։ Բաւական երկար ատենէ ի վեր քրտական ազգայնականութիւն մը բոյն դրած է մեր հողերուն վրայ։ Սահմանադրական շրջանին Պոլսոյ մէջ քրտական միութիւն մը կար, որ ունէր իր թերթը եւ պարբերաթերթերը։ Զինադադարին, աւելի շեշտուեցաւ, իսկ մեր յաղթանակէն յետոյ, քրտական գիտական ու գրական հոսանք մը սկսաւ, եւ Իրանէն, Իրաքէն ու Սուրիայէն մեր երկիրը խուժեց։ Մեզի կ՚իյնայ աչքէ չհեռացնել իսկական հանգամանքը եւ բովանդակ կարեւորութիւնը այս ողբերգութեան, որ ծածկուած է հասարակ աւազակութեան մը ետին»։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ Մոսկուայէն մեկնեցաւ Պերլին, ուրկէ կը կարծուի թէ պիտի անցնի Չեխոսլովաքիա, երկու ամսուան արձակուրդով։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՊՂԻՆՁԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԵՐԻՆԵՐԸ

Ճարտարարուեստական արդիւնաբերութեան տեսակէտէն աղքատ մեր հայրենիքին մէջ, պղինձը մէկն է այն բնական հարստութիւններէն, որու շահագործումը սկսած է նախապատերազմեան շրջանին:

Ղափանի եւ Ալլահվէրտիի հարուստ եւ որակով բարձր պղինձը —մանաւանդ առաջինին, միշտ ալ մեր երկրի արտածումի կարեւոր նիւթերէն է եղած եւ իր սպառման շուկան ապահոված արտասահմանի մէջ: Այսօր սակայն, հակառակ համայնավար իշխանութեան «սոցիալիստական լայն շինարարութեան» մեր պղինձի արտադրութիւնը չափազանց վատ եւ աննախանձելի վիճակի մէջ է: Ներկայիս երբ առանձին թափով ծրագիրներ կը կազմուին երկրի ճարտարարուեստի հնգամեայ ծրագիրը իրականացնելու չորս տարուան ընթացքին, աւելի քան կը շեշտուի պղնձի արդիւնաբերութեան այս թոյլ վիճակը:

«Խ. Հ.» մայիս 30ին «պղինձը ուշադրութեան կեդրոնում» տարօրինակ խորագրով խմբագրականով մը թուելով այս յառաջդիմութիւնը, որ ունեցած է երկիրը «տնտեսութեան վերականգնումի» ընդհանուր գործին մէջ, կը շեշտէ սակայն որ «Ծանր արդիւնաբերութեան մի քանի ճիւղերում դեռ եւս չենք հասել նախապատերազմեան արտադրանքին»:

«Յետ մնացած ճիւղերի թւումն պէտք է դասել նաեւ պղնձարդիւնաբերութիւնը, որն իրօք մեր արդիւնաբերութեան նեղ տեղերից մէկն է»:

Այս իրողութիւնը պատճառ չէր սակայն, որպէսզի հնգամեայ արտադրութեան ծրագրի մէջ նախատեսուած քանակը չբարձրացնէր թուղթի վրայ, բան մը որ սովորական է այլեւս մեր իշխանաւորներու համար: Սակայն ծրագիրը ամէն բան չէ. իրականութիւնը պէտք է ցոյց տայ ամէն մէկ ծրագրի բուն եւ իրական արժէքը:

Իրականութիւնըանուած բուն իսկ թիւերէն, ցոյց կուտայ իրական յետամնացութիւնը մեր պղնձի արդիւնաբերութեան ճիւղին մէջ:

Հնգամեայ ծրագրով նախատեսուած է խորհրդային երկիրներու «պղնձի արտադրանքը 1927-28 թիւին 28,300 թոնից հասցնել 84,700 թոնի հնգամեակի վերջում»: Այս չափը անբաւարար նկատուելով, կ'առաջարկուէրքննել ծրագիրը, եւ բարձրացնել նախատեսուած թիւը:

Ծրագրի իրագործման մէջ, Հայաստան իր կարեւոր տեղն ունի, նկատելով «որ Ղափանն և Ալլահվէրտին 1913 թւին տուել են ցարական Ռուսաստանի պղնձի ամբողջ արտադրանքի 19,3 տոկոսը»: Մինչդեռ 1927-28 թիւերուն այս տոկոսը իջած է եղեր 7ի:

«Այս համեմատական թւերն ապացուցում են պերճախօս կերպով, թէ որ աստիճան յետ է մնացել Հայպղինձը արտադրանքի տեսակէտից»: (Խ. Հ. մայիս 30):

Հարցը իր զանազան մանրամասնութիւններու մէջ քանիցս բորդ անգամ ըլլալով քննութեան կ'առնուի կուսակցական և պետական համապատասխան մարմիններու, ինչպէս նաեւ վերջին 7րդ համագումարի կողմէն, կը տրուին որոշումներ, կ'առաջարկուին արմատական եւ վճռական ծրագիրներ, սակայն արտադրութեան ընթացքին մէջ ոչ մէկ լուրջ եւ հիմնական փոփոխութիւն կը նշմարուի:

Այս անկը, ընդհանուր առմամբ խոշոր համեմատելով համայնավար շինարարութեան «կարողութեան», միամտական փաստ մըն է իր կարգին, անոնց վարած ձախաւեր եւ վնասակար քաղաքականութեան, հանդէպ աշխատաւոր, կամ բանուոր զանգուածին:

Իրենք իրենց իսկ խոստովանութիւններով, կը կրկնեն անդադար փաստեր նոյն այս մրտքով:

«Խորհրդ. Հայաստան»ի աշխատակից մը «ինչո՞ւ է Ղափանը թերակատարում» եսկար յօդուածով մը Յունիս 29ին, քննելով Ղափանի պղնձի արդիւնաբերութեան թոյլ կողմերը՝ կը գրէ. «Առաջին եւ հիմնական պատճառն անհրաժեշտ քանակութեամբ բանուորների պակասութիւնն է, ճիշտ ասած, այս պրոբլեմը միշտ էլ դրւած է եղել Ղափանի առաջ, սակայն մինչեւ օրս այն ոչ մի կերպ չի լուծւում»:

Ուրեմն բուն ցաւը մարդկային ձեռքերու, բանուորական ուժէն է որ կը սկսի: «Խ. Հայաստան»ը բանուորական երկիր չէ, հակառակ համայնավարութեան բանի բանուորութիւն ստեղծելու բոլոր ճիգերուն: Եւ ասիկա, այն պարզ պատճառով, որ մեր երկիրը գերազանցապէս գիւղացիական երկիր եղած, եւ հիմա է որ կը ճգնին ճարտարարուեստի արտադրութեան բանուորական ուժեր պատրաստել: Այս աշխատանքը այնքան ալ հեշտ չէ, որովհետեւ մեր գիւղացիութիւնը տակաւին չէ վարժուած համայնավարութեան խոստացած բարիքները:

Ասկէ զատ գոյութիւնունեցող բանուորութիւնն ալ իրական իմաստով բանուոր չէ, ան հողի մշակութիւնը իր հիմնական զբաղմունքը նկատելով, տարուան որոշ շրջաններուն միայն կը դիմէ հանքերը, այդ աշխատանքի գնով ամբողջացնելու համար իր տարեկան պէտքերը:

«Բանւորների առնուազն 75 տոկոսը կապւած է գիւղի հետ: Սրանց մի մասն ամէն օր ոտքով գնում է գիւղ, կտրելով հինգ-վեց վերստ ճանապարհ: Ամէն տարի աշնան ամիսների բանւորների թիւն աւելնում է գիւղից եկածների հաշւին: Բայց մարտ ամսից մինչեւ մայիսի մէկը հարիւրաւոր բանւորներ թողնում են արտադրութիւնն եւ վերադառնում գիւղ»: («Խ. Հ.» Յունիս 28):

Իրականութիւնը այսպէս ներկայացնելով հանդերձ, կը թուի թէ անկարելի չէ, սակայն բուն իսկ մեր երկրին պատրաստել բանուորական խումբեր, մշտապէս կապուած ճարտարարուեստի արդիւնաբերութեան հետ: Չէ՞ որ մեծ է թիւը սակաւահող եւ աղքատ գիւղացիութեան, ինչպէս նաեւ անոնց, որոնք առանց որոշ զբաղմունքի ամէն ուղղութեամբ կը զարնուին պատառ մը հաց ճարելու ի խնդիր:

Ասով մէկտեղ, մարդիկ չեն հրապուրուիր եւ չեն ոգեւորուիր բանուորական ասպարէզով: «Խ. Հ.»ի աշխատակիցը այս գործին մէջ մեղաւոր կը գտնէ գործարանի վարչութիւնը, որովհետեւ «Ձմեռը, երբ հնարաւոր է խոշոր թւով բատրակներ տեղաւորել արտադրութեան մէջ» չեն տեղաւորուած եւ նոյնիսկ «եղել են դէպքեր, երբ պրոֆմիութեան կողմից ղրկուած բատրակները չեն ընդունուել»: Ասոնց փոխարէն նոյն այդ վարչութիւններու կողմէն խնամիական կապերով կ'ընդունուինայն տարրերը, որոնք ըստ խորհրդահայ բառարանին «ձայնազուրկ են եւ հակայեղափոխական», այլ խօսքով քիչ մը աւելի նիւթական ապահովութիւն ունեցողները:

Այս չէ սակայն բուն պատճառը, որմէ բանուորութիւնը կը խրտչի արդիւնաբերութեան օճախներէն: Կան ուրիշ պատճառներ, հաստատուած իրենց բանուորներու կողմէն:

«Խ.Հ.»յունիս 25իթիւինմէջ, «30 տարուան հանքափոր» մը կը գանգատի ի միջի այլոց.—

«Մենք շատ վատ դրութեան մէջ ենք հացի, թէյի եւ շաքարի կողմից, կանոնաւոր կերպով չենք ստանում, որն ազդում է աշխատանքների վրայ»:

Մէկ ուրիշը կը գանգատի.

«Մեզ մօտ չեն մտածում կուլտուր-դաստիարակչական աշխատանքների մասին»: «Բացակայում է պրոֆմիութենական աշխատանքները»:

«Մեր ճաշարանը լաւ դրութեան մէջ չի գտնւում, բանւորութիւնը այստեղ ժամերով հերթի է կանգնում»:

Մէկ կողմ թողլով այն բազմաթիւ բողոքները թուղթէ ծրագիրներու «թուղթի վրայ մնալու» փաստերու մասին, լսենք 38 տարուան հանքափոր ԿԱՍԵՄ ԹԱՂԵՆՔի հետեւեալ վկայութիւնը, որ ցոյց կուտայ մեր ղեկավարներու իրական վերաբերմունքը՝ երկրի արդիւնաբերութեան հանդէպ:

«Ես 38 տարեկան բանւոր եմ, բայց գոնէ չեմ տեսել մեր հանքը մտնի ղեկավարներից մէկը, ծանօթանայ աշխատանքի պայմաններին, բանւորների կարծիքին, եւայլն: Գալիս են երկու ամիսը մէկ անգամ դուրսն ստուգելու, թէ միլիցիոններն իրենց տեղումն են թէ ոչ: Մեր առաջարկները հանքերի վերաբերմամբ, բազմաթիւ անգամ մնացել են թղթի վրայ»:

Ալ չենք յիշեր յաճախակի դարձած իրողութիւններ բանուորական հակառողջապահական շէնքերու, աշխատավարձերու անկանոն վճարումի մասին, որոնք նոյնպէս կը մնան իբրեւ գլխաւոր մշտական դժուարութիւններ բանուորութեան համար:

Պղնձարդիւնաբերութեան վրայ կ'ազդեն սակայն ուրիշ թերութիւններ ալ — տարածուած բոլոր ձեռնարկներու մէջ: Այսպէս օրինակ վարչական անկարգութիւնները, մասնագէտ և որակեալ բանուորներու չգոյութիւնը. թուղթի երեւակայական ծրագիրներու եւ անհամապատասխան իրականութեան հետեւանքով յառաջացած բնական իրարանցումները եւ վերջապէս հաղորդակցութեան վատ պայմանները, մասնաւորաբար Ղափանի մէջ: Տակաւին այսօր ալ, երէկուան նման այս հանքերէն պղինձը կ'արտահանուի ուղտերով եւ զանազան բեռնատար անասուններով: Մինչդեռ տարիներ առաջ ծրագրուած էր այս շրջանը կապել Պաքու — Ջուլֆա երկաթուղագծին — իբրեւ հիմնական լուծումներէն մէկը Ղափանի հանքերու դժուարութիւններուն:

Այսօր նորէն կը կրկնուի այս պահանջը որպէս հրամայողական անհրաժեշտութիւն «Ղափանի չափազանց հարուստ պղնձահանքերում՝ պլանը լրիւ կատարելու համար»:

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան 2րդ համագումարի առթիւ յառաջացած հետաքրքրութիւնը մեր պղնձահանքերու աննախանձելի վիճակի մասին եւ եղած թելադրանքբանքներն ու որոշումները ընդհանրապէս օգտակար են եւ կարեւոր, եթէ միայն այդ բոլորը չմնան թուղթի վրայ, բան մը որ գէշ կողմերէն մէկն է համայնավարութեան:

Սպասենք եւ յուսանք սակայն...:

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԱՂԻՏԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 15ին քանաքեռի խճուղիին մօտ քարհանքին մէջ, ուժանակները պայթեցնելէ յետոյ, բանուորները առանց իրենց հրահիչին, որ միշտ կը բացակայի, կը բարձրանան քարերուն վրայ, թափելու համար թուլցած քարերը:

Հսկայ քար մը կը գլորի եւ կ'իյնայ բանուոր Սուքիաս Գալըստեանի վրայ, մահացու ջարդուածքներ տալով ոտքերուն ու գլխին:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ.

ԽՄԲ.— Ինչպէս տեսնուեցաւ, բաւական սուր է գրական վէճը Երեւանի մէջ: Հակառակ վանանդեցիի պնդումին, Երեւանի պրոլետարական գրականութիւնը եւս կը տառապի «զարգացման ճամբաներու բացակայութենէն», եւ աչքերը յառած է դուրս, դէպի Թրքահայ գրականութիւն ծգտումը, թէեւ տարտամ, անշուշտ շուտով պիտի խեղդուի, «թելադրանքով» մը օգտուելու միայն ռուս գրականութենէն: Պիտի հետեւինք այս վիճաբանութեան, զոր իւրացուցած է Գրական Դիրքերում ամսաթերթը, եւ այս առթիւ իր աշխատակիցներէն կը խնդրէ կարծիք յայտնել: Շարունակենք ուրեմն:

Դ. Դէմիրճեան.— Կը խօսինք շատ դժուար խնդրի մը, մեր նորագոյն բանաստեղծութեան մասին:

Բանաստեղծութիւնը բանաստեղծին բարձրագոյն խօսքն է իր զգացումներուն մասին: Իր խիղճին ձայնն է, իր խոստովանանքը:

Դիւցազներգութեան մէջ հեղինակները կրնան առարկայական մնալ: Անոնք կրնան խօսեցնել իրենց հերոսները: Եւ եթէ մենք չհաւնինք այդ հերոսներուն, հեղինակը կրնայ ըսել. «Ես ալ չեմ հաւնիր, սակայն կեանքն այսպէս է»: Բայց երբ բանաստեղծն է, որ կը խօսի, ան իր անունով կը խօսի, ապա ուրեմն չի կրնար նոյն պատասխանը տալ:

Մասնաւորապէս բանաստեղծութեան մէջ, կը պահանջուի ինքնատպութիւն: Բանաստեղծը պէտք է անհատական ըլլայ, այսինքն ընկերային երեւոյթի մասին արտայայտէ իր անձնական խօսքը: Եթէ մերժէք այս տեսակէտը, այն ատեն բանաստեղծը պիտի ստիպուի կրկնել ուրիշին ըսածը:

Այստեղ դժուարութիւն մը: Բանաստեղծը կ'ապրի միջավայրի մը մէջ, իւրացնելով այդ միջավայրին գաղափարները, ձգտումները: Բայց ստեղծագործութեան ժամանակ՝ կ'արտայայտէ իր զգացումները եւ միտքերը գրեթէ ոչ-գիտակից, արթուն վիճակի մէջ, յաճախ ենթագիտակցաբար: Եթէ ամէն բան պատրաստ է իր միտքին մէջ, եւ արթուն է միտքը, թէ որոշած է գրել այսինչ կամ այն ինչ բանը, ատիկա բանաստեղծութիւն չըլլար, այլ դատողութիւն:

Ուրիշ դժուարութիւն մը: Ի՞նչ կ'երգէ բանաստեղծը: Ան կ'երգէ «յետոյ», «կեանքէն յետոյ»: Որոշ ժամանակ մը կը սպասէ, որպէսզի հասուննան դէպքերը..

Զարեան.— Ատիկա կը վերաբերի նիւթին...

Դէմիրճեան.— Ո՛չ, երբեք նիւթին, այլ ապրումներուն...

Վ. Գրիգորեան.— Որոնցմէ զուրկ է Ն. Զարեան (ծիծաղներ):

Դէմիրճեան.— Պէտք է խօսիլ բանաստեղծութեան տեսակին մասին: Կայ օրագրական (chronique) բանաստեղծութիւն, գրուած օրուան նիւթերուն վրայ: Այդ միշտ եղած է եւ պիտի ըլլայ: Բայց մենք կը խօսինք բանաստեղծութեան մասին ընդհանուր կերպով: Բանաստեղծութիւնը այն ատեն միայն կը ծնի, երբ խորունկ են ապրումները: Գէշ բանաստեղծութիւնը չի կարդացուիր...

Յովակ Խանզադեան.— Գէշ բանաստեղծութիւն չկայ: Բանաստեղծութիւն կայ, կամ չկայ:

Դէմիրճեան.— Կեանքը հասկնալէ յետոյ, բանաստեղծը կ'որոնէ ձեւը, եւ յետոյ կը սկսի պատկերացնել:

Սակայն մեր կեանքը կ'ընթանայ քարոզչական ճամբով: Այսօր հաւաքական գիւղատնտեսութեան քարոզութիւնն է, որ կը կատարուի: Վերջերս օրաթերթերուն մէջ շարունակ կը տպուին «պատմուածքներ», առօրեայ գրականութիւն, ու երբ յանկարծ գեղարուեստական կտոր մըն ալ կը տպուի, կ'ըսեն թէ ընթերցողները յոգնած են: Ո՞վ է մեղաւորը: Խմբագրութիւնները չեն գիտեր զանազանել գեղարուեստական եւ հասարակ յօդուածները:

Խանզադեան.— Կան առօրեայ պատմուածքներ, որոնք գեղարուեստական լաւ գործեր են:

Դէմիրճեան.— Առօրեայ պատմուածքները երբեք չեն հասնիր գեղարուեստական գրականութեան աստիճանին:

Խանզադեան.— Կը հասնին, Կարալենկօն հասցուցած է:

Դէմիրճեան.— Կեանքը կը պահանջէ, որ ամէն նիւթի մասին գրուի: Կոլխոզի մասին եթէ շատ գրուի, կ'ըսեն. «Ջահլանները գնաց»: Կոլխոզի մասին կա՞յ գեղարուեստական տաղանդի գործ:

Խանզադեան.— Օրուան նիւթերն ալ կրնան գեղարուեստական դառնալ:

Դէմիրճեան.— Բայց երբեք բարձրօրէն գեղարուեստական: Հասարակ թղթակցութիւնը եւ առօրեայ գրականութիւնը (ոչերկ) նոյն բաներն են: Եւ սակայն կարելի չէ épigonisme անուանել ներկայ գրականութիւնը: Մեծ վարպետներն ալ յաճախ ցոյց տուած են épigonisme: Պէտք է թողուլ որ բանաստեղծը երթայ իր ճամբով: Ես կը ստանամ իմ տպաւորութիւնս, ուրիշ մը իրը: Այսպէսով կը ստեղծուի բազմազանութիւն, հակառակ պարագային épigonisme. Մէկը կը քննադատէ ձեւապաշտութիւնը, միւսը՝ ենթակայականութիւնը: Պէտք է, որ գրողը ցոյց տայ իր ինքնատպութիւնը, իր ոճը, իր գոյնը:

Շատ կը յարձակին արեւելեան տարաշխարհիկ գրականութեան վրայ: Կարծես կ'ապրինք Եւրոպայի մէջ:

Ձայն մը.— Տասնըհինգ տարի առաջ անցած ենք Եւրոպայէն:

Դէմիրճեան.— Մենք կ'ապրինք երկրի մը մէջ, ուր ժողովուրդները ոչինչ կը հասկնան եւրոպական բաներէն: Կազակները, Թուրքերը ի՞նչ կը հասկնան սոնատներէն, սէնֆոնիէն: Անցէք Թառի խանութները, եւ տեսէք թէ որքա՜ն յաջողութիւն գտած է:

Խնկօ Ապեր.— Դերենիկ, ամբողջացուր ըսելիքդ...

Դէմիրճեան.— Ես կ'ըսեմ իմ ըսելիքս, դուն եկուր ամբողջացուր:

Խնկօ Ապեր.— Ես կուզամ կ'ամբողջացնեմ երբ իմ կարգս գայ:

Դէմիրճեան.— Երբ կը խօսիմ արեւելեան գրականութեան մասին, կ'ուզեմ յիշեցնել, որ պէտք է նկատի ունենալ տեղական գոյնը: Կը վախնամ, որ Վշտունիի չինական ոճին մասին խօսելով՝ իյնանք ծայրայեղութեան մէջ եւ այլեւս չուզենք իսկ տեսնել ուղտ մը, հողէ պատ մը: Կը քալենք դէպի նոր մշակոյթ մը, բայց դեռ փոխանցման շրջանի մէջ ենք: Ճարտարարուեստի մէջ ի՛նչ նուաճումներ ալ կատարենք, չպիտի մոռնանք հինը: Մէկ կողմէ կը քննադատէք արեւելեան ոճը, միւս կողմէ չէք թողուր երգել մեքենաշարժ արօրը: Թումանեանի հօրովել երգող գիւղացին կ'երգէ իր եզը, նոր բանաստեղծը՝ մեքենան: Եւ ատիկա միթէ չի՞ նշանակեր թէ կ'երգուի աշխատաւոր մարդը:

Վերջացնելով, կ'ընդունիմ թէ տագնապի շրջան չէ, որ կ'ապրինք: Դուրս եկած ենք տագնապէն, կտրատ եւ աղիքային ձեւով գրուած բանաստեղծութեան շրջանէն: Արդէն երեւան եկած են նորեր, — Ս. Տարօնցի, Կոմունի, Աղաւնի, Վահունի: Սակայն ներկայ շրջանը դեռ անհամարձակ է: Եթէ մեր բանաստեղծները արտայայտուին աւելի համարձակ, կ'ազատուին յիշուած բոլոր մեղքերէն:

(Շար.)

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋԸ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒ[ՆԸ] ՎԵՐՍԿՍԱՆ

ՄՈՍՈՒԼ, 8 յուլիս.— ...ջագետքի հայ տալ... Մուսուլի շրջան. Հավրէզք... գրութիւնը որ սկսած է հոկտեմբերին, վերահաս... պատճառաւ ընդհատուեցա... տարի, երկու ամիսէ ի վեր... անոնք որոնք կը դժուա... Պաղտատ եւ Պասրա'յի... րուն մէջ ապրուստ մը ճ... կ'երթան Հավրէզ, մ... իրենց հայրենակիցներուն... մը չինելու եւ հողագործու... պարապելու համար: Ինչպէ... խապէս փոխադրուողներու... պէս եւ վերջիններու փոխ... թեան ծախքերը կը հոգ... գաղթականական կոմիտէի... մադրութեան տակ գտնուա... մարէն: Դժբախտաբար մե... սը չքաւորըլլալով, հազիւ... հասած՝ անմիջապէս... կը խնդրեն գաղթ. կոմիտէ... տուներու շինութեան համ... հրաժեշտ համարուող նի... արդէն կը տրուին իրենց,... որ տրուեցաւ բոլորին... կերպով:

Հավրէզքի առաւելու... կը կոյանայ անոր մէջ, որ... տեղ.օդը եւ ջուրը նպաստա... իսկ միւս կողմէ տարիներէ... օր մը գործող եւ ամիսն... րունակ թափառող աշխա...

ԱՐՏԱՇԷՍ ՎԱՆԱՐԵԱՆ

Երէկ հրատարակեցինք ցաւալի մահը ընկեր Արտաշէս Վանարեանի, որ տեղի ունեցած է Ամերիկայի մէջ։ «Հայրենիք»ը լուսաւորած է բազմաթիւ ցաւակցական հեռագիրներ Ամերիկայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէներէն։ «Հայրենիք»ի մէկ թիւը նուիրուած է ընկ. Վանարեանին, ուր շարք մը յօդուածներով ընկերոջ դիմագիծը վեր կը հանեն։

Ընկ. Արտաշէս Վանարեան ծնած է Վան, եւ աշակերտած է Վանի կեդրոնական վարժարանին։ ...ակաւին պատանի՝ արձանագրուած է Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ եւ մասնակցած է Վանի աշակերտութեան նոր սերնդային շարժման։ Սահմանադրութեան նկաւ Պոլիս եւ 1909ին տարի մը աշակերտեց Պոլսոյ Կեդր. վարժարանին, ու ապա Համալսարանական համալսարան։ 1914ին աւարտեց իրաւաբանական համալսարանը։ Պոլսոյ իր հինգ տարուան ուսանողութեան ընթացքին, եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուսանողական միութեան հիմնադիր անդամներէն մին եւ աշխատակցեցաւ միութեան օրգան «Երկունք» ամսագրին։

Պատերազմի ընթացքին պատանի սպայ էր։ Յետոյ ստիպուեցաւ փախստական կեանք մը ապրիլ մինչեւ զինադադար։ Զինադադարին մօտ «Ճակատամարտ»ի խմբագրութեան մէջ մօտ երկու տարի։ Երբ Ամերիկայէն գործիչ հրաւիրուեցաւ, մեր երիտասարդ ընկերը թողուց խմբագրատունը եւ մեկնեցաւ Ամերիկա, ուր գործեց չորս տարի, եւ եղաւ ամէնէն եռանդուն գործիչներէն մէկը։ Ընկ. Վանարեան բերանացի պրոպագանդին համահաւասար տարաւ գրաւոր պրոպագանդը, աշխատակցելով «Հայրենիք»ին եւ «Ասպարէզ»ին։

1924ին հրատարակեց գիրք մը «Ընկերվարական ենք, բայց բոլշեւիկ չենք», ընդհանուր վերնագրով, որ նախօրօք լոյս տեսած էր «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ։

Ընկ. Վանարեան պատրաստուած եւ արդէն հասուն գործիչ մըն էր. ունէր խօսելու տաղանդ եւ հրապարակագրական անվիճելի շնորհք։

Արտաշէս Վանարեանի կորուստով, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ իր նորահաս մտաւորական գործիչներէն մէկը, իսկ Ամերիկայի շրջանի մեր ընկերները կը կորսնցնեն իրենց սիրելի եւ վառվռուն գործիչը։

...ործական գործիքներու սերմ...ուի եւ 400է աւելի նպաստ...ալներու առնուազն մէկ տարի ...պրուստ։ Դեռ չեմ ըսեր գպրո...ի եւ եկեղեցիի պահանջները ո...ոնք նոյնքան անհրաժեշտութիւններ են։ Ըսի արդէն որ գաղթ...ոնտը սպառած է, իսկ յիշեալ ...ահանջները ստիպողական են։ ...նա՞յ այս ձեւով ինքնաբաւ ...առնալ մեր ժողովուրդը. բնա...անաբար ոչ։ Հաստատապէս գի...ենք որ ցանքի տէրերն եւս չեն ...աջողած բաւարար չափով արդիւնք ստանալ, թէ քիչ ցանած ...ալով եւ թէ չափով մըն ալ, ...կներու եւ մարախներու տուած ...ասներուն պատճառաւ։

Այս մեծ պէտքերուն առջեւ, ...ժբախտաբար ոչ թէ միայն ...ակցող եւ քաջալերող չկայ. այլ ...անազնիւ եւ տմարդի պայ...ար ստեղծուած է գլխաւորութեամբ փարիզի ռամկավար օ...աթերթին։ Բարեգործականը տակաւին կը մտմտայ իր երիցս խոստացած 1500 լիրայի աջակցութեան վրայ։ Արդեօք չկա՞յ մէկը ...ունենայ որ քիչ մը ողջմտութեան ...րդորներ փսփսայ այդ մարդ...ոց ականջին։

Վ. ՎԱՆՕԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

«Պրոլետար»ը մարդահամարի գրասենեակէն կը տեղեկանայ թէ Հայաստանի բնակչութիւնը 1929ին աճած է 38 առ հարիւր համեմատութեամբ։ 1928ին աճման համեմատութիւնն էր 4,002 առ հարիւր։ Բնական այս աճումը, որ սկսած է 1923էն ի վեր, կ'ելեւէջէ 3—4, այնպէս որ կարելի է ըսել թէ այդ տոկոսը այլեւս կայուն է։ Արդ, նկատի ունենալով բնական աճման այդ տոկոսը, կը կարծուի որ երկու տասնամեակ յետոյ Հայաստանի բնակչութեան թիւը պիտի կրկնապատկուի։

ՄԵԾ ՊԱՆԴՈԿ

1928ին բացուած պանդոկը նեղ կը թուի ըստ տեսնուած պահանջին։ Այնպէս որ որոշուած է մեծ նոր պանդոկ մը հիմնել համալսարանին մօտ (Նորք գիւղին քով)։ Պանդոկը օգտակար պիտի ըլլայ մանաւորաբար գրօսաշրջիկներուն։

ՆՈՐԷՆ «ՔԵՍԼԼԱԳԷՕԶ»

«Խորհր. Հայաստան» (յուլիս 19) կը գանգատի, որ տակաւին կը շարունակուին քեալլագէօզութիւնները բոլոր գիւղերուն մէջ։ Ահա քանի մը օրինակներ։

*** Հրազդանի շրջանային գործավարութեան նախագահը, Ա. Խուդոյեան, յաճախ կը շրջի գիւղերը, բայց յանկարծ կ'անհետանայ, գրեթէ ասուպի պէս։ Երբ մէկը բան մը հարցնէ, պատասխանը դեռ չստացած՝ առջեւը խուդոյեան չի տեսներ։ Նախագահը կ'ուզէ ամէն կողմ պտտիլ։ Օր մը կը հասնի Փարաքար գիւղը, եւ մէկ ոտքը կառքին մէջ, միւսը հողին վրան, կը հարցնէ հեւալով.

— Ի՞նչ յաջողութիւններ ունէք։

— Լաւ է։

— Իսկ ի՞նչ անյաջողութիւններ ունէք, եւ որո՞նք են դրանց պատճառները։

Իրեն կը պատմեն թէ կոլխոզեն հեռացած գիւղացիները եզներն ու խոտերը կը պահանջեն վերադարձնել։

— Զտա՛լ, կը հրամայէ «քեալլագէօզ» նախագահը։ Կոլեկտիվից դուրս եկողների լծկաններն չտալ, իսկ նրանց, որոնք աղմուկ կը բարձրացնեն այդ բանի դէմ, կը բանտարկէք կամ կ'ուղարկէք շրջան։

*** Գէօյգմբէթ գիւղին քեալլագէօզութիւնները չեն սրբագրուած տակաւին։ Որովհետեւ տեղական կոմիտէն կը պնդէ թէ գիւղին մէջ սխալները «քիչ են» եւ կատարուած սխալներն ալ կուսակցութեան ղեկավարներուն գործը կ'ըսեն։ Երբ գիւղացիները կը բողոքեն կատարուած սխալներուն դէմ, կ'արժանանան «կոթոցի» եւ հալածանքի։ Ամէն բողոքող կ'ամբաստանուի իբրեւ տրոցկիստ։

*** Հրազդանի շարք մը գիւղերուն մէջ սխալները չեն սրբագրուած (սեփականատէր գիւղացիներուն ստացուածքը, զոր բաժնած են իրենց մէջ, չեն վերադարձներ) եւ խեղճ գիւղացիները շարունակ կ'երթան ու կուգան, այն յոյսով որ պիտի վերադարձուին։

Ղամարլուի Այգեստան գիւղէն աքսորուած էին 9 գիւղացիներ, որոնց ստացուածքն ալ գրաւուած էին։ Հիմա վերադարձած են գիւղացիները, որոնք, ինչպէս հաստատուեցաւ, աղքատ գիւղացիներ են, բայց եւ այնպէս կոմունիստները չեն ուզեր վերադարձնել անոնց ստացուածքը։

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՀՈԳԱՅ

Աղմաղանի արօտատեղիներուն մէջ կ'արածին 1116 մեծ եւ 3500 փոքր անասուններ։ Սակայն բժշկական խնամքի բացակայութեան պատճառով, անասունները կը սատկին տասնեակներով։ Պատասխանատու անասնաբոյժը, որ պէտք էր 5 օրը մէկ անգամ երթար քննութեան, ոտք իսկ չի դներ լեռներուն մէջ։ Ամբողջ հսկողութիւնը յանձնուած է ուսանողի մը, որ կը խոստովանի թէ անկարող է բան մը ընելու։

Բայց եւ այնպէս երբ ուսանողը անհրաժեշտ դեղերը կը պահանջէ, պատկան մարմինը կը մերժէ խնայողութեան համար։ Եւ այսպէս քանի մը րուբլի խնայողութեան համար հազարաւոր վնասներու կ'ենթարկուի... տնտեսագէտ կոմունիստներու իշխանութիւնը («Խորհ. Հայաստան» 10 յուլիս։)

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մի զարմանաք, որ Երեւանի մէջ հայերէն լեզուի ուղղագրութեան համար շատ կը խորհին ու կը մտածեն։ Նշան Ալլահվէրդեան հրատարակութեան տուաւ «Նոր Ուղղագրական Բառգրքոյկ» մը, իսկ փոթեան, գրախօսական մը գրելով «Խորհ. Հայաստան»ի մէջ, կը գանգատի որ «Բառգրքոյկը կը բաղկանայ տեսական մասէ մը, — ուղղագրութեան կանոնները,— եւ բառարանէ մը— 4400 բառ»։ Կը զարմանայ, շա՛տ կը զարմանայ մեր գրախօսը, որ տեսական մասը մեծ տեղ կը գրաւէ (մէկ քառորդը, 60 էջ), եւ կետադրութիւնը՝ 20 էջ։ Այստեղ կ'իմանանք, որ Ալլահվէրդեան ցոյց տուած է նաեւ հետեւեալ հայերէն (?) բառերուն ուղղագրութիւնն ու իմաստը.—

կոմունիզմ, ռէակցիա, նիհիլիզմ, պրոլետար, իմպերիալիզմ, ֆրակցիա, եւայլն։

Գրախօսականին հեղինակը կը թելադրէ գրել «բաղխել», «բղխել»(?)կայնաեւ Ղազիկեանի վէճը. «յետա՞մաց թէ «հետամնաց» գրել։ Ալլահվէրդեան գործածած է երկու ձեւն ալ։ «Բառարանում թողնում է «յետին» ձեւը, ընդմիշտ վտարելով «հետին» ձեւը»։

Բան կը հասկնա՞ք այս հակասութիւններէն։

Այսպէս նիւթերը իրարու հետ կապուած են եւ վիճաբանութիւնը կը ստեղծէ տաք մթնոլորտ մը եւ մեր ընկերները կ'ուզեն մինչեւ լոյս վիճիլ իրենց տեսակէտը պաշտպանելու համար։ Բաղդատաբար մաքուր լեզու ունին, համեմատելով իրենց ստացած ուսման։

Տրամաբանութեամբ կը խօսին ու կը պարզեն իրենց տեսակէտը։ Ահա գեղեցիկ պատեհութիւն մը մեր երիտասարդներուն եւ որբերուն համար, որոնք կրնան, փոխանակ Սէն Միշէլի սրճարաններուն մէջ մգլոտելու, գալ եւ վիճիլ, նոյն ատեն օգտակար դառնալով այս բուռ մը խանդավառ եւ աշխատասէր տղոց։ Արդէն գաւառներու մեր մասնաճիւղերն ալ սկսած են նման վիճաբանական ժողովներ սարքել։

Այս ուղղութեամբ մերմիտքերը պիտի պայծառանան այնպէս ինչպէս որ պէտք է։

Հ. Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ, 25 յուլիս.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական ենթակոմիտէի Մայիս 28ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային մեծ դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի «Օ պոն քուան»ի շքեղ պարտէզին մէջ, որ դրօշազարդուած էր գոյգ եռագոյններով։

Ժամանակին, բազմաթիւ հայրենակիցներ բռնած էին դաշտը, հոն պահ մը ապրելու համար հայրենակցական շունչով, քիչ մը մոռնալու իրենց առօրեայ ցաւերը ու երազելու հայրենի անուշ կեանքը։

Ընկեր Ա. Գուլումճեան նախ երկու խօսքով պարզելով օրուան հանդէսին նպատակը, ուրախութիւն յայտնելով թէ ինչպէս ամէն ձեռնարկի, ահա այս հանդէսին ալ ժողովուրդը իր համակրութիւնը ցոյց կուտայ հանդէպ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Ընկերներու կողմէ եղան ազատաշունչ արտասանութիւններ եւ երգեր։ Յետոյ օրուան բանախօս ընկեր Ա. Աղաբէկեան պարզեց Մայիս 28ի իմաստն ու արժէքը, թէ ինչպիսի ջանքերով ձեռք էր բերուած Հայաստանի անկախութիւնը եւ ինչպէս էր զարգացած երկիրը այն կարճ ժամանակամիջոցին։ Յետոյ ընկերը ծանրացաւ այլասերման վտանգին վրայ։ Տեղի ունեցաւ նաեւ ամերիկեան ձեւով աճուրդ մը, երբ լրացաւ գեղարուեստական բաժինը։

Իրիկուան մութը արդէն կոխած էր, բոլորը կը մեկնէին շարան-շարան ուրախ զուարթ։ Ճամբան նոյնպէս, երիտասարդները խումբ խումբ կ'իջնէին երգելով, յանկարծ ինքնաշարժ մը կանգ առաւ խումբի մը առջեւ, ուրկէ դուրս ելաւ Ֆրանսացի վարդապետ մը, որ նախ հարցուց անոնց ազգութիւնը, յետոյ անոնցմէ խնդրեց որ երգեն «փամ փորոտան»ը զարմանք պատճառելով ներկաներուն։

Վարդապետը անոնց հետ սկսաւ երգել աւելի գեղեցիկ շեշտերով, որմէ յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց որ չմերժեցին իր խնդրանքը.

— Այո կը սիրեմ, հայ ազգը եւ անոր երգերը, ըսաւ, տեղեակ եմ անոր ցաւերուն պատմութեան։

Տեղահայ ենթակոմիտէն կը պատրաստուի նաեւ տօնել «Խանասորի Արշաւանք»ը դաշտի մը մէջ։

Նոյն օրը, տեղիս կարմիրները սարքած էին հաւաքոյթ մը, խաչաձեւելու եւ արգիլելու համար մեր հանդէսը։ Իրենց ամբողջ յոգնութիւնը պսակուեցաւ... կատարեալ ձախողութեամբ։

Մ. Պ.

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԸ

Ամերիկայէն կը տեղեկացնեն թէ երկու մայրեր, հիւանդանոցին մէջ իրենց ծննդաբերութիւնը անցընելէ յետոյ, երկուքն ալ իրենց մանչ զաւակները գրկած, կը մեկնին տուն։ Տիկին Պամպէրճէ յաջորդօրը կը լոգցնէ իր մանչուկը եւ կը տեսնէ որ երախային մօրթին փակած է թուղթ մը, վրան գրուած՝ Ուաթքինս։ «Ուրեմն տիկին Ուաթքինսին զաւակն է, որ փոխեր են զաւկիս հետ» ըսաւ տիկին Պամպէրճէ եւ մանչը գրկած՝ վազեց տիկին Ուաթքինսի տունը։ Տեսնուեցաւ, որ Ուաթքինսի երախային կռնակին վրայ թուղթ մը իր կարգին կ'արձանագրէր Պամպէրճէ։

Կասկած չկար։ Զաւակները փոխանակուած էին առանց գիտնալու։ Սակայն Պ. Ուաթքինս չէր ուզեր զաւակը վերադարձնել։ «Այս տղան ինծի կը նմանի, իմինս է, չեմ տար» կ'ըսէր։

Հարկ եղաւ գիտուններու միջամտութեան։ Արիւն, մազ, աչք ու գանկ քննեցին եւ 9 իմաստուն 2 ձեռնպահի դէմ հաստատեցին որ երախաները փոխանակուած են։

Պ. Ուաթքինս դարձեալ մերժեց երախան վերադարձնել։ Առտու մը Պամպէրճէ տեսաւ որ երախան կը ժպտէր իրեն։ Գոհացաւ այդ ժպիտով, եւ որոշեց որդեգրել զայն, առանց սպասելու որ Սողոմոնի ներկայացուի դատը։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ — 5 —

ՍՈՎԻԷԹ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

Ամէնէն կարեւոր խնդիրքս, ...ծի քանի մը գիրքեր ղրկէ, ...եքսանդր Պլօքը շատ կը սի...մ, լաւ է որ անկէ ըլլայ։ Աս...առաջ ոչ ժամանակ եւ ոչ ...առիթ ունէի կարդալու։ Հի...հրաշալի է, առատ ժամա...կ եւ սենեակ ունիմ։ Հաճելի ...ւ տաք, եւ սնունդը լաւ։

Հիմա, մեսս բարով, լաւ եմ։ ...է հազս հեռացեր, ինչպէս նաեւ ...րձր տաքութիւնս, աւելի լաւ ...պիտի ըլլայ, բայց տրամա...ութիւնս տեղն է։ Այսպէս թէ ...նպէս կ'անցնի։»

Պլօքի բանաստեղծութիւններ...ղրկեցի իրեն, ինչպէս նաեւ ...ձորները որոնք գրեթէ նե...ած էին։ Հիւանդանոցին մէջ ...ն թէ անոր թոքերն ալ նե...ր էին եւ յոյս չկար լաւա...լու։

***

...իմ ձախ կողմս՝ անոր աթոռը գրաւուեցաւ երիտասարդ տղու մը կողմէ՝ որ աստիճէ կօշիկներ կը հագնէր։ Անունը Պէնոշթայն էր։ Ան բազդաւոր եղաւ որովհետեւ տեղ մը գիշերային պահապանի պաշտօն գտաւ։ Գործէն շիտակ համալսարան կուգայ իր խոշոր ոչխարի մորթէ վերարկուով։

Դասախօսութեանց ընթացքին կ'աշխատի չքնանալ եւ ամէն անգամ ինծմէ կը խնդրէ.

— Ընկեր, աչքդ պահապանին վրայ կ'ընե՞ս... երբ քնանալը տեսնես, կից մը տուր քովէն։

— Յաճախ կը մշտեմ զինք։

Երբեմն համալսարանային աշխատանքը ուշ կը վերջանայ, ժամը մինչեւ ութ, եւ Պէնոշթայն դպրոցէն շիտակ պաշտօնին կ'երթայ։ Մեզմէ շատեր կը նախանձին անոր։

***

Երկու աղջիկներ ցուրտէն դողալով շուտ շուտ կը քալեն, անոնք կ'անցնին Հին Պալատի կամուրջէն (հիմա Ընկերվարական կամուրջ)։

Իրիկուան ժամը ութն է, համալսարանին աշխատանքները նոր վերջացան եւ աղջիկները տուն կը վազեն։

Սառ կապած է ամէն տեղ եւ հովը ուժգին կը փչէ։ Գիտէ՞ք թէ Նեվայի վրայ հովը ինչի կը նմանի։ Չէ՛, չէք գիտեր։ Մէկ անգամէն չորս կողմէն ալ կը փչէ։ Ոտքդ գետնէն կը վերցնէ, օձիկիդ տակ եւ վերարկուիդ թեւերուն մէջ կը մտնէ, մինչեւ հոգիիդ կը թափանցէ եւ ցուրտով կը ծածկէ։

Եթէ կռնակդ դարձնես, երեսդ պիտի գտնէ, սառեցնէ շունչդ, խլացնէ ականջդ, պիտի խայթէ քիթդ սաստիկ։ Նեվայի հովէն ազատուելու միակ միջոցը թռչիլ է։ Ուստի աղջիկները ամէն ջանք կը թափեն կրցածնուն չափ շուտ շուտ քալելու։

Անոնցմէ մէկը հին ու կարկտած վերարկու մը հագած է, այսուհանդերձ վերարկու է եւ պատուաւոր ծառայութիւն կը մատուցանէ դեռ երկրորդ սեզոնին։ Անիկա նախապէս, աղջկան հօր մուշտակէ վերարկուով կը ծածկուէր։

Ոտքը ձիւնակօշիկներ դրած է։ Երեք տարուան հնութիւն ունին, մաշած են եւ անվստահելի։ Այսուհանդերձ ձիւնակօշիկներ են։

Գլուխը դրած է պզտիկ գլխարկ մը որ այր մարդու մը հին գլխարկէն վերաշինուած է։ Բոլորովին հինցած է, տաք չի պահեր եւ իր դասընկերներուն ծաղրի առարկան դարձած է։ Բամպակէ ձեռնոցներ ալ դրած է։

Երկրորդ աղջիկը հագուած է... թէեւ կարելի՞ է արդեօք «հագուած» ըսել։

Իր ծակ կօշիկներուն վրայէն հագած է անհագին կրկնակօշիկներ, նմանապէս հին եւ ծակ։ Ամէն մէկ կրկնակօշիկին մէջ թխմուած է «Կարմիր Կազէթ»ի ամբողջ օրինակ մը, որպէսզի ոտքէն չելլեն։ Մայրիկի մեծ շալ մը վերարկուի տեղ կը բռնէ։ Այդպիսի շալեր գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ վաճառող կիները կը կրեն։ Շալը գլխուն շուրջ փաթթուած է, ծայրերը թեւերուն տակէն անցնելով կռնակին մէջտեղ հանգոյց մը շինած է. ձեռնոց չունի։

Առաջին աղջիկը ես եմ, երկրորդը բարեկամուհիս, փոքրիկ Ֆինլանտացի աղջիկ մը, անունը Թիլտա։ Ես ալ փոքրակազմ եմ, սակայն Թիլտան ալ աւելի փոքրակազմ է։ 18 տարեկան է, բայց հազիւ 16 կուտայիր։ Անմեղ, կապոյտ աչքեր ունի եւ սիրուն մազեր։ Եթէ բան մը լաւ չհասկնայ կամ հեղձուէ, աչքերը արցունքով կը լեցուին։ Երախայի պէս կը խնդայ։ Վեր կը ցատկէ, ձեռքերը իրարու կը զարնէ եւ կը քրքջայ երախայի պէս։

Այսօր շատ ցուրտ էր օդը՝ ունեցած տասնըչորս կոպէկս ալ ծախսեցի համալսարան երթալու։ Հիմա, ալ աւելի ցուրտ է. բայց այլեւս դրամ չունիմ եւ պէտք է քալեմ։

Թիլտան միշտ կը քալէ, Լիկովքա կը բնակի, տանը հեռաւորութիւնը այնքան է որքան իմս, մօտ 6 քիլոմեթր։

Հովը Թիլտային շալը կատաղօրէն կը քաշէ։ Բղանցքը առագաստի նման կ'ուռեցնէ եւ զինքը կ'արգիլէ քալելէ։

— Կը մսիմ, Նատիա, կ'ըսէ Թիլտան, շունչը հովին մէջ կորսնցնելով, սաստիկ կը մսիմ։

— Սիրելի Թիլտա քիչ մը եւս համբերէ, կամուրջը կը վերջանայ, ուրկէ յետոյ աւելի տաք է։

— Ձեռքերս պաղ են, Նատիա՛, կարծես քարացեր են։

— Ձախ ձեռնոցս առ, սիրելիս, եւ աջ ձեռքդ ձախ գրպանս խօթէ։

Ձախ ձեռքս գրպանս դնելով, աջովս Թիլտային ձեռքը կը սեղմեմ։ Ձեռքը հետզհետէ կը տաքնայ, երկուքիս ձեռքերն ալ տաք են, բայց հիմա ալ աւելի դժուար է քալելը, կարծես իրարու կապուած ըլլայինք։ Առաջուընէ աւելի պաղ կը զգանք։

Թարգմ. Մ. Մ.

ներու մէկ մասէն: Այս կազմակերպութիւնը որ ինքզինքը կը դաւանի «ժառանգորդը Շմրէզէմանի աւանդութիւններ»ուն, կը կոչուի պետական կուսակցութիւն եւ կ՚ընդգրկէ 8 գլխաւոր կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը, — ա) սահմանադրական եւ հանրապետական է, բ) անցեալին եւ ապագային համադրութիւնը պիտի ըլլայ, գ) պիտի ձգտի հիմնապէս բարւոքել քաղաքական եւ խորհրդարանական բարքերը, դ) պիտի պայքարի ճարտարարուեստական թրըսթներու և Խորհրդարանին մէջ պետական գործերու վրայ՝ անոնց ներկայացուցիչներու ազդեցութեան դէմ. պիտի ջանայ կեդրոնացնել ազգին բոլոր ազատական ուժերը՝ առանց կրօնի եւ դասակարգի խտրութեան, պիտի աջակցի երկրին տնտեսական ու եւմտական վերականգնումին, զ) ընտրական կանոններու բարեփոխման պիտի աշխատի, է) պիտի վարէ «խաղաղութեան եւ ազատագրութեան» արտաքին քաղաքականութիւն մը, արտաքին աշխարհին ցոյց տալով Վերսայլի եւ Սէն Ժէրմէնի (Անգլուս) դաշնագրերու անհանդուրժելի բնոյթը, ը) պիտի պաշտպանէ արտասահմանի գերման փոքրամասնութիւնները:

Կուսակցութեան առաջին յայտարարութիւնը կը վերջանայ հետեւեալ կէս սպառնալիքով.— Նկատի ունենալով մեր դրացիներու անընդհատ սպառազինումը, կուսակցութիւնը ազգ. պաշտպանութիւնը կը դաւանի անհրաժեշտ երկրին գոյութեան:

Նոր կուսակցութեան կազմութիւնը խռոված է քաղաքական բոլոր շրջանակները: Ընկերվարականները միայն լուրջ չեն նկատեր զայն, այն հիման վրայ թէ ոչ անոր ծրագրին, ոչ ալ բաղկացուցիչ տարրերուն մէջ՝ ոչինչ կը գտնեն նոր:

Իսկ գերման ազգայնական կուսակցութիւնը կը շարունակէ քայքայուիլ: Հիւկէնպէրկի խումբին պատկանող 78 ազգայնական երեսփոխաններէն 43ը արդէն հեռացած են:

Պոլշեւիկները Ամերիկայի մէջ

Երկու անձեր որոնք ժամացոյցի վերաբերեալ առարկաներու մաքսանենգութեամբ կը զբաղէին, ձերբակալուեցան Նիւ Եորքի մէջ եւ խոստովանեցան թէ կը պատկանին Խորհրդ. Առեւտրական Պատուիրակութեան: Մէկուն վրայէն գտնուեցաւ գրպանի փոքր տետրակ մը, որուն մէջ արձանագրուած էր պոլշեւիկ 25 գործակալներու հասցէներ:

Պոլշեւիկներու գործունէութիւնը քննելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը լսեց վկայ մը. որուն յայտարարութեանց համաձայն, Ամերիկայի մէջ պոլշեւիկեան 32 պրոպագանդի կազմակերպութիւններ կան, եւ թէ համայնավար կուսակցութիւնը հոն կը համրէ 13.000 անդամներ: Շիքակոյի մէջ. անոնց թիւն է 1600, միայն 80000 համակիրներով:

Կ՚ըսուի թէ ամերիկեան սէնդիկաներու ներկայացուցիչները մօտերս ժողովի պիտի նստին եւ պիտի ջանան արգիլել տալ խորհրդային բոլոր ապրանքներու Ամերիկա մուտքը:

Սըտքը փաշայի յայտարարութիւնները

Եգիպտոսի վարչապետ Սըտքը փաշա, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ «Մաթէն»ի թղթակցին:

— Ֆուատ թագաւոր օրինական սահմանէն դուրս չէ ելած, խորհրդարանական մեծամասնութենէն անկախ դահլիճ մը նշանակելով, քանի որ Նահաս փաշա կամովին հրաժարեր էր, եւ Վաֆտը յայտարարեր էր թէ որ եւ է պատասխանատու գործ չպիտի ստանձնէ:

«Նաեւ համաձայն Սահմանադրութեան էր որ ներկայ դահլիճը նախ մէկ ամիս յետաձգեց Խորհրդարանը, եւ յետոյ փակեց զայն: Որովհետեւ, պէտք էր որ երկիրը վարկաբեկող վատ վարչութեան եւ անիշխանութեան շրջանէ մը յետոյ, դահլիճը լծուէր աշխատանքի, կարգ մը բարեփոխումներու համար, մանաւանդ որ, Վաֆտը երկրին մէջ ծայր կուտար մեծածաւալ յեղափոխութիւն մը:

«Կառավարութիւնը տէրն է կացութեան, իսկ Վաֆտի քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարը որ եւ է նշանակութիւն չունի»:

Հնդկաստանի կացութիւնը

Հնդկաստանի մէջ, այս պահուս, կանտիի եւ հնդիկ պետերու բանակցութեանց ելքին սպասումով, հանդարտութիւն կը տիրէ, սակայն, օտար ապրանքներու վաճառման արգելքը կը սաստկանայ: Պոմպէյի մէջ բոյկոտի յանձնախումբին եւ կտաւեղէնի սէնդիկաներուն միջեւ կատարուած խորհրդակցութեանց հետեւանքով, որոշուեցաւ աւելի ուժ տալ օտար կտաւեղէնի վաճառման արգելքին: 700 կամաւորներ յատկացուեցան այս գործին, զանազան վաճառատուներու եւ շուկաներու վրայ հսկելու համար: Երկու ամիս պիտի տեւէ այս արգելքը, որ ո՛չ մէկ կապ ունի անգլիական վաճառատուներու եւ ոգելից ըմպելիի մթերանոցներուն դէմ դրուած արգելքին հետ:

Գարաչիէն տրուած լուրի մը համաձայն, ժողովուրդը մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ գրաւեց հնդիկի մը տունէն:

Կալկաթայի ոստիկանութենէն յիսնապետ մը վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն, հնդիկի մը կողմէ, որ կրցաւ փախչիլ:

Պէնկալի մէջ, օրական մէկ քանի անգամ երկրաշարժի թեթեւ ցնցումներ տեղի կ՚ունենան:

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Գրատան մէջ, 51 Rue Monsieur le Prince

Նրբաճաշակ տիկիններ

Մի մտահոգուիք թէ ձեր հագուստները ո՞վ պիտի կարէ եւ ո՞վ ձեզ լիովին պիտի գոհացնէ: դիմեցէք B. Jaret ֆիրմայով հայկական հաստատութեան որ մեծ խնամքով կը պատրաստէ ձեր փափաքածամէն տեսակ հագուստները՝ ղեկավարութեամբ ծանօթ վկայեալ դերձակուհի եւ ՀՆԱՐՈՂ ՄՕՏԵԼԻՍԴ տիկին Ցասմիկ Դ.աւիթօֆի: Բաց աստի հոն կը գտնէք ամենավերջին նորաձեւութեամբ պատրաստ հագուստներ անհաւատալի աժան գիներով: Հասցէն շատ դիւրին, 4Rue de la Collegiale Ա.յարկ (86 Bld. St. Marcel). Métro Gobelinsէն 40 քայլ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ
ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

ՌՈՍՏՈՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 10ԻՆ, ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Դ Ա Շ Տ Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս
Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակց. միութեան կողմէ
Այս կիրակի ժամը 8էն 21, 10 Պուլվար Բապաթօի գեղեցիկ պարտէզին մէջ:
Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է
Հանրակառքը թիւ՝ 46, իջնել վերջաւորութեան

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ
"ԻՄ ԳԻՐՔԸ", Բ. ՀԱՏՈՐ (ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ)
Ա. հրատարակութիւն ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ
Գ Ի Ն 20 Ֆ Ր Ա Ն Ք
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ.— Մինչեւ 31 Յուլիս

30 ֆրանք կանխիկ վճարողները կը ստանան Ա. եւ Բ. հատորները միասին:

Այժմէն կարելի է դիմել Librairie H. SAMUEL, 51 Rue Monsieur le Prince, Paris (VIe), Հեռաձայն՝ Danton 88-65:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գիրքեր, բառարան, գրական, վիպական, պատմական եւ դպրոցական գործեր:

Վերջին կատարելագործութեամբ օժտուած կազմատուն: Արագ եւ մաքուր աշխատանք: Գիրքերու վԵՐՆԱԳԻՐԸ ոսկետիպ:

Կը ստանձնենք տպագրական ամէն տեսակ գործեր:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ
«ՆՈՒԱԳՈՂ ՎՇՏԻՑ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ ՀԱՅՈՑ»
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ, ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
(Հայր Սիմոն Երեմեան - Ատրուշանի Յառաջաբանով)

Բազմաթիւ լուսատիպ պատկերներով եւ գունաւոր շապիկով: Անտիպ էջեր, յուշեր, նամակներ, դէմքեր եւ դէպքեր եւայլն: մեծածաւալ հատոր, էջ՝ 858:

Ատրպատականի Հայոց թեմական տպարան, Թաւրիզ: Գինն է՝ Պարսկաստան՝ 20 ղրան, Ֆրանսա՝ 50 ֆրանք, Անգլիան եւ գաղութներ՝ 9 շիլին, Ամերիկա՝ 2 տոլար 50 սէնթ: ճամբու ծախքը ստացողին հաշուոյն: Ստանալու համար դիմել՝ Haik Adjémian, Tauris, (Perse).

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղըՀինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 131 Fbg. du Temple. Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը՝ վաղը եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին գրադարանի սրահին մէջ: ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄՕՆՇԱՅԻ (Լիոն) ֆութպոլի խումբը Օգոստոս 17ին Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կը կազմակերպէ բաժակի մրցում մը: Բոլոր հայ խումբերէն կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը:

Զ. Ե. Ո. Միութեան փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլորիայի մէջ: Նիւթ՝ *Ամուսնութեան թեր ու դէմ*: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները, ժամը 11էն յետոյ սինէմա:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Մարսէյլի վիճաբանական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Միութեան սրահին մէջ, 23 Պուլըվառ տէ կօմիէ: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Զ. Ե. Ո. Միութեան ի պատիւ, Տոքթ. Պարթըն հացկերոյթ մը կուտայ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Ֆլորիա ճաշարանին մէջ: Միութեան անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ընդունիլ իբրեւ հրաւիրագիր:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ փարիզի եւ շրջակայից Յոբ. Յանձնախումբի հիմնադրամի մասնախումբը կը փութայ խնդրել բոլոր կազմակերպութիւններէն եւ անհատներէն, որոնք տակաւին չեն փակած առկախ մնացած հաշիւները, (տետրակով հանգանակութիւն, շքադրամ եւ պատկեր), բարի ըլլան մինչեւ Օգոստոս 15 կարգադրել հաշիւները, իրենց քով գտնուած դրամները տետրակներով միասին յանձնել Պ. Վ. Թագւորեանի, 53 Fbg. Montmartre, Paris (9e).

Դիւրութեան համար կը յիշենք հոս առկախ մնացած տետրակներու թուահամարները՝ 4, 5, 6, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 24, 26, 32:

ՀՐԱՒԷՐ

Պոլսոյ Նարեկեան եւ Էսաեան վարժարաններու երկսեռ բոլոր սաները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանը 61, Rue Monsieur le Prince, մէթրօ Սէն Միշէլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ասլանեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ որդւոյն Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Տիկ.— Ա. Ս.— 70:
Լը Քրէօզօ, Գ. Ս.— 35:
Հարն, Ա. Պ.— 70:
Տէսին, Զ. Ռ.— 35:
Սէն Շամոն, Զ. Փ.— 75:
Փարիզ, Զ. Բ.— 240:
Շալէթ, Գ. Պ.— 35:
Մարսէյլ, Մ. Ա.— 40:
Ալփուվիլ, Փ. Ա.— 35:
Սէն Թ'Անտէօլ, Ս. Ս.— 140:
Մարսէյլ Պ. Հ.— 140:
Տրակինեան, Մ. Ս.— 12:
Փարիզ, Ս. Պ.— 20:
Պուրկուան, Խ. Դ.— 70:
Մարսէյլ, Գործ.— 832:

Կ՚ուզուի վարպետ խոհարար մը: Լաւ պայմաններ: դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Վարձու է 100 քառ. մէթր տարածութեամբ լուսաւոր եւ օդասուն արհեստանոց մը որ ունի նաեւ երկու սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Յարմար ամէն գործի: Պայմաններու մասին դիմել Պ. Մ. Աղաբէկեանի, 35 Rue Emile Desveaux, Մէթրօ՝ Place des Fêtes.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵ[Ր]
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ. Ա[...] եւ նոր մեթոտով դարմանում եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ [...] հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, մամիզ.) եւ վարիսի: Մասնաւ[որ] ռաթուաւ: Խորհրդակցութեան եւ [...] Հրդ.ացկութ.ամէն օր 9—12, Կիրակի 9—12:

EMPIRE միւզիք-հոլ՝ 37 Av. W[...]

IMPRIMERIE - MASSIS - É[...]
208bis, Rue Lafayette Pari[s]

Le Gérant H. STEPH[...]

Մ Է Կ Ա Մ Ի Ս Է Ն . . .

Այո՛ մէկ ամիսէն՝ մինչեւ որ հանրածանօթ ՃԱՇԱՐԱՆ Լիվ[...] աւարտէ իր աշխատութիւնները սրահը մեծցնելու ար[...] սկսուած գործը, ճաշարանը բաց է կիրակիները եւ տօն օ[...] առ հասարակ:

Բոլոր անոնք՝ որոնք կ՚ուզեն առանց courant d'air ճաշ[...] կուելու, պարկեշտ սպասարկութեամբ, բերնի համով հայ[...] կան եւ եւրոպական ճաշացուցակ մը վայելել անհաւատա[լի] գիներով,

թող հաճին դիմել ԼԻՒԼԱՅԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ 24 rue St. Lazare, Pa[ris]

24, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ԹԻՒԻՆ, 24

ALLO, ALLO
Tél. TRUDAINE 81-07
Այս է թիւը մեր թէլէֆոնին
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՃԷՆԱԶԵԱՆ եւ ԳԱՍԱՆՃԵԱ[Ն]
8, Rue de Chateaudun, PARIS (9e)
Métro Cadetի, Peletierի եւ Notre Dame de Loretteի խիստ [...]

ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներ[ու] Պատուոյ մէտայլ Ֆրանսայի Առողջ. Նախարարութենէ[ն]
Կ'ընդունի ամէն օր բացի Կիրակիէ ժ.ը 10էն 12եւ ժամադրութեա[մբ]
134 Rue Blomet, Րէօնթկէնեան Հաստատութեան մէջ: Կը կատարէ ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographi[e]) գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ րէօնթկէնեան դարմա[նում] (radiothérapie profonde), ՏԻԱԹԵՐՄԻԻ բոլոր կիրառութիւ[ններ] ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը որ բազմաթիւ հիւանդութ[եանց] դարմանման լաւագոյն ազդակներն են:
Թոքախտաւորներու pneumothoraxի գործողութիւն, մաս[...] շիջուկ եւ պատուաստ:
Զղային եւ հոգեկան կարգ մը հիւանդութիւններու դէմ թե[...] կան, քնէածական եւ փոէօտեան մեթոտներ:
Որպէս ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ, կ'այցելէ նաեւ [...] ւանդներու:
Հասցէ՝ 134 Rue Blomet, Laboratoire de Radiologie. M[étro] Convention, Autob. X. եւ AG.
Հեռաձայն՝ Vaugirard 29—55, 47—86.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38-[...]
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

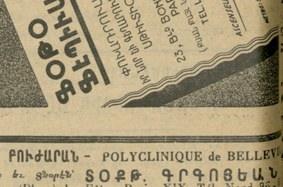

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV[ILLE]
Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-[...]
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խն[ամուին] ամէն տեսակ ներքին եւ վիրական հիւանդութիւններ: Աչքի [մաս]նագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթ[ի] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

Գ. ՇԷՔԷՐԵԱՆ
փաստաբան Պոլսոյ Պառոյէն, վաւերացեալ հաշուակալ[...] անդամ Société des Comptablesի (E. C. I.),
150 Rue du Fbg. St. Denis, Paris. Téléphone: Trudaine 7[...]
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՄ այցելու տոմարակալութիւն փոքր ամսավճա[րով]
ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՄ Régistre du Commerce, Patente, Chi[ffre] d'affairesի, Bénéfices Commerciauxի և Impôts sur le reve[nu] գործողութիւնները:
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄԵՄ ԵՒ ԿԸ ԼՈՒԾ[ԵՄ]
Կրնամ ձեզ զերծ պահել Chiffred'Affairesի եւ BénéficesCommerci[aux] տուրքերէն եթէ արհեստաւոր էք, զոր օրինակ Lapidaire, Se[rtis]seur, monteur de bijoux, lingère, շապկագործ, ժամագործ, գ[...] կօշկակար, տառաձագործ, եւայլն, պայմանաւ որ ձեզմէ եւ ձեր [ըն]տանիքի անդամներէն զատ միայն մէկ գործաւոր եւ մէկ apprenti ունենաք:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub. St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ 1930
31 JUILLET 1930

Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1327
ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Քրտական ապստամբութիւնը արդէն երկու ամիսը բոլորեց: Միջազգային մամուլը օրը օրին սիւնակներ լեցուց քրտական «անազակախումբ»երու շարժումներու մասին, որ հետզհետէ դարձաւ ապստամբութիւն մը լրագրական լեզուին մէջ, ու հիմա արդէն Թուրք-քրտական պատերազմ մը կոչուելու վրայ է:

Որպէս զի մեր ընթերցողները յստակ գաղափար մը կազմեն տեղի ունեցած շարժման և անոր ներկայ կացութեան մասին, քանի մը ամփոփ տեղեկութիւններ անհրաժեշտ են:

Մայիսի ընթացքին Թրքական զանազան պահականոցները տեղական ընդհարումներ ունեցան Քիւրտերուն հետ, անոնց ուժերը հրապարակ բերելու համար: Ըստ երեւոյթին Թրքական վերին հրամանատարութիւնը համոզուեցաւ որ քրտական ուժերու կեդրոնը Արարատն էր: Այդ պատճառով, 10,000 զինուոր կեդրոնացուց Բայազիտ և Իգդիր, արեան մէջ խեղդելու ապըստամբութեան օջախը: Յունիսի սկիզբէն մինչեւ յունիս 15ը կռիւները կեդրոնացած էին Արարատի շուրջը: Արարատի դէմ սկսած յարձակողականը, 6 սաւառնակներու օժանդակութեամբ, ուժեղ դիմադրութեան հանդիպեցաւ, 3 սաւառնակ եւ հարիւրաւոր սպաննուածներ ու գերիներ կորուստ տալով:

Այս բոլոր իրողութիւնները ցոյց կուտան որ Նախայարձակը Թրքական կառավարութիւնն էր, իսկ Քիւրտերը կը բաւականանային ինքնապաշտպանութեամբ: Սակայն Արարատի ղեկավարները երբ ստուգեցին թէ Թրքական պատրաստութիւնները մեծ են եւ կը ձգտին վճռական հարուած մը տալ Արարատին, ըմբոստութեան հրաւէր կարդացին շրջակայ կազմակերպուած աշիրէթներուն, որոնք Արարատին օգնելու համար ապստամբութեան դրօշը պարզեցին: Այսպիսով, յունիս 19էն սկսած՝ Արարատի կռիւները կ'ընդարձակուէին մէկէն ի մէկ, ընդգրկելով Վանի, Արճէշի, Բաղնոսի և Դութախի շրջանները: Հայտարանցի աշիրէթապետները որ Նախօրօք քրտական կազմակերպութեան միացուցած էին Զիլանի, Սիփանի եւ Մալազկերտի ուժերը, քաշուած կը մնային Եքմալ դիւղը, Թուրք-պարսկական սահմանին վրայ, ուր Հայտարանցի աշիրէթի մէկ մասը կը բնակի: Արարատի պաշարման գօտին երբ սկսաւ ճըղչել, Արարատի ղեկավարներէն ոմանք անցան դէպի Ալա Տաղ, իսկ Եքմալի ղեկավարները ձիաւոր ստուար խումբով մը շարժուեցան դէպի Արադայ եւ Արճէշ:

Թիկունքային այս արշաւանքը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ: Քրտական բոլոր ցեղախումբերը ոտքի կայնեցան, գրաւեցին Զիլանի ձորը, 180 զինուորներ եւ սպայ մը սպաննեցին: Յանկարծակիի բերելով՝ մտան Արճէշ, 400 Թրքական զինուորներ ոչնչացուցին եւ սպաննեցին հրամանատարն ու գայմագամը: Իսկ Սիփանի ուժերը գրաւեցին Բաթնոսը: Յունիս 20ին Թրքական բանակը շուարումի մատնուեցաւ, տեսնելով որ մէկ կողմէ Բիրկրիի ճանապարհը դէպի Վան վըտանգուած էր, միւս կողմէ Դութախի եւ Բաթնոսի ուղղութեամբ Ալաշկերտի ճանապարհները կը կտրուէին, եւ Արաքսի հովիտը կը վտանգուէր կողքի բռնկումով: Փաստօրէն, Բայազիդի եւ Իգդիրի Թրքական բանակը կը մնար պաշարուած, երկրի խորերը բռնկուած ապստամբութիւններու շնորհիւ: Թուրքերը Արարատէն ետ կը քաշուէին եւ կը բռնէին պաշտպանողական դիրք մը: Էնկիւրին վտանգի՛ մեծութիւնը կռահելով՝ օգնական զօրաբանակներ ճամբայ կը հանէր Արճէշի եւ Զիլանի դէմ: Այս վերջին օգնական ուժը կը հաշուեն մօտ 12 հազար զինուոր:

Յունիս 25էն մինչեւ յուլիս 11ը ահռելի կռիւներ տեղի ունեցան Մալազկերտի, Արճէշի, Զիլանի եւ Վանի շրջաններուն մէջ: Այդ ծանր կռիւներու մանրամասնութիւնները կը պակսին տակաւին: Բայց տրուած ըլլալով վայրերու ընդարձակութիւնը, ինչպէս նաև յիշեալ աշիրէթներու կռուի ընդունակութիւնը, երկու կողմերն ալ հազարաւոր սպաննուածներ տուած պէտք ըլլան 15 օրեայ անընդհատ ճակատամարտներու ընթացքին:

Յուլիս 13ին Թրքական Գործակալութիւնը հաղորդեց թէ ապստամբութիւնը ճնշուած է. Իրականին մէջ Թուրքերը յաջողած էին գրաւել միայն Բաթնոսը, Արճէշը եւ Բերկրին: Քիւրտերը, ըստ Թրքական հաղորդագրութեան, 3000 դիակներ թողնելով լեռները ցրուած էին: Այս հաղորդագրութիւնը լրիւ է, պէտք է աւելցնել որ Թուրքերն ալ Քիւրտերու կորուստէն շատ աւելի սպաննուածներ տուած են: Իսկ Քիւրտերու լեռները ցրուիլը կը նշանակէ վերադարձ մը դէպի իրենց ամրութիւնները: Յուլիս 15ին շատերը կարծեցին որ քրտական ապստամբութիւնները վերջացած են: Անցած 15 օրուան նոր տեղեկութիւնները ցոյց կուտան, որ ապստամբութեան միայն մէկ մասնակի շարժումը մնասուած է, բայց հասած է իր տաղրած ռազմագիտական նպատակին:

Թուրքերը Զիլանի եւ Արճէշի իրենց յաղթանակներէն ետոյ՝ այս գերազանց ուժերը կեդրոնացուցին Արարատի դէմ բախեցան երկամեայ դիմադրութեան ու բարուոք համարեցին աւելի սեղմ օղակի մէջ առնել լայնանիստ լեռը:

Յաջորդով կը պատկերացնենք ներկայ դրութիւնը որ յղի անակնկալներով:

Կ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՅԱՐԱՃՈՒՆ ՎԵՐԵԼՔԸ
(Հ. Յ. Դ. ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՑՐԴ ՇՐՋ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ)

«Նոր Օր» այս վերնագրով խմբագրականի մէջ կը գրէ (24 յուլիս).

Յուլիս 19րն փակուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Յունաստանի 8րդ Շրջ. ժողովը,— ամենէն բազմանդամը՝ այս տարի՝

փակուեցաւ եռանդուն տրամադրութիւններով եւ դրական աշխատանքի յանձնառութեամբ: Ոչ միայն օրակարգն էր ամփոփ եւ յստակ, այլ եւ պատգամաւորները ըլնսց բանաւէճերուն մէջ կը ձգտէին իւրաքանչիւր հարցի տալ բացորոշ եւ սեղմ պատասխան:

Անկարեւոր երեւոյթ մը չէ այս երիտասարդ-գաղութի մը մէջ որ գրեթէ չունեցաւ հաստատուն ու շէն կեանք, որ1922էն ի վեր կը տառապէր քաղաքական անստուգութեան, տնտեսական տագնապի, արտագաղթի եւ ներքին սպառիչ կռիւներու մէջ: Այսքան տեղափոխութեանց յորձանքը անշուշտ կ'ազդէր նաեւ մեր կազմակերպութեան վրայ: կազմեր կը քայքայէին, կը նօսրանային կամ կը զօրանային նոր տարրերով: Մակընթացութիւն եւ տեղատուութիւն:

Եւ սակայն կազմակերպութիւնը մնաց աւելի քան առոյգ, միշտ ընդունակ աճելու եւ արտագաղթի հետեւանքով յառաջ եկած բացերը գոցելու: Աւելի եւ աւելի երիտասարդանալու:

Սահմանափակ, ցիրուցան խումբերով ձեւաւորուած՝ 1923ին կեդր. կոմիտէութեան բարձրացած 1927ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Յունաստանի կազմակերպութիւնը այսօր կը ներկայացնէ պատկեր մը՝ որ կազդուրիչ է շատ մը տեսակէտներով: կազդուրիչ մանաւանդ անոր համար որ, այս անկայուն գետնին վրայ եւս, հողէն փրցուած եւ թաղալի մէջ դրուած ծաղիկներու չեն նմանիր մեր շարքերը, այլ կը կազմեն տարագիր բազմութիւններու ծոցին մէջ խորապէս արմատ ձգած, անոնց ճակատագրին հետ սերտօրէն կապուած կորիզներ:

Ճիշդ ատով ալ կը բացատրուի յարաճուն վերելքը, հակառակ բոլոր վերիվայրումներուն եւ կարմիր կամ դեղին վարահաչութեանց:

* *

Շրջ. ժողովը նորընտիր կեդր. կոմիտէին յանձնեց յստակ եւ թանձրացեալ ուղեգիծ մը, որուն հիմնական տարրերը կը բխին Հ. Յ. Դաշնակցութեան 11րդ Ընդհ. ժողովի որոշումներէն:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ տեսակէտով՝ ոչ մէկ վարանում կամ խարխափում, խիտ շարքերով, շեշտակի դէպի նպատակը, դէպի *միացեալ Անկախ Հայաստան*, որ միակ ելքն է այս բազմաչարչար ժողովուրդին իրական, վերջնական փրկութեան: Միակ արդար հատուցումը՝ թափուած արիւնին եւ անպատմելի զարհուրանքներուն: Իսկ այդ նպատակին հասնելու համար կուսակցութիւնն ունի կէտ առ կէտ ճշդուած ծրագիր, որ կը պահանջէ լարուած եւ յարատեւ աշխատանք եւ յեղափոխական վճռականութիւն:

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐ ՄԸ ԱՐԿԱԾՈՎ ՄԵՌԱԾ

Ալֆորվիլի մէջ, ելեկտրական գործարանի մը շինման աշխատաւորներէն Արիստակէս Յարութիւնեան, 22 տարեկան երիտասարդ մը, առջի առաւօտ 15 մեդր բարձրութեան վրայ, պատուհանին երկաթէ փեղկերը մաքրելու ատեն, ոտքը սահելով, ինկաւ ու մեռաւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-Ի ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Օգոստոս 1ի առթիւ, համայնավարներուն կազմակերպելիք ցոյցին դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար, Ֆրանսայի վարչապետ Պ. Թարտիէօ խորհրդակցութեան կանչեց Փարիզի զինուորական կառավարիչը զոր. Կուրօ, Ներքին Նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը որ միեւնոյն ատեն, տնօրէնն է Ընդհ. Ապահովութեան, Սէնի ոստիկանապետը, Փարիզի զինուորական կառավարութեան սպայակոյտի պետը, ընդհ. տեղեկատուութեան պետը եւ Թաղապետական ոստիկանութեան փոխ-տեսուչը, ինչպէս նաեւ Ընդ. Ապահովութեան խուզարկութեանց ճիւղին քննիչը:

Այս խորհրդակցութեան ընթացքին, որոշուեցան հետեւեալ կէտերը՝— Օգոստոս 1ի առթիւ, հանրային ճամբաներու վրայ, ամէն թափօր պիտի արգիլուի, որեւէ ցոյց, աշխատանքի ազատութեան դէմ որեւէ արգելք, եւ որեւէ բռնութիւն ցուցարարներու կողմէ, անմիջապէս պիտի զսպուին. յանցապարտները դատական իշխանութեան պիտի յանձնուին: իսկ որ եւ է ցոյցի մասնակցող օտարականներ պիտի ձերբակալուին եւ անմիջապէս պիտի արտաքսուին երկրէն: Եւ վերջապէս, Փարիզ թէ արուարձանները, Թաղապետական սրահներու մէջ որեւէ հաւաքոյթ չպիտի թոյլատրուի:

Ոստիկանութեան սովորական ուժերը պիտի զօրացուին Փարիզի հանրապետական պահակներով, եւ գաւառէն եկած ոստիկան ուժերով: Փարիզեան զօրանոցներու եւ գաւառէն բերուած զօրախումբերու զինուորները օրն ի բուն պատրաստ պիտի կենան եւ ոստիկանապետին հրահանգներուն պիտի ենթարկուին:

Իրաքի Քիւրտերը կը շարժին

«Թայմզ»ի տեղեկութեան համաձայն յուլիս 27ին, 500 լեռնական քիւրտեր Իրաքէն Թրքական սահմանը անցած եւ յարձակած են Թրքական պահականոցներուն վրայ:

**** Թրքական աղբիւրէ.— Հաստատուած է որ ըմբոստները մեծ օժանդակութիւն կը գտնեն Սէրտար Պուլաքի աշիրէթէն, որուն մէկ մասը Թրքական, միւսը պարսկական հողի վրայ կ'ապրին: Նոյնպէս հասկցուած է որ զէնքերը բերուած են Միջագետքէն, Պարսկաստանի ճամբով:*

**** Զիլանի մէջ սպաննուած Քիւրտերու գրպաններէն գտնուած են կարեւոր փաստաթուղթեր. որոնք կը դասաւորուին: Նոյնպէս երեւան հանուած եւ խուզարկուած են այն դիակները, որոնք ըմբոստներուն կողմէ թաղուած էին: Ասոնց վրայէն կարեւոր թուղթեր գտնուած են:*

Ճշդուած են նոյնպէս բանակին կրած աննշան կորուստները (?) Զիլանի կռիւներուն մէջ: Օդային ուժերէն վեց հոգի սպաննուած են, ցամաքային ուժերէն՝ 3—4 սպայ եւ 20 զինուոր: Վիրաւոր սպաները կը դարմանուին Պայազիտի հիւանդանոցին մէջ եւ բոլորն ալ աղէկ են:

Ըսմէթ փաշա եւ Քիւրտ շարժումը

Էնկիւրիի իրաւաբանական վարժարանի մէջ վկայականներու բաշխման առթիւ, վարչապետ Ըսմէթ փաշա ճառ մը արտասանեց եւ անդրադառնալով Արարատի դէպքերուն, ըսաւ.— Զինեալ խումբերու ճնշման տակ, առաջ եկած քաղաքական եւ յետադիմական ըմբոստութիւնն արդէն զսպուեցաւ: Ըմբոստները շատ խստօրէն պատժուեցան: Հալածուած խումբերը սահմանին միւս կողմն անցան: Միջազգային յարաբերութեանց մէջ, կարգ մը էական սկզբունքներ կան, — ինչպէս սահմաններու ապահովութիւնն եւ դրացիին ներքին կարգը չխանգարելու պարտաւորութիւնը — սկզբունքներ որոնք, ինչ պատրուակով ալ ըլլան, որ եւ է հարուած չեն հանդուրժեր:

«Անհրաժեշտ է ճշտել այս էական կէտերը, երկու երկիրներու միջեւ մեծ քաղաքականութիւն մը եւ բարեկամութիւն մը նախատեսելէ առաջ: Այս կէտերուն դէմ որ եւ է զանցառում կը թունաւորէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնը եւ յարձակման զոհ եղող երկիրը — ինչպէս է Թուրքիոյ պարագան — ստիպուած է դիմելու օրինաւոր պաշտպանութեան միջոցներու»:

«Անհրաժեշտ է որ գիտնան թէ մեր երկիրը օրինաւոր պաշտպանութեան պարագային, չպիտի խուսափի անկից առաջ գալիք պարտաւորութիւններէն»:

Այս բուռն ու մարտական ազդարարութիւնը ուղղելէ յետոյ Պարսկաստանի, Ըսմէթ կանգ առաւ Թուրքիոյ արտաքին պարտքերուն վրայ.— Թուրքիա ստիպուած է ամէն տարի, երեք միլիոն անգլիականի արժէքով օտար դրամ խնայել, ինչ որ զայն կ'ենթարկէ մեծ զոհողութիւններու, պահելու համար ազգային դրամին արժէքը: Հաստատեցինք թէ Թուրքիա, որ եւ է ապօրէն ճամբու մէջ չէ մտած, կեղծ միջոցներով խուսափելու համար իր պարտաւորութիւններէն: Արտաքին պարտքերու հատուցման համար, ժողովուրդին վճարած տուրքերը հասան առաւելագոյն չափին: Ձեռք առնուած միջոցները կըր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՄԵԶՄԷ ԴՈՒՐՍ

I ՕԳՈՍՏՈՍ

Ահա թուականմը, որ մեր օրացոյցէն դուրս պէտք է մնայ, եւ սակայն, կը յաջողի սպրդիլ հոն, ամօթահար յանցաւորի զգուշութիւններով:

Ընկեր մը կը պատմէ թէ հայաշատ արուարձանի մը՝ Ալֆորվիլի հայկական թաղին մէջ, պատերուն վրայ փակցուցած են Օգոստոս 1ի կարմիր ցոյցերուն մասնակցելու հրաւէրներ, հայերէն տառերով ու բառերով:

Քանի մը օրէն հաւանաբար գաւառէն ալ նոյն լուրերը պիտի կրկնուին:

Առանց զայրանալու կամ զարմանալու, հանդարտութեամբ է որ կը լսենք այս յիմարութիւնները՝ *անպէտ* եւ *անմիտ*:

Անպէտ, որովհետեւ մէկ քանի հայերէն թռուցիկներով, կամ մէկ քանի Հայերու մասնակցութեամբ չէ որ պիտի յաջողի եւ զօրանայ, ի ծնէ եւ ի բնէ ձախողութեան դատապարտուած ցոյց մը:

Անմիտ, որովհետեւ վստահ ենք հայ աշխատաւոր ժողովուրդի բնազդական ողջմտութեան: Չպիտի գտնուի լեցուն մէկը, որ ուզէ նոյնիսկ դիտելով..., պարզ հետաքրքրութեան համար, հեռուէն մասնակցիլ բարեկենդանային թափօրներու, երբ գիտէ թէ իբր միջոց որեւէ նպատակի, ոչ մէկ կապ ունին իր Հայու ազգային կամ ընկերային բաղձանքներուն եւ անհատական առօրեայ մտահոգութիւններուն հետ:

Անմիտ՝ մանաւանդ, որովհետեւ չիկրնար ըլլալ որ երկու ջրացածներու երեսէն, ամբողջ ազգ մը դատապարտէ Ֆրանսա:

Այս կողմէն, բոլորովին հանդարտ ենք:

Պարագան անշուշտ նոյնը չէ Սուրիոյ համար, ուր ազգային այլազան ու հակամարտ ըմբռնումներու խառնարանին մէջ, խենթի մը մէկ քայլը կրնայ քառասուն խելօքի գլուխը ծակել: Հո՛դ, իր սեփական տան մէջ իսկ իբր հիւր նստած հայութիւնը, պիտի զգուշանայ անընդհատ եւ հսկէ:

Իսկ հո՛ս, վտանգն ուրիշ կողմէ է:

Կը վախնանք որ նման պարագաներու առջեւ, անկիւնային հերոսներու... գրգռութիւններէն չդայնոտ՝ գտնուին անձեր որ խօսքի հասարակ տուրեւառ մը վերածուի կռուփի եւ երկաթի հարուածներու, ինչպէս պատահած է զանազան առիթներով:

Ատկից է որ պէտքէ զգուշանալ եւ հոդ է որ լռութեամբ ու հանդարտութեամբ, պէտք է պարտութեան մատնել խռովելու եւ գրգռելու իրենց մարմաջը:

Զգեցէք որ խօսին, եթէ կը յուսան աշխարհը յեղաշրջել խօսքերով, որոնց իմաստն իսկ չեն գիտեր:

Զգեցէք որ թուղթ փակցնեն պատերուն վրայ..., եթէ կը կարծեն այդ կերպով պատռել մարդկութեան օրէնքները որոնց դարաւոր խորութիւնը, անշուշտ պտոյտ կուտայ իրենց մէկ մատնոց խելքին:

Եւ գոհացէք ծիծաղելով: Առիթը մի փախցնէք: Այնքա՛ն հազուադէպ է այս տխուր աշխարհին մէջ:

Այդքան միայն: Ուրիշ ոչի՛նչ:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախորդ երկու յօդուածներով, ըստ կարելւոյն պարզ կերպով բացատրեցինք նոր օրէնքի պարտադրութիւններն ու մատուցած առաւելութիւնները եւ ըսինք թէ թերի մասերը հետզհետէ պիտի կարգադրուին փորձառութեան դասերովը։

Ինչ որ տարօրինակ կը թուի սակայն, օրէնքի գտած պաղընդունելութիւնն է գործաւոր դասակարգին կողմէ, հակառակ որ այս օրէնքը արմատական-ընկերվարական տարրերու մէկ պահանջն է եւ գործադրութեան մէջ է շատ երկար տարիներէ հետէ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ։ Պատերազմէն առաջ, Ռումանիոյ մէջ անգամ, ամէն գործաւոր ունէր իր աշխատութեան տետրը, որուն մէջ գործատէրը կը փակցնէր վաստակի համապատասխան դրոշմը, ամէն ամսու վճարումներու ժամանակ։

Ի՞նչ է ընկերային ապահովագրութեանց հիմնական սկզբունքը,— ստիպել գործաւորն որ իր աշխատութեան ատակ եւ առողջ ժամանակի վաստակէն գոյգն մաս մը խնայելով, մէկ կողմ դնէ կեանքի սեւ օրերուն համար — հիւանդութիւն, անգործութիւն, յղութիւն, ծերութիւն, անկարութիւն եւ մահ։ Եւ միեւնոյն ժամանակ ստիպել գործատէրն որ իր շահէն բաժին հանէ գործաւորին, անոր ըրած զոհողութեան համապատասխան չափով։

Այս ընկերվարական եւ արդար գաղափարի կիրառման ժամանակ, մանաւոր շահեր մասնաւոր պարագաներու մէջ՝ կըրնան քիչ մը վնասուիլ թերեւս, բայց երբ նկատի ունենանք ընդհանրութիւնն եւ մանաւանդ օրէնքի պարտադրած ընդհանուր համերաշխութեան եւ խնայասիրութեան գաղափարները, այդ մանաւոր պարագաները կը կորսնցնեն իրենց անհաճոյ բնոյթը։

Կարեւոր խնդիրը ապագայի վրայ մտածելն եւ անով մտահոգուիլն է։ Դժուար է զոհողութիւն մը ընելը, բայց երբ համոզուինք թէ այդ զոհողութեամբ մեզի հանգիստ ապագայ մը կ'ապահովենք, այդ ներկայ զոհողութիւնը կը դադրի զոհողութիւն ըլլալէ եւ կ'ըլլայ պարտականութիւն մը, որուն սիրով եւ հաճոյքով դիմադրաւել պէտք է ամէն գիտակից, ընտանեսէր եւ խելացի գործաւոր կամ պաշտօնեայ։

Բոլոր ապահովագրութիւններն ալ միեւնոյն հիմքն ունին. հրդեհի, կարկուտի, ծովային արկածներու եւ այլն դէմ կընքուած ապահովագրութիւնները քանի մը հարիւր ֆրանքի զոհողութեանց կը ստիպեն ենթական, բայց ո՞ր վաճառականը ապրանք կը բեռնէ շոգենաւը, առանց ապահովագրելու՝ ընկերկելով քանի մը հարիւր ֆրանքի զոհողութեան առջեւ։ Ո՞ր խելացի մարդը դանց կ'ընէ իր ստացուածքը հրդեհի դէմ ապահովագրելու։ Անխոհեմութիւն եւ անխելքութիւն չըլլա՞ր ապագան չմտածելով ներկայ քանի մը հարիւր ֆրանքի խնայողութիւնը միայն ի նկատի առնելը։

Կեանքի ապահովագրութիւնն ալ, որուն այնչափ քիչ կարեւորութիւն կուտան դժբախտաբար Հայերը, բուն խնայողութիւն մըն է, որուն բարերար արդիւնքները կը վայելեն բոլոր եւրոպացի խոհեմ եւ շրջահայեաց պաշտօնեաներու եւ հայերու ժառանգորդները։ — Որ և է պաշտօնեայ որ կը վաստկի ամիսը 1500էն 2000 ֆրանք, կրնայ իր ընտանիքին սիրոյն ամիսը 100 ֆր. վճարել ապահովագրութեան համար, առանց իր ընտանեկան պիւտճէն խանգարելու։ Եթէ պատահի որ եբիտասարդ հասակի մէջ մեռնի, իր երախաներուն եւ այրիին ապահոված կ'ըլլայ դրամագլուխ մը կամ հաստատ եկամուտ մը, որ կրնայ անոնց ժառանգութիւններէ զերծ պահել զանոնք։ Իսկ պայմանաժամը լրանալուն, ողջ մնալու պարագային տոկոսներով եւ կը ստանայ վճարած գումարները։

Ամէնքին տրուած չէ պատրաստի գումարներ ունենալու բախտը եւ ապահովագրութիւնը լաւագոյն միջոցն է անոր հասնելու։ Փարիզի նման արկածներով լի քաղաքի մը մէջ բնակողներուն համար, անհրաժեշտ է մինչեւ իսկ արկածներու դէմ ապահովագրուիլ. ամուսնացող և զաւակներու հայր եղող մը պարտաւոր է մտածել անոնց ապագային վրայ։ Արկածի դէմ ապահովագրուիլը ամիսը 15—20 ֆր.ի խնդիր մըն է։

Նախորդ յօդուածներուս առթիւ շատ մը հարցումներ ստացայ հայ գործաւորներէ, որոնց առանձին առանձին պատասխանել չեմ կրնար բնականաբար։ Շօշափուած հարցերու մասին կուտամ հետեւեալ բացատրութիւնները, խնդրելով որ ի նկատի ունենանք միշտ թէ օտար երկրի մէջ կ'ապրինք եւ թէ պետութեան ղեկավարները երբ օրէնք մը կը խմբագրեն, օտարներու շահերը չէ որ ի նկատի կ'առնեն բնականաբար, այլ տեղացիին շահերը։ Ֆրանսացի օրէնսդիրներէն կարելի չէ պահանջել որ ֆրանսացի գործաւորին ապագայ բարօրութեան վրայ խորհած ժամանակ, մտածէ նաեւ թէ կայ հայ բանուոր մը որ կրնայ քանի մը տարիէն հայրենիք վերադառնալ։ Ֆրանսացին նախ եւ առաջ Ֆրանսացիին բախտով կը հետաքրքրուի բնականաբար եւ մենք ալ եթէ մեր երկրին մէջ ըլլայինք, միեւնոյն կերպով պիտի վարուէինք։ Օտարին անիրաւութիւն չընելը պայման է, բայց բնական է անոր շահը ստորադասել հայրենակիցի շահին։

Ամսական 40 ֆրանք տուրքը առաւելագոյն գումարն է օրական 36 ֆրանք եւ աւելի շահող գործաւորներուն համար, ինչ որ կ'ընէ մօտաւորապէս վաստակի 4 առ 100ը։ Կան գործաւորներ որ ամսէ ամիս հաւասար գումար չեն շահիր, այլ երբեմն 1000 ֆրանք ամիսը, երբեմն 2000 ֆրանք եւայլն։ Ասոնք կը վճարեն 4 առ 100, պայմանաւոր ամսավճարը 40 ֆրանքը չանցնի։

Օտար գործաւորը կը վայելէ ֆրանսացի գործաւորին շնորհուած բոլոր առաւելութիւնները։ բացի անգործութեան պարագայէն, բաւական է որ Ֆրանսայի մէջ կանոնաւոր կերպով աշխատած է երեք ամիսէ հետէ։

Հիւանդութեան, անկարութեան, յղութեան եւ մահուան պարագաներուն, հատուցմանց իրաւունք ունին այն ամէն գործաւորները, որ մէկ տարուան մէջ երեք ամիսէն աւելի, իսկ վերջին տարին գոնէ ութ ամիս աշխատած են եւ եւ վճարած իրենց տուրքերը. հակառակ պարագային կը կորսնցնեն իրենց իրաւունքը։

Իսկ եթէ գործաւոր մը որոշ տարիներ աշխատելէ վերջ առանձին գործի տիրանայ, կրնայ կամովին շարունակել իր վճարումները, առանց թոշակ ստանալու եւ այսպիսով պահել իր իրաւունքները։ Արդէն կռահած էինք թէ գործաւորական ապահովագրութիւնները կեանքի սղութեան պիտի ծառայէին, բայց հացի գինին 2 ֆրանքէն 2,35ի բարձրացումը միայն այս պատճառին վերագրելի չէ. այլ ցորենին գինը բարձրացած է։

Գալով շատ մը գործարաններու մէջ աշխատանքի պակասութեան, ատոր ալ պատճառը միջազգային ելմտական տագնապն է։ Չինաստանի, Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի մէջ խռովութիւնները անպակաս են եւ Ռուսաստանն ալ հաշուելով, աշխարհի երկու միլիառ բնակչութեան կէսը — Չին, Հնդիկ և Ռուս — դադրած է արեւմտեան ճարտարարուեստի եւ արդիւնաբերութեան իր կանոնաւոր հարկը տալէ։ Բնական է որ գործերը դադրած ըլլան եւ տագնապը ընդհանրանայ։

Տնտեսական վիճակը ենթադրութիւններէ կախուած չէ, այլ կը յենու իրականութեան վրայ եւ իրականութիւնն ալ դժբախտաբար, ամէն ժամանակէ աւելի տխուր է։ Բաղդատաբար նուրէն Ֆրանսան ամենանպաստաւորեալ երկիրն է ամէն հայեցակէտներով. կան անշուշտ աւելի աժան երկիրներ, բայց այնտեղ ալ շահելու հաւանականութիւնները նուազ են, որով լաւագոյն է քիչ շահիլ, քան անգործ մնալ։

Ընկերային ապահովագրութեանց պատճառաւ ծագած գործադուլները հետզհետէ վերջ կը գտնեն բարեբախտաբար եւ եթէ Ջուրը պղտորողներ չգտնուին, գործաւորները վերահաս պիտի ըլլան ուշ կամ կանուխ թէ նոր օրէնքն իրենց ի նպաստ է եւ անոր գործադրութեան պիտի սատարեն անկեղծօրէն, փոխանակ արգելքներ յարուցանելու։

Մ. Տ.

ՀԱՄԵՒՐՈՊԱ

Գ.

ՆԱԽԸՆՏՐԵԼԻ ՁԵՒԵՐ

Ազգերը կը համախմբուին աշխարհագրական միեւնոյն ընտանիքին մէջ։ Օղակները կը սեղմուին երկրէ երկիր, մայր ցամաքէ մայր ցամաք։ Երկումեծ յեղաշրջում միաժամանակ կը կատարուի— ինքնորոշում փոքր ազգերու եւ ճամփադաշնակցութիւն ազգային բոլոր միաւորներու։ Ապագայի պատերազմները պիտի մղուին ո՛չ թէ ազգէ-ազգ, այլ մայր ցամաքէ մայր ցամաք, իբրեւ, օրգանապէս իրար զօդուած հաւաքականութիւններ։

Այդ համախմբումները կը կատարուին զանազան պիտակի տակ, ըլլայ ազգային, կրօնական, ցեղային, քաղաքական ու տնտեսական, որոնք ըստ պայմաններու կը դառնան իրականութիւն կամ երազ։ Այդպէս էր «պանիսլամիզմը», որ կրօնական դիմակին տակ մնաց երազական քան իրական։ Այդպէս է այժմ «պանթուրանիզմը», որ կ'ապրի իբրեւ «հաւատաւոր»ի իտէալ։ Բայց ոչ իբրեւ իրականութիւն։ «Պանսլաւիզմ ու պանգերմանիզմը», նոյնպէս չքացան ժամանակի փոշիներուն մէջ։

Բոլորովին այլ է պատկերը «պանամերիկայի» միութեան, որ ծառացած մեր առաջ, ոչ թէ իբրեւ գաղափար, այլ իբրեւ իրականութիւն, կ'ընդգրկէ 31 միլիոն քառ. քիլոմեթրի չափ շրջագիծ մը, մօտ 200 միլիոն ժողովրդով։ Պանամերիկան կը խաղայ այն դերը Ամերիկայի մէջ, ինչ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ։ Սակայն, որպէս միջազգային հիմնարկութիւն՝ անկատար է եւ անկանոն, ինչ որ չի կրնար յանձնարարելի նկատուիլ Եւրոպայի համար։ Բուն միացեալ-Նահանգները, որ տնտեսական բազմազան եւ բազմաթեւ կծիկ մըն է դարձած, եւ ջնջած են 48 աստղերուն միջեւ մաքսային պատնէշները, ինչ որ գրեթէ ամբողջ Եւրոպայի չափ չուկաներ կը բանայ իր առջեւ, կարող են հիմ դառնալ տնտեսական կազմակերպութեան, բայց ոչ քաղաքական կազմակերպութեան։

Իսկ եթէ վերցնենք Անգլիան, որ 35 միլիոն քառ. քիլոմեթրի վրայ փռած է իր մականին տակ ապրող 450 միլիոն ժողովուրդը, տնտեսապէս չի կրնար օրինակ դառնալ, որովհետեւ իւրաքանչիւր մնացւածը (տոմինիօն) իրեն բաւարարող ներքին շուկայ ունի։ Բայց քաղաքականօրէն կարող է որոշ օգտակարութիւն ունենալ։

Ամենայատկանշականներէն մէկը կը ներկայացնէ Խորհրդային Ռուսաստանը։ Ահա թէ ինչո՞ւ։

Պատմական աննախընթաց դէպքեր տեղի կ'ունենան Ասիոյ մէջ։ Դեղին ցեղը արթնցած իր հազարաւոր տարիներու քունէն, ցոյց կուտայ յեղափոխական յամառ կամք եւ քաղաքակրթական կորով։ Չինաստանի մէջ Սուն-Եաթ Սէնը եւ Հնդկաստանի մէջ Կանտին, այս զարթօնքը բնորոշող բոցավառ դէմքերն են։ Մէկ կուռ ճակատ կ'ուզեն կազմել արեւմուտքի դէմ։ 1926 օգոստ.ին Նանկազագիի մէջ տեղի ունեցաւ «պանասիական առաջին խորհրդաժողովը» ճափոնի նախաձեռնութեամբ։ Կը մասնակցէին Չինաստանի, Հնդկաստանի, ճափոնի, Քորէայի եւ Ֆիլիպեան կղզիներու ժողովրդական ներկայացուցիչները։ Ուշադրութեամբ կը հետեւէր Ռուսաստանը այդ շարժումներուն, «չէֆ տ'օրքէստր»ի դերն ստանձնելու եւ կազմելու համար Ասիական Ազգերու Լիկան, որուն մէջ պիտի մտնէին Թուրքիան, Աֆղանիստանը, Պարսկաստանը, տարածուելով այսպէս Միջերկրականէն մինչեւ Խաղաղական, Հնդկական Ովկիանոսէն մինչեւ Ճերմակ ծով, ամփոփելով իր ծոցին մէջ մօտ 600 միլիոնի մարդկային հունձքու զանգուած մը։ Խորհրդային ձեւը պիտի նուիրագործուէր, իբրեւ Պանասիայի գերպետական ձեւ։ Ռուսաստանը չկարողացաւ իրագործել իր այս ծրագիրը, բայց շարժումը իբրեւ իտէալ, կ'ապրի մասնաւորապէս Թուրքիոյ, Հնդկաստանի եւ Աֆղանիստանի մէջ։

Ռուսական համախմբման այս ձեւն եւս չէր կարող Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներու համար օրինակ դառնալ, որովհետեւ ամենէն առաջ խիստ «ռուսական» էր, եւ երկրորդ «բոլշեւիկեան», որ կը նշանակէ ծայրայեղ դիկտատորական եւ ցնորական։

Քաղաքական լաւագոյն կարմակերպութեան երկու պատշաճ նախաձեւ կը նկատուի, մէկը զուիցերիականը, միւսն ալ գերմանականը։ Այս երկուքի սահմանադրական եւ ցեղային փոխյարաբերութեան խնդիրը ի մի վերցուցած, կրնայ ծառայել քաղաքական վերնաշէնքի օրինակ, իսկ Ամերիկան ալ տնտեսական։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՃՇՏՈՒՄ ՄԸ

Թուրք ընդդիմադիրներու օրգան La République Enchaînéeի խմբագրութիւնը ճետեւեալ խմբագրական յայտարարութիւնը դրած է իր թերթին ճակատը։

«Քէմալական մամուլըլեցուն է յօդուածներով ու անմիտ մեկնաբանութիւններով, Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխի արաբատեան դէպքերուն մասին։ Ընմտօրէն, իբր այդ ծանր դէպքերուն պատասխանատու, կը մեղադրէ թուրք ընդդիմադիրները, Անգլիան եւ Պարսկաստանը։

«Իրականութեան մէջ, այս աբրինահեղութեան մէջ, միակ յանցաւորը բռնապետական վարչաձեւն է, որուն հարկապարտ կը մնայ այդ մամուլը։

«Քանի՛ բռնապետութիւնը, հանրապետական սկզբունքներու հանդէպ արհամարհանքը ազատութեանց կապտումը, օրինաւոր խորհրդարանի մը եւ կառավարութեան բացակայութիւնը կը կիրարկուին ամբողջ քէմալական Թուրքիոյ մէջ, ժողովրդային ըմբոստացումները չպիտի պակսին»։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՆՏՐԷ ԹԱՐՏԻԷՕՅԻ ՃԱՌԸ

Ֆրանսայի վարչապետը Պ. Անտրէ Թարտիէօ, կիրակի օր, Նանսիի մէջ խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, որ ֆրանսական մամուլին մէջ, տեղի տուաւ թեր ու դէմ արտայայտութիւններու։

Ստորեւ կուտանք ճառին գլխաւոր մասերը։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄԸ

Վարչապետը պարզելէ յետոյ վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին թափուած ջանքերը, բարելաւելու համար աշխատաւորներու պայմանները, խօսքը կ'ուղղէ երիտասարդներուն — «Հարցուցէք ծերերուն, — ինչ որ ալ ըլլայ տակաւին կատարուելիք գործին ծաւալը — թէ արդեօ՞ք, ֆրանսայի աշխատաւորին վիճակը լայնօրէն չէ բարեփոխուած։ Չէ՞ որ այսօրուան գործաւորը աւելի լաւ կը բնակի, աւելի լաւ կը սնանի, աւելի լայն հանգստի ժամանակ ունի, քան անցեալ տարու գործաւորը»։

Բայց, այս բոլորը անշուշտ բաւական չեն։ Ի՞նչ պէտք է ընել ընկերային լաւագոյն վիճակ մը ստեղծելու համար։

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջին ճշմարտութիւն մը կը պարտադրուի աշխատաւորին եւ ճարտարարուեստական ձեռնարկին միջեւ համերաշխութիւնը —իւրաքանչիւրիբարօրութեան համար —բոլորին բարգաւաճման անհրաժեշտութիւնը։

— Այս մանաւանդ, ճշմարիտ է փորձութեան այս օրերուն, որ կ'ապրինք։ Աշխարհ տնտեսական տագնապի մէջ է։ Պատերազմէն ի վեր, անկարգ կերպով արտադրած է, առանց նկատի առնելու միջոցները եւ պէտքերը։

«Երբեք մեծ երկիրներ, որոնք երբեմն կը նկատուէին արդի ճարտարարուեստին թագաւորները, հաւասարապէս կը ճանչնան այս հիւանդութեան ախտանշանները, — անկում ճարտարարուեստական ցուցանիշի, անկում մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի գիներու, ծաւալում անգործութեան, որ երեք երկիրներուն մէջ երեւան կը բերէ 9 միլիոն անգործներ։

«Ֆրանսա բախտ ունեցած է նոյն չափով հարուածի չենթարկուելու։ Ան ալ մեծաքանակի գիներուն վրայ, որոշ համեմատութեամբ անկում ունեցաւ։ Բայց անոր ճարտարարուեստական ցուցանիշը մնաց կայուն եւ անգործ չունի։ Այս պայմաններուն մէջ, վստահութիւնը պարտականութիւն մըն է, բայց ուրիշ պարտականութիւն մըն է նաեւ արթնութիւնը։ Որովհետեւ, պատերազմի կորուստները, վերաշինութեան մեծ ծախքերը, ելմտական ծանրաբեռնումը, կրնան դիւրաւ մեզ ենթարկել չարիքին, որմէ կը տառապին մեր դրացիները»։

Այս կացութեան հանդէպ, կառավարութիւնը ձեռք առած է անմիջական միջոցներ եւ երկար առնուան համար, մշակած է գործունէութեան ծրագիր մը. որուն գլխաւոր կէտերը պարզաբանելէ յետոյ, վարչապետը կ'եզրակացնէ.

— Այս ծրագիրը կը համապատասխանէ մեր ներկայ կացութեան։ Չպիտի գոհանանք չինելով ճամբաները, ջրանցքներ եւ նաւահանգիստներ։ Վոլթէրի հետ պիտի յիշենք թէ «դրամը չէ որ կը հարստացնէ երկիրը, այլ միտքը՝ որ կը վարէ աշխատանքը», եւ ազգային բարեշրջման այն կէտին վրայ ուր կը գտնուինք, աւելի որակին քան թէ քան[…] որ պէտք է ձգտի մեր [...] դրական ճիգը, բոլորին բար[…] թեան համար»։

Բայց դեռ, այս ալ չի բա[…] պետութեան, գործատիրութեան [...] աշխատանքի յարաբերութ[…] բարւոքման ճամբուն մէջ, [...] հեռուները պէտք է երթալ։

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, ԳՈՐԾԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ի՞նչ է պէտք է ըլլայ պ[ետու]թեան դերը։ Ան պէտք չէ իրեն չվերաբերող խնդիրներ[ով] միայն իրաւարարի դեր մը [...] որ կրնայ երեք գիծերով բ[…] ուիլ,— հակակշիռ, կանոնաւ[որ]ոգեւորում։ Այս գործը կա[տարե]լու համար, պետութիւնը [...] մանափակ միջոցներ միայն [...] որոնց շնորհիւ, այս վեր[...] ճգնաժամային պահերու [...] կրցաւ իր տնտեսական հա[...] բաշխութիւնը պահպանել։ [...] է սակայն որ նոր միտք մը [...] դանացնէ դրամագլուխ եւ [...] խատանքի աշխարհը։

Դրամագլուխի կողմէ[ն] ճարտարարուեստի արհեստ[...] տական վերանորոգում, սպա[...] ծաւալում՝ շնորհիւ վարկ[...] բարձր օրավարձքերու, ա[...] եւ կազմակերպութիւններու [...] ջեւ աւելի կանոնաւոր եւ [...] մտերմական յարաբերութի[...] արհեստագիտական դաստ[իարա]կութեան զարգացում։

— Մեքենականութիւն[ը] սէ, վարչապետը, կը փո[խէ] ձեռքի աշխատանքը, շնորհ[...] նագէտ աշխատաւորի մը։ [...] ուրեմն, որ եթէ լաւ հա[...] ան շահցնէ գործաւորին [...] րական կարողութիւնը եւ [...] անոր յարգը։ Ուրիշ խօսքով, [...] է որ, բաւական չփումներ [...] նան, որպէսզի գործաւորը [...] ինքզինքը նկատելի տիրո[ջ] գերիշխան ղեկավարութեան [...] նուած մեքենային մէկ [...] պէտք է որ աշխատաւորը [...] թէ իր կողմէ փոքր թ[...] մը կը վտանգէ ամբողջին [...] ղութիւնը, պէտք է որ ան [...] գինքը կապուած զգայ գին[...] խատցնողին, ընդհանուր [...] սպասարկութեան»։

ԳՈՐԾԱՒՈՐԸ ԵՒ ՏՈՒՐՔ[ԵՐԸ]

Անդրադառնալով [...] ելմտացոյցի յարաճուն [...] ման, վարչապետը կ'ըսէ — [...] հնչեց կանգ առնելու։ [...] այլեւս, տարուէ տարի իր [...] ճէին վրայ, 5 միլիառի [...] լումներ չի կրնար տանիլ։ [...] թիւ նոր օրէնքներ պիտի [...] դառնան յառաջիկայ [...] ցոյցներուն վրայ։ Պէտք է [...] նոնք վերջիններն ըլլան։ [...] ամէն մարդ գիտնայ թէ [...] նոր ծախք, աղիտաւոր պ[...] ըլլա՛յ ազգային տնտես[...] խնայողութիւն ու կեանքի [...] մար։ Ժողովուրդը պաշտ[...] այս նոր վտանգին դէմ.— [...] անոր ներկայացուցիչներու[...] ջին պարտականութիւնը»։

«Ատենօք, խորհրդարան[...] նար ապահովել այս պաշտ[...] թեան միջոցները։ Արդ. [...] ան աւելի ընդունակ կը թու[ի] քերը աւելցնելու քան թէ [...] մանափակելու։ 1930ի [...] ցոյցին վրայ 4 միլիառի [...] լումը կը պարտինք խորհ[րդարա]նի նախաձեռնութեան»։ Ո[...] տալէ յետոյ խորհրդար[...] կազմի տկար կողմերը. [...] ցոյցի կանոնաւորման [...] տէն, վարչապետը կ'ըսէ.

— Սպառողներու պա[...] նութիւնը կազմակերպ[...] մար, երկու միջոց կայ, [...] ռավարութեան կողմը [...] րութեան դաստիարակ[...]

ՄՍԵՐ
ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵՄ

կը պատահի որ ռամկավար հակադաշնակ թերթերուն այ, ծեպընթաց ակնարկ մը նեմ այն ատեն միայն, երբ տք ունենամ նոր եւ թարմա ն փաստը փնտռելու մարդ յին անձնտութեան։ Երկար նգ առնելու պէտք չեմ ունե ը՝ Աչքի մէկ անկիւնով, հինգ ղի մէջ, որեւէ մէկը կրնայ ամէն սը ցնդաբանութիւն նշմարել անցնիլ։ Ահա թէ ինչո՞ւ կը ւսափիմ անոնցմէ գարշանքով, պէս պիտի խուսափէի որեւէ տեղութենէ՝ եւ «ի լրոյ» միայն տեմ թէ, մէկ քանի շաբաթ աջ, «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած արդար եւ անհերքելի հոյագրութիւն մը ընդդէմ ռամկավարներուն, յուզած է մանաւանդ մարդեր, որոնք ո՛չ իսկ մկավար են՝ Աւելի՞ վատ: ք գիտեր, չեմ ճանչնար. գիտլու եւ ճանչնալու փափաք չունիմ:

Այսպէս է որ, իբրեւ մասնա ո նման պարագաներու, ան ապէս, առանց վրան նայե Նարդունիին կը փոխանցեմ թ մը, զոր ընկեր մը կ'ուզէ ց տալ ինծի՝

կը կարդայ Նարդունի եւ չ յետոյ կ'ըսէ.— կը հաստատեմ ուած ագրին ընդունած սկզբնքը, «ոճը մարդն իսկ է»՝ դ, այս յօդուածը չորքոտանի հոտի»:

Ամէն ամսագլխու, գոյն փո ղ կուսակցութեան մը թերթն իր արժանաւոր խմբագրով…: իսկ, այդ առթիւ, ռամկավար րթին սրամտութիւնը, պար զապէս փաստը կը բերէ մտային ղբոսումի ։ Այդ յօդուածէն րտատպէ միայն իրենց վե րջերեալ մասը եւ իր կարգին նութեամբ կը հրամցնէ իր թերցողներուն, կարծես ուզե լ ըսել.

— Մեզի չէ, ձեզի է…

Եւ դեռ, աւելի՛ն՝ Առիթը չի փախցներ նոյն հատուածը հպարտութեամբ վերարտագրելու, ամէն ատեն որ առիթը կը ներկայանայ.— Տեսէ՛ք, դաշնակցականը ի՞նչ վկայական կուտայ մեզի: կը յիշեցնէ իր շնորհներէն կասկածող կինը, որ հազիւ առնական գովեստ մը ստացած, կը վազէ հայելիին առջեւ, ստուգելու,— իրա՞ւ ըսաւ»:

Այո՛, այդ հատուածը ռամկավարին հայելին է՝ թող կուշտ ուկուռ մէջը նայի՝ իսկ եթէ այդքան սիրեց, թող գոց ընել տայ իր դերասաններուն, որպէս զի արտասանեն ամէն ռամկավար հաւաքոյթի…

Գործին մէջ, կին մըն ալ խառնուած է: վ՛այ ինծ, վա՛յ ինծի՝ Ռամկավար թերթին այս շնորհալի ընթերցողը, կը մոռնայ որ շաբաթն երկու անգամ, անոր մէկ սիւնակին մէջ, 10 հայհոյութիւն կը կարդայ մեր հասցէին: կը կարդայ եւ չի գայթակղիր. ինչո՞վ բացատրել:

Իսկ աւելի ծիծաղելին: Քիւրտ Ջարօ աղայի գերդաստանէն մէկը, որ սխալմամբ հայերէն գրականութիւն կը փորձէ, Նըստած տեղը, միայն Մարսէյլէն, 50 բողոքագիր կ'երեւակայէ՝ գէ՛շ երազ, որու ազդեցութեան տակ կը մոռնայ ինքզինքն ալ՝ բայց մենք չենք մոռնար թէ ժամանակին ծախուած, պահ մը դաշնակցութեան դուռը ծեծող, բայց ի զուր, եւ այժմ ռամկավար ծնծղայ զարնող այդ արարածը, պարզապէս փորձ կ'ընէ վրէժ մը լուծելու.— Այս սիւնակներուն մէջ իսկ, մեղքը գործեր էի ծախուած նկատելու իր մէկ թատերգութիւնը…:

Հիմայ որ գտած է իրսեռը.— եղիճի փունջեր կազմել — յաջողութիւն իրեն, պայմանաւ որ յարատեւէ եւ ռամկավար թերթին վերջին սիւնակէն դուրս չելլէ՝

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ն է որ առաջինը՝ կոթնած եր րդին, խրի այս հիմնական գոր ն մէջ։ Առանց ատոր, ոչ ընկե յին օրէնքները, ո՛չ բարձր օրա րձքերը, ոչ ալ տնտեսական րգաւաճում չպիտի կրնան եր ը փրկել քայքայումէն, ուր կած պիտի ըլլայ հարկային նրաբեռնումի հետեւանքով։

«Հարկատու ըլլալու կարողու ւնն ալ ունի իր սահմանը եւ դ սահմանը գտած ենք ար ն։ Չպիտի կրնայինք անկից ան ն անցնիլ, առանց վտանգար ա տներու ենթարկելու աշխատա ները»՝

Տեսնենք հիմայ թէ, ֆրան վարչապետին ճառը ի՞նչ ար գանգ կը գտնէ զանազան հո նքներու եւ խմբակցութիւննե րու մէջ։

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԳԻՒՏԸ ՄԱԼԱՐԻԱՅԻ ԴԷՄ

Տարիներէ ի վեր Թաւրիզի մէջ հաստատուած վանեցի բժիշկ Մարտիրոս Տէր-Մանուէլեան մտահոգութեան առարկայ կը դարձնէ գտնել դեղ մը, որ արմատապէս բուժում տար մալարիա ունեցող հիւանդներուն։

Տէր-Մանուէլեան ժողովրդական բժշկութեան եւ հայերէն ու պարսկերէն հին բժշկարաններու երկարատեւ ուսումնասիրութեամբ վերջապէս յաջողած է գտնել դեղ մը, որ հինգ օրուան մէջ, վերջնապէս կը բժշկէ մալարիա ունեցող եւ անով տառապող հիւանդները։

Տէր-Մանուէլեան իր գտած դարմանը տարաւ Թէհրան եւ հոն պետական հիւանդանոցի բժշկական խորհուրդին յայտնեց իր գիւտի մասին եւ պետութեան արտօնութեամբ սկսաւ բուժել հիւանդները: Երեք երիտասարդ պարսիկներ, որոնք կը տառապէին մալարիայէ, ընդունեցին Տէր-Մանուէլեանի դարմանը եւ հիմնապէս բժշկուեցան 5-6 օրուան ընթացքին։ Պարսկաստանի Առողջապահական ընդհ. տեսչութիւնը քննելով բժշկուող հիւանդները, յատուկ արձանագրութեամբ հաստատեր է, որ իսկապէս Տէր-Մանուէլեանի դարմանով բուժուած են Րիզա Մահմուտ զատէ (18 տարեկան), Ասատուլլա Իբրահիմ զատէ (22 տարեկան) եւ Ալի Մուհամմէտ Ալի զատէ (24 տարեկան)։

Տէր-Մանուէլեան իր փորձերը կատարած է նաեւ պետական հիւանդանոցին մէջ եւ հոն բժշկած է մալարիայով տառապող 6 ուրիշ հիւանդներ եւս։

Մենք չենք գիտեր Տէր-Մանուէլեանի գտած դարմանի բաղադրութեան մանրամասնութիւնները, որոնք առ այժմ կը պահուին գաղտնի, ամենայն դէպս փաստն այն է, որ անոր փորձերը այժմ տուած են շատ յաջող արդիւնք, ինչ որ պաշտօնական արձանագրութեամբ վաւերացուած է Պարսիկ Առողջապահական ընդհ. տեսչութեան կողմէ։

Մասիս

ՀԱՅԵՐՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԱՆՋԻՋՈՂ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

Սուրիոյ Մարզպանութեան մէջ, կարեւոր ժողով մը գումարուեցաւ նախագահութեամբ Պ. Րըքլիւի եւ մասնակցութեամբ հարիւրապետ Տը Քըրէյի, եւ Քօլօնէլ Պօնոյի: Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, Պ. Րըքլիւ նախագահն էր Ֆրանքօ-Թիւրք Էնկիւրիի վերջին բանակցութեանց որ Հայերու պատկանող կալուածներու շուրջ ծագած անհամաձայնութեան պատճառաւ, յետաձգուած էր յուլիս 7ին։

Այս ժողովին գումարման նպատակը միեւնոյն հարցի քննութիւնն է եղած՝ Հոն քննուած է Էնկիւրիի կառավարութենէն Մարզպանութեան եկած տեղեկագիրը, որով Թուրքիան կը շարունակէ մերժել Հայերու կալուածներուն խնդիրը։ Երկու կողմերու մէջ ծագած այս անհամաձայնութեան պատճառաւ, տեղի ունենալիք ժողովը նորէն յետաձգուեցաւ։

Ատանա հրատարակուող «Թիւրք Սէօզիւ» թերթը, այս առթիւ կը գրէ

«Ամսոյս 7ին Էնկիւրիի մէջ գումարուելիք Թրքօ-Ֆրանսական պատուիրակներու ժողովին յետաձգման պատճառը եղած էր այն որ, Ֆրանսացիները կ'պնդէին Թէլօզանի դաշնագրին տրամադրութեանց համաձայն, չեն կրնար անջատել Հայերու կալուածները Սուրիացիներու կալուածներէն: Մինչ Թուրք կառավարութիւնը վճռած է երբեք նկատի չառնել Հայերու կալուածները»։

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն որոշեց 1930-1931 դպրոցական տարուան ընթացքին, ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ պարտաւորիչ դարձնել կրթութիւնը 8, 9 եւ 10 տարեկան մանուկներուն համար: 1931 1932 տարուան ընթացքին պարտաւորիչ պիտի ըլլայ նաեւ 11 տարեկաններուն համար։

Հեռաւոր ազգային հանրապետութիւնները իրաւունք ունին այս որոշումը պատշաճեցնել տեղական պայմաններուն, այնպէս որ կրնան կրթութիւնը կամաւոր յայտարարել յիշեալ. տարիքը ունեցող մանուկներուն մէկ մասին համար։

Ասկէ զատ, որոշուած է նաեւ 1930—1931 դպրոցական տարուան ընթացքին իբրեւ փորձ մէկ կամ 2 տարի կրթութիւնը պարտաւորիչ դարձնել 11—15 տարեկաններուն համար։

Ճարտարարուեստի քաղաքներուն մէջ 1920—1931 տարուան ընթացքին, երկրորդական կրթութիւնը եւս պարտաւորիչ պիտի դառնայ։

Բոլոր այն տուները, որոնք կը պատկանէին հին սեփականատէրերու կամ ունեւոր գիւղացիներու եւ գրաւուած են պետութեան կողմէ, պիտի փոխակերպուին դպրոցներու։

Ճարտարարուեստի քաղաքներու եւ համատարած հաւաքական գիւղատնտեսութեան շրջաններու մէջ, գոհացուցիչ չափով վարկեր պիտի բացուին, յատկացուելու համար դպրոցական շինարարութեան։

Ստիպողաբար պիտի կազմակերպուին դասընթացքներ, պատրաստելու համար մանկավարժ ուսուցիչներ։ Ամէն ջանք պիտի ըլլայ, բարելաւելու համար ուսուցիչներու նիւթական կացութիւնը։ Ուսուցիչներուն պիտի տրուի բանուորներուն յատուկ ամէն առաւելութիւն։ Ոչ մէկ միջոց պիտի խնայուի, զօրացնելու համար կոմունիստ ոգին ամէն ուսուցիչի մէջ։ Ձրի պիտի մատակարարուին գիրք, տետրակ, զգեստ, սնունդ, եւ ձրի պիտի փոխադրուին գիւղացիներու եւ բանուորներու ուսանող զաւակները։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԲԻՒԶԱՆԴԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ՄԸ

Բրուսա, Ֆիրուզագայի մէջ բիւզանդական գերեզման մը գտնուած է, պատահմամբ։ Շինութեան մը հիմերը փորձելու միջոցին, բանուորները մարմարիոնի մը կը հանդիպին եւ շուրջը փորելով, քարէ սնտուկ մը երեւան կը հանեն։ Բանուորներուն սիրտը մեծ ուրախութեամբ կը լեցուի այն յոյսով որ ոսկիի կարաս մը գտած են, բայց երբ սնտուկին քարէ կափարիչը կը կոտրեն, սոսկումով ետ կը քաշուին։ Սնտուկին մէջ մարդկային անվթար կմախք մը կար։ Իսկոյն լուրը տրուի ոստիկանութեան, որ սնտուկին վրայի յունարէն գրութիւնը տեսնելով, խնդիրը կը հաղորդէ թանգարանի տնօրէնութեան։

Ցայտնի եղած է որ այս վայրը բիւզանդական գերեզմաննոց մըն է եղած. Երեւան հանուած գագաղը հազար տարուան հնութիւն ունի։ Որոշուած է պեղումներ կատարել, ամբողջ գերեզմաննոց մը լոյս աշխարհ հանելու յոյսով։

50 ՏԱՐԻՆ Ի ՎԵՐ

Պոլսոյ առեւտրական սենեակը, իր յիսուներորդ տարելիցին առթիւ, գրքոյկ մը պիտի հրատարակէ, մինչեւ հիմա կատարուած գործերուն ընդհանուր վիճակագրութիւնն ընելով։

Այս գործին համար յանձնաժողով մը կազմուած է որ սկսած է ցուցակագրել Սենեակին մինչեւ հիմա կատարած գործերը։ Յանձնաժողովը գտած է որ Առեւտրական Սենեակին առաջին որոշումը եղած է Պարթընի նաւահանգիստը մաքրել որպէսզի նաւերը կարենան մտնել-ելլել։ Պոլսոյ նաւահանգիստներուն համար ալ յանձնաժողով մը կազմուած է, որուն քննութեանց տեղեկագիրները գործարաններ կրնան լեցնել։ Միեւնոյն ատեն, տեղական ապրանքներու ի նպաստ շարժում մըն ալ ծայր տուած է այն միջոցին, եւ այս մասին ալ յանձնաժողով մը կազմուած է թէեւ, բայց ցուցահանդէս չեն կրցած կազմել։

ԷՆԿԻՒՐԻ-ՍՎԱԶ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Էնկիւրի-Սվազ գծին գլխաւոր մասերուն շինութիւնը աւարտած է եւ առաջին շոգեկառքը անցեալ կիրակի Սվազ հասած է։ Ցայտնի եղած է որ շոգեկառքը Չարգըշլայէն անկից գացած ատեն, 60 քիլոմէթրէն աւելի արագ կրնայ երթալ։ Գծին 578րդ քիլոմէթրին վրայ Սամսոնէն գալիք գիծը պիտի միանայ։ Այս գիծերուն շինութեան համար սկսուած յարդարման աշխատանքը մեծ մասով աւարտած է արդէն։

Սվազի գծին վրայ մարդատար կառախումբը Օգոստոս 30ին պիտի սկսի բանիլ։ Ներկայիս մինչեւ Չարգըշլա ուղեւոր կը փոխադրուի։ Չարգըշլայէն մինչեւ Սվազ գիծը 92 քիլոմէթր է։

ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օտար խմբակ մը դիմում կատարած է քաղաքապետութեան Պոլսոյ աղբահաւաքումը եւ աղբերէն պարտէզի աղբ պատրաստելու արտօնութիւնը ստանալու համար։ Քաղաքապետութիւնը ընկերութենէն լուրջ երաշխաւորութիւն պահանջած է բանակցութեան սկսելու համար։ Եթէ բանակցութիւնները դրական արդիւնքի հասնին, ընկերութիւնը յանձն պիտի առնէ նաեւ քաղաքին փողոցները մաքրել, եւրոպական մեծ քաղաքներուն մէջ կիրարկուած միջոցներով։

ԵՐԿԱԹԻ ՀԱՆՔ

«Փոլիթիքա» կը պատմէ թէ «Պիլէճիկ» օղիի գործարանին գրագիրը՝ Քէմալ երկաթի հարուստ հանք մը գտած է Կէօզթէփէի մէջ։ Ցիշեալին պատմութեան համաձայն, որսորդութեան միջոցին, պատահաբար փայլուն քարեր գտած է հին ատեն բացուած փոսի մը մէջ եւ քննել տալով հասկցեր է թէ հարիւրին 75 երկաթ կը պարունակեն։

Քէմալ կառավարութեան դիմած է շահագործելու արտօնութիւն ստանալու համար եւ յոյս ունի որ մօտերս կը սկսի առատ երկաթ հանել։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻՈՅ նախապատերազմեան պարտքերու կարգադրիչ յանձնախումբը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, Հոկտ. 2ին։

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ հոգինոց չինացի համայնավար զօրախումբ մը երկու անգամ պարտութեան մատնեց կառավարական ուժերը եւ յարձակեցաւ Չանկ Սայի վրայ, ուր ամերիկեան, անգլիական եւ ճափոնական նաւերը կը պարպեն օտարականները։

Համայնավարները գրաւած են նաեւ Չանկը եւ հասած են քիու քիանկէն 24 քիլոմեդր հեռու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ — 6 —

ՍՈՎԻԷԹ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

հանրակառքերը մեր քովէն նցնին։ Մէջինները պէտք է նգիստ ըլլան, տաքուկ են եւ րտէն պաշտպանուած։

Մասնաւոր կառք մը կամուրջին վրայէն դանդաղօրէն մեր վէն կ'անցնի։ Մէջը մարդ մը տած է շքեղ կաշիէ վերարկուով եւ Բանկարօ օձիքով, որ քովիկը… Ալօշկա Մորօ վան է։ Կ'ըսուի թէ կաշիէ վերարկուով մարդը նշանաւոր Մոտ քառասուն տարեկան ըլլայ եւ տեղ մը առեւտրական ն տնօրէն է։ Ամէն առաւտ Ալօշկան իր կառքով հալսարան կը տանի, գէշ օդե ն տուն ալ կը վերադարձնէ։

Ալօշկան հրաշալի մուշտակէ վերարկու մը ունի, սուղ օձիք ։ Ինքզինքը կաշիէ վերարին կը սեղմէ։

— Նատիա՛, պիտի պոռամ Ալօշկային թէ խո՛զ է, կ'ըսէ մեր սիրելի Թիլտան։

— Ի՛նչ ունիս Թիլտա, խենթ ես…

— Խո՛զ ես, խո՛զ ես, կը պոռայ Թիլտան։

Բայց հովը այս բառերը չեն տանիր մինչեւ Ալօշկային։ Ան կարծես ամբողջ ուժը մեզի դարձուցած է, միւսներուն հետ բան չունի։

Մարդ մը որ ոչխարի մորթէ վերարկու հագած է եւ նման գդակ մը դրած՝ դէպի մեզ կուգայ։ Ոտքերուն վրայ ամուր չի կրնար կենալ։

— Ցուրտ է, այնպէս չէ, պզտիկ աղջիկներ, կը հարցնէ երբ մեզի կը մօտենայ։

— Այո՛, կը պատասխանէ Թիլտան ակռաները իրարու զարնելով։

— Երթանք գարեջուր մը խմենք, տաքնալու համար։

Քայլերնիս կ'արագացնենք։ Յանկարծ Թիլտան կանգ կ'առնէ։

Նատիա, կ'ըսէ, անկէ հիմա 14 կոպէկ պիտի ուզեմ հանրակառքի համար, այս կամուրջը վերջ չունի։ Ձեռքէն կը քաշեմ։

— Ճամբանիս շարունակենք, փոքրիկ Թիլտա։ Կը տեսնե՞ս կամուրջին ծայրն ենք արդէն։

Իրապէս կամուրջին ծայրը հասած էինք։ Հոս շատ հով չկայ։ Բայց երբ 25 Հոկտեմբերի հրապարակը հասանք, հովը աւելի քան երբեք կատաղօրէն սկսաւ փչել, շիտակ մեր երեսին։

— Ներս տեղ մը երթանք, փափսաց Թիլտան, հիմա վար պիտի իյնամ։

Մեր դիմացը «Կարմիր Հոկտեմբեր»ը կը գտնուի, ուտելիքի խանութը։

— Եկո՛ւ ներս երթանք, կ'ըսեմ Թիլտային եւ ձեռքէն կը քաշեմ։

Ներս կ'երթանք։ Շատ բազմութիւն կայ հոն, սակայն ոչ ոք մեզի ուշադրութիւն կը դարձնէ։ Սիրելի «Կարմիր Հոկտեմբե՛ր», ի՛նչ լաւ ընտրուած էր այս խանութին համար այս անունը։ Եթէ ատիկա հոս չգտնուէր, փոքրիկ, կապոյտաչուի Թիլտան ապահով տուն չպիտի կրնար հասնիլ։

Ամէն տեսակի խավեարի եւ չոր ձուկերուն հոտը անտանելիօրէն կը փորձէ։ Բայց ատոնք մեզի չեն վերաբերիր։ Մենք կը զգանք թէ ինչպէս տաքը կը զգուէ մեր դէմքերը, կը թափանցէ մեր մարմիններուն։ Գինիներուն նայիլ կը ձեւացնենք, զանձին առջեւ կարգի կը սպասենք, բայց անմիջապէս որ անոր մօտենանք, կամաց մը կը սահինք եւ նորէն կարգին ետեւի ծայրը կ'երթանք։

Այսպէս երեք կայանէն Ապստամբութեան հրապարակը կը հասնինք։ Տաքնալու համար զանազան «Տիեզերական խանութներէ» ներս կը մտնենք։

Վերջինը «Հոկտեմբերեան Կայարան»ն է։ Հոս կրնանք սպասման սրահին մէջ նստիլ նստարանի մը վրայ եւ հանգչիլ։ Տունը այլեւս մօտ է։

Թիլտան տունը թէյ եւ լուացքի տաշտ մը պիտի գտնէ։ Անոր մայրը լուացարարուհի է, երբ դասախօսութենէն վերադառնայ, Թիլտան կ'օգնէ անոր։

Տունէն ներս թրքական բաղնիքի կը նմանի, ազատ չես կրնար շնչել, ամբողջ գիշերը ան տաքէն պիտի խեղդուի ինչպէս «Ընկերվարական Կամուրջ»ին վրայ, կը խեղդուէր ցուրտէն։

Թիլտան այսպէս կ'ապրի, անտանելի տաքէն՝ անտանելի պաղը, լուացքի տաշտէն Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը, Ֆրանսական Յեղափոխութենէն ուրիշներու աղտոտ ճերմակեղէնները, ո՞րը պիտի շահի արդեօք, տաշտը թէ «Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը»։

* *

Մարուշիա Զինարովան չուանէն վար առեր են։ Հազիւ կրցեր են կեանքը ազատել։

Զինասպիտակ իր մաքուր անկողնին վրայ ամէն բան դրեր է. նոր բուրդէ հագուստը, ներքնահագուստը, նոր գլխարկը, նոր կօշիկները եւ կրկնակօշիկները։ Այս վերջինները զգուշութեամբ թուղթի մը մէջ փաթթեր է սաւանները չաղտոտելու համար։ Դրեր է նաեւ անուշահոտութիւն եւ բրնձափոշի, տուփը 8 ռուպլի արժողութեամբ, այդ բոլորին վրայ բժիշկ Զերնովէթովին նկարը՝ երեսը վար դարձած։ Կարծեմ միեւնոյն շապիկը եւ հագուստը հագած էր երբ գիշեր մը քովս մնաց։ Այն պահուն ուր իր խեղճ դժբախտ գլուխը խեղդկապին մէջ պիտի անցնէր, ան ուզեր էր հագնիլ «իր սեփական հագուստը»։

Տանտիրուհին, որու մօտ սենեակ մը վարձած էր, երկրորդական վարժարանի մը աշխարհագրութեան ուսուցիչի մը կինը, պատմեց մեզի թէ ինչպէս պատահեր էր։

— Վ.սպարանին վրայ կաթ դրի եւ ըսի անոր.

«Փոքրիկ քաղաքացի Զինարովա, ես շուկայ կ'երթամ, խնդրեմ բարի եղիր նայելու որ կաթս չի յորդի»։

Թարգմ. Մ. Մ.

նան երաշխաւորել թէ ներկան եւ թէ ապագան։ Արտաքին պարտքերը վերջնապէս կարգադրելու ճամբուն վրայ ենք, միշտ սակայն նկատի առնելով մեր ներկայ կացութեան պահանջները»։

Եգիպտական հարցին շուրջ

Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, Չըրչիլ մեղադրեց կառավարութիւնը թէ քաջալերած է Եգիպտոսի ազգայնական խլրտումները, մինչեւ իսկ, Անգլիոյ զինուորական ուժերը անկից քաշել թելադրելու աստիճան։

Վարչապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը ոչինչ ըրած է որ Անգլիոյ վարկը կոտրէ Եգիպտոսի մէջ եւ Գահիրէի մէջ, զինուորական ուժերու ներկայութեան մասին, իր տեսակէտին վրայ պնդեց։ Հերքեց թէ Եգիպտոսի օտարականները անպաշտպան կը զգան իրենք զիրենք։ Կառավարութիւնն աւելցուց, մարտանաւեր ղրկեց եւ պատրաստ է դիմելու նոյն միջոցին ամէն անգամ որ պէտք ըլլայ՝ օտարներու եւ անգլիական հպատակներու պաշտպանութեան համար։

⁂ Լոնտոնէն առնուած հեռագրի մը համաձայն, վերջին խռովութեանց առթիւ, եգիպտական ջուրերը ղրկուած անգլիական երկու մարտանաւերը ետ կանչուեցան։

⁂ Վաֆտի ընդհ. քարտուղարը կը հերքէ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի այն լուրը թէ՝ Վաֆտը համամիտ է Եգիպտոսի Նախկին Խտիվ Ապպաս Հիլմիի կրկին գահակալութեան։

Ռուսաթրքական դաշինքը

ՄՈՍԿՈՒԱ, 29 յուլիս.— Արտաքին գործավարութեան օգնական Գարախան եւ Թուրքիոյ դեսպան Հիւսէյին Րաղըպ այսօր փոխանակեցին 1929 դեկտեմբեր 17ին, Էնկիւրիի մէջ կնքուած համաձայնութեան, ինչպէս նաեւ 1925 դեկտ. 17ին, Փարիզի մէջ կնքուած չէզոքութեան եւ բարեկամութեան դաշինքին երկարաձգման վաւերագրերը։

Ռուսաամերիկեան միջադէպ մը

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 29 յուլիս.— Մաքսատան քննիչը արգիլեց նաւահանգիստ մուտքը երկու նաւերու, մէկը նորվեկիական, միւսը անգլիական, որոնք Արխանկէլէն կուգային եւ ռուսական փայտ կը փոխադրէին։

Ուաշինկթընէն տրուած հրահանգներու գործադրութիւնն է որ կը սկսի, համաձայն մաքսային վերջին օրէնքին, որուն մէկ տրամադրութեամբ «բռնի աշխատանքի արտադրութիւններ»ու մուտքը կ'արգիլուի Ամերիկա։

Նաւային շրջանակները մտահոգութեան մատնուած են։ Որովհետեւ 38 բեռնատար նաւեր եւս ճամբայ ելած են դէպի Ամերիկա, նման ապրանքներով։

Միւս կողմէ, պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ այս որոշումը որ եւ է կապ չունի Ամերիկայի մէջ, բոլշեւիկներու գործունէութեան հետ։

Բազմաթիւ ամերիկեան թերթեր կը պահանջեն որ արգելքը ընդհանրանայ ընդդէմ ռուսական բոլոր արտադրութիւններուն, այն առարկութեամբ թէ, անոնք աւելի կամ նուազ չափով «բռնի աշխատութեան» արդիւնք են։ Ուրիշ թերթեր ալ կը վախնան որ նման արգելք մը վերջ դնէ Ռուսիոյ կողմէ Ամերիկայի մէջ կատարուած գնումներուն, որոնց գումարը կը հասնի տարեկան հարիւր միլիոն տոլարի։

Աֆղանիստանի կացութիւնը

Փարիզի աֆղան պատուիրակութիւնը հետեւեալ զեկոյցը կը հաղորդէ.— Աֆղանիստանի մէջ, ըմբոստացման մասին լուրեր հրատարակուեցան թերթերուն մէջ։ Աֆղան պատուիրակութիւնը կը հերքէ այդ զրոյցները եւ կը յայտնէ թէ յուլիս 22ին, կարգ մը անձեր փորձեցին արշաւել Գապուլի հիւսիսը գտնուած գիւղի մը վրայ։ Անոնց յարձակումը ջախջախուեցաւ եւ աւազակներէն մեծ մասը գերի ինկաւ։ Երկրին մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ։

Հնդկական հարցը

Անգլիոյ վարչապետը յայտնեց խորհրդարանին թէ հնդկական հարցին առթիւ Լոնտոնի մէջ գումարելի խորհրդաժողովին մասնակցելու համար, երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւնները պիտի հրաւիրուին երեք կամ չորս ներկայացուցիչներ նշանակելու, միւս պատգամաւորներու հաւասար իրաւասութեամբ։

Լորտերու ժողովին մէջ ալ ճշդուեցաւ թէ խորհրդաժողովը պիտի զբաղի Սիմոնի տեղեկագրով, որ երբեք հիմ չպիտի ծառայէ վիճաբանութիւններուն, եւ ոչ ալ պիտի կրնայ որեւէ յանձնառութեան ենթարկել պատուիրակները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԵՀ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆ կառավարութեանց միջեւ պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ, դիւրացնելու համար սահմանագլուխի դէպքերու քննութիւնը։

Արգիլելու համար սահմանագլուխի միջադէպերու կրկնումը, մաքսային պաշտօնեաներն ու սահմանապահ զօրքերը չպիտի կրնան առանց արտօնութեան սահմանն անցնիլ։

ՇՈՒԵՏԱՅԻ համբաւաւոր գրագիտուհին Սէլմա Լակէրլէֆ ֆըրանսական կառավարութենէն ստացաւ Պատուոյ Լէգէոնի զարդանիշը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ չամիչի արտադրիչները իրենց մէկ հաւաքոյթին մէջ, կարգ մը պահանջներու կարգին, կառավարութենէն խնդրեր էին չեղեալ նկատել ֆրանքեւհելլէն առեւտրական դաշնագիրը։ Յոյն արտաքին նախարարը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը չի հանդուրժեր նման միջամտութիւններու։

ՍԻՆԱՅԵԱՅԻ մէջ բացուեցաւ Ռումանիոյ եւ Եուկօսլաւիոյ միջեւ, տնտեսական գործակցութեան խորհրդաժողովը։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ
ՍԻՓԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
Այս կիրակի Ֆօնթէնպլոյի անտառին մէջ
կը հրաւիրուին անդամներն իրենց պարագաներով եւ համակիրներով
ժամադրավայր Gare de Lyon առաւօտեան ժամը 7—7.30
ՃԱՇԸ ՄԻԱՍԻՆ ԲԵՐԵԼ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ներկայացուցիչները վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Chope Parisienneի վերնայարկը, 64 Rue des Ecoles.

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. վարուժան Ակումբի մէջ, 15 Rue Jeanne d'Arc St. Chamond. Բոլոր շրջաններու ընկերները պարտաւոր են որոշեալ ժամուն ներկայ ըլլալ իրենց լիազօրագրով։

ՌՈՍՏՈՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 10ԻՆ, ՍԷՆ ՔԼՈՒԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Դ Ա Շ Տ Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս
Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակց. միութեան կողմէ
Այս կիրակի ժամը 8էն 21, 10 Պուլվար Բապաթօի գեղեցիկ պարտէզին մէջ։
Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է
Հանրակառքը թիւ՝ 46, իջնել վերջաւորութեան

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
Խ Ա Ն Ա Ս Ո Ր Ի Ա Ր Շ Ա Ւ Ա Ն Ք Ի Ն Ա Ռ Թ Ի Ւ
Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
կը նախագահէ Լ. ՄՕԶԵԱՆ կը խօսի՝ ՌԷՆ
Երգ, արտասանութիւն, նուագ, երգ եւայլն
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
Շոգեկառք՝ կառ տիւ Նոռէն 10.25, 11.50, 1.43 եւ 1.51

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 131 Fbg. du Temple. Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕԻ եւ Պիանքուռի Զաւարեան ենթակոմիտէի Վռամեան, Մչօ եւ Մուրատ խումբերու ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ, Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը՝ այսօր եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԱՄԱԿ ունին Պ. Պ. Արամ Քամալիկեան, Լեւոն Ալթունեան, Տիկ. Շահինեան, Յակոբ Փիլիպպոսեան, Միհրան Քէշիշեան, Արշաւիր եւ Գարեգին Քարսեղեան, Պետրոս Սիմոնեան եւ Օննիկ Մինասեան։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանը փակ է Օգոստոս 1 — Սեպտեմբեր 1։ Իրենց մօտ գիրք ունեցողներէն կը խնդրուի շուտով վերադարձնել գիրքերը։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մէշէտի հայ ժողովրդական դպրոցի հոգաբարձութեան հանգանակութիւնը.—

Տիկ. Ս. Աթմաեան, Մ. Յարութիւնեան, Մ. Գրիգորեան, Ոմն 1000ական ղռան, Յ. Պետրոսեան 312.80, Տիկ. Հրզիա Շահինեան 300, Ա. Գէորգեան, Տիկ. Ա. Գէորգեան, Բ. Դաւիթեան, Ոմն, Եփրատ ընկերութիւն 250ական, Ա. Մանկասարեան 150, Մ. Դարմանեան, Օ. Վարդապետեան, Ոմն, Տիկ. Ռ. Աբիեան, Տիկ. Ս. Քարամեան 100ական, Տիկ. Ն. Խանլեան, Յ. Կ. Օհաննեան, Ն. Օրբելեան, Ս. Գրիգորեան, Բ. Յարութիւնեան, Միքայէլ խան Մելիք Փարսադանեան 50ական, Ա. Խօջաեան, Կ. Դանիէլեան, Խ. Սաղաթելեան, Ոմն 30ական, Ա. Աբրահամեան, Գուրգէն (սափրիչ) 20ական, Օր. Քնարիկ, Տիկ. Ս. Մկրտիչեան, Ոմն 10ական, Բալասան Մելիք Մելքոնեան, Ս. Սիմոնեան, Մ. Աղբար Ղուկասեան 5ական, Ն. Սահակեան 30, գումար 7047.80 ղրան։ օրուան սակով 538 տոլար կամ 13,686 ֆր. 50։

Տես Յառաջ 28 Մարտ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. միութեան փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, ֆլորիայի մէջ։ Նիւթ՝ Ամուսնութեան թեր ու դէմ։ կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները, ժամը 11էն յետոյ սինէմա։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Մարսէյլի վիճաբանական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին միութեան սրահին մէջ, 23 Պուլըվառ տէ Կօմիէ։ կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ փարիզի եւ շրջակայից յոբ. յանձնախումբի հիմնադրամի մասնախումբը կը փութայ խնդրել բոլոր կազմակերպութիւններէն եւ անհատներէն, որոնք տակաւին չեն փակած առկախ մնացած հաշիւները, (տետրակով հանգանակութիւն, շքադրամ եւ պատկեր), բարի ըլլան մինչեւ Օգոստոս 15 կարգադրել հաշիւները, իրենց քով գտնուած դրամները տետրակներով միասին յանձնել Պ. Վ. Թագւորեանի, 53 Fbg. Montmartre, Paris (9e).

Դիւրութեան համար կը յիշենք հոս առկառ մնացած տետրակներու թուահամարները՝ 4, 5, 6, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 24, 26, 32։

ՇԱՎԻԼԻ Երիտասարդաց երկսեռ միութեան ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՀՐԱՒԷՐ

Պոլսոյ Նարեկեան եւ Էսաեան վարժարաններու երկսեռ բոլոր սաները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ֆլօրիա ճաշարանը 61, Rue Monsieur le Prince, մէթրօ Սէն Միշէլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Նուրհան Ծատուրեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Տրապիզոնցի Արշաւիր Տիրատուրեան։ Իմացնել՝ Maison Varteressian, 1 Rue Hautefeuille, Paris.

— Կը փնտռուի Սեբաստացի Մէճիտիէ Ոսկիանի (Պուլախճի) քոյրը, Ս. Սարգիս Թաղեցի, Ագապի Հիւսնեան, որ ուսուցչուհի էր Ներսէսեան եւ Ս. Գէորգ վարժարաններուն մէջ, Իմացնել՝ Armenag Guregh, 170 Rue de Crimée, Paris (19e).

— Մարաշցի Յարութիւն Ագրապեան որ ժամանակ մը կը բնակէր Լիոն։ 3 ամիս առաջ կը գտնուէր Նիս 19 Rue Biscara։ Ներկայիս կը մնայ անյայտ, իր հասցէն գիտցողներէ կամ ուր գտնուելու մասին որոշ տեղեկութիւն ունեցողներէ կը խնդրուի իմացնել՝ Նազար Ագրապեանի. Rue Boteva No. 2 Bourgas, Bulgarie.

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Պ. Վ. Եարճանեանի իրաւագիտական գրասենեակը՝ Օգոստոս 1ին կը փոխադրուի 54 rue Lafayette, Paris (9). Tél. Provence 87-53, Métro Cadet.

Կ'ընդունի ամէն օր 9էն 12 եւ 2էն 7.

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ
եթէ կ'ուզէք բերնի համով մաքուր եւ անարատ սուրճ խմել, դիմեցէք հռչակաւոր
CAFÉ SULTANի
Ս. ԹՈՐՈՍ (Քէմալեցի)
92 Rue d'Angoulême Métro: Couronne, Tél. Ménil. 5…
Ամենավերջին դրութեամբ մեքենաներով օժտուած վաճառատան մէջ պատրաստուած սուրճը կը գոհացնէ նէն նրբաճաշակները։
Ձոխ տեսակներ, գիները անմրցելի, փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը ձեր գործածած եւ պատրաստած սուրճին։ կ'ընդունինք ապսպրանքներ … սահմանէն եւ գաւառներէն։ Փափաքողներու կը ղրկ… գիներու ցանկը, փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառ…

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 3…
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրնե…

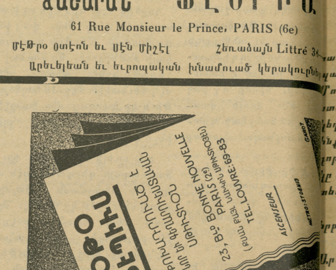

ՀԱՑԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV…
ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-…
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խն… ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի … գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Միշտ ունենալու համար ապուխտի եւ երշիկի ընտ… համեղը եւ մաքուրը, դիմեցէք ուղղակի հանրածանօթ պուխտագործ եւ ապուխտավաճառ
HAIG MARACHLIANի
Fabrique des salaisons Orientales
16 Rue des Hortensias St. Just, MARSEILLE
որ իր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն տալու հա… բացած է նաեւ մթերանոց մը (կայարանին մօտ) 55 Rue … Petites Maries MARSEILLE.
կ'ընդունի ապսպրանքներ ամէն երկիրներէ, մեծաք… եւ փոքրաքանակ եւ կ'ուղարկէ կատարեալ ճշտապահ…

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆ…
SIROUNAK ARABIAN & Cie
155 Rue Montmartre (1er étage)
Ֆրանսական եւ անգլիական խիստ ճոխ եւ ճաշակա… nouveautéներ այրերու համար։ մետաքսեայ եւ բրդ… ամէն տեսակ ընտիր կերպասեղէններ կիներու համար։
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ձեռք մը կարուած հագուստը ձեզի պիտի արժէ՝ Ֆրանս. առաջնակարգ գեղեցիկ կերպասով 500 ֆր. փոխանակ 700ի։ Իսկ Անգլ. կերպասէ 700 փոխանակ 100…
փափաքողներու (այր եւ կանանց) կը տրամադրենք ամե… coupe ունեցող եւ à façon աշխատող վարպետ — դերձ…

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ…
Չոր պտուղներ, լաքէրտա, երշիկ, ապուխտ, եւայլն.
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺ…
Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմա…

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուի վարպետ խոհարար մը։ Լաւ պայմաններ։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3 9։ կիր. եւ տօն օրեր 10-12։

STUDIO D'ART MA…
Մարսէյլի գեղարուեստ… լուսանկարչատունը՝
116 La Canebière
ուր պիտի գտնէք ար… կատարեալ բաւարարու… ինչպէս նաեւ ամառնայի… ցօղեայ ժամանցներու … ընտիր մեքենաներ ամէ… տոյքներով։ վճարումներու… րութիւն։ Չափաւոր գին։
ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՐԿ…

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵ…
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ … եւ նոր մեթոտով դարմանում … եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ … հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, մամիզ.) եւ վարխի։ Մասնաւաթուաւ։ Խղճամիտ եւ արագ հրդացկութ. ամէն օր 9—12, կիրակի 9—12,

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN